کۆی سانجەق

لە بەڵگەنامەکانی عوسمانی دا

١٢٦٨-١٣٣٨ کۆچی

١٨٥٢-١٩٢٠ زایینی

بەرگی شەشەم

هەواڵنامەی کتێب

ئامادەکردن و پێشکەشکردنی:

دکتۆر نەوزاد یەحیا باجگر

وەرگێڕان: **ئاشتی رەحمان**

کۆی سانجەق

لەبەڵگەنامەکانی عوسمانیدا

١٢٦٨-١٣٣٨ کۆچی

١٨٥٢-١٩٢٠ زایینی

بەرگی شەشەم

هەواڵنامەی کتێب

بڵاوکراوەی زانکۆی جیهان
خانەی بەڵگەکان

٢٠١٨

ئامادە و پێشکەشکردنی: **د. نەوزاد یەحیا باجگر**

وەرگێڕان: **ئاشتی رەحمان**

پێرست

زنجیره	بابەت	لاپەڕە
١	پێشەکی	٧
٢	چەند ڕونکردنەوەیەك لە بارەی بەڵگەکان	٨
٣	شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی	١٠
٤	کۆد و ووشەی ڕەسەنی کۆدەکان	١٦
٥	بەڵگەکان	٢١

هەواڵنامەی کتێب

• ناوی کتێب • **کۆی سانجەق** لە بەڵگەنامەکانی عوسمانیدا
بەرگی شەشەم ١٢٦٨-١٣٣٨ کۆچی/ ١٨٥٢-١٩٢٠ زایینی
• ئامادە و پێشکەشکردنی • د. نەوزاد یەحیا سەعید باجگر
• وەرگێران (زمانی عوسمانی) • ئاشتی رەحمان
• بەڕێوبەری هونەری • بورهان سابیر
• دیزاینی ناوەڕۆک • هێمن حەساری
• بڵاوکراوەی • زانکۆی جیهان | خانەی بەڵگەکان
• تیراژ • ١٠٠٠ دانە
• چاپ • یەکەم ٢٠١٨ هەولێر

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارەی سپاردنی (   )ی ساڵی ٢٠١٨ی وەزارەتی رۆشنبیری

تەواوی مافی
ئەم کتێبە پارێزراوە
بۆ زانکۆی جیهان

بۆ داونلۆدکردنی کتێبەکان: Download Books
www.NawzadBajger.net
www.NawzadBajger.org
chairman@cihanuniversity.edu.iq

هەواڵنامەی کتێب

ئەو وشەو بیروبۆچوونانەی کە لەم پەرتوکەدا نووسراوەتەوە سەرچاوەکەی بەڵگەکانەو ئێمە لێی بەرپرس نین، لەبەر ئەمانەتی زانستیش لەکاتی وەرگێڕانی دەستکاری نەکراوە.

پێشەکی

هەروەك چۆن بەڵێنمان پێ دابوون، بەردەوامین لەسەر بەدواداچوون و لێکۆڵینەوەکانمان، دووبارە کارمان لەسەر ئەم بەڵگانە کرد کە پەیوەستن بە سەردەمی عوسمانیەکان و دەگەڕێنەوە بۆ دەوڵەتی عوسمانی، تا بتوانین وەرگێرانیان بۆ بکەین. ئەم مێژووەی کە خۆی لە ژێر تاشەبەردەکان حەشارداوە، سەرمان هەڵدایەوە و دیسان بەشێکی تری مێژووە شاراوەکەی کوردستانمان ئاشکرا کرد، لێرەدا دەست و بازوومان لێ هەڵکرد و پەردەمان لەسەر مێژووی کۆی سانجەق هەڵدایەوە، تا ئەوەی پەیوەستە بەم شارە دێرینە لاپەرەکانی هەڵدەینەوە، ڕووداوە ڕاست و دروستەکان بنووسینەوە، تا بەم ڕێگایەوە بتوانین لە لایەنی زانیاری کوردستان دەوڵەمەندتر بکەین.

شاری کۆیە یاخود قەزای کۆی سانجەق ئەم ناوچەیە کۆن و دێرینە دەکەوێتە نێوان شاری هەولێر و سلێمانی، بە زنجیرەیەك چیای باواجی و هەیبەت سوڵتان دەورە دراوە، وا دەکات جوانیەکی لەرادەبەدەر بە ناوچەکە ببەخشێت. جگە لە عوسمانیەکان و پێش هاتنی عوسمانیەکان بۆ ئەم ناوچەیە، شارەکە لە ژێر دەسەڵاتی زلهێزی وەکو گوتی، ئاشووریەکان و میدییەکان بووە و بایەخی پێدراوە. شوێنی سەرنج ڕاکێش لە خۆیەوە دەگرێت وەکو بازاری قەیسەری و قەڵا و مزگەوتەکانی، جگە لەم خانووە کۆنانەی کە تاوەکو ئێستا بوونی خۆی پاراستووە و بە نەقش و نیگار ڕازاونەتەوە. لەلایەکی تر هەر لە کۆنەوە بە مزگەوتەکانی بەناوبانگە و ناوەندی زانست بووە، ژمارەیەکی زۆر پیاوی ئایینی و زانا و شاعیری لێ هەڵکەوتووە، لە بەڵگەکانیش ڕاستی ئەم بابەتەمان بۆ ڕوون دەبێتەوە و دەیسەلمێنێت پیاوە ئایینیەکان و زانا و مودەریسەکانی کۆیە چ ڕۆڵێکیان گێراوە.

بێگومان ئەو زانیارییانەی لە بەڵگەکاندا باسکراون، بۆ مێژووی کورد سوودی دەبێت، بە تایبەتی مێژووی شارێکی دێرینی وەکو شاری کۆیە، کە تێیدا باس لە لایەنەکانی کارگێری و ئایینی تەنانەت کێشەی سیاسی دەوڵەت و ناکۆکی نێوان هۆزەکان دەکات.

ئەم پەرتوکە شەشەمین پەرتوکە، کە لە دوای هەردوو بەرگی هەولێر، دوای ئەویش هەردوو بەرگی بارزان و زێبار دواتریش چەمچەماڵ و بازیان، ئەمەشیان شەشەمین بەرگە، کە مێژووی شاری کۆیە لە خۆ دەگرێت، گشت بەڵگەکانیش لە ٢٧٣ بەڵگەی مێژوویی پێك دێن و وەرگێردراوەتە سەر زمانی کوردی. دڵنیایین چۆن بەرگەکانی تر سوودیان بۆ مێژوونووسان هەبووە، ئەم بەرگەش بە هەمان شێوە سوودێکی لەرادەبەدەری دەبێت.

د. نەوزاد یەحیا باجگر
سەرۆکی دەستەی ئەمینداریەتی کەمپەکانی زانکۆی جیهان

چەند ڕوونکردنەوەیەك لە بارەی بەڵگەکان

1 • لە ناو بەڵگەکاندا هەڵەی ساڵ و مانگ و ڕۆژ کراوە؛ ئەوەی لە بارەی مێژووی ناو بەڵگەکانە ئەوا مێژووی کۆچی و ڕومی بەکارهاتووە، لە هەندێک بەڵگەشدا مێژووی ڕومي یا ئەوەتا کۆچیەکەی نووسراوەتەوە، بە تایبەتی لە ساڵە ڕومیەکە هەڵەی تێدا کراوە.

2 • جگە لەمەش هەڵەی ناوەکان هەیە، بۆ نموونە هۆز و ناوی کەسێتی، شوێن، لەبەر ئەوەی ئەو نووسەرەی نووسراوەکەی نووسیوەتەوە کوردییەکەی باش نەبووە، بە شێوازی سەر زاری خۆی ووشەکەی نووسیوەتەوە، یاخود لە بارەی ناوچە و شوێنەکانەوە شارەزاییەکی ئەوە تۆی نەبووە، زانیاری لە شێوەزاری ناوچەکەش نەبووە، ئەمەش وایکردووە بە هەڵە بینووسێتەوە، هەر بۆیە لە بارەی ناوەکانەوە هەروەکو خۆی نووسراوەتەوە، دەستکاری نەکراوە.

3 • لە بارەی وەرگێرانی بەڵگەکان ئەوا هەروەکو خۆی وەرگێردراوە؛ یەک ووشە زیاد یاخود یەک ووشە کەمی نەکردووە، تەنانەت هەوڵ دراوە لە کاتی وەرگێرانەکە دەستکاری دەستەواژە و ووشەکان نەکرێت، چونکە ئەگەر بە گوێرەی زمانەوانی کوردی دەستکاری دەستەواژە و ووشەکان بکرابووایە، ئەوا دەبووایە دەستکارییەکی زۆری دەستەواژەکان بکرێت، هۆکاری دەستکاری نەکردنەکەش دەگەرێتەوە بۆ ئەوەی کە بەڵگەکان ڕەسەنایەتی خۆیان لە دەست نەدەن، لە هەمان کاتدا خوێنەر و مێژوونووسان لە شێوازی نووسینی بەڵگە و شێوەزاری ئەو سەردەمەی نووسەران ئاشنا بن، کە ئەو بەڵگانە بە چ شێوازێک نووسراونەتەوە، جگە لەوەش کاری نووسەر و مێژوونووسانە لە کاتی لێکۆڵینەوە لە زانیاری ناو بەڵگەکان ڕوون کردنەوە و شی کردنەوە بۆ بابەتی ناو بەڵگەکەکان بکەن.

4 • لە هەندێک شوێن لە ناو بەڵگەکاندا بۆشایی هەیە، ئەوانیش بە پەنجەی دەست دەژمێردرێن؛ هۆکاری ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ ئەوەی لە کاتی نووسینەوەی نووسراوەکە هەندێک ووشەی نهێنی هەبووە، نەویستراوە ئاشکرا بێت، بۆیە نووسەرەکە بۆشایی بەجێ هێشتووە، تەنیا ئەوەی نووسراوەکەی گەیشتۆتە دەستی لەم بۆشاییە تێگەیشتووە و زانیویەتی نووسەر یاخود لایەنی پەیوەندیدار مەبەستی چییە.

5 • لە چەند شوێنێکی کەمیش بۆشایی بە خاڵ خاڵ هەیە (...) مەبەستیش لەم بۆشاییە بە خاڵانە ئەوەیە کە ئەو ووشەیە نەتوانراوە بخوێندرێتەوە، زۆر جار ووشە هەیە خوێندنەوەی زۆر ئەستەمە کە نووسەرەکە بە شێوەیەک یاخود بە خەتێک نووسیویەتی ناتوانرێ بخوێندرێتەوە، بۆ ئەوەی لە خوێندنەوەی هەڵە و لە ووشەی هەڵە دوورەپەرێز بین، بۆ ووشەکە بۆشایی بە خاڵ دانراوە.

6 • هەندێک ووشە یاخود ڕاستترە بڵێن زاراوە هەیە لەو سەردەمە بەکار هاتووە و مانای تایبەتی خۆی هەیە؛ ئەو مانایە نادەن کە ئێمە ڕۆژانە بەکاری دەهێنین و لێی تێدەگەین، جگە لەوەش وەرگێرانی ئەو ووشانە بۆ کوردییەکەی لە نرخ و ماناکەی تێک دەدات و لە هەمان ئەو ئاستە نابێت، واتە مانای پر بە پێستی خۆی لە دەست دەدات، بۆیە نەکراوەتە کوردی و هەروەکو خۆی دانراوە، بەڵام بۆ ئەوەی خوێنەر و مێژوونووسان لە

هەوارگەی کتێب

پێناسەی زاراوەکان ئاشنا بن، ئەوا لە (شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی) پێناسە کراوە و روون کراوەتەوە، لە هەمان کاتیشدا زاراوە هەیە، کە زانراوە لە ماناکەی ناگۆردێت، وەرگێردراوەتە سەر زمانی کوردی.

7 • جگە لەوانەی کە باسمان کرد بەڵگە هەیە، لە چەندین لاپەڕە پێک هاتوون، ئەو چەند لاپەڕەیەش باسی یەک بابەتی دیاری کراو دەکات، بۆیە لەناویان تەنیا یەک لاپەڕە وەرگێردراوە، چونکە هەموو لاپەڕەکان هەمان بابەت باس دەکەن، جیاوازیەکی ئەوەتۆیان تێدا نییە، بەڵام ئەگەر ئەو چەند لاپەڕەیە باسی چەند بابەتێکیان کردبێت، یاخود هەر هەمان بابەت بەڵام بە شێوازی جیاواز باس کرابێت ، واتە هەر لاپەرەیەک بە شێوازێکی جیاواز باسی بابەتەکەی کردبێت، لێرەدا ئەگەر لە بابەتەکە جیاوازی بەدی کرابێت، هەمووی وەرگێردراوە.

8 • دووبارە بوونەوەی بەڵگە، کەمێک لە بەڵگەکان هەندێک بابەتی دیاریکراو دووبارە بوونەوەی بەڵگەی تێدایە؛ واتە هەمان بابەت لە جیاتی ئەوەی هەمان ژمارەی بدرێتی، وەکو ئەوەی لە سەرەوە باسمان کرد، بابەتەکە لە چەند لاپەڕەیەک پێک هاتووە، ئینجا لە جیاتی ئەوەی هەمووی کۆ بکرێتەوە و هەمان ژمارەی بدرێتی، کەچی بە پێچەوانەوە هەمان بابەت ژمارەی جیاجیایان دراوەتێ، لێرەدا بە ناچاری هەمان بابەت کە لە ژمارەی جیاجیا پێک هاتووە، وەرگێردراوە، چونکە ژمارەیان جیایە و هەمان ژمارەیان نەدراوەتێ.

9 • لە هەندێک بەڵگەدا لە کاتی نووسینەوەی رووداوەکان و زانیاری لە بارەی ناوچەکانەوە بە گشتی باسی بابەتەکان کراوە، بۆ نموونە شوێنی عەرەب نشینیش باس کراوە؛ لێرەدا تەنیا ئەوەی پەیوەندی بە کورد و ناوچەکانی کوردییەوە هەیە وەرگێردراوە.

10 • لە نێو بەڵگەکاندا دەستەواژەی دووبارە و رستەی دووبارەی تێدا بەرچاو دەکەوێت، لێرە دا نووسەر لە کاتی نووسینەوەی نووسراوەکەدا هەمان زانیاری یاخود دەستەواژەی دووبارە کردۆتەوە و هەمان زانیاری نووسیوەتەوە.

11 • لە بارەی ساڵی بەڵگەکان ئەوا بۆ ریزبەندی بەڵگەکان تەنیا ساڵی کۆچی بەکار هاتووە، پشت بە مانگ و رۆژەکەی نەبەستراوە؛ جگە لەمانەش ساڵی ناو بەڵگەکان بە گوێرەی زانیاری ناو بەڵگەکە و ئەوەی سەر بەرگەکەی گۆرانکاری بەسەر دادێت، واتە نووسەر لە کاتی نووسینەوەی بەڵگەکەی ئەم ساڵەی نووسیوەتەوە کە بەڵگەکەی تێدا نووسیوەتەوە، کەچی کە گەیشتۆتە لای پاشا ئەو ساڵەی نووسیوەتەوە کە نووسراوەکەی تێدا بینیوە، هەندێک جاریش ساڵی جێبەجێ کردنەکەی لەسەر نووسراوە، واتە لە یەک نووسراودا مەبەست بەڵگەکەیە چەند ساڵێکی جیاواز بەرچاو دەکەوێت.

12 • هەندێك ساڵ کە لە ناو بەڵگەکاندا ئاماژەی پێکراوە، بە کورتکراوی نووسراوەتەوە، بۆ نموونە دەڵێت ساڵی (٢٧) لێرەدا مەبەستی ساڵی (١٢٢٧)ە، کە ١٢٠٠ ەکەی فرێ داوە، یا ئەگەر نووسرابێت ساڵی (٣٣٦) ئەوا لێرە مەبەستی ساڵی (١٣٣٦)ە، کە ١٠٠٠ ەکەی فرێ داوە.

وەرگێر

شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی

ئاڵای (الای)	ئاڵای بە مانای کۆمەڵ، قەڵەباڵغ دێت، لە زاراوەی سەربازیش ووشەیەکە لە سێ چوار تابور پێک دێت، هەروەها هەر ئاڵایەک سەنجەقێکی لە ژێر دەستدا بوو.
ئەعیان (اعیان)	لە سەرەتا بۆ بەدواداچوونی بریارەکانی ئەنجوومەنی میللەت ئەنجوومەنێکی تر هەبووە و ئەم ئەرکەیان پێ سپێردراوە، ئیمپراتۆریەتی عوسمانی لە ساڵانی ١٨٧٧ و ١٩٠٨ ئەندامەکانی لەلایەن حکوومەتەوە هەڵبژێردراوە.
ئەنبار	شوێنێکە بۆ هەڵگرتنی زەخیرە و هەموو کەلوپەلێک بەکارهاتووە.
ئەنجوومەنی واڵا (مجلسی والا)	ئەنجوومەنی واڵا لە ساڵی ١٨٣٧ دامەزرا، ئەم ئەنجوومەنە کاری ئەوە بوو، داواکاری نێوان دەوڵەت و خەڵک جێبەجێ بکات، لە ساڵی ١٨٦٧ هەڵوەشایەوە و لە شوێن ئەو شورای دەوڵەت دامەزرا.
ئستەبڵی عامیرە (اصطبل عامره)	تەوێڵەی کۆشکی پاشا.
ئۆچاقلق (اوجاقلق)	ئەو زەویانەن کە جیاکرابوونەوە و داهاتەکانیان بۆ پارێزگارانی قەڵا و کۆگای چەک دەڕۆیشت.
ئۆن باشی (اونباشی)	ئەو سەربازەیە کە قوماندانیەتی ١٠ نەفەری کردووە، ئەمەش لە نێوان نەفەر و چاوشەکە دەبێت.
ئیستدعانامە (استدعانامە)	ئەم نووسراوەیە وەکو داواکاری بۆ دەوڵەت دەنووسرێت بەڵام مۆر و پولی لەسەرە .
ئیستعلامنامە (استعلامنامە)	ئیستعلام واتە بە نووسراو داوای زانیاری کراوە. هەرچی ئیستعلامنامەیە ئەوا ئەو نووسراوە بووە بەڵگەی لەگەڵ بووە.
ئیستیناف (استیناف)	دووبارە دەست پێکردنەوە، ئەو بریارەی لە دادگای سەرەتایی دەدرا، بۆ ئەوەی بریارەکە هەڵبوەشێنرێتەوە سەردانی دادگایەکی سەرووتر واتە لە ئەو بەرزتر دەکرا تا بریارەکە هەڵبوەشێننەوە.
بابی عالی	بنکەی سەدری ئەعزەم، دیوانی هومایۆن لەگەڵ نەزارەتی ناوخۆ و دەرەوە و فەرمانگەی شورای دەوڵەت دەگرێتەوە.
باش کاتیب (باش کاتب)	نووسەری یەکەم یاخود سەرۆکی نووسەران، ئەرکەکەشی لە فەرمانگە فەرمییەکاندا سپێردراوە بە نووسینی نووسراو.
باش کیتابەت (باش کتابت)	کیتابەت واتە پیشەی نووسین، باش کیتابەت یەکسانە بە باش کاتیبی، واتە سەرۆکی نووسین.
باشبوغ	قوماندانی سەربازی رێک نەخراو یاخود نارێک
باش مودیرەت (باش مدیرت)	باش بە مانای سەرۆك یاخود یەکەم دێت. مودیرەت واتە بەرێوەبردنی کاروبارەکان؛ هەرچی باش مودیرەتە بە مانای بەرێوەبەرایەتی یەکەم یاخود بەرپرسی یەکەمی بەرێوەبەرایەتی دێت.
بەرائەتی شەریفە	واتە پاکانەی ئەستۆ و خۆبەرێکردن، لە سەردەمی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی بۆ وەرگرتنی زەوی کشتوکاڵی یاخود دامەزراندن دەبوایە لەلایەن پاشاوە یاخود دەوڵەت بەرائەتی شەریفە واتە پاکانەی ئەستۆی وەرگرتبووایە.
برادەر زادە	برادەر زادە منداڵی خوشک و برا، هەروەها برازا، پورزا، خاڵۆزا دەکات.
برادەری	واتە برا.
بلۆک (بلوک)	دەستەی سەربازی.
بلۆک باشی (بلوک باش)	سەرۆک یاخود بەرپرسی بلۆک.

بینباشی (بیکباشی)	بین بە مانای هەزار کەس دێت، بینباشی، ئەو ئەفسەرەیە یاخود قۆماندانەیە کە تابورێک بەڕێوە دەبات لە هەزار سەرباز پێک هاتووە.
پلەی حەرەمەین (درجە حرمین)	بەو کەسە ووتراوە کە تۆبەی کردووە و حەرامی لە خۆی قەدەغەکردووە. زیاتر لە کاتی حەج کردن دەچووە پلەی حەرەم و خراپە و کاری بەدی لە خۆی حەرام دەکرد. لەلایەکی تر لە سەردەمی کۆندا چینی زاناکان لە دوای پایەی میسر لە پێش پلەوپایەی ئیستەنبۆڵ پلەیەکی بەرزە.
تابور	لەشکری سەربازی، کەرتی سوپا.
تاتار	نامەی گواستۆتەوە بۆ ناوچەکانی تری دەوڵەت، جولەی زۆر خێرا بووە، جگە لە ناوی تاتار ئەوەی ئەو کارەی کردووە ناوی (ساعی، پۆستە، قاسد، برید)یشی پێ ووتراوە، لە کاتی خۆیدا تاکی تاتار بە خزمەتی خێرا رۆیشتن بەناوبانگ بووە، بۆیە بەم مانایەی پێیان ووتراوە تاتار.
تەحسیلدار (تحصیلدار)	ئەو فەرمانبەرەیە کە باج و باجی داهاتو و بەروبوومی داهات کۆدەکاتەوە.
تەرسانە (ترسانە)	یاخود تەرسخانە ئەمەش ئەو شوێنە بوو کاروباری کەشتییە جەنگیەکانی تێدا دەکرا، واتە کارگەی دەریایی و کاروباری دەریایی کە تێدا کارەکانی تێدا جێبەجێ دەکرا، یەکسانە بە تەرسانەی عامیرە (ترسانە عامرە).
تەغار (تغار)	چوار ربە یەك تەغارە.
تەنزیمات (تنظیمات)	لە رووی زاراوەدا بە مانای رێکخستن و رێکوپێکی و خستنە سەر رێگا دێت، لە سەردەمی عەبدولمەجید لە ساڵی ١٨٣٩ ی ٣ی قاسم لە گوڵخانە خوێندرایەوە، بە ناوی رەشنووسی هومایۆنی گوڵخانە بە فەرمانێکی پاشا هەژمار کرا، لەلایەن رەشید پاشای گەورەش وەکو چاکسازی راگەیەندرا، تا ساڵی ١٨٧٧ی جەنگی رووس بەردەوام بوو، دواتر سنووردار کرا؛ ناوە راستەقینەکەی تەنزیماتی خێرخوازی (تنظیمات خیریە) بوو.
تیمار	ئەو زەوییە کشتوکاڵیانەن کە ساڵانە داهاتیان لە نێوان ٣٠٠٠ ئاقچە لەگەڵ ٢٠٠٠٠ ئاقچە دایە، ئەم جۆرە زەوییەش بەو سەربازانە دەدرا کە لە شەڕ سوودیان لێ وەردەگیرا یاخود بەو کەسانە دەدرا کە لە بواری ئایینەوە ئەرکیان پێ سپێردرابوو، ئەمەشیان بۆ ئەوە بوو تا بژێوی ژیانی خۆیان پێ دابین بکەن، لە جیاتی مووچە پێیان دەدرا.
پارە	وشەیەکی فارسیە، یەک قوروش چل پارەیە، یەک پارەش دەکاتە سێ ئاقچە.
پۆست نشین	بە شێخی تەکیە ووتراوە پۆست نشین، لە هەمان کاتدا بە کەسێك ووتراوە کە لە پلەیەك دانیشتووە واتە پلەیەیەکی هەبووە و کارەکەی بەرێوە بردووە.
حەرەم (حرم)	ئەو شوێنەیە کە هەموو کەسێك ناتوانێ بە بێ مۆڵەت بچێتە ژوورەوە، بە تایبەتی ئەو شوێنانەی کە تایبەتن بە ئافرەت و ژووری ئافرەت.
جەبەخانە (جبەخانە)	ئەو شوێنە بووە یاخود ئەو کۆگایە بووە هەموو جۆرە چەک و باروت و کەلوپەلی چەکی ئاگری تێدا پارێزراوە.
جەلیلە (جلیلە)	جەلیلە ناوداری گەورە، وەزیر یاخود موشیرەکان هەروەها کە نووسراو بۆ فەرمانگەی ئەوان دەکرا، بەم شێوەیە رێزیان لێ دەگیرا، هەروەها لە پلەی ئەوان نزمتر پێیان دەوترا بەهییە یا عالییە.
خاخام	زانا و بەرپرسی یەهودیەکان، واتە کاهین.
خەلافەتپەناهی (خلافتپناهی)	خەلیفە شوێن گرەوەی کەسێک، کە لە دوای پێغەمبەر وەکو وەکیلی پێغەمبەر، ئەرکێک بوو لە ئیسلام داهێنرا، پەناهی واتە پەیوەندی، خەلافەت پەناهی واتە شتێک کە پەیوەندی بە خەلیفەوە هەیە و لەلای ئەوەوە دەردەچێت.
خەیل (خیل)	تاقم، خەڵکێکی زۆر، بە تاقمی سوارەش دێت.

هەواڵنامەی دێڕ

خولعە (خلعە)	ئەو جلە بوو چەند جۆرێکی هەبوو، جۆرەکانیشی جلی ڕێز لێنان، جلی پەشیمانی یاخود جلی مردن بوو، ئەم جلەش لەلایەن پاشاوە بە کەسێک دەدرا.
داعی	ئەو کەسە دەگەڕێتەوە کە ئەرکی دوعا کردن و نزا کردنە.
دەرسەعادەت	ئیستەنبۆل پایتەختی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی.
دەفتەردار (دفتردار)	سەرۆکی ژمێریاری، بەرپرس لە کاروباری دارایی.
دەفتەر خاقانی (دفتر خاقانی)	دەفتەر خانەشی پێ ووتراوە فەرمانگەیەك بووە کاروباری پارەی دەوڵەت، موڵك و زەوی و زاری بەرێوە دەبرد، بۆ نموونە تاپۆ.
دزدار	پارێزگاری قەڵا.
دوخان	تووتن.
دوخانچی	تووتنچی؛ ئەو کەسە دەگەیەنێت کە کاری تووتن دەکات.
ژورنال	ژورنال دەفتەری ڕووداوەکان، یاخود دەفتەری ڕۆژانە.
رایج	رایج بەهاکەی تری، واتە نرخەکەی تری یاخود بەهای رابردووی.
رەدیف (رديف)	بەو سەربازانە وتراوە رەدیف کە لە دواوەی سەربازی ڕێکخراو دەوەستان و ئەوانەش لە کاتی پێویست چەکیان پێ دەدرا.
رەژی (رژی)	فەرمانبەرانی فەرمانگەی تووتن.
روزهزر و روزقاسم	(Hıdırellez) لە دونیای تورک وەرزێکە جەژنی بۆ ساز دەکرێت، روزی هزر (Ruz-ı Hızır) واتە (ڕۆژی هزر) کە بە ناوی ڕۆژی خدری لەز (Hıdırellez) ناو نراوە، بە پێی داستانی ئەو سەردەمە ئەو ڕۆژەیە لە سەر ڕووی زەوی پێغەمبەر خدر و ئیلیاس بەیەک گەیشتوون، تاوەکو یارمەتی هەژار و لێقەوماوان بدەن. لە تورکیاش جەژن بۆ ئەم بۆنەیە دەگێردرێت. بە پێی ڕۆژژمێری زایینی ڕۆژی خدری لەز لە ٦ مایس، لە کۆنیش بە پێی ڕۆژژمێری رومی ڕۆژی ٢٣ نیسان هەژمار دەکرێت. ماوەی نێوان ٦ مایس تا ٨ تشرینی دووەم بە ناوی ڕۆژەکانی هزر وەرزی هاوین، هەرچی ماوەی نێوان ٨ تشرینی دووەم تا ٦ مایس بە ناوی ڕۆژەکانی قاسم وەرزی زستان پێک دەهێنن. بەم شێوەیە ڕۆژی ٦ مایس تەواو بوونی وەرزی زستان و دەست پێکردنی وەرزی هاوین و ڕۆژە گەرمەکان نیشان دەدات.
روسوم (رسوم)	باج و باجی گومرگ.
روسومات (رسومات)	فەرمانگەی گومرگ.
ریاسەتپەناهی (رياستپناهی)	پەیوەستە بە سەرۆکایەتیەوە، کە پابەندە بە کارەکانی پاشا، بۆ نموونە بۆ لایەنی پاشای ریاسەتپەناهی.
ریال	ریال پارەی زیوی ئاسیاوییە، دەکاتە ٢٥ قوروش.
ریکابی هومایۆنی شاهانە (رکاب همايونی شاهانە)	سەربازە سوارەکانی پاشا.
ریکابی هومایۆنی قەپوچی باشی	بەرپرسی یاخود سەرۆکی دەرگای سەربازە سوارەکانی پاشا.

هەواڵنامەی کێژ

زەربخانەی عامیرە (ضربخانە العامرە)	ئەو شوێنەیە پارەی دەوڵەتی لێ دروست دەکرا.
سالیانە	ئەو باجەیە ساڵی جارێك وەردەگیرێت، لە پێش تەنزیمات بەشێك لە فەرمانبەران و بەکارهێنراوان بە ئەرك ساڵی جارێك کرێیان پێ دراوە.
سەدارەت (صدارت)	شوێنی کاری سەدری ئەعزەم و پلەکەیەتی.
سەدارەتپەناهی	پەیوەندی بە سەدری ئەعزەمەوە هەیە، وایە ئاماژەیە بۆ سەدری ئەعزەم.
سەدری ئەعزەم (صدر اعظم)	لە دەوڵەتی عوسمانی پلەی لە سەرۆک وەزیرانی ئێستا بووە، یاخود وەکیلی پاشا بووە.
سەر عەسکەر (سر عسکر)	سەر وشەیەکی فارسیە بە واتای سەر دێت، سەر عەسکەر بە واتاکانی ئێستا بە مانای سوپا سالار، سەر لەشکر، سەرکردەی سوپا، قوماندان دێت.
سەر کاتیب (سر کاتب)	سەرۆک یاخود یەکەم نووسەر.
سەعادەت (سعادت)	واتە خۆشی.
سەفەربەرلیك(سفربرلك)	چوونە شەر، واتە بەو کەسانە وتراوە کە خۆیان ئامادە کردووە تا بچنە شەر یاخود بۆ چوونە شەر لە ئامادەباشی دابوونە.
سەلاملك (سلاملك)	لە کۆشکە گەورەکاندا بەو ژوورە دەوترا کە بۆ پێشوازی کردن لە میوانان تەرخان کرابوو.
سوریچی	ئەم پیاوەیە سەرپەرشتی ئاژەڵە بارهەڵگرەکان یاخود بارگیرەکان دەکات، واتە کرێچیە، وەکو خزمەت بووە، بەکرێ گیراوە تا بارگیرەکان بە رێگا ببات.
سیپاهی (سپاهی)	ئەو سەربازە سوارەیە خاوەنی تیمارە واتە زەوی کشتوکاڵییە، لە لەشکری عوسمانی کۆندا چینێک سەربازی سوارە هەبوو، لە بەرامبەر ئەو دە یەکە (عشر) لە زەوی کشتوکاڵی وەریاندەگرت لەگەڵ ئەو ئاژەڵانەی کە خۆیان بەخێویان دەکرد بەشداری جەنگیان دەکرد، بەڵام کەلوپەلی جەنگی لەلایەن دەوڵەتەوە پێی دەدرا.
سیپاهیدار (سپاهدار)	گەورەترین سەرباز، سەر عەسکەر.
سیلاحشۆر (سلاحشور)	واتە پیاوی چەکدار، ئەو پیاوانە بوونە لە چەك هەڵگرتن و بەکارهێنانی شارەزاییەکی تەواویان هەبووە، لە شەرەکان بە چەك شەریان کردووە.
شاهنشاه	گەورەترین پاشا یا شا، واتە پاشای پاشایان یاخود شای شایان.
شەهبەندەر(شهبندر)	بە واتای باڵیۆز دێت، لە سەردەمی مەحمودی دووەم لە ناو ئیمپراتۆریەتی عوسمانی بۆ پاراستنی بازرگانە موسڵمانەکانی ناوەخۆ، لە نێوان خۆیان کەسێکیان هەڵدەبژارد تا هەر ناکۆکی و لێك تێنەگەیشتنێك هەبێت چارەسەری بکات.
شورای دەوڵەت بە زمانی عوسمانی (شورای دولت)	لەدەوڵەتی عوسمانیداپێش ئەودامەزراوەیە،ئەنجوومەنی والاکارەکانی دەکرددوای هەڵوەشاندنەوەی ئەنجوومەنی والاشورای دەوڵەت لەساڵی ١٨٦٨ دامەزرا،جۆری کارەکەی لەکاری کارگێری پێک دەهات،ئەرکەکەشی دۆزینەوەی چارەسەر بۆ کێشە کارگێرییەکان و دەرکردنی یاسای گونجاو بوو، ئەم دامەزراوەیە تا ساڵی ١٩٢٢ بەردەوام بوو.
چاوش	وشەیەکی تورکیە ماناکەی سەربازی پلە بچووکە، لە ئەمڕۆشمان لە رووی سەربازییەوە بە پلەی پاسەوان دێت.

چەڵتوك (چلتوك)	برنج.
ڤۆیڤۆدە	لە سەردەمی عوسمانیەکان ئەو پاشایە بوو، کە سەر بە خەزینە بوو، فەرمانبەرێک بوو ئەو داهاتانەی رێک دەخست کە لەلایەن ئافرەت،ئەفەندی،سەدری ئەعزەم،وەزیر،بەگی بەگان و بەگی سەنجاقەکانەوە دەهات،هەروەهائەوانە ئەرکێکی تریان هەبوو،ئەویش پاراستنی ئاسایش و رێکخستنی شوێنە تایبەتیەکانیان پێ درابوو،ئەو شوێنەی ڤۆیڤۆدەکانی تێدابوون، بەهۆی ئەوەی لە بەرێوەبردنەوە پیاوی هێز بوون، ئەمەش وای کرد بوو ناوە ناوە کێشە بۆ دەوڵەتی عوسمانی دروست بکەن.
عولوفە (علوفە)	ئەو زاراوەیە بوو کە لە سەردەمی عوسمانیەکاندا بەو سەربازانە دەوترا کە سێ مانگ جارێک مووچەیان وەردەگرت.
فەریق (فریق)	تاقم، تیپ، دوو لایەن، کۆمەڵە خەڵکێکی زۆر، بە پلەی سەربازیش دێت، لە کۆن لە چینی سەربازی لە دوای موشیر دەهات، ئەویش گەورەترین پلەی سەربازی بوو.
فرقە	دەستە، کۆمەڵ.
قەپوچوقدار (قپوچوقدار)	ئەرک و خزمەت بوو، ئەو فەرمانبەرانە بوون لە بابی عالی لە ویلایەت لە خزمەتی قەپوکەتهودا دابوون و هەندێک داواکاری والییان جێبەجێ دەکرد.
قەپوچی باشی	بەرێوەبەری ئەو چینەیە کە لە بەردەم دەرگای کۆشک وەستاون.
قەپوکەتهودا (قپوکتهودا)	قەپوکەتهودا خزمەتکاری دەرگا بوون.
قەساس (قصاص)	سزای شەرعی بکوژی کوژراو و بریندارکاری بریندارکراوەکەیە، بۆ میراتی کوژراو داوای قەساس دەکەن، وەک بکوژیان قەساس کرد.
قپوچی باشی (قپوچی باشی)	قەپوچی بە دەرگای فەرمانگە و شوێنە فەرمییەکانی دەوڵەت دەوترا کە خەڵک بۆ ئیشوکارەکانیان لەم دەرگایە دەچوونە ژوورەوە و دەهاتنە دەرەوە، بێگومان ئەو دەرگایانەش بەرپرس و سەرۆکیان هەبووە، جگە لەوە قەپوچی باشیش پلەیەک بووە دراوەتە فەرمانبەرانی دەوڵەت. بۆ نموونە ریکابی هومایۆنی قەپوچی باشی (رکاب همایونی قپوچی باش).
قۆل ئاغا (قول اغا)	بەواتای قۆڵ،لێرەش قۆڵی ئاغایە کسانە بە ئەفسەری یەک قۆڵی تابور،یاخود یاریدەدەری بینباشی،قۆڵی راست و چەپی ئاغا.
قولی	قول؛ ئەو پیاوەیە بۆ ئەرك جێبەجێ کردن دەکرێت، هەرچی قولی؛ ئەو فەرمانبەرەیە بۆ چاودێری کردنی سەربازانی دوژمن و سەرپەرشتی کردنی زەوی و زار ئەرکی پێدەدرێت.
قوماندان	قوماندان سەرۆک یاخود بەرپرسی ئەفسەر دەکات،وەکو قوماندانی تابور،قوماندانی لەشکر،قوماندانی ئاڵای،قوماندانی ژاندارمە.
قۆناغ (قوناغ)	قۆناغ واتە مەنزل، لە رێگا بۆ گەشتیاران و کاروانچیان دروست دەکرا، تا تێدا بحەسێنەوە و بخەون، هەروەها بۆ دەستنیشانکردنی دووری شوێنێک دەیانووت سێ قۆناغ یاخود چوار قۆناغ دوورە،واتە چەند قۆناغ لە نێوان ئەو دوو ناوچەیە هەبوایە هەژمار دەکرا،جگە لەوە بە کۆشکی پاشا و گەورەکان دەوترا قۆناغ یا قۆناق.فەرمانگەی حکوومەتیش پێی وتراوە قۆناغ وەکو قۆناغی حکومەت، کە هۆبەیەک لە هۆبەکانی فەرمانگەی فەرمی حکومەت پێی دەوترا قۆناغی حکومەت.
قیە	دەکاتە گرانی ٤٠٠ درهەم، بۆ دە یەکیش بە واتای کیلۆ دێت، کە بە قورسایی ١٠٠٠ گرام دەکات.
کەتهودا (کتهودا)	واتە خزمەتکار ئەوانەی بە پلە لە فەرمانبەر پلەکەیان نزمتر بوو، پێیان دەوترا خزمەتکار.
کەلەك (کلك)	ئەو پارچە دارانەن کە بە ئاو ئەستوور کراون و یەك لە دوای یەك لە پاڵ یەکتر بە داو بەیەکتریەوە بەستراونەتەوە و تەختەیەکیان لێ پێکهێنراوە، ئەمەش بۆ گواستنەوەی مرۆڤ و کەلوپەل لە رووبارەکانی جەزیرە بە تایبەتی لە دیجلە بەکار هاتووە، ئەم کەلەکە بە گوێرەی گەورەییەکەی بۆ بەرێوەبردنی ٢ تا ٦ پیاوی پێویستە. دوای تەواو بوونی گەشتەکە بە تایبەتی لە سەر رووباری دیجلە تا دەگاتە بەغداد بەشی دارەکانی کەلەکەکە زۆر جار بە نرخێکی هەرزان دەفرۆشرا، هەروەها قازانجی راستەقینەی کەلەکچیەکان لەو کرێیە پێك هاتبوو کە لە کاروانچیەکان وەریاندەگرت. ئەو کەلەکچیانە لەسەر رووباری دیجلە تا خوارەوە کەرستەی بیناکاری و دانەوێلە و باری گرانیشیان بار دەکرد. لە جەنگی جیهانی یەکەم سەربازیشیان پێ گوازراوەتەوە.

کیل	کیلە، بۆ پێوانی دانەوێلە بەکارهاتووە.
گاردیان	فەرمانبەری گرتووخانە.
مەشروتیەت (مشروطیت)	مـەشروت واتە مەرجدار کە پەیوەستە بە مەرجەکانەوە، مەشروتە واتە لەلایەن یەکەم خاوەنیەوە بە مەرجی نەفرۆشتن بۆ میراتگرەکانی بەجێی هێشتووە، ئەویش وەکو خانوو، زەوی کشتوکاڵی، نەخۆشخانە، مزگەوت، هەرچی مەشروتیەتە ئەوا ئەو حوکمدارە دەگرێتەوە کە لە ژێر دەسەڵاتی سەرۆکایەتیە.
مەمالیکی مەحروسەی شاهانە (ممالیکی محروسە شاهانە)	ووڵاتی عوسمانی.
مەمالیك (ممالك)	ووڵاتەکان، مەملەکەتەکان، خاکی ووڵاتێك.
مەملوک (مملوک)	کەسێک پارەی هەبێت، یاخود بەندە، کۆیلە.
مەنزل	لـە بـنـەڕەتـدا وشەیەکی عـەرەبـیـە، بـە زۆر مانا دێـت، ئـەوەی لـە زمـانی عوسمانیدا پێویستە بە مانای کۆشک، شوێنی کوشک، سـەرە ڕێگای یـەک ڕۆژ دێـت، یاخود بە مانای دووری نێوان دوو کۆشک دەکـات، تاتارەکان لە کاتی بردنی پۆستە بۆ ناوچەکانی تـر، لـەم مەنزیلانە هاتوونەتە خــوارەوە و حەساونەتەوە، هەروەها ئەسپیان گۆڕیوەتەوە، یاخود شەویان لـەوێ بەسەر بـردووە.
موشیر (مشیر)	بە مانای ئاماژە پێکردن دێت، لەلایەکی تر لە چینی سەربازی لەگەڵ وەزارەت یەکسانە، کە گەورەترین پلەی سەربازیە، بۆ نموونە موشیری لەشکر، موشیری تۆپخانە.
موعەججەلە (معجلە)	موڵکی میریە و لە وەقف دیارە، هەر لە وەقف مامەڵەی بۆ دەکرێت، کە پارەکەی پێش وەختە دەدرێت. واتە بە شێوەی بەکایەتی و وەرگرتنی پارەی پێشەکی لەلایەن ئاوقافەوە دەبێت.
موقاتەعە (مقاطعە)	ووشـەی موقاتەعە هەر لە سـەرەتـاوە، ئەو زەوییانە بوونە کە خاوەنداریەتی بۆ دەوڵـەت یاخود وەقفەکان بـووە، بە کرێ دراوەتــە کەسی تایبەت و ئامـەزراوەکـان بە شێوەی ڕێککەوتن بووە، جگە لـەوەش بڕی پارەکە دیـاری دەکـرا و ئەو پارەیەش ڕاستەوخۆ دەچـووە خەزینەی دەوڵـەت.
میعمارباشی (معمارباشی) (سەرۆکی بیناسازی)	ســـەرۆکـــی بــیــنـــاســازی، کـــاری ســەرپــەرشــتــیــکــردنی بــیــنـــاســـازی، هــەروەهـــا لــە پــیــشــەکــەی خــەریــکــی دابــەشــکـــردن و ڕێــکــخــســتــنــی کـــارەکـــەی بـــووە.
نازر (ناظر)	لـە بینین هــاتــووە، واتــە ســەیــرکــردن، کــە لــە هــەمــوو شــوێــنــێــک ئــامــادە و ســەیــرکــەرە، ئــەرکــەکــەشی بــەڕێــوەبــردن و بــەرێــکــردنی کــاروبــارەکــانــە، وەکـــو نـــــازری دارایـــــی.
نەزارەت (نظارت)	لە زاراوەی بینین هـاتـووە؛ واتـە چـاودێـری کـردن و بینیی دەورووبــەر. لەلایەکی تر بە مانای سەرۆکایەتی و بەڕێوەبردنی کـاروبـارەکـان دێـت. بە زاراوەی ئێستا بە مانای وەزارەت دێت.
هومایۆن (همایون)	پاشا.
وەکالەتپەناهی (وکالتپناهی)	پیشەی سەدری ئەعزەم، ئەو کارەیە کە پەیوەندی بە سەدری ئەعزەمەوە هەیە، یەکسانە بە سەرۆکی بریکار.
یوزباشی	لە بنەڕەتدا بە مانای ١٠٠ کەس دێت، لە ڕووی سەربازییەوە ئەو ئەفسەرە دەگرێتەوە کە قۆماندانیەتی یەک بلۆک سەرباز دەکات لە ١٠٠ سەرباز پێکهاتوون، بۆ نموونە یوزباشی سوارە، یوزباشی پیادە، یوزباشی ژاندارمە، یوزباشی ڕەدیف.
یوک	یوک بە مانای بار دێـت، هەڵگرتنی بار ئینجا چ لەلایەن مرۆڤەوە بێت یاخود ئـاژەڵ وەکـو بارگیر و ئەسپ و گوێدرێژ، لەلایەکی تر بە مانایەکی تریش دێت کە یەک یوک دەکاتە بڕی ٥٠٠ هەزار قورووش.

کۆد و ووشەی رەسەنی کۆدەکان

A.AMD.	Bab-i Âsafî Âmedî Kalemi	بابی عەسافی
A.DVN.	Sadaret Divan Kalemi Evrakı	سەدارەت، کاغەزەکانی دیوانی قەڵەم
A.E.I. ABDÜLHAMİD.	Ali Emiri Tasnifi I. Abdülhamid	پۆلینکردنی میری عەلی، عەبدولحەمیدی یەکەم
A.E.III. OSMAN.	Ali Emiri Tasnifi III. Osman	پۆلینکردنی میری عەلی، عوسمانی سێیەم
A.E.III.AHMED.	Ali Emiri Tasnifi III. Ahmed	پۆلینکردنی میری عەلی، ئەحمەدی سێیەم
A.E.III.MUSTAFA.	Ali Emiri III. Mustafa	پۆلینکردنی میری عەلی، مستەفای سێیەم
A.MKT.	Sadaret Mektubi Kalemi	سەدارەت، قەڵەمی تۆمار
A.MKT.DV.	Sadaret Mektubi Kalemi Deavî	سەدارەت، دیوانی قەڵەمی تۆمار
A.MKT.MHM.	Sadaret Mektubi Kalemi Mühimme	سەدارەت، قەڵەمی تۆمارە گرنگەکان
A.MKT.MİTM.	B.E.O. Sadaret Evrakı	بابی عالی، کاغەزەکانی سەدارەت
A.MKT.MVL.	Sadaret Mektubi Kalemi Meclis-i Vala	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری ئەنجوومەنی والا

هەوالنامەی کتێب

A.MKT.NZD.	Sadaret Mektubi Kalemi Nezaret Ve Devair	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری نەزارەت و دیوان
A.MKT.UM .	Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilayet	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری گشت ویلایەتەکان
BEO.	Babıali Evrak Odası	کاغەزەکانی ژووری بابی عالی
C.AS.	Cevdet Tasnifi Askeriye	جەودەت، پۆلینکردنی سەربازی
C.EV.	Cevdet Evkaf	جەودەت، ئاوقاف
C.NF.	Cevdet Nafia	جەودەت، نافیە
C.T.	Cevdet Timar	جەودەت، تیمار
DH.EUM.EMN.	Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyet Şubesi	نەزارەتی ناوەخۆ، یەکەی بەڕێوەبەرایەتی ئەمنیەتی گشتی
DH.EUM.MKT.	Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Posta Mecmuası	نەزارەتی ناوەخۆ، بەڕێوەبەرایەتی کۆمەڵەی پۆستەی ئەمنیەتی گشتی
DH.I.UM.EK.	Dâhiliye Nezareti İrade-iUmummiye Ekleri	نەزارەتی ناوەخۆ، پاشکۆی فەرمانی گشتی
DH.ID.	Dâhiliye Nezareti İrade	نەزارەتی ناوەخۆ، فەرمان

هەواڵنامەی کتێب

DH.MB.HPS.	Dâhiliye Nezareti Meban-i Emiriye-Hapishâneler	نەزارەتی ناوەخۆ، بینایەکانی میری-گرتووخانەکان
DH.MB.HPS.M.	Dâhiliye Nezareti Meban-i Emiriye Hapishâneler Müdüriyeti	نەزارەتی ناوەخۆ، بەڕێوەبەرایەتی گرتووخانەکانی بینایەی میری
DH.MKT.	Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، قەڵەمی تۆمار
DH.ŞFR.	Dâhiliye Nezareti Şifre Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، قەڵەمی شیفرە
DH.SN.THR.	Dâhiliye Nezareti Sicill-i Nüfus idare-i umumiyesi tahrirât Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، تۆماری ناسنامە، فەرمانی گشتی قەڵەمی تۆمارکردن
DH.TMIK. M.	Dâhiliye Nezareti Tesr-i Muamelat Ve Islahat Komisyonu Muamela	نەزارەتی ناوەخۆ، مامەڵەی قۆمیسیۆنی چاکسازی و مامەڵەی بەپەلە
DH.TMIK.S.	Dâhiliye Nezareti Tesrî-i Muamelat ve Islahat Komisyonu	نەزارەتی ناوەخۆ، قۆمیسیۆنی چاکسازی و مامەڵەی بەپەلە
DH.UMVM.	Dâhiliye Nezareti Umur-i Mahalliyye Ve Vilayat Müdürlüğü Kataloğu	نەزارەتی ناوەخۆ، کاروباری دارایی و کەتەلۆگی بەڕێوەبەرایەتی ویلایەت
HR.MKT.	Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi Evrakı	نەزارەتی دەرەوە، کاغەزەکانی قەڵەمی تۆمار
HR.SYS.	Hariciye Nezareti	نەزارەتی دەرەوە، ژووری

	Tahrirat-ı Hariciye Odası	تۆماری دەرەوە
I.AS.	Irade Askeri	فەرمانی سەربازی
İ.DH.	Irade Dâhiliye	فەرمانی ناوەخۆ
I.DUIT.	Irade Dosya Usulü Iradeler Tasnifî	ڕێگاکانی فەرمانی دۆسیە، پۆلینکردنی فەرمان
I.HB.	Irade Harbiye	فەرمانی جەنگی
I.HUS.	Irade Hususi	فەرمانی تایبەتی
İ.ML.	Irade Maliye	فەرمانی دارایی
İ.MMS.	Irade Meclis-i Mahsus	فەرمانی ئەنجوومەنی تایبەت
I.MVL.	Irade Meclis-i Vâlâ	فەرمانی ئەنجوومەنی والا
I. ŞD.	Irade Şura-yı Devlet	فەرمانی شورای دەوڵەت
İ.TAL.	Irade Taltifat	فەرمانی ڕێزگرتن و بەخشین
İE.EV.	Ibnulemin Tasnifi Evkaf (Vakıf)	پۆلینکردنی وەقفی ئیبنولئەمین
MF.MKT.	Maarif Mektubi Kalemi	قەڵەمی تۆماری مەعاریف
MV.	Meclis-i Vükela Meclis-i Vükela Matbataları	ئەنجوومەنی بریکارەکان، چاپکراوەکانی ئەنجوومەنی بریکارەکان
MVL.	Meclisi Vâlâ	ئەنجوومەنی والا
MVL.	Meclis-i Vâlâ	ئەنجوومەنی والا، کاغەزەکانی

هەواڵنامەی کتێب

	Meclis-i Vâlâ Evrakı	ئەنجوومەنی والا
Ş.D.	Şura-yı Devlet Evrak	کاغەزەکانی شورای دەوڵەت
Y.A.HUS.	Yıldız Sadâret Hususi	ئەستێرە، تایبەت بە سەدارەت
Y.MTV.	Yıldız Mütenevvi Maruzât Evrakı	ئەستێرە، کاغەزی داواکاریە وون بووەکان
Y.PRK. AZJ	Yıldız Perakende, Arzuhâl ve Jurnaller Kataloĝu	ئەستێرە، نارێك، کەتەلۆگی داواکاری و ژورنال
Y.PRK.ASK.	Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Askeri Maruzat	ئەستێرە، پۆلینکردنی نارێکی کاغەزەکانی داواکاری سەربازی
Y.PRK.DH.	Evrakı Dâhiliye Nezareti Maruzatı	کاغەزەکانی داواکاری نەزارەتی ناوەخۆ
Y.PRK.PT.	Yıldız Perakende Posta ve Telgraf	ئەستێرە، پۆستە و تەلەگرافی نارێك
Y.PRK.SH.	Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Sıhhıye Nezareti Maruzatı	ئەستێرە، پۆلینکردنی کاغەزی داواکاریە نارێکەکانی نەزارەتی تەندروستی
Y.PRK.UM.	Evrakı Umum Vilayetler Tahriratı	کاغەزی گشتی، تۆماری ویلایەتەکان

هەواڵنامەی کتێب

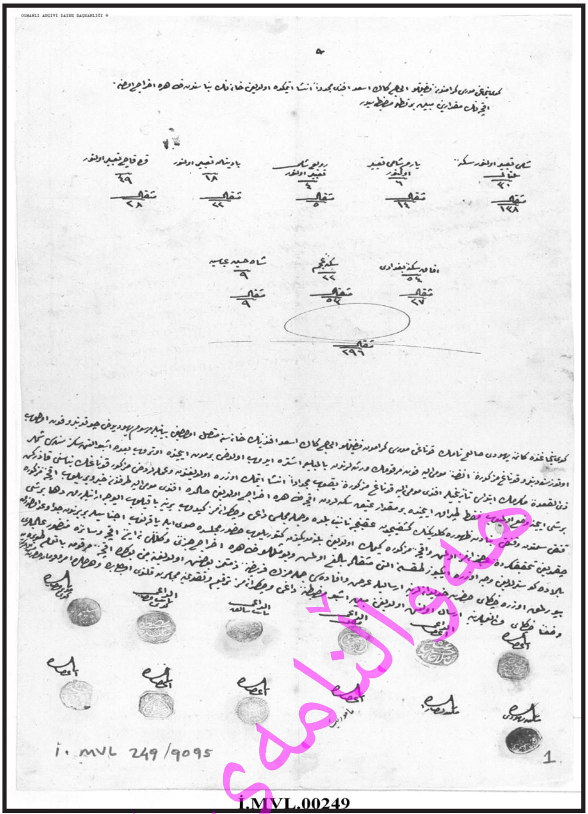

<table>
<tr><td>5 زیلحیجە 1268</td><td>00249.009095</td><td>I.MVL.</td></tr>
<tr><td colspan="3">مودەرسی کۆی سانجەق حاجی کاك ئەسعەد ئەفەندی، دەستی کردووە بە بونیاد نانەوەی خانەکەی، لەم کاتەدا بڕی ئەو ئاقچەیەی لە بینایەکەی دەرهێنراوە کراوەتە بڕیارنامە.
سکەی سوڵتانی شامی 30، نیو شامی 6/ چارەگە شامی 4/ بادینان 18/ قەرەقاچ 49
138 مسقاڵ/ 14 مسقاڵ/ 5 مسقاڵ/ 22 مسقاڵ/ 28 مسقاڵ
سکەی بەغداد 54/ سکەی عەجەم 22/ شا حوسێن عەباسیە 9
296 مسقاڵ
لە کۆی سانجەق یەهودیەك بە ناوی ساڵح خانەکەی بە خانەی مودەرس حاجی کاك ئەسعەد ئەفەندی لکاوە، یەهودی ناوهاتوو ماوەیەکی زۆرە مردووە، ماوەی 30 ساڵە قۆناغی ناوهاتوو لەلایەن میراتگرەکانیەوە فرۆشراوە و ناوبراو کڕیویەتی، ماوەیەك لە ناوی دانیشتووە دواتر لە ساڵی 68 لە سەرەتای مانگی زیلقەعدە قۆناغەکەی رووخاندووە و دەیەوێت سەر لە نوێ دروستی بکاتەوە، کاتێك کرێکارەکان خەریکی هەڵکەندنی قۆناغەکە بوونە، هیچیان نەدۆزیوەتەوە، بەڵام لە ناو خاکەکە بڕێك سکەی کۆنی ئاقچەیان دۆزیوەتەوە، لەلایەن ئەفەندی ناوبراو هەواڵ دراوە، کە ئاقچە دۆزراوەتەوە، بۆ پشکنین و دەرخستە نائیب و داعیەکانی ئەنجوومەن و بەندەکانمان رۆیشتوون، سەیری شوێنەکەیان کردووە، گەراون بەڵام هیچ شتێکی تریان نەدۆزیوەتەوە، هەروەها نەزانراوە ئەو ئاقچەیەی کە دۆزراوەتەوە خاوەنەکەی کێیە، بردوویانە و بە ئامادەبوونی ئەنجوومەن بە ئاو شوراوەتەوە، دوای لێکۆڵینەوە لەسەری و بە شار نیشان دراوە، 296 مسقاڵ بووە، بۆ ئەم جۆرە رووداوە لەسەر فەرمانی عالی دەرهێنانی تەواوەتی گشت جۆرە ئاقچەیەك دەردەهێنرێت، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.</td></tr>
</table>

هەواڵنامەی کتێب

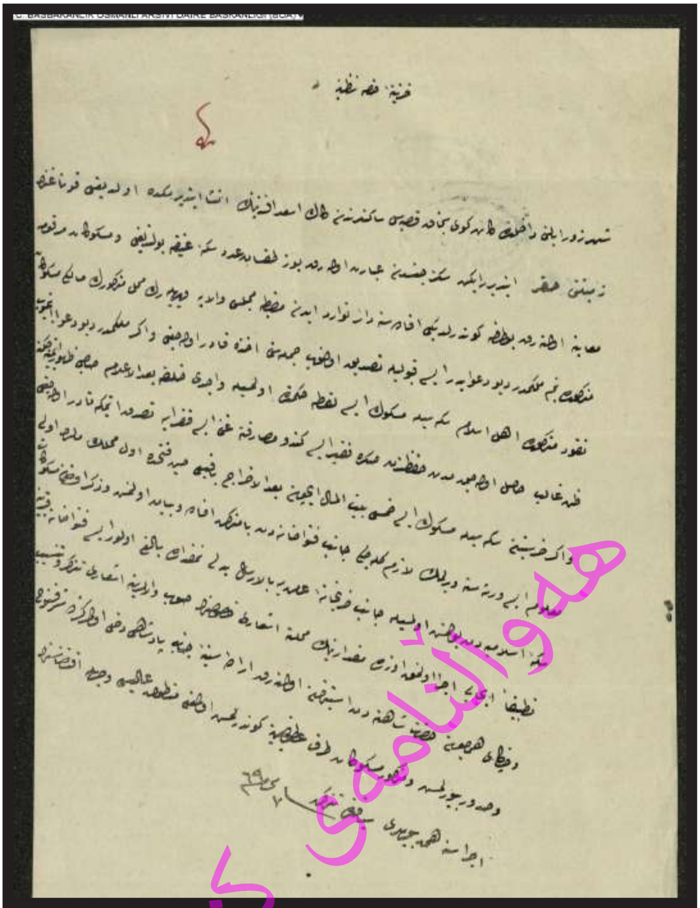

هەواڵنامەی کتێب

7 موحەررەم 1269	A.00072.00057	A.MKT.MVL.

بۆ نازری خەزینەی تایبەتی

لە ناو ئەیالەتی شارەزوور لە دانیشتوانی شارۆچکەی کۆی سانجەق کاک ئەسعەد ئەفەندی خانەکەی بونیاد ناوە، لە کاتی چاڵ هەڵکەندن لە ژێر زەمینەکەی، لە هەشت رەگەز ١٩٠ سکەی کۆنی دۆزیوەتەوە، هەروەها ئەو سکە کۆنانەی بۆ ئەم لایەنەی ناردووە تا پشکنینی بۆ بکرێت، ئەو بریارنامەیەی کە نێردراوە حەواڵەی ئەنجوومەنی والا کراوە، ئەگەر خاوەنەکەی داوا بەرز بکاتەوە بڵێ من خاوەنی ئەو سکانەم، ئەوا قەبوڵ دەکرێت و دەتوانی هەموو سکەکە بباتەوە، ئەگەر داواش بەرز نەکاتەوە بڵێ من خاوەنی ئەو سکانەم، ئەوا ئەگەر سکەی سەردەمی موسڵمانان بێت دوای راگەیاندن و بڵاوکردنەوە خاوەنە رەسەنەکەی پەیدا نەبوو لە ماوەی پاراستنی خاوەنی گومانلێکراوی پەیدا بوو، ئەگەر هەژار بێت بدرێتە خۆی تا خەرجی خۆی پێ دابین بکات، ئەگەریش دەوڵەمەندیش بێت ئەوا دەتوانێ بەسەر هەژارانی دابەش بکات، بەڵام ئەگەر سکەی کرستیانەکان بێت، ئەوا بدرێتە پێنج بەیتولمال دوای دەرهێنانی ئەوەی دەمێنێتەوە لە کاتی فەتح ئەگەر میراتگرەکەی دیار بێت بدرێتە میراتگرەکەی، ئەمەش لە فەتواخانە بە نووسراو باسکراوە و راگەیەندراوە، ئەوەی شایەنی باسە سکەکان بۆ سەردەمی موسڵمانان دەگەرێتەوە، بۆیە دەنێردرێتە زەربخانەی عامیرە (ضربخانە عامرە) لەوێ نرخەکەی هەر چەند بێت لە فەتواخانە تۆمار دەکرێت و جێبەجێ دەکرێت، دوای ئەوەی جەنابی شاهانە رەزامەندی لەسەر دەدات، فەرمانی پاشای جەنابی پاشا لە مەرکەزدا فەرمویەتی، سکەکانی ناوهاتوو بۆ لایەنی پەیوەندیدار نێردراوە، بۆ جێبەجێ کردنی نووسراوی بە پەلە کراوە، لە موحەررەم ١٢٦٩.

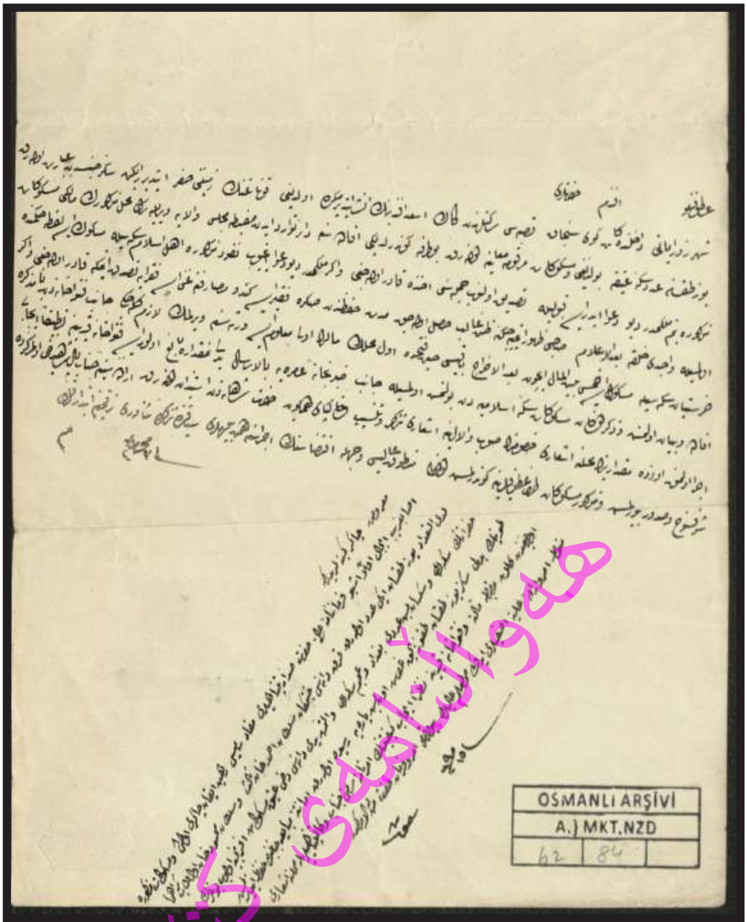

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.NZD.	00062.00084	7 موحەررەم 1269

جەنابی ئەفەندم
لە ناو ئەیالەتی شارەزوور لە دانیشتوانی شارۆچکەی کۆی سانجەق کاك ئەسعەد ئەفەندی خانەکەی بونیاد ناوە، لە کاتی چاڵ هەڵکەندن لە ژێر زەمینەکەی، لە هەشت رەگەز ١٩٠ سکەی کۆنی دۆزیوەتەوە، هەروەها ئەو سکە کۆنانەی بۆ ئەم لایەنە ناردووە تا پشکنینی بۆ بکرێت، ئەو بریارنامەی نێردراوە حەواڵەی ئەنجوومەنی والا کراوە، ئەگەر خاوەنەکەی داوا بەرز بکاتەوە بڵی من خاوەنی ئەو سکانەم، ئەوا قەبوڵ دەکرێت و دەتوانی هەموو سکەکە بپاتەوە، ئەگەر داواش بەرز نەکاتەوە بڵێ من خاوەنی ئەو سکانەم، ئەوا ئەگەر سکەی سەردەمی موسڵمانان بێت دوای راگەیاندن و بڵاوکردنەوە خاوەنە رەسەنەکەی پەیدا نەبوو لە ماوەی پاراستنی خاوەنی گومانلێکراوی پەیدا بوو، ئەگەر هەژار بێت بدرێتە خۆی تا خەرجی خۆی پێ دابین بکات، ئەگەریش دەوڵەمەندیش بێت ئەوا دەتوانێ بەسەر هەژارانی دابەش بکات، بەڵام ئەگەر سکەی کرستیانەکان بێت، ئەوا بدرێتە پێنج بەیتولمال دوای دەرهێنانی ئەوەی دەمێنێتەوە لە کاتی فەتح ئەگەر میراتگرەکەی دیار بێت بدرێتە میراتگرەکەی، ئەمەش لە فەتواخانە بە نووسراو باسکراوە و راگەیەندراوە، ئەوەی شایەنی باسە سکەکان بۆ سەردەمی موسڵمانان دەگەرێتەوە، بۆیە دەنێردرێتە زەربخانەی عامیرە (ضربخانە عامرە) لەوێ نرخەکەی هەر چەند بێت لە فەتواخانە تۆمار دەکرێت و جێبەجێ دەکرێت، دوای ئەوەی جەنابی شاهانە رەزامەندی لەسەر دەدات، فەرمانی پاشای جەنابی پاشا لە مەرکەزدا فەرمویەتی، سکەکانی ناوهاتوو بۆ لایەنی پەیوەندیدار نێردراوە، بۆ جێبەجێ کردنی نووسراوی بە پەلە کراوە.
لە ٧ موحەررەم ١٢٦٩

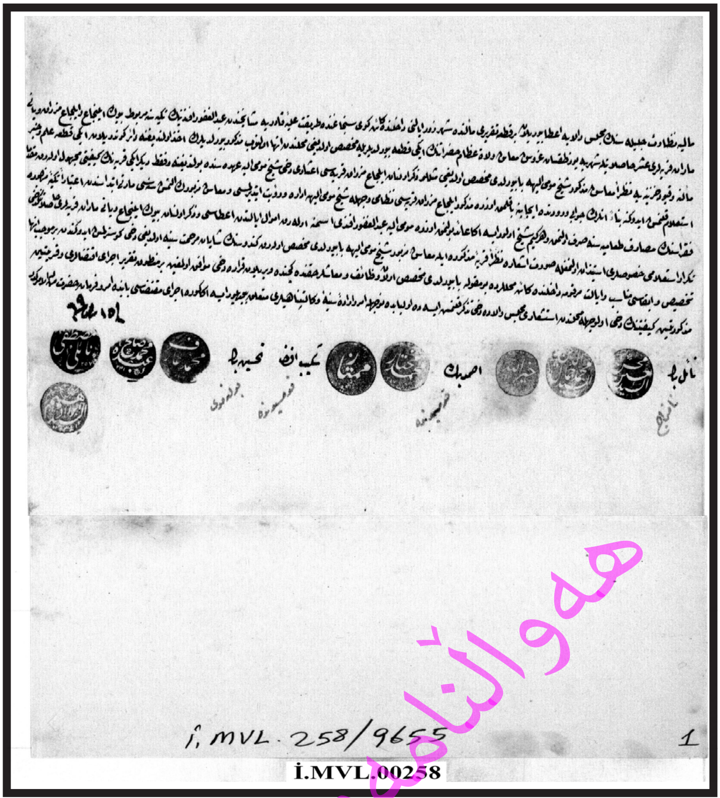

I.MVL.	00258.009655	15 رەبیعی یەکەم 1269

یەك پارچە راپۆرت لە نەزارەتی دارایی جەلیلە بۆ ئەنجوومەنی والا نێردراوە، لە بارەی ئەم بابەتەوە هاتووە؛ لە کۆی سانجەق سەر بە ئەیالەتی شارەزوور عەبدولغەفور ئەفەندی لە شێخەکانی تەریقەتی قادریەیە، لەگەڵ داهاتی دەیەکی گوندەکانی ئیلنجاعی گەورە و ئیلجاعی مزراق و یانی و ماران مانگانە ١٩٠ قوروش مووچە وەردەگرێت، بەڵام بە دوو پارچە نووسراوی هەردوو جەنابی پایەبەرز کە دابینکرابوو، لە خۆچێی کۆتایی پێهاتووە، بە تێروانین لە هەردوو پارچە نووسراوی ناوهاتوو کە بردراوە بە گوێرەی زانیاری و هەواڵی هەردوو پارچە لەگەڵ تۆماری خەزینە مووچەی باسکراوی شێخی ناوهاتوو بە نووسراوی سەرووی باسکراو دابینکراوە، ئەوەی باسیش کراوە لە دە یەکی گوندی ئیلجاعی مزراق هێشتا لەسەر ناوی شێخی ناوهاتووە، تەنیا دوو گوندەکەی تر نادیارن، پێشەکی نووسراو کراوە بۆ ئەوەی زانیاری بنێردرێت، بە گوێرەی ئەو وەڵامەی کە دێت، کارەکە ئەنجام دەدرێت، گوندی ئیلجاعی مزراقیش بە گوێرەی نیزام لەسەر فەرمان و دەسەلاتی شێخی ناوهاتوو دەمێنێتەوە، هەروەها مووچەی باسکراویش لە سەرەتای ساڵی ٦٠ی مارتەوە بۆ هەژارەکانی تەکیەی ناوهاتوو خەرج دەکرێت، هەر یەکێکیش ببێتە شێخی تەکیەکە ئەوا لە ژێر ناوی ئەو کەسە دابین دەکرێت، بەڵام ئێستا لەسەر ناوی عەبدولغەفور ئەفەندیە و پارەکە لە ئەیالەتەوە پێی دەدرێت، ئەوەی باسکراوە لە داهاتی گوندەکانی ئیلنجاعی گەورە و یانی و ماران تا دووبارە زانیاری تایبەت دێت و رەزامەندی دەدرێت لەگەڵ گوندەکەی تر و مووچەکە لە ژێر سەرپەرشتی شێخی ناوهاتوو دەبێت، ئەمەش بەهۆی ئەوەی شایەنی رەحمەتی پاشایە لە بارەی کۆتایی پێ هێنانەوە ئەوا دابینکردن و هێشتنەوەی بە گوێرەی ئەو بریارەی ساڵی پار لە بارەی ئەرك و مووچەوە دراوە، دروست نییە، ئەگەرچی راپۆرتی جێبەجێ کردنەکەی و نووسراوی ئەنجوومەنی والا لە بارەی هەردوو گوندی ناوهاتوو هاتووە، بەڵام لەم بابەتە فەرمان و بۆچوونی پاشای وەکالەتپەناهی چی بێت بە گوێرەی ئەوە کارەکە جێبەجێ دەکرێت، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.

لە ١٥ رەبیعی یەکەم ١٢٦٩

مۆری نائیب

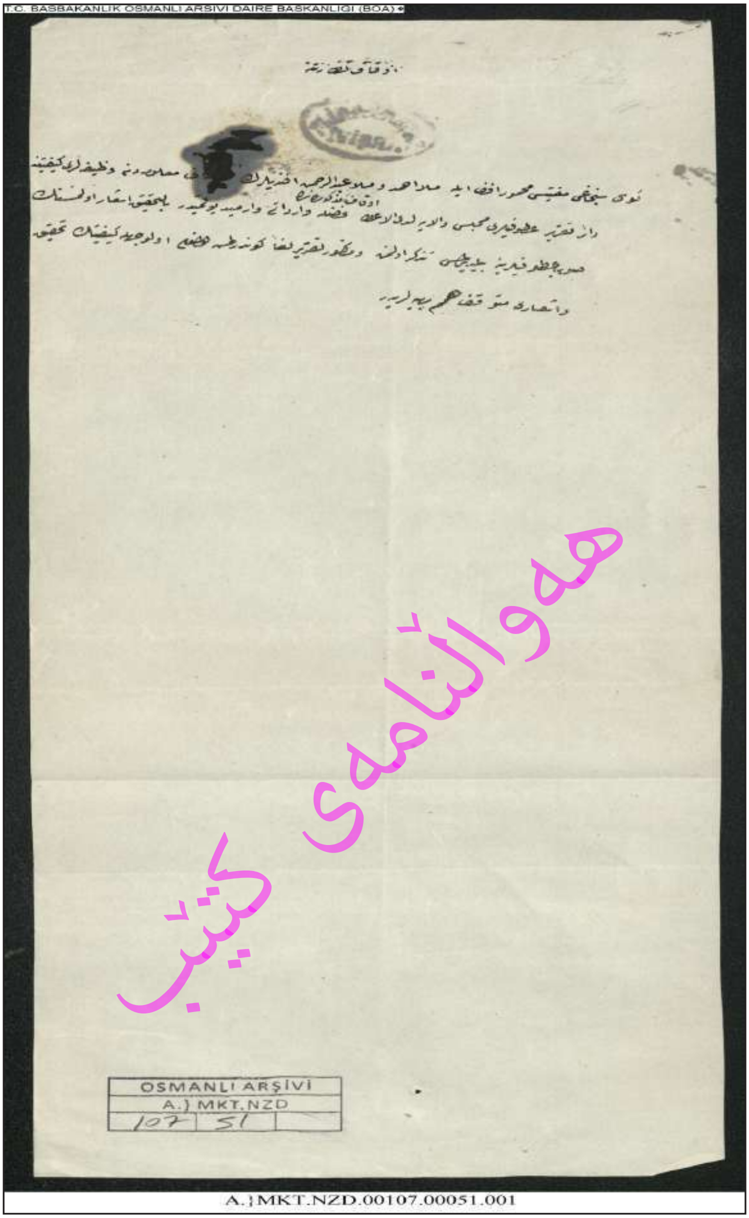

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.NZD.</td><td>00107.00051</td><td>9 ڕەبیعی کۆتایی 1270</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ئاوقاف
موفتـی کـۆی سـانجەق مەحمـود ئەفەنـدی لەگـەڵ مـەلا ئەحمـەد ئەفەنـدی و مـەلا عەبدولرەحـمان ئەفەنـدی لـە بـارەی چۆنیەتـی ئەرکەکانیـان ڕاپـۆرت دراوەتـە ئەنجوومەنـی واڵا، لێکۆڵینـەوە لـە داهاتـی زیاتـری ئاوقافـی ناوهاتـو کـراوە، ئاخـۆ هەیـە یـا نییـە، ئامـاژەی پێکـراوە و بـە سـەرووش ڕاگەیەنـدراوە، نـووسراو کـراوە و ڕاپۆرتـی ناوهاتـووش هاوپێـچ نێـردراوە، چۆنیەتـی لێکۆڵینـەوەی لەسـەر ئامـاژە پێکردنەکـە وەسـتاوە و هیممەت بـۆ بەهیەیە.</td></tr>
</table>

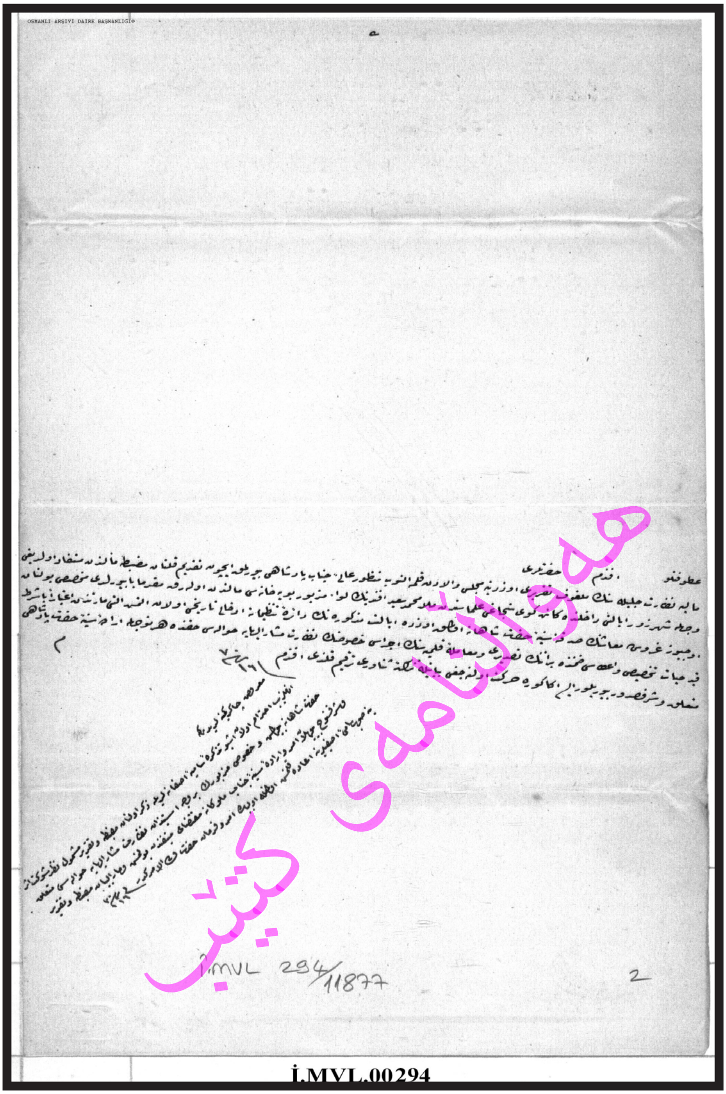

هەواڵنامەی کتێب

I.MVL.	00294.011877	16 رەبیعی کۆتایی 1270

جەنابی ئەفەندم
لەسەر راپۆرتی لوولدراوی نەزارەتی دارایی جەلیلە لە ئەنجوومەنی واڵا دراوەتە قەڵەم، لەسەر فەرمانی جەنابی پاشا بریارنامە پێشکەش کراوە، بابەتەکەی سوودی لێ وەرگیراوە، لە ئەیالەتی شارەزوور لە زاناکانی کۆی سانجەق مەلا محەمەد سەعید ئەفەندی لە دارایی بۆیەخانەی لیوای ناوهاتوو ٣٠٠ قوروش مووچە وەکو سەدەقەی پاشای جەنابی شاهانە بۆی دەبرێتەوە، لە ئەیالەتی ناوهاتوو لە مێژووی ٦٦ ی مارتەوە لە فەرمانگەی تەنزیمات بەو مەرجەی تا لە ژیان بێت بۆی دەبرێتەوە و پێی دەدرێت، هەرچی زووە لە قەڵەم جێبەجێ بکرێت، بۆ ئەمەش بە حەواڵە کردنی بۆ نەزارەتی ناوهاتووەوە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا چ بفەرمووێت بە گوێرەی ئەوە کارەکە ئەنجام دەدرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
لە ١٦ رەبیعی کۆتایی ١٢٧٠

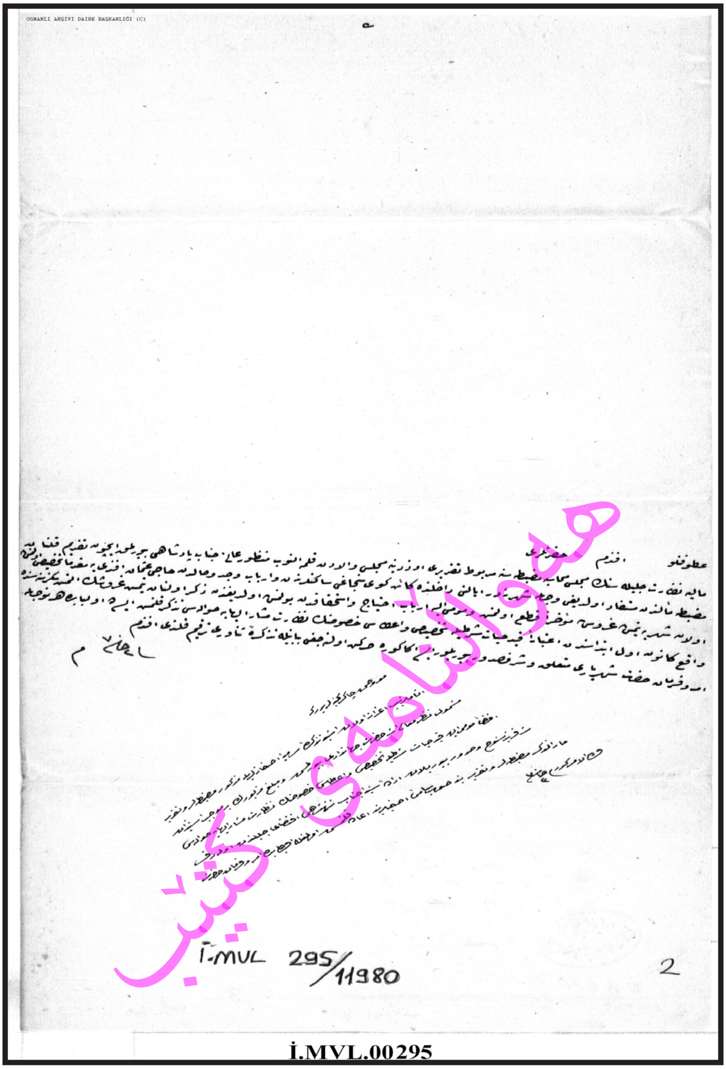

2 جەمادی یەکەم 1270	00295.011980	I.MVL.

جەنابی ئەفەندم

ڕاپۆرتی نەزارەتی دارایی جەلیلە کە هاوپێچە بە بڕیارنامەی ئەنجوومەنی ژمێریاری لە ئەنجوومەنی واڵا دراوەتە قەڵەم، لەسەر فەرموودەی جەنابی پاشا بڕیارنامە پێشکەش کراوە، سوود لە بابەتەکە وەرگیراوە، لە ناو ئەیالەتی شارەزوور دانیشتوانی کۆی سانجەق حاجی عوسمان ئەفەندی مانگانە ٧٠ قوروشی بۆ دابین کراوە، بەڵام بەم دواییەدا لێی براوە، هەروەها ناوبراو پێویستی پێیەتی، بۆیە ئەو ٧٠ قوروشەی کە باسکراوە لە ساڵی ٦٨ی سەرەتای کانوونی یەکەمەوە بەو مەرجەی تا لە ژیان ماوە بۆی دابین دەکرێتەوە، بۆ ئەمەش نووسراو بۆ نەزارەتی ناوهاتوو کراوە و حەواڵە کراوە، بەڵام لەم بابەتە بە هەر شێوەیەك بێت ئەمر و فەرمانی جەنابی شەهریار چی بێت بە گوێرەی ئەوە کار دەکرێت، بەم ڕاگەیەندراوە نووسراو نووسرایەوە ئەفەندم

لە ٢ جەمادی یەکەم ١٢٧٠

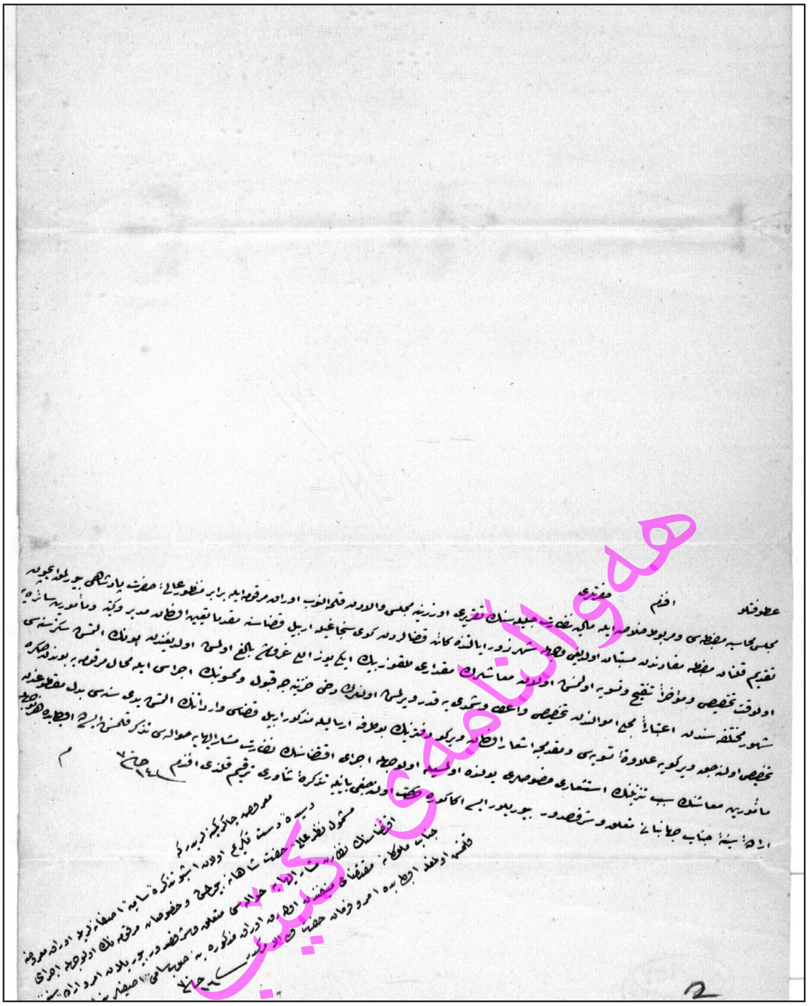
هەواڵنامەی کتێب

I.MVL.	00297.012035	14 جەمادی یەکەم 1270

بۆ جەنابی ئەفەندم

پشت بەستن بە بریارنامەی ئەنجوومەنی ژمێریاری و پوختەی بابەتەکە لەگەڵ راپۆرتی نەزارەتی دارایی جەلیلە لەگەڵ ئەو کاغەزانەی کە لە ئەنجوومەنی والایە دراوەتە قەڵەم، بریارنامە دراوە تا هەمووی بەیەکەوە پێشکەشی جەنابی پاشا بکرێت، ئەو بریارنامە روون و ئاشکرایە لە ئەیالەتی شارەزوور قەزاکانی کۆی سانجەق و هەولێر ئەوانەی لە بەرێوەبەر و کاتیب و هەموو ئەو فەرمانبەرانەی کە دامەزراون، بری مووچەکانیان کە لە کاتی خۆی و بەم دواییەش رێکخراوە، بۆتە ٩٢٥٠ قوروش، ئەمەیان لە ساڵی ٦٨ ی مانگە جیاجیاکاندا لە پارەی خۆچێی دابینکراوە و دراوە، تا ئێستاش لەم پارەیە دراوە، لە خەزینە قەبوڵ کراوە و هەژمار کراوە، بەڵام لەمە بەدواوە بەو باجەی کە دەخرێتە سەری دابین دەکرێت، پێشەکی دەفتەری باج بۆ ئەم لایەنە نێردراوە، بە برینی داهاتی ساڵی ٦٧ ی قەزای هەولێر بۆتە هۆی ئەوەی داهات کەم بکات، بەمەش مووچەی فەرمانبەران کەم دەکات، ئەگەرچی بۆ جێبەجێ کردنی ئەم کارە نووسراو بۆ نەزارەتی ناوهاتوو نێردراوە، بەڵام لەم بابەتە هەر چۆنێك بێت فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت بە گوێرەی ئەو کار دەکرێت، بۆ ئەمەش نووسراوی بەپەلە نووسرایەوە ئەفەندم، لە ١٤ جەمادی یەکەم ١٢٧٠.

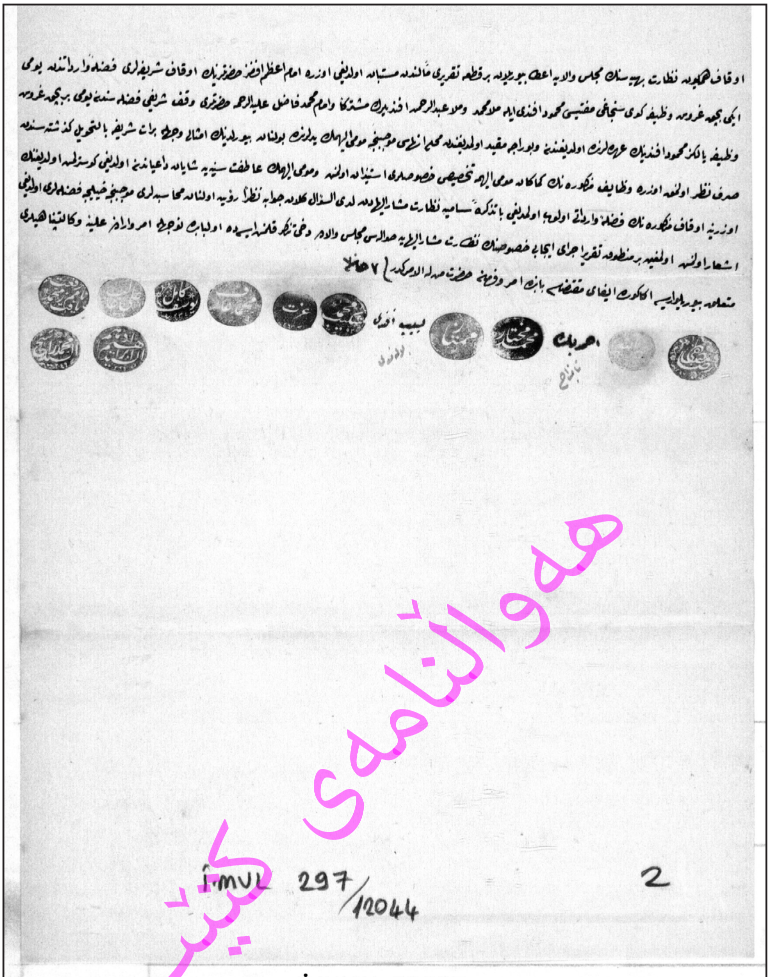

هەواڵنامەی کتێب

İ.MVL.00297

<table>
<tr><td>I.MVL.</td><td>00297.012044</td><td>7 جەمادی یەکەم 1270</td></tr>
<tr><td colspan="3">یەك پارچە راپۆرت کە بابەتەکەی روون و ئاشکرایە لە نەزارەتی ئاوقافی هومایۆنی بەهیە حەواڵەی ئەنجوومەنی والا کراوە، لە داهاتی ئاوقاف موفتی کۆی سانجەق مەحمود ئەفەندی رۆژانە دوو قوروش و نیو بەرامبەر ئەرکەکەی وەردەگرێت و مەلا عەبدولرەحمان ئەفەندی و مەلا محەمەد ئەفەندی بە هاوبەشی هەروەها ئیمام محەمەد فازڵ لە وەقفی شەریفە رۆژانە یەك قوروش و نیو لە بەرامبەر ئەرکەکەیان وەریدەگرن، تەنیا لەسەر مەحمود ئەفەندیە و لێرەش تۆمار نەکراوە، بۆیە ناوبراوان بە بەرائەتی شەریفە چاوپۆشیان لێ بکرێت و وەکو جاران لەسەر ئەرکەکەی خۆیان بمێننەوە و ئەوەی بۆیان دابین کراوە پێیان بدرێت، هەروەها ئاخۆ ئاوقافی ناوهاتوو داهاتی زیاتری هەیە یاخود نییە بە نووسراوی سەدری ئەعزەم لە نەزارەتی ناوهاتوو پرسیار کراوە، بە تێروانین لەو وەڵامەی کە هاتووە بە گوێرەی سەیرکردنی ژمێریاری ئاماژەی پێکراوە کە بە کۆمەڵ زیاتریان هەیە، بۆ جێبەجێ کردنی کارەکەش بە حەواڵە کردنی بۆ نەزارەتی ناوهاتوو لە ئەنجوومەنی والا نووسراوی پێکراوە، بەڵام لەم بابەتەدا ئەمر و فەرمان بۆ وەکالەتپەناهیە، چ بفەرموویێت بە گوێرەی فەرمانەکە جێبەجێ دەکرێت، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٧ جەمادی یەکەم ١٢٧٠.</td></tr>
</table>

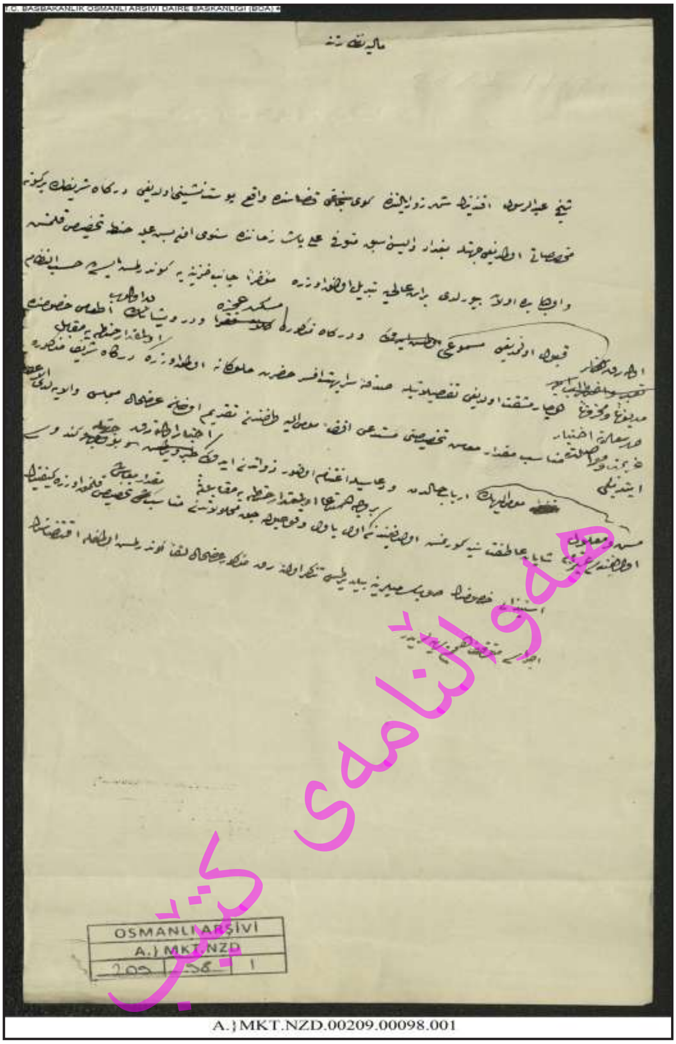

هەولنامەی کتێب

A.MKT.NZD.	00209.00098	20 جەمادی یەکەم 1273

نەزارەتی دارایی
لە ئەیالەتی شارەزوور شێخ عەبدولرەسول ئەفەندی لە قەزای کۆی سانجەق پۆست نشینی تەکیەی شەریفە داهاتی یەك رۆژیشی نەبووە، لە سەردەمی والی پێشووی بەغداد عەلی پاشا ١٥ عولبە گەنمی ساڵانەی بۆ برابووەوە، لەم بارەیەوە دوای ئەوەی فەرمانی بەرائەتی عالی گۆراوە، ئەگەرچی لەم دواییە لەلایەن خەزینە نێردراوە، بەڵام بە گوێرەی نیزام قەبوڵ نەکراوە، هەروەها تەکیەی ناوهاتوو بۆتە شوێنی نیشتەجێ بوونی بێ دەسەڵات و دەروێشەکان سەبارەت بە خۆراکی ئەوانە، دووچاری هیلاکی بووە، وەکو سەدەقەی جەنابی ملوکانە، لەلایەن ناوبراوەوە داواکراوە لەگەڵ ئەو برە گەنمە مووچەیەکی گونجاویش دابین بکرێت، ئەم داواکاریە دراوەتە ئەنجوومەنی والا، ناوبراو لەبەر ئەوەی پیر و بێ تاقەتە، دوعاکانی دەبێتە غەنیمەت، خۆی شایانی میهرەبانی پاشایە، لەسەر داواکاری برێکی دیاریکراو گەنم و مووچەیەکی گونجاویشی بۆ ببرێتەوە، سەبارەت بە رەزامەندی وەرگرتنیش نووسراو کراوە تا بە سەدری ئەعزەم بووترێت، لەگەڵ ئەویش داواکاریەکە هاوپێچ رەوانە کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی هیممەت بکرێت.

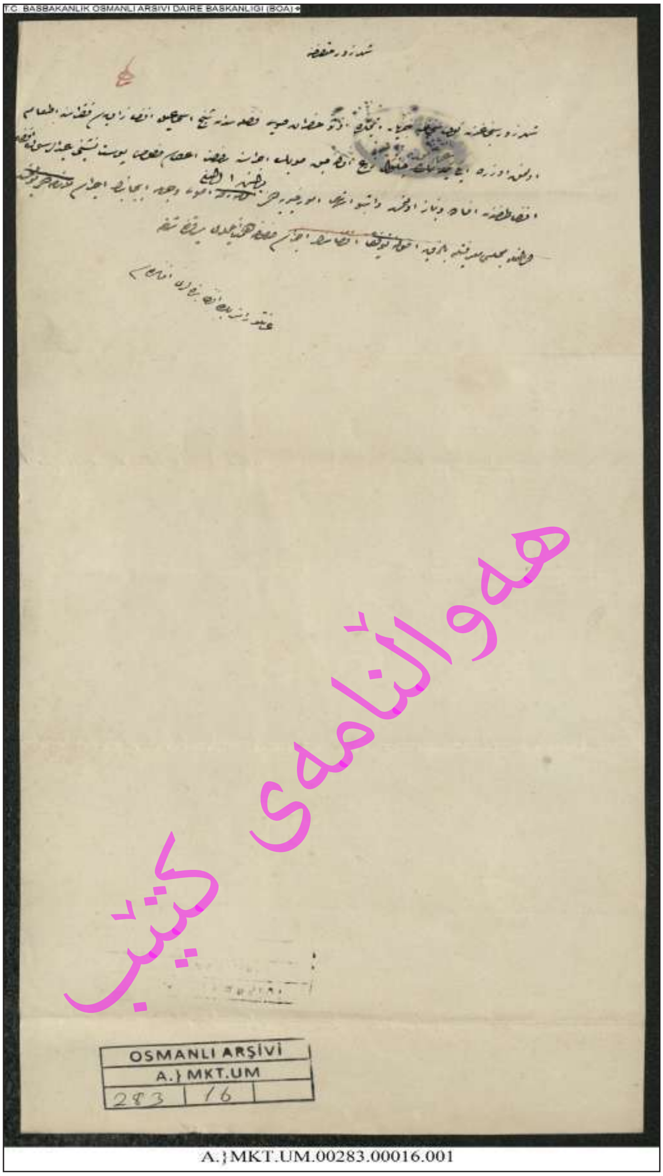

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM.	00283.00016	7 شەوال 1273
بۆ موتەسەرفیەتی شارەزوور لە کۆی سانجەق پاشکۆی سانجەقی شارەزوور، ئاوی خەسران ئەوەی زیادە بۆ زاویەی شێخ ئیسماعیل بەکار بهێنرێت ئەو چەڵتوکەی کە بۆ ئەو زاویەیە دەروێنرێت سوود لەم ئاوە وەربگیرێت تا خۆراکی هەژارەکانی زاویەکەی پێ دابین بکرێت، بۆ رەزامەندی وەرگرتنی ئاوەکەش لەلایەن عەبدولرەسول ئەفەندی پۆست نشینی زاویە، نووسراو کراوە، ئەم داوایەش بۆ کاری خێرخوازیە، بۆیە لە سەروو نووسراو کراوە تا هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. ووتەی بەندە رامز بەگ		

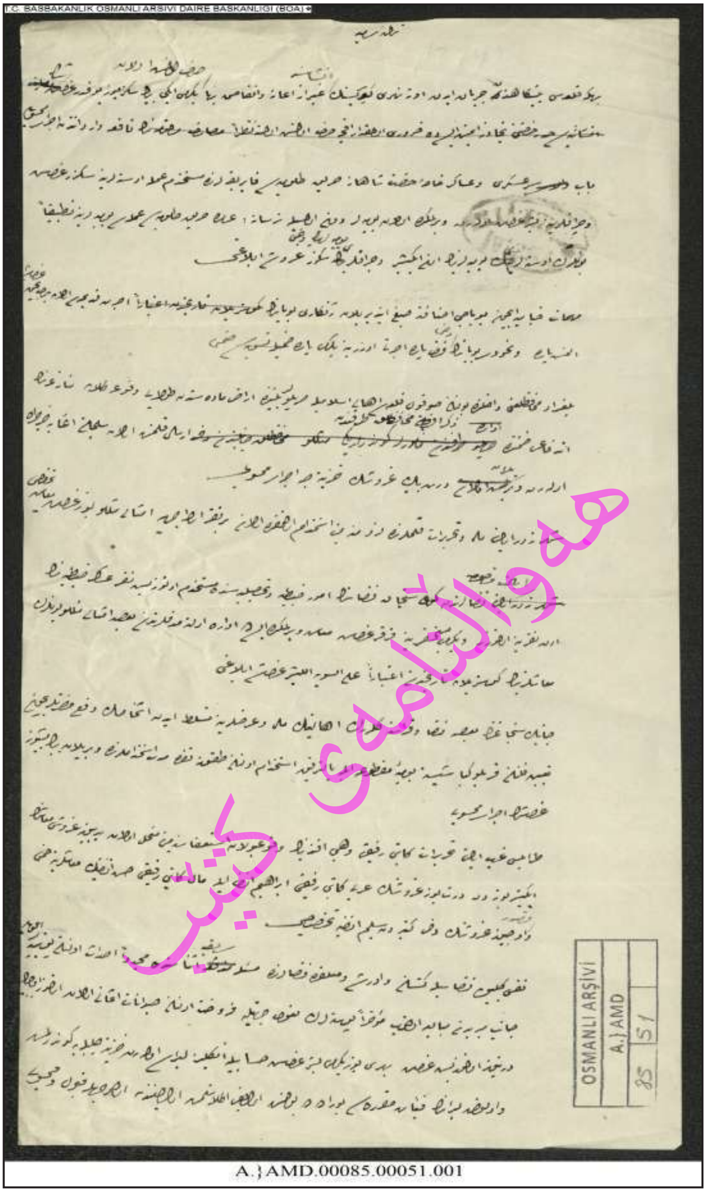

1274	00085.00051	A.AMD.
نووسراوی سەدری ئەعزەم لە قەزای کۆی سانجەقی ئەیالەتی شارەزوور، ئەوانەی لە کاروباری پۆلیس کار دەکەن، لە ٣٥ نەفەر لە پۆلیسی سەربازی، ١٠ نەفەر هەر یەکەیان ٣٠ قوروش و ٢٥ نەفەریش هەر یەکەیان ٤٠ قوروش مووچەی پێ دەدرێت، بەڵام لەگەڵ هەندێك نموونەی ئەو کەسانەی کە لە رووی کارگێرییەوە لاوازن، لەگەڵ مێژووی نیشان دانی مووچەکەیان لەگەڵ رێکخستنیان هەر یەکە ٥٠ قوروش وەردەگرن.		

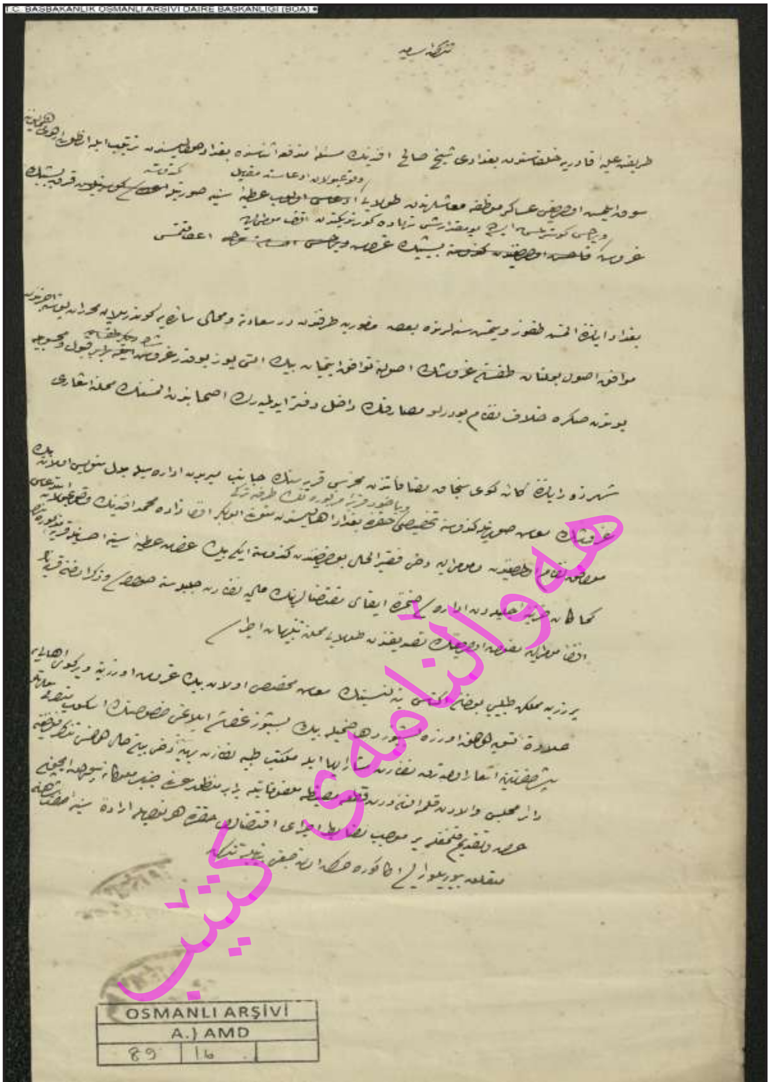

هەواڵنامەی کتێب

A.AMD.	00089.00016	1274

نووسراوی سەدری ئەعزەم

گونـدی موخـرەس لـە کـۆی سـانجەق سـەر بـە ئەیالەتـی شـارەزوور لەگـەڵ بەڕێوەبردنـی لەلایـەن میریـەوە بـە شـێوەی شـوێنگرەوە بـە دابینکردنـی مووچـەی ١٠٠٠ قـوروش لەلایـەن ئەبـو بەکـر ئەفەنـدی زادە محەمـەد ئەفەنـدی بەڕێوەببردرێـت یاخـود گونـدی ناوهاتـوو تـەرك بکرێـت و بدرێتـە ناوهاتـوو، لـە دانیشـتووانی بەغـداد ئەبـو بەکـر ئەفەنـدی زادە محەمـەد ئەفەنـدی داوای کـردووە، داواکاریەکەشـی لەگـەڵ نیـزام گونجـاوە هەروەهـا ناوبـراو هـەژارە و بـە میهرەبانـی و بەزەیـی پاشـا بـە ٢٠٠٠ قـوروش گونـدی ناوهاتـوو هـەروەك جـاران لـە لایـەن خەزینـەی جەلیلـە بەڕێوەببردرێـت و بـۆ جێبەجـێ کردنـی حەواڵـەی نەزارەتـی دارایـی جەلیلـە بـووە، هەروەهـا گونـدی باسـکراو لەگـەڵ پەسـەند کردنـی بـە دابینکردنـی بـۆ ناوبـراو بـە شـوێنی خـۆی رابگەیەندرێـت.

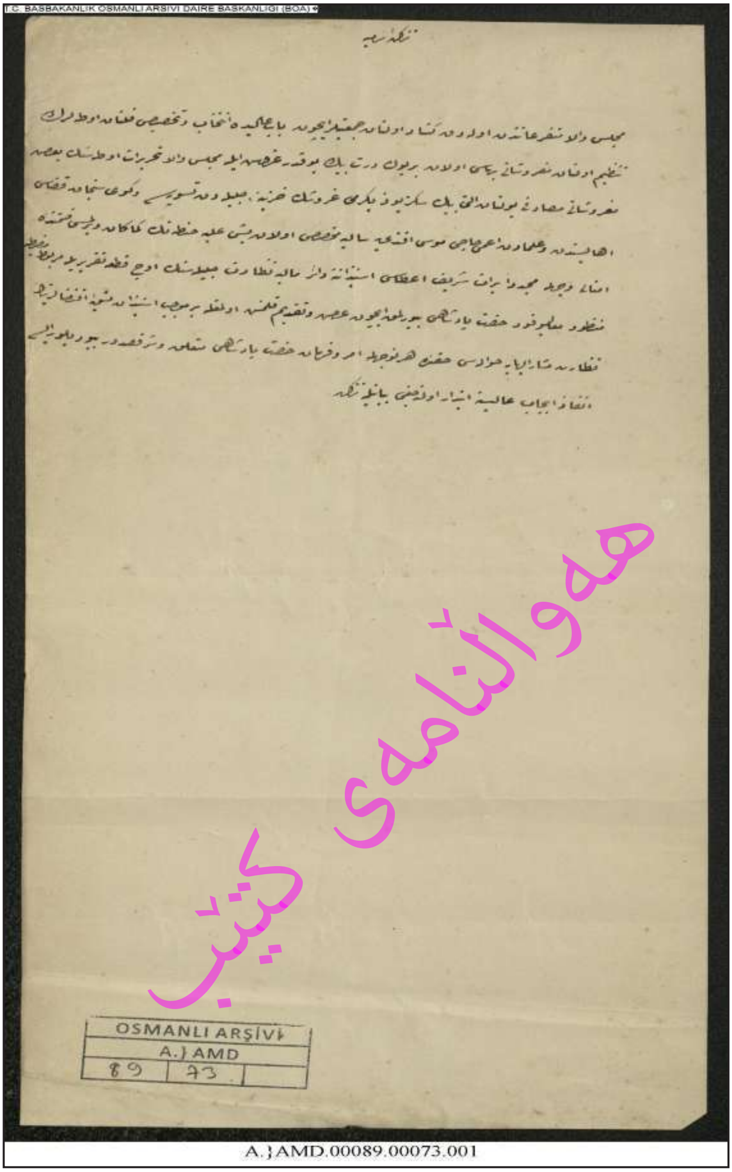

هەواڵنامەی کتێب

A.AMD.	00089.00073	1274

نووسراوی سەدری ئەعزەم

لە دانیشتووانی قەزای کۆی سانجەق و لە زاناکانی کۆی سانجەق، کوێر حاجی موسا ئەفەندی ساڵانە ٥ عولبە گەنمی بۆ دابینکراوە و هەروەکو خۆی پێی دەدرێت، بۆیە دووبارە بەرائەتی شەریفەی بۆ بکرێت و سەبارەت بە ڕەزامەندیش لە نەزارەتی دارایی جەلیلە سێ پارچە نووسراو لەگەڵ بڕیارنامە بەیەکتریەوە هاوپێچ کراوە، پێشکەش کراوە و ڕاگەیەندراوە تا ڕەزامەندی جەنابی پاشا وەربگیرێت، لە بارەی جێبەجێ کردنی لە نەزارەتی ناوهاتووەوە لە هەر لایەنێك ئەمر و فەرمانی جەنابی پاشا چی بێت ئەوا جێبەجێ دەکرێت و پەلە دەکرێت لە ئەنجامدانی.

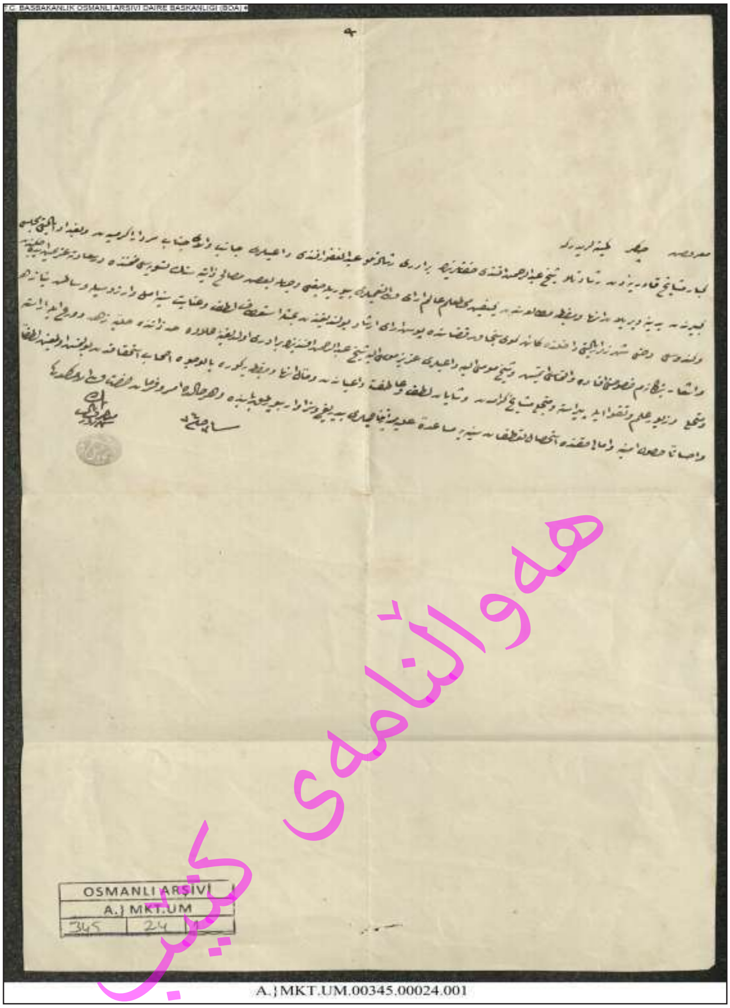

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM.	00345.00024	7 جەمادی یەکەم 1274

راگەیەندراوی بەندەیە
عەبدولغەفـور ئەفەنـدی کـە بـرادەری گەورەکانـی شـێخی قادریـە جەنابـی شـێخ عەبدولرەحـمان ئەفەندییـە، لـە لایـەن جەنابـی سـەرداری والّا و ئەنجوومەنـی گـەورەی ئەیالەتـی بەغـداد کۆتایـی هێنـان و خوێندنـەوەی بریارنامەکـەی دراوەتـە دەسـتی بـە فەرمانـی سـەروو ناوبـراو بـۆ هەندێـك کاری خـۆی و ڕێکخسـتنی کاری تایبەتـی خـۆی دەچێتـە دەرسـەعادەت، هـەر خۆشـی تـا ئێسـتا لـە قـەزای کـۆی سـانجەقی سـەر بـە ئەیالەتـی شـارەزوور بوونـی هەیـە، لەسـەر ئـارەزووی پاشـا دەروات، لەبـەر ئـەوەی ناوبـراو بـرادەری شـێخ عەبدولرەحـمان ئەفەندیـە شـایەنی میهرەبانـی و هاوکاریـە، بـە گوێـرەی کۆتایـی هێنـان بـە بابەتەکـە و بـە بریارنامەکـە خـاوەن هەقـی خۆیەتـی و شـایەنی هاوکاریـە، تکایـە لەلایـەن پاشـای سـەدارەتپەناهی هـاوکاری بکرێـت، لـەم بابەتـەدا ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
لە ٧ جەمادی یەکەم ١٢٧٤
موتەسەرفی ئەیالەتی شارەزوور بە مۆری ئیسماعیل بەگ

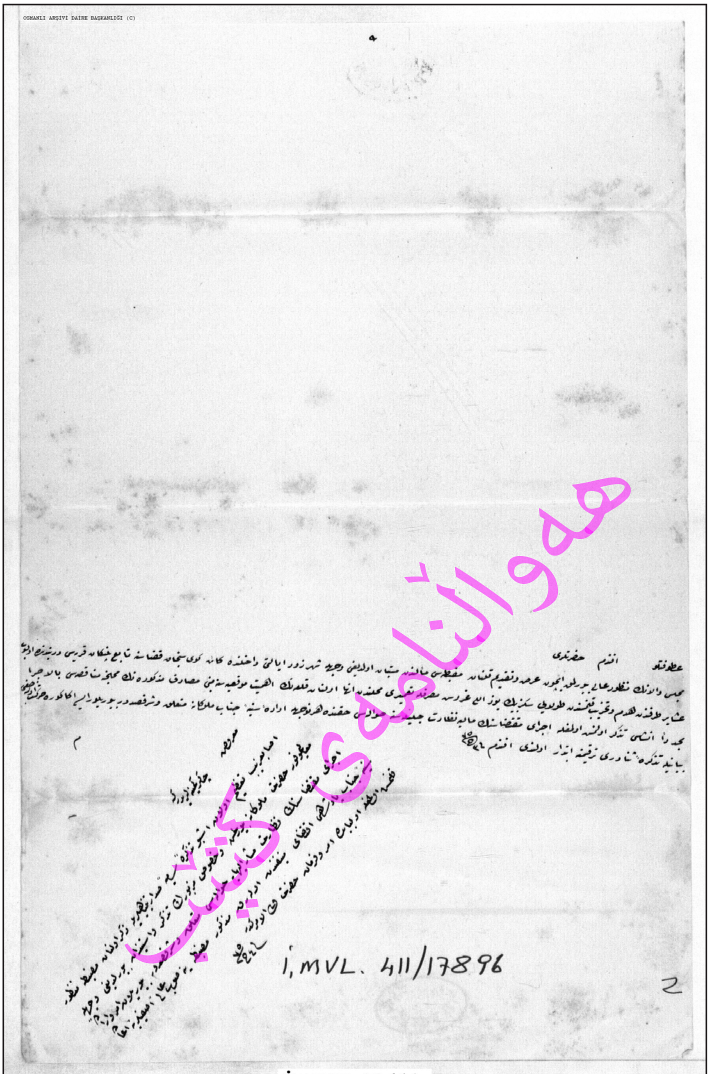

İ.MVL.00411

هەواڵنامەی کتێب

3 جەمادی کۆتایی 1275	00411.017896	I.MVL.

جەنابی ئەفەندم
لەسەر داوای ئەنجوومەنی والا بریارنامە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، ئەوەی لە بریارنامەکە روون بۆتەوە لە ئەیالەتی شارەزوور قەزای کۆی سانجەق لە دەروازەی گوندی پلنکان، لەلایەن هۆزەکانەوە قڵاکە رووخێنراوە و کاوڵ کراوە، لەبەر ئەوە بە بری خەرجی ٨١٥٠ قوروش نۆژەن کردنەوەی لە شوێن خۆی کۆتایی پێهاتووە، لەسەر گرنگی شوێنکەوتەی قەڵاکە برە خەرجی باسکراو لە شوێن خۆی بە کەمکردنەوە، دووبارە بونیادنانەوەی دووپاتکراوەتەوە، بۆ جێبەجێ کردنیشی لە بارەی حەواڵەکردنی بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە، بە هەر شێوەیەك بێت فەرمانی پاشای جەنابی ملوکانە چ بفەرموویت بە گوێرەی ئەو دەست بە کار دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو بە پەلە کرا ئەفەندم، ٣ جەمادی کۆتایی ١٢٧٥.

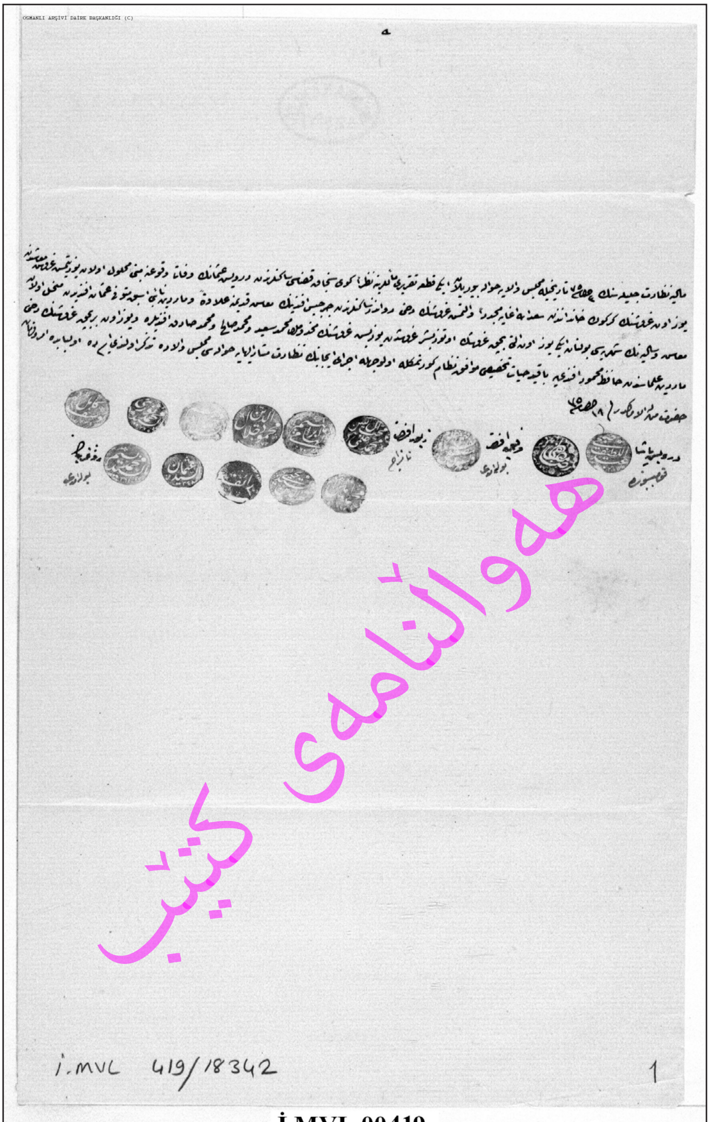

İ.MVL.00419

هەوالنامەی کتێب

18 زیلقەعدە 1275	00419.018342	I.MVL.
بە تێروانیـن لـەم دوو ڕاپۆرتـەی کـە لـە نەزارەتـی دارایـی جەلیلـە لـە مێـژووی ٣ زیلقەعـدە ١٢٧٥ حەواڵـەی ئەنجوومەنـی واڵا کـراوە، لـە دانیشـتوانی قـەزای کـۆی سـانجەق دەرویش عوسـمان بەهـۆی مردنیـەوە مووچەکـەی کـە ١٧٠ قوروشـە بـێ خـاوەن ماوەتـەوە، لـەم مووچەیـە ١١٠ قـوروش بـۆ خانەدانـی کەرکـووك سـەعدوڵڵا ئاغـا دابیـن بکرێـت، ٦٠ قوروشـەکەش بخرێتـە سـەر مووچـە کۆنەکـەی جەرجیـس ئەفەنـدی دانیشـتووی ڕوانـدز، جێبەجـێ کردنـی ئـەم کارە دراوەتـە نەزارەتـی ناوهاتـوو لـە ئەنجوومەنـی واڵاش نـووسراوی بـۆ کـرا، لـەم بابەتـە ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات، لـە ١٨ زیلقەعـدە ١٢٧٥.		

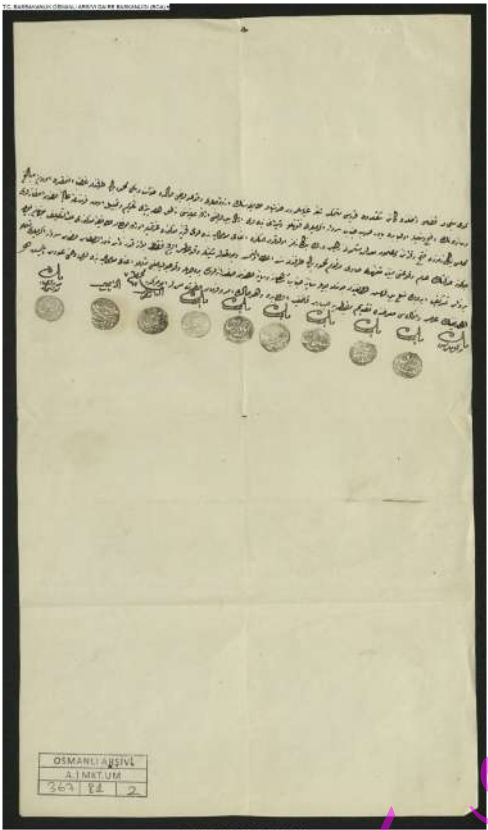

A.}MKT.UM.00367.00081.002

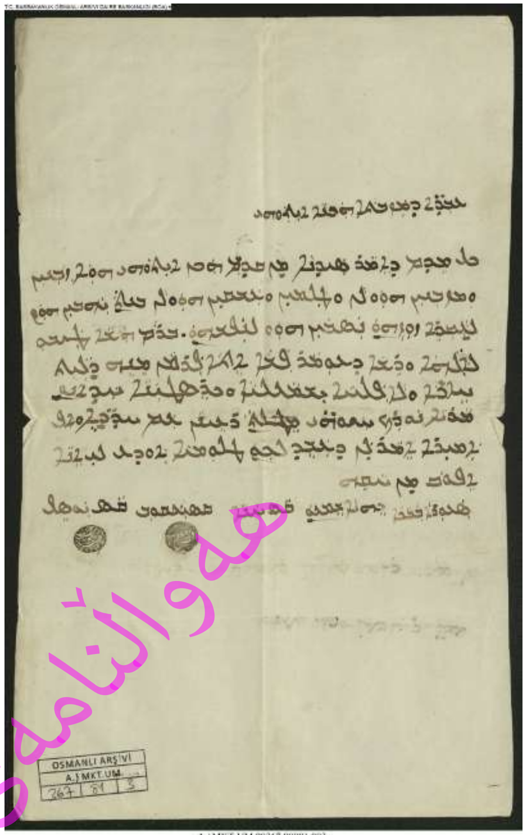

A.}MKT.UM.00367.00081.003

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.UM.</td><td>00367.00081</td><td>26 سەفەر 1276</td></tr>
<tr><td colspan="3">لـە نـاو قـەزای کـۆی سـانجەق، کرسـتیانە کاتێـك ناموسـڵمانەکانی گونـدی شـەقڵاوە کچەکانیـان بـە شـوو دەدەن لەلایـەن بەگـی خۆشـناو مەحمـود بـەگ بـە زۆری پارەیـان لـێ وەردەگرێـت، بـۆ رێگەگرتـن و رێگەگرتـن لـە وەرگرتنی لـەم بابەتـە لەلایـەن رەشـید ئاغا هـەواڵ نێـردراوە، دوای ئـەوەی فەرماننامـەی عالـی لـە ئەنجوومەنـی بەندەمـان کراوەتـەوە و خوێندراوەتـەوە، ئاغـای ناوبـراو چۆتـە گونـدی ناوهاتوو، لـەوێ تایەفەی باسـکراوی بینیوە، دوای پێشـنیار ئیـتر بـەدواوە بەڵێنـی داوە ئـەم جـۆرە کـردەوە جارێکـی تـر روو نەداتـەوە، لەلایـەن مەحمـود بەگـەوە سـەنەد دراوە، ئەگەرچـی ئـەم جـۆرە شـتانە روویـداوە، بـەڵام تـا ئێسـتا کەسـێکی ئـاوا رێـزدار و جەنابـی سـەردار تەشریفـی نەهێناوە خـودی خـۆی داوای نەکـردووە ئـەم کارە قەدەغـە بکرێـت، ئیـتر لەمـەودوا کاری لـەم جـۆرە دووبـارە نابێتـەوە، هێشـتا ئاغـای بەنـدە نەگەراوەتـەوە و ئـەو ووتانـەی رانەگەیانـدووە و بوێـری نەکردووە بریارنامە پێشـکەش بـکات، لەم بابەتە بـە هـەر شـێوەیەك بێـت ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات، لـە ١٧ موحـەرەم ١٢٧٦.
وەکیلی میللەتی یەهودی/ ئەندام بە مۆری عەبدولرەزاق/ ئەندام بە مۆری عەبدولغەفور بەندەخودا/ ئەندام بە مۆری سولەیمان/ ئەندام بە مۆری مەحمود/ ئەندام بە مۆری ئەبابەکر کوڕی عەبدوڵلا/ ئەندام بە مۆری محەمەد ئەمین/ موفتی بە مۆری محەمەد ئەمین/ نائیب بە مۆری محەمەد حەسەن.../ بەرێوەبەری قەزای کۆی سانجەق بە مۆری زەینەل</td></tr>
</table>

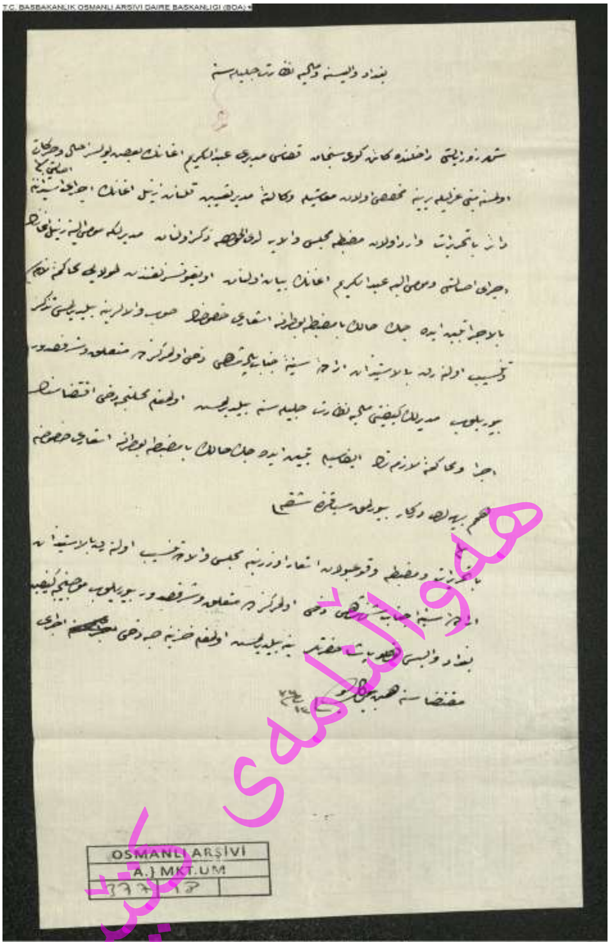

A.}MKT.UM.00377.00018.001

A.MKT.UM.	00377.00018	13 ڕەبیعی کۆتایی 1276

بۆ والی بەغداد و نەزارەتی دارایی جەلیلە

لـە نـاو ئەیالەتـی شـارەزوور بەڕێوەبـەری قـەزای کـۆی سـانجەق عەبدولکەریـم ئاغـا لەبـەر هەندێـك کاری ناشـەرعی و جموجۆڵـی نەگونجـاو دوور خراوەتـەوە و لـە شـوێن ئـەو بـەو مووچـەی کـە هەیـە بـە وەکالـەت زەینـەل ئاغـا وەکـو بەڕێوەبـەر دامەزرێـت، بـۆ ڕەزامەنـدی نـووسراو و بڕیارنامـە هاتـووە دواتـر حەواڵـەی ئەنجوومەنـی والا کـراوە، ئـەوەی باسـکراوە بـۆ بەڕێوەبەرایەتیەکـە کارەکـەی زەینـەل ئاغـا جێبەجـێ بکرێـت، هەروەهـا عەبدولکەریـم ئاغا لەبـەر کارە ناشـەرعیەکانی پێویسـتە دادگایـی بکرێـت، هەرچـی زووە بـە بڕیارنامـە بـۆ ئـەم لایەنـە ئامـاژەی پێکـراوە و والا ئاگادارکراوەتـەوە، بـە ڕەزامەنـدی فەرمانـی پاشـای جەنابـی پاشا لـە نـاو مەرکـەز فەرمـان دراوە، چۆنیەتـی بەڕێوەبەرایەتیەکـەش بـە نەزارەتـی دارایـی جەلیلـە ڕاگەیەنـدراوە، لـە خۆچێـی بـە پێویسـت زانـراوە دادگاییەکـەی ئەنجـام بدرێـت، بـۆ ئەمـەش بـە بڕیارنامـە ئامـاژە بـۆ ئـەم لایەنـە نێـردراوە.

بـە نـووسراو و بڕیارنامـە ئامـاژەی پێکـراوە، لەسـەر ئـەم ئامـاژە پێکردنـە لـە ئەنجوومەنـی والا چەسـپێنراوە، بـە ڕەزامەنـدی فەرمانـی پاشـای جەنابـی شاهنشـا لـە نـاو مەرکـەزدا هاتـووە بـە گوێـرەی ڕەزامەنـدی بـە جەنابـی پاشـای والـی بەغـداد ڕاگەیەنـدراوە، لـە خەزینـەش بـۆ جێبەجـێ کردنـی هیممـەت بکرێـت، ١٣ ڕەبیعـی کۆتایـی ١٢٧٦.

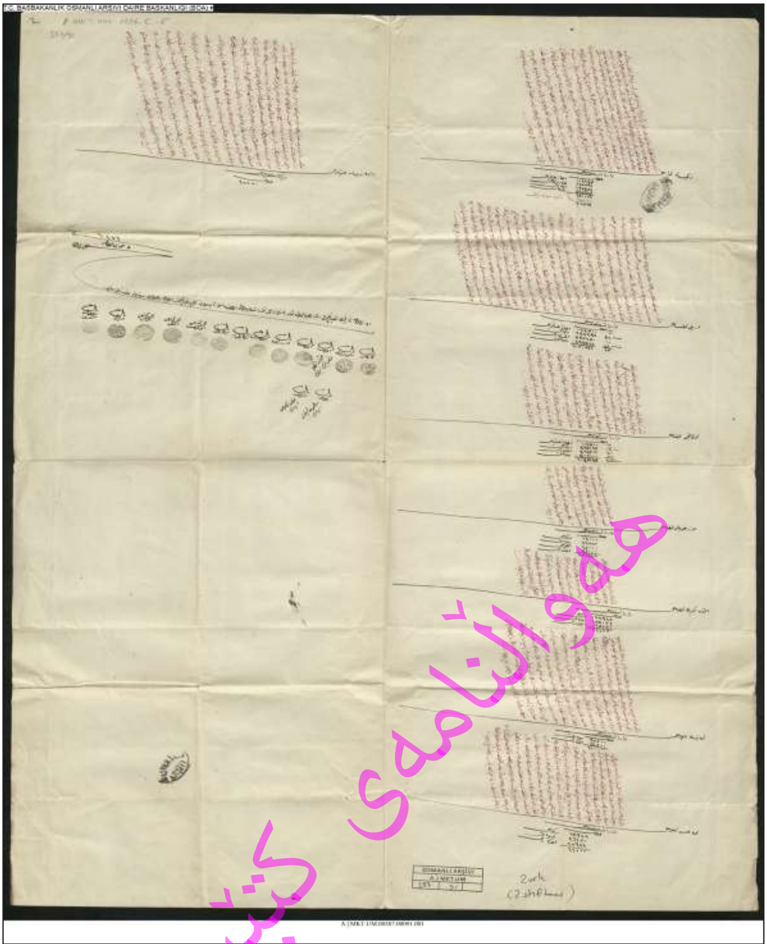

A.MKT.UM.	00387.00091	5 جەمادی کۆتایی 1276

قـەزای کـۆی سـانجەق وەکـو قـەزای هەولێـر لـە شـوێنە هەسـتیارەکانە و شـوێنی کۆبوونـەوەی هۆزەکانـە، جگـە لەمـەش لەگـەڵ ئێـران سـنوورە، بۆیـە ئـەو بەڕێوەبـەرەی لـەوێ ئامـادە دەبێـت، دەبـێ کەسـێکی لێهاتـوو و بـە توانـا بێـت، شـارەزا بێـت، قـەزای ناوهاتـوو لـە ڕووی داهاتـەوە داهاتێکـی زۆری هەیـە، دەبێـت بـە گوێـرەی ویسـتی عالـی هەڵسـوکەوت بـکات، ئـەو کەسـەی بـۆ ئـەو شـوێنە دووره هەڵدەبژێردرێـت بـە کێشـە و گرفـت نەبێـت و بـە ناچـاری ئەرکەکـە وەرنەگرێـت، مووچەکـەی کـە لـە ٣٠٠٠ قورووشـە، بگەیەندرێتـە ٤٠٠٠ قـورۆش یاخـود کـە بیـنرا کەسـێکی بـە توانـا و شـارەزایە و لـە ڕووی نیزامـەوە سـەرکەوتووە و جموجۆڵـی ڕێکوپێکـە و جێگـەی شـایەد دانـە، لەگـەڵ ٢٠٠٠ قـوروش مووچـە لـە بەڕێوەبەرایەتـی قـەزای ناوهاتـوو دابمەزرێـت، لەگـەڵ فەرمانـی عالـی ئـەو بابەتـە پێشـنیار کـراوە. داهاتـی سـاڵانەی بـە قـوروش لـە ٢١ ڕەبیعـی یەکـەم ١٢٧٥ پێشـکەش کـراوە، کراوەتـە دەفتـەر و بـە فەرماننامـە دووبـارە داوای نـووسراوی بـە زانیـاری کـراوە، وەکـو دانـەی دووەم ڕێکخـراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـە لـە هـەر حاڵەتێکـدا ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات، ٥ جەمـادی کۆتایـی ١٢٧٦.

پارەی سەربازیەکەیەتی	007500	00
باجەکەیەتی	344162	06
دە یەك (اعشاری)	382507	20
رسوماتەکەیەتی	301000	00

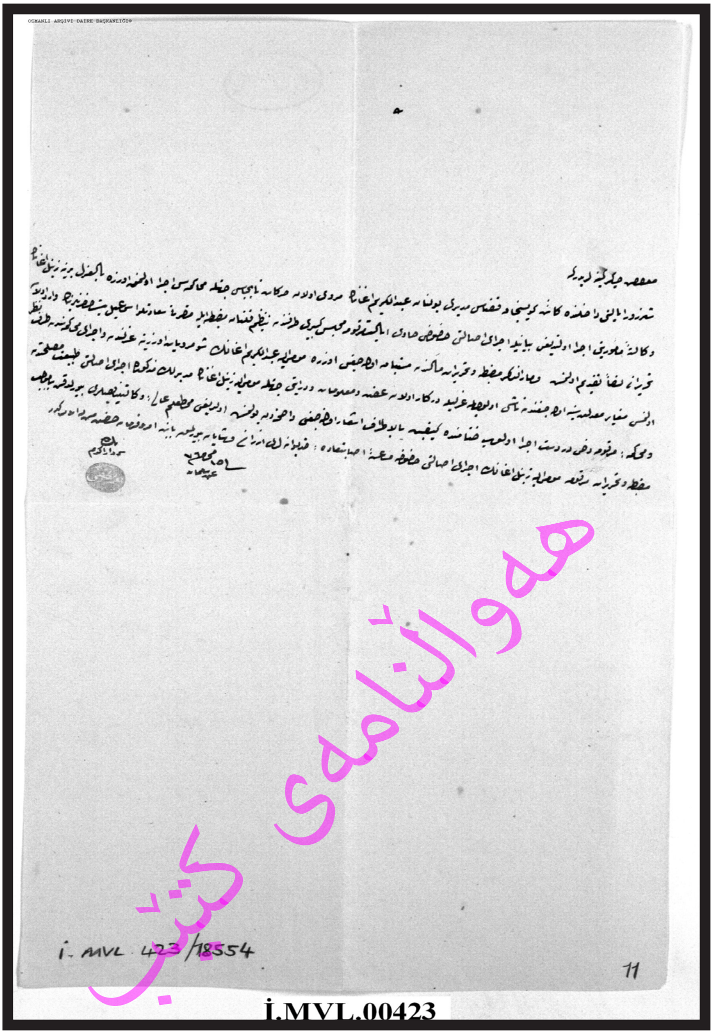

هەواڵنامەی کتێب

I.MVL.	00423.018554	15 موحەرڕەم 1276

راگەیەندراوی بەندەیە

لـە نـاو ئەیالەتـی شـارەزوور بەڕێوەبـەری قـەزای کـۆی سـانجەق عەبدولکەریـم ئاغا بەهـۆی جموجۆڵـی نەگونجاوی خەریکـە دادگایـی دەکرێـت، بـە دوور خسـتنەوەی لـە شـوێن ئـەو زەینـەل ئاغـا بـە وەکالـەت ئەرکەکـەی پـێ دەدرێـت، بـە راگەیاندنی لەلایـەن ئەنجوومەنـی گـەورەی ئەیالەتـی ناوهاتـوو بریارنامـە رێکخـراوە لەگـەڵ جەنابی ئیسـماعیل پاشـای موتەسـەرف نـووسراوی هاتـووە و هاوپێـچ بەیەکـەوە پێشـکەش کـراون، ئـەو بریارنامـەی کـە باسـکراوە لەگـەڵ بابەتـی نـووسراوەکان ئاشـکرا و روونـە عەبدولکەریـم ئاغا بەهـۆی کردارەکانـی دوورخراوەتـەوە و دادگایـی دەکرێـت، بەهـۆی دوورخسـتنەوەی زەینـەل ئاغـا لـە بەڕێوەبەرایەتـی ناوهاتـوو دەسـت بـەکار دەبێـت و دادگایـی کردنـی ناوبراویـش دەستبەسـەر دەکرێـت، لـە کۆتاییـدا چۆنیەتیەکـەی رادەگەیەندرێـت، بـە فەرمانـی وەکالەتپەناهـی بریارنامـە و نـووسراوەکان لـە بـارەی زەینـەل ئاغـا بەهـۆی رەسـەنایەتیەکەی هـاوکاری بکرێـت و شـایەنی کارەکەیـە، ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.

لە ١٥ موحەرڕەم ١٢٧٦

مۆری سەرداری ئەکرەم عومەر لوتفی

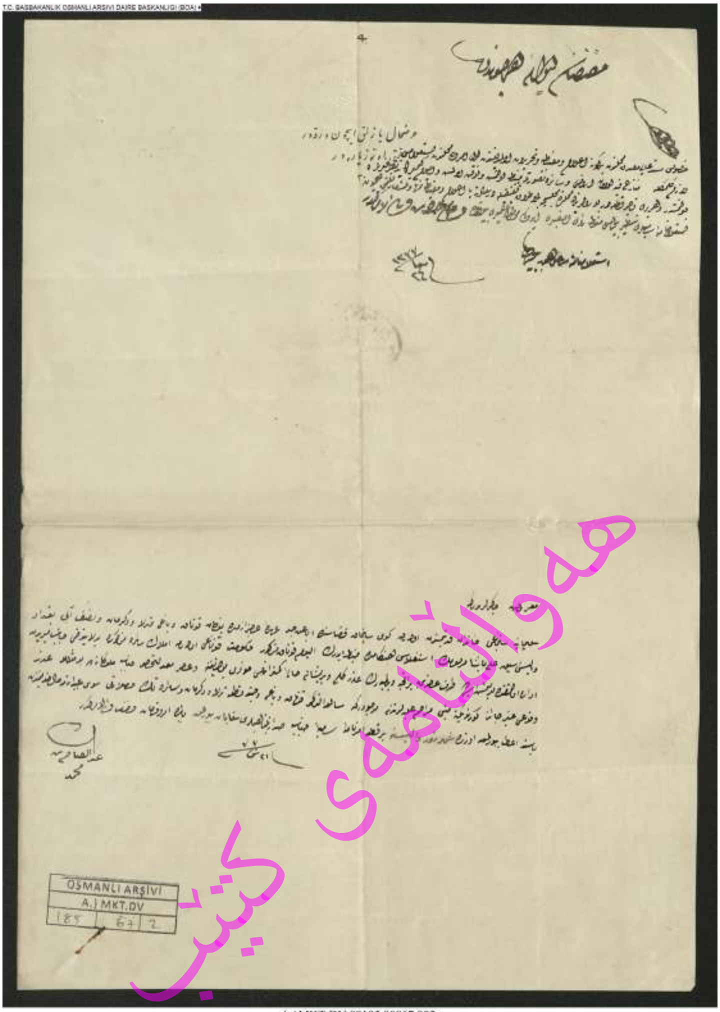

A.}MKT.DV.00185.00067.002

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.DV.</td><td>00185.00067</td><td>21 شەعبان 1277</td></tr>
<tr><td colspan="3">راگەیەندراوی بەندەیە
لە خانەدانی دێرینی سانجەقی سلێمانیە بوومە، لە کۆی سانجەق قۆناغ و باغ و زەوییەکی کشتوکاڵی و ئاشێك نیوەی ئاو لە ژێر دەستی باپیرم بووە، بەڵام لەلایەن والی پێشووی بەغداد عەلی پاشا دەستی بەسەرداگیراوە، ئەمڕۆ قۆناغەکە بۆتە قۆناغی حکوومەت و هەموو مولکەکەی تر کە باسکراوە لەلایەن میریەوە بەڕێوەدەبردرێت، بەڵام یەك ئاقچە وەرناگرم، ئەمەش زوڵمێکی تەواوە لێم دەکرێت، پەرێشانم و بارودۆخم خراپە، جەنابی ملوکانە ئەو جۆرە زوڵمە بە گونجاو نازانێت، پشت بەستن بە میهرەبانی سەروو قۆناغ و باغ و چەند پارچە زەوی کشتوکاڵی و ئاش و هەموو داهاتەکان لە سندوقی دارایی بە سەنەد پێم بدرێت، یەك پارچە فەرماننامەی سەدری ئەعزەمی جەنابی سەدارەتپەناهی دراوەتە والی شارەزوور، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
٢١ شەعبان ١٢٧٧
عەبدولفەتاح کوڕی محەمەد بەگ</td></tr>
</table>

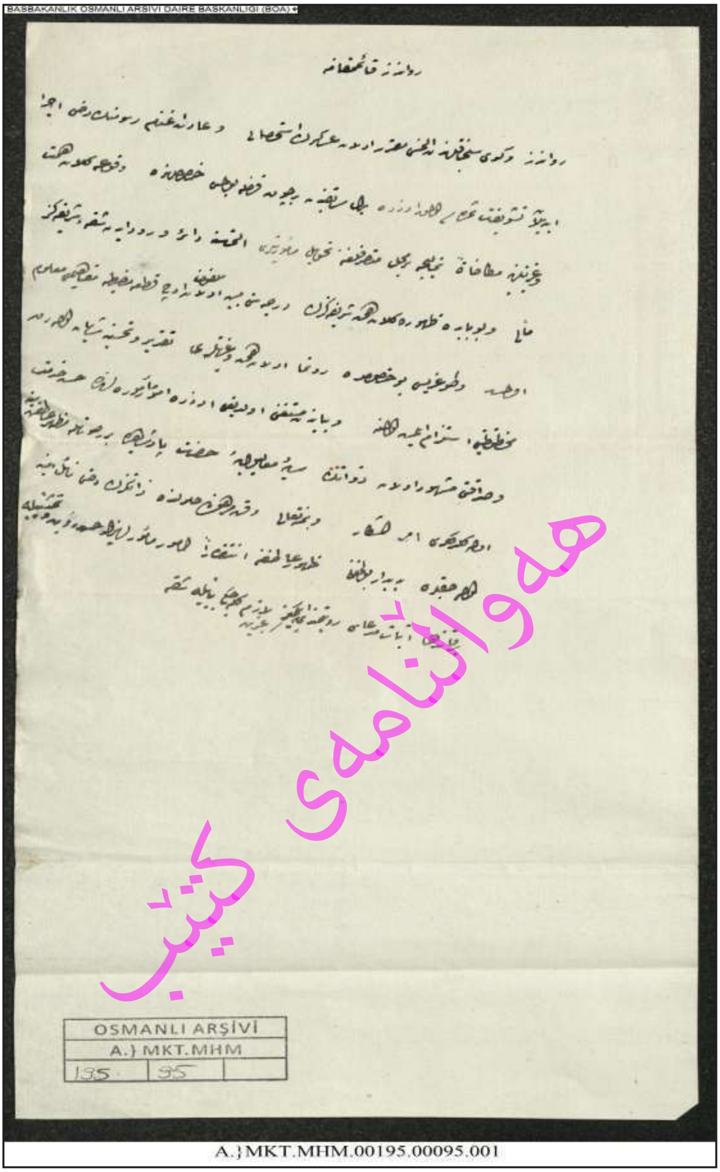

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.MHM.</td><td>00195.00095</td><td>7 ڕەبیعی یەکەم 1277</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ قائیمقامی ڕواندز
لە سانجەقەکانی ڕواندز و کۆی سانجەق بڕیار دراوە بە وەرگرتنی سەرباز و ڕسوماتی هەژماری مەڕوماڵات، خەریکە کارەکە ئەنجامی دەبێت، ئەو هیممەتەی کە کراوە، بۆ ئەمەش پێویستە موتەسەرفێك بنێردرێت، بۆیە سێ پارچە بڕیارنامە کە زانیاریەکانی دیارە نێردراوە، بۆ ئەم کارەش ئەوانەی خزمەتی باشیان کردووە و کارەکانیان دیارە و دڵسۆزن هەر یەکە بە وێنەیەك ناوەکانیان بۆ جەنابی پاشا بنێردرێت، بۆ ئەمەش پێویستە نووسراو لە سەرووەوە بێت.</td></tr>
</table>

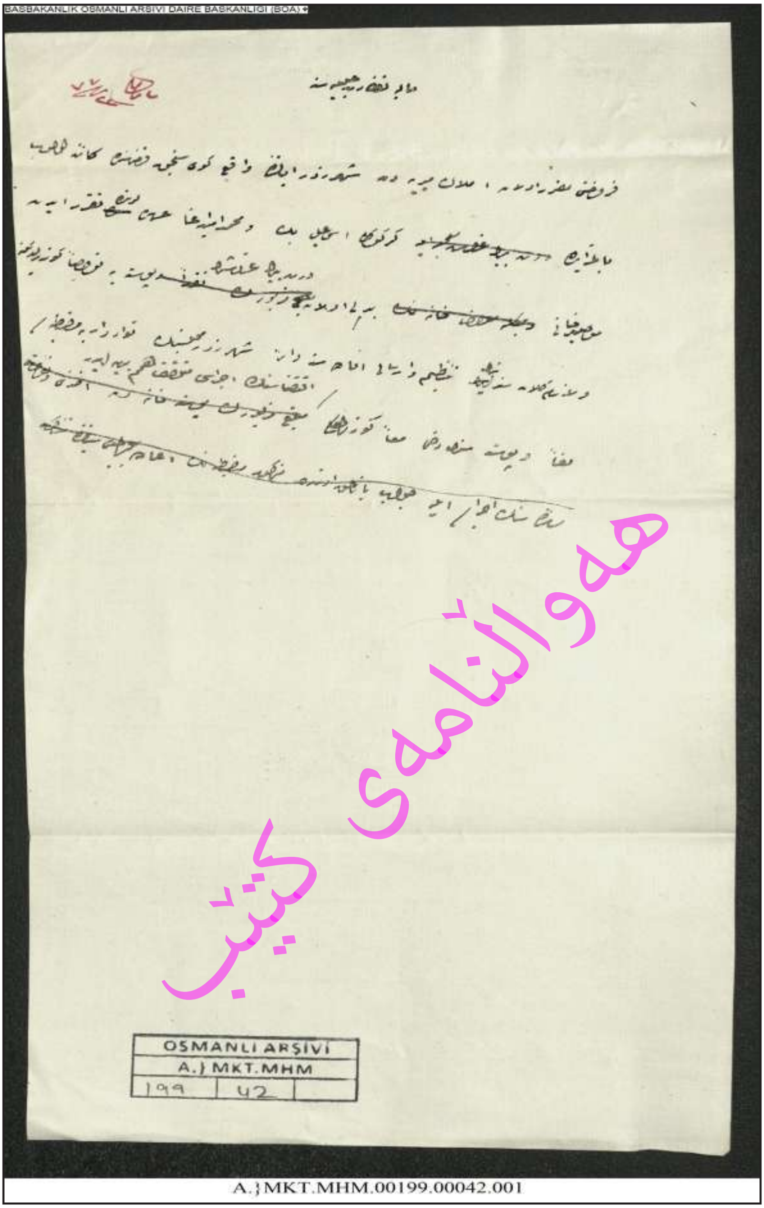

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.MHM.00199.00042.001

A.MKT.MHM.	00199.00042	22 رەبیعی کۆتایی 1277

بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە

لـە قـەزای کـۆی سـانجەق سـەر بـە ئەیالەتـی شـارەزوور بریـار لـە سـەر فرۆشـتنی مولکـی میـری دراوە، بـە ڕێگـەی زیادکـردن بریـار دراوە بچێتـە سـەر نـاوی کەرکوکـی ئیسـماعیل بـەگ و محەمـەد ئەمیـن ئاغـا، خانەکـە بەرامبـەر بـە ٤٠٠٠ قـوروش بـە پۆسـتە نێـردراوە، لـە بـارەی ڕێکخسـتن و ناردنـی سـەنەدەکانیش لـە ئەنجوومەنـی شـارەزوور بریارنامـە هاتـووە، بـە هاوپێـچ سـەنەدەکەش بـە پۆسـتە دەنێردرێـت، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

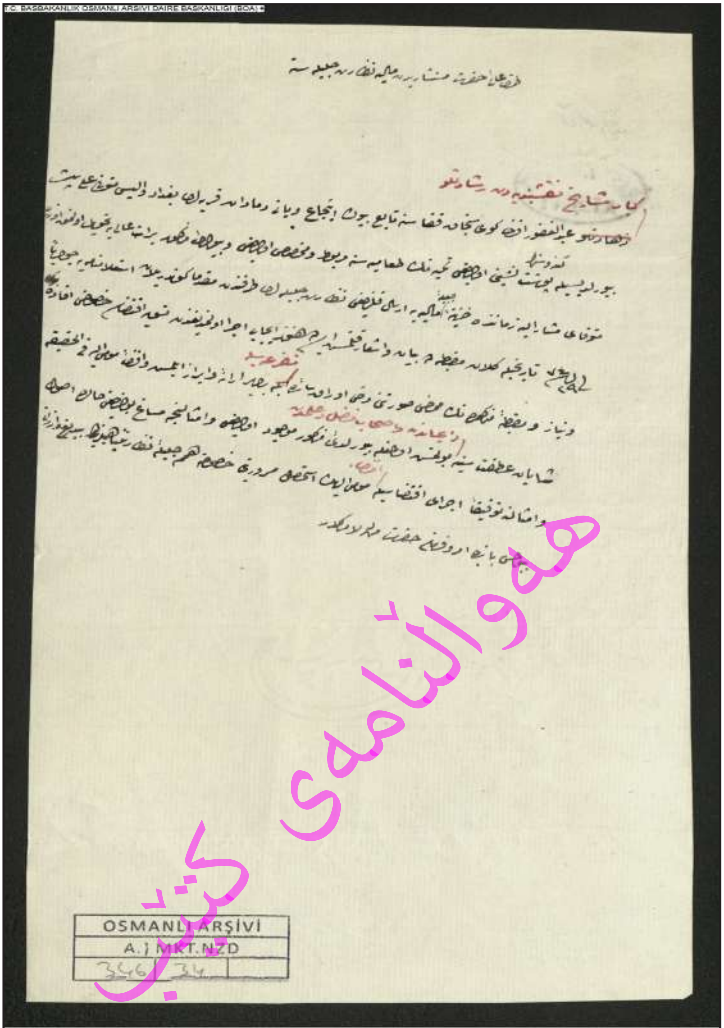

کتێب هەواڵنامەی

A.}MKT.NZD.00346.00034.001

<table>
<tr><td>A.MKT.NZD.</td><td>00346.00034</td><td>5 رەمەزان 1277</td></tr>
<tr><td colspan="3">لەلایەن جەنابی راوێژکار بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە
عەبدولغەفور ئەفەندی لە گەورە شێخەکانی نەقشبەندی لە قەزای کۆی سانجەق بە گوندەکانی ئینجاع، یانی و مادان ئەو تەکیەی کە خۆی تێدا پۆست نشینی بوو، خۆراکی تەکیەکەی پێ دابین دەکرا، بەڵام بە فەرمانی عەلی پاشا والی مردووی بەغداد بەرائەتی عالی باسکراو گۆردراوەتەوە، لەسەردەمی ناوبراوی مردوو بۆ خەزینەی دارایی جەلیلە نێردراوە، سەرەتا لەلایەن نەزارەتی جەلیلەی ناوهاتووەوە ئەو نووسراوەی کە تێدا داوای زانیاری دەکەن ناردوویەتی، لە وەڵامدا لە ٢٩ شەوال ١٢٧٤ بریارنامە راگەیەندراوە و ئاماژەی پێکراوە، بەڵام تا ئێستا جێبەجێ نەبووە، لە بارەی رێکخستنی ووتە و نیاز و وێنەی بریارنامەی باسکراوی بە واژوو لەگەڵ هەموو کاغەزەکان بەیەکەوە ئاشکرا کراوە، لە راستیدا بە شایەنی ئەوە دانراوە کە جێگەی میهرەبانی پاشا بێت، هەروەها لە زانا و بێ هاوتاکانە بۆیە لە جێبەجێ کردنی کارەکەی هیممەت بکرێت ئەمەشیان بە فەرمانی نەزارەتپەناهی جەلیلە دەبێت، لەم بارەیەوە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.</td></tr>
</table>

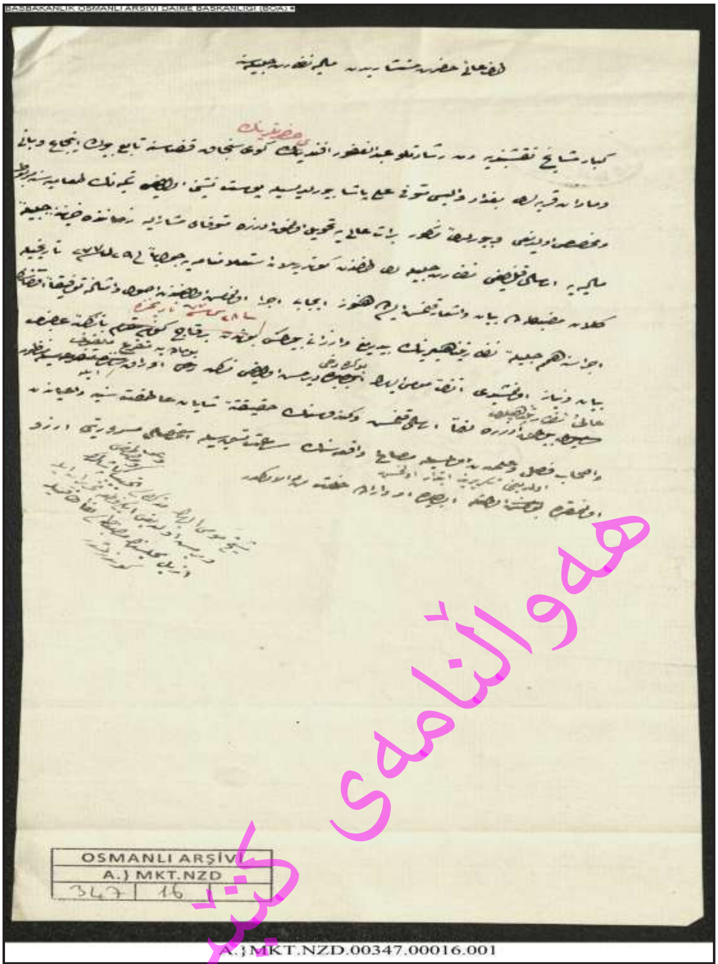

هەواڵنامەی کتێب

10 رەمەزان 1277	00347.00016	A.MKT.NZD.

لەلایەنی عالی جەنابی راوێژکار بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە
عەبدولغەفور ئەفەندی لە شێخە گەورەکانی نەقشبەندیەکانە، جەنابیان لە قەزای کۆی سانجەق گوندەکانی ئینجاغی گەورە و بانی و ماران لەلایەن والی بەغداد عەلی پاشا دراوەتە پۆست نشینی ناوبراو تا خۆراکی تەکیەی پێ دابین بکات، لەبەر ئەوەی بەرائەتی عالیەکەشی حەواڵە کراوە، لە سەردەمی ناوبراوی نەماودا بۆ خەزینەی دارایی جەلیلە رەوان کراوە، لەلایەن نەزارەتی جەلیلە ئیستیعلامنامە نێردراوە، لە وەڵامدا لە مێژووی ٢٩ شەوال ١٢٧٧ بریارنامە راگەیەندراوە و ئاماژەی پێکراوە، بەڵام هێشتا جێبەجێ نەکراوە، پشت بەستن بە نەریتەکان جێبەجێ کردنی بە هیممەتی نەزارەتپەناهی جەلیلەوە بووە، کە لە مێژووی ٢٨ شەعبان ١٢٧٧ نووسراوی بەندە راگەیەندراوە و نیاز کراوە، ئەمجارە ناوبراو ئەو نووسراوەی کە داویەتی هاوپێچ نێردراوەتە نەزارەتپەناهی، خۆشی شایەنی میهرەبانی پاشایە، لە زانایەکانە و بەپەلە کارەکە جێبەجێ بکرێت، لەم بابەتە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.

نووسراوی شێخی ناوهاتوو لەگەڵ نەجیب پاشا و عومەر پاشا و مستەفا پاشا دوو پارچە نووسراویان داوە هەمووی بەیەکەوە لەگەڵ بریارنامەی ئەنجوومەن هاوپێچ نێردراوە.

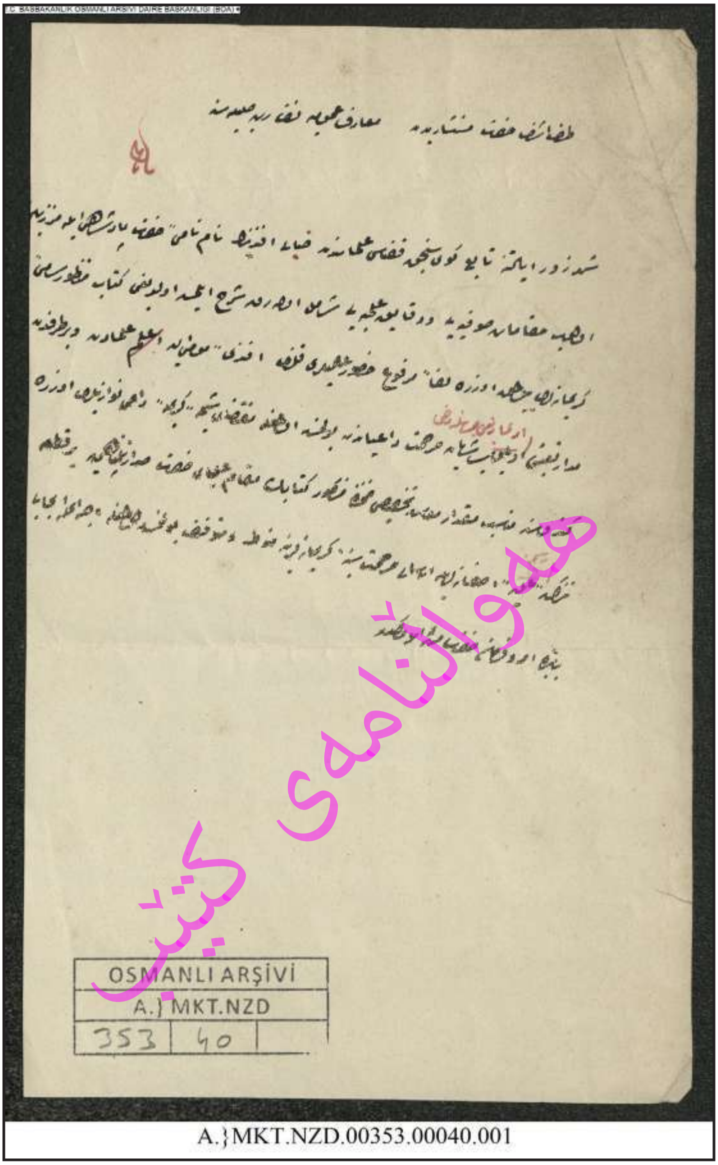

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.NZD.	00353.00040	11 زیلقەعدە 1277
لەلایەنی جەنابی راوێژکارەوە بۆ نەزارەتی مەعاریفی گشتی جەلیلە لە زاناکانی قەزای کۆی سانجەقی ئەیالەتی شارەزوور، زیا ئەفەندی کیتابێکی بە ناوی (مقامات صوفیە و دقایق علمیە)ی شیکردۆتەوە، بەهۆی داواکردنی سەدری ئەعزەمەوە هاوپێچ بۆ جەنابی عالی ناردویەتی، ناوبراو لە زاناکانە و لەلایەکی تر لە دوعاکەرانە، بۆیە مووچەیەکی گونجاوی بۆ ببرێتەوە، کتێبی باسکراو لە جەنابی سەدارەتپەناهی لەگەڵ پارچەیەك نووسراو بۆ سەروو نێردراوە، بۆ جێبەجێ کردنی ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.		

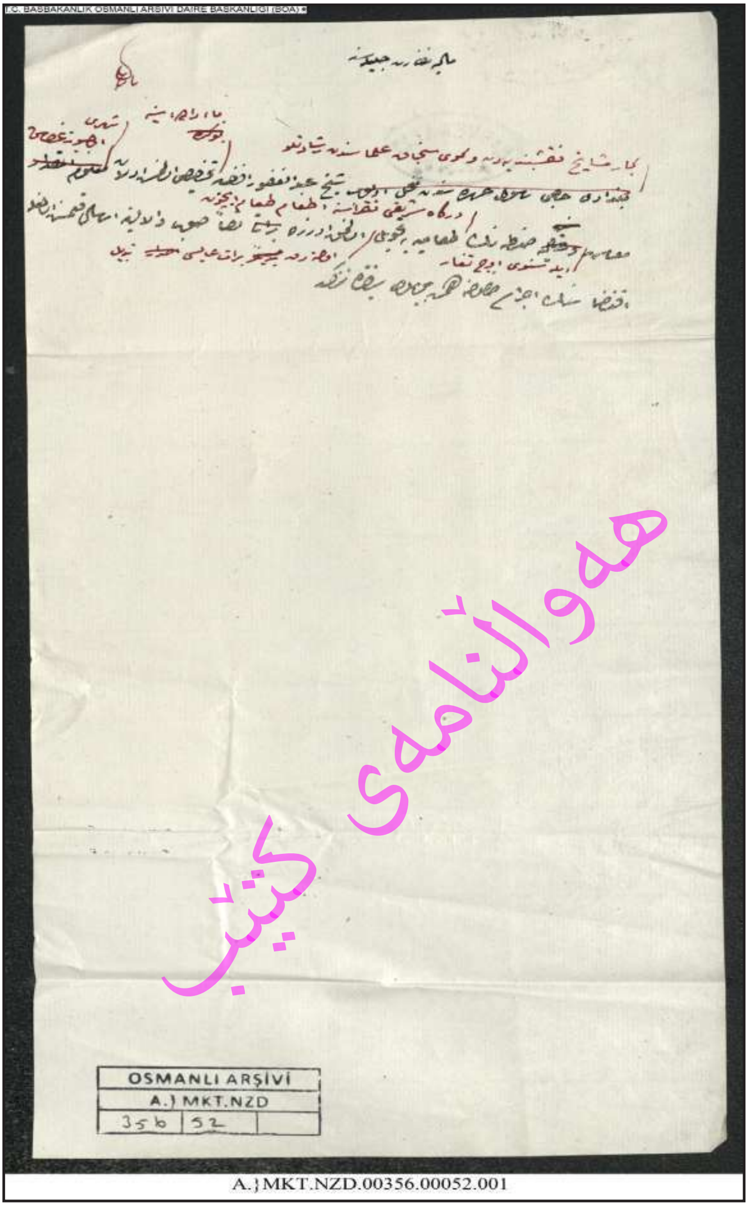

هەواڵنامەی کتێب

18 زیلحیجه 1277	00356.00052	A.MKT.NZD.

بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە
لە شـێخەکانی نەقشـبەندی و زانای کۆی سـانجەق شـێخ عەبدولغەفور ئەفەندی بە فەرمانی پاشا مانگانە ٣٠٠ قوروش مووچـەی بـۆ براوەتـەوە، لەگەڵ ئەوەش بە بریارنامە سـاڵانە بـۆ خواردنی هەژارەکانی تەکیەکەی سـێ تەغار خواردنی بـۆ دابیـن دەکرێت، بەرائەتی عالی بۆ واڵا نێردراوە، بەمەبەسـتی جێبەجـێ کردنی نووسراو کراوە تا هیممەت بکرێت.

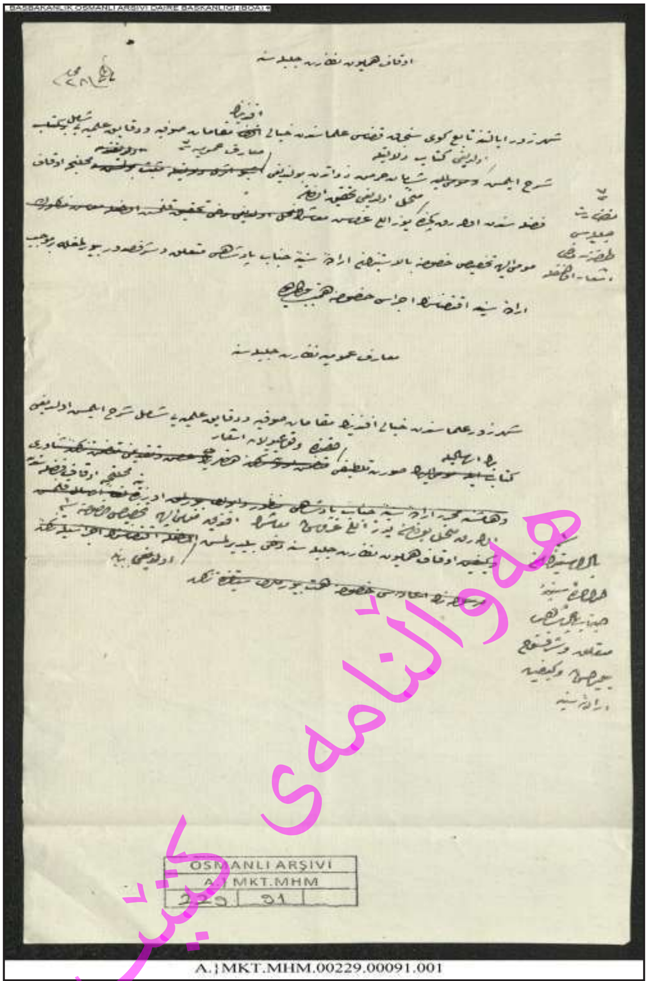

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM.	00229.00091	28 موحەررەم 1278

بۆ نەزارەتی ئاوقافی هومایۆنی جەلیلە
٢٨ موحەررەم
لە زاناکانی قەزای کۆی سانجەق سەر بە ئەیالەتی شارەزوور خەیالی ئەفەندی لە رووی سۆفیگەریەوە بە شێوەیەکی گشتگیر ئەو کیتابەی کە ئامادەی کردووە، شایانی وەرگرتنی پلەی حەرەمەینە، لەلایەن نەزارەتی مەعاریفی گشتی جەلیلە ئاماژەی پێکراوە، ١٥٠ قوروش بۆ ناوبراو دابین بکرێت، سەبارەت بۆ رەزامەندی وەرگرتن، فەرمانی پاشای جەنابی پاشا دەربچێت، فەرمانی پاشا جێبەجێ دەکرێت.

بۆ نەزارەتی مەعاریفی گشتی جەلیلە
لە زاناکانی شارەزوور خەیالی ئەفەندی کتێبی پایەکانی سۆفی و وریابوونی زانستی (مقامات صوفیه و دقایق علمیه) بە شێوەیەکی گشتگیر شی کردۆتەوە، بە ناردنی کیتابەکە لە بارەی وێنەی رێزگرتنەکەی دیسان لە ئاوقاف ١٥٠ قوروش کە خاوەنی نییە، وەکو مووچە بۆ ناوبراو دابین دەکرێت، دوای مۆڵەت فەرمانی پاشای جەنابی پاشا فەرموویەتی، لە بارەی دابینکردنەکە بە نەزارەتی ئاوقافی هومایۆنی جەلیلە راگەیەندراوە.

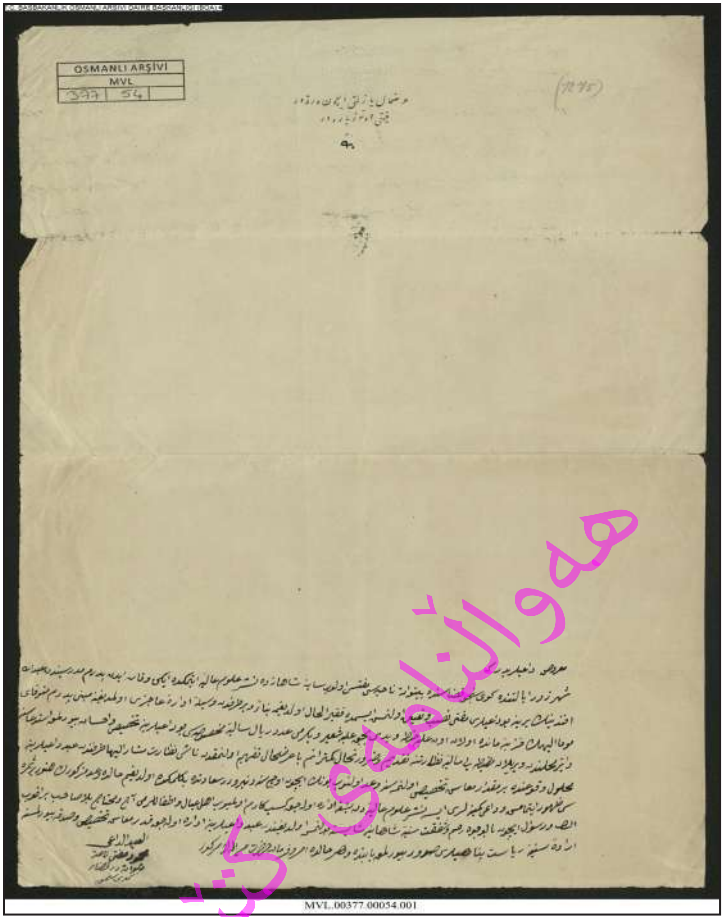
OSMANLI ARŞİVİ
MVL
377 | 54

MVL.00377.00054.001

MVL.	00377.00054	9 زيلحيجه 1278

راگەیەندراوی داعیە

لە ئەیالەتی شارەزوور لە قەزای کۆی سانجەق ناحیەی بێتواتە موفتی باوکم بە بڵاوکردنەوەی زانست خەریك بووە و دوای مردنی مودەریس عەبدوڵڵا ئەفەندی باوکم لە شوێنەکەی من دامەزراوم و جێگیر کراوم، بەڵام هەژارم و لەلایەکی تر هۆکارێك نییە تا بتوانم کارگێریەکەی بەرێوە ببەم، باوکم کە لە خەزینە ١٠ عولبە گەنم و ٧ عولبە و نیو جۆ و ٢٠ ریال ساڵانە وەریگرتووە، بۆیە داوا دەکەم بدرێتە من، لە شوێن خۆی ئەو بریارنامەیەی کە دەرچووە دراوەتە نەزارەتی دارایی، هەروەها بارودۆخی تەنگانەم بە داواکاریەکەم دەردەکەوێت لە چ بارودۆخێکم، بۆیە لەلایەن نەزارەتی ناوهاتووەوە بۆ بەندەی داعی مووچەیەکی دیاریکراوم بۆ ببرنەوە و بەڵێن دراوە کە لە کاتی بوونی مووچەی بێ خاوەن بۆ من دابین بکرێت، بۆ ئەمەش سێ ساڵە لە دەرسەعادەت چاوەڕێ دەکەم، بەڵام تا ئێستا هیچ ئەنجامێکی نەبووە، داعی بەندەتان جگە لە بڵاوکردنەوەی زانست و زانیاری هیچ کارێکی تر نییە، خێزان و منداڵم برسی و کەم دەرامەتن و بێ خاوەن بەجێیانم هێشتووە، بۆ خوا و پێغەمبەر پاشای شاهانە بە بەزەیی و میهرەبانیەوە بە شایستەی بزانێت مووچەیەکم بۆ دابین بکات، فەرمانی پاشای ریاسەتپەناهی سەدەقە بفەرمووێت لە هەر بارێکدا ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.

بەندەی داعی مەحمود موفتی ناحیەی بێتواتە قەزای کۆی سانجەق

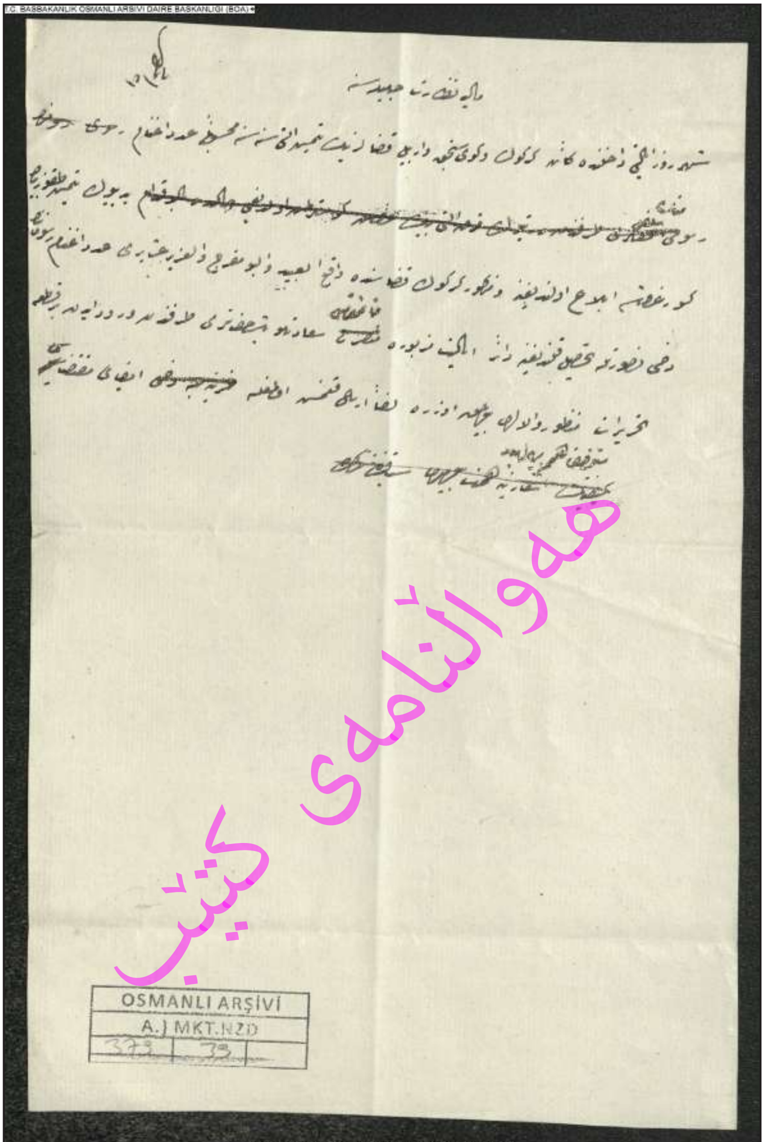

هەواڵنامەی کێتێ

A.}MKT.NZD.00379.00039.001

<table>
<tr><td>A.MKT.NZD.</td><td>00379.00039</td><td>15 جەمادی یەکەم 1278</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە
لـە ئەیالەتـی شـارەزوور قەزاکانـی کەرکـووك و کۆی سـانجەق و هەولێـر، هەژمارکردنی ژمارەی سـەرمەڕەکانی سـاڵی ٧٦، رسـوماتەکەی گەیشـتۆتە ٧ یـوك ٧٠٩٠٠٠ و هەندێـك قـوروش هەروەهـا لـە قـەزای کەرکـووك بـۆ رسـوماتی هەژمـارەی سـەرمەڕەکانی هـۆزی ئەلعوبێـد و ئەبوفـرج مەفـرەج و ئەلغەریـر، یـەك پارچە نـووسراو لەلایـەن جەنابی پاشـای قائیمقامـی ئەیالەتـی ناوهاتـوو هاتـووە و بـۆ سـەروو نێـردراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی هیممـەت بکرێـت.</td></tr>
</table>

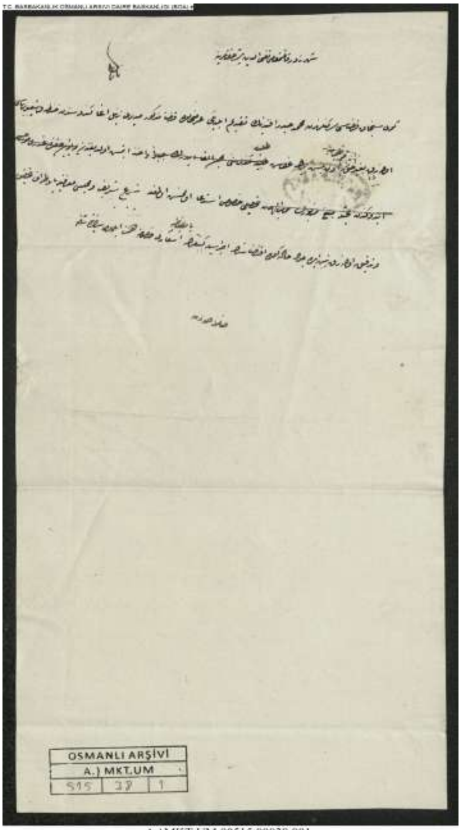

A.}MKT.UM.00515.00038.001

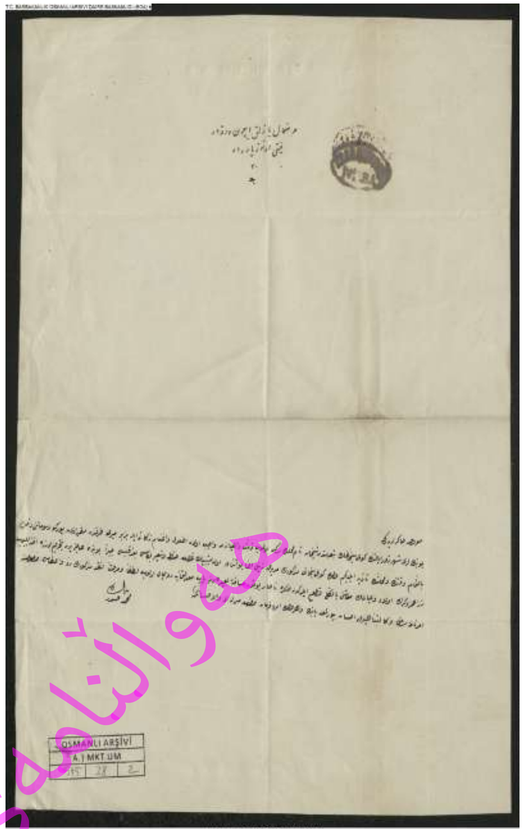

A.}MKT.UM.00515.00038.002

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM.	00515.00038	8 جەمادی یەکەم 1278

- بۆ قائیمقامی شارەزوور جەنابی پاشا تەقیەددین

لـە دانیشـتوانی قـەزای کـۆی سـانجەق محەمـەد حەیـدەر ئەفەنـدی داواکاری پێشـکەش کـردووە، بەڕێوەبـەری قـەزای ناوهاتـوو زەینـەل ئاغـا بـە ناهـەق ۱۵۰۰۰ قـوروش نرخـی گەنـم و جـۆی داواکـردووە و بردوویەتـی، بۆیـە داوای وەرگرتنـەوەی کـراوە، بـە زانیـاری شـەرعی شـەریف و ئەنجوومـەن لێکۆڵینـەوە و وردبینـی کـراوە، بـە گوێـرەی ئـەو بارودۆخـەی کـە تێکەوتـووە، دەردەکەوێـت کارەکـە جێبەجـێ دەکرێـت، بـە بریارنامـە تایبـەت بـە ئاماژەکـە هیممـەت بکرێـت لـە نووسـینی نـوسراو.

- ڕاگەیەندراوی بەندەیە

ئـەو بەندەیەتـان لـە کـۆی سـانجەقی سـەر بـە ئەیالەتـی شـارەزوور، لە ناوچەی شـێخان نیشـتەجێیە، ئـەوەی ئەرکی سـەر شـانمە زەکاتـی مەڕومـاڵات لەگەڵ باج و ڕسـومات کە لەلایـەن میریەوە پێم سـپێردراوە کۆی بکەمـەوە، لە کاتی خـۆی بـە تەواوەتـی و لـە شـوێن خـۆی جێبەجێم کـرد، لـەم کاتـەدا بەڕێوەبەری کـۆی سـانجەق زەینەل ئاغا ۱۵۰۰۰ قـوروش نرخـی گەنـم و جـۆ دوای هەژمـار کردنـی بـە زۆری لەلای ئـەو بەندە بـێ دەسـەڵاتەتانەوە بۆ خۆی بـردووە، دوای ئـەوەی بـە تەواوەتـی مووچـەی کشـتوکاڵ و خێـزان و منداڵـمان بـرا، بـە ناچاری ئـەو هەموو ڕێگایەمـان بریوە، داوای میهرەبانـی و بەزەیـی دەکەیـن، داوا دەکەیـن پارەکەمـان بگەڕێندرێتـەوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە فەرمانـی پاشـای وەکالەتپەناهی میهرەبانی بفەرمووێت، لە هەر حاڵەتێك ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسـەیە کە خاوەن چاکەیە.

محەمەد حەیدەر بەگ

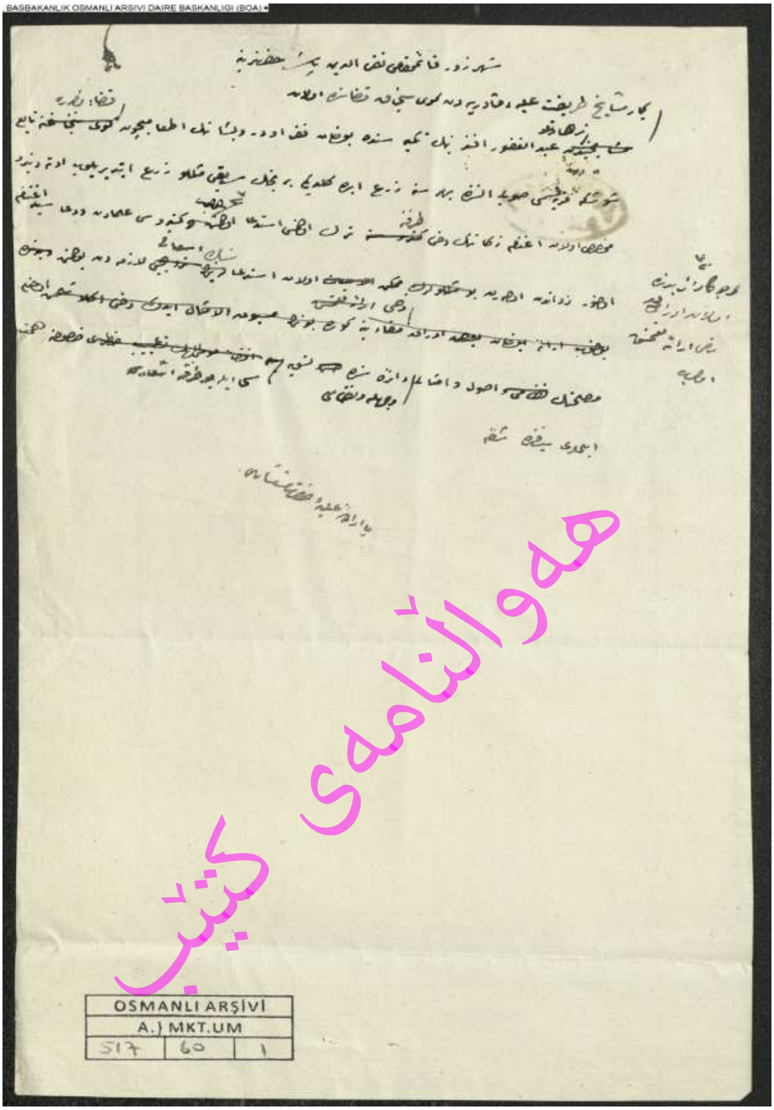

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.UM.</td><td>00517.00060</td><td>15 جەمادی یەکەم 1278</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ جەنابی قائیمقامی شارەزوور تەقیەددین پاشا
لە قەزای کۆی سانجەق، عەبدولغەفور ئەفەندی لە گەورە شێخەکانی تەریقەتی قادریە، بۆ هەژار و دەروێشەکانی تەکیەکەی لە ژێر ناوی گوندی شوشکەی قەزای ناوهاتوو هەموو ساڵ برنج دەروێنێت، ئەم ساڵیش وەکو ساڵی پێشوو داوا دەکات هەمان کاری کشتوکاڵی بکات، هەروەها داوای کردووە زەکاتی سەر مەڕەکان بە ئەو بدرێت، هەر خۆشی لە زاناکان و دوعاکارانە، ئەوەی داوای کردووە دەکرێت جێبەجێ ببێت، بۆ ئەم مەبەستە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی نووسراوی سەروو.

بە فەرمانی سەرووی جەنابی راوێژکار</td></tr>
</table>

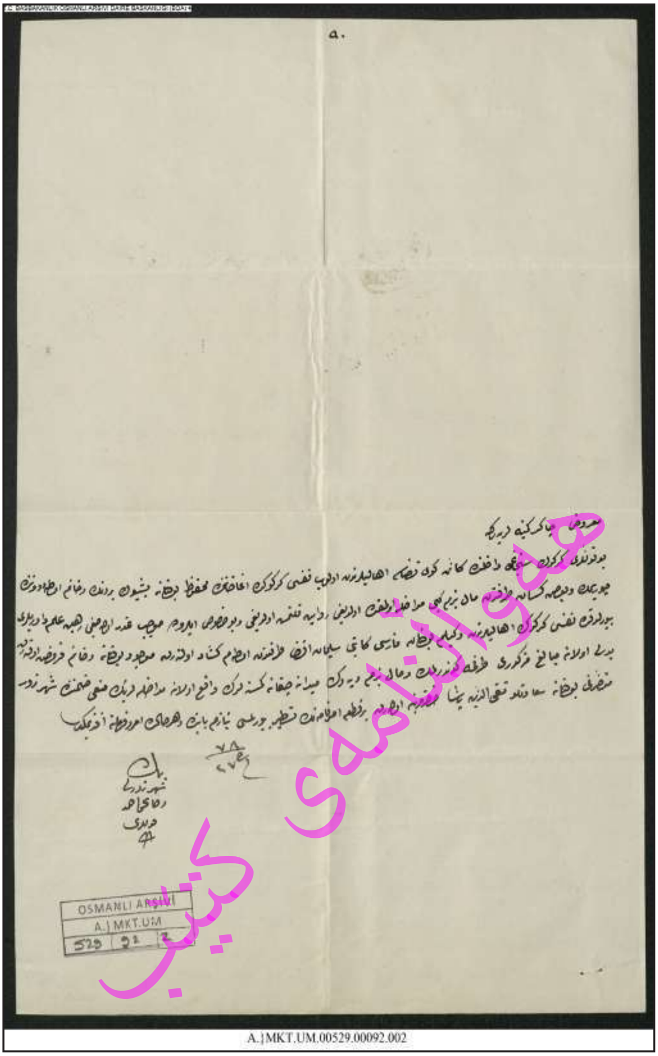

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.UM.	00529.00092	27 جەمادی کۆتایی 1278

راگەیەندراوی بەندەیە
ئـەو بەندەیـە لـە نـاو سـانجەقی کەرکـووك لـە دانیشـتوانی قـەزای کـۆی سـانجەقە، لـە خانـەی ئاغـای کەرکـووك ٥ یـوك دوخانـم پارێـزراوە، ئـاوا بـاس دەکـەن کـە لـە ژوورەوە تێـك دەچێـت و لەلایـەن هەندێـك کەسـەوە وەکـو ئـەوەی خاوەنـی بـن دەسـتکاری دەکـەن، لـەم بارەیـەوە غـەدرم لـێ دەکرێـت، وەکیلەکـەم لـە نـاو کەرکـووك لەلایـەن سـلێمان ئەفەنـدی ژوورەکـەم سـەیر کـراوە ئـەو دوخانانـەی کـە هەیـە فرۆشـتویەتی، ئـەو پارەیـەی کـە وەرگیـراوە، بـۆ ئێمـەی ناردووە، ڕێگـە لـەو کەسـانە بگیرێـت کـە دەڵێـن ئـەو کەلوپەلانـە هـی ئێمەیـە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نیـازی ئـەوە دەکـەم جەنابـی موتەسـەرفی شـارەزوور تەقیەددیـن پاشـا یـەك پارچـە فەرماننامـە دەربـکات، لـە هـەر حاڵەتێکـدا ئەمـر و فەرمـان بـۆ ئەفەندیمانـە.
٢٧ جەمادی کۆتایی ١٢٧٨
بەندە ئەحمەد دوخانچی لە شارەزوور

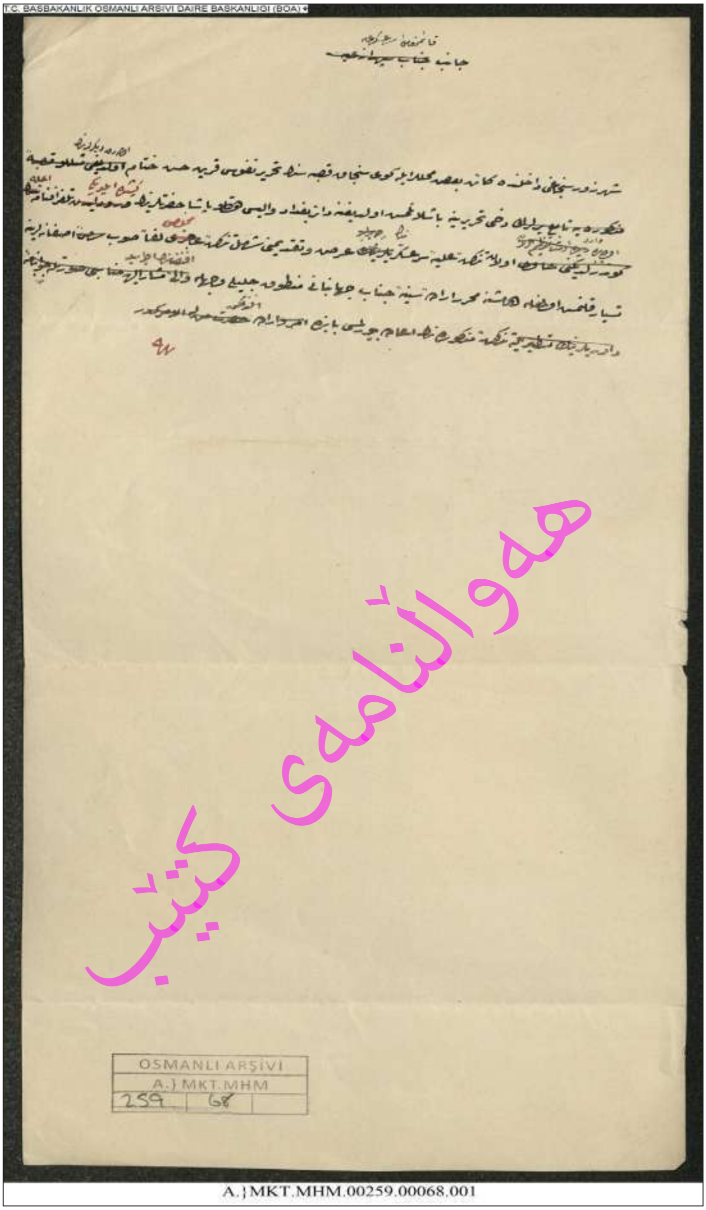

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.MHM.</td><td>00259.00068</td><td>17 شەوال 1279</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ لایەنی قائیمقامی سەر عەسکەر
لە ناو سانجەقی شارەزوور هەندێك شوێن لەگەڵ شارۆچکەی کۆی سانجەق تۆماری ناسنامە کۆتایی پێ هاتووە، ئەوانی تریش دەستی پێکردووە، والی بەغداد جەنابی پاشا تەلەگرافنامەی ناردووە لەگەڵ نووسراوی عالی سەر عەسکەر راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، فەرمانی پاشای جەنابی جیهان بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە لە پەراوێزی نووسراوە، داوای کردووە نووسراوی ناوهاتوو بنێردرێتەوە، ئەمر و فەرمانی ئەفەندیمانە.</td></tr>
</table>

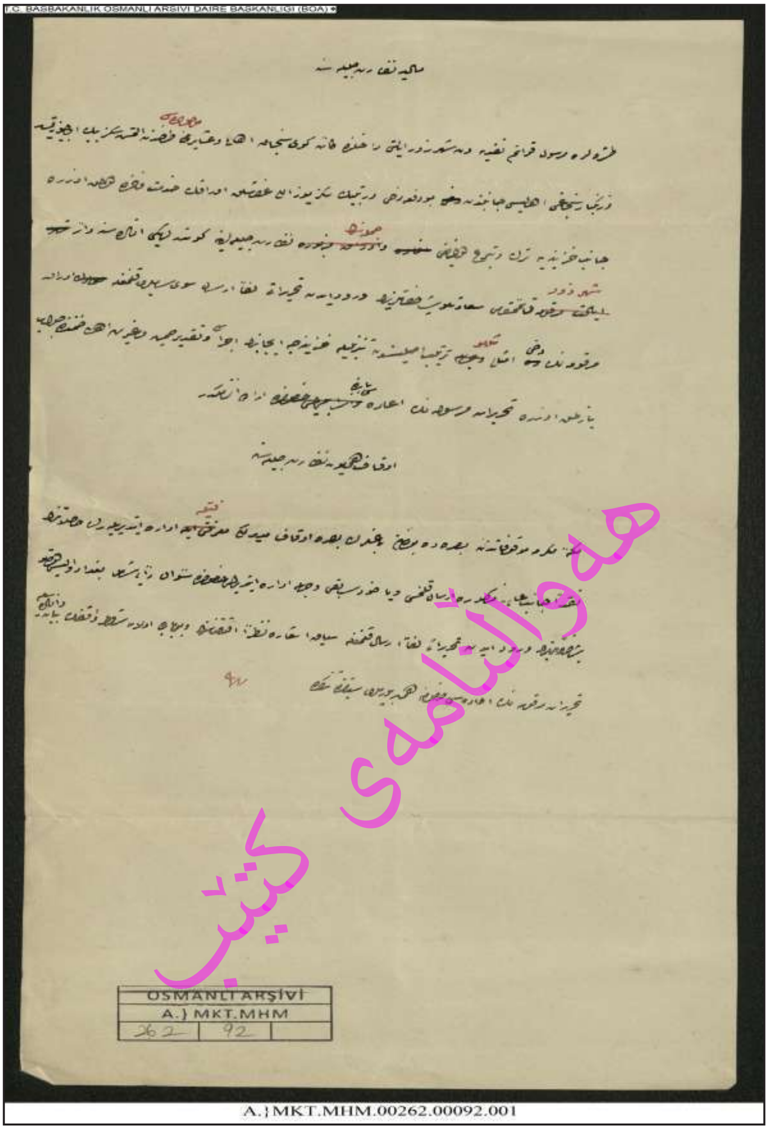

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>A.MKT.MHM.</td><td>00262.00092</td><td>19 زیلقەعدە 1279</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە
ئـەم لیسـتـەیەی پـارە کـە بـۆ تـاشرەکان نێـردراوە، لـە نـاو ئەیالەتـی شـارەزوور دانیشـتوانی کـۆی سـانجەق و لەلایەن ئـەو هۆزانـەی کـە بوونیـان هەیـە ٦٨٣٧٠ و لەلایـەن دانیشـتوانی سـانجەقی زەنگیـار ئەمجـارە ٤٨٥٠ قـوروش پارەیـان بەخشـیوە، کاغەزەکانـی دراوەتـە خەزینـە و پارەکـە بەخـشراوە، ئـەو ووتانـەی نێردراوەتـە نەزارەتـی جەلیلە، نووسراوەکانـی قائیمقامـی شـارەزوور جەنابـی پاشـا هاتـووە و هاوپێـچ بـۆ سـەدارەت نێـردراوە، ئـەو جـۆرە کاغـەزە باسـکراوانە لـە ڕێکخسـتنی ڕەسـەنی خۆیـدا کـەم کراوەتـەوە، لـە خەزینە جێبەجـێ کردن و بـە هەند وەرگرتنـی و لە بەرامبـەر کۆششـی دانیشـتووان وەڵام نووسراوەتەوە لەسـەر ئەمە فەرمان دراوە بـە ناردنەوەی نووسراوە نـاردراوەکان.</td></tr>
</table>

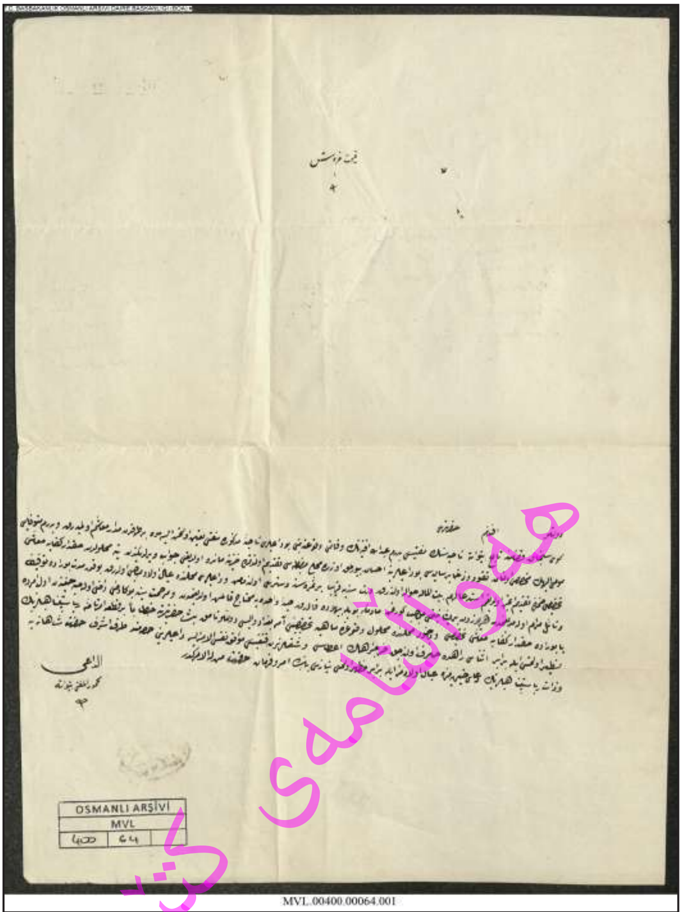

MVL.	00400.00064	19 رەبیعی یەکەم 1279

جەنابی ئەفەندم

عەبدوڵلا ئەفەندی موفتی ناحیەی بێتواتە سەر بە قەزای کۆی سانجەق کە باوکمە بەهۆی مردنیەوە ئەو داعیەتان لە ناحیەی ناوهاتوو وەکو موفتی دامەزراوم، لەلایەك مووچەیەکم نییە، هەروەها باوکی مردووم ئەو پارە و زەخیرەیەی کەساڵانە بۆی دابین کرابوو، ئێستا بە میهرەبانیەوە بۆ داعی دابین بکرێت بۆ ئەمەش بریارنامەی خۆچێی پێشکەش کراوە، لە خەزینە وەڵام دراوەتەوە، دیسان بەهۆی ئەوەی مووچەکەی بێ خاوەنە، بۆ دابین کردنی مووچەی دیاریکراو داواکاریم پێشکەش کردووە تا بۆ من دابین بکرێت، داواکاریەکەم حەواڵەی بەیتولمال کراوە، ماوەی چوار ساڵە هیچ ئەنجامێکی نەبووە، ئەو داعیەتان خاوەن خێزان و منداڵە، ناتوانم لێرە بمێنمەوە و پەرێشانم، مادەم ئاوا بێهودە ماومەتەوە، پێویستم بە میهرەبانی سەرووە، بۆ ئێرە مووچەیەکی دیاریکراوم بۆ ببرێتەوە، یاخود لە شوێن خۆی مووچەیەکی بێ خاوەن هەبێت وەکو مانگانەیەك بۆم دابین بکرێت، ئەم فەرمانە لە جەنابی نامق پاشا والی بەغداد بە ووتار بە یەك پارچە فەرماننامەی سەرۆکایەتی نووسراوەتەوە و نێردراوە، لەگەڵ ئەمەش ئەو خەرجی رێگایەش کە دابین دەکرێت، داعیتان لەگەڵ خێزان و منداڵەوە نزا و دوعای خێر بۆ جەنابی شاهانە و سەرۆکایەتی دەکات، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.

داعی مەحمود موفتی بێتواتە

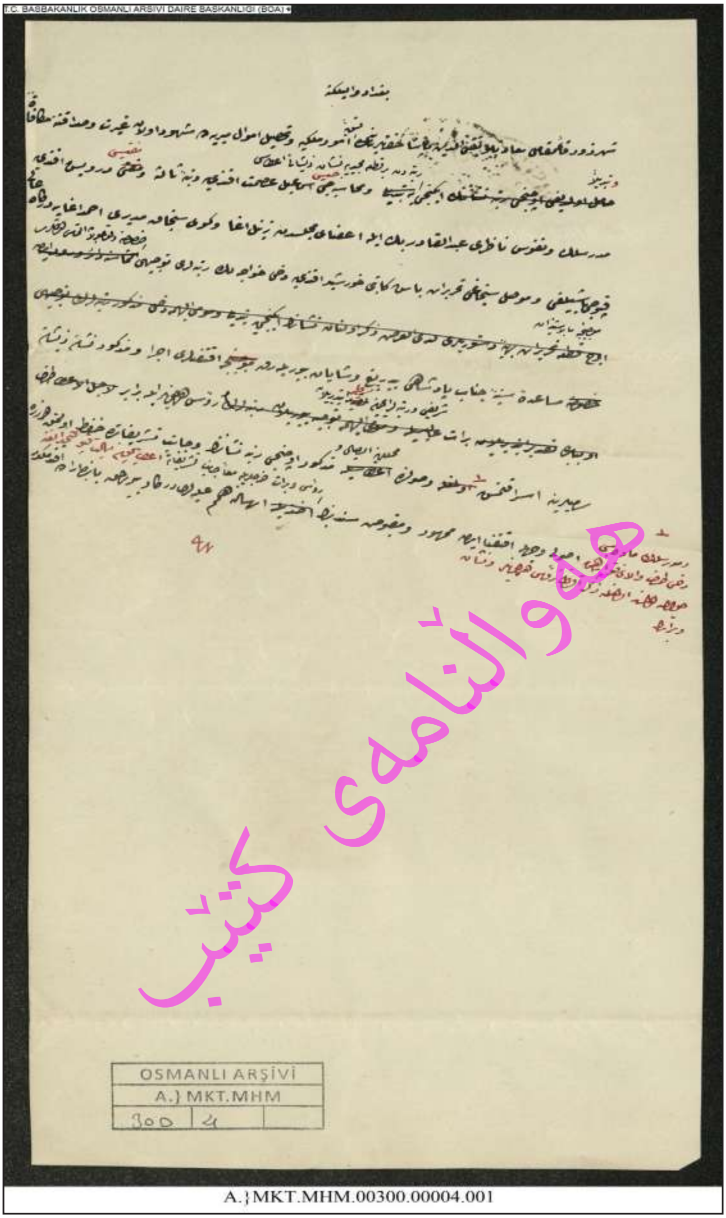

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>A.MKT.MHM.</th><th>00300.00004</th><th>4 زیلحیجه 1280</th></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ والیەتی بەغداد
پلـە بـە بەڕێوەبـەری کـۆی سـانجەق ئەحمـەد ئاغـا قەپوچـی باشـی دەرگای عالـی بدرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە دوای ڕەزامەنـدی جەنابـی پاشـا و بـە شـایان زانیـن جێبەجـێ دەکرێـت، ئـەوەی بـاس کـراوە لـە نیشـان و پلـەکان ئـەوا لـە پلـەی سـێیەم نیشـانی پـێ بدرێـت.
سەرعەسکەر</td></tr>
</table>

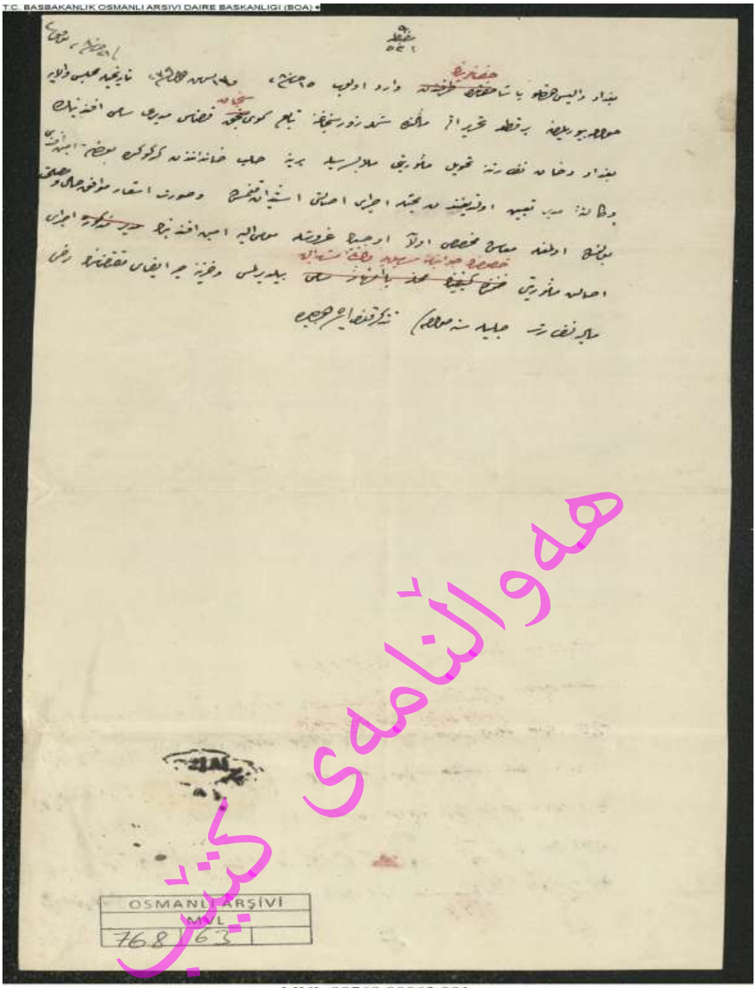

MVL.00768.00063.001

هەواڵنامەی کتێب

MVL.	00768.00063	21 جەمادی یەکەم 1280

بریارنامە
٥٣١
٢١ جەمادی یەکەم ١٢٨٠
پارچەیەك نووسراوی والی بەغداد جەنابی پاشا کە لە ١٥ جەمادی یەکەم ١٢٨٠ و ١٣ مایس ١٢٧٩ نێردراوە لە ئەنجوومەنی والا حەواڵە کراوە، بەرێوەبەری قەزای کۆی سانجەق سەر بە سانجەقی شارەزوور سامی ئەفەندی ئەرکەکەی گواستۆتەوە بۆ نەزارەتی دوخان لە بەغداد، لە شوێن ئەو لە خانەدانی حەلەب ئەمین ئەفەندی کە لە کەرکووکە بە وەکالەت بە بەرێوەبەر دامەزراوە، لە بارەی رەسانەیەتی ئەوا پەسەند کراوە، هەروەها وێنەی ئاماژە پێکردنەکەی بە گوێرەی بەرژەوەندی دروستە، بە مووچەی ٣٠٠٠ قوروش کە بۆی دابینکراوە سەبارەت بە ئەمین ئەفەندی دەست بەکار دەبێت، لە خەزینەش کارەکە جێبەجێ کراوە، حەواڵەی نەزارەتی دارایی بووە، نووسراویش ئامادەیە.

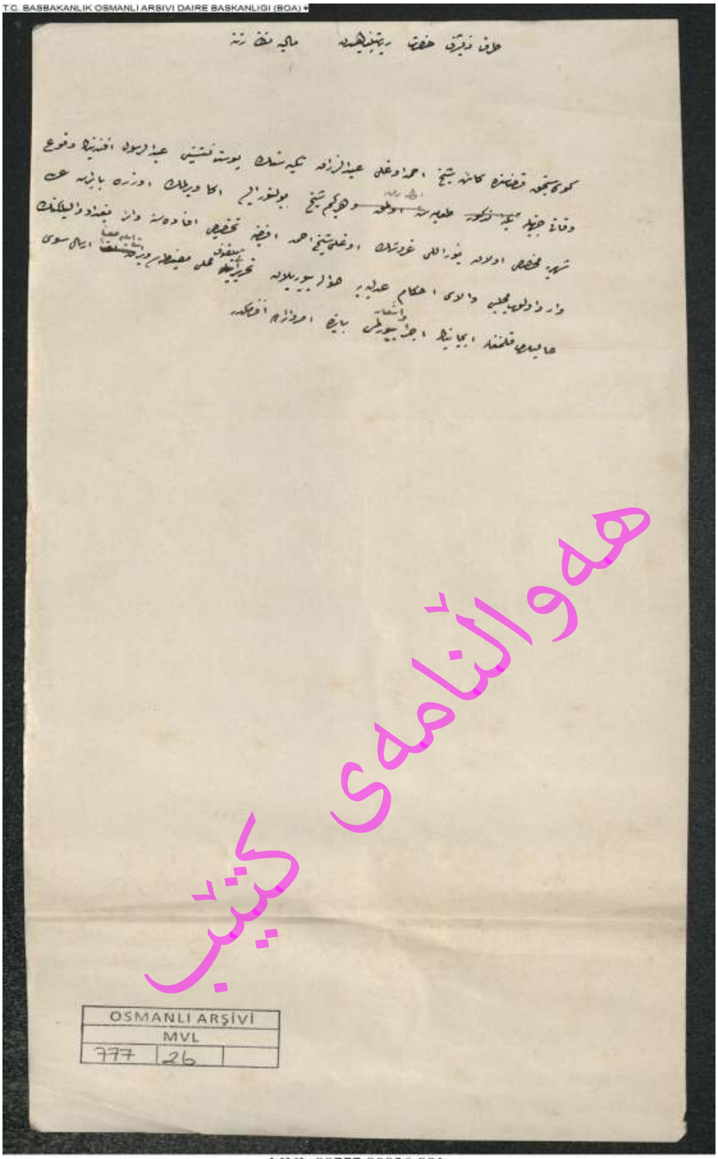

MVL.00777.00026.001

هەواڵنامەی کتێب

MVL.	00777.00026	19 جەمادی یەکەم 1281
لە لایەن جەنابی بە شەرەفی ریاسەتپەناهی بۆ نەزارەتی دارایی لە قەزای کۆی سانجەق تەکیەی عەبدولرەزاق کوڕی ئەحمەد پۆست نشینەکەی عەبدولرەسول ئەفەندی مردووە، لەبەر خۆراکی رۆژانەی تەکیەکە هەر شێخێك بدۆزرێتەوە بە بەرائەتی عالیشانی پێی بدرێت و مانگانەش ١٥٠ قوروش بۆ کوڕی شێخ ئەحمەد ئەفەندی دابین بکرێت، لە والیەتی بەغداد نووسراو لە ئەنجوومەنی والاوە حەواڵەی ئەحکامی داد بووە، هاوپێچ لەگەڵ بریارنامەکە و بەرائەتەکەی بۆ عالی نێردراوە، ئاماژە بە جێبەجێ کردنی کراوە، ئەمر و فەرمانی ئەفەندیمانە.		

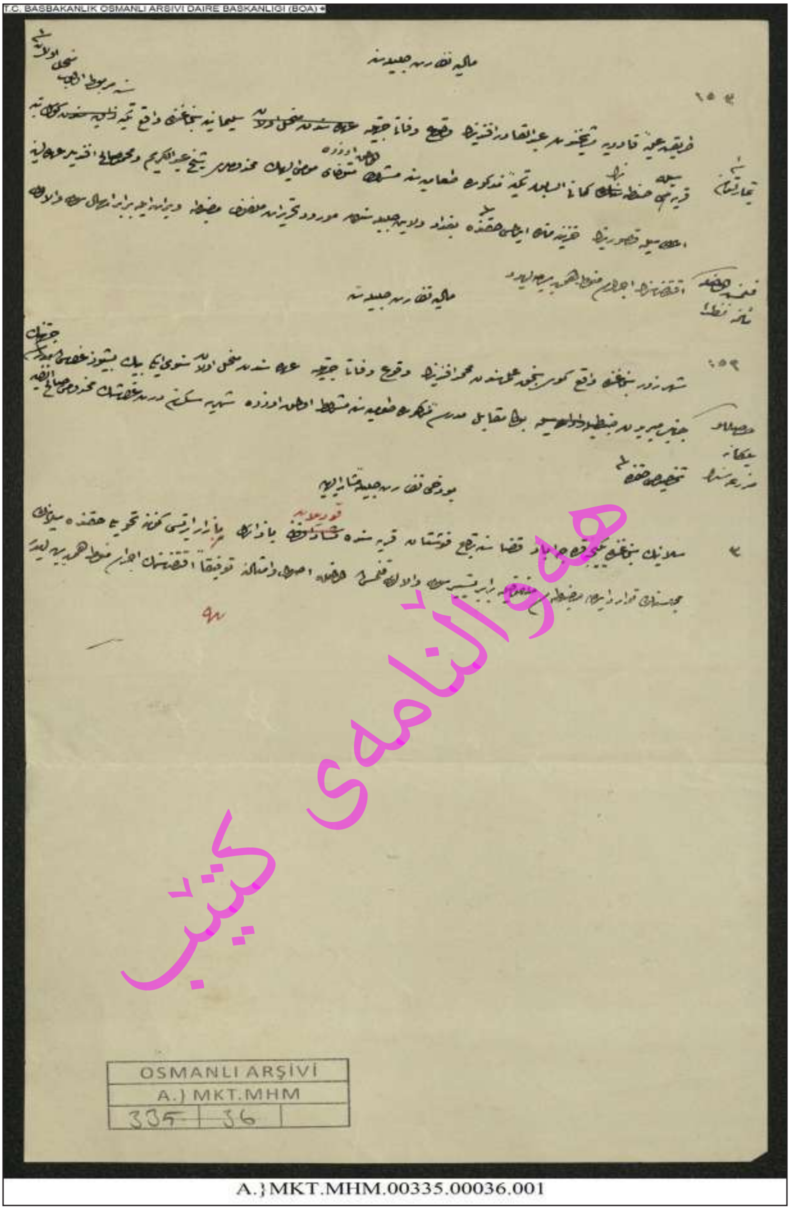

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM.	00335.00036	23 موحەررەم 1282
لـە سـانجەقی شـارەزوور، محەمـەد ئەفەنـدی زانـای کـۆی سـانجەق بەهـۆی مردنیـەوە، سـاڵانە ٢٥٠٠ قـوروش بـۆ مەدرەسـەکەی لـە ژێـر دەسـەڵاتی ئـەودا بـووە، ئێسـتا ماوەتـەوە، لەلایـەن میریـەوە دەسـتی بەسـەر داگیـراوە، لـە بەرامبـەر ئـەوەدا بـۆ خۆراکـی مەدرەسـەی ناوهاتـوو خەریکـە دەکرێتـە مـەشروت کـە مانگانـە ٨٤ قـوروش بـۆ کوڕەکـەی سـاڵح ئەفەنـدی لـە مەزرەعـەی پلیکانـە دابیـن بکرێـت.		

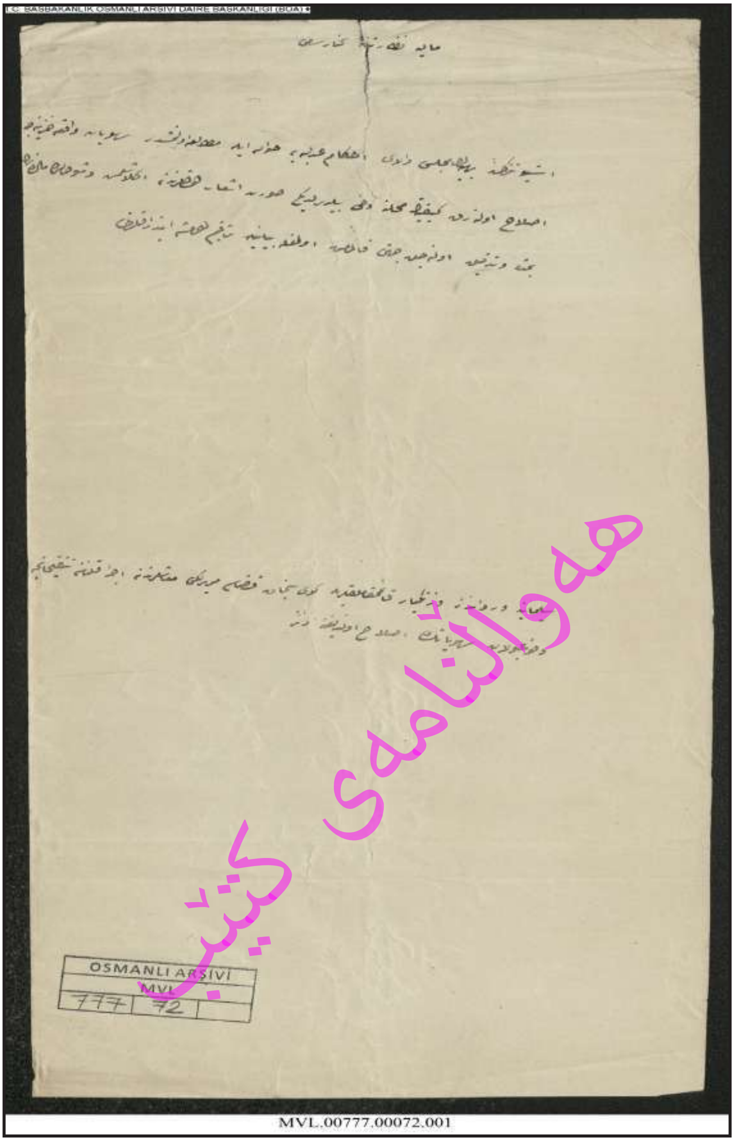
OSMANLI ARŞİVİ
MVL
777 | 72

MVL.00777.00072.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>MVL.</td><td>00777.00072</td><td>11 سەفەر 1282</td></tr>
<tr><td colspan="3">پەراوێزی سەدری ئەعزەم بۆ نەزارەتی دارایی
بـۆ ئـەم کارە نـووسراوی بەهیـە حەواڵـەی ئەحکامـی دادی واڵا بـووە و خوێندراوەتـەوە، هەڵـەکان لـە خەزینـە چـاك کراوەتـەوە، چۆنیەتیشـی بـە شـوێن خـۆی راگەیەنـدراوە، لـە ئامـاژەکان روون بۆتـەوە، لـەم حاڵەتـەدا هیـچ شـتێك نەمـاوە کـە لێکۆڵینـەوە و ووردبینـی بـۆ بابەتەکـە بکرێـت، بەپەلـە هەژمـار کـرا.

مووچەکانی قائیمقامەکانی سلێمانیە و رواندز و زنگیار لەگەڵ بەڕێوەبەری کۆی سانجەق بە ووردبینی کردنیان هەڵەکان راست کرانەوە.</td></tr>
</table>

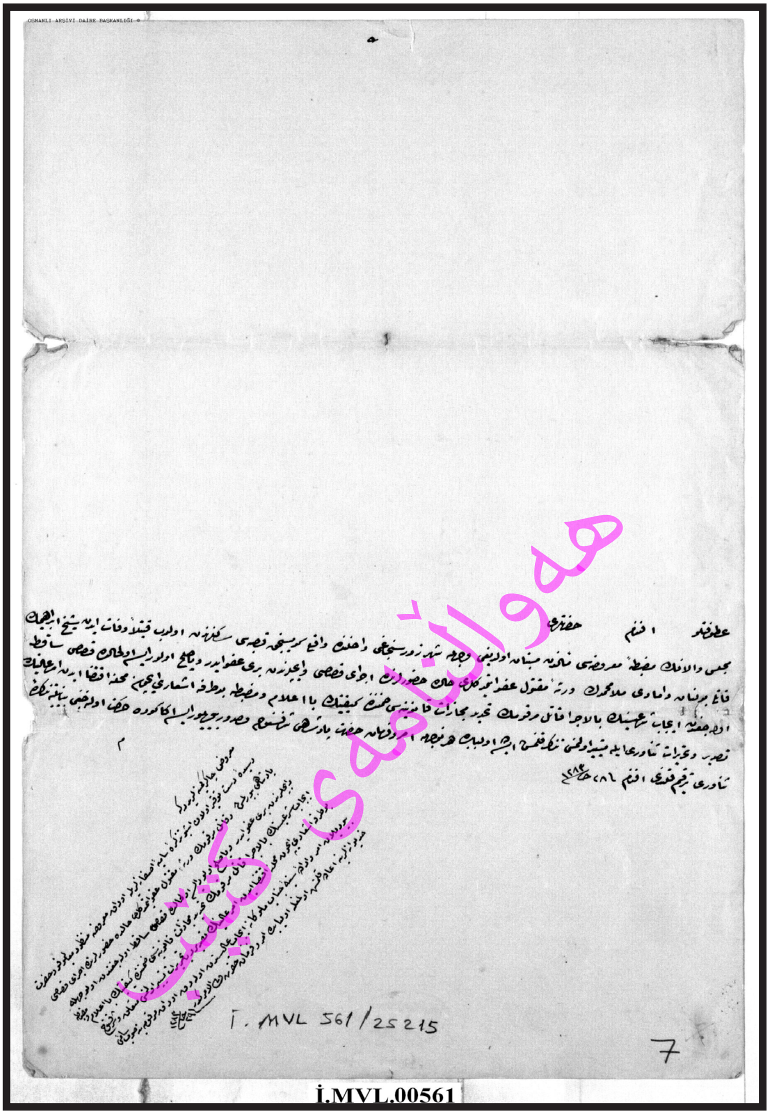

هەواڵنامەی کتێب

I.MVL.	00561.025215	28 جەمادی یەکەم 1283

بۆ جەنابی ئەفەندم

لە بابەتی بریارنامەی ئەنجوومەنی والآ کە راگەیەندراوە، لە ناو سانجەقی شارەزوور دانیشتووی شارۆچکەی کۆی سانجەق شێخ ئیبراهیم لە خانەکەی خۆی لەلایەن مەلا محەمەد کوژراوە، میراتگری کوژراو لێی خۆش نەبوونە، لە کاتی ئەنجامدانی قەساسیش ئەوا لە ناویان ئەگەر یەکێك لێی خۆش بێت یاخود سولح بکات، ئەوا لەم حاڵەتەدا قەساسەکە دەکەوێت، بە جێبەجێ کردنی شەرع بە گوێرەی یاسا بکوژی ناوهاتوو بە راگەیاندن و بریارنامە لەگەڵ ئاماژەی ئەو لایەنە بۆ شوێن خۆی دەنێردرێت، فەرمانی عالی و نووسراو نێردراوە، ئەگەرچی نووسراو نووسراوەتەوە، بەڵام لەم بابەتە ئەمر و فەرمانی جەنابی پاشا چ بفەرمووێت بە گوێرەی ئەو فەرمانە دەست بە کار دەکرێت، بۆ ئەمەش نووسراو نووسرایەوە ئەفەندم، لە ٢٨ جەمادی یەکەم ١٢٨٣.

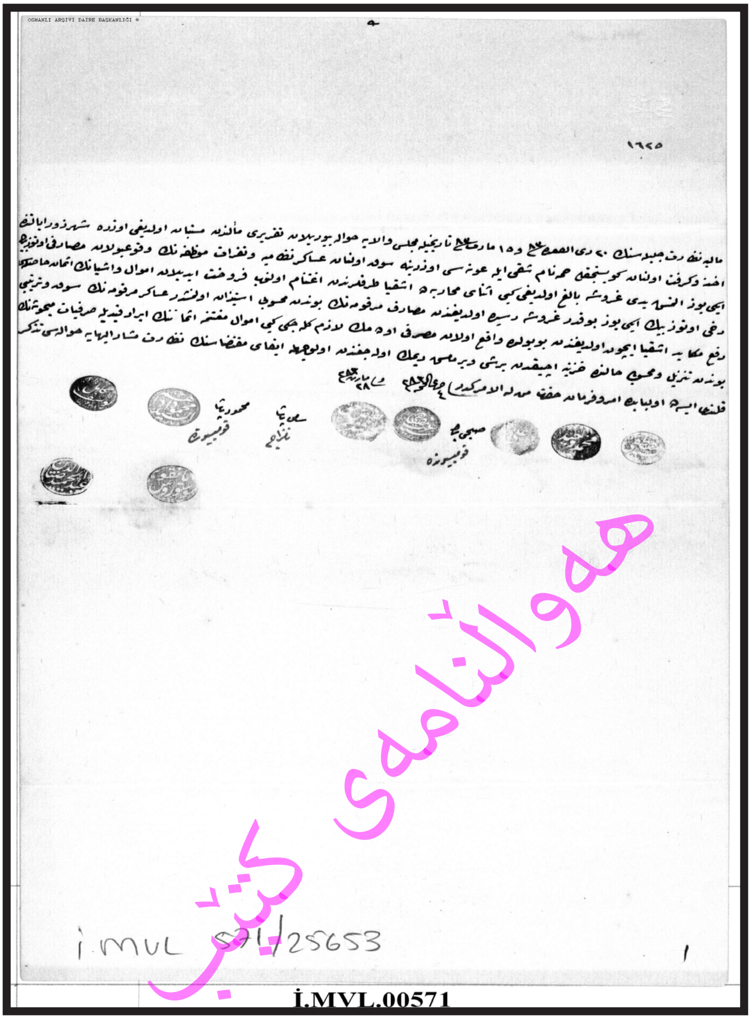

هەواڵنامەی کتێب

I.MVL.	00571.025653	4 زیلحیجه 1283

١٦٢٥

راپۆرتـی نەزارەتـی دارایـی جەلیلـە لـە مێـژووی ٢٠ زیلقەعـدە ١٢٨٣ و ١٥ مـارت ١٢٨٣ حەواڵـەی ئەنجوومەنـی والا بـووە، بابەتەکـەی دیـار و روونـە، لـە ئەیالەتـی شـارەزوور لەسـەر ئـەو گیروگرفتـەی کـە چەتەیـەک بـە نـاوی حەمـەی کـۆی سـانجەق لەگـەڵ هاوکارانـی دروسـتیان کـردووە، سـەربازی نیزامیـە و نەفـەری فەرمانبـەر رۆیشـتوون، ٣٢٦٧ قـوروش خەرجیـان لـەلا بـووە، لـە کاتـی شـەڕدا لەلایـەن چەتەکانـەوە بـردراوە، ئـەو کەلوپەلانـەی کڕیـن و فرۆشـتنیان پێکـراوە، لـە کاتـی ناردنـی هەشـتٚ یەکـی داهاتەکـە ٣٢٠٠ قوروشـە، رێگـە دراوە خەرجـی ناوهاتـوو لـەوە هەژمـار بکرێـت، سـەربازی ناوهاتـوو ناردنیـان و رێکخسـتنیان بـۆ رێگەگرتنـی چەتـەکان بـووە، لـەو رێگەیـەوە ئـەو خەرجیـە پێویسـتە بدرێـت، ئەگـەر بێتـو لـەو پـارەی کـە خەرجکـراوە و تـاڵان کـراوە لەسـەر ئـەوان تۆمـار بکرێـت و هەژمـار بکرێـت مانـای ئـەوە دەگەیەنـێ کـە خەزینـە هیـچ شـتێکی پـێ نـەداون، بـۆ یەکلایـی کردنـەوەی ئـەم کارە نـووسراو حەواڵـەی نەزارەتـی ناوهاتـوو کـراوە، بـەڵام لـەم بابەتـە ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات، لـە ٤ زیلحیجـە ١٢٨٣ و لـە ٢٨ مـارت ١٢٨٣.

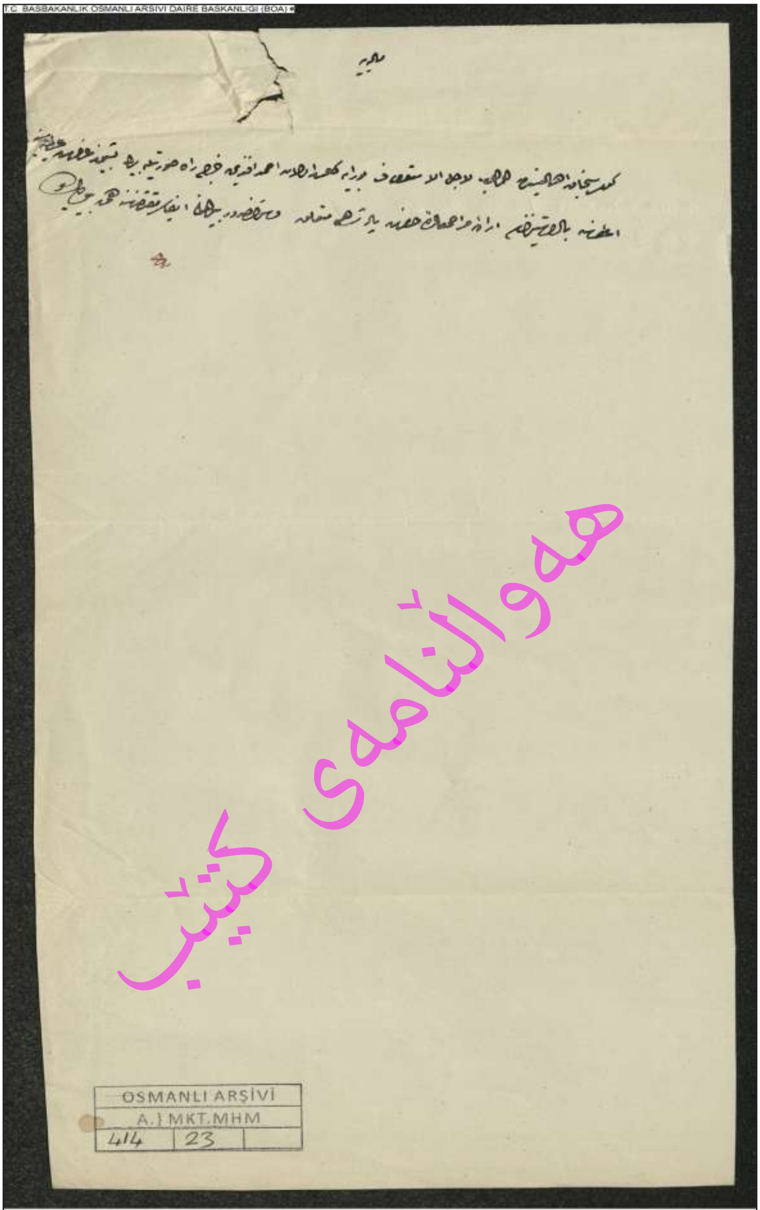

هەواڵنامەی کتێب

A.}MKT.MHM.00414.00023.001

A.MKT.MHM.	00414.00023	29 رەبیعی یەکەم 1285
دارایی لە دانیشتوانی کۆی سانجەق ئەحمەد ئەفەندی بە مەبەستی چاوپێخشاندنەوە هاتۆتە ئێرە، بۆ خەرجکردنی خەرجی ڕێگا، ١٥٠٠ قوروشی پێ بدرێت، بۆ ئەمەش دوای ڕەزامەندی بە فەرمانی میهرەبانی جەنابی پاشا بفەرمووێت، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

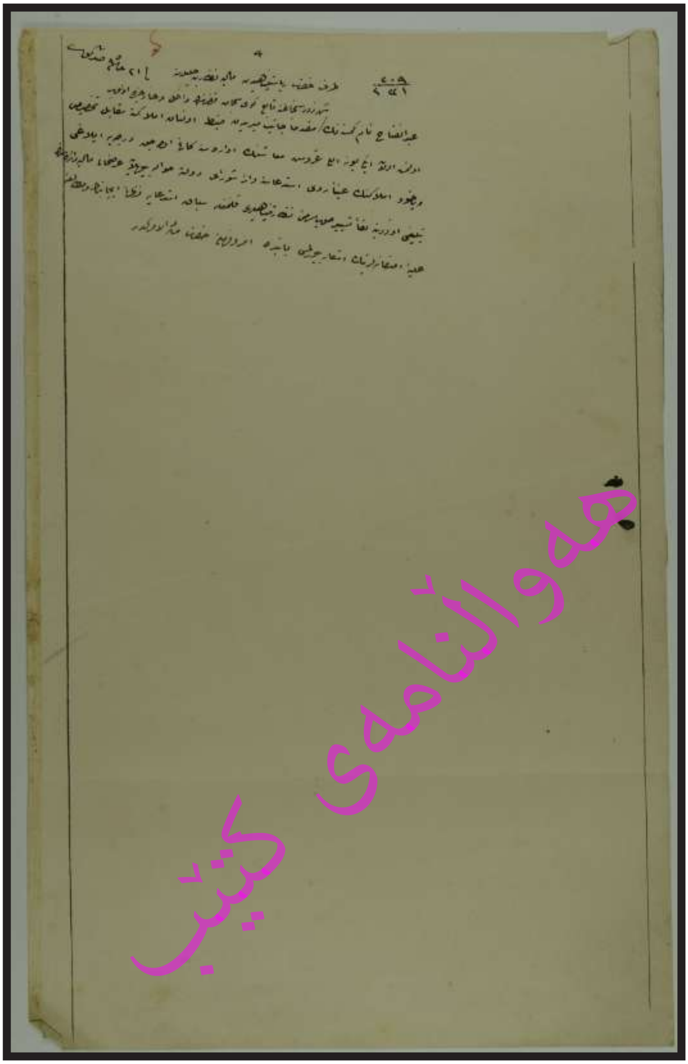
هەواڵنامەی کتێب

21 جەمادی یەکەم 1285	03221.00010	ŞD.

٢١ جەمادی یەکەم ١٢٨٥
لەلایەن جەنابی ریاسەتپەناهی بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە
عەبدولفەتـاح لـە قـەزای کـۆی سـانجەق سـەر بـە سـانجەقی شـارەزوور لـە دەرەوە و نـاوەوەی دەژیـت، پێشـەکی لەلایـەن میریـەوە مولکەکـەی دەستبەسـەر کـراوە، لـە بەرامبـەر ئـەوەدا ٢٥٠ قـوروش مووچـەی پـێ دەدرێـت، رابگەیەنێـت ئـەم مووچەیـە بـۆ بەرێوەبردنـی بژێـوی خـۆی گونجـاوە، یـا لـە رقـان داواکاری پێشـکەش بـکات و مولکەکـەی ڕەت بکاتـەوە لـە شـورای دەوڵـەت حەواڵـەی فەرمانگـەی دارایـی دەکرێـت، لەسـەر ئـەو داواکاریـە ڕەوانـەی لای سـەدری ئەعزەمـی نەزارەتپەناهـی دەکرێـت، بـە تێروانیـن لـە داواکاریەکـەی جێبەجـێ بکرێـت و خوێندنـەوەی عالـی ئامـاژەی پـێ بکرێـت، ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.

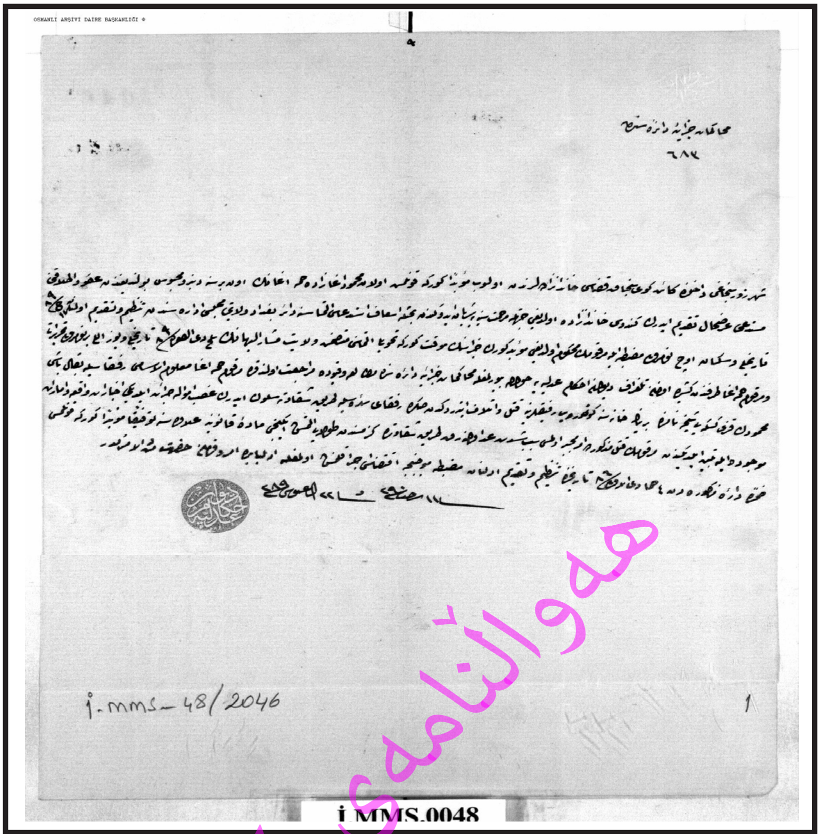
OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI

i.mms-48/2046

I.MMS.0048

هەواڵنامەی کتێب

I.MMS.	0048.002046	11 ڕەجەب 1290

لە فەرمانگەی دادگاییەکانی سزا

٦٨٣

لە ناو سانجەقی شارەزوور لە خانەدانەکانی قەزای کۆی سانجەق مەحمود ئاغازادە حەمە ئاغا بە سزای هەتاهەتایەی سەوڵ لێدان سزا دراوە، ماوەی ١١ ساڵە لە زیندانە، داواکاری پێشکەش کردووە تا ببوردرێت و ئازاد بکرێت، بە خۆی لە خانەدانەکانە بۆیە بە شایەنی خۆی دەزانێت میهرەبانی پاشا بیگرێتەوە، ئەو بریارنامەیەی کە لە ١٧ جەمادی کۆتایی ١٢٨٩ ژمارە ٨٣ لە ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەتی بەغداد ڕێکخراوە و پێشکەش کراوە لەگەڵ نووسراوی سزاکەی کە بە سزای هەتاهەتایەی سەوڵ لێدان لە مێژووی ٧ زیلقەعدە ١٢٨٩ ژمارە ١٥١ دەرچووە و تەلەگرافی حەمە ئاغا دەرچووە هەمووی بەیەکەوە حەواڵەی دیوانی ئەحکامی داد کراوە، لە فەرمانگەی دادگاکانی سزاش خوێندنەوەی بۆ کراوە و تۆمارەکان پێداچوونەوەی بۆ کراوە، حەمە ئاغا لەگەڵ هاوەڵانی کە ناویان دیارە کچی مەحمود سەرۆکی بەقاڵان بە ناوی کسکەیی شیخە بردوویانەتە خانەی یەکێکیان و بە هاوەڵانی کوشتویەتی، دواتر لەگەڵ هاوەڵانی ڕێگەی چەتەیی گرتۆتە بەر و کەلوپەل و پارەوپولی تاڵان کردووە، لەبەر ئەوەی واز لە چەتەگەریش ناهێنێ، بە ماددەی یاسایی ٦٢ بە سزای هەتاهەتایەی سەوڵ لێدان سزا دراوە، لە فەرمانگەی ناوهاتوو بریارنامە لە مێژووی ٤ جەمادی یەکەم ١٢٨٦ ڕێکخراوە و پێشکەش کراوە، بە گوێرەی ئەو بریارنامەیە سزاکەی جێبەجێ کراوە، لەم بابەتە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.

لە ١١ ڕەجەب ١٢٩٠ و لە ٢٢ ئۆغستۆس ١٢٨٩

دیوانی ئەحکامی داد

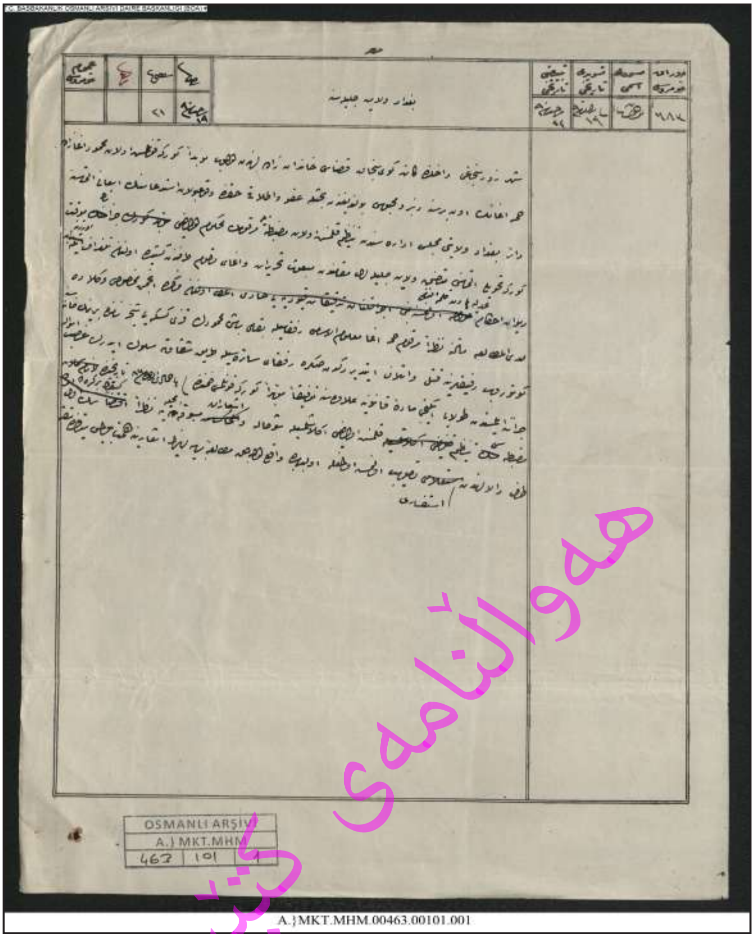

A.MKT.MHM.	00463.00101	22 رەجەب 1290

٢٢ رەجەب ١٢٩٠
بۆ ویلایەتی بەغدادی جەلیلە
لە ناو سانجەقی شارەزوور مەحمود ئاغا زادە حەمە ئاغا لە خانەدان زادەکانی قەزای کۆی سانجەقە و بە سزای سەوڵ لێدانی هەتاهەتایە زیندانی کراوە، ماوەی ١١ ساڵە لە زیندانە، بۆ ئەمەش داواکراوە کە ناوبراو بەر لێبووردن بکەوێت، لە ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەتی بەغداد بریارنامە لە بارەی ناوبراو رێکخراوە، لەگەڵ بریارنامەکە نووسراوی گۆرینی سزاکەی بۆ سزای کاتی کە لە پایەی ویلایەت نێردراوە هەروەها لەلای ئاغای ناوهاتووش تەلەگرافنامە دەرچووە، هاوپێچ پشت بەستن بەم نووسراوانە، نووسراو لە دیوانی بریاری دادوەری دراوەتە قەڵەم، لە ئەنجوومەنی تایبەتی بریکارەکان خوێندراوەتەوە، بە تێروانین لەم بابەتە حەمە ئاغا لەگەڵ ئەو هاوەڵانەی کە ناویان هاتووە، سەرۆکی بەقاڵان کچی مەحمود بەناوی کسکەیی شیخە بردویەتیە خانەیەك دوای ئەوەی بە هاوەڵەکانی کوشتویەتی، لەگەڵ هاوەڵەکانی کاری چەتەیان کردووە و بوێری ئەوەیان کردووە کەلوپەل تالان بکەن، بە گوێرەی ماددەی یاسایی بە سزای سەوڵ لێدان زیندانی هەتاهەتاییان بەسەر سەپێنراوە، بریارنامەی لە مێژووی ٤ جەمادی کۆتایی ١٢٨٣ رێکخراوە، بە تێروانین لەم حاڵەتە و بە ئاماژەی پێشووی خۆچێی ئەم بریارە لە سەرەوە دراوە، سەر لە نوێ خوێندنەوەی ئەم بابەتە پێویستی بە نووسراوی سەرووە.

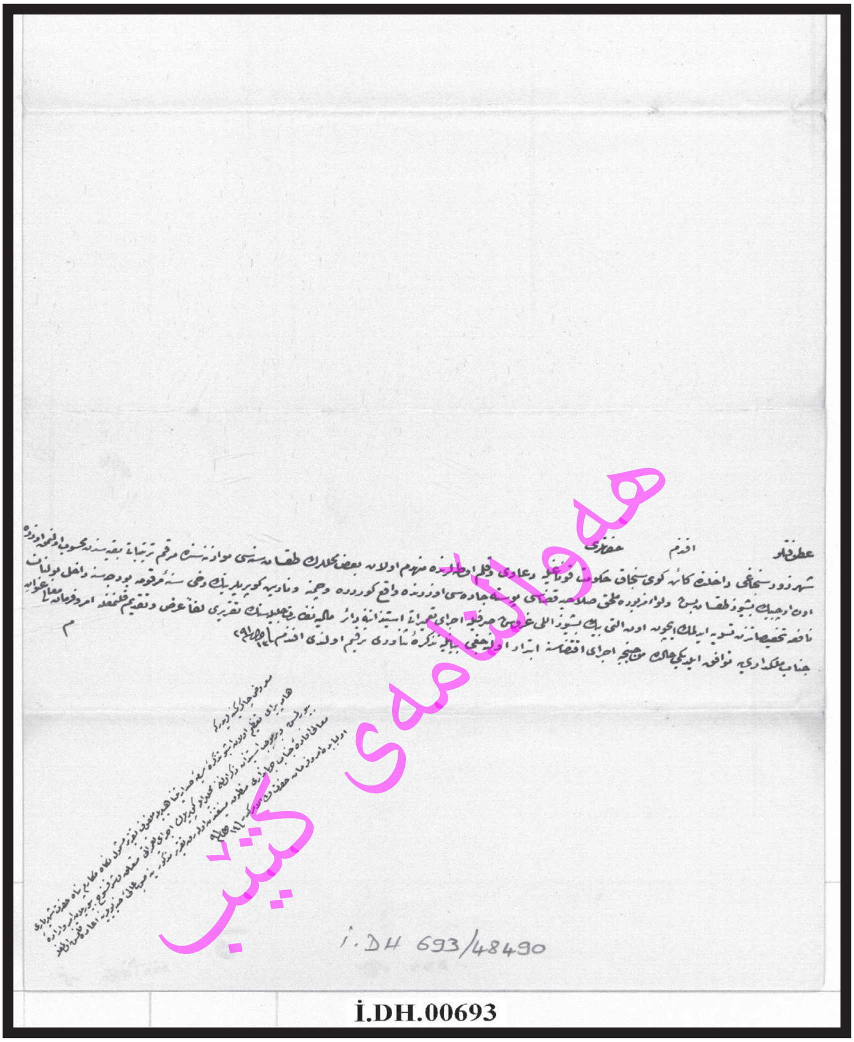

هەواڵنامەی کتێب

13 زیلقەعدە 1291	00693.048490	I.DH.

بۆ جەنابی ئەفەندم
لـە نـاو سـانجەقی شـارەزوور هەندێـك شـوێنی قۆناغـی حکوومەتـی کـۆی سـانجەق لەگـەڵ ژوورەکانـی سـکاڵا و قەڵـەم وێـران بـووە، لـە موازەنـەی سـاڵی ٩٠ لـە هەژمـاری ڕێکخسـتنی پاشـکۆکان هەژمـار دەکرێـت، ١٣٥٩٥ هەروەهـا پاشـکۆی لیـوای ناوهاتـوو لـە قـەزای سـەڵاحیە پردەکانـی کـوردە و چمنە و نادین لەسـەر شـەقامی پۆسـتە لـە بودجـەی سـاڵی ناوهاتـوو هەژمـار کـراوە، بـۆ ئـەوەی لـە داهاتـی نافیعـە ڕێـك بخرێـت و دابیـن بکرێـت، بـە خـەرج کردنـی ١٦٥٥٠ قـوروش لەگـەڵ ڕەزامەنـدی نـۆژەن کردنـەوەی، ڕاپۆرتـی نەزارەتـی دارایـی جەلیلـە هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە و ڕاگەیەنـدراوە، دوای ئـەوەی لەگـەڵ ئەمـر و فەرمانـی جەنابـی مولکـداری یەکسـان دەبێـت ئـەوا پەلـە دەکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی، نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم، ١٣ زیلقەعـدە ١٢٩١.

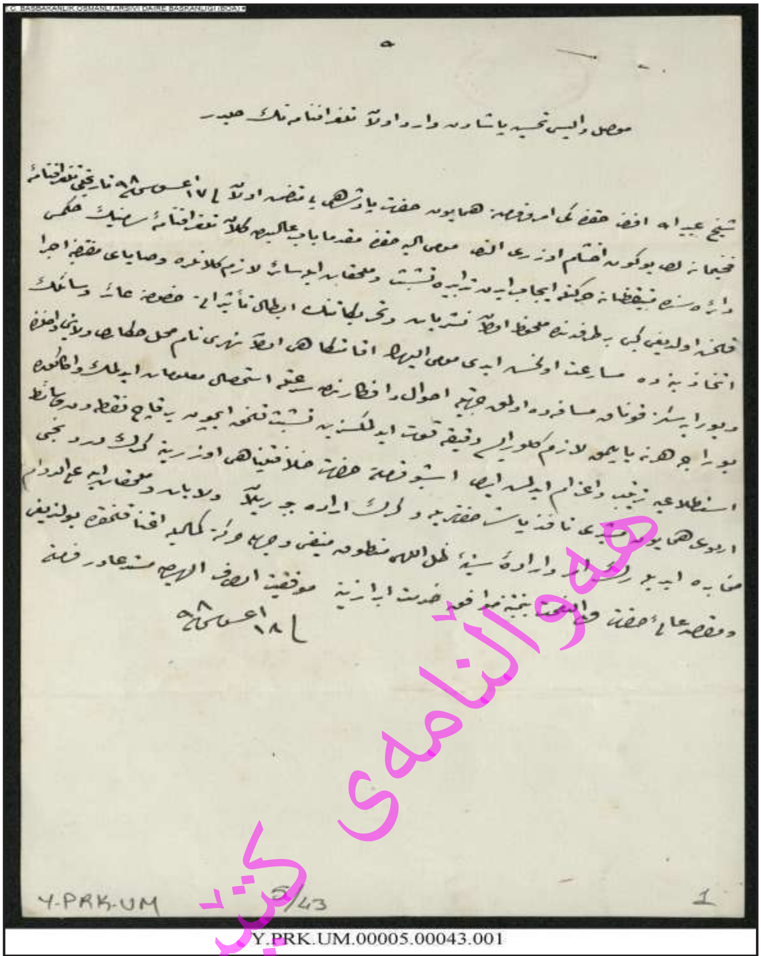

Y.PRK.UM.	00005.00043	20 زیلحیجە 1299

لە تەحسین پاشای والی موسڵەوە تەلەگرافنامە هاتووە

لە بارەی شێخ عوبێدوڵڵا ئەفەندی ئەمر و فەرمانی جەنابی پاشا دراوەتە خانەکان، ئەگەرچی لە موسڵ بەدواداچوون کراوە، بەڵام بۆ رۆژێکیش بێت لە شوێن خۆی هەواڵێك وەرنەگیراوە، ئێستا لە قائیمقامیەتی کۆی سانجەق نووسراو هاتووە کە شێخی ناوبراو نێردراوی ناردۆتە موسڵ تا جولە بکات بۆ موسڵ، ئەو هەواڵە راست نییە، تەنیا لەگەڵ ئێران گفتوگۆی کردووە، هەروەها شێخی ناوبراو هەندێك دیاری پێشکەش بە جەنابی شاهی ئێران کردووە و نووسراوی پارانەوەی ناردووە، ئەگەرچی هەواڵی ئەوە هاتووە کە شای ئێران هەندێك شوێن و ناوچە بۆ ناوبراو تەرخان دەکات، بەڵام ئەنجامەکە بە نادیاری ماوەتەوە، لە نامەیەك هاتووە شێخی ناوبراو بۆ لای میر شەمعون رایکردووە، نوسراوەتەوە کە خۆی لەوێ حەشارداوە، بۆ ئەوەی بزانرێت ئەو چیرۆکانەی ئێستا تا چەند راستە، ئەوا بەپەلە دەست بە لێکۆڵینەوە بکرێت، جگە لەمە ناوبراو لەلایەنی رواندز بۆ ئەوەی ئاژاوە دروست بکات، لە فەرمانگەی رێنمایی ئەندامی کۆکردۆتەوە، سەید کەمال لە خەلیفەکانی ناوبراوە هەر ئێستا بە بێ رووداوی رووداو دەستگیر کراوە و هێنراوەتە ویلایەت و دەستبەسەرە، ئەو ئەندامانەی کۆکراونەتەوەش پەرشوبڵاو کراونەتەوە، هەموو ئامادەکاریەك ئەنجام دراون، بۆ راگەیاندنی بوێری کراوە ئەفەندم، لە ٢١ تشرینی یەکەم ١٢٩٨.

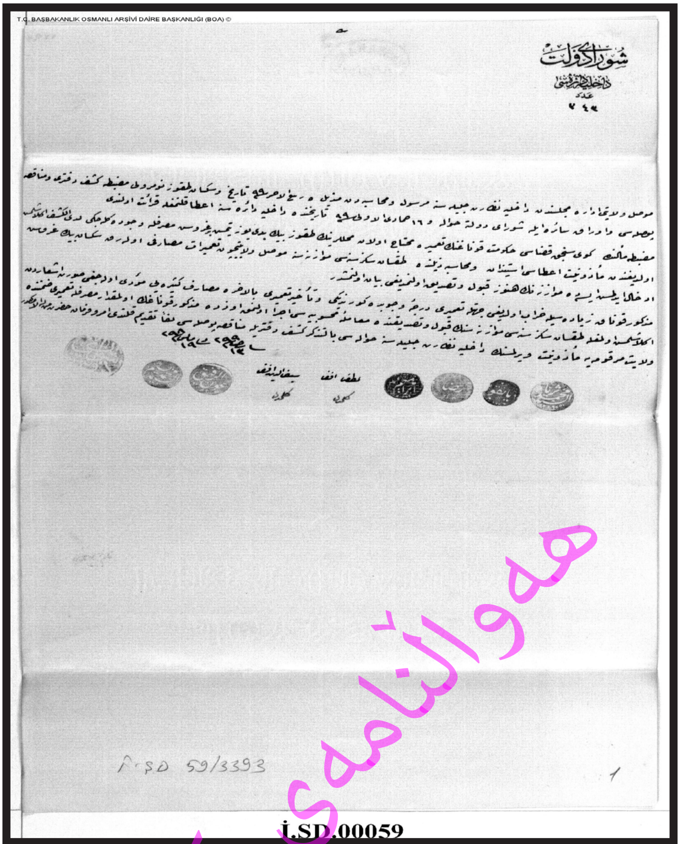
T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA) ©

شورای دولت

İ.ŞD.00059

هەواڵنامەی کتێب

13 ڕەجەب 1299	00059.003393	I. ŞD.

شورای دەوڵەت
فەرمانگەی ناوەخۆ
ژمارە ٣٤٣

لـە کارگێـری ئەنجوومەنـی ویلایەتـی موسـڵ بـۆ نەزارەتـی ناوەخـۆی جەلیلـە نێـردراوە، هەروەهـا لـە ژمێریـاری بریارنامـە لـە مێـژووی ٥ ڕەبیعـی کۆتایـی ١٢٩٩ ژمـارە ٨٩ دەفتـەری دەرخسـتە و پۆسـتەی کەمکردنـەوە و کاغـەزی تـر دراوەتـە شـورای دەوڵـەت، لـە ١٦ جەمـادی یەکـەم ١٢٩٩ دراوەتـە فەرمانگـەی ناوەخـۆ لـەوێ خوێندراوەتـەوە. لـە بابەتـی بریارنامەکـە قۆناغـی حکوومەتـی قـەزای کـۆی سـانجەق ئـەو شـوێنانەی کـە پێویسـتی بـە نۆژەنکردنەوەیـە، ٩٧٧١ قوروشـی پێویسـتە، ئەمـەش بـە دەرخسـتە دەرکەوتـووە، بـۆ وەرگرتنـی ڕەزامەنـدی و هاوپێچـی ژمێریـاری لـە موازەنـەی سـاڵی ٩٨ بـۆ ویلایەتـی موسـڵ خەرجـی نۆژەنکردنـەوە ٨٠٠٠ قـوروش تۆمـار کـراوە، بـەڵام ڕاگەیەنـدراوە واتـە هێشـتا موازەنەکـە قەبـوڵ نەکـراوە و پەسـەند نەکـراوە. قۆناغـی ناوبـراو زیـاد لـە خـۆی وێـران بـووە، بـە پێویسـت زانـراوە کـە دەبـێ نـۆژەن بکرێتـەوە، هەروەهـا لـە وێنـەی ئامـاژە پێکردنـی دەرکەوتـووە کـە دواکەوتنـی نۆژەنکردنـەوەی لـە کۆتـادا خەرجـی زیاتـری بـەدوا دێـت، دوای پەسـەند کـردن و قەبـوڵ کردنـی موازەنـەی سـاڵی ٩٨ مامەڵـەی هەژمارەکـە جێبەجـێ دەکرێـت، قۆناغـی ناوهاتـوو بـەم بـڕە پارەیـە نـۆژەن دەکرێتـەوە، بـە ڕەزامەنـدی ویلایەتـی ناوهاتـوو حەواڵـەی نەزارەتـی ناوەخـۆی جەلیلـە دەبێـت، بـە نـووسراو دەفتـەری دەرخسـتە و پۆسـتەی کـەم کردنـەوە هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
لە ١٣ ڕەجەب ١٢٩٩ و لە ١٩ مایس ١٢٩٨

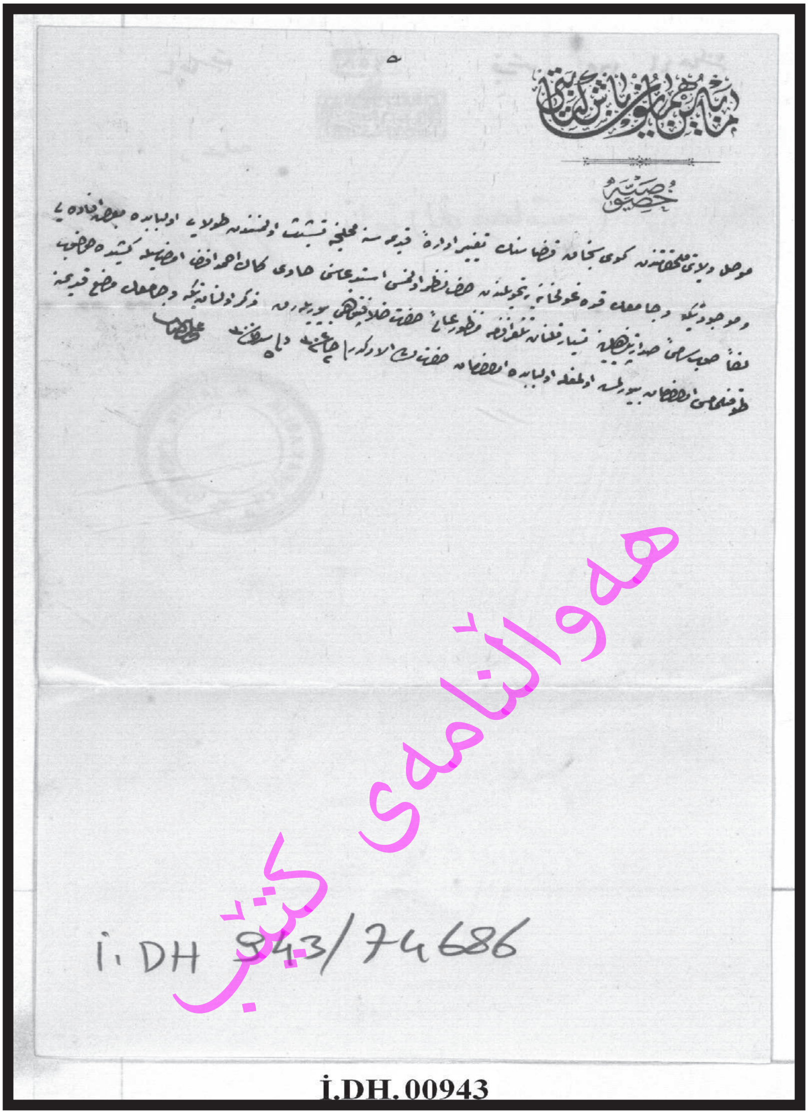

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>I.DH.</td><td>00943.074686</td><td>2 جەمادی کۆتایی 1302</td></tr>
<tr><td colspan="3">باش کیتابەتی ما بەینی هومایۆن
تایبەتی
لە پاشکۆکانی ویلایەتی موسڵ، لە بارەی گۆرینی کارگێری کۆنی قەزای کۆی سانجەق، لە شوێن خۆی قسەی لەسەر کراوە، لەسەر هەندێك ووتە ئەو تەکیە و مزگەوتانەی کە دەیانەوێت بیگۆرن بۆ بنکەی پۆلیس، ئەوا چاوپێداخشاندنەوەی بۆ بکرێت، بۆ ئەوەی لەسەر باری کۆنی بمێنێتەوە بە واژووی کاك ئەحمەد ئەفەندی داواکاری دەرچووە، هاوپێچ تەلەگرافنامەی جەنابی خەلافەتپەناهی نێردراوە تێیدا هاتووە تەکیە و مزگەوتی ناوهاتوو لەسەر باری کۆنی بمێنێتەوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٢ جەمادی کۆتایی ١٣٠٢ و لە ٥ شوبات ١٣٠٠.</td></tr>
</table>

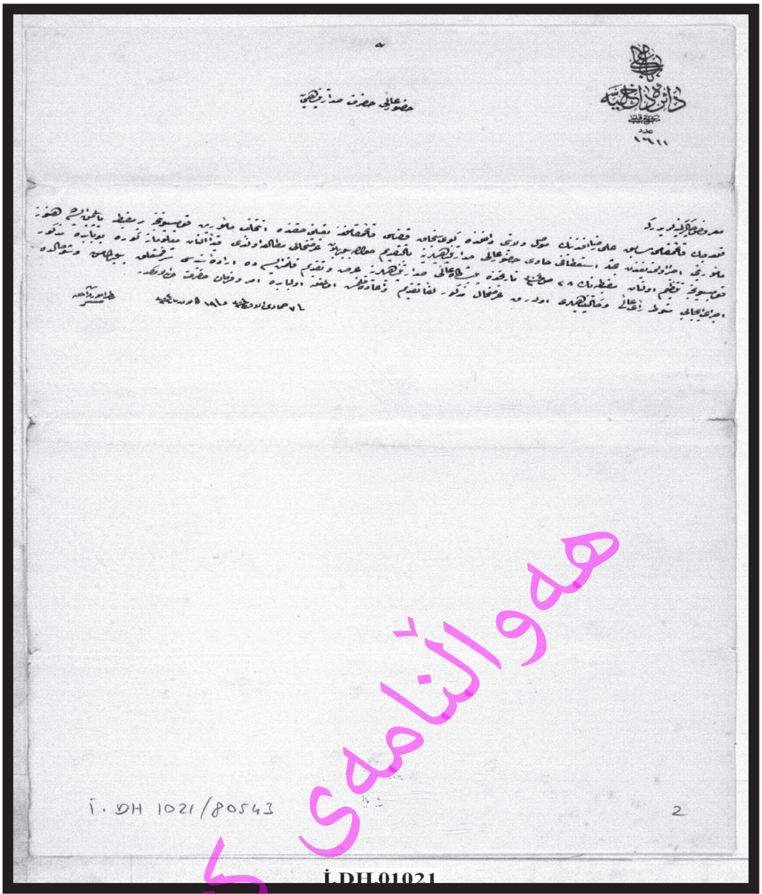

هەواڵنامەی کتێب

I.DH.	01021.080543	7 جەمادی یەکەم 1304

بابی عالی
فەرمانگەی ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ١٦١١
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی عالی
راگەیەندراوی بەندەیە

لە بارەی دامەزراندنی عەلی رزا ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەلعەچیك لە قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەقی ناو ویلایەتی موسڵ، لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران یەك بریارنامە نووسراوەتەوە، بەڵام هێشتا ئەرکەکەی جێبەجێ نەکردووە، لە بارەی لێکۆڵینەوە داواکاری پێشکەشی سەدارەتپەناهی کراوە، لە کاتی حەواڵە کردنی خوێندنەوەی بۆ کراوە، بە گوێرەی ئەو زانیاریەی تۆمار کراوە، لەم بارەیەوە لە قۆمیسیۆنی ناوهاتوو بریارنامە ڕێکخراوە، ئەگەرچی لە ٢٨ سەفەر ١٣٠٤ پێشکەشی سەدارەتپەناهی کراوە و راگەیەندراوە، بەڵام فەرمانی دەرچووە، لەم حاڵەتە جێبەجێ کردنی رای وەکالەتپەناهی هاوپێچ داواکاری ناوهاتوو پێشکەش کراوە و نێردراوەتەوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.

لە ٧ جەمادی یەکەم ١٣٠٤ و لە ١٩ کانوونی دووەم ١٣٠٢
نازری کاروباری ناوەخۆ

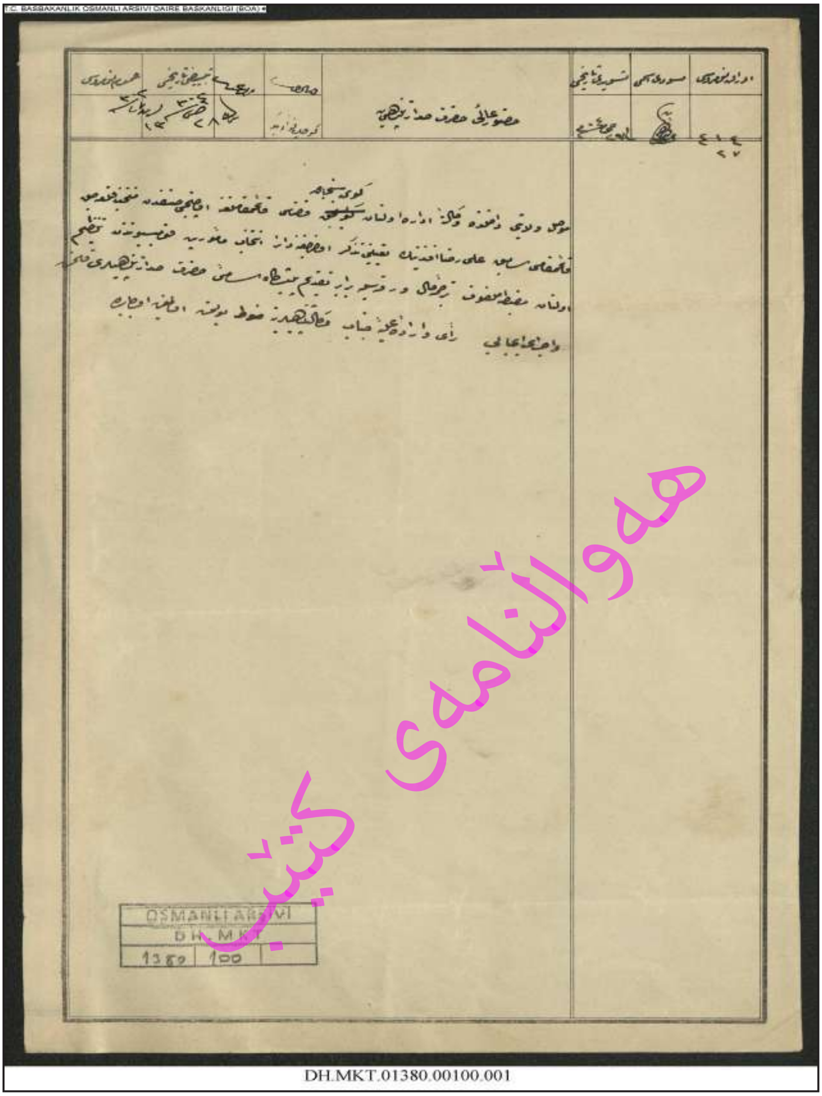

هەواڵنامەی کتێب

28 سەفەر 1304	01380.00100	DH.MKT.

٢٨ سەفەر ١٣٠٤
١٣ تشرینی دووەم ١٣٠٢
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
لە ناو ویلایەتی موسڵ، قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق بە وەکالەت بەڕێوە دەچێت، قائیمقامی پێشوو عەلی ڕزا ئەفەندی لە چینی سێیەم هەڵبژێردراوە، دامەزراندنی کراوەتە نووسراو، لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران بڕیارنامە ڕێکخراوە و هاوپێچ لەگەڵ کاغەزی وەرگێردراوی زانیاری بەیەکەوە پێشکەشی پێشەوا جەنابی سەدری ئەعزەمی سەدارەتپەناهی کراوە، بۆ جێبەجێ کردنیشی فەرمان و ڕای سەرووی جەنابی وەکالەتپەناهیە.

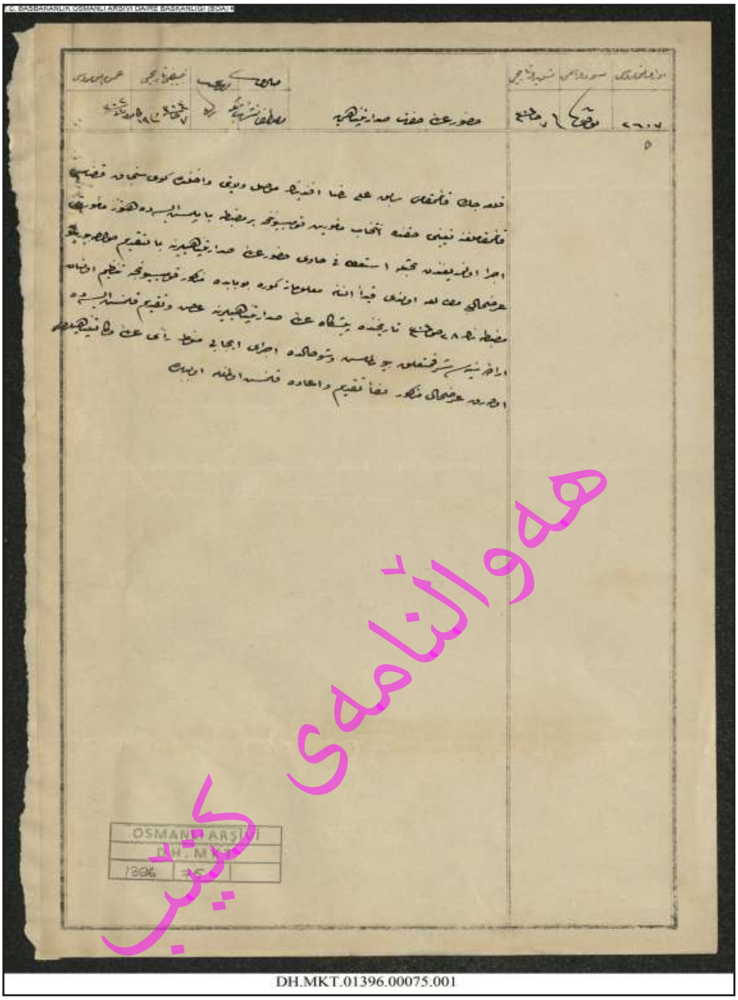

هەواڵنامەی کتێب

7 جەمادی یەکەم 1304	01396.00075	DH.MKT.

٧ جەمادی یەکەم ١٣٠٤
١٩ کانوونی دووەم ١٣٠٢
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
لە بارەی دامەزراندنی عەلی رزا ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەلعەجیك لە قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەقی ناو ویلایەتی موسڵ، ئەگەرچی لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران بریارنامەیەك دەرکراوە، بەڵام هێشتا لە ئەرکەکەی دەست بەکار نەبووە، داواکاری حەواڵەی سەدارەتپەناهی کراوە تا لە کارەکەی ببوردرێت، داواکاریەکە خوێندراوەتەوە، بە گوێرەی ئەو زانیاریە تۆمارکراوانەی وەرگیراوە، لەم بارەیەوە لە قۆمیسیۆنی ناوهاتوو بریارنامەی رێکخراوە و لە ٢٨ سەفەر ١٣٠٤ پێشکەشی سەدارەتپەناهی کراوە و راگەیەندراوە، بەڵام فەرمانی پاشای لەسەر دەرنەچووە، لەم حاڵەتەدا لەسەر جێبەجێ کردنی رای وەکالەتپەناهی، داواکاری ناوهاتوو بە هاوپێچ پێشکەش کرا و گەرێندرایەوە.

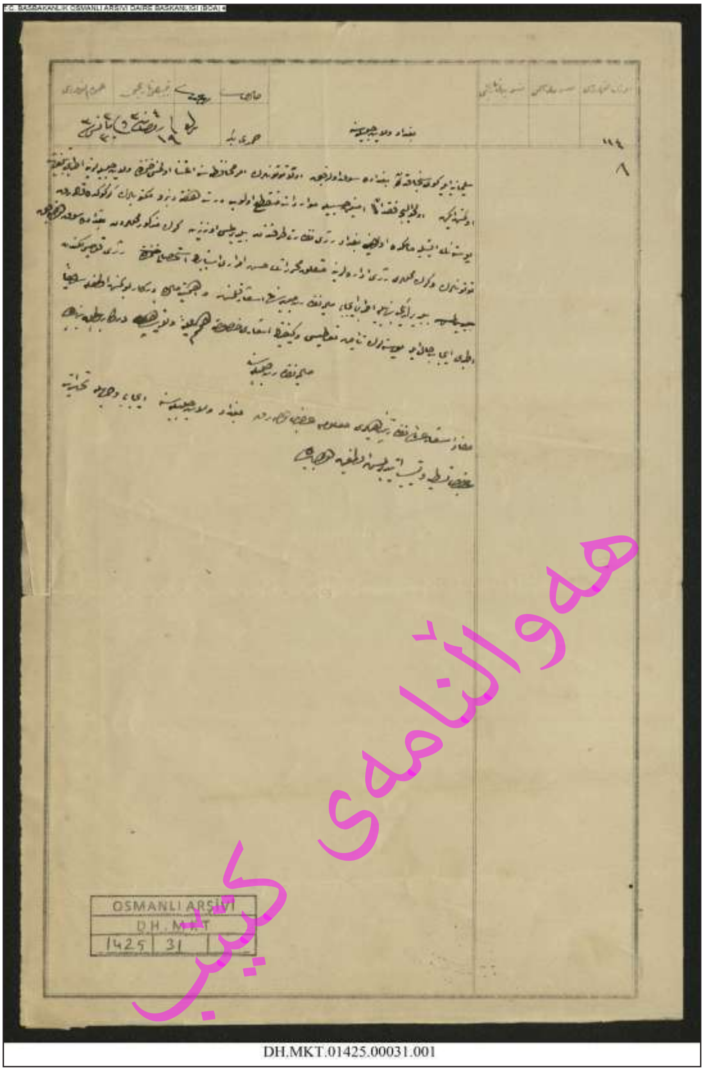

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>19 رەمەزان 1304</td><td>01425.00031</td><td>DH.MKT.</td></tr>
<tr><td colspan="3">١٩ رەمەزان ١٣٠٤
٣٠ مایس ١٣٠٣
بۆ ویلایەتی بەغدادی جەلیلە
ئـەو توتنانـەی لـە سـلێمانیە و کـۆی سـانجەق دەگوازرێنـەوە بـۆ بەغـداد، فەرمانـی پاراسـتنیان لـە ویلایەتـی جەلیلـە دراوە و راگەیەنـدراوە، بـە لەدەسـتدانی ئەمنیـەت ئـەو شـتانەی کـە دێـت وەسـتێنراوە، چـوار هەفتەیـە نامـەکان لـە کەرکـووك ماوەتـەوە، پۆسـتە کار نـاکات، بۆیـە لەلایـەن نەزارەتـی رەژیـەوە ئـاگاداری نێـردراوە، ئەگـەر پێویسـت بـکات لـەو شـوێنانەی توتـن بـۆ بەغـداد دەچێـت بپارێزرێـن یاخـود نـووسراوی فەرمانگـەی رەژی شـوێنەکان بـە رێکوپێکـی رەوان بکرێـت، لـە ئەفسـەری رەژیـوە راگەیانـدن راگەیەنـدراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی ئامـاژە بـۆ نەزارەتـی دارایـی جەلیلـە نێـردراوە، لەبـەر گرنگـی بابەتەکـە هەرچـی زووە بـە پەلـە چارەسـەرێك بدۆزرێتـەوە، پۆسـتەکان بپارێزرێـن و لـە بـارەی ئـەو ئامـاژەوە هیممـەت بـۆ ویلایەتپەناهـی عالیـە.</td></tr>
</table>

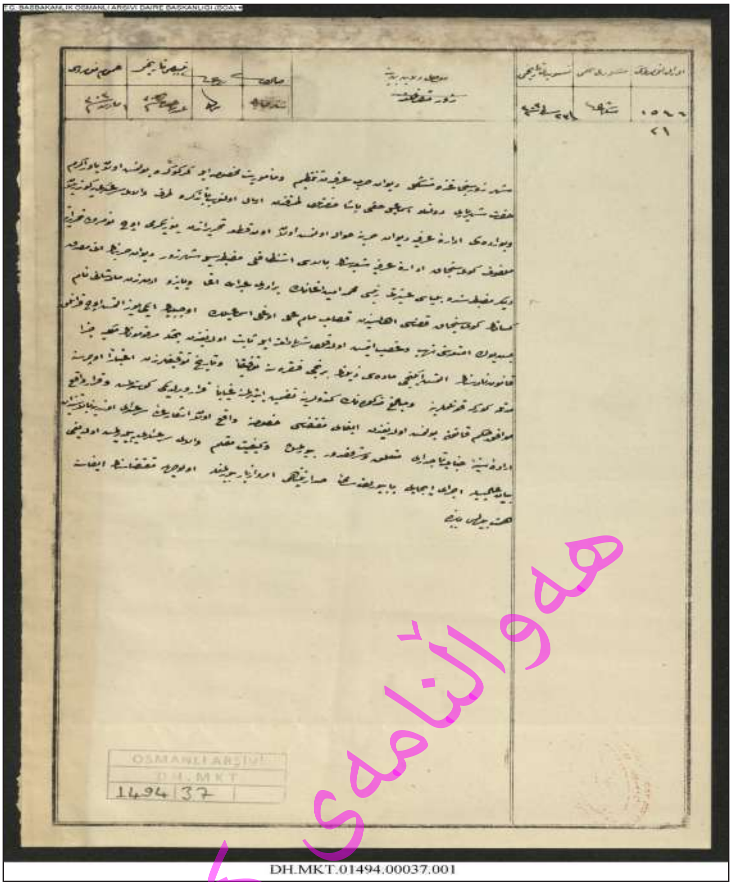

DH.MKT.01494.00037.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	01494.00037	1 رەجەب 1305

١ رەجەب ١٣٠٥
١ مارت ١٣٠٣
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
دیوانی عورفی جەنگی کە لە ویلایەتی شارەزوور رێکخراوە، لە بارەی رێکخستن و ئەرکەوە لەلایەن هاوکاری جەنابی ئیسماعیل حەقی پاشا کە لە کەرکووکە نێردراوە، بە نووسراو بۆ لایەنی سەر عەسکەر نێردراوە، لێرە لەو ٩ نوسراوەی کە بۆ کارگێری عورفیەی دیوانی جەنگی حەواڵە کراوە، نووسراوی ژمارە ١٢٣ هاوپێچ بریارنامەی لێکۆڵینەوەی دادوەری یەکەی کارگێری عورفیە لەگەڵ بریارنامەکەی تری پەسەند کراوی دیوانی جەنگی شارەزوور تێدا هاتووە، عەبدوڵڵا ئاغا و بایز لە برادەرەکانی سەرۆکی هۆزی بلباس محەمەد ئەمین ئاغا لەگەڵ پیاوەکانیان بە ناوی مامە شانی، ٣٢٦٣ قیران، ٥ یوک کەلوپەلیان لە دانیشتوانی قەزای کۆی سانجەق قەساب مام عەلی ئیسماعیل تالان کردووە و دزیویانە، بە شایەد سەلمێنراوە و پەسەند کراوە، پشت بەستن بە یاسانامەی سزای مولکیە ماددەی ٦٢ دەستەواژەی یەکەم هەروەها لە مێژووی دەستبەسەرکردنیان هەر یەکە ماوەی سێ ساڵ بە سزای سەوڵ لێدان زیندانی دەکرێن، هەروەها لە نەبوونی ئەوان بریار درا پارەی ناوهاتوو بۆ خۆیان دەستەبەر دەکرێت، جگە لەمە بریارەکە بە گوێرەی یاسا گونجاوە، لە بارەی جێبەجێ کردنیشی لەسەر ئاماژەی واڵای سەر عەسکەر بە رەزامەندی فەرمانی پاشای جەنابی تاجدار فەرموویەتی، چۆنیەتیەکەشی بە سەر عەسکەر راگەیەندراوە، بە راگەیەندراوی عالی و جێبەجێ کردنی بە فەرمان و نووسراوی سەدارەتپەناهی دەبێت و هیممەت دەکرێت لە جێبەجێ کردنی.

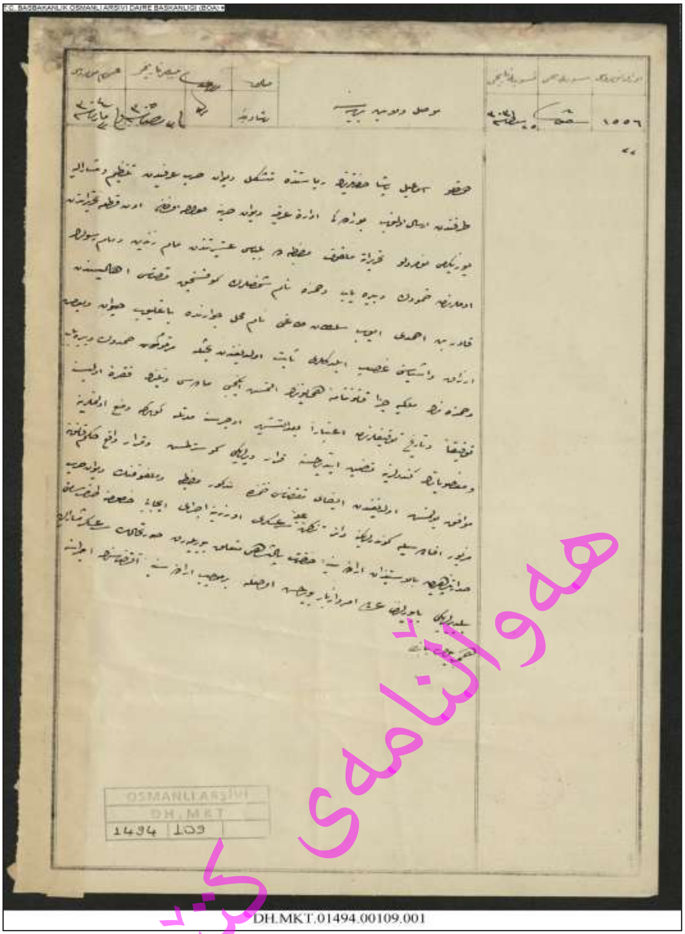

DH.MKT.	01494.00109	3 رەجەب 1305

بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
٣ رەجەب ١٣٠٥
٣ مارت ١٣٠٤

لە ژێر سەرۆکایەتی جەنابی ئیسماعیل پاشا دیوانی جەنگی عورفی پێکهێنراوە، لەلایەن ناوبراویشەوە نێردراوە، لێرە حەواڵەی کارگێری عورفی دیوانی جەنگی بووە، لە ١٠ نووسراو نووسراوی ژمارە ١٢٠ لەگەڵ بریارنامەی هاوپێچ لە هۆزی بلباس مام زەندین و مام رەسوڵ لەگەڵ پیاوەکانی حەمدۆك و پیرەباب و حەمزە لە دانیشتوی قەزای کۆی سانجەق قادر کوری ئەحمەدی لە دەوروبەری چیای سوڵتان ئەیوب بەستۆتەوە، ئاژەڵ و هەندێك ئەرزاق و کەلوپەلیان تالآن کردووە، دوای پەسەندکردنی حەمدۆك و پیرەباب و حەمزە بە یاسایی سزای همایۆن ماددەی ٦٢ دەستەواژەی یەکەم لە مێژووی دەست بەسەرکردنیانەوە دوای ئەوەی بە خەڵك نیشان دەدرێن، هەر یەکە سێ ساڵ بە سزای سەوڵ لێدان سزا دەدرێن، ئەو بریارەی کە دراوە بە گوێرەی حوکمی یاسایی بە گونجاو زانراوە، بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە، بریارنامەی باسکراو و ووتەی دیوانی جەنگی بە هاوپێچ نێردراوە، لەسەر نووسراوی سەرعەسکەری عالی سەبارەت بە جێبەجێ کردنی دراوەتە سەدارەتپەناهی، بە رەزامەندی فەرمانی پاشای جەنابی پاشا وێنەی بابەتەکە بە سەر عەسکەری ناوهاتوو نیشان دەدرێت، بۆ ئەمەش نووسراو کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا.

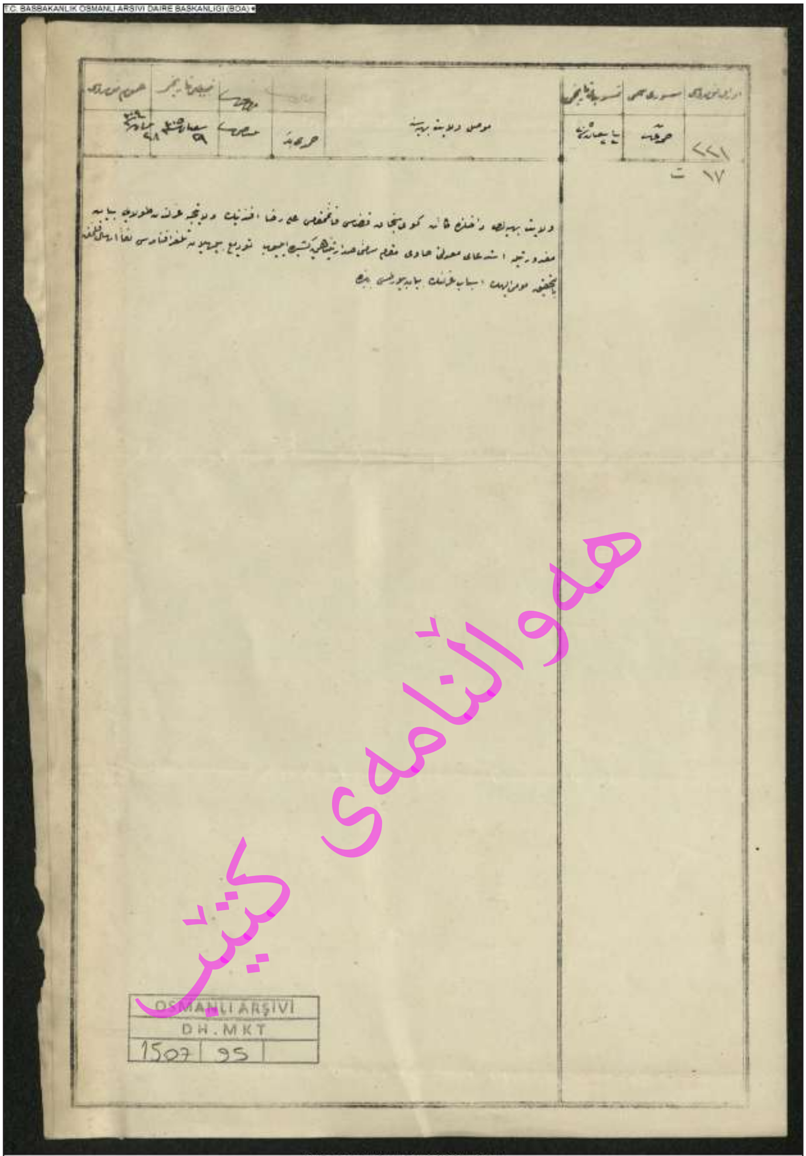

هەواڵنامەی کێتێ

DH.MKT.01507.00095.001

DH.MKT.	01507.00095	29 شەعبان 1305

٢٩ شەعبان ١٣٠٥
٢٨ نیسان ١٣٠٤
بۆ ویلایەتی موسڵ بەهیە
لە ناو ویلایەتی بەهیە قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق عەلی رزا ئەفەندی لە ویلایەتەوە دوورخراوەتەوە، بۆیە رایگەیاندوە کە غەدری لێکراوە، لەگەڵ داواکاریەکەی بۆ سەدری ئەعزەمی سەدارەتپەناهی نێردراوە، ئەو تەلەگرافنامەیەی هاوپێچ نێردراوە، بە لێکۆڵینەوە هۆکاری دوورخستنەوەی ناوبراو راگەیەندراوە.

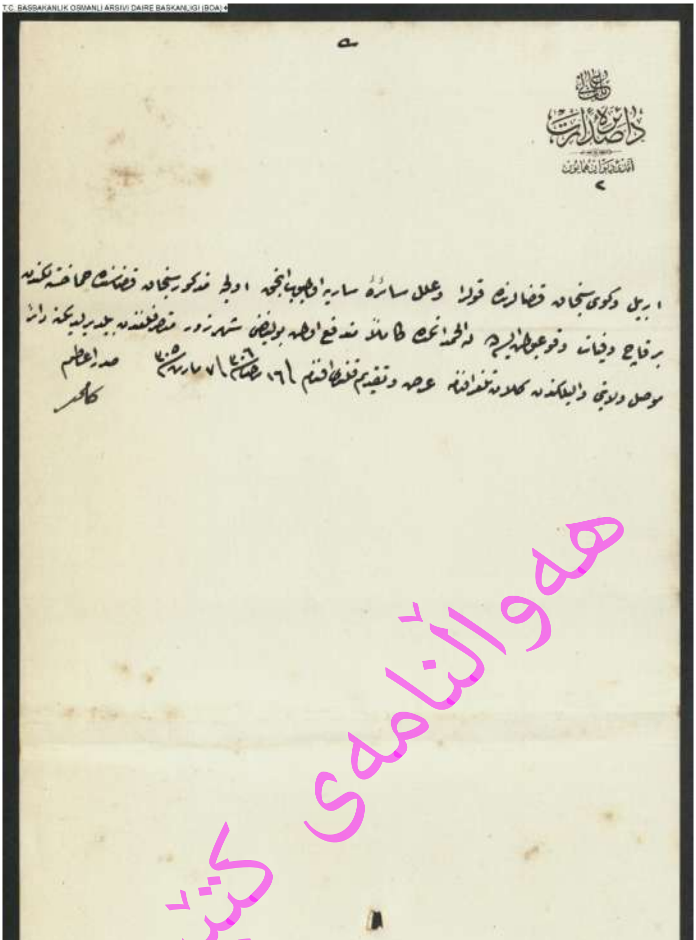

Y.A.HUS.00223.00037.001

<table dir="rtl">
<tr><td>Y.A.HUS.</td><td>00223.00037</td><td>16 ڕەجەب 1306</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
٢
لە قەزاکانی هەولێر و کۆی سانجەق کۆلێرا و نەخۆشی تر نییە، بەڵام سەرەتا لە کۆی سانجەق بە هۆی نەخۆشی گرانەتا چەند کەسێك مردووە، بەڵام ئێستا ئەلحەمدولیللا نەماوە، ئەمەش بە موتەسەرفی شارەزوور ڕاگەیەندراوە، تەلەگرافنامە لە والیەتی ویلایەتی موسڵ هاتووە، ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە ئەفەندیم، لە ١٦ ڕەجەب ١٣٠٦ لە ٧ مارت ١٣٠٥.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

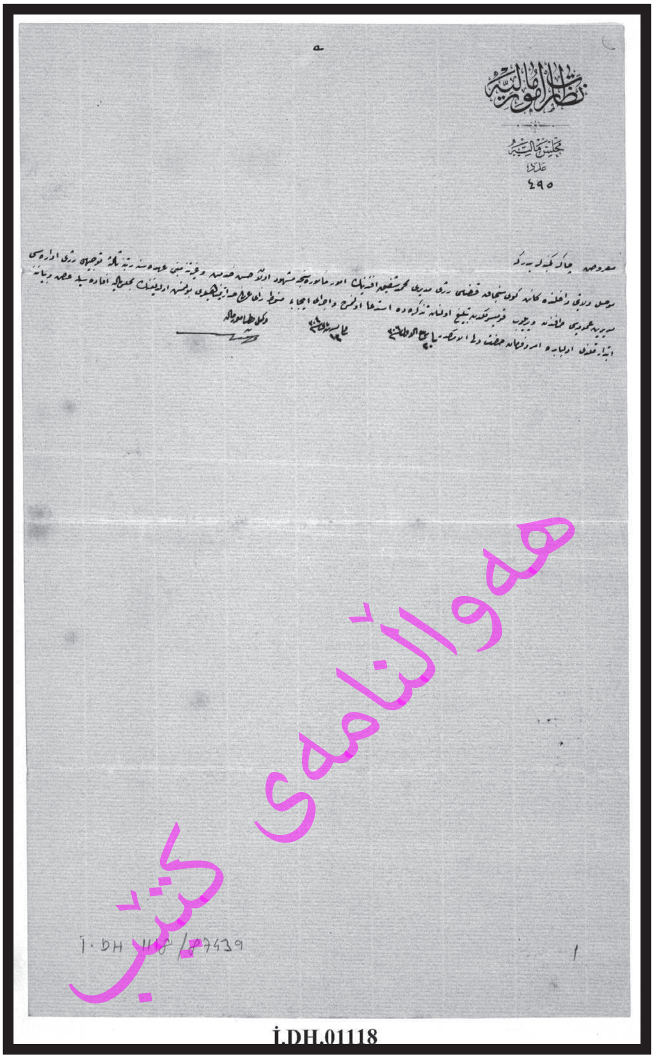

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>I.DH.</td><td>01118.087439</td><td>20 ڕەبیعی یەکەم 1306</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی کاروباری دارایی
ئەنجوومەنی دارایی
٤٩٥
ڕاگەیەندراوی بەندەیە
لـە نـاو ویلایەتـی موسـڵ بەڕێوەبـەری ڕەژی قـەزای کـۆی سـانجەق محەمـەد شـەفیق ئەفەنـدی بـە شـایەدبوون لەسـەر کارەکانـی کارگێـری و خزمەتـی باشـی و بوێریەکـەی، لەلایـەن بەڕێوەبەرایەتـی کارگێـری گشـتی ڕەژی پلـەی سـێیەمی پـێ دراوە، بـەو نـووسراوەی کـە بـە قۆمیسـیۆن ڕاگەیەنـدراوە تێـدا داواکـراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنیشـی ڕای سـەدارەتپەناهی دراوە، بـە ووتـەی ئەنجوومەنـی دارایـی ڕاگەیەنـدراوە و پەلەکـراوە لـە ڕاگەیاندنـی، ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات، لـە ٢٠ ڕەبیعـی یەکـەم ١٣٠٦ و ١٢ تشرینـی دووەم ١٣٠٤.
وەکیلی کاروباری دارایی</td></tr>
</table>

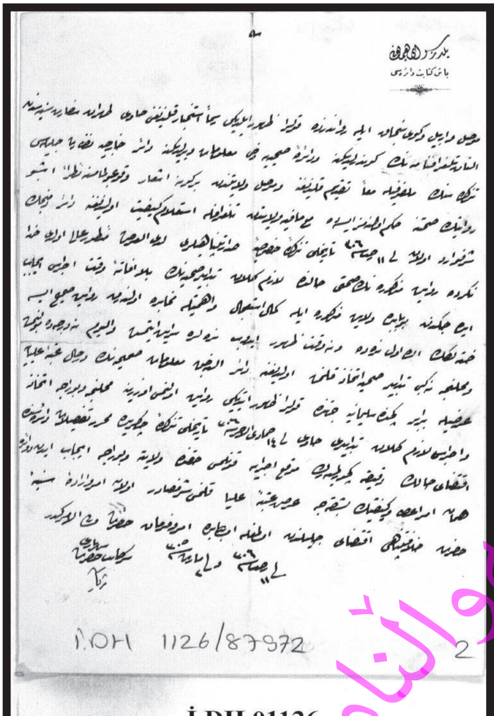
İ.DH.01126

I.DH.	01126.087972	11 رەجەب 1306

کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
بـە فەرمـی هـەواڵ هاتـووە کـە لـە موسـڵ و هەولێـر و کـۆی سـانجەق لەگـەڵ رواندز کۆلێـرا بڵاوبۆتـەوە، لـە باڵیۆزخانـەی تـاران تەلەگرافنامـە وەرگیـراوە، هەروەهـا زانیـاری دراوەتـە فەرمانگەی تەندروسـتی، لەگەڵ نـووسراوی نەزارەتـی دەرەوەی جەلیلـە هاوپێـچ بەیەکـەوە پێشـکەش کـراوە، هەروەهـا بـە تێروانیـن لـەوەی کـە لـە ویلایەتـی موسـڵ بـۆ رۆژێکیـش بێـت ئاماژەی پـێ نەکـراوە، لە بـارەی راسـت و دروسـتی ئـەم چیرۆکە هیـچ بڕیارێك نـەدراوە، لەگـەڵ ئـەوەش لـە ویلایـەت بـە تەلەگرافنامـە داوای نـووسراوی بـە زانیاریـان کـردووە، لەگـەڵ هاتنـی نـووسراوی تایبەتـی سـەدری ئەعـزەم لـە مێـژووی ١١ رەجـەب ١٣٠٦، بـە راگەیاندنـی لـە سـەدارەتپەناهی، ئەگـەر هاتـوو راسـتی بابەتـە پەسـەندکرا ئـەوا پێویسـتە ئامـادەکاری تەندروسـتی ئەنجـام بدرێـت، بـۆ ئـەوەی بەبـێ دەردوبـەڵا کاتەکـە تێپەڕێـت کارەکان جێبەجـێ بکرێـن، لـەم بابەتـەدا لەگـەڵ ویلایەتـی ناوهاتـوو پەلـە بکرێـت و گفتوگـۆی گرنـگ ئەنجـام بدرێـت، ئەگـەر چیرۆکەکـە راسـت بێـت ئـەوا بزانرێـت نەخۆشـەکە لـە کـۆێ و چ کاتێـك سـەری هەڵـداوە، هەروەهـا لـە کوێـش تەشـەنەی کـردووە بـۆ شـوێنەکانی تـر و جگـە لەمە ئەمـرۆ لـە چ پلەیەکـە، بزانرێت لـە خۆجێـی چ ئامادەکاریـەك ئەنجـام دراوە، ئـەو زانیاریـە راسـت و دروسـتانەی کـە وەردەگیرێـن یەکسـەر بـە سـەروو رابگەیەندرێـت، لەگـەڵ ئەوەشـدا لەمەوپێـش لەلایەنـی سـلێمانی کۆلێـرا سـەری هەڵـدا بـوو، لەسـەر ئـەم هەواڵـە بـۆ ئامـادەکاری خۆجێـی و جێبەجـێ کردنـی کاری پێویسـت نـووسراو لـە ١٤ جەمـادی کۆتایـی ١٣٠٦ بـە پوختـی و تێروتەسـەل نووسراوەتـەوە کـە هـەر ئێسـتا دەسـت بـە کار بکرێـت و یـەك خولـەك بەفیرۆنەدرێـت، لێـرە و لـە ویلایـەت ئـەوەی پێویسـتە جێبەجـێ بکرێـت، هـەر ئێسـتا فەرمـان بدرێـت ئەمـر و فەرمانـی پاشـای جەنابـی خەلافەتپەناهـی جێبەجـێ دەکرێـت، لـەم بابەتـە ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
لە ١١ رەجەب ١٣٠٦ و لە ٢ مارت ١٣٠٥.
سورەیا سەر کاتیبی جەنابی شەهریار

هەواڵنامەی کتێب

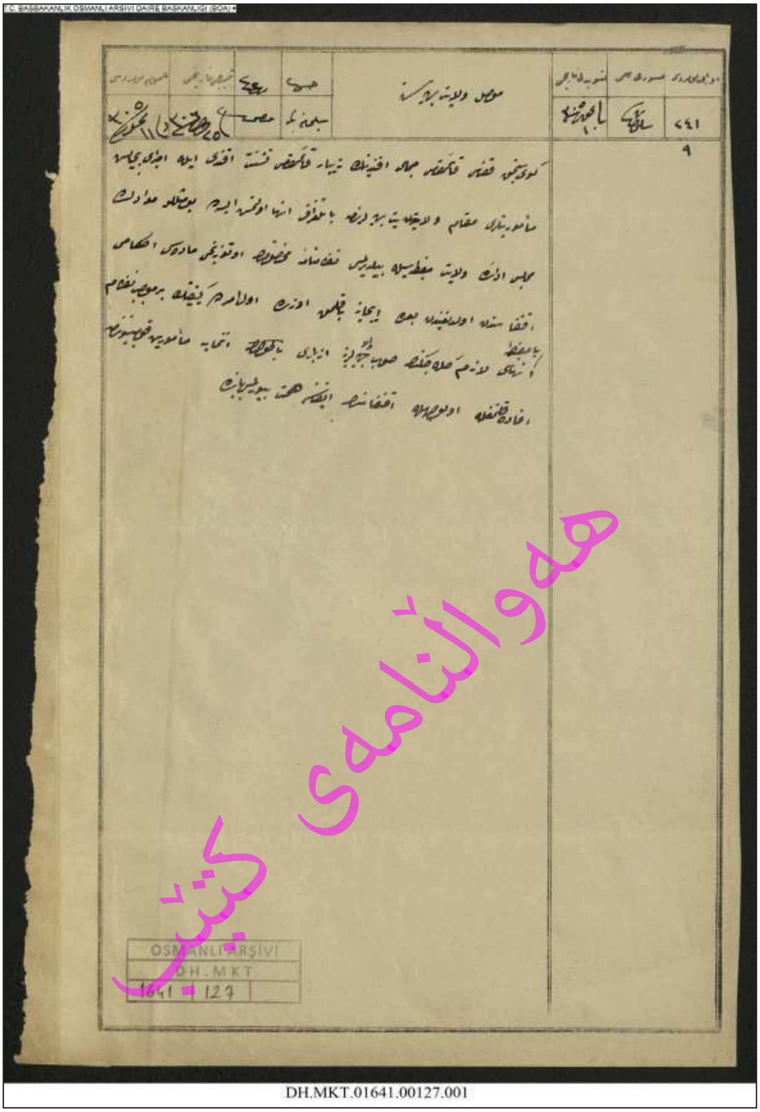

هەوالنامەی کتێب

25 رەبیعی یەکەم 1306	01641.00127	DH.MKT.

٢٥ رەبیعی یەکەم ١٣٠٦
١١ تەمموز ١٣٠٥
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
بـۆ گۆڕینــەوەی ئەرکــی جەمــال ئەفەنــدی قائیمقامــی قــەزای کــۆی ســانجەق لەگــەڵ نەشــئەت ئەفەنــدی قائیمقامــی زێبــار بــە تەلەگــراف لــە ویلایەتــی موســڵی بەهیــە کۆتایــی پــێ هاتــووە، بــەڵام ئــەم جــۆرە بابەتانــە بــە بڕیــاری ئەنجوومەنــی کارگێــڕی ویلایــەت رادەگەیەنرێــت و بــە مــاددەی ٣٠ نیزامنامــەی تایبەتــی جێبەجــێ دەکرێــت، لــە ســەرەتادا بــە گوێــرەی نیــزام پێویســتە بــە بڕیارنامــە کۆتایــی پــێ بێــت، نــووسراو بــۆ واڵا کــراوە بــە گفتوگۆکــردن لــە قۆمیســیۆنی هەڵبژاردنــی فەرمانبــەران هیممــەت بکرێــت لــە جێبەجــێ کردنــی.

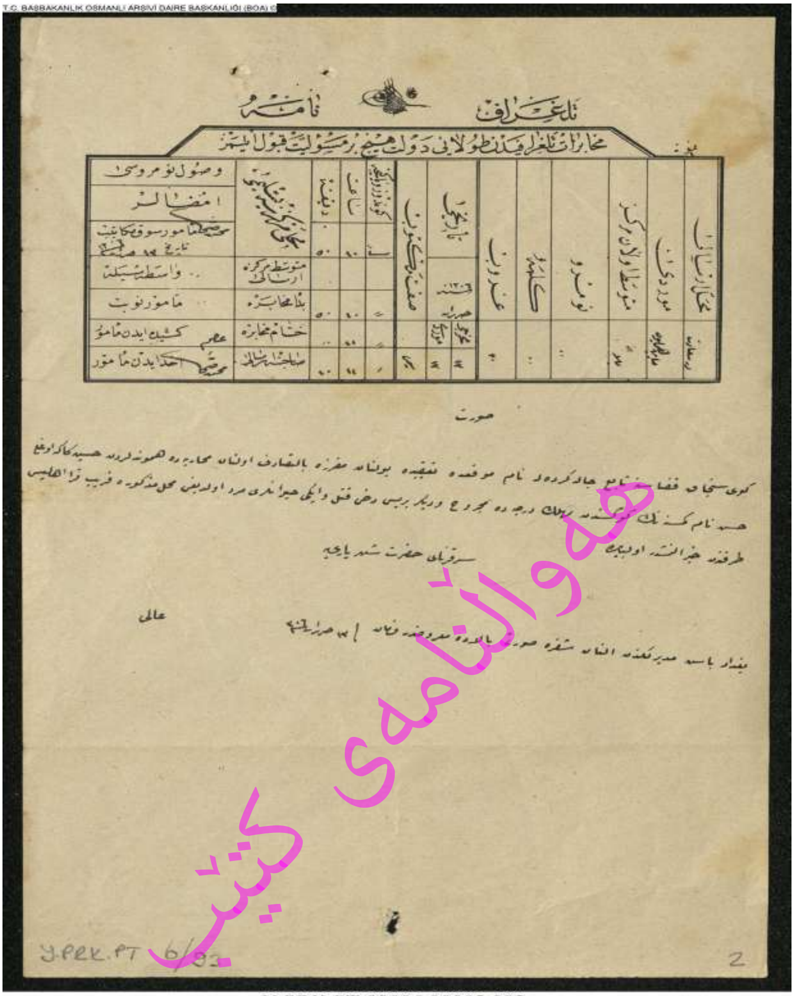

هەواڵنامەی کتێب

Y.PRK.PT.00006.00093.002

<table>
<tr><td>Y.PRK.PT.</td><td>00006.00093</td><td>23 زیلقەعدە 1307</td></tr>
<tr><td colspan="3">وێنە
ئـەو مەفرەزەیـەی لـە چاڵەگەردەلـە سـەر بـە قـەزای کـۆی سـانجەق لـە ئەرکـی بەدواداچووندا بـووە، بـە رێکـەوت لەگـەڵ هەمەوەنـدەکان بۆتـە شـەڕیان، لـە هەمەوەنـدەکان حەسـەن کـوڕی حوسـێن کاکـە لـە سـنگی دراوە و زۆر بـە خراپـی برینـدار کـراوە، ئـەوەی تریـش کـوژراوە و دوو ئاژەڵیشـیان مـردار بوونەتـەوە، لـە نزیـك شـوێنی ناوهاتـوو لەلایـەن دانیشـتووانی گونـدەکان هـەواڵ وەرگیـراوە. جەنابی شەهریاری ......

وێنـەی ئـەو شـیفرەیەی کە لە بـاش مودیرەتی بەغداد وەرگیراوە، لە بـاڵا راگەیەندراوە فەرمان، لـە ١٣ حوزەیران ١٣٠٦.</td></tr>
</table>

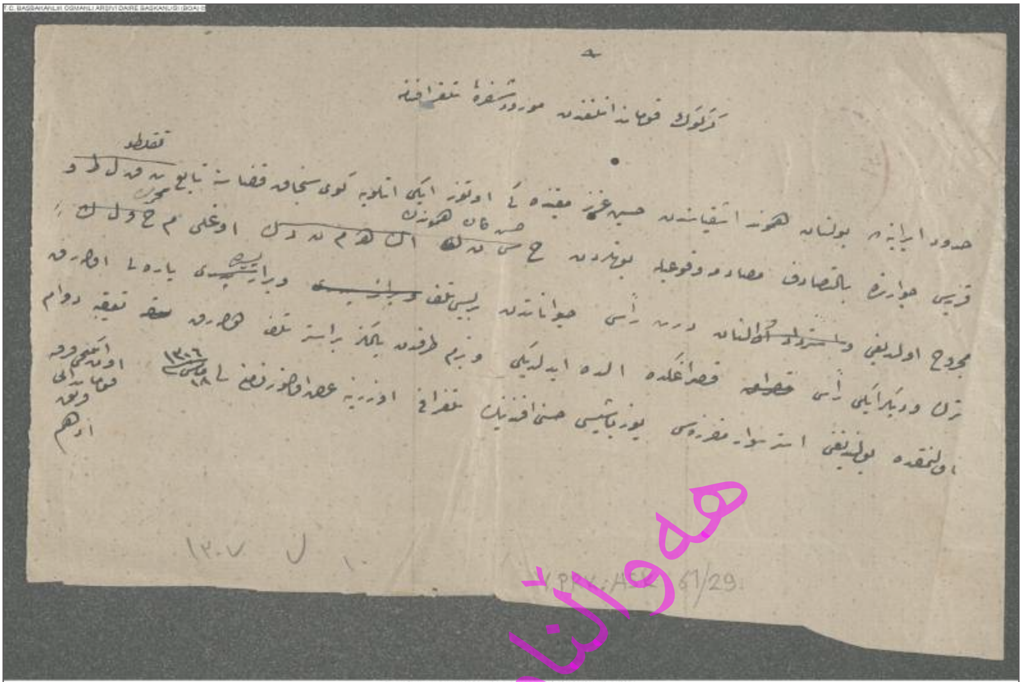

Y.PRK.ASK.00061.00029.001

هەواڵنامەی کتێب

Y.PRK.ASK.	00061.00029	10 شەوال 1307
لە قوماندانیەتی کەرکووکەوە تەلەگرافنامەی بە شیفرە هاتووە حوسێن عەزیز لە چەتەکانی هەمەوەند لەگەڵ ٣٢ ئەسپ سوار لە سنووری ئێران بوونیان هەیە، لە دەوروبەری گوندی تەقلتوی قەزای کۆی سانجەق بە رێکەوت رووبەرووبوونەوە روویداوە، لەوانە محەمەد کوڕی حەسەن کاك هەمەوەند بریندار بووە، لە چوار سەر ئاژەڵیش یەکێکی لەناوچووە، یەکێکیش بە برینداری بەجێ هێڵدراوە، هەروەها دوو سەر مایینیش دەستکەوتوون، لەلای ئێمەوە یەك ئێستر لەناوچووە، لە بەدواداچوونیش بەردەوامین، لەسەر تەلەگرافی یوزباشی حەسەن ئەفەندی لە مەفرەزەی ئێستر سوارە راگەیەندراوە فەرمان، لە ١٨ مایس ١٣٠٦. فەریق ئەدهەم لە قوماندانیەتی فرقەی ١٢		

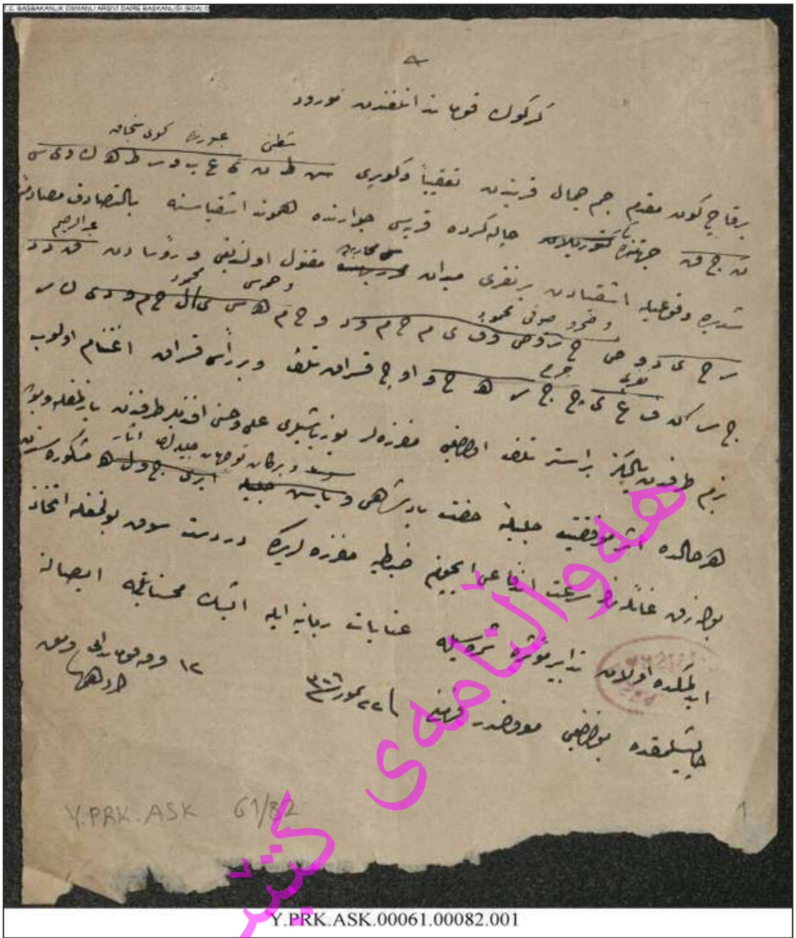

هەواڵنامەی کێژ

<table>
<tr><td>1307 زیلقەعدە 7</td><td>00061.00082</td><td>Y.PRK.ASK.</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ قوماندانیەتی کەرکووک نێردراوە
چەند رۆژ لەمەوبەر لە نزیك چەمچەماڵ بە چاودێری کردنیان لە کەنداوی کۆپری پەریونەتەوە، لەلای کۆی سانجەق لە دەوروبەری گوندی چالەکەردە بە رێکەوت لەگەڵ چەتەکانی هەمەوەند رووبەروو بوونەوەیەکی توند روویداوە، لە چەتەکان یەك کەس لە مەیدانی جەنگ کوژرا و لە سەرۆکەکانیش عەبدولرەحیم و سۆفی مەحمود و مەحمودی حەمە بریندار بوونە، جگە سێ مایین لەناوچوون و ماینێکیش دەستکەوتووە، لەلایەنی ئێمەش تەنیا یەك ئێستر لەناوچووە، لەلایەن عەلی ئەفەندی و حەسەن ئەفەندی یوزباشی مەفرەزەکان ئەو زانیاریانە نووسراوەتەوە، لە هەر بارودخێکیشدا بەهۆی ئەو کاردانەوەیە جەنابی پاشا سوپاس و پێزانین پێشکەش دەکات، چونکە خێرا بەرگری کراوە و کۆتایی بەم کێشەیە هێنراوە، جگە لەمەش لەلایەن مەفرەزەکانیشەوە دەستگیرکراو هەیە، راگەیەندراوە فەرمان، لە ٢٢ تەمموز ١٣٠٦.
فەریق ئەدهەم قوماندانی فرقەی ١٢</td></tr>
</table>

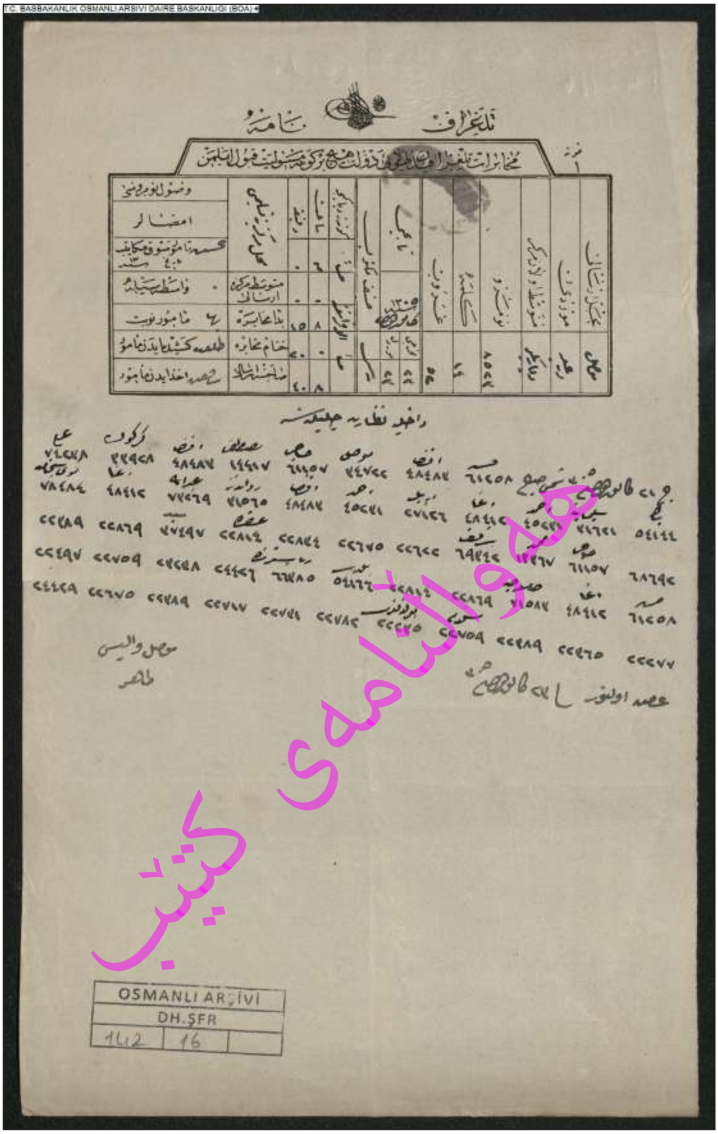

DH.ŞFR.	00142.00016	12 جەمادی یەکەم 1307
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە لە ٢١ کانوونی یەکەم ١٣٠٥، حەسەن ئەفەندی بۆ موسڵ و حاجی مستەفا ئەفەندی بۆ کەرکووك و عەلی بەگ بۆ سلێمانیە و ئەحمەد ئاغا بۆ هەولێر و ئەحمەد ئەفەندی بۆ رواندز و عەبدوڵڵا ئاغا بۆ کۆی سانجەق و حاجی محەمەد شەریف بۆ عەقرە و سەید حوسێن ئاغا بۆ سەلاحیە لە سەرۆکایەتی شارەوانی دەست بە کاربوونیان رادەگەیەندرێت، لە ٢٣ کانوونی یەکەم ١٣٠٥. تاهیر والی موسڵ		

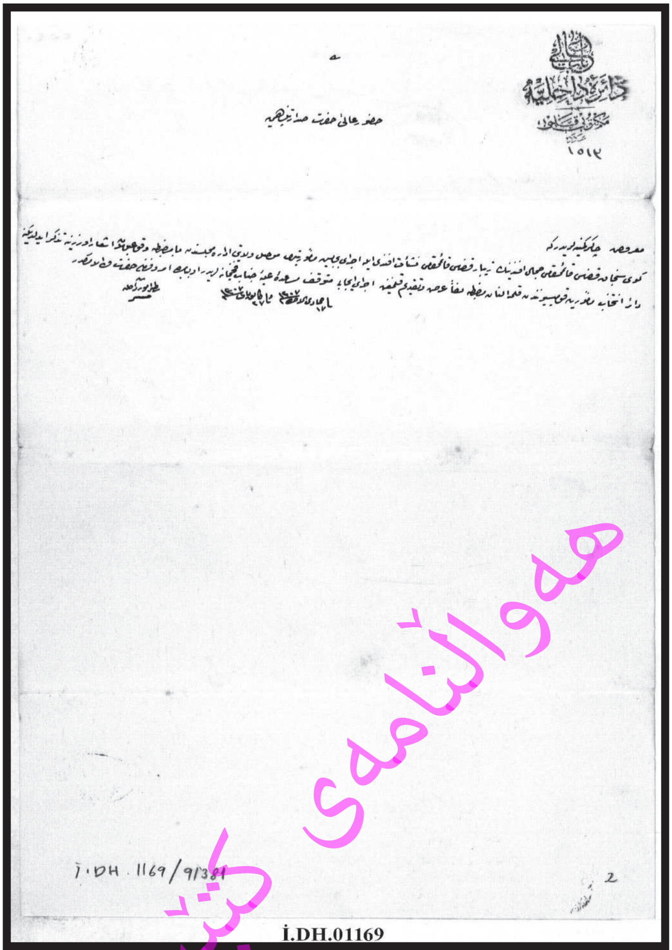

هەواڵنامەی کتێب

I.DH.	01169.091381	17 جەمادی کۆتایی 1307

بابی عالی
فەرمانگەی ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ١٥١٣
جەنابی سەدارەتپەناهی
راگەیەندراوی بەندەیە

گۆرینەوەی شوێنی ئەرکەکانی قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق جەمال ئەفەندی لەگەڵ قائیمقامی قەزای زێبار نەشئەت ئەفەندی، لە ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەتی موسڵ بە بریار ئاماژەی پێکراوە و نووسراو کراوە، لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران دراوەتە قەڵەم، بریارنامە بە هاوپێچەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەسەر هاوکاری جەنابی فەخامەتپەناهی جێبەجێ دەکرێت، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە ١٧ جەمادی کۆتایی ١٣٠٧ و لە ٢٧ کانوونی دووەم ١٣٠٧
نازری کاروباری ناوەخۆ

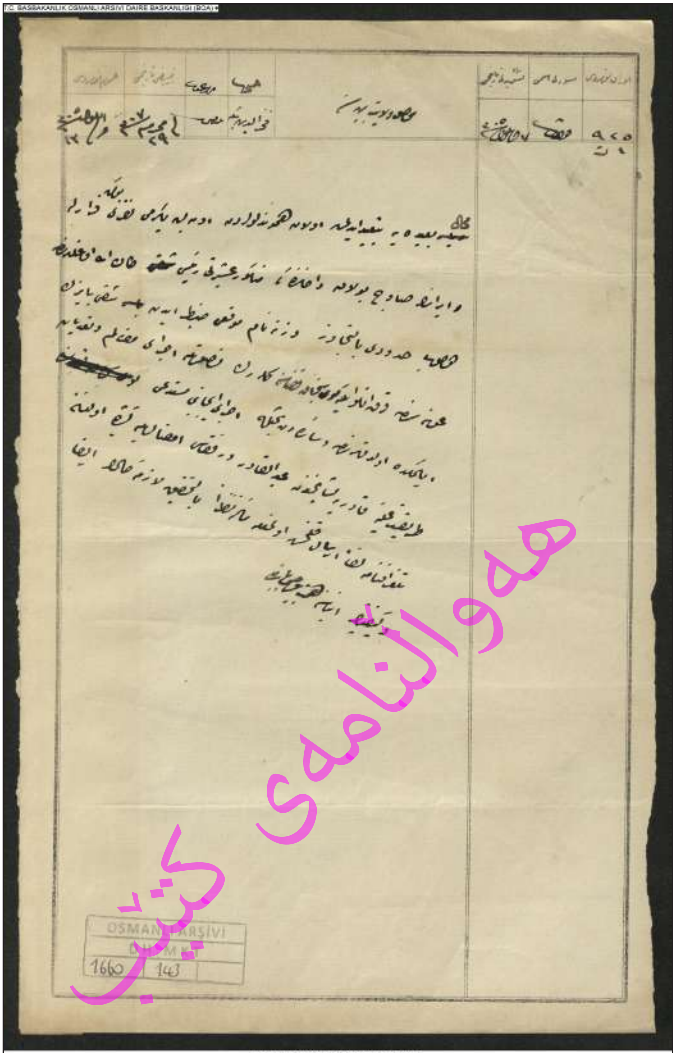

DH.MKT.01660.00143.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	01660.00143	29 موحەررەم 1307

٢٩ موحەررەم ١٣٠٧
١٣ ئەیلوول ١٣٠٥
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
ئەو هەمەوەندانەی بۆ شوێنێکی دوور دوورخرابوونەوە، ١٥ تا ٢٠ نەفەریان هەڵاتوون، لە ناو ساوجبۆڵاقی ئێران کاکەڵلا یەکێکە لە کورەکانی سەرۆکی هۆزی مەنکور، سنووری بەزاندووە و ناوچەی دزنەی گرتووە، لەگەڵ هاوەڵەکانی چەتە بایز بە ٤٠ ئەسپ سوار هاتۆتە قەزای کۆی سانجەق چ جۆرە زوڵم و سەرپێچی و غەدرێکیان کردووە لەلایەن عەبدولقادر شێخی تەریقەتی قادریە و هاوەڵانی بە واژووی خۆیان تەلەگرافنامەیان ناردووە تا ئەم کارە جێبەجێ بکەن، تەلەگرافنامەکە هاوپێچ نێردراوە تێروانین لە بابەتەکە بە لێکۆڵینەوە راگەیەندراوە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

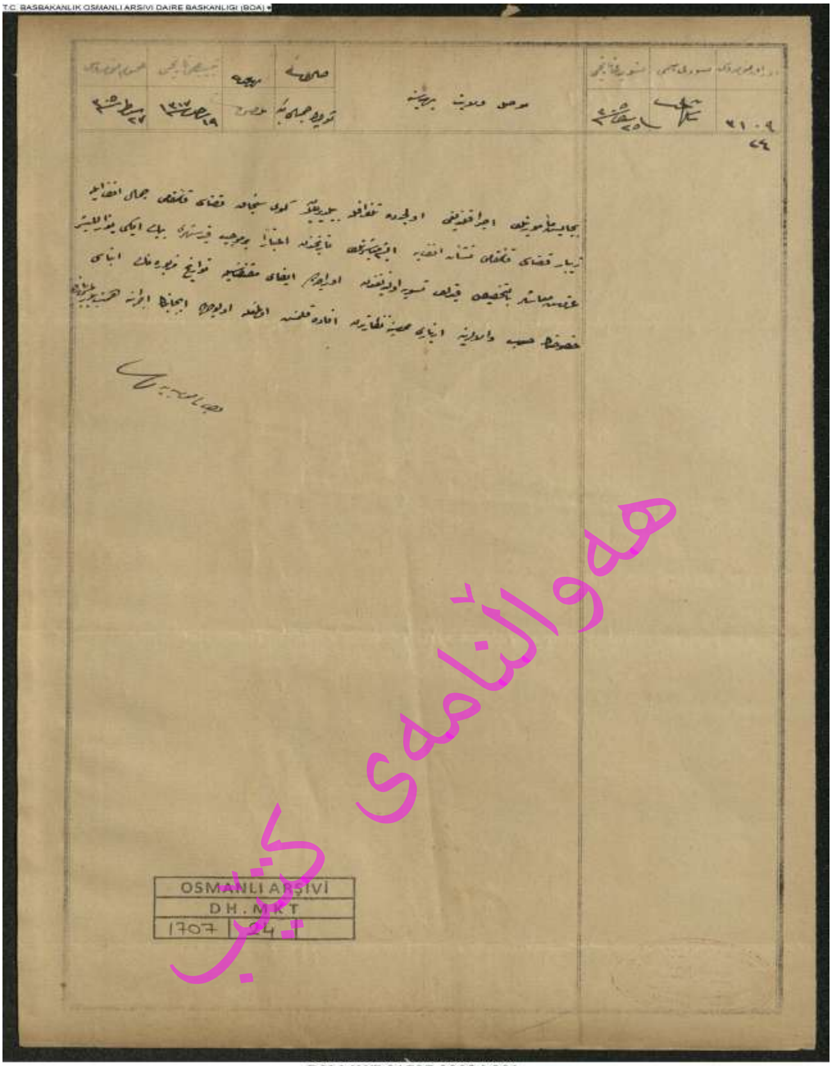

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01707.00024.001

19 رەجەب 1307	01707.00024	DH.MKT.

١٩ رەجەب ١٣٠٧
٢٧ شوبات ١٣٠٥
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
سەرەتا بە تەلەگراف راگەیەندراوە کە گۆرینەوەی ئەرکەکەیان کراوە، قائیمقامی کۆی سانجەق جەمال ئەفەندی لەگەڵ قائیمقامی قەزای زێبار نەشئەت ئەفەندی لە مێژووی دەستبەکاربوونیان تۆمارکراوە کە مانگانە هەر یەکە ١٢٥٠ قوروش وەردەگرێت، بە دابینکردنی تۆماریان رێکخراوە، سەبارەت بە مێژووە دیاریکراوەکان بۆ والآ نێردراوە، نووسراوەکە لە نەزارەتی ژمێریاری گفتوگۆی لەسەر کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

مجلس وکلا مذاکراتنه مخصوص ضبط ورقه‌سیدر

حاضر بولنان ذوات فخامتلو ایسامی

خلاصه مآلی

قراری

هەواڵنامەی کتێب

MV.	00064.00073	18 شەوال 1308

١٨ شەوال ١٣٠٨
١٥ مایس ١٣٠٧
پوختەی دارایی

لە زاناکان کوچك ئاغازادە حاجی عومەر ئەفەندی دانیشتووی هەولێر و حاجی عەبدوڵلا ئەفەندی دانیشتووی کۆی سانجەق لە بەغداد و موسڵ و بەسرا و کوردستانی سەر بە ئێران، لە شوێنی ئاوا بێ هاوتا ئامادە بوونە و وانەیان ووتۆتەوە، لە بارەی بژێوی ژیانی خێزانەکانیان دووچاری سەرگەردانی و دەردەسەری بوونەتەوە، ئەگەر سەروو ڕەزامەندی بفەرمووێت بۆ ناوبراوان برێکی گونجاو مووچەیان بۆ ببڕێتەوە، لەسەر هەندێك ووتە ئەو نووسراوانە خوێندراوەتەوە کە لە ویلایەتی موسڵ هاتووە.

بریار

لە پوختەی بابەتەکە روون بۆتەوە، ناوبراوان بە ووتنەوەی زانست و زانیاری سەرقاڵن، لەسەر گەشتی وانە ووتنەوەکەیان بە تایبەتی ئەو پارچە کوردستانەی سەر بە ئێرانە، وانە بە قوتابیانی ئەو پارچەیە دەڵێنەوە، ئەوانە دووچاری دەردەسەری بوونەتەوە، هەندێك رۆژ کاریگەری لەسەریان دروست دەکات، بۆ چاککردنی بژێوی ژیانیان و ڕێزگرتن لە هیممەت و خزمەتەکانیان دەرکەوتووە سوود و چاکەیان پێویستە، بۆ ناوبراوان هەر یەکە ١٠٠٠ قوروش مووچەیان بۆ دابین بکرێت، بە بریارنامە ڕەزامەندیەکە بوو بە بریار.

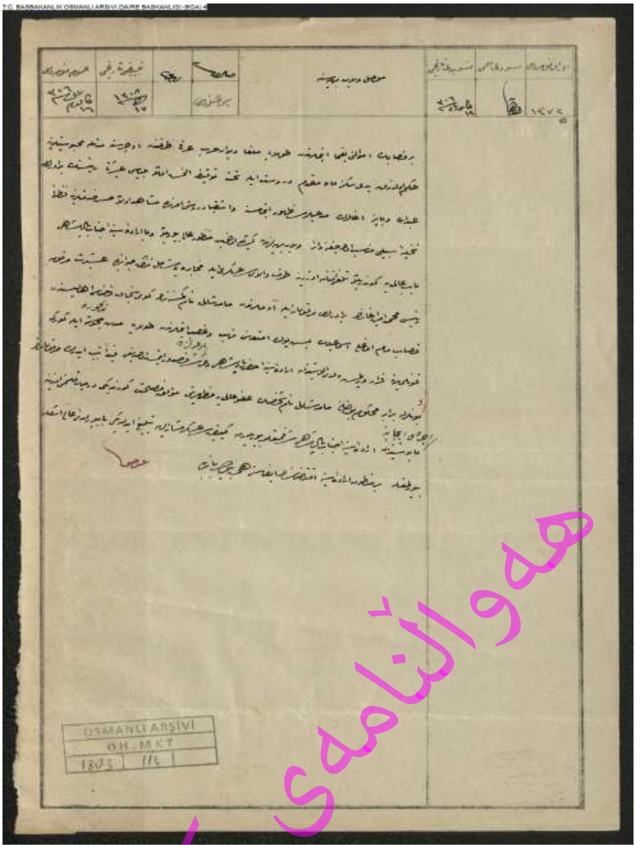

DH.MKT.01803.00114.001

کتێبی هەواڵنامەی

DH.MKT.	01803.00114	17 جەمادی کۆتایی 1308

١٧ جەمادی کۆتایی ١٣٠٨
١٦ کانوونی دووەم ١٣٠٦
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
لەبەر ئەوەی پارەوپولی شارۆچکەیەکیان تاڵان کردووە، لەلایەن دیوانی جەنگی عورفی هەر یەکە بە ماوەی سێ ساڵ زیندانیکردن حوکمیان لەسەر دراوە، پێش حەوت تا هەشت مانگ بە دەستبەسەرکردنی برادەرەکانی سەرۆکی هۆزی بلباس عەبدوڵڵا ئاغ و بایز ئاغا، داواکارەکان دەرنەکەوتوون و تێروانین لە فەرمانی دەستبەسەرکردنی چەتەکان کۆشش و کارەکانیان بینراوە، بۆیە وا گونجاوە ئازاد بکرێن، لە ویلایەتی بەهیە دەرچووە و عالی فەرموویەتی و بە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا تەلەگرافنامە بۆ بابی عالی نێردراوە، لەسەر ئەو نێردراوە لەگەڵ والای سەر عەسکەر گفتوگۆ کراوە، لە وەڵامی نووسراودا برادەرەکانی سەرۆکی هۆزی ناوهاتوو محەمەد ئەمین ئاغا لەگەڵ پیاوەکانیان بە ناوی مامە شالی، ئیسماعیلی کوڕی قەساب مام لە دانیشتوانی قەزای کۆی سانجەق ٥ یوک کەلوپەلیان تاڵان کردووە، بۆیە لەگەڵ ماوەی باسکراودا بڕیار دراوە سزای سەوڵ لێدانیان بەسەر سەپێنراوە، دوای ڕەزامەندی فەرمانی پاشای جەنابی پاشا لە مەرکەز دەرچووە، بە تۆمار دەرکەوتووە ناوبراوان لەگەڵ ئەوانەش بەیەکەوە مامە شالی کە سزا دراوە، لێبوردنی گشتی گرتوویەتیەوە و بە باش زانراوە جێبەجێ بکرێت، ئەمەش فەرمانی پاشای جەنابی پاشا بفەرمووێت چۆنیەتیەکەی بە سەر عەسکەری ناوهاتوو ڕادەگەیەندرێت، بە ئاماژەی عالی بە فەرمانی پاشا داواکراوە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

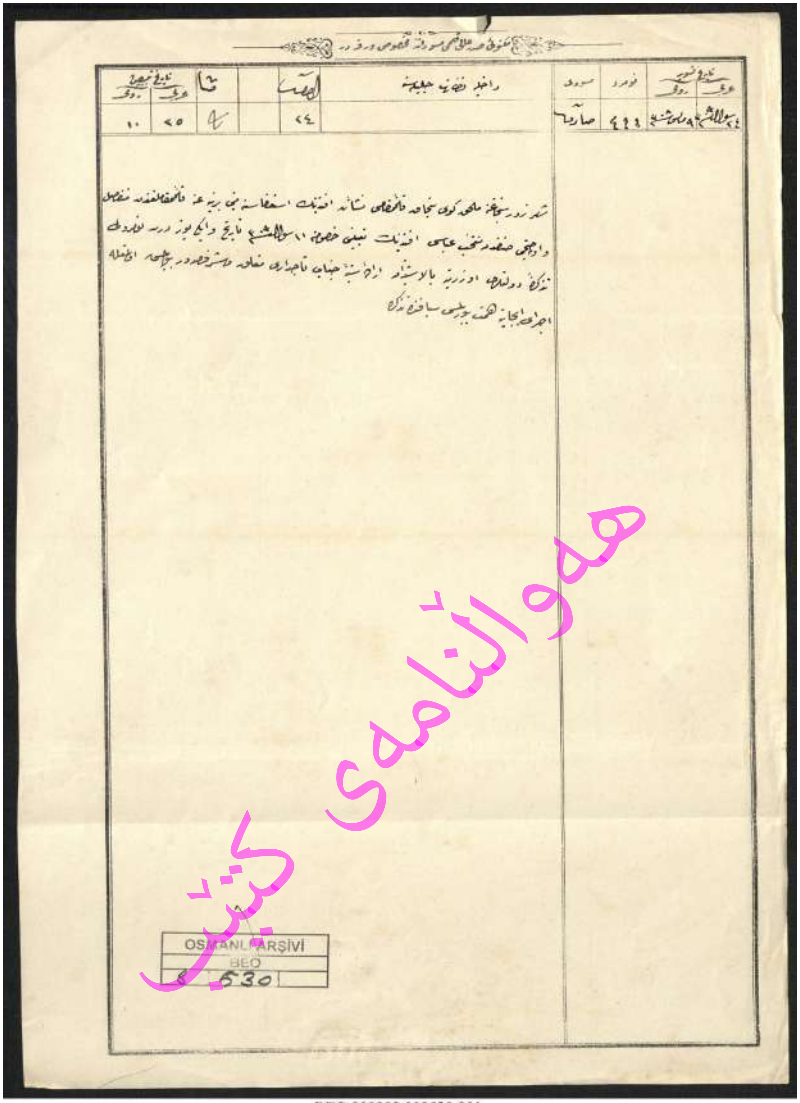

BEO.000008.000530.001

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	000008.000530	24 شەوال 1309
٢٤ شەوال ١٣٠٩ ٩ مایس ١٣٠٨ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە نەشئەت ئەفەندی قائیمقامی کۆی سانجەقی پاشکۆی سانجەقی شارەزوور، لە ئەرکەکەی بوردراوە، بۆ شوێنەکەی عەباس ئەفەندی قائیمقامی عانە دادەمەزرێت، کە لە ئەرکەکەی جیابۆتەوە و لە چینی سێیەم هەڵبژێردراوە، سەبارەت بە دامەزراندنی نووسراوی لە مێژووی ١١ شەوال ١٣٠٩ ژمارە ٢٠٤ دوای رەزامەندی فەرمانی پاشای جەنابی تاجدار فەرموویەتی، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە، بۆ ئەم مەبەستە نووسراو بکرێت.		

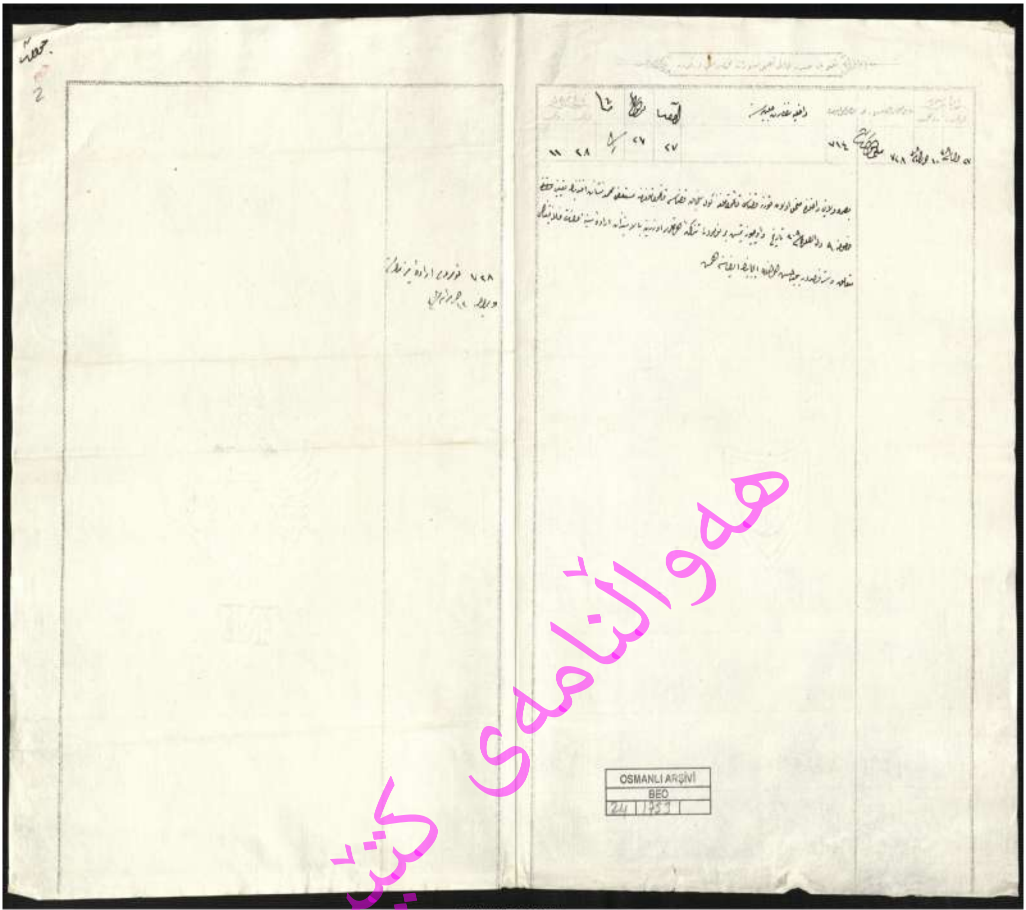

BEO.000024.001753.001

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	000024.001753	27 زیلقەعدە 1309
٢٧ زیلقەعدە ١٣٠٩ ١٠ حوزەیران ١٣٠٨ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە لە ناو ویلایەتی بەسرا، بۆ قائیمقامیەتی قەزای قورنە، محەمەد نەشئەت ئەفەندی دادەمەزرێت کە لە قائیمقامیەتی کۆی سانجەق بوردراوە، بۆ ئەم مەبەستە نووسراوی ٩ زیلقەعدە ١٣٠٩ ژمارە ٣٧١ بە رەزامەندی دەوڵەت، فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی بفەرمووێت هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

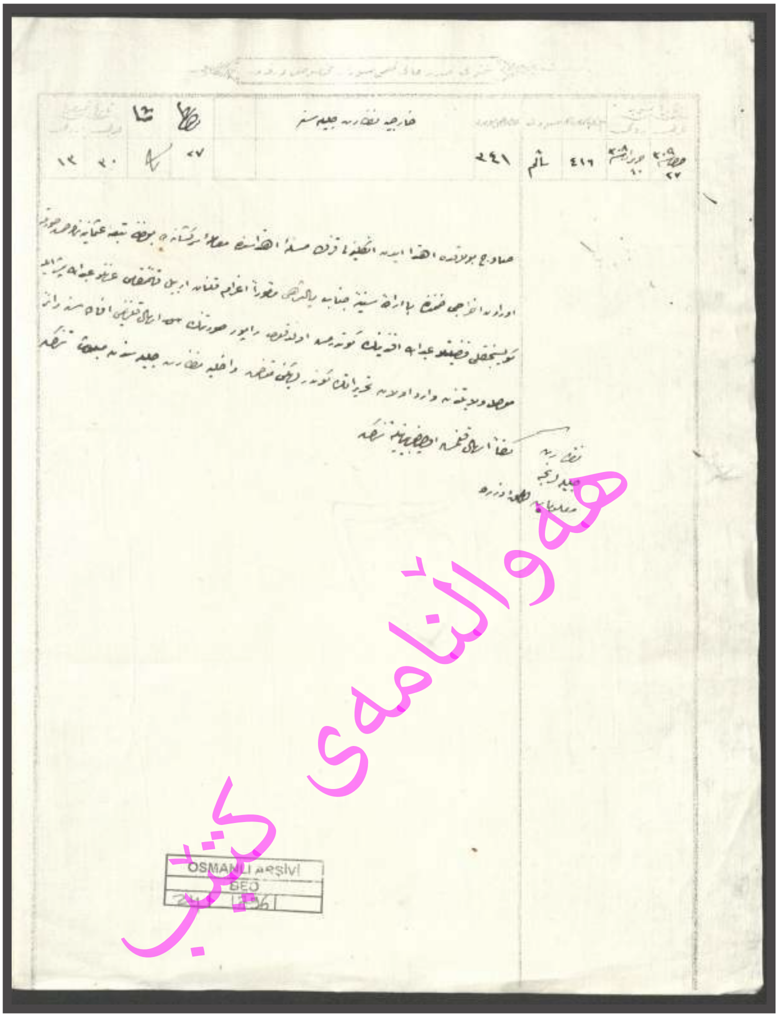

هەواڵنامەی کتێب

27 جەمادی یەکەم 1309	000024.001796	BEO.

٢٧ جەمادی یەکەم ١٣٠٩
١٠ حوزەیران ١٣٠٨
بۆ نەزارەتی دەرەوەی جەلیلە
لە ساوچبۆلاق لە بارەی دەستدرێژی کردنە سەر کچێکی ئینگلیز، لەسەر مەسەلەی ئەو دەستدرێژیە، مامەڵەی سەرکەشانەی هاوڵاتی عوسمانی بە شێوەیەکی باش لەوێ دەرهێنراوە، بە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا قائیمقامی هەولێر عەبدوڵلا پاشا لەگەڵ عەبدوڵلا ئەفەندی خەڵکی کۆی سانجەق ئەم ئەرکەیان پێ سپێردراوە، وێنەی ئەو راپۆرتەی کە ناردویانە، لەسەر ووتەی ئەم راپۆرتە لە ویلایەتی موسڵ نووسراو هاتووە، لەگەڵ نوسراوی نێردراوی نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە، هاوپێچ لەسەر زانیاری نەزارەتەکانی جەلیلە نووسراو نێردراوە.

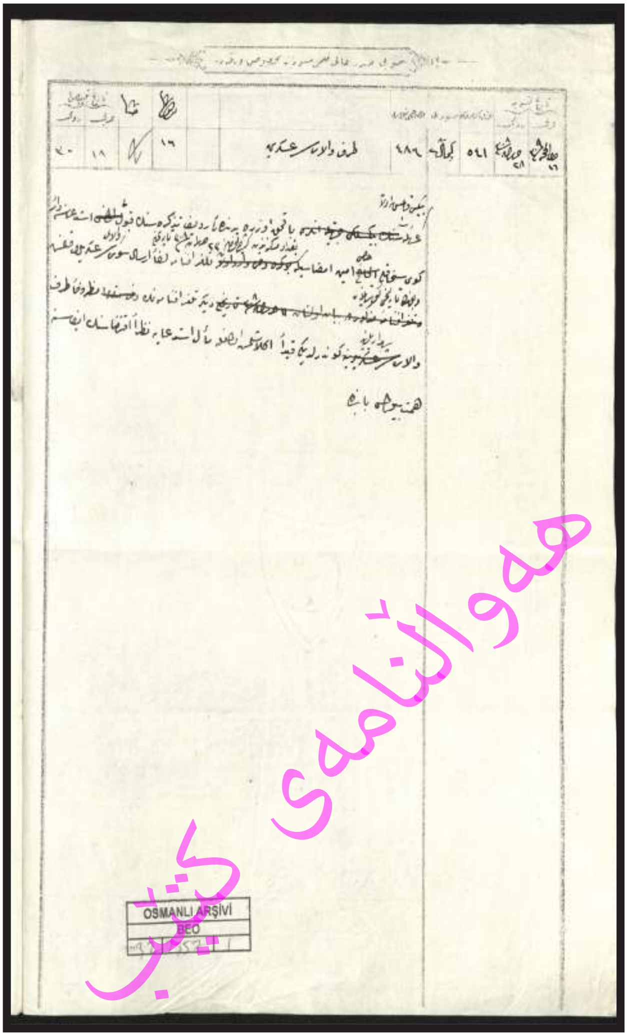
OSMANLI ARŞİVİ
BEO

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO.</td><td>000032.002357</td><td>16 زیلحیجە 1309</td></tr>
<tr><td colspan="3">١٦ زیلحیجە ١٣٠٩
٢٨ حوزەیران ١٣٠٨
بۆ لایەنی سەر عەسکەریمان
حاجی ئەمین خەڵکی کۆی سانجەق بە بێ کەسی ماوەتەوە، ناچارە سەرپەرشتی خانەوادەکەی بکات، داوای کردووە نووسراوی رەدیفی قەبوڵ بکرێت، بە واژووی حاجی ئەمین خەڵکی کۆی سانجەق، تەلەگرافنامە لە ٢٣ حوزەیران ١٣٠٨ لە مەرکەزی بەغداد دەرچووە و هاوپێچ بۆ لایەنی والای سەر عەسکەر نێردراوە، تەلەگرافنامەکەی تر بۆ لایەنی سپاهیداری والا نێردراوە ئەمەش بە نووسراو دەرکەوتووە، بە تێروانین لە داواکاری بابەتەکە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

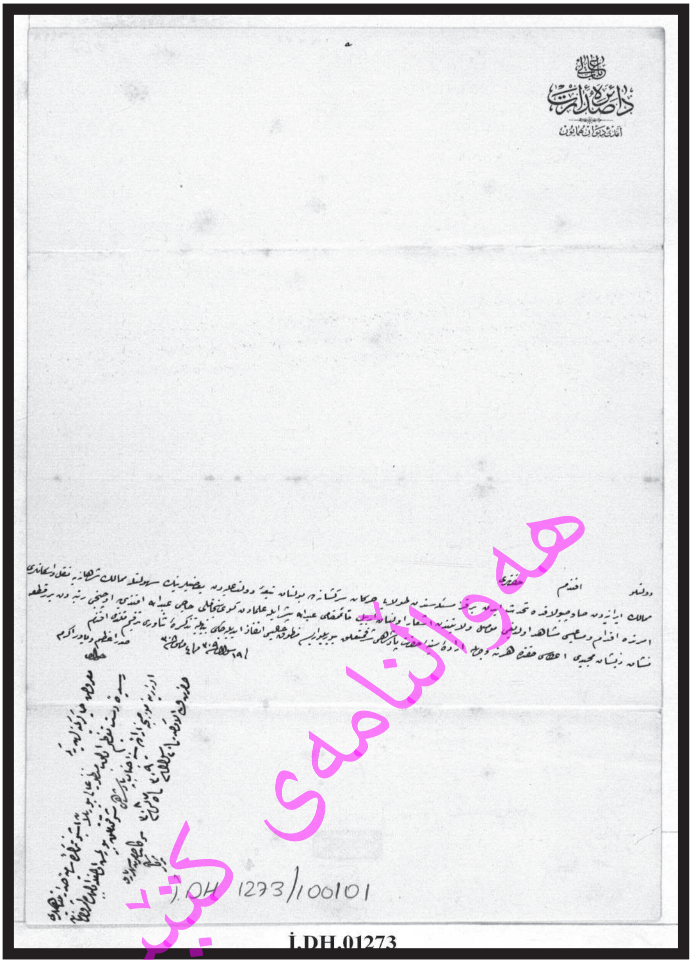

هەواڵنامەی کتێب

I.DH.	01273.100101	19 شەوال 1309

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت

....
جەنابی دەوڵەت
لە ساوچبۆلاقی خاکی ئێران لەسەر مەسەلەی کچێك قسەیان کردووە بۆیە قائیمقامی هەولێر عەبدوڵڵا پاشا لەگەڵ یەکێك لە زاناکانی کۆی سانجەق حاجی عەبدوڵڵا ئەفەندی هەوڵ و کۆششیان داوە و جموجۆڵی سەرکەشانەیان کردووە، هەندێك لە هاوولاتیانی عوسمانیان بە ئاسانی بۆ مەمالیکی شاهانە گوازتۆتەوە و نیشتەجێ کراون، لە ویلایەتی موسڵ ئاماژەی پێکراوە لە پلەی سێیەم بۆ هەر یەکە نیشانی مەجیدی نیشانی پێ بدرێت، بۆ ئەم مەبەستە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بۆ ئەمەش نووسراو ژمارەی لەسەر تۆمار کرا ئەفەندم.
لە ١٩ شەوال ١٣٠٩ و لە ٤ مایس ١٣٠٨
سەدری ئەعزەم و هاوکارەکەی

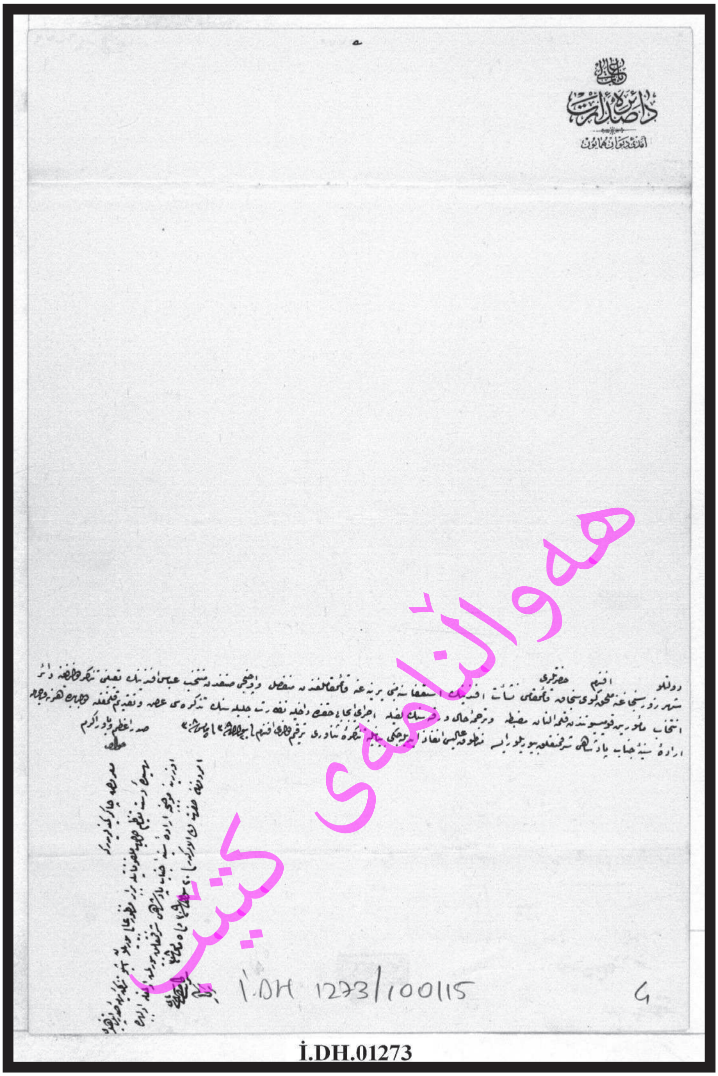

هەواڵنامەی کتێب

I.DH.	01273.100115	20 شەوال 1309

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
جەنابی ئەفەندیم
نەشئەت ئەفەندی قائیمقامی کۆی سانجەق سەر بە سانجەقی شارەزوور لێبوردراوە، بۆ شوێنی ناوبراو عەباس ئەفەندی قائیمقامی عانە لە چینی سێیەم هەڵبژێردراوە، بۆ دامەزراندنی ناوبراو نووسراو کراوە، لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران بریارنامە دراوەتە قەڵەم، لەم بارەیەوە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا بفەرمووێت، جێبەجێ دەکرێت، بۆ ئەم مەبەستەش نووسراو کراوە، لە ٢٠ شەوال ١٣٠٩ و لە ٥ مایس ١٣٠٨.
سەدری ئەعزەم و هاوکاری

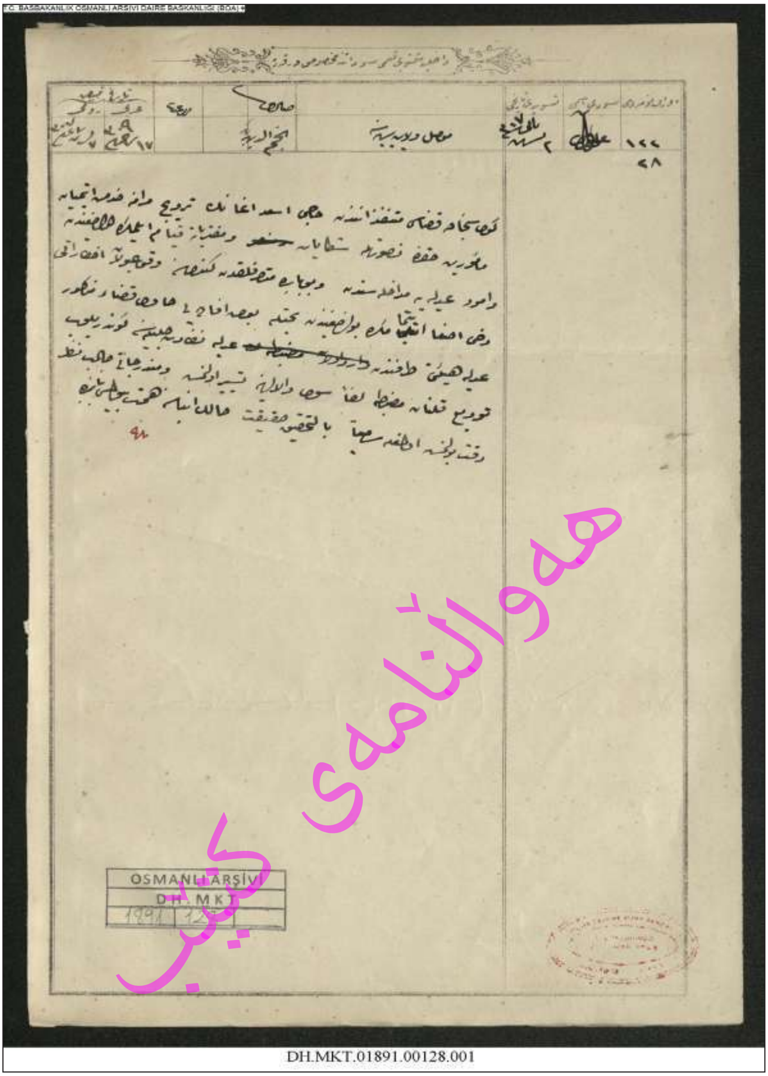

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	01891.00128	16 رەبیعی کۆتایی 1309

بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
١٦ رەبیعی کۆتایی ١٣٠٩
٧ تشرینی دووەم ١٣٠٧
لە بەرێوبەرەکانی قەزای کۆی سانجەق حاجی ئەسعەد ئاغا لەبەر مەرامی خۆی خزمەت ناکات، لە لای فەرمانبەرانەوە سکاڵا هەیە و کاری بەد ئەنجام دەدات، هەروەها دەست لە کاروباری داد وەردەدات، لەم بابەتە خودی خۆی گوێ بەم ئاگادارکردنەوانە نادات کە لە موتەسەرفەوە بۆی هاتووە، پشت بەستن بە هەندێك ووتە لەلایەن دەستەی دادی قەزای ناوهاتوو بریارنامە بۆ نەزارەتی دادی جەلیلە نێردراوە، لەوێشەوە بۆ لایەنی والا رۆیشتووە، بە تێروانین لە ووردبینیکردن ئەوا بە پەلە لێکۆڵینەوە بکرێت و بارودۆخەکە رابگەیەندرێت.

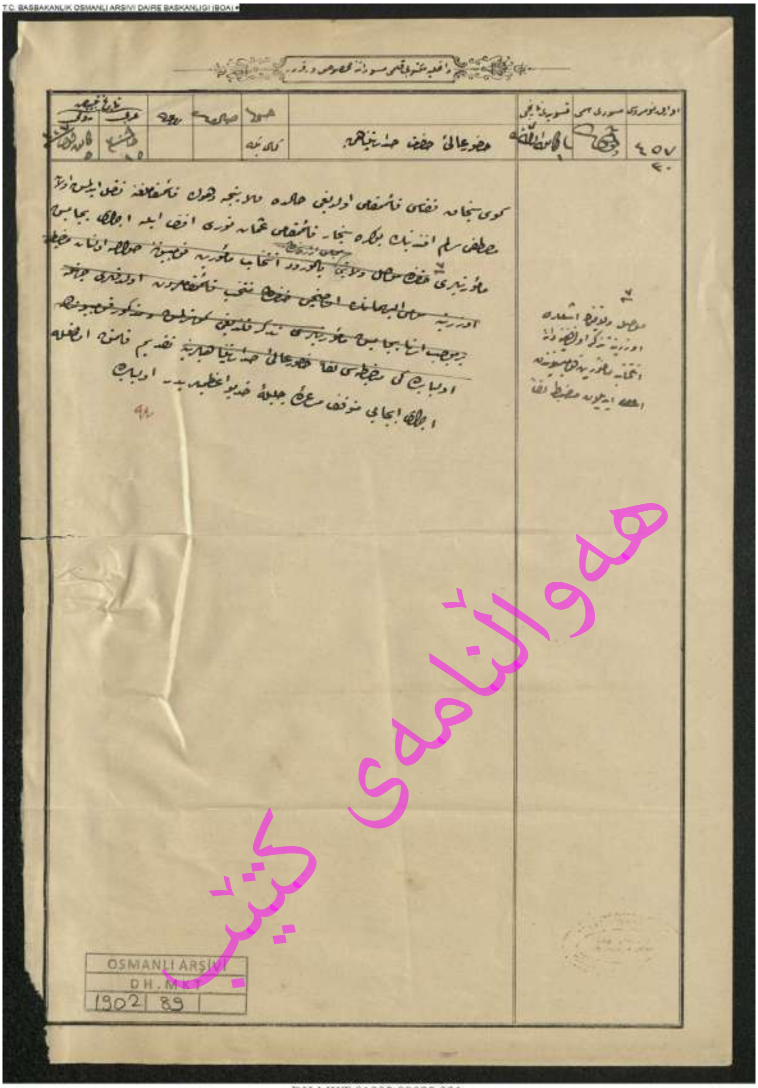

DH.MKT.01902.00089.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT.</td><td>01902.00089</td><td>15 جەمادی کۆتایی 1309</td></tr>
<tr><td colspan="3">١٥ جەمادی کۆتایی ١٣٠٩
٥ کانوونی یەکەم ١٣٠٧
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
لەگەڵ ئەوەی قائیمقامی قەزای کۆی سانجەقە بەڵام بۆ قائیمقامیەتی دهۆك گوازراوەتەوە، ئەمجارە مستەفا سالم ئەفەندی لەگەڵ قائیمقامی سنجار عوسمان نوری ئەفەندی گۆرینەوەیان پێ کراوە، لەسەر ئاماژەی ویلایەتی موسڵ نووسراوی پێ کراوە هاوپێچ بریارنامەی قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران پێشکەش کراوە، لەم بارەیەوە جێبەجێ بکرێت.</td></tr>
</table>

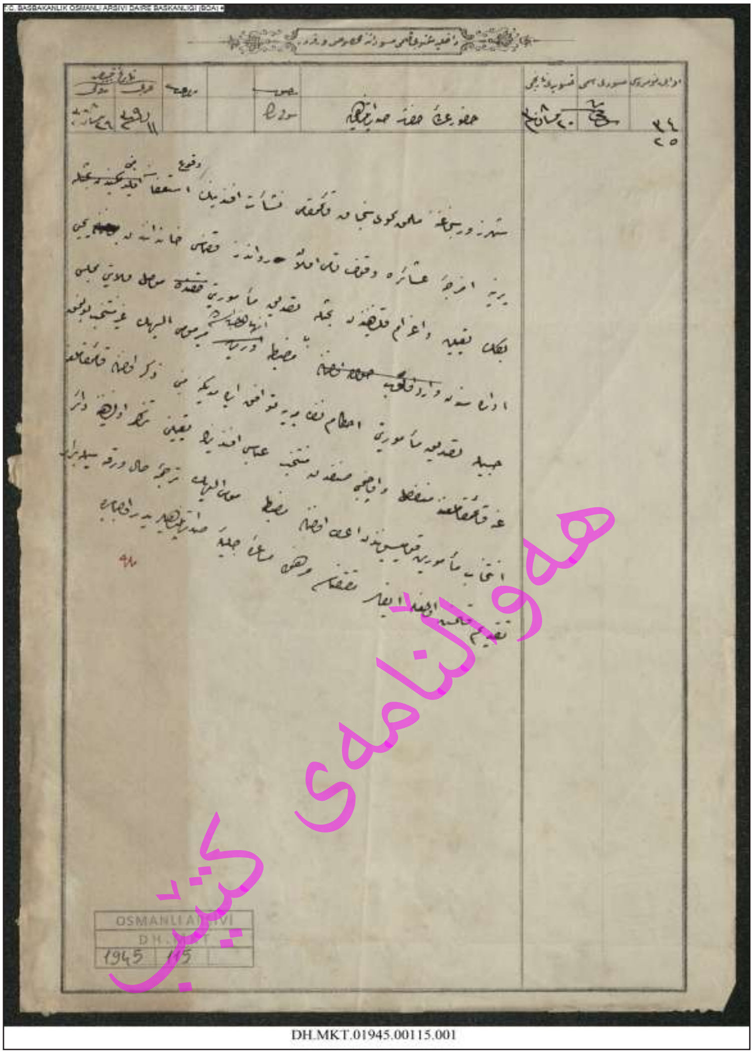

DH.MKT.01945.00115.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT.</td><td>01945.00115</td><td>11 شەوال 1309</td></tr>
<tr><td colspan="3">١١ شەوال ١٣٠٩
٢٦ نیسان ١٣٠٨
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
پاشکۆی سانجەقی شارەزوور قائیمقامی کۆی سانجەق نەشئەت ئەفەندی داوای کردووە لە کارەکەی ببوردرێت، بۆیە لە شوێن ئەو کەسێکی ئاوێتە بە هۆزگەرایەتی دابمەزرێت بۆ ئەمەش یەحیا بەگ لە خانەدانی قەزای رواندز دابمەزرێت و رەوان بکرێت، بۆ پەسەند کردنی ئەرکەکەی لە کارگێری ئەنجوومەنی ویلایەتی موسڵ بریار نامە دەرچووە، بەڵام ناوبراو لە هەڵنەبژێردراوەکانە، بۆیە پەسەند کردنی ئەرکەکەی بە بریاری نیزام گونجاو نییە، بۆ قائیمقامیەتی ناوهاتوو نووسراو کراوە عەباس ئەفەندی دابمەزرێت کە لە قائیمقامیەتی عانە جیابۆتەوە و لە هەڵبژێردراوی چینی سێیەمە، بریارنامە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران دەرچووە لەگەڵ کاغەزی وەرگێردراوی ناوبراو پێشکەش کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی هاوکاری سەدارەتپەناهی پێویستە.</td></tr>
</table>

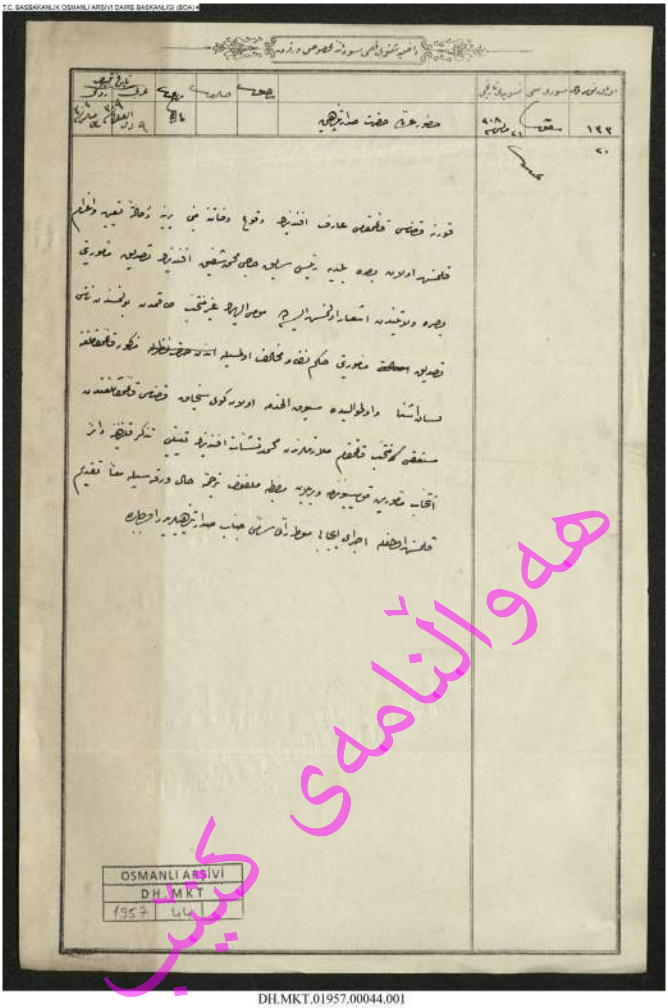
OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
1957 44

هەواڵنامەی کێب

DH.MKT.01957.00044.001

DH.MKT.	01957.00044	9 زیلقەعدە 1309

٩ زیلقەعدە ١٣٠٩
٢٣ مایس ١٣٠٨
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
قائیمقامی قەزای قورنە عارف ئەفەندی بەهۆی مردنیەوە لە شوێن ئەو بە وەکالەت سەرۆکی پێشووی شارەوانی بەسرا حاجی محەمەد شەفیق ئەفەندی دامەزراوە و ڕەوان کراوە، ئەگەرچی پەسەند کردنی ئەرکەکەی لە ویلایەتی بەسرا ئاماژەی پێکراوە، بەڵام ناوبراو لە تاقمی هەڵنەبژێردراوە، بۆیە پەسەندکردنی ئەرکەکەی پێچەوانەی نیزامە، بەڵام محەمەد نەشئەت ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق بووراوە و لە مولازمە هەڵبژێردراوەکانە و ئاشنای زمانەکانە جگە لەوە خزمەتی هەبووە، لە بارەی دامەزراندنی ناوبراوەوە نووسراو کراوە، بریارنامە دراوەتە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران لەگەڵ کاغەزی زانیاری کەسێتی وەرگێردراو پێشکەش کراوە، فەرمانی جێبەجێ کردن بۆ جەنابی سەدارەتپەناهیە.

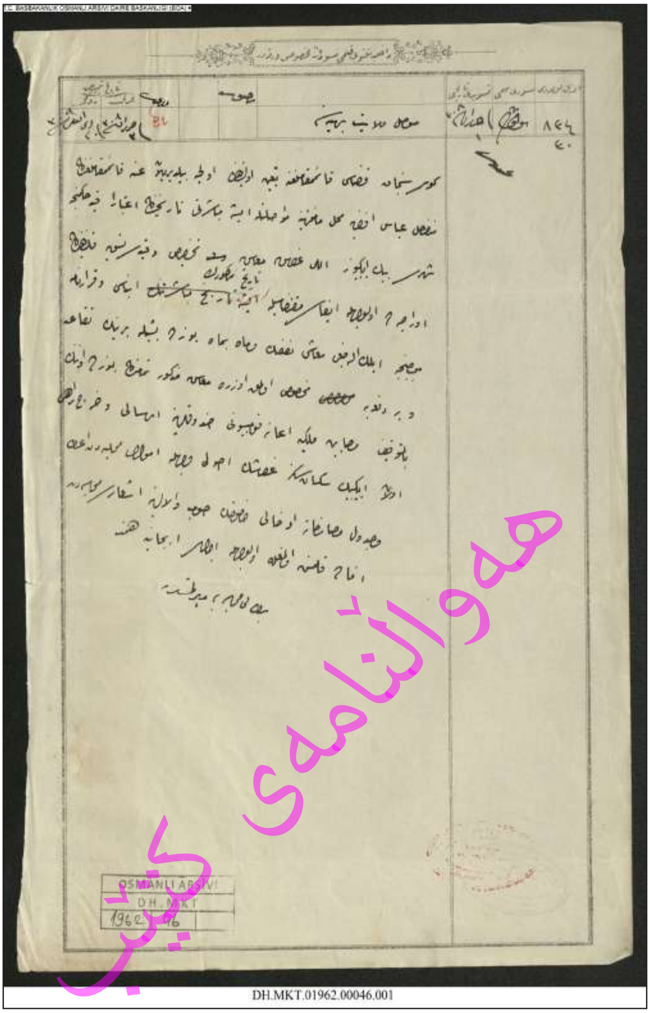

هەواڵنامەی کیژ

DH.MKT.	01962.00046	20 زیلقەعدە 1309

٣ حوزەیران ١٣٠٨
٢٠ زیلقەعدە ١٣٠٩
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
عەباس ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق دامەزراوە، ئەوەی لێی دەزانرێت سەرەتا لە قائیمقامیەتی عانە جیابۆتەوە، هەر لەگەڵ گەیشتنی بۆ شوێنەکە و لە مێژووی دەست بەکار بوونی بە بریاری تۆمار مانگانە ١٢٥٠ قوروش مووچەی بۆ دابین دەکرێت، هەروەها بە ڕێکخستنی تۆمار لە مێژووی نووسراوەوە جێبەجێ دەکرێت، جگە لەمە بە بریارنامە یەکەم مووچە کە وەریدەگرێت نیوەی مووچەکەی هەروەها مانگ بە مانگ لەگەڵ سەدا پێنج یەکی بۆ خانەنشینی دەڕوات، هەروەها بە یەك جاری مووچەی دابینکراوی ناوهاتوو بە تەواوەتی لە سەدا دەی بە دەستبەسەرکردن بۆ سندوقی قۆمیسیۆنی پارەی مولکیە دەنێردرێت و خەرجی ڕێگاشی ٢٠٨٨ قوروش بە شێوەیەکی نەریتی خۆیدا لە پارەی ناوەخۆ دەدرێت، خشتەی خەرجیشی تۆمار دەکرێت و بۆ سەروو دەنێردرێت، لە ژمێریاری ئاماژەی پێکراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

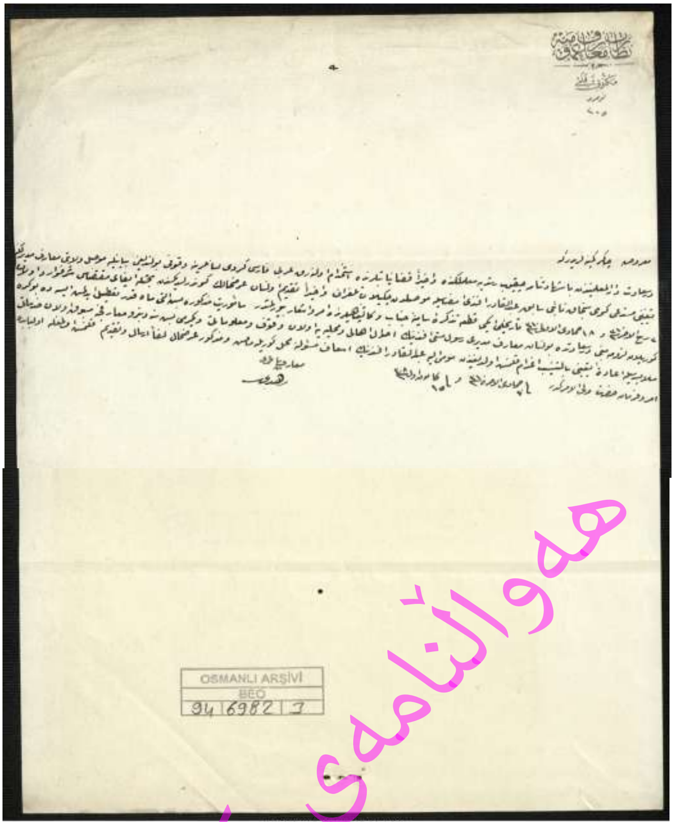

BEO.000094.006982.003

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	000094.006982	7 جەمادی کۆتایی 1310

نەزارەتی مەعاریفی گشتی
قەڵەمی نووسین
ژمارە ٢٠٥
راگەیەندراوی بەندەیە
نائیبی پێشووی کۆی سانجەق عەبدولقادر ئەفەندی لە دار موعەلمینی دەرسەعادەت بروانامەی وەرگرتووە، لە روشدییە مامۆستایەتی کردووە و دوا جاریش لە نائیبی قەزا کاری کردووە، زمانەکانی عەرەبی و فارسی و کوردی دەزانێت، داواکراوە لە بەرێوەبەرایەتی مەعاریفی ویلایەتی موسڵ دامەزرێت، بە واژووی نائیبی پێشووی کۆی سانجەق عەبدولقادر ئەفەندی تەلەگراف لە موسڵ دەرچووە، لە کۆتاییدا داواکاریەکەی پێشکەش کراوە، لە دوو پارچە نووسراوی سەدری ئەعزەمی جەنابی وەکالەتپەناهی لە مێژووی ٢ رەبیعی کۆتایی ١٣١٠ و ١٨ جەمادی یەکەم ١٣١٠ ئاماژە بە جێبەجێ کردنی کراوە، ئەگەرچی ئەرکەکەی بۆ ماوەی پێنج شەش مانگ پەکخراوە، بەڵام ئەمجارە لە دەرسەعادەت بە پێویست زانراوە بەرێوەبەری مەعاریف رەسول مستی ئەفەندی ئەرکەکە وەربگرێت لەبەر ئەوەی زانیاری و بارودۆخی خەڵکی دەزانێت و هەستی پێ دەکات، هەروەها ماوەی ٢٥ ساڵە لە مەعاریف خزمەتی پێشووی هەیە، بۆیە داوای دووبارە دامەزراندنەوەی نێردراوە، عەبدولقادر ئەفەندیش بەرپرسیاریەتی نەبینراوە و داواکاری ناوهاتوو بە هاوپێچ نێردراوە و پێشکەش کراوە، لەم بارەیە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٧ جەمادی کۆتایی ١٣١٠ و لە ١٥ کانوونی یەکەم ١٣٠٨.
زوهدی نازری مەعاریف

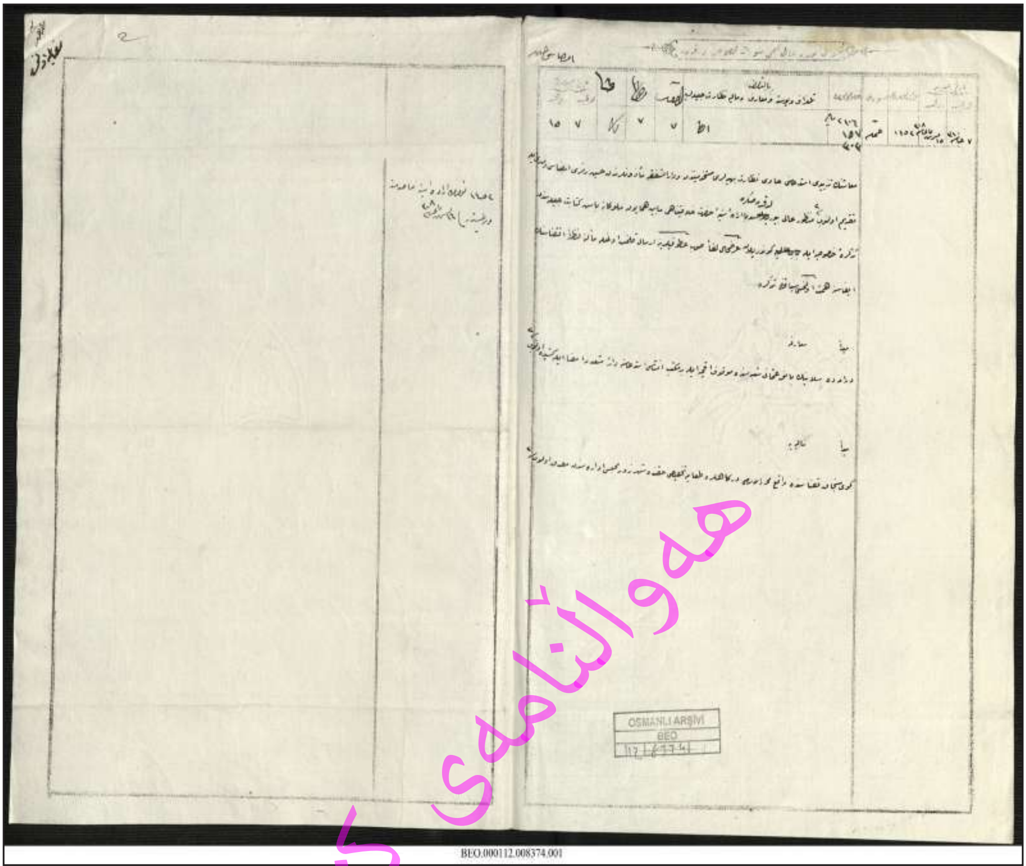
OSMANLI ARŞİVİ
BEO
BEO.000112.008374.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO.</td><td>000112.008374</td><td>7 جەمادی یەکەم 1310</td></tr>
<tr><td colspan="3">٧ جەمادی یەکەم ١٣١٠
١٥ تشرینی دووەم ١٣٠٨
بۆ نەزارەتەکانی تەلەگراف و پۆستە و مەعاریف و دارایی جەلیلە
سەرەتا بۆ دارایی
لە بارەی دابینکردنی خۆراك بۆ ئەوانەی لە تەکیەکانی قەزای کۆی سانجەق کار دەکەن ناوەکانیان تۆمار کراوە و لە ئەنجوومەنی کارگێری شارەزوور پەسەند کراوە.</td></tr>
</table>

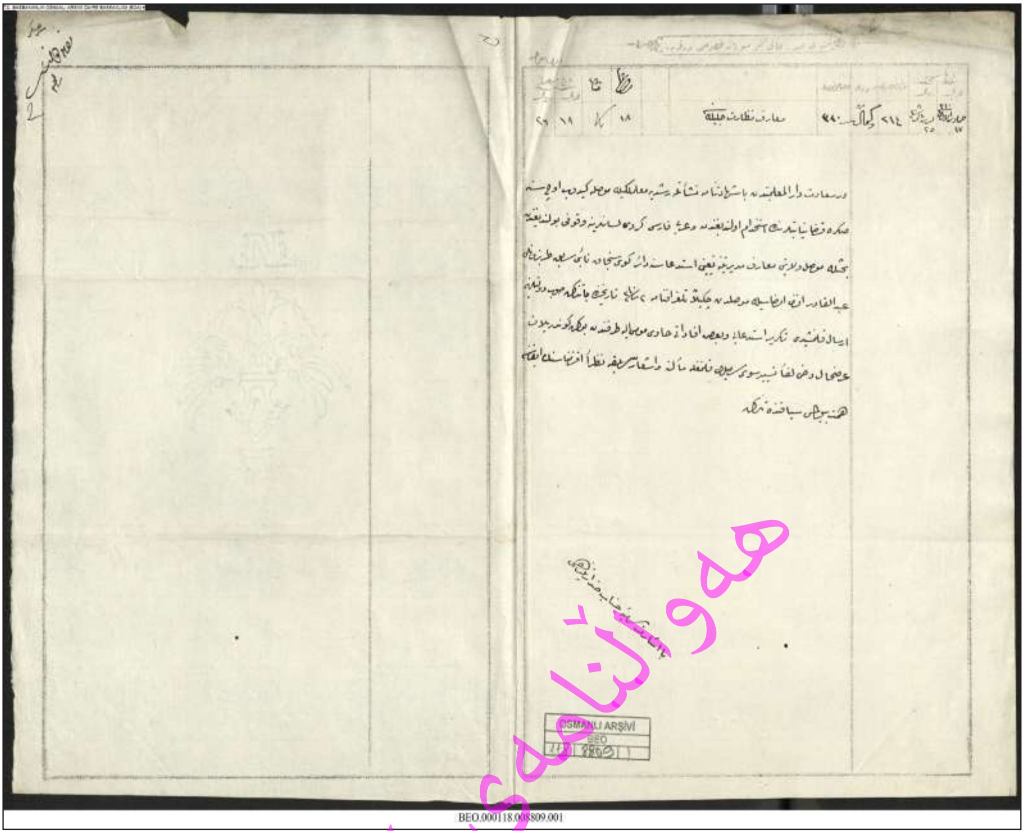

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>BEO.</th><th>000118.008809</th><th>17 جەمادی یەکەم 1310</th></tr>
<tr><td colspan="3">١٧ جەمادی یەکەم ١٣١٠
٢٥ تشرینی دووەم ١٣٠٨
بۆ نەزارەتی مەعاریفی جەلیلە
نائیبی کۆی سانجەق عەبدولقادر ئەفەندی ترابزۆنلی بە بروانامەی دارموعەلمینی دەرسەعادەت بۆ روشدیەی موعەلمینی موسڵ رۆیشتووە، دوای سێ ساڵ لە نائیبی قەزاکان کاری کردووە و زمانی عەرەبی و فارسی و کوردی دەزانێت، داوا کراوە لە بەرێوەبەرایەتی مەعاریفی ویلایەتی موسڵ دابمەزرێت، تەلەگرافنامە بە واژووی ناوبراو لە ٢ رەبیعی کۆتایی ١٣١٠ نووسراو بۆ دەوڵەت نێردراوە، بۆ دووبارەبوونەوەی داواکردنەکە و هەندێك ووتە ئەمجارە لەلایەن ناوبراوەوە داواکاری نێردراوە، داواکاریەکە بۆ سەدری ئەعزەم رەوانە کراوە، لەسەر ئاماژەی پێشوو و تێروانین لە بابەتەکە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی و نووسراو بکرێت.</td></tr>
</table>

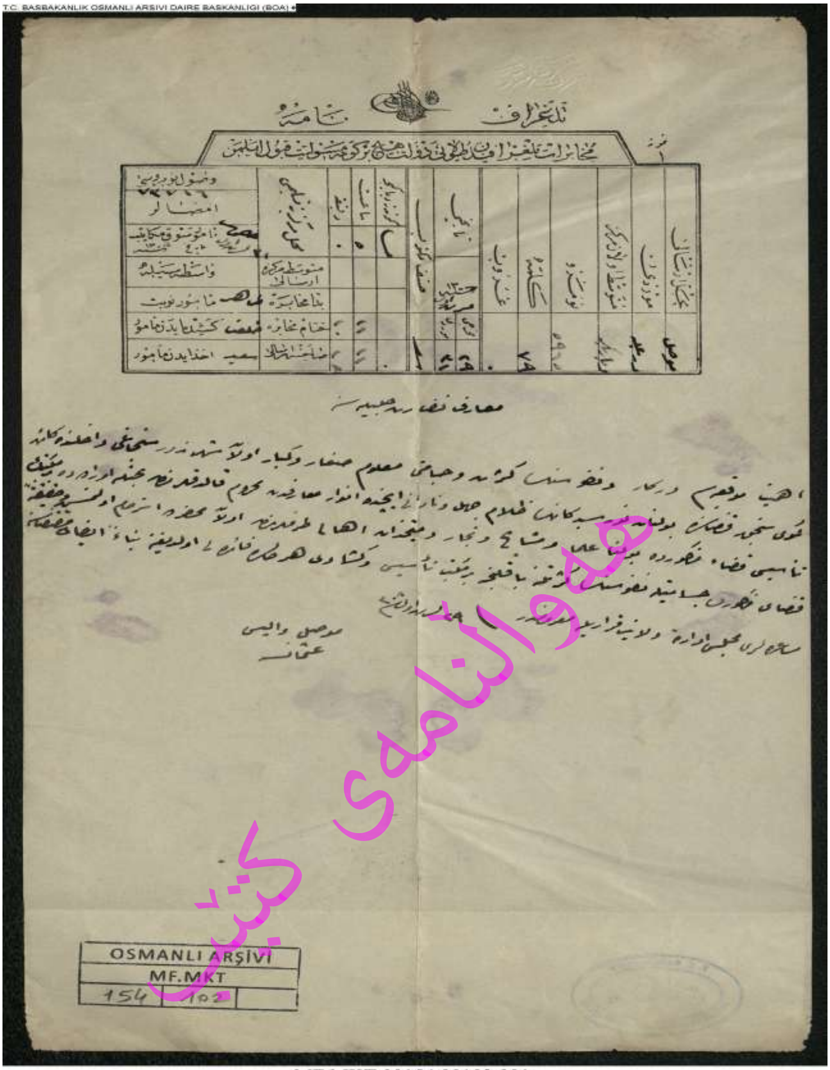

کتێب هەوالنامەی

MF.MKT.00154.00102.001

19 ڕەبیعی کۆتایی 1310	00154.00102	MF.MKT.

بۆ نەزارەتی مەعاریفی جەلیلە
بەهــۆی گرنگــی شــوێنەکەی و زۆری دانیشــتوانەکەی لەگــەڵ دیاربوونــی گــەورە و بچووکــی ڕەگەزەکانــی، لــە نــاو ســانجەقی شــارەزوور قــەزای کــۆی ســانجەق لــە نــاو تاریکــی و نەزانــی دان، لــە نــوری زانســت بــێ بەشــن، بۆیــە بــە مەبەســتی دروســت کردنــی مەکتەبێکــی ســەرەتایی لــە قــەزای ناوهاتــوو داواکاری لەلایــەن زانــا و شــێخ و دارتــاش و دانیشــتوانی جیاجیــا پێشــکەش کــراوە و تــکا کــراوە، ئەگــەر ســەیری گەورەیــی قەزاکــە و زۆری دانیشــتوانی بکرێــت، دروســت کردنــی مەکتەبێکــی ســەرەتایی ســوودی دەبێــت، بــۆ جێبەجــێ کردنیشــی بــە بریــاری ئەنجوومەنــی کارگێــری ویلایــەت ڕاگەیەنــدراوە، لــە ٢٩ تشرینــی یەکــەم ١٣٠٨.
عوسمان والی موسڵ

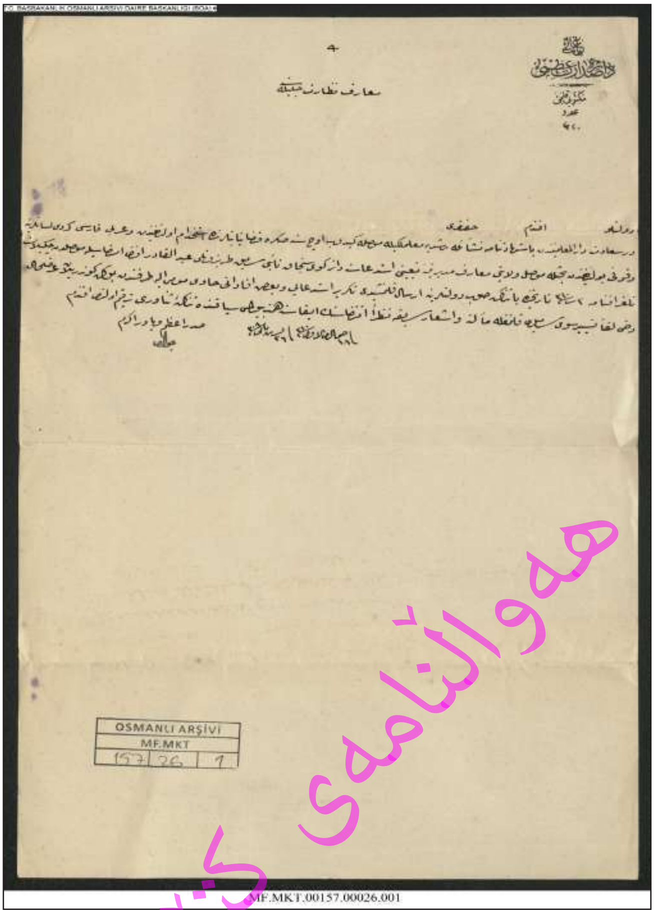
OSMANLI ARŞİVİ
MF.MKT
157 | 26 | 1

MF.MKT.00157.00026.001

هەواڵنامەی کێژ

MF.MKT.	00157.00026	18 جەمادی یەکەم 1310
بابی عالی فەرمانگەی سەدارەتی پایەبەرز قەڵەمی نووسین ژمارە ٣٢٠ بۆ نەزارەتی مەعاریفی جەلیلە جەنابی ئەفەندم نائیبی پێشـوی کۆی سـانجەق عەبدولقـادر ئەفەندی ترابزۆنی بروانامـەی لە دار موعەلمینی دەرسـەعادەت وەرگرتووە و چۆتە موعەلمینی روشـدیەی موسـڵ، دوای سـێ سـاڵ لە نائیبەکانی قەزا ئەرکی وەرگرتووە، زمانی عەرەبی و فارسـی و کـوردی دەزانێـت، ناوبـراو داوای کـردووە لـە بەرێوەبەرایەتـی مەعاریفـی ویلایەتـی موسـڵ دابمەزرێـت، بۆ ئەمەش بـە واژووی ناوبـراو تەلەگرافنامـە لـە موسـڵ دەرچـووە، بـە نـووسراوی ٢ رەبیعـی کۆتایی ١٣١٠ بـۆ دەوڵەت نێـردراوە، لـە دووبـارە داواکردنـەوەی لەگـەڵ هەندێـك ووتە کە ئەمجـارە لەلایـەن ناوبـراوەوە داواکاری نێردراوە، بـە هاوپێچ بۆ سـەدارەت رۆیشـتووە، بە تێروانین لە ئاماژە و بابەتی پێشـوو داواکراوە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە. لە ١٨ جەمادی یەکەم ١٣١٠ لە ٢٦ تشرینی دووەم ١٣٠٨ سەدری ئەعزەم و هاوکاری		

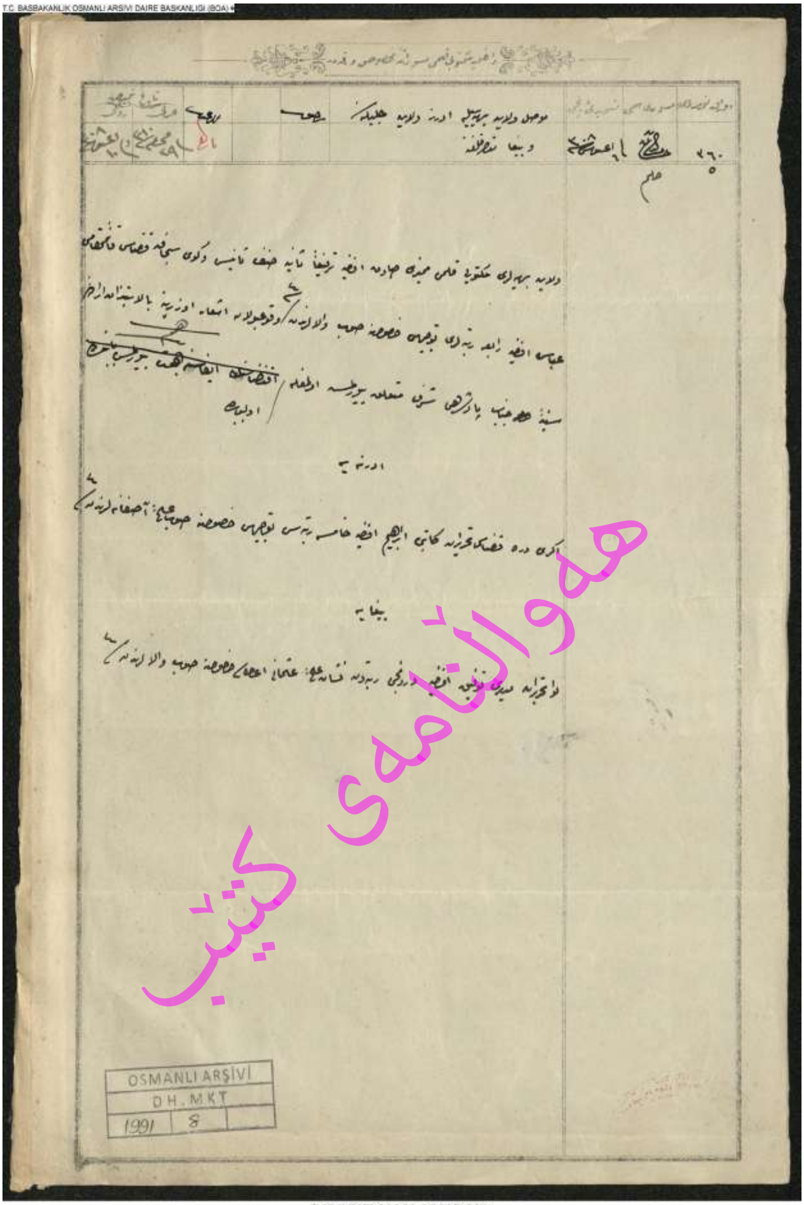

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.01991.00008.001

DH.MKT.	01991.00008	29 موحەررەم 1310
٢٩ موحەررەم ١٣١٠ ١٠ ئۆغستۆس ١٣٠٨ بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق عەباس ئەفەندی بۆ ئەوەی پلەکەی بۆ پلەی چوارەم بەرز بێتەوە، ئاماژە بۆ واڵا نێردراوە، دوای وەرگرتنی رەزامەندی بە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا فەرموویەتی، جێبەجێ بکرێت.		

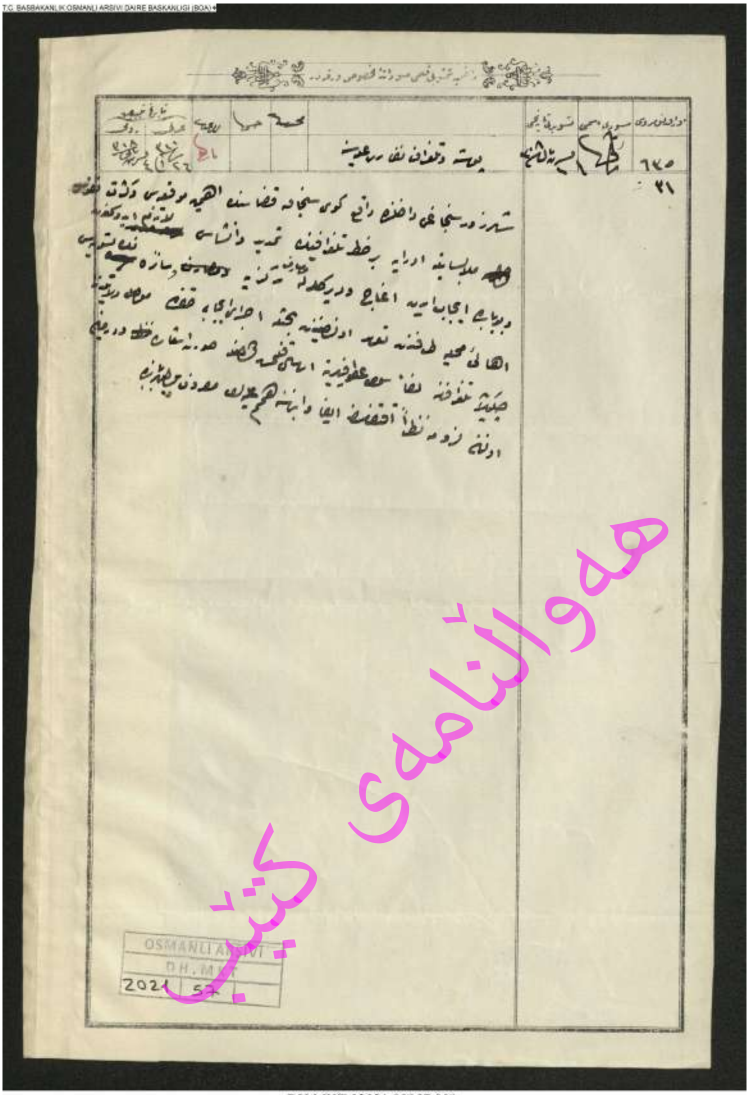

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02021.00057.001

DH.MKT.	02021.00057	26 رەبیعی کۆتایی 1310

٢٦ رەبیعی کۆتایی ١٣١٠
٤ تشرینی دووەم ١٣٠٨
بۆ نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی عالی
لە ناو ویلایەتی شارەزوور لەبەر گرنگی شوێنی ستراتیژی قەزای کۆی سانجەق و زۆری دانیشتووانەکەی پێویستە هێڵێکی تەلەگراف رابکێشرێت و دروست بکرێت، لەم بارەیەوە بۆ چاندنی دار و پێداویستی تر لەگەڵ خەرجی مەرکەز و هەموو رێکخستنەکانی تر بەڵێن دراوە لەلایەن دانیشتوانی خۆچێییەوە بدرێت، بۆ جێبەجێ کردنی لە ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامە دەرچووە و نێردراوە، وێنەی ئاماژە پێکردنەکە بە تێروانین لە گرنگی بابەتەکە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.

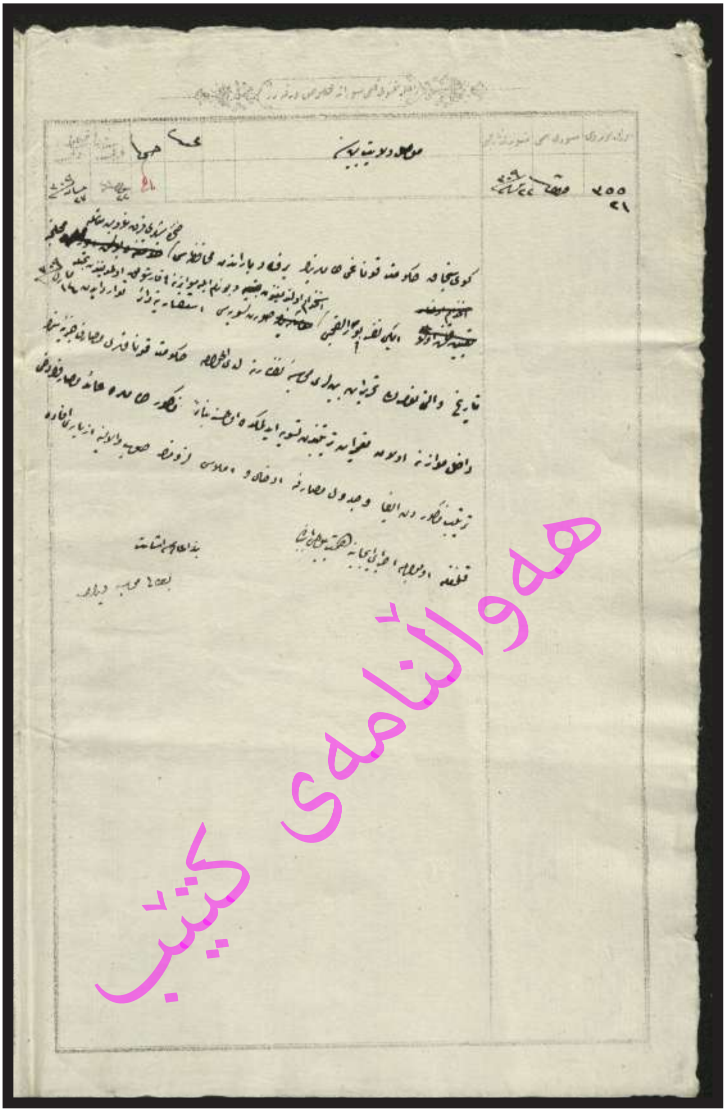

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	00034.00001	22 شەوال 1311

٢٧ نیسان ١٣٠٩

بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە

بـۆ پاراسـتنی سـەربانەکانی قۆناغـی حکوومەتـی کـۆی سـانجەق لـە بەفـر و بـاران، مانگانـە ٤٠ قـوروش مووچـە بـۆ دوو کەسـی خۆچێـی دابینکـراوە، لەگـەڵ ئەمـەش لـە موازەنـە هیـچ بەرامبەرێکـی نییـە، وێنـەی پـرس و رای دابینکردنەکـەی لـە نـووسراوی مێـژووی ١٤ مـارت ١٣٠٩ ژمـارە ٦ حەواڵـەی نەزارەتـی ژمێریـاری کـراوە، خەرجـی خێرخـوازی قۆناغەکانـی حکوومـەت لـە خەرجـی نـاو موازەنـەی رێکخسـتنی نۆژەنکردنـەوە دابیـن دەکرێـت، خەرجـی سـەربانەکانی باسـکراو لـە رێکخسـتنی باسـکراودا رێکخـراوە، هەروەهـا خشـتەی خەرجـی لـە تۆمـار و نووسـینەوەی پێویسـتدا بـۆ والا نووسراوەتـەوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

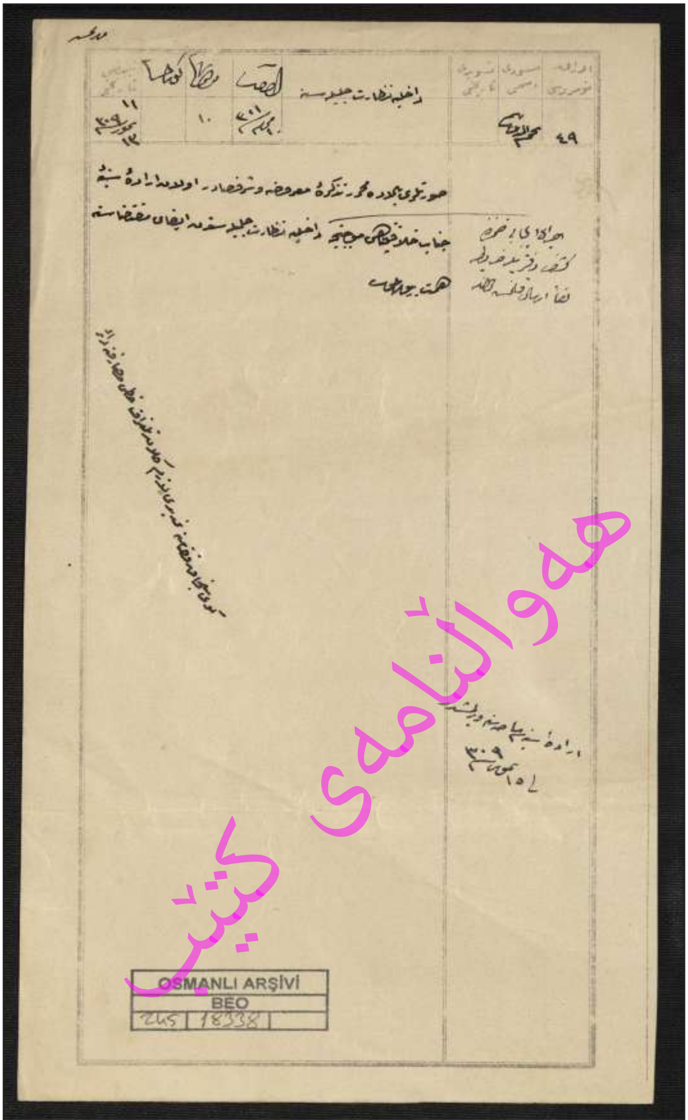

BEO.000245.018338.001

<table>
<tr><td>BEO.</td><td>000245.018338</td><td>10 موحەررەم 1311</td></tr>
<tr><td colspan="3">١٠ موحەررەم ١٣١١
١٣ تەمموز ١٣٠٩
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لەسەر فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی کە دەرچووە، بۆ جێبەجێ کردنی، دەفتەری دەرخستە لەگەڵ نەخشەکەی هاوپێچ نێردراوە، لە نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلەش داوای هیممەت کراوە.

سەبارەت بە خەرجی درێژکردنەوەی هێڵی تەلەگرافی قەزای کۆی سانجەق.

لە ١٥ تەمموز ١٣٠٩ فەرمانی پاشا دەرچووە.</td></tr>
</table>

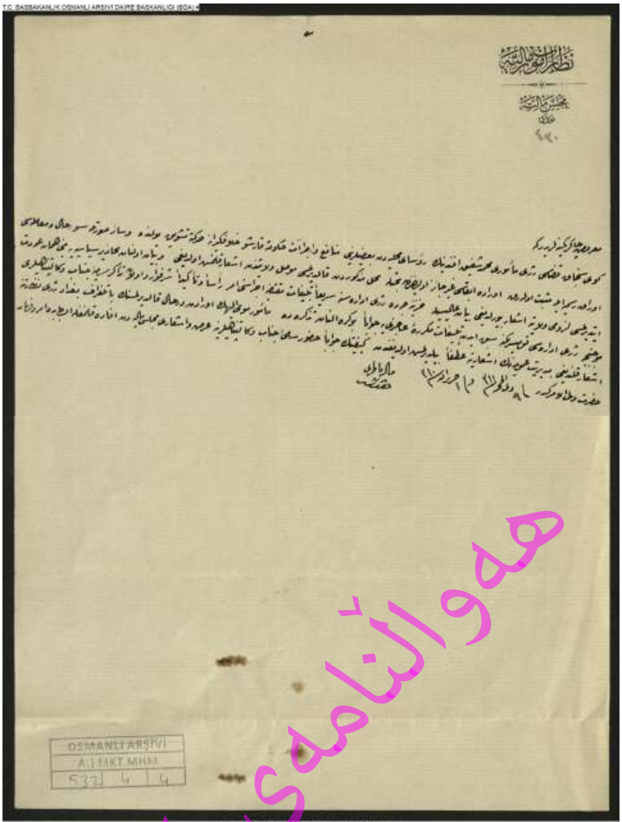

A.}MKT.MHM.00532.00004.004

هەواڵنامەی کتێب

A.MKT.MHM.	00532.00004	9 زیلحیجه 1311

نەزارەتی کاروباری دارایی
ئەنجوومەنی دارایی
ژمارە ٤٣٠
راگەیەندراوی بەندە
محەمەد شەفیق ئەفەندی فەرمانبەری رەژی لە قەزای کۆی سانجەق لەگەڵ هەندێك سەرۆکی خۆچێی ناوچەکە بۆ بەرژەوەندی خۆی و دژی حکوومەت جموجۆڵی پێچەوانە ئەنجام دەدات و هاندەرە بۆ ئەم جۆرە کارانە، وێنەی هەموو کارە خراپەکانی و کاغەزی فەرمی پەسەند کراوە، بۆیە مانەوەی لەوێ باش نییە و لە ویلایەتی موسڵ ئاماژەی پێکراوە ناوبراو لە شوێنی کارەکەی نەهێڵدرێت، بە ئاماژەی ویلایەت و راگەیەندراوی عالی بەپەلە لە خەزینەوە ئاگاداری دراوەتە کارگێری رەژی، کە فەرمانەکە هەر ئێستا و بە دووپاتکردنەوە جێبەجێ بکرێت، بە نووسراوی سەدری ئەعزەمی جەنابی وەکالەتپەناهی بە دووبارەکردنەوە ئاگادارکردنەوەی پێشوو بۆ قۆمیسیۆنی کارگێری رەژی نێردراوە، ئەمجارە لەو نووسراوەی کە وەرگیراوە بە تەلەگراف نەزارەتی رەژیی بەغداد ئاماژەی داوە کە هەر ئێستا ناوبراو لەوێ دەربهێندرێت، بە راگەیەندراوی بەڕێوەبەرایەتی گشتی راگەیەندراوە، وەڵامەکەشی بە راگەیاندن و ئاماژەی سەدری ئەعزەمی جەنابی وەکالەتپەناهی لە ئەنجوومەنی دارایی گفتوگۆی لەسەر کراوە، لەم بابەتە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٩ زیلحیجە ١٣١١ و لە ١ حوزەیران ١٣١٠.
نازری دارایی

MF.MKT.	00228.00025	2 رەبیعی کۆتایی 1312

- مۆزەخانەی هومایۆن
ژمارە ١١٧
بۆ نەزارەتی مەعاریفی جەلیلە
جەنابی دەوڵەت
پارچە پەیکەرێك لە قەزای کۆی سانجەق دۆزراوەتەوە و هێنراوەتە موسڵ، لەوێش لەلایەن موسیو شایل نێردراوەتە مۆزەخانەی هومایۆن، بە نووسراو لە ویلایەتی موسڵی جەلیلە بۆ لایەنی عالی نەزارەتپەناهی نووسراوەتەوە، بە تێروانین لەو راپۆرتەی کە بە هاوپێچ نێردراوە، خوێندنەوەی بەندەمان راگەیەندراوە و ئاماژەی پێکراوە نووسراوی ژمارە ٣٢ لە ١٣ ئەیلوول ١٣١٠، لەلایەن جەنابی نەزارەتپەناهی فەرمان دەرچووە و نێردراوە، ئەوەی لە ناوەرۆکی راپۆرتەکەی ناوهاتوو تێگەیشتووین کە ئەو پارچە پەیکەرەی کە باسکراوە لە شوێنەوارە گرنگەکانە، لە کاتی هێنانی بۆ مۆزەخانەی هومایۆن خەرجی گواستنەوەی کە خەرج کراوە لە داهاتی مەعاریف رێك دەخرێت دواتر لە بودجەی کارگێری بەندە رێك دەخرێت و دابین دەکرێت، برەکەی ئاماژەی پێکراوە، هەروەها شوێنەواری ناوهاتوو بە بێ زیان گەیاندن بگەیەندرێتە هومایۆن بۆ ئەمەش نووسراو لە ویلایەتی ناوهاتوو کراوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٢ رەبیعی کۆتایی ١٣١٢ و ١٩ ئەیلوول ١٣١٠.
بەرێوەبەری مۆزەخانەی هومایۆن

- ٦٢
ژمێریاری ٢٠ ئەیلوول ١٣١٠
٢٥٠١
ئەو پارچە پەیکەرەی کە باسکراوە لە گواستنەوەی بۆ دەرسەعادەت، بری خەرجی گواستنەوەکەی لە بەشە داهاتی مەعاریفی خۆچێی دەرسەعادەت دابین دەکرێت، لە بارەی ناردنی سەنەدی وەرگرتنی پارەکە بە نووسراوی ویلایەتی ناوهاتوو نووسراوی ئەم کارە حەواڵەی قەڵەمی نووسین کراوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
٢٧ ئەیلوول ١٣١٠
واسف بەگ لە ١ تشرینی یەکەم هەمان ساڵ

هەواڵنامەی کتێب

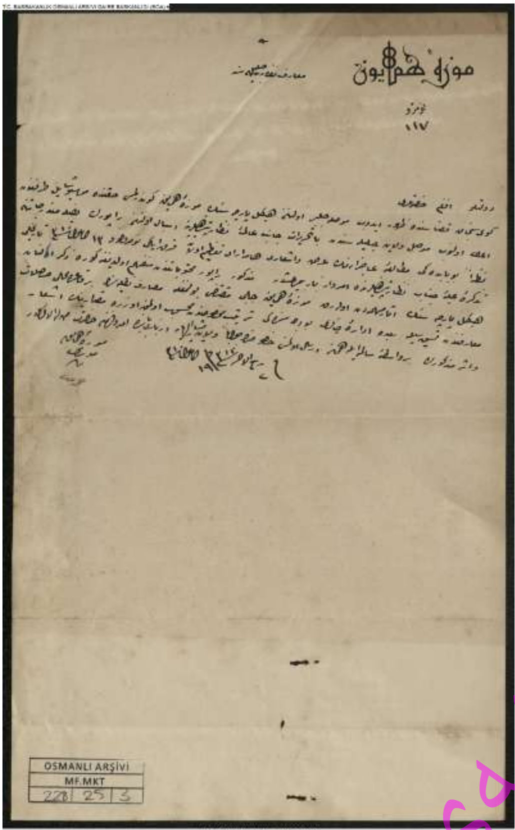

MF.MKT.00228.00025.003

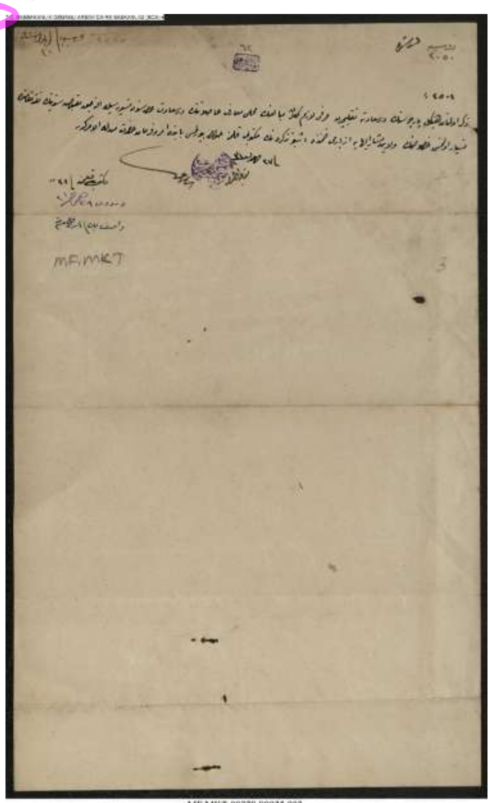

MF.MKT.00228.00025.003

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.00283.00061.001

8 رەبیعی یەکەم 1312	00283.00061	DH.MKT.

بۆ نەزارەتی ناوەخۆ
لە پاشکۆی کەرکووك، بەکر بەگ خەڵکی بالیسانی سەر بە کۆی سانجەقە، ناوبراو لێبوردنی عالی بۆ دەرچووە، لە دەرسەعادەت برادەری شێخ سەعید ئەفەندی لەسەر ئەو تەلەگرافنامەیەی کە بۆ نەقیبی سلێمانیەی ناردووە، ناوبراو ئەمرۆ لە خانەی نەقیبی ناوهاتووە، لە بارەی ئەو مامەڵەیەی لەگەڵی دەکرێت لە موتەسەرفیەتی سلێمانیە لە تەلەگرافنامە پرس و رای لەسەر کراوە، هەروەها لە بارەی لێبووردنی ناوبراو لە ویلایەتەوە هیچ زانیاریەکی لەسەر نەدراوە، بۆیە ئاماژە بە مامەڵەکەی رابگەیەندرێت.
لە ٢٨ ئۆغستۆس ١٣١٠
عەزیز والی موسڵ

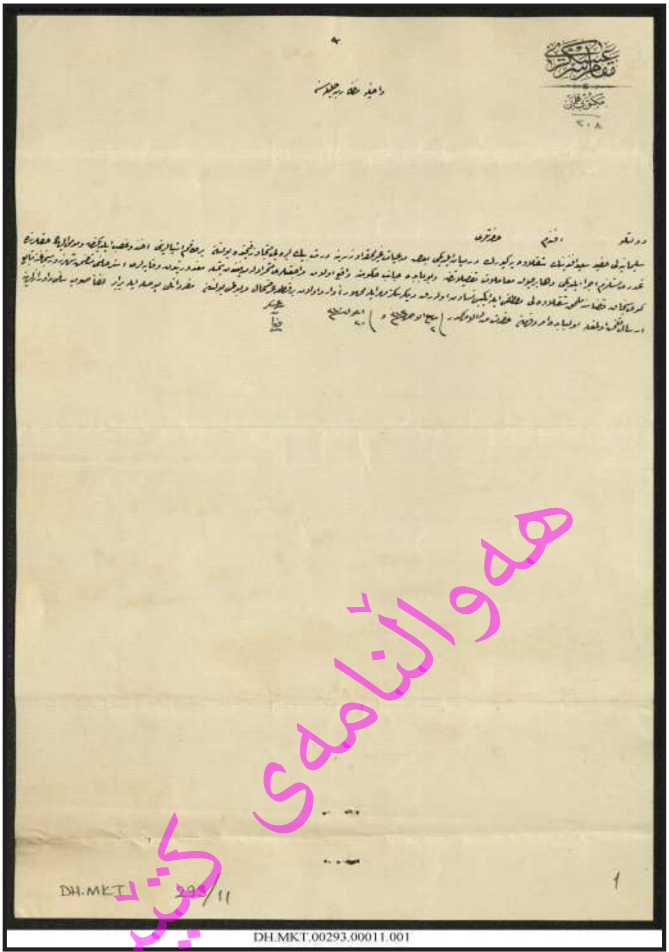
DH.MKT.00293.00011.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	00293.00011	2 ڕەبیعی کۆتایی 1312

پلەی سەرعەسکەر
قەڵەمی تۆمار
208
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی ئەفەندم
حەفید سەعید ئەفەندی خەڵکی سلێمانیە، لە کاتی چوونی بۆ شەقڵاوە لەسەر هەندێك گەواهیدەر 4000 لیرە کە لەلای بووە لەگەڵ تاقمێك کەلوپەل تالان کراوە و لێی بردراوە، هەروەها لە بارەی ناوبراوانەوە غەدریان لێکراوە، لە بارەی ئەم بابەتەوە چەند جارێك سەردانی حکوومەتیان کردووە، بەڵام بێ سوود بووە، قەزای کۆی سانجەق کە سەر بە سانجەقی شارەزوورە مستەفا و دوو کەس کە خەڵکی شەقڵاوەن، پارچەیەك داواکاری کە بە هەشت مۆری تر مۆر کراوە هاتووە، ئەو هاوپێچەی لەگەڵیەتی بە پۆستە بۆ سەدری ئەعزەم نێردراوە، لەم بابەتە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە 2 ڕەبیعی کۆتایی 1312 و لە 20 ئەیلوول 1310.
رزا سەر عەسکەر

DH.MKT.	00303.00037	2 رەجەب 1312

- 4 جەمادی یەکەم 1312
22 تشرینی یەکەم 1310
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی

لەبەر کارە خراپەکانی عەباس ئەفەندی قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق لە کارەکەی دوور خراوەتەوە و لەسەر فەرمانی پاشای جەنابی پاشا دادگاییەکەی جێبەجێ دەکرێت، بۆ قائیمقامیەتی قەزای ناوهاتووش، محەمەد سەعید ئەفەندی هەڵبژێردراو لە چینی سێیەم کە لە قائیمقامیەتی قزل کلیسا جیابۆتەوە، نووسراو کراوە دەست بە کار بێت، بریارنامە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران رێکخراوە و دراوە، هاوپێچ لەگەڵ لاپەرەی زانیاری کەسێتی بەیەکەوە پێشکەش کراوە، لەگەڵ دەرچوونی فەرمانی پاشا سوێند خواردنەکەی جێبەجێ دەکرێت، بۆ جێبەجێ کردن رای جەنابی وەکالەتپەناهییە.

- 2 رەجەب 1312
18 کانوونی یەکەم 1311
بۆ ویلایەتی موسڵی جەلیلە

سەرەتا بە تەلەگرافنامە ئاماژەی پێکراوە کە لە قەزای کۆی سانجەق وەکو قائیمقام دامەزرێت، محەمەد سەعدی ئەفەندی لەگەڵ گەیشتنی بۆ شوێنی کارەکەی و مێژووی دەست بە کاربوونی بە گوێرەی نووسراو مانگانە ١٢٥٠ قوروش مووچەی بۆ دابین دەکرێت، لە راگەیاندنی مێژووەکانی دەست بەکاربوون و دەست لە کارکێشانەوەی هەروەها مووچەی دوورخراوانی ناوبراو ١٠٩٤ قوروشە، جگە لەمەش بە پێی بریارەکانی نیزام ٢٠٨٨ قوروش خەرجی رێگای هەیە، بە گوێرەی رێسا و بنەما لە دارایی ناوەخۆ رێك بخرێت و لە خشتەی خەرجی تۆمار بکرێت، بۆ ئەمەش نووسراو بۆ دەوڵەت کراوە و حەواڵە کراوە، لە نەزارەتی ژمێریاریش گفتوگۆی لەسەر کراوە، بە گوێرەی ئەوانە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

بۆ نەزارەتی سندوقی مولکیەی خانەنشینانی جەلیلە

محەمەد سەعدی ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قزل کلیسا دوورخراوەتەوە، لە مێژووی ٢٩ جەمادی کۆتایی ١٣١٢ بریار دراوە کە لە ناو ویلایەتی موسڵ لە قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق دامەزرێت، ناوبراو لە مووچەی دوورخراواندا لە مێژووی نووسراودا مامەڵەکەی جێبەجێ دەکرێت، بۆ ئەمەش نوسراوی بەندەمان بە پەلە نووسراوەتەوە.

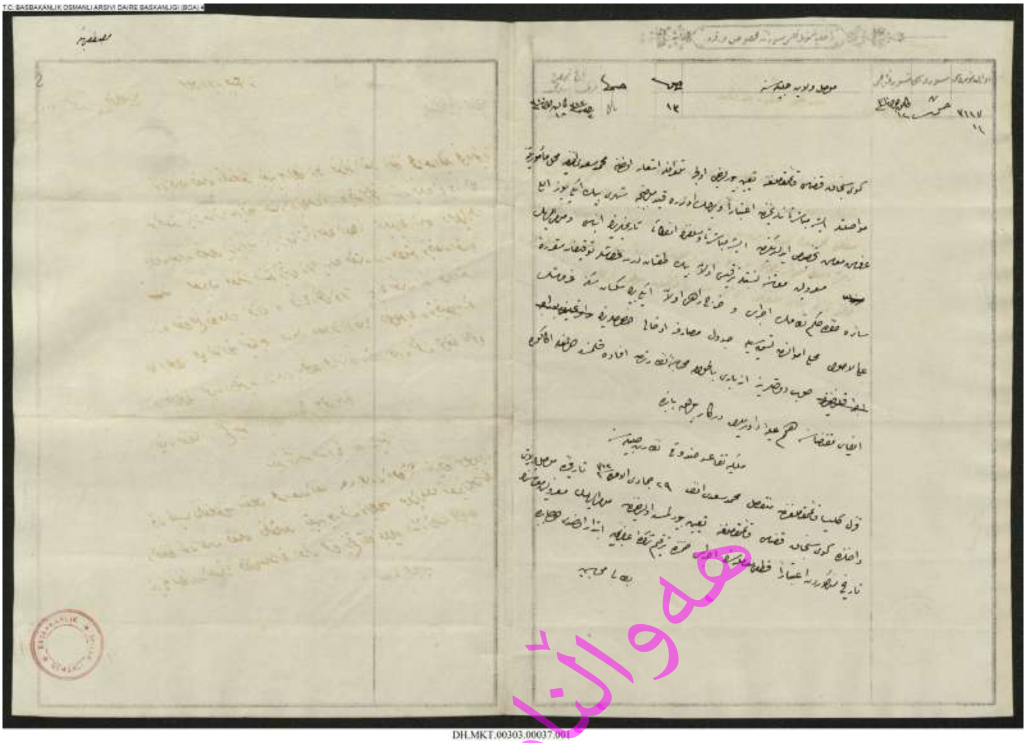

DH.MKT.00303.00037.001

هەواڵنامەی کتێب

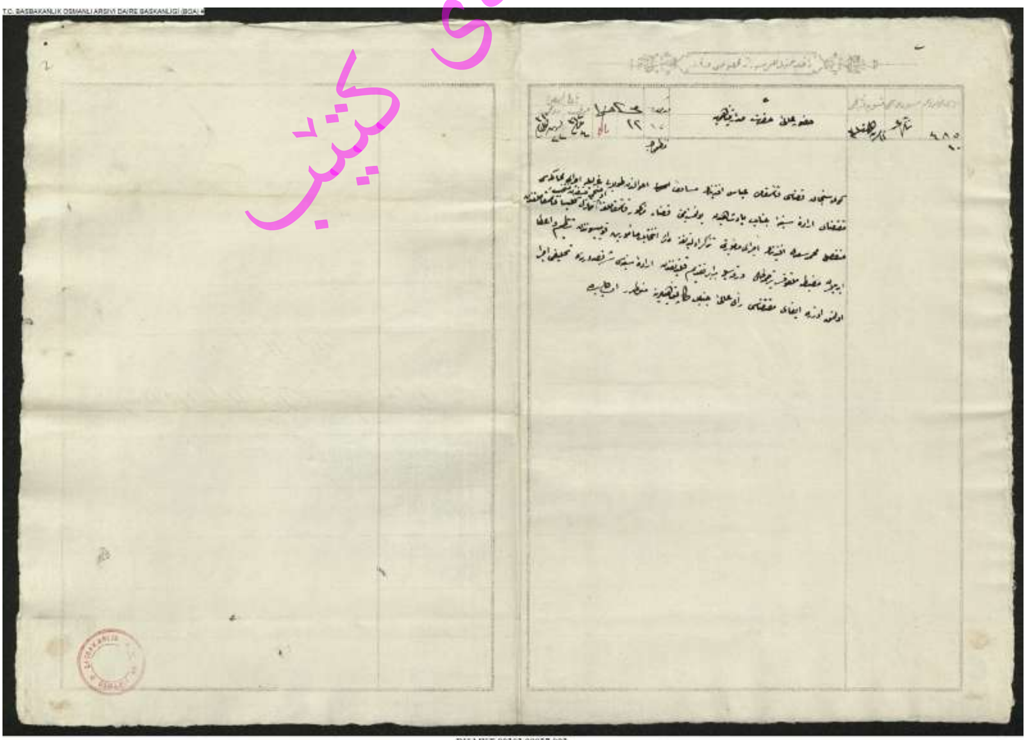

DH.MKT.00303.00037.002

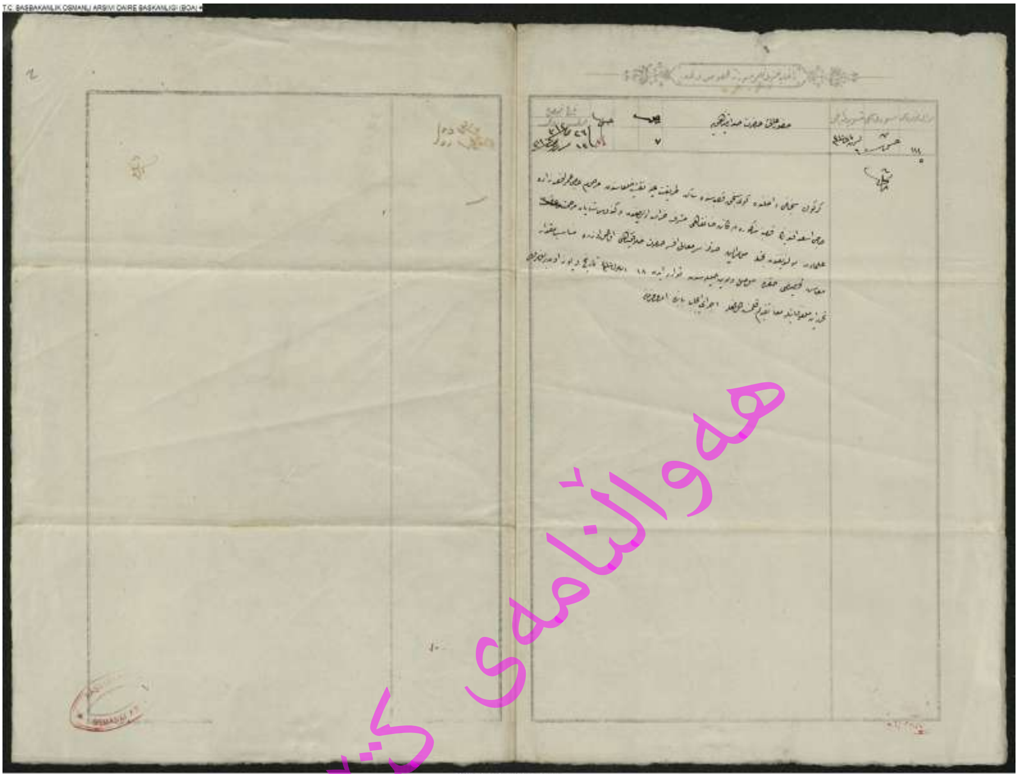

DH.MKT.00311.00041.001

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT.</td><td>00311.00041</td><td>26 جەمادی یەکەم 1312</td></tr>
<tr><td colspan="3">٢٦ جەمادی یەکەم ١٣١٢
١٣ تشرینی دووەم ١٣١٠
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
لە ناو سانجەقی کەرکووك، خولەفای تەریقەتی نەقشبەندی نیشتەجێی شارۆچکەی کۆی سانجەقە، خوالێخۆشبوو حاجی عومەر ئەفەندی زادە حاجی ئەسعەد ئەفەندی لە شارۆچکەی ناوهاتوو خانقاکەی وێران بووە، هەروەها بە خۆی لەو زانایانەیە کە شایانی میهرەبانیە جیگەی سەدەقەی جەنابی خەلافەتپەناهیە، لە بارەی برینەوەی مووچەیەکی دیاریکراو، نووسراو لە مێژووی ١٨ ئەیلوول ١٣١٠ ژمارە ١١١ لە ویلایەتی موسڵ هاوپێچ بەیەکەوە پێشکەش کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی ئەمر و فەرمان.</td></tr>
</table>

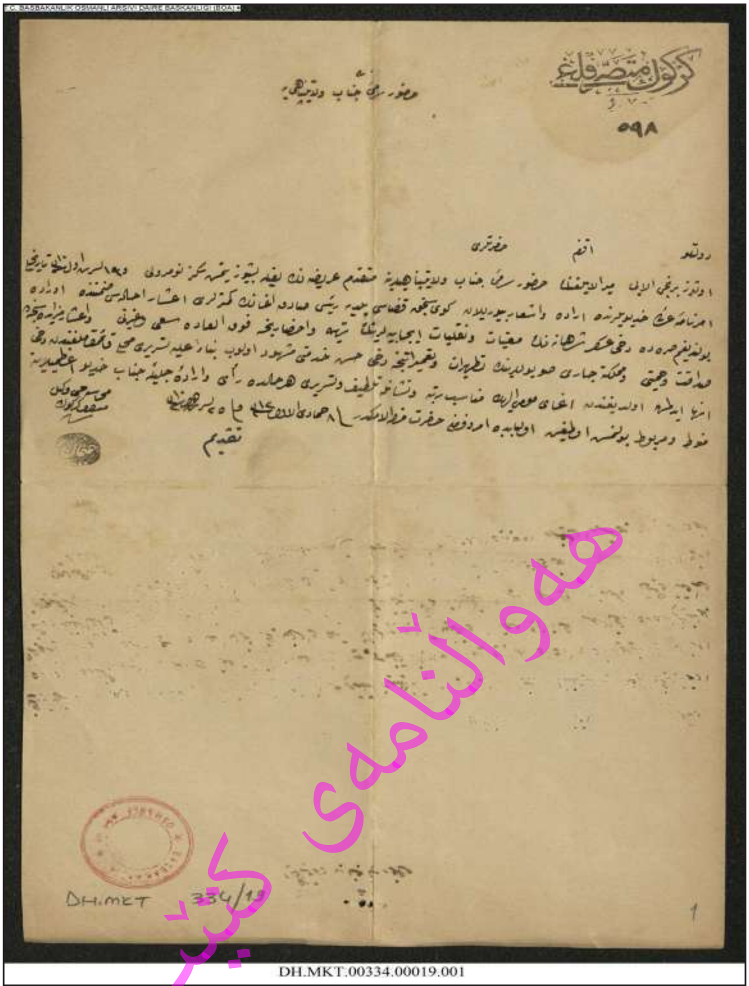
کرکوك متصرفلغی
٥٩٨
DH.MKT 334/19
DH.MKT.00334.00019.001

هەواڵنامەی کێژ

DH.MKT.	00334.00019	8 جەمادی یەکەم 1312

موتەسەرفیەتی کەرکووك
٥٩٨
بۆ جەنابی ویلایەتپەناهی
جەنابی ئەفەندم

ئەو داواکاریەی کە لە ئاڵای ٣١ لەلایەن میری ئاڵای پێشکەشی جەنابی ویلایەتپەناهی کراوە، هاوپێچ فەرماننامەی عالی خدێوانە لە ١٩ تشرینی یەکەم ١٣١٠ فەرمان و ئاماژەی پێکراوە، لە کاتی حەواڵە کردنی دە یەك کە من لەوێ ئامادە بووم، سەرۆکی شارەوانی قەزای کۆی سانجەق سادق ئاغا هەوڵ و کۆششی زۆر داوە و هاوکاری سەربازی شاهانەی کردووە لە گواستنەوە و ئامادەکاریەکاندا، هەروەها لە زیادکردنی دە یەکدا دڵسۆزی و نەرم و نیانی هەبووە جگە لەمەش لە لقی ئاوی رۆیشتووی مەملەکەتدا لە نۆژەنکردنەوە و خاوێن کردنەوەی خزمەتی باشی کردووە، بۆیە لە قائیمقامیەتی ناوەخۆ کارەکان کۆتایی پێ هاتووە، ئاغای ناوبراو بە پلەیەکی گونجاو لەگەڵ نیشانێك ڕێزی لێ بگیرێت، هەر رایەك بۆ جەنابی خدیوانەی پایەبەرزە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٨ جەمادی یەکەم ١٣١٢ و لە ٢٥ تشرینی یەکەم ١٣١٠.
عوسمان ژمێریاری وەکیلی موتەسەرفی کەرکووك

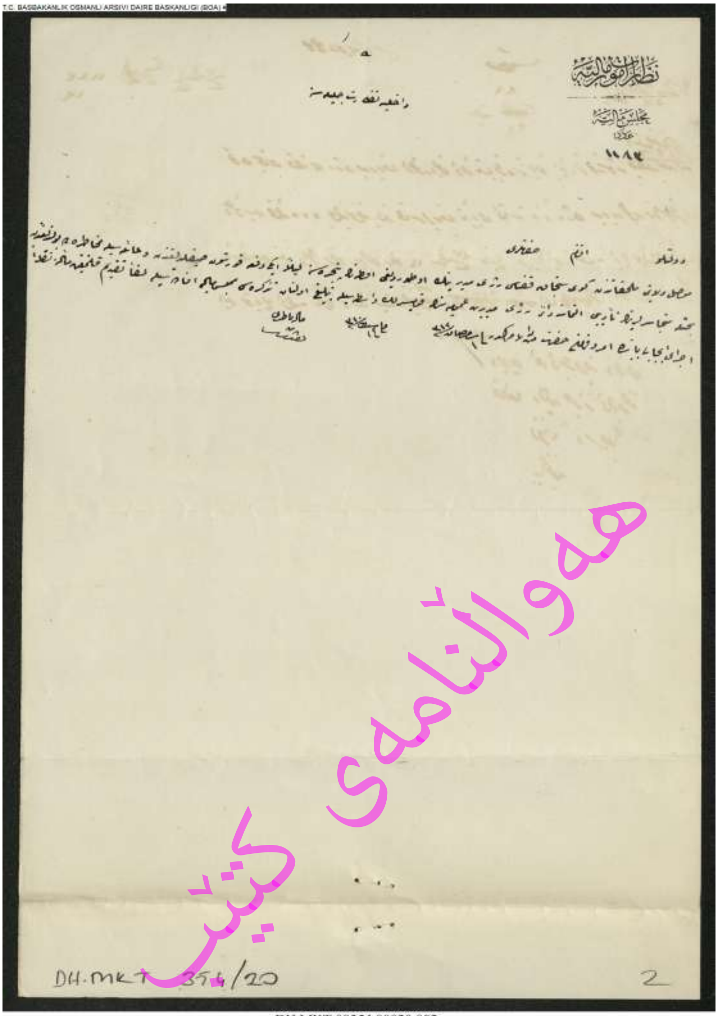

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.00354.00020.002

DH.MKT.	00354.00020	1 رەمەزان 1312
نەزارەتی کاروباری دارایی ئەنجوومەنی دارایی ژمارە ١١٨٣ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە جەنابی ئەفەندم لە پاشکۆکانی ویلایەتی موسڵ، بەڕێوەبەری ڕەژیی قەزای کۆی سانجەق کاتێك بە شەو لە پەنجەرەی ئەو ژوورەی کە لێی دانیشتووە دوو جار فیشەکی بۆ تەقێندراوە، لەگەڵ خانەوادەکەی تووشی مەترسی بۆتەوە، بۆ ئەوەی بوێری کەران تەمبێ بکرێن، بە ڕێگەی قۆمیسیۆنی بەڕێوەبەرایەتی گشتی نووسراوی ڕاگەیاندن نێردراوە، بە ووتەی ئەنجوومەنی دارایی هاوپێچ پێشکەش کراوە، بەم تێروانینە بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ١ ڕەمەزان ١٣١٢ و لە ١٤ شوبات ١٣١٠. نازری دارایی		

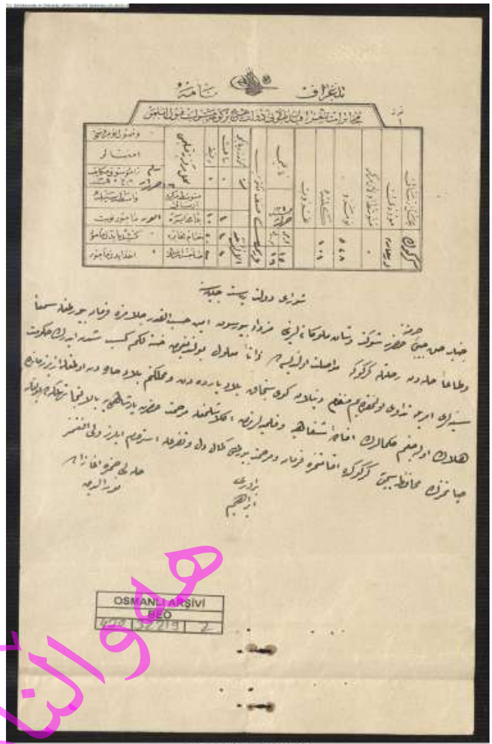
OSMANLI ARŞİVİ
BEO
430 32219 2

BEO.000430.032219.002

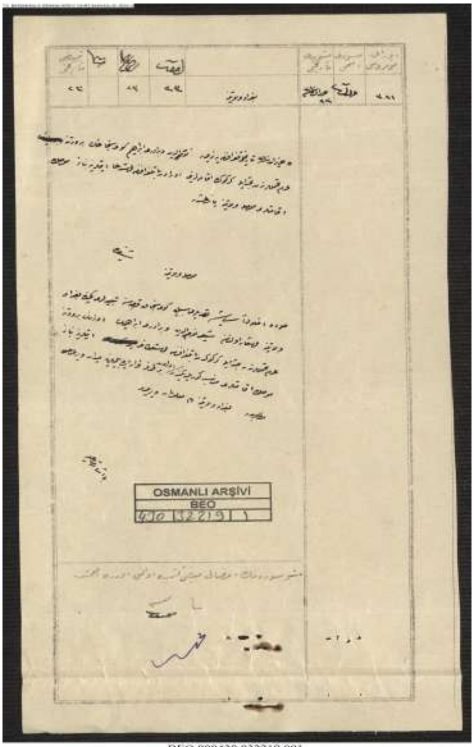
OSMANLI ARŞİVİ
BEO
430 32219 1

BEO.000430.032219.001

کتێبی هەواڵنامە

BEO.	000430.032219	1 موحەررەم 1312

- ٢٣ حوزەیران ١٣١٠
بۆ ویلایەتی بەغداد
هاوپێچی تەلەگرافنامەی ٥ حوزەیران ١٣١٠، نورەددین و برادەری ئیبراهیم بەرگەی ساردی کۆی سانجەقیان نەگرتووە، لە کەرکووك نیشتەجێ بوونە و بە تەلەگرافنامە داوایان پێشکەش کردووە، بۆ نیشتەجێ کردنیان لە موسڵ، بۆ ویلایەتی موسڵ نووسراو کراوە.

شیفرە
بۆ ویلایەتی موسڵ
لەبەر ئەوەی لە حلە ئاسایشی حلەیان تێك داوە، بۆ شارۆچکەی کۆی سانجەق دوورخراونەتەوە، لە رۆژانی رابردوو بۆ ویلایەتی بەغداد ئاماژە نێردراوە، نورەددین و برادەری ئیبراهیمی شیعە، بەرگەی ساردی ئەو ناوچەیە ناگرن، لە کەرکووك بە تەلەگرافنامە داوای میهرەبانیان کردووە، بە گونجاو زانراوە کە لە موسڵ نیشتەجێ بکرێن و داواکراوە رێگە نەدرێت لەوێیوە بۆ شوێنی تر رابکەن، زانیاری دراوەتە ویلایەتی بەغداش.

- بۆ سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی جەلیلە
جەنابی حەق و شان ملوکانە فەرموویەتی، بە گوێرەی توانا ئەو فەرمانەی پێمان دراوە، گوێرایەڵی بووینە و لە حلە چووینەتە کەرکووك، هەر خۆی ئاگادارن لەبەر قورسی نەخۆشەکەم، رۆژ لە دوای رۆژ نەخۆشیەکەم قورستر دەبێت، بە فەرمانی پاشا چارەسەرم بۆ دەکرێت، ئەوەی گوێ بیست بووین وڵاتی کۆی سانجەق ساردە و مەملەکەتی منیش گەرمە، بۆیە بە ماوەیەکی کەم هیلاك دەبم، لەبەر ئەوە بە بەزەیی جەنابی پاشا پارێزگاری لە ژیانمان بکرێت، فەرمان بدرێت لە کەرکووك نیشتەجێ بین، بۆ ئەمەش بە دڵ فراوانیەوە تکا دەکەین.
خەڵکی حلە حەمزە ئاغازادە نورەددین و
ئیبراهیمی برادەری

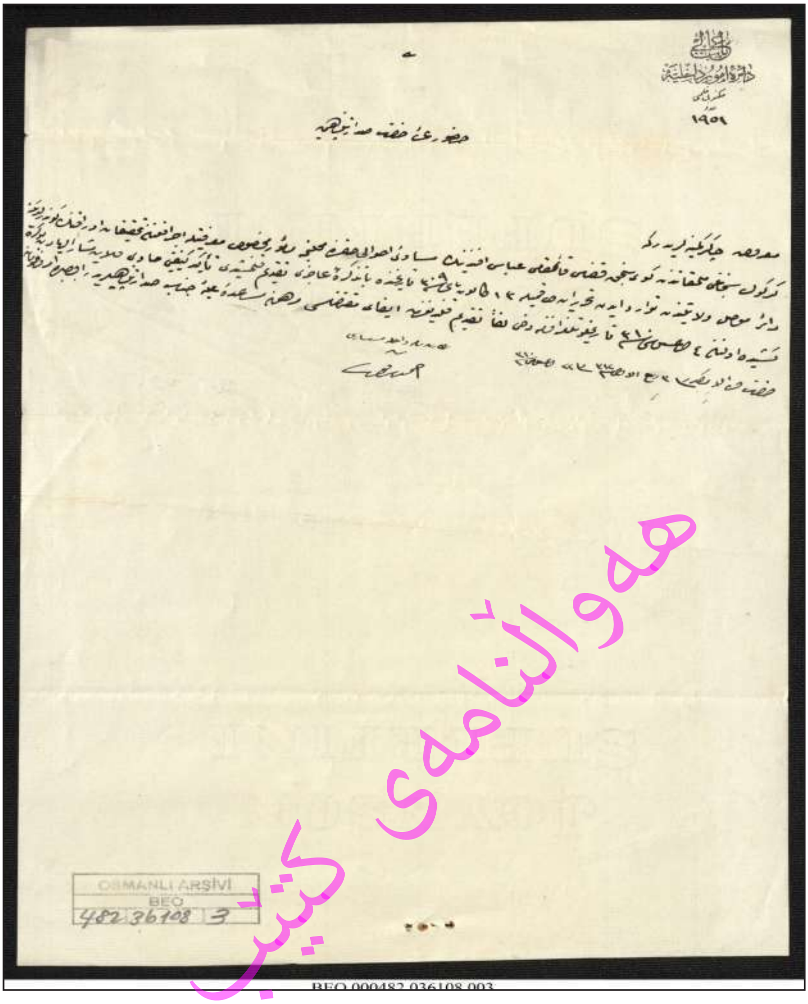
OSMANLI ARŞİVİ
BEO
482 36108 3

BEO 000482 036108 003

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	000482.036108	3 رەبیعی یەکەم 1312

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ١٩٥١
جەنابی سەدارەتپەناهی
راگەیەندراوی بەندەیە

لە پاشکۆی سانجەقی کەرکووك، سەبارەت بە کارە خراپەکانی قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق عەباس ئەفەندی، لە شوێن خۆیدا لە رێگەی فەرمانبەری تایبەتەوە لێکۆڵینەوە ئەنجام دراوە، کاغەزی لێکۆڵینەوەکان نێردراوە، نووسراو لە ویلایەتی موسڵ نێردراوە، لە ١٣ کانوونی دووەم ١٣٠٩ نووسراو پێشکەش کراوە، لەسەر دووپاتکردنەوەی ئەمجارە لە ویلایەتی ناوهاتوو تەلەگرافنامە لە ٤ ئۆغستۆس ١٣١٠ دەرچووە، لەگەڵ هاوپێچ پێشکەش کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی بە هاوکاری جەنابی سەدارەتپەناهی، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٣ رەبیعی یەکەم ١٣١٢ و لە ٢٢ ئۆغستۆس ١٣١٠.
راوێژکاری نەزارەتی ناوەخۆ

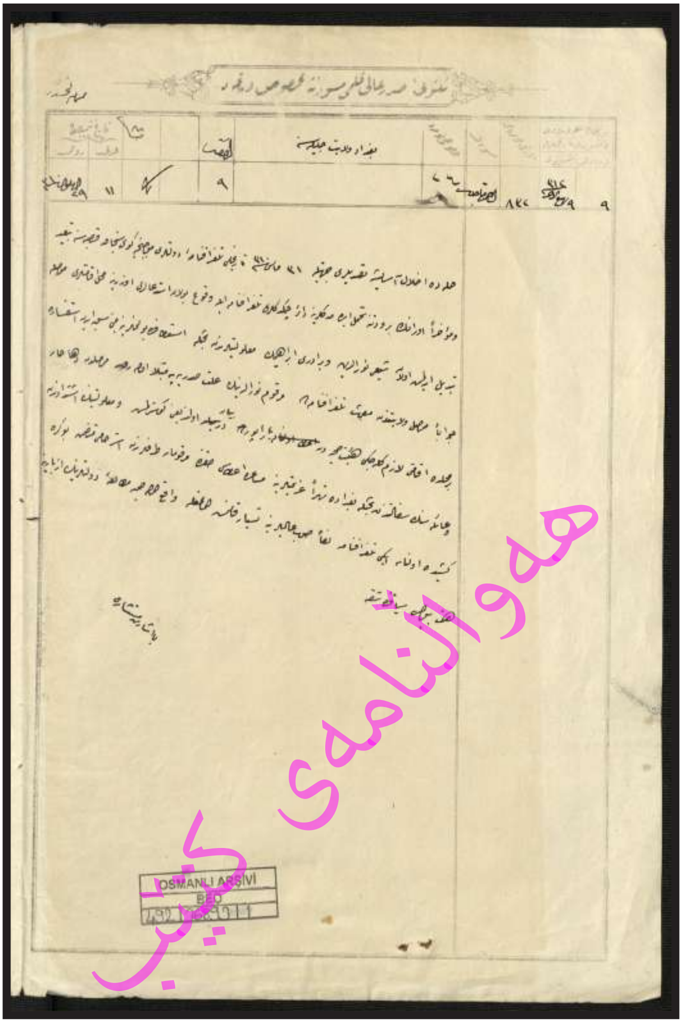
OSMANLI ARŞİVİ
BEO

هەواڵنامەی کیتێب

BEO.	000492.036893	9 ڕەبیعی کۆتایی 1312

٢٩ ئەیلوول ١٣١٠
بۆ ویلایەتی بەغدادی جەلیلە
بەهۆی ئەوەی ئاسایشی حلەیان تێك داوە، لەسەر تەلەگرافنامەی دەوڵەت لە مێژووی ٣١ مایس ١٣١٠ بۆ شارۆچکەی کۆی سانجەق دوورخراونەتەوە، بەم دواییە بەرگەی ساردی ناوچەکەیان نەگرتووە، لەگەڵ ئەو تەلەگرافنامەیەی کە رایانکێشاوە و لەسەر داواکاری خۆیان شوێنی نیشتەجێ کردنیان گوازراوەتەوە موسڵ، لەسەر مەزهەبی شیعە نورەددین و ئیبراهیمی برادەری بە بەزەییەوە رەفتاریان لەگەڵ کراوە، لە وەڵامی پرس و رای پێشوو کە رۆیشتووە، لە ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامە رۆیشتووە، لەبەر ئەوەی نورەددین نەخۆشی سینگی هەیە، پێویستە لە موسڵ لە ناوچەکەیەکی گەرمتر نیشتەجێ بن، ئەمەش بە راپۆرتی دەستەی تەندروستی راگەیەندراوە، لەبەر گرنگی زانیاریەکان و پەرێشان بوونی خانەوادەکەی، ئەمجارە دوو تەلەگرافنامە بۆ عالی نێردراوە تێدا ناوبراوان داوایان کردووە رێگە بدرێت لە رێگەی رووبارەوە بچنە بەغداد، دوای خوێندنەوە بۆ دەوڵەت نووسراو کراوە هیممەت بکرێت.

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO.</td><td>000500.037451</td><td>17 ڕەبیعی کۆتایی 1312</td></tr>
<tr><td colspan="3">١٧ ڕەبیعی کۆتایی ١٣١٢
بۆ ویلایەتی موسڵی جەلیلە
لـە هۆزەکانی قـەزای کـۆی سـانجەق، بەکـر بـەگ مامـی سـەرۆکی پێشـووی هـۆزی میـر یوسـفی، هـەر لە کۆنـەوە بە کاری چەتەیـی ناوبانگـی دەرکـردووە، چەنـد سـاڵ لەمەوبـەر بـرادەری خـۆی کوشـتووە، ئەمجارەیـان باوکـی سـەرۆکی هـۆزی ناوهاتـوو ئەحمـەد بەگـی لـە سـێدارە داوە، هۆزەکـە پەنـای بـۆ خـدر بـەگ، سـەرۆکی هـۆزی پشـنکلی لـە پاشـکۆی قـەزای ڕانیـە بـردووە، هەروەهـا ناوبـراو لە بـارەی ئەندامانی خانـەوادەی تـرەوە مامەڵەی خراپ و مەبەسـتی خراپەکارانـەی جێبەجـێ کـردووە، لـەم بارەیـەوە ئـەو کارانـەی ئەنجـام دراون، هێشـتا ئەنجامـی نەبـووە، لەسـەر هەژمـار و هەندێـك ووتـە بـە واژوو و مۆری ئیسـماعیل زوهدی ئەفسـەری پۆلیسـی سـێیەمی سـانجەقی زور، داواکاری هاتـووە، هاوپێـچ بـۆ دەوڵـەت نێـردراوە، بـە تێروانیـن لـە بابەتەکـە هیممـەت بکرێـت لـە ئەنجامدانـی لێکۆڵینـەوە.</td></tr>
</table>

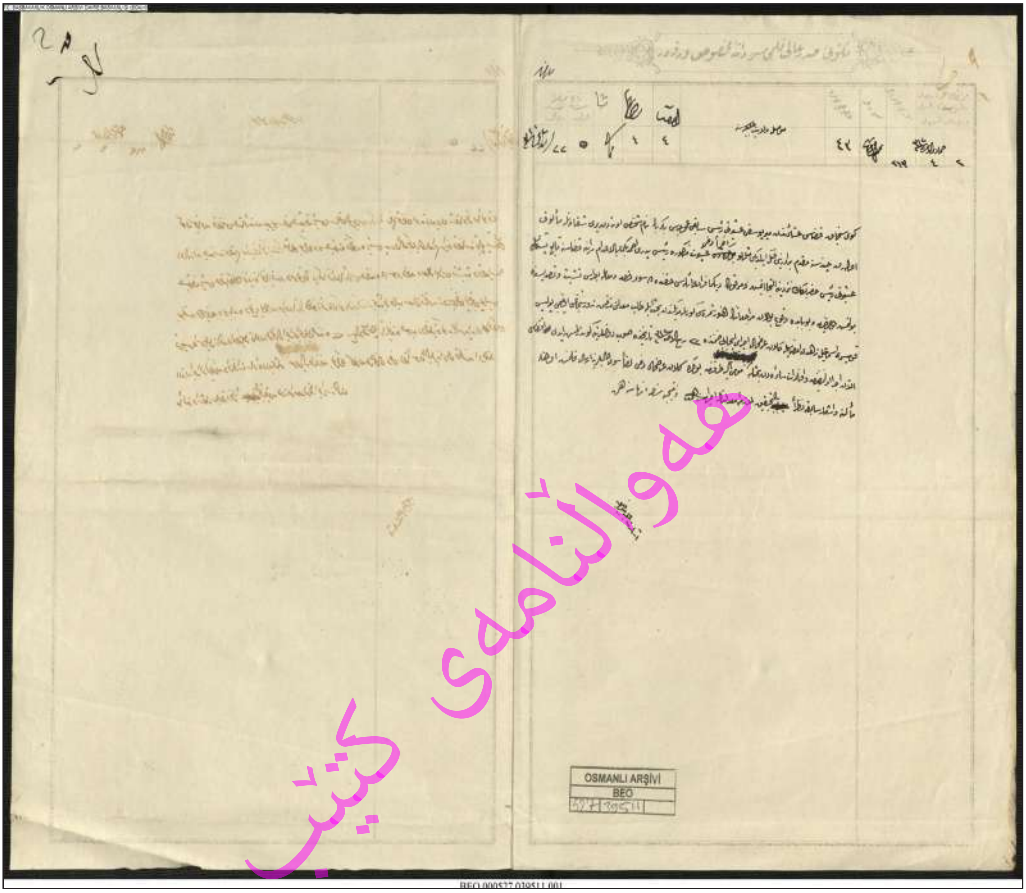

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	000527.039511	4 رەبیعی کۆتایی 1312

٤ رەبیعی کۆتایی ١٣١٢
بۆ ویلایەتی موسڵی جەلیلە
لە هۆزەکانی قەزای کۆی سانجەق، بەکر بەگ مامی سەرۆکی پێشووی هۆزی میر یوسفی، هەر لە کۆنەوە بە کاری چەتەیی ناوبانگی دەرکردووە، چەند ساڵ لەمەوبەر برادەری خۆی کوشتووە، ئەمجارەیان باوکی سەرۆکی هۆزی ناوهاتوو ئەحمەد بەگی لە سێدارە داوە، هۆزەکە پەنای بۆ سەرۆکی هۆزی پشنكلی خدر بەگ لە پاشکۆی قەزای رانیە بردووە، هەروەها ناوبراو لە بارەی ئەندامانی خانەوادەی ترەوە مامەڵەی خراپ و مەبەستی خراپەکارانەی جێبەجێ کردووە، لەم بارەیەوە ئەو کارانەی ئەنجام دراون، هێشتا ئەنجامی نەبووە، لەسەر هەژمار و هەندێك ووتە بە واژوو و مۆری ئیسماعیل زوهدی ئەفسەری پۆلیسی سێیەمی سانجەقی زور، داواکاری هاتووە، بۆ جێبەجێ کردنی لە ٢٢ رەبیعی کۆتایی ١٣١٢ بۆ دەوڵەت نێردراوە، لە وەرگرتنی کارەکە هێشتا جێبەجێ کردنەکەی دەستی پێ نەکردووە، هەروەها بە گوێرەی هەموو ووتەکان ئەمجارە لەلایەن ناوبراوەوە داواکاری هاتووە هاوپێچ بۆ عالی نێردراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە و ئاماژەی پێشوو پێویستە هیممەت بکرێت لە ئەنجامدانی لێکۆڵینەوە و ئەنجامی کۆتایی بدرێت.

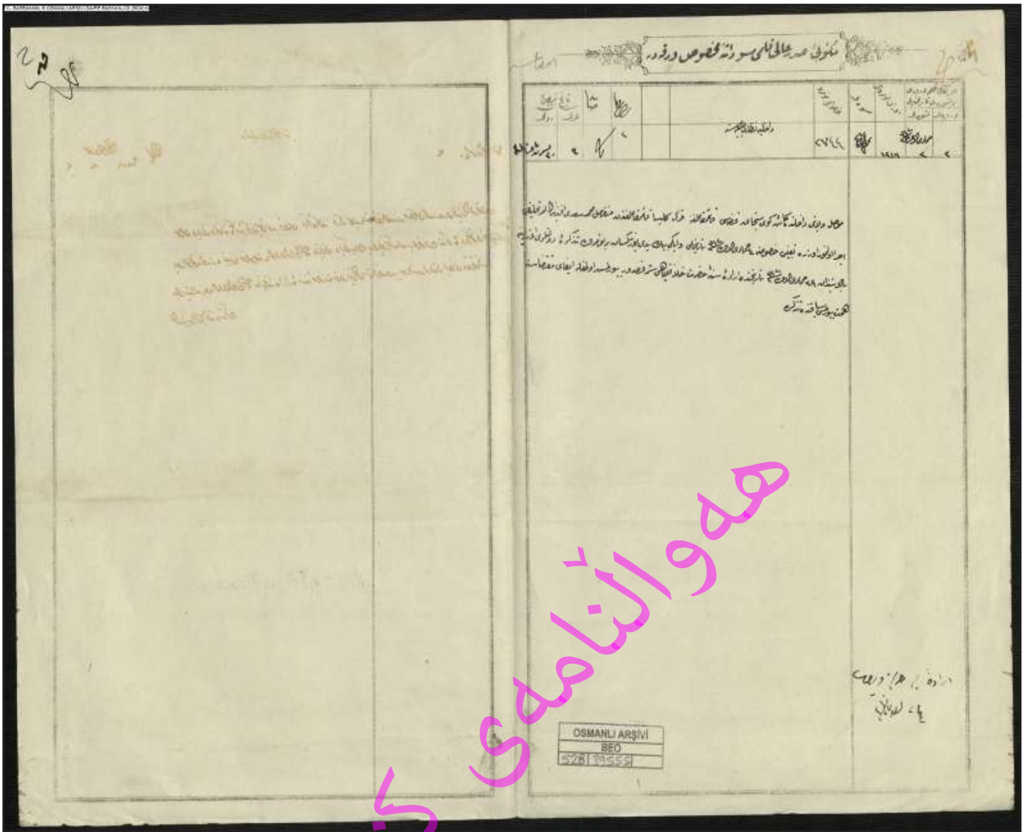

هەواڵنامەی کێبڕ

2 جەمادی کۆتایی 1312	000528.039555	BEO.
٢ جەمادی کۆتایی ١٣١٢ ٢٠ تشرینی دووەم ١٣١٠ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە لە ناو ویلایەتی موسڵ بۆ قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق محەمەد سەعدی ئەفەندی کە لە قائیمقامیەتی قزل کلیسا جیابۆتەوە و فەرمانی سوێند خواردنەکەی خەریکە ئەنجام دەدرێت، لە بارەی دامەزراندنیشیەوە نووسراوی ڕەزامەندی مێژووی ٤ جەمادی یەکەم ١٣١٢ ژمارە ٢٧٨١ و فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی لە مێژووی ٢٩ جەمادی یەکەم ١٣١٢ فەرموویەتی هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.		

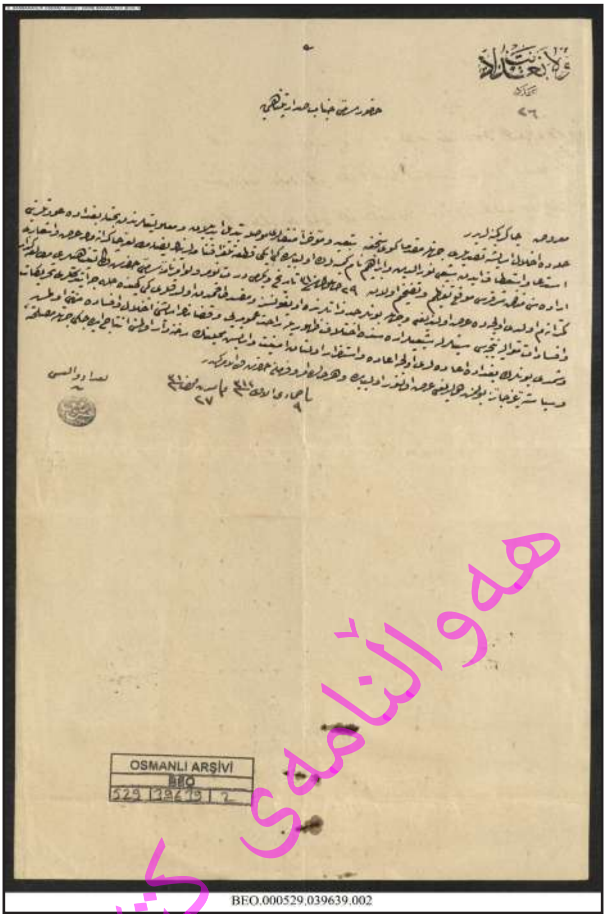

هەواڵنامەی کێبڕ

BEO.	000529.039639	9 جەمادی یەکەم 1312

ویلایەتی بەغداد
ژمارە ٣٦
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
راگەیەندراوی بەندەیە
لەبەر ئەوەی لە حلە ئاسایشیان تێك داوە، پێشەکی بۆ حلە دوورخراونەتەوە، دوا جاریش شوێنەکەیان گۆڕیوە بۆ موسڵ رۆیشتوون، بەڵام لەسەر مەزهەبی شیعە نورەددین و ئیبراهیم داواکاریان ناردووە و تکایان کردووە بگەڕێنەوە بەغداد، لەم بارەیەوە دوو پارچە تەلەگرافنامە هاوپێچ خوێندراوەتەوە و فەرمانی راگەیاندن و ئاماژە پێکردنی لە ٢٩ ئەیلوول ١٣١٠ ژمارە ٢٤ فەرمانانامەی سەدری ئەعزەمی جەنابی وەکالەتپەناهی خوێندراوەتەوە و سەرەتا راگەیەندراوە، بە گوێرەی خوێندنەوەکە ئەوانە لە کەسانی تێکدەر و ئاژاوەچین، لە رابردوو بە گوێرەی ئەو ئاژاوەیەی کە یەك لە دوای یەك لە حلە کردوویانە، بۆتە هۆی ئەوەی لە نێوان سوننە و شیعەکان ناکۆکی دروست بێت، بە دوورخستنەوەیان ئارامی گشتی و ئاسایش بەرقەرار بووە و گەندەڵی کۆتایی پێ هاتووە، ئێستا ئەوانە بگەڕێنەوە بەغداد ئەوە ئاسایش و ئەمنیەتی ناوچەکە تێك دەچێتەوە، ئەمەش لەلایەنی سیاسیەوە پێچەوانەیە و گونجاو نییە، راگەیەندراوە و لەم بارەیەوە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئە و کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە ٩ جەمادی یەکەم ١٣١٢ و لە ٢٧ تشرینی یەکەم ١٣١٠
حەسەن رەفیق والی بەغداد

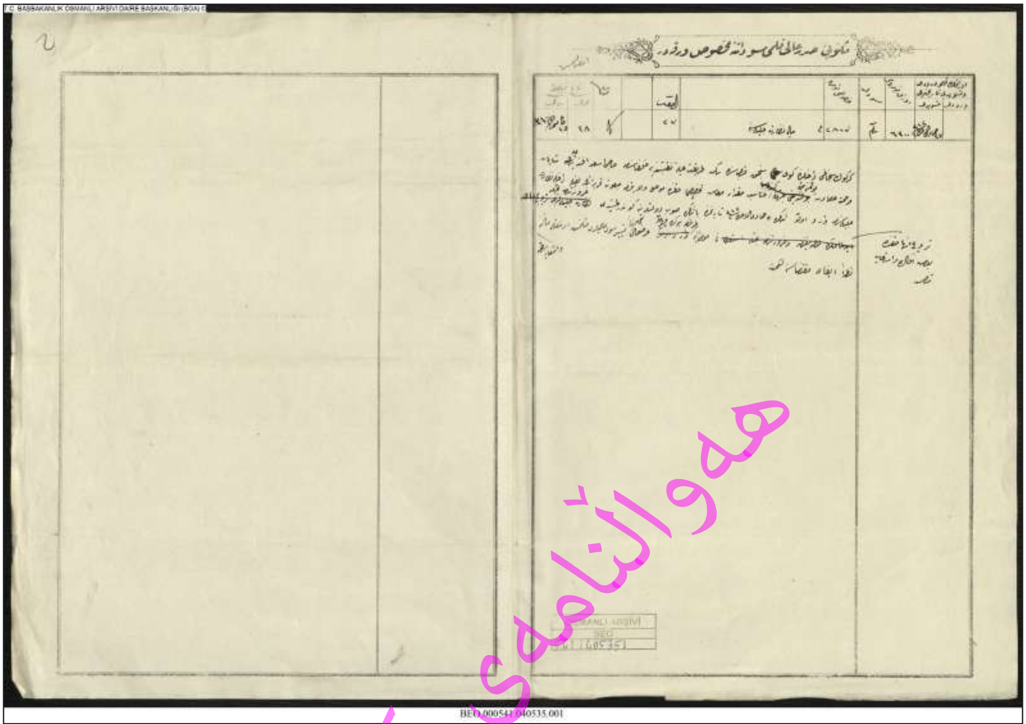

کتێبی هەواڵنامە

BEO.	000541.040535	27 جەمادی کۆتایی 1312

٢٧ جەمادی کۆتایی ١٣١٢
١٥ کانوونی یەکەم ١٣١٠
بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە

لە ناو سانجەقی کەرکووك لە خەلیفەکانی تەریقەتی نەقشبەندی نیشتەجێی شارۆچکەی کۆی سانجەق حاجی ئەسعەد ئەفەندی شایەنی بەزەییە، بۆ ئەم زانایە برێکی گونجاو مووچە دابین بکرێت، بۆ ئەم مەبەستە لە ویلایەتی موسڵ نووسراو نێردراوە، هاوپێچ نوسراو لە نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە هاتووە، لە مێژووی ٥ جەمادی کۆتایی ١٣١٢ بە نووسراو رەوانی دەوڵەت کراوە، بەهۆی پێویستی بە هەندێك ووتە و داواکاری بەزەییانە ئەمجارە لەلایەن ناوبراوەوە داواکاری دراوە، هاوپێچ دراوەتە سەروو، بە تێروانین لە بابەتەکە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

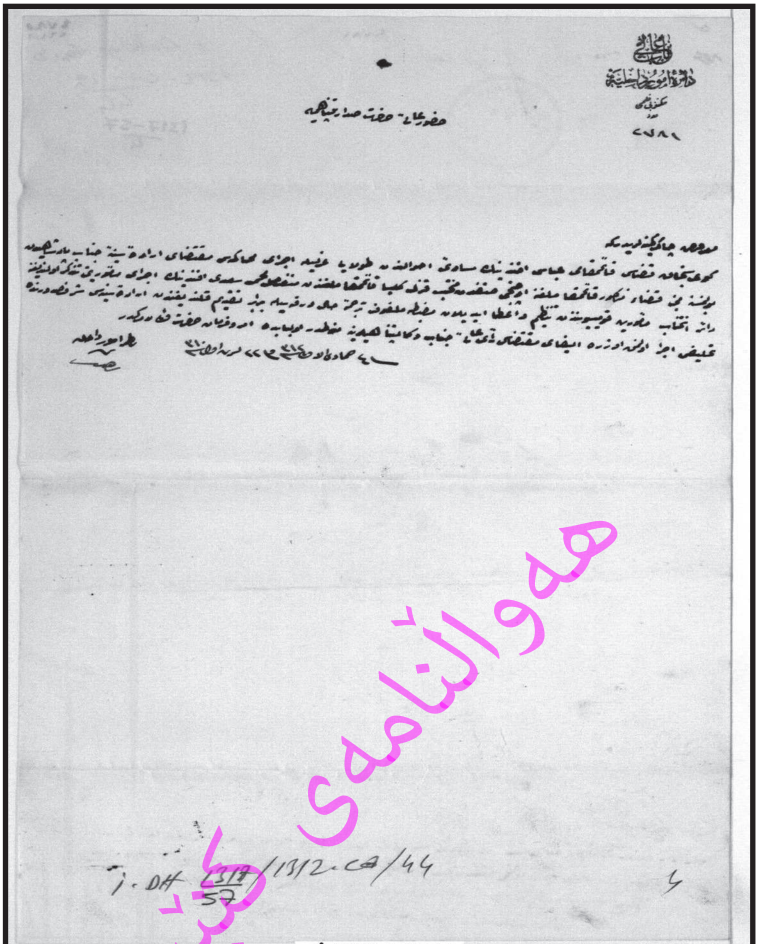

İ.DH.01317

هەوالنامەی کتێب

<table>
<tr><td>I.DH.</td><td>01317.000057</td><td>4 جەمادی یەکەم 1312</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ٢٧٨١
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
راگەیەندراوی بەندەمانە
قائیمقامـی قـەزای کـۆی سـانجەق عەبـاس ئەفەنـدی لەبـەر خراپەکاریەکانـی دوور خراوەتـەوە، لەسـەر فەرمانـی پاشـای جەنابـی پاشا دادگاییەکـەی جێبەجـێ دەکرێـت، بـۆ قائیمقامیەتـی ناوهاتـوو لـە قائیمقامیەتـی قـزل کلیسـا محەمـەد سـەعدی ئەفەنـدی هەڵبژێـردراو لـە چینـی سـێیەم نـووسراوی بـۆ کـراوە بـۆ ئـەوەی ئەرکەکـەی جێبەجـێ بـکات، لـە قۆمیسـیۆنی هەڵبژاردنـی فەرمانبـەران بریارنامـە رێکخـراوە و دراوە، هاوپێـچ لەگـەڵ کاغـەزی زانیـاری وەرگێـردراو بەیەکـەوە دوای پێشـکەش کردنـی فەرمانـی پاشـا جەنابـی وەکالەتپەناهـی رای لەسـەر بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
لە ٤ جەمادی یەکەم ١٣١٢ و ٢٢ تشرینی یەکەم ١٣١٠
نازری کاروباری ناوەخۆ</td></tr>
</table>

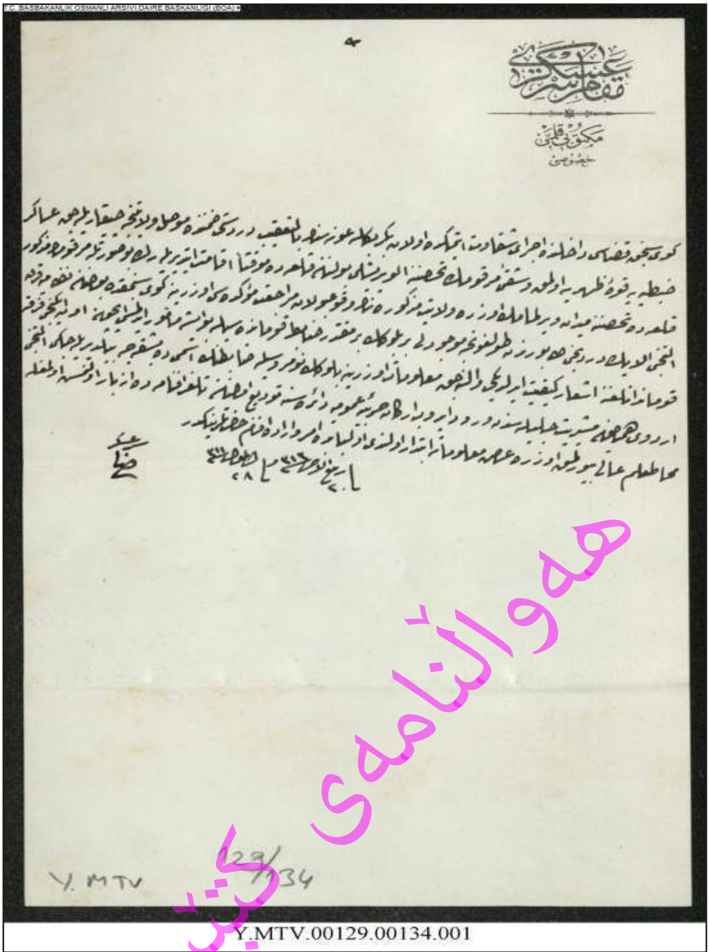

هەواڵنامەی کتێب

I.MVL.	00419.018342	20 رەبیعی کۆتایی 1313

پایەی سەر عەسکەر
قەڵەمی نووسین
تایبەتی
لـە نـاو قـەزای کـۆی سـانجەق بەکـر بـەگ لەگـەڵ هاوەڵانـی خەریکـی کاری چەتەییـە، دوای بەدواداچـوون دەسـتگیر کـراوە، لـە ویلایەتـی موسـڵ بـە سـەربازی پاراسـتن و هێـزی پاڵپشـت دەردەهێنرێـت، ناوبـراو لـە قـەڵا پێویسـتی بـە کڕیـن و فرۆشـتن بـووە، بۆیـە بـە شـێوەیەکی کاتـی لـە قـەڵا نیشـتەجێ بوونـە، بـەم شـێوەیە ڕێگـە نەدرێـت لـە قـەڵا بمێنێتـەوە و خـۆی لـەوێ قایـم بـکات، بۆیـە لـە ویلایەتـی ناوهاتـوو بەدواداچـوون کـراوە، لـە کـۆی سـانجەق بلۆکێـك لـە تابـوری چوارەمـی ئـاڵای ٤٦، لەگـەڵ ئەفسـەرێکی لێهاتـوو ئـەم ئەرکەیـان پـێ بدرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە ئـاگاداری دراوەتـە قوماندانیەتـی فرقـەی ١٢، بـە گوێـرەی ئـەو زانیاریـەی کـە وەردەگیرێـت، ژمـارەی بلۆکەکـە و نـاوی ئەفسـەرەکە رادەگەیەندرێـت، ئـەو تەلەگرافنامەیـەی کـە لـە موشـیرەتی جەلیلەی لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن هاتـووە و بـۆ فەرمانگـەی ئەرکانـی گشـتی جەنگـی نێـردراوە، تێـدا زانیـاری نووسراوەتـەوە، لەسـەر فەرمانـی عالـی زانیاریـەکان بەپەلـە راگەیەنـدرا، لـەم بابەتـە ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئەفەندمـە.
لە ٢٠ رەبیعی کۆتایی ١٣١٣ و لە ٢٨ ئەیلوول ١٣١١.
رزا سەر عەسکەر

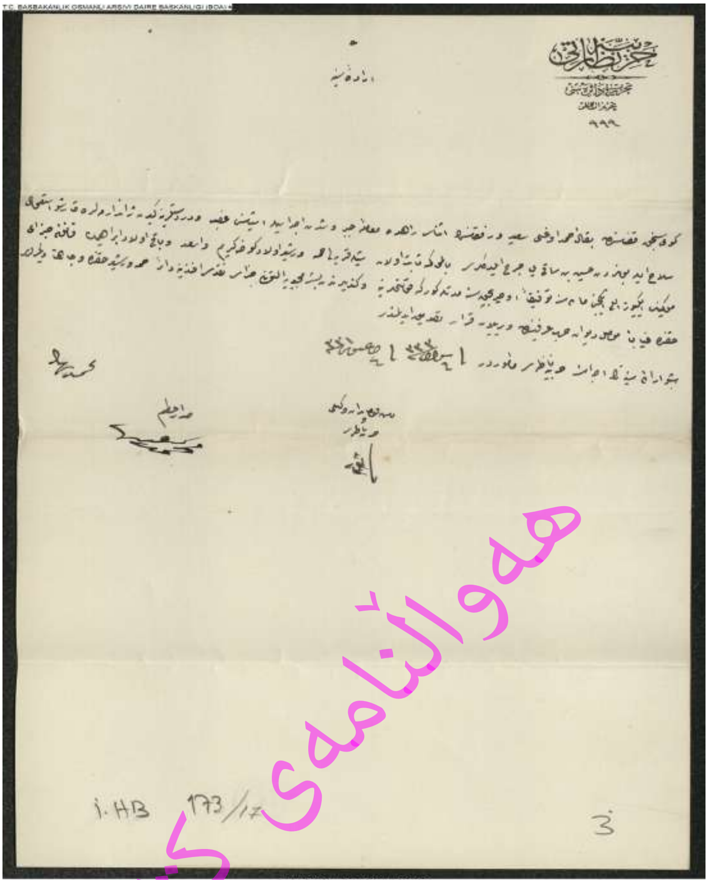

I.HB.00173.00017.003

هەواڵنامەی کێژ

I.HB.	00173.00017	6 شەوال 1333

نەزارەتی جەنگی
فەرمانگەی تۆمار
٩٩٩
فەرمانی پاشا

لـە قـەزای کـۆی سـانجەق، بەقـاڵ سـەعید کـوڕی ئەحمـەد و هاوەڵانـی، مامەڵـەی بەزۆرەملـی و توندوتیژیـان ئەنجـام داوە، ئـەو ژاندارمانـەی بـۆ دەستبەسـەرداگرتنی کەلوپـەکان و دەسـتگیرکردنیان ڕۆیشـتوون، لـە بەرامبەریانـدا چەکیان بەکارهێنـاوە، لەوانـە حوسـێن کـوڕی سـاقی برینـدار بـووە، لە کاتـی دادگاییـدا پشـت ڕاسـت کراوەتـەوە، لەوانە حەمە لـە گونـدی شـیلە و ڕەشـید کـوڕی کوخـە کەریـم هەروەهـا کوڕەکانـی ئیبراهیـم بـە نـاوی ئەسـعەد و باقی بـە گوێرەی یاسـایی سـزای مولکیـە مـاددەی ٢٥٢ هـەر یەکـە بـە ٣ سـاڵ و نیـو بـە سـزای سـەوڵ لێـدان زیندانـی دەکرێـن، لـە هـەر یەکەشـیان ٥ مەجیـدی زێـڕ وەکـو سـزا لێیـان وەردەگیرێـت، لـە بـارەی حەمـە و ڕەشـیدیش ڕووبـەڕوو ئەوانـی تریـش بـە بـێ ئامـادە بـوون ئـەو بڕیـارەی لـە دیوانـی جەنگـی عورفـی موسـڵ لەسـەریان دەرچـووە پەسـەند کـراوە.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نازری جەنگی ئەرکی پێ سپێردراوە، لە ٦ شەوال ١٣٣٣ لە ٤ ئۆغستۆس ١٣٣١.
وەکیلی باش قوماندان و نازری جەنگی
سەدری ئەعزەم

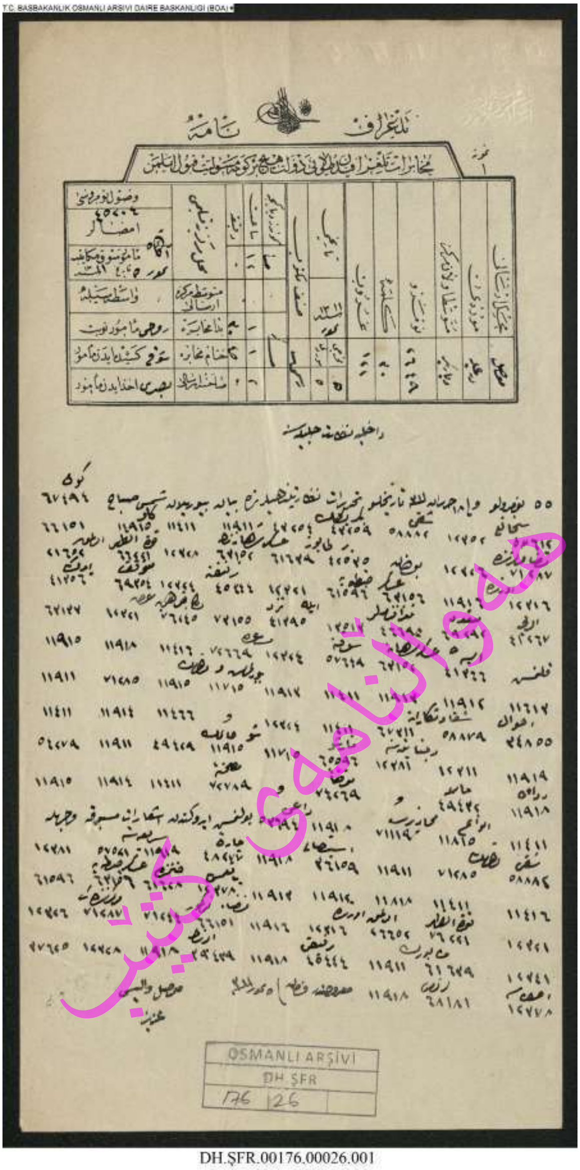

DH.ŞFR.00176.00026.001

24 موحەرەم 1313	00176.00026	DH.ŞFR.

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لە مێژووی ١٨ حوزەیران ١٣١١ ژمارە ٥٥ نووسراوی نەزارەتپەناهی راگەیەندراوە، بۆ دەستگیرکردنی چەتە بەکر بەگی کۆی سانجەق، یەك تابوری سەربازی شاهانە لە مەرکەزی قەزا بوونی هەیە، وەکو هێزی پاڵپشت لەگەڵ پۆلیسی پاراستن کارەکە ئەنجام بدەن، ئەگەرچی سەرەتا تەلەگرافنامەی بە وەکالەتپەناهی راگەیەندراوە، بەڵام بۆ ناردنی سەربازی شاهانە داوای هاوکاری نەکراوە، لە بەرامبەر کاری چەتەیی و ئەو تاوانانەی کە ئەنجامی دەدات، هەرچی زووە رێگەی لێ بگیرێت و لەسەر ئاماژەی پێشوو بە پەلە فەرمان بدرێتە سەربازی پاراستن کە وەکو هێزی پاڵپشتە لەگەڵ ئەو تابورەی کە لە ناو مەرکەزی قەزای ناوهاتووە، راگەیەندراوە فەرمان، لە ٥ تەمموز ١٣١١.
عەزیز والی موسڵ

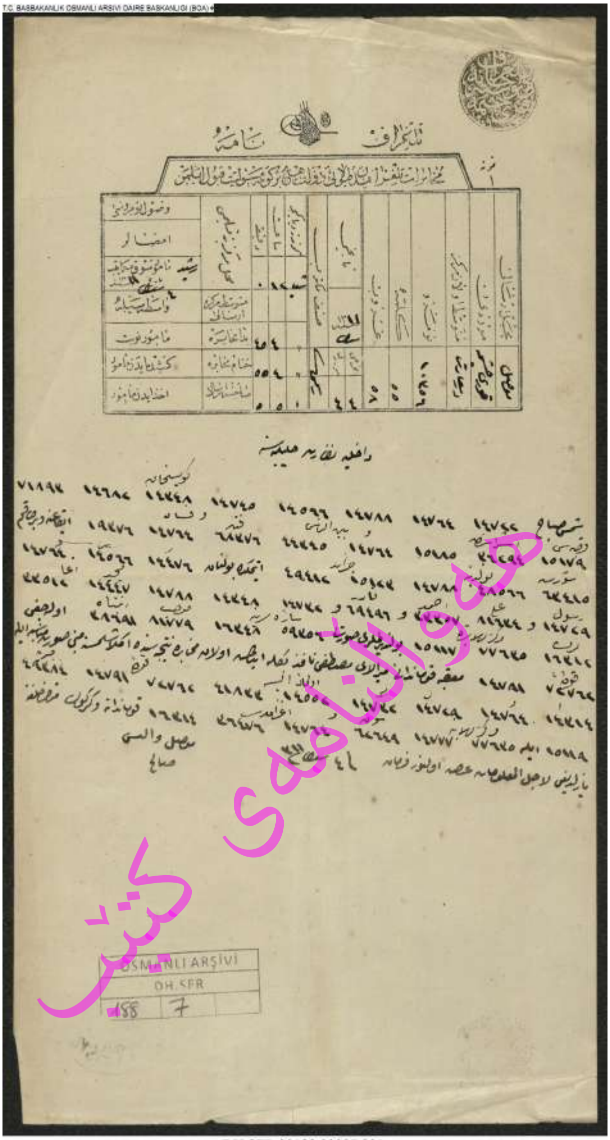

DH.ŞFR.00188.00007.001

DH.ŞFR.	00188.00007	3 ڕەمەزان 1313

نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
توندرەوەکانی شارۆچکەی کۆی سانجەق لە نێوان خەڵك فتنە و گەندەڵی دروست دەکەن، هەروەها بوێری دەکەن شۆرش بەرپا بکەن، چەتە ڕەسوڵ عەلی ئەحمەد قادر و مەجید ئاغا ئەگەر بکرێت بهێنرێنە مەرکەزی ویلایەت، بۆ هەموو لایەك دەبێتە جێگەی ووریابوونەوە، لەگەڵ میری ئالا مستەفا نافز بەگ لە هێزی بەدواداچوون گفتوگۆ کراوە لە ئەنجامی ئەو گفتوگۆیە، ئەگەر بە شێوەیەکی گونجاو نەکرێت، ئەوا بە هێزی زۆرەملێ رەوانی مەرکەزی ویلایەت بکرێن، بۆ قوماندان و موتەسەرفیەتی کەرکوك نووسراوەتەوە، بە مەبەستی زانیاری راگەیەندراوە، فەرمان، لە ٤ شوبات ١٣١١.
ساڵح والی موسڵ

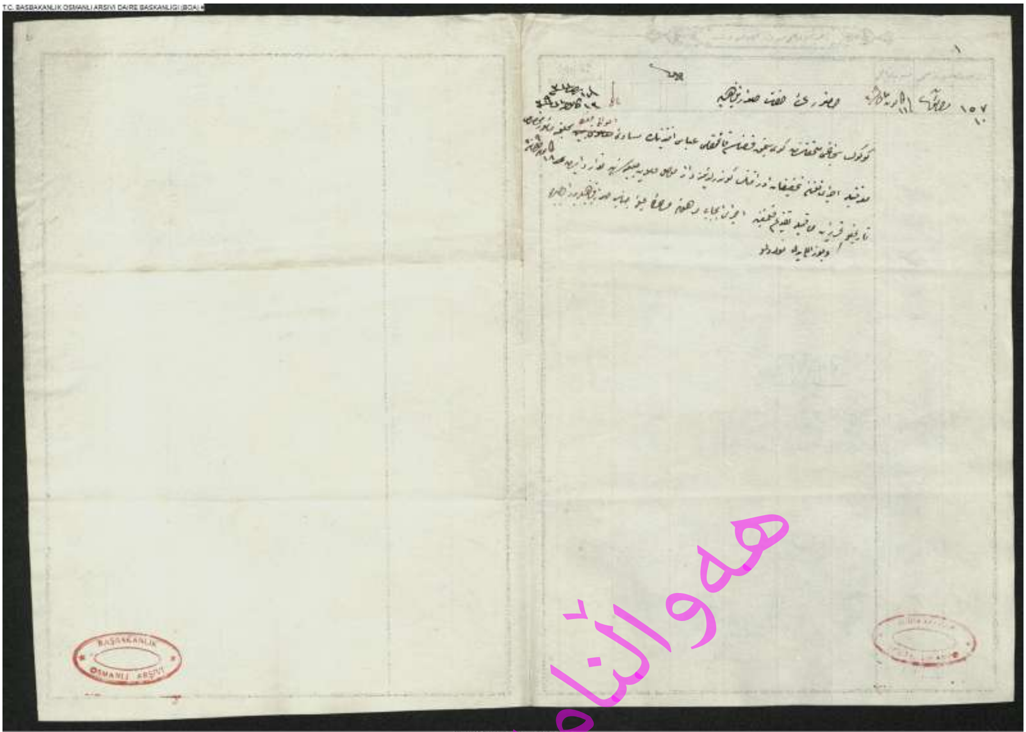

DH.MKT.00199.00029.001

کتێبی هەواڵنامە

DH.MKT.	00199.00029	5 سەفەر 1313

- ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ٧٤
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی ئەفەندم
بە دوورخستنەوەی قائیمقامی پێشووی قەزای کۆی سانجەق عەباس ئەفەندی و لە بارەی جێبەجێ کردنی دادگاییەکەی بە رەزامەندی فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی لەگەڵ نووسراوی ٢٨ ئەیلوول ١٣١٠ ئاگاداری نێردراوە، لە وەڵامدا نووسراوی نەزارەتپەناهی لە مێژووی ١٤ حوزەیران ١٣١١ ژمارە ٦٤ فەرمان و ئاماژە نێردراوە، هەروەها لە بارەی ناوبراو سەرەتا کاغەزی ئەو لێکۆڵینەوانەی کە پێشکەش کراوە، هێشتا نەنێردراوەتەوە، لەم بارەیەوە ئەوەی پەیوەستە بە دادگاییەکە ئەوا لەسەر هاتنی کاغەزەکانی لێکۆڵینەوە وەستاوە، فەرمان دراوە پێویستە زوو بنێردرێتەوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە ٥ سەفەر ١٣١٣ و لە ١٥ تەمموز ١٣١١
والی موسڵ

- ١٧ ڕەجەب ١٣١١
١٣ کانوونی دووەم ١٣٠٩
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
لە پاشکۆی سانجەقی کەرکووك قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق عەباس ئەفەندی لە بەر کارە خراپەکانی لە شوێن خۆی بە زانیاری فەرمانبەری تایبەت لێکۆڵینەوە ئەنجام دراوە، کاغەزی لێکۆڵینەوەکانی ناردووە، لەگەڵ پێشکەش کردنی نووسراوەکانی ویلایەتی موسڵ لە مێژووی ١٨ کانوونی یەکەم ١٣٠٩ ژمارە ١٥٧، بە هاوکاری جەنابی سەدارەتپەناهی جێبەجێ دەکرێت.

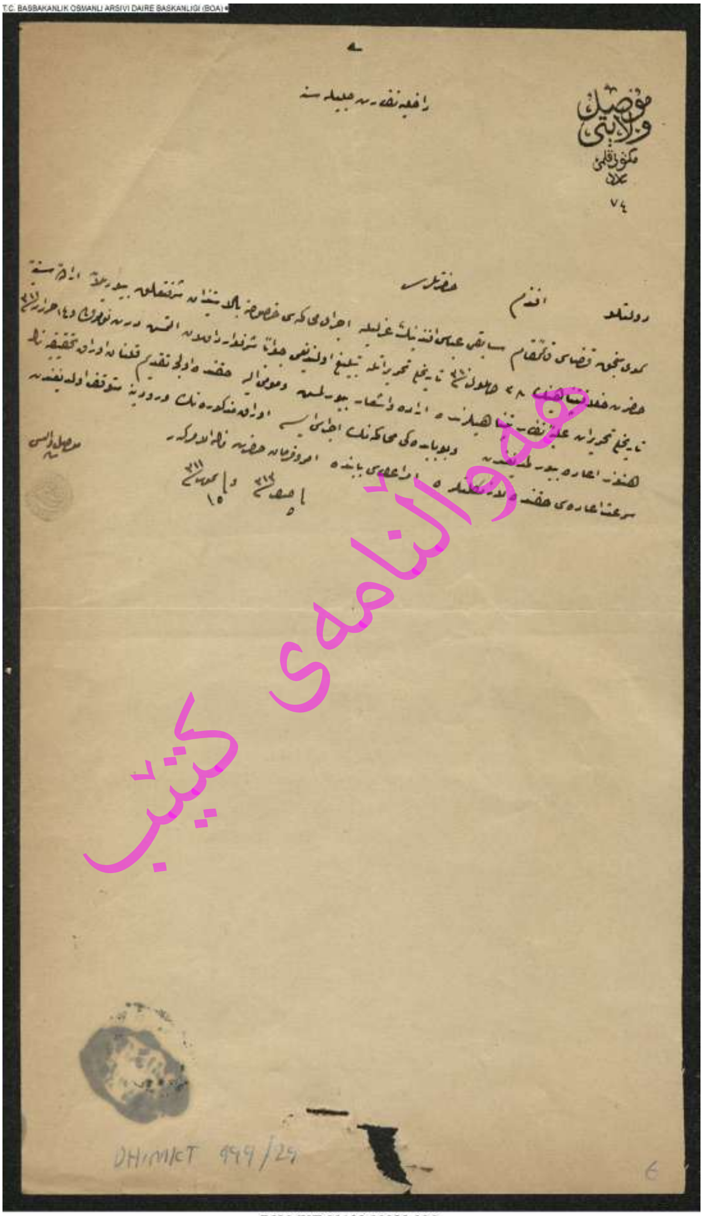

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.00199.00029.006

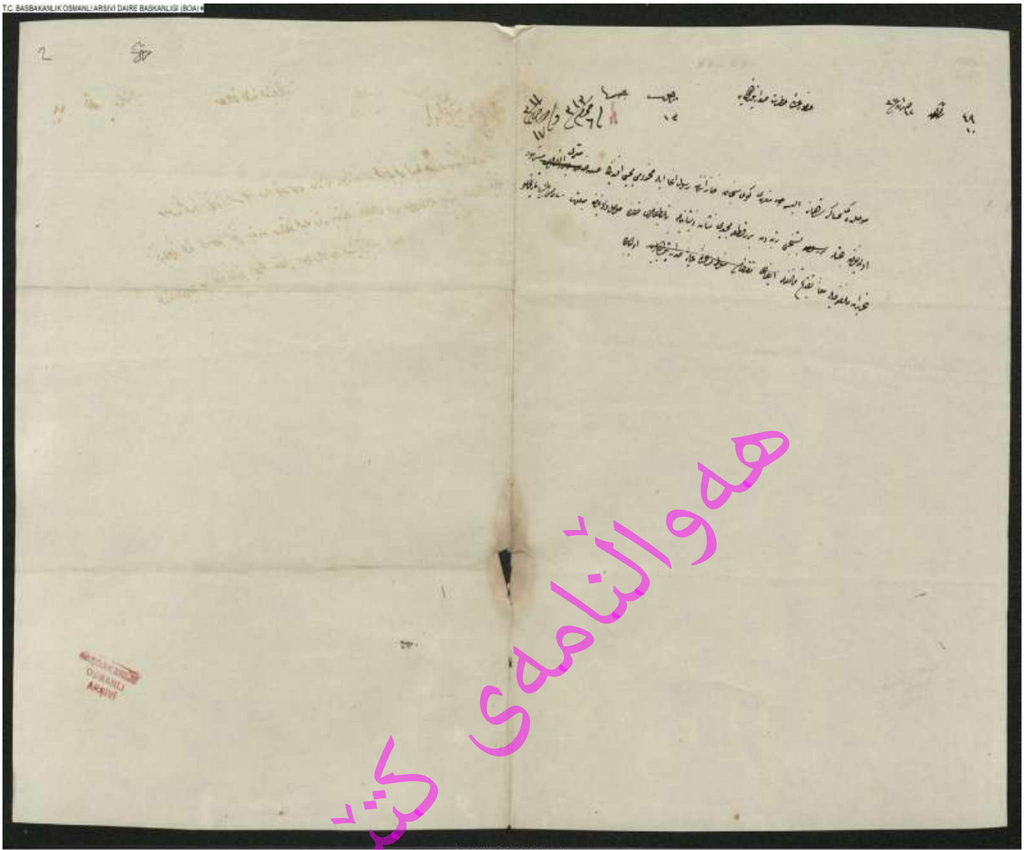

DH.MKT.00391.00022.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	00391.00022	6 موحەررەم 1313
٦ موحەررەم ١٣١٣ ١٧ حوزەیران ١٣١١ بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی خانەدانی کۆی سـانجەق رەسـول ئاغا لەگەڵ کورەکەی یەحیا ئەفەندی بەڵێنیان داوە جلی سـەربازی شـاهانەی موسڵ دابیـن بکـەن، بـۆ ئەم خزمەتە باشـەیان بۆ هەر یەکە لە پلەی پێنجەم یەك پارچە نیشـانی مەجیدی نیشـان رێزیان لێ بگیرێـت، بـۆ ئەم مەبەسـتە لە ویلایەتی موسـڵ لە مێـژووی ٢٠ مایـس ١٣١١ نووسراو بە هاوپێچەوە پێشـکەش کراوە.		

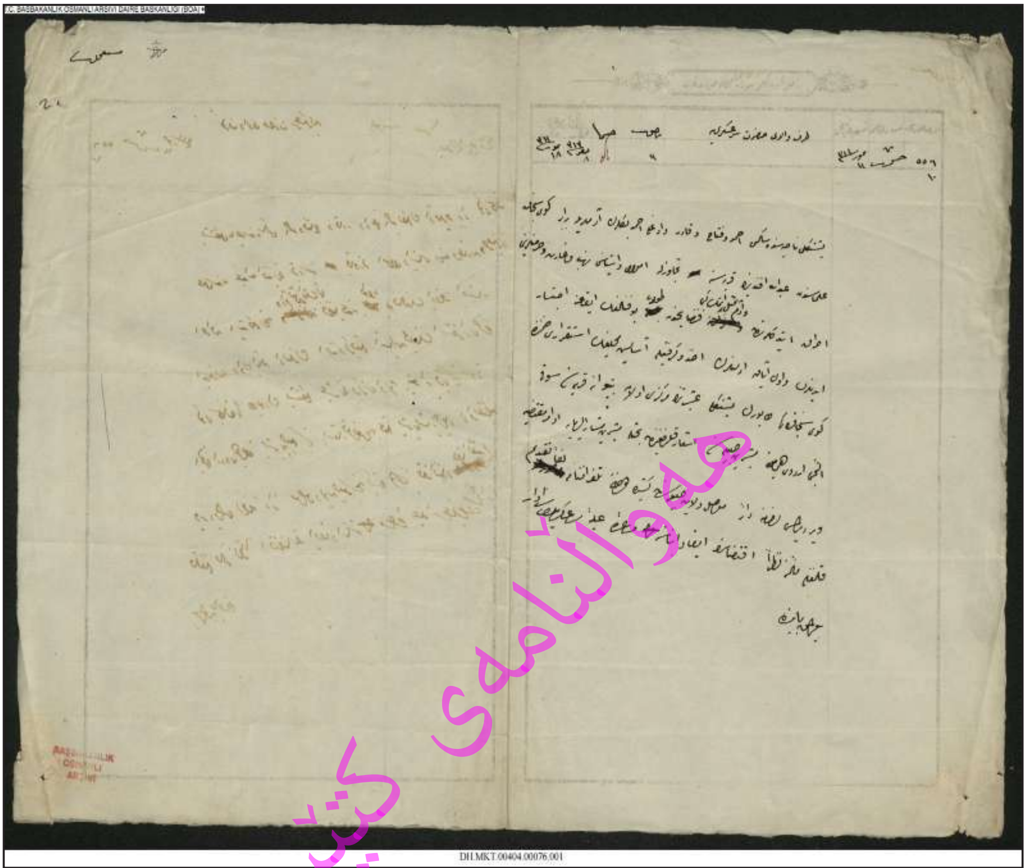

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	00404.00076	8 سەفەر 1313

٨ سەفەر ١٣١٣
١٨ تەمموز ١٣١١
بۆ لایەنی والی جەنابی سەر عەسکەریمان
ئەحمەد بەگ و فەتاح بەگ و قادر بەگ و کورەکەی ئەحمەد بەگ لە ناحیەی پەشەنکلی نیشتەجێن، لەگەڵ پیاوەکانیان بەیەکەوە لە کۆی سانجەق لە گوندی زانا عەبدوڵڵا ئەفەندی سەرپێچیان کردووە و کەلوپەل و پارەوپولیان تاڵان کردووە و هێرشیان کردۆتە سەریان، ماڵەکانیان سووتاندووە، تاوانی پیاو کوشتنیان ئەنجام داوە، ئەوانەی بوێری ئەوەیان کردووە ئەو کارە تێکدەرانە بکەن، هەروەها بۆ ئەوەی ئاسایشی ناوچەکە بەرقەرار بکرێت، ئەو تابورەی کە لە کۆی سانجەقە بۆ گوندی بێتواتە کە سەر بە هۆزی پەشەنکیە بروات، لە موشیرەتی جەلیلەی لەشکری شەشەمی هومایۆن ئاماژەی پێکراوە، پێویستە فەرمانی جێبەجێ کردن بدرێتە موشیرەتی ناوهاتوو بۆ ئەمەش تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵی جەلیلە دەرچووە و هاوپێچ پێشکەش کراوە، بە تێروانین لەم بابەتە جێبەجێ کردنی بە هاوکاری سەر عەسکەریمان دەبێت.

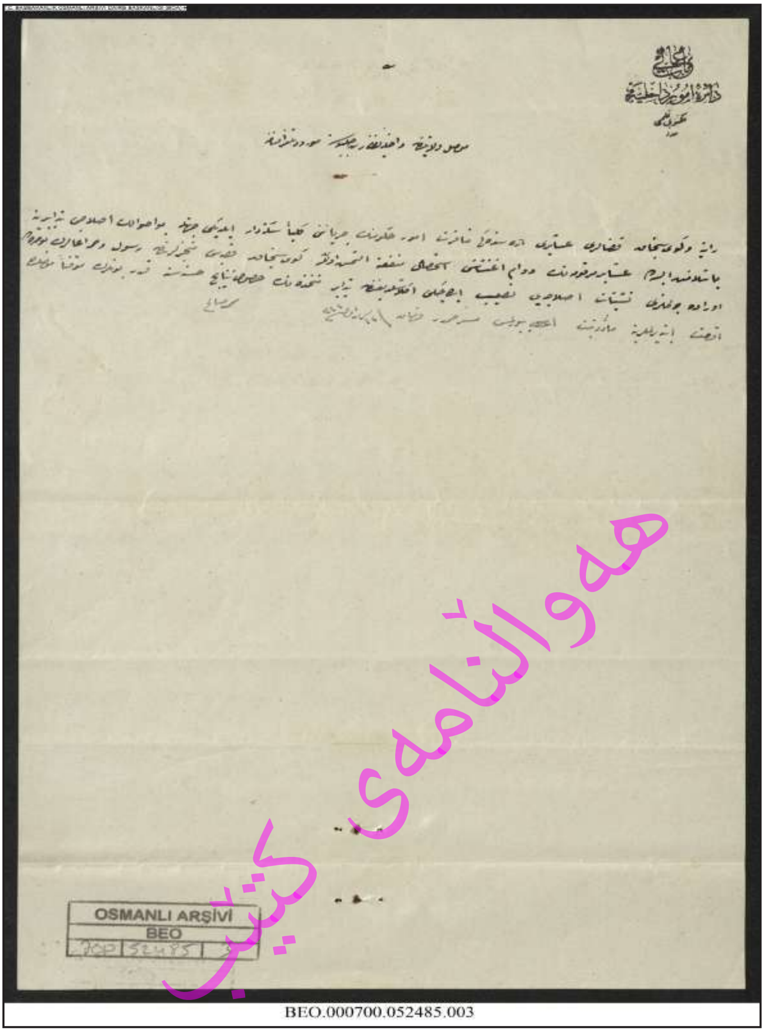

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	000700.052485	17 جەمادی یەکەم 1313

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە نێردراوە
بەهـۆی ئـەو ناکۆکیـەی لـە نێـوان هۆزەکانـی قـەزای کـۆی سـانجەق و قـەزای رانیـەدا هەیـە، کاروبـاری حکوومەتـی بـە تەواوەتـی پەکخسـتووە، ئەگەرچـی دەسـت کـراوە بـە چاککردنـەوەی ئـەو بارودۆخـە و ئامادەکاریـەکان دەسـتی پێکـردووە، بـەڵام سـنووربەزێنەرەکانی شـارۆچکەی کـۆی سـانجەق رەسـوڵ ئاغـا و حەمـە ئاغـا، بـەردەوام سـوود لـە تێکـدان و ئـاژاوەی هۆزەکانـی ناوهاتـوو وەردەگـرن، ئەمـەش وا دەکات کۆسـپ و تەگـەرە بخاتـە بـەردەم چاکسـازیەکان، بۆیـە ئەوانـە بـە شـێوەیەکی کاتـی تـا کارەکان تـەواو دەبـن بنێردرێنـە موسـڵ بـۆ ئەمـەش داوای مۆڵـەت کـراوە، تکایـە فەرمـان، لـە ١٢ تشرینـی یەکـەم ١٣١١.
محەمەد ساڵح

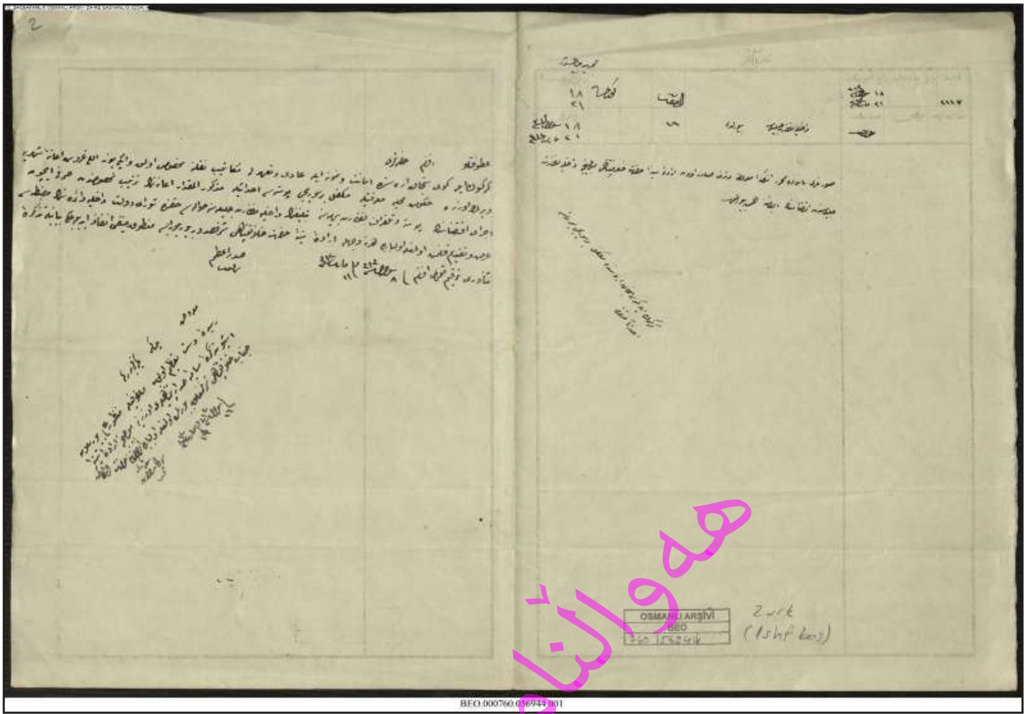

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO.</td><td>000760.056944</td><td>8 شەوال 1313</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی ئەفەندم
لە نێوان کەرکووك لەگەڵ کۆی سانجەق بۆ گواستنەوەی ئەمانەت و کەلوپەل ئۆفیسی گواستنەوە دابین بکرێت بۆ ئەمەش مانگانە ۲۵۰ قوروش بدرێت، بە ئاگاداری حکوومەتی خۆچێی هێنان و بردنی پۆستە بە کەفالەت بە بری دیاریکراوی عانە رێك بخرێت، بە مەبەستی خەرج کردنیشی نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی بەهیە راگەیاندنی حەواڵەی نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە کراوە، بریارنامەی فەرمانگەی ناوەخۆی شورای دەوڵەت راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتە بە هەر شێوەیەك بێت ئەگەر فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی چ بفەرمووێت، جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم، لە ۸ شەوال ۱۳۱۳ و لە ۱۱ مارت ۱۳۱۲.
رەفعەت سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

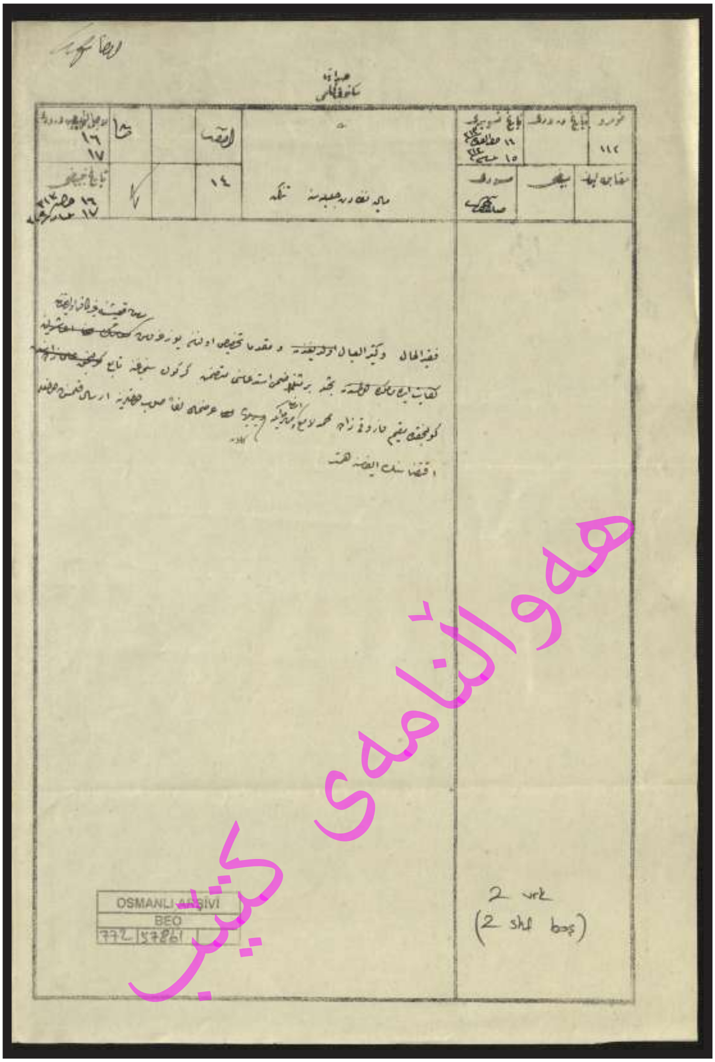

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	000772.057861	16 زیلقەعدە 1313
١٦ زیلقەعدە ١٣١٣ ١٧ نیسان ١٣١٢ نووسراو بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە لە سانجەقی کەرکووك دانیشتوی کۆی سانجەق فاروق زادە محەمەد لامع بەهۆی هەژاری و زۆری منداڵ سەرەتا ١٠٠ قوروش مووچەی بۆ براوەتەوە، بەڵام لەبەر خراپی بژێوی ژیانی ئەم برە پارەیە بەشـی ناکات، بۆیە داوای کردووە بۆی زیـاد بکرێـت، هاوپێـچ داواکاری بـە واژوو و مۆری ناوبراو بـۆ دەوڵەت نێردراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

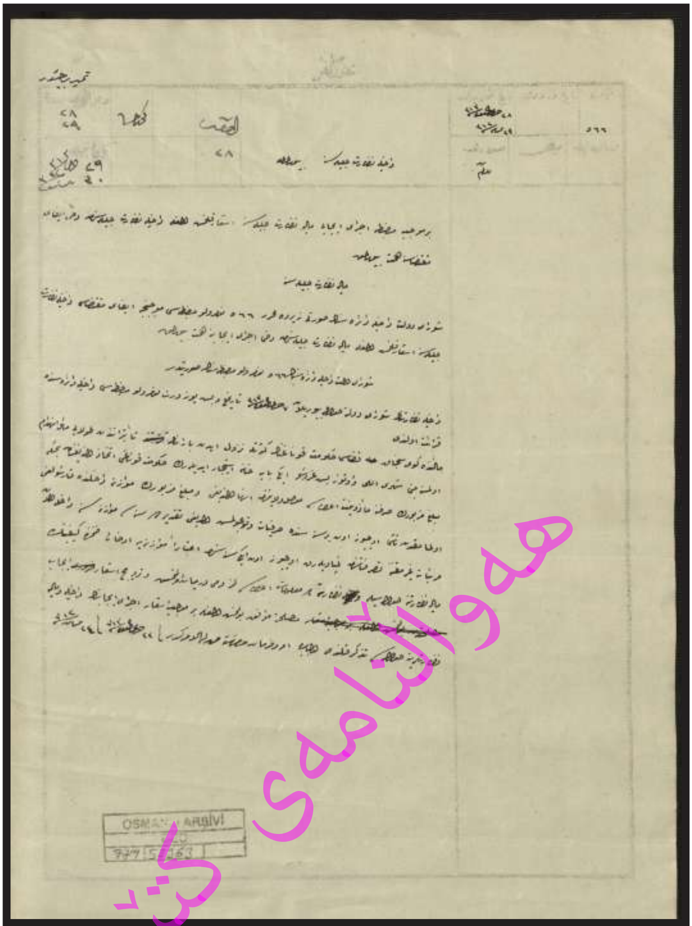

هەواڵنامەی کتێب

1313 زیلقەعدە 29	000779.058363	BEO.

٢٩ زیلقەعدە ١٣١٣
٣٠ نیسان ١٣١٢
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
وێنەی بریارنامەی فەرمانگەی ناوەخۆی شورای دەوڵەت ژمارە ٥٦٦
بریارنامـەی ٧ زیلقەعـدە ژمـارە ٥٠٤ کـە لـە نەزارەتـی ناوەخـۆ حەواڵـەی شـورای دەوڵـەت کـراوە، لـە فەرمانگـەی ناوەخـۆش خوێندنـەوەی بـۆ کـرا.
لـە بابەتـی قـەزای کـۆی سـانجەق لەبـەر ئـەوەی بارانێکـی زۆر باریـوە قۆناغـی حکومـەت وێـران بـووە، بۆیـە بـە مانگانـەی ٥٠ تـا ٣٥ قـوروش خانەیەکـی دوو دەرگا بـە کـرێ گیـراوە، دوای ئـەوەی بۆتە قۆناغی حکومـەت بۆ خەرج کردنـی بـرە پـارەی ناوهاتـوو و وەرگرتنـی ڕەزامەنـدی لـە ویلایەتـی موسـڵ کۆتایی پـێ هاتـووە، هەروەها بـرە پارەی ناوهاتـوو لـە نـاو موازەنـەی ناوەخـۆ بە هیـچ بەرامبەرێـك نەنووسراوەتـەوە، لـە خەرجی سـاڵی ٣١١ خەرج نەکراوە، بۆیـە لـە موازەنـەی ئـەم سـاڵەدا ڕێـك دەخرێـت واتـە لـە سـاڵی ٣١٢ دەخرێتـە نـاو موازەنـە و تۆمـار دەکرێـت، بـە حەواڵـە کردنـی بـۆ نەزارەتـی دارایـی و بـە پێویسـت زانـراوە زانیاریـش لـە نـەزارەت بدرێـت، بـە گوێـرەی بەرژەوەنـدی بـۆ جێبەجـێ کردنـی کارەکـە نـووسراو حەواڵـەی نەزارەتەکانـی ناوەخـۆ و دارایـی کـراوە، بـەم بابەتـە ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات، لـە ٢٣ زیلقەعـدە ١٣١٣ و لـە ٢٤ نیسـان ١٣١٢.

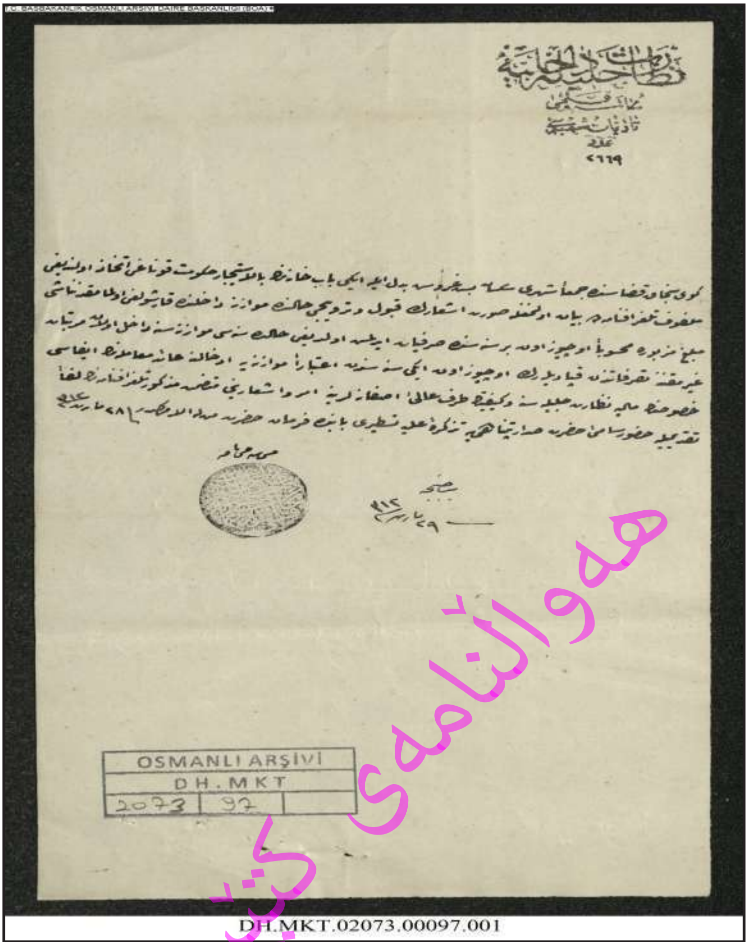

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT.</td><td>02073.00097</td><td>25 شەوال 1313</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
قەڵەمی ژمێریاری
یەکەی ....
ژمارە ٢٦٦٩
لـە قـەزای کـۆی سـانجەق مانگانـە ٨٥ قـوروش بـۆ بە کـرێ گرتنـی خانەیەکـی دوو دەرگا خەرج کـراوە، بەمـەش بۆتە قۆناغـی حکوومـەت و لـە تەلەگرافنامـە راگەیەنـدراوە، وێنـەی ئامـاژە پێکردنەکـە لـە کاتـی قەبـوڵ کـردن و دانانـی نرخەکـەی لـە نـاو موازەنـەدا بەرامبـەر بـە نەبوونی شـوێنگرەوە، پـارەی ناوهاتوو بە هەژمـار کردن لە خەرجی سـاڵی ٣١١ خەرج کراوە، لە موازەنەی ئەم سـاڵە تۆمار کراوە، بەڵام لەبەر داخسـتنی خەرجی ئەم سـاڵە، لە موازەنەی سـاڵی ٣١٢ بـە دواوە تۆمـار دەکرێـت و مامەڵەکـە جێبەجـێ دەکرێـت لـەم بارەیـەوە لە نەزارەتـی دارایی جەلیلـە و فەرمان و ئامـاژەی لایەنـی عالـی تەلەگرافنامـەی ناوهاتـوو هاوپێچ پێشـکەش کراوە، بـە فەرمانی جەنابی سـەدری ئەعزەمی سـەدارەت نـووسراو دەکرێـت، لەم بابەتە فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسـەیە کـە فەرمان دەردەکات، لـە ٢٨ مارت ١٣١٢.
بە ناوی ژمێریاری</td></tr>
</table>

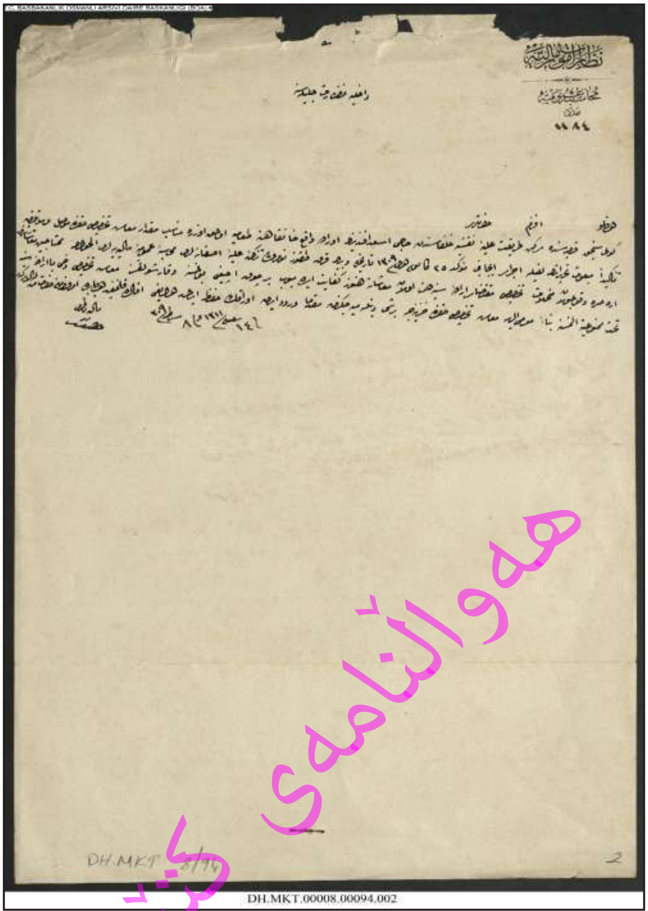

هەواڵنامەی کێبز

DH.MKT.	00008.00094	14 شەعبان 1311

نەزارەتی کاروباری دارایی
ژمێریاری گشتی
ژمارە ١١٨٤
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی ئەفەندم

لەسـەر تەریقەتـی نەقشـیە حاجـی ئەسـعەد ئەفەنـدی لـە شـارۆچکەی کـۆی سـانجەق نیشـتەجێیە، لـە بـارەی دابینکردنـی برێکـی گونجـاو مووچـە تـا خواردنـی خانەقایەکـەی پـێ بکرێـت، لـە ویلایەتـی موسـڵ بـە دووپاتکردنـەوە هاوپێـچ نووسراوەکانـی نێـردراو جێبەجـێ بکرێـت، نـووسراوی ٢٥ کانوونـی یەکـەم ١٣٠٩ ژمـارە ١٠٤٩ نێردراوەتـە ژمێریـاری گشـتی دارایـی، بەهـۆی فەرمانـی پاشـا لـە برینـەوەی مووچـەی دەسـتکورتان و نـاوە نـاوە ئەنجامدانـی جێبەجـێ کردنەکـە، پـارە بـەش نـاکات، بۆیـە دابینکردنـی مووچـەی بـێ بەرامبـەر بـە فەرمانـی پاشـا قەدەغەکـراوە، لـە بـارەی دابینکردنـی مووچـە، لـە خەزینـە گـوێ لـە هیـچ ناگـرن، ئـەو کاغەزانـەی کـە هاتـوون نەیانپاراسـتووە، ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.

لە ١٤ شەعبان ١٣١١ و لە ٨ شوبات ١٣٠٩
نازری دارایی

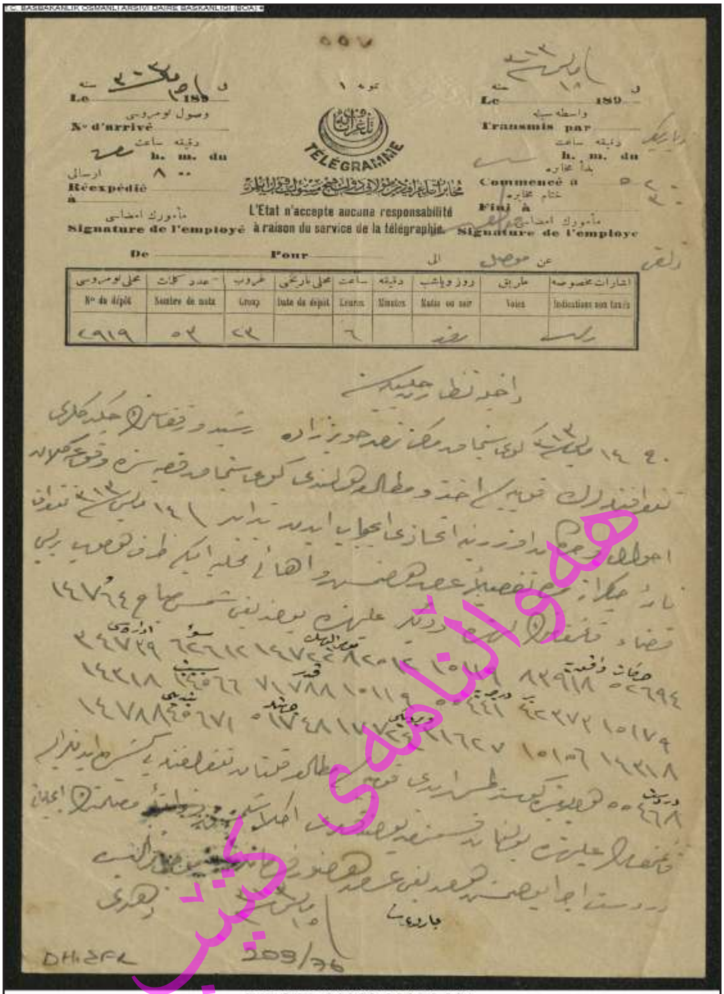

DH.ŞFR.00209.00076.001

DH.ŞFR.	00209.00076	25 زیلحیجە1314

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لە ١٤ مایس ١٣١٣ لە مەرکەزی کۆی سانجەق حەوێز زادە رەشید و هاوەڵانی ئەو تەلەگرافنامەی رایانکێشاوە دانەیەکی بردراوە و خوێندنەوەی بۆ کراوە، لە شارۆچکەی کۆی سانجەق بە گوێرەی هەواڵی ئەو جموجوڵ و بارودۆخانەی کە هاتووە، بۆ ئامادەکاری کردن لە ١٤ مایس ١٣١٣ تەلەگرافنامەی بەندەمان بە پوختەیی راگەیەندراوە و دانیشتوانی خۆچێی بوونەتە دوو بەش، بەشێکی لەگەڵ قائیمقامن، بەشەکەی تریشی لەگەڵی نین، هەروەها سەبارەت بە جموجوڵی باسکراودا بەهۆی خراپی کارگێری ناوبراوان تا رادەیەك کاریگەری بەسەر بارودۆخەکەدا هەبووە، بۆیە نیشان دراوە کە دەبێ بگۆردرێت و دەست بەسەر بکرێت، ئەو دانەیەی کە خوێندنەوەی بۆ کراوە، ئەوانەی تەلەگرافنامەکەیان ناردووە دەرکەوتووە دژی قائیمقامن، بە گوێرەی بەرژەوەندی دەست بەسەر بکرێن، بۆ ئێستا فەرمان.
والی موسڵ زوهدی
١٥ مایس ١٣١٣

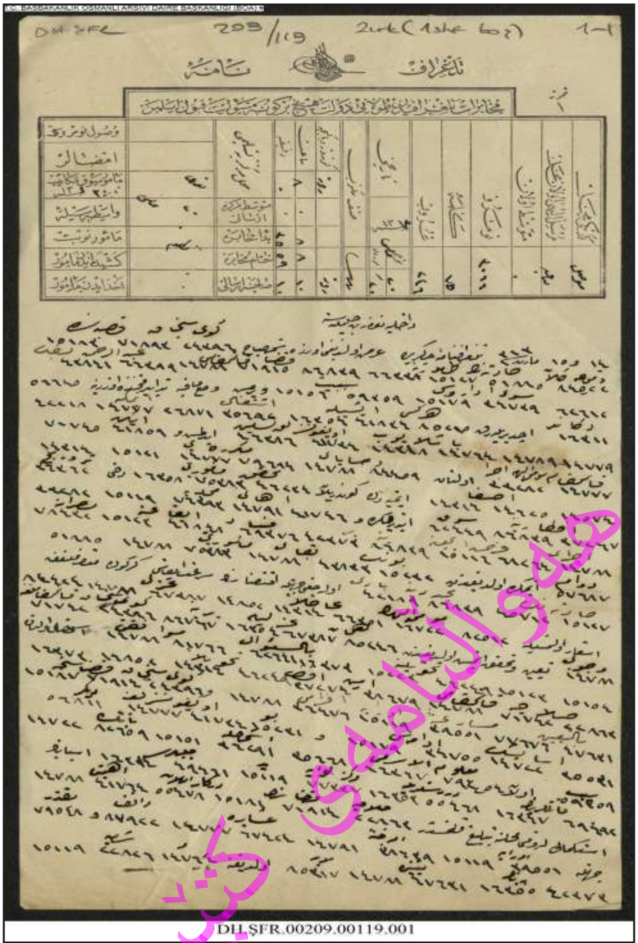

هەواڵنامەی کێژ

1314 شەوال 23	00209.00119	DH.ŞFR.

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە

لـە ١٤ و ١٥ مـارت ١٣١٣ تەلەگرافنامـەی بەندەمـان راگەیەنـدرا، لـە شـارۆچکەی کـۆی سـانجەق ئـەو رووداوەی کـە تێـدا روویـدا، هۆکارەکـەی دەگەڕێتـەوە بـۆ بەڕێوەبردنـی خراپـی قائیمقامـی قـەزا عەبدولرەحـمان بـەگ، لەگـەڵ ئەمـەش لەسـەر ئـەو ئامادەکاریانـەی کـە کـراوە، دوکانـەکان کراوەتـەوە و هـەر کـەس سـەرقاڵی کاری خۆیەتـی و دەسـتی بـە کاری خـۆی کـردووە، قائیمقامـی ناوهاتـوو گوێڕایەڵـی ئـەو ئامۆژگاریـە دووبارەکراوانـە نابێـت کـە بـەردەوام پێـی دەدرێـت، فەرمانبـەری لێکۆڵینـەوە نێردراوەتـە شـوێنەکە و مەترسـی بابەتەکـەی روون کردۆتـەوە، جێـگای مەترسـیە دووبـارە رەوان بکرێتـەوە، گەندەڵـی لـە بـەردەوام بـوون دایـە، هەرچـی زووە بـە موتەسـەرفی کەرکـوك راگەیەنـدراوە کـە بەپەلـە ناوبـراو دووربخرێتـەوە و کەسـێکی تـر بکرێتـە قائیمقامـی کـۆی سـانجەق، بـۆ ئەمـەش هـەر ئێسـتا قائیمقامـی سـەڵاحیە ئەمیـن ئەفەنـدی بگوازرێتـەوە قـەزای کـۆی سـانجەق و لـە قائیمقامیـەت دامەزرێـت، هەروەهـا بـە پەلـە بچێتـە شـوێنەکە و ئاسایشـی قـەزای کـۆی سـانجەق جێگیـر بـکات و ئـەو ئاژاوەیـە کۆتایـی پـێ بهێنرێـت و ئەوانـەی هـۆکاری ئـەو رووداوەن و کـە ناوەکانیـان دیـارە وەکـو بکوژانـی .... دەسـتگیر بکرێـن و رەوانـەی مەرکـەزی لیـوا بکرێـن، بـۆ جێبەجـێ کردنـی ئـەم کارانـەش ئـاگاداری دراوەتـە خۆچێـی، بـۆ قـەزای سـەڵاحیەش کەسـێکی ئاوێتـە بـە هۆزگەرایەتـی و کەسـێکی گونجـاو دابمەزرێـت.

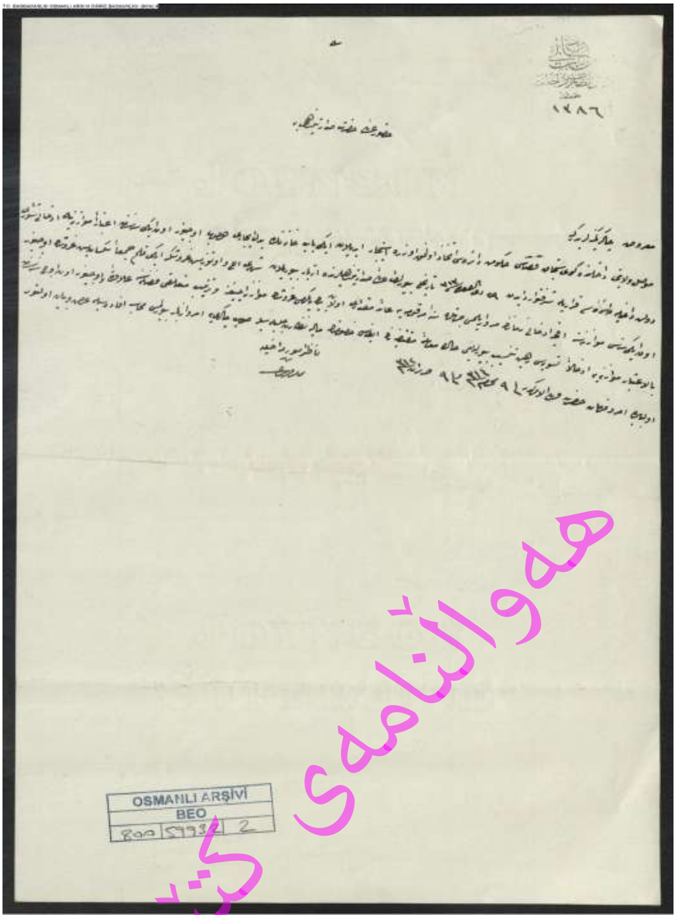

BEO.000800.059932.002

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	000800.059932	9 موحەررەم 1314

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
ژمارە ١٣٨٦
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی سەروو
ڕاگەیەندراوی بەندەیە

لە ناو ویلایەتی موسڵ، لە قەزای کۆی سانجەق خانەیەکی دوو دەرگایی دەکرێتە فەرمانگەی حکوومەت، لە بەرامبەر کرێیەکەی لە ساڵی ٣١٢ دەخرێتە ناو موازەنەوە، بە فەرمانی شورای دەوڵەت، فەرمانگەی ناوەخۆ لە ٢٩ زیلقەعدە ١٣١٣ نووسراو لە سەدارەتپەناهی هاتووە مانگانە ٥٠ و ٣٥ قوروش بە کۆکردنەوەی دەکاتە ٨٥ قوروش لە موازەنەی ساڵی ٣١٢ بە ئاقچە تۆمار دەکرێت، بە تێپەربوونی کات ئەو بڕەیەی کە لە ساڵی ناوهاتوودا هەیە بە ١٠٢٠ بە موازەنە و ڕێکخستن زیادەی دێتە سەر و تۆمارکردنی لە موازەنەی ساڵی ٣١٣ لە جێبەجێ کردنی مامەڵەکە ئەوا بە فەرمان و نووسراوی نەزارەتی دارایی جەلیلە دەبێت و بە ووتەی ژمێریاری ڕادەگەیەندرێت و بڵاودەکرێتەوە، لەم بارەیەوە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٩ موحەررەم ١٣١٤ و لە ٩ حوزەیران ١٣١٢.
نازری کاروباری ناوەخۆ

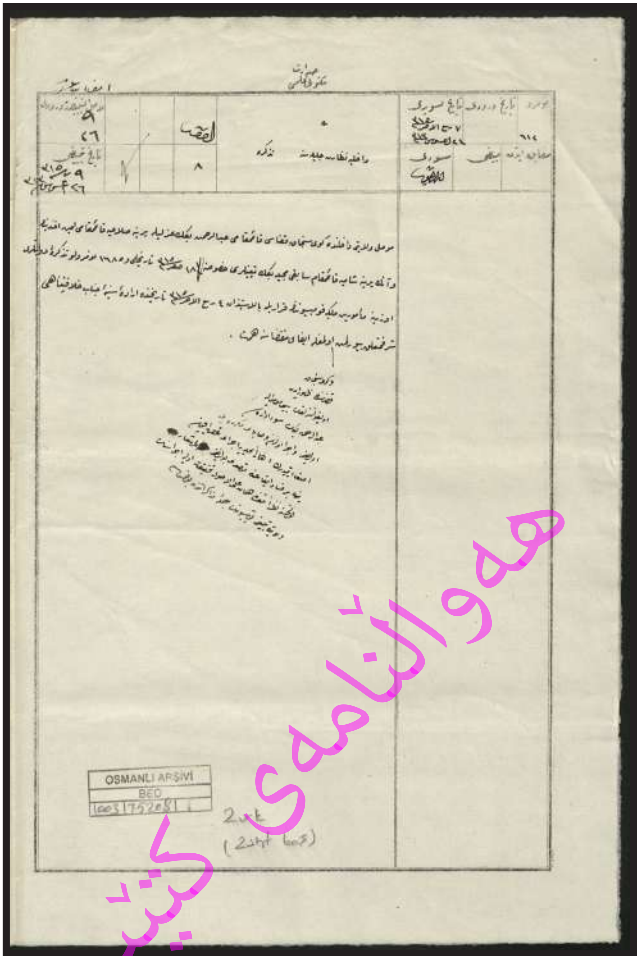

BEO.	001003.075208	9 رەبیعی کۆتایی 1315

٩ رەبیعی کۆتایی ١٣١٥
٢٦ ئۆغستۆس ١٣١٣
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە، نووسراو

لـە نـاو ویلایەتـی موسـڵ، قائیمقامـی قـەزای کـۆی سـانجەق عەبدولرەحـمان بـەگ دوورخراوەتـەوە، لـە شـوێن ئـەو قائیمقامـی سـەلاحیە ئەمیـن ئەفەنـدی لـە شـوێن ئەویـش قائیمقامـی پێشـووی شـامیە مەجیـد بـەگ دامەزرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نـووسراوی مێـژووی ١٨ سـەفەر ١٣١٥ ژمـارە ١٦٨٥ی دەوڵـەت و ڕەزامەنـدی قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە دوای مۆڵـەت فەرمانـی پاشـای جەنابـی خەلافەتپەناهـی لـە ٤ ڕەبیعـی کۆتایـی ١٣١٥ فەرموویەتـی، هەروەهـا هـۆکاری سـەرهەڵدانی کاروکـردەوەی نەشـیاو لـە قـەزای کـۆی سـانجەق دەگەڕێتـەوە بـۆ عەبدولرەحـمان بـەگ کـە لـە لایەنـی کارگێرییـەوە بەڕێوەبردنـی کارەکانـی کەموکوری هەبـووە، لە دووبـارە بوونـەوەی ئـاگاداری و ئامۆژگاریـش گوێڕایـەڵ نەبـووە، دیسـان دانیشـتوان ڕووبـەڕووی گەندەڵیەکـی تـر بونەتـەوە، بـە تێڕوانیـن لـەم ئاماژانـە بـۆ ئـەوەی بـە گوێـرەی نەریـت لێکۆڵینـەوەی سـەرەتایی ئەنجـام بدرێـت، لـە نووسراوەکانـی قۆمیسـیۆن ئـەو ئاگادارییانـە بیـنراوە کـە دراوەتـە ویلایـەت، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنی.

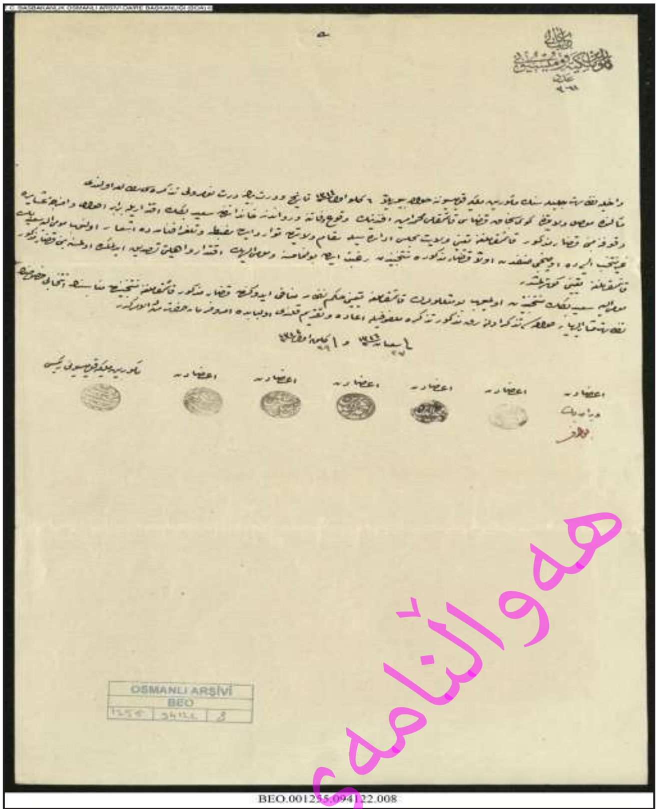

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	001255.094122	27 شەعبان 1316

بابی عالی
قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە
ژمارە ٣٦١
نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە خوێندراوەتەوە کە لە مێژووی ٦ کانوونی یەکەم ١٣١٤ ژمارە ٤٠٠٤ حەواڵەی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە کرا.
لە ویلایەتی موسڵ دوای مردنی قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق محەمەد ئەمین ئەفەندی، لە خانەدانی رواندز سەعید بەگ جگە لەوەی لێهاتووە لەگەڵ خوی هۆزگەرێتی هاوتایە، بۆیە لە بریارنامە و تەلەگرافنامە لە ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەت ئاماژەی پێکراوە و هاتووە لە قەزای ناوهاتوو دامەزرێت، ئەگەرچی سەعید بەگ هەڵبژێردراو نییە، بەڵام کەس نییە ئارەزووی هەبێت لە قەزای ناوهاتوو بە هەڵبژێردراوی چینی سێیەم خۆی هەڵبژێرێت، هەرچی ناوبراوە ئەوا لێهاتوویی و توانای پەسەندکراوە، بۆیە رەزامەندی دراوە لەسەر دامەزراندنی لە قائیمقامیەتی قەزای ناوهاتوو.
سەعید بەگ لە هەڵبژێردراوەکان نییە، سەبارەت بە یاسای دامەزراندنی ئەو جۆرە کەسانە لە قائیمقامیەت، دژی بریاری نیزامیە، بۆ ئەوەی کەسێکی گونجاوتر لە قائیمقامیەتی قەزای ناوهاتوو دامەزرێت ئەوا نووسراو حەواڵەی نەزارەتی ناوهاتوو کراوە، نووسراوی ناوهاتوو بە هاوپێچەوە نێردراوەتەوە و پێشکەش کراوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
٢٧ شەعبان ١٣١٦ و لە ٢٩ کانوونی یەکەم ١٣١٤
ئەندام/سەرۆکی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	001277.095762	25 شەوال 1316

بابی عالی
قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە
ژمارە ٣٩٨

لە ویلایەتی موسڵ قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق محەمەد ئەمین ئەفەندی بەهۆی مردنیەوە لە نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلەوە سەعید بەگ لە خانەدانەکانی رواندز هەڵبژێردراوە تا بچێتە شوێنەکەی، بەڵام ناوبراو لە هەڵبژێردراوەکان نییە، بۆ نموونەی ئەو جۆرە کەسانە بە دامەزراندنیان وەکو قائیمقام پێچەوانەی بڕیاری نیزامن، لە بڕیارنامەی ٢٩ کانوونی یەکەم ١٣١٤ راگەیەندراوە و بڵاوبۆتەوە کە کەسێکی هەڵبژێردراوی گونجاو بۆ قائیمقامیەتی ناوهاتوو هەڵبژێردرێت. ئەمجارە لە نەزارەتی ئاماژەپێکراودا بە پێشکەش کردن حەواڵە کراوە، نووسراوی ١٨ شوبات ١٣١٤ ژمارە ٤٨٦٤ بۆ قائیمقامیەتی قەزای ناوهاتوو لە چینی سێیەم نائیبی پێشووی سەڵاحیە محەمەد سەعید ئەفەندی کە زمانی عەرەبی دەزانێت، لە مولازمە هەڵبژێردراوەکانیشە دامەزراندنی نیشان دراوە.
ئەگەرچی ناوبراو هەڵبژاردننامەی قائیمقامیەتی وەرگرتووە، بەڵام تا ئێستا لە قائیمقامیەت خزمەتی نەکردووە، لە کاتی ووردبینی دەرکەوتووە ناوبراو لە دادگا و سەرۆکایەتی سزا کاروکردەوەی خراپی نیشان دراوە، بەم هۆیەشەوە سێ جار دراوەتە دادگا، بۆیە کەسێکی تری گونجاو بۆ قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق هەڵبژێردرێت بۆ ئەم مەبەستەش نووسراو بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە حەواڵە کراوە، نووسراوی ناوهاتوو لەگەڵ هاوپێچەکانی گەڕێندراوەتەوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتە ئەمر و فەرمان بۆ ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٢٥ شەوال ١٣١٦ و لە ٢٣ شوبات ١٣١٤.
ئەندام/ سەرۆکی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی

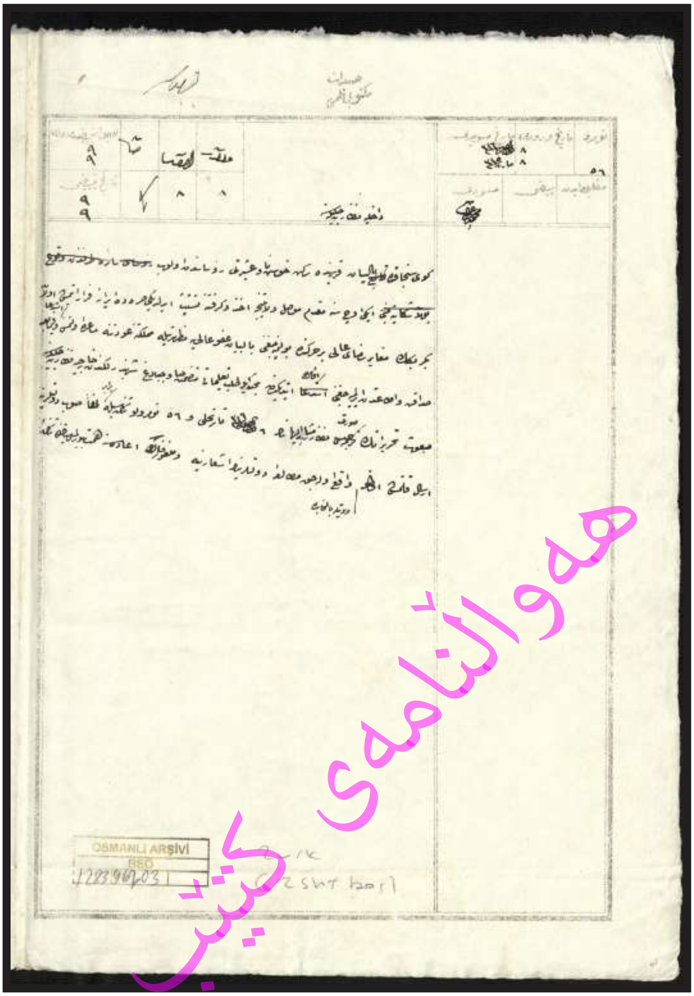

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	001283.096203	8 زیلقەعدە 1316

٨ زیلقەعدە ١٣١٦
٨ مارت ١٣١٥
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
بەکر بەگ یەکێکە لە سەرۆکەکانی هۆزی خۆشناو، لە گوندی بالیسانی سەر بە کۆی سانجەق نیشتەجێیە، پێش دوو سێ ساڵ لەو کاتەی لە ویلایەتی موسڵ کێشە و گرفتی دروست کردووە، بۆ ئێران هەڵاتووە، بۆیە بەکر بەگ رایگەیاندووە کە هیچ جموجۆڵێکی پێچەوانەی رەزامەندی عالی ئەنجام نادات، بە دەرکردنی لێبووردنی عالی دەگەڕێتەوە مەملەکەتی خۆی و داوای کردووە هاوکاری بکرێت، دواتریش ووتوویەتی دڵسۆز و ملکەچ دەبێت، بۆ ئەم مەبەستە نووسراو لە شەهبەندەری ساوچبۆلاغ بۆ نەزارەتی دەرەوەی جەلیلە نێردراوە، وێنەیەکی نەزارەتی ناوهاتوو لەگەڵ نووسراوی ٦ زیلقەعدە ١٣١٦ ژمارە ٥٦ بەیەکەوە بۆ دەوڵەت نێردراوە، بە گفتوگۆ لەگەڵ ویلایەت بە ئاماژەی دەوڵەت هیممەت بکرێت لە ناردنەوەی هاوپێچەکان، بۆ ئەم مەبەستەش نوسراو کراوە.

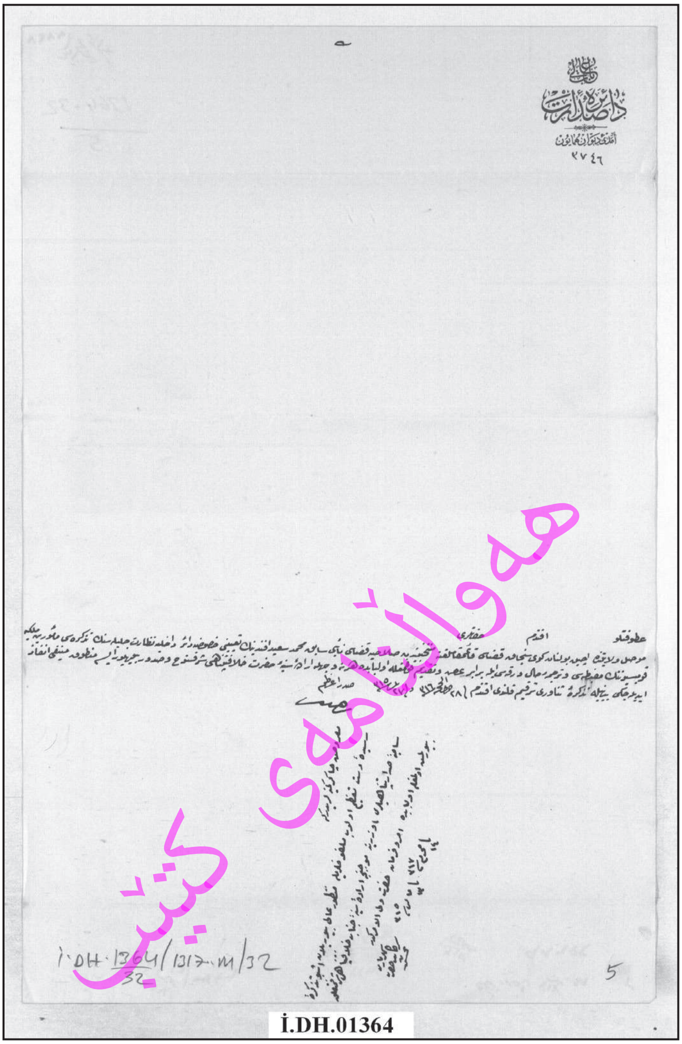

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>I.DH.</td><td>01364.000032</td><td>28 زيلحيجه 1316</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
٣٧٤٦
بۆ جەنابی ئەفەندیم
قائیمقامیەتەكەی قەزای كۆی سانجەق سەر بە ویلایەتی موسڵ بە كراوەیی ماوەتەوە، سەبارەت بە دامەزراندنی نائیبی پێشووی قەزای سەڵاحیە محەمەد سەعید ئەفەندی، نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە و بریارنامەی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولكیە و كاغەزی وەرگێردراوی ناسنامە بەیەكەوە راگەیەندراوە و پێشكەش كراوە، لەم بارەیەوە فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی و سەدارەت بفەرمووێت جێبەجێ دەكرێت، نووسراو نووسراوەتەوە ئەفەندم، لە ٢٨ زیلحیجە ١٣١٦ و لە ٢٧ نیسان ١٣١٥.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

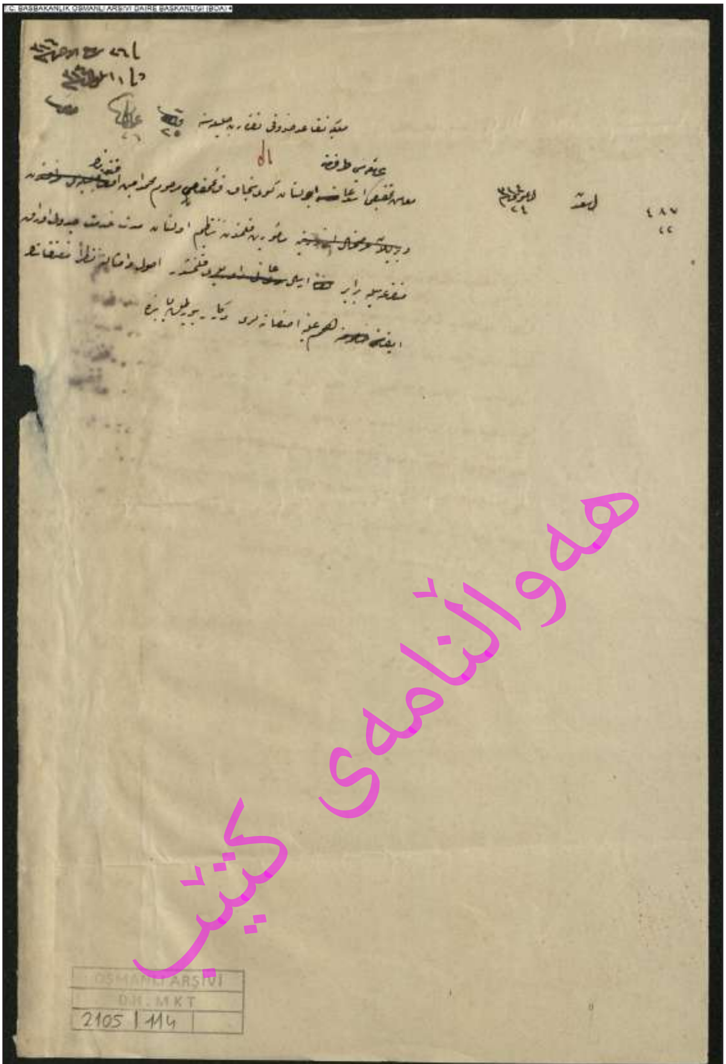

DH.MKT.02105.00114.001

هەواڵنامەی کتێب

26 رەبیعی کۆتایی 1316	02105.00114	DH.MKT.

٢٦ رەبیعی کۆتایی ١٣١٦
١ ئەیلوول ١٣١٤
بۆ نەزارەتی سندوقی خانەنشینی مولکیەی جەلیلە
لـە بـارەی بریـنـەوەی مووچـە بـۆ خانـەوادەی قائیمقامـی خوالێخۆشـبووی کـۆی سـانجەق محەمـەد ئەمیـن ئەفەنـدی، خانەوادەکـەی داوایـان کـردووە مووچەیـان بـۆ ببڕێتـەوە، بـە گوێـرەی ئـەو داواکاریـەی کـە دراوە لـە ڕووی فەرمانبەرێتیـەوە خشـتەی مـاوەی خزمـەت و کاغـەزە جیاجیاکانـی بەیەکـەوە بـۆ سـەروو نێـردراوە، بـە تێڕوانیـن لـە بابەتەکـە بـا سـەروو بفەرمووێـت تـا هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

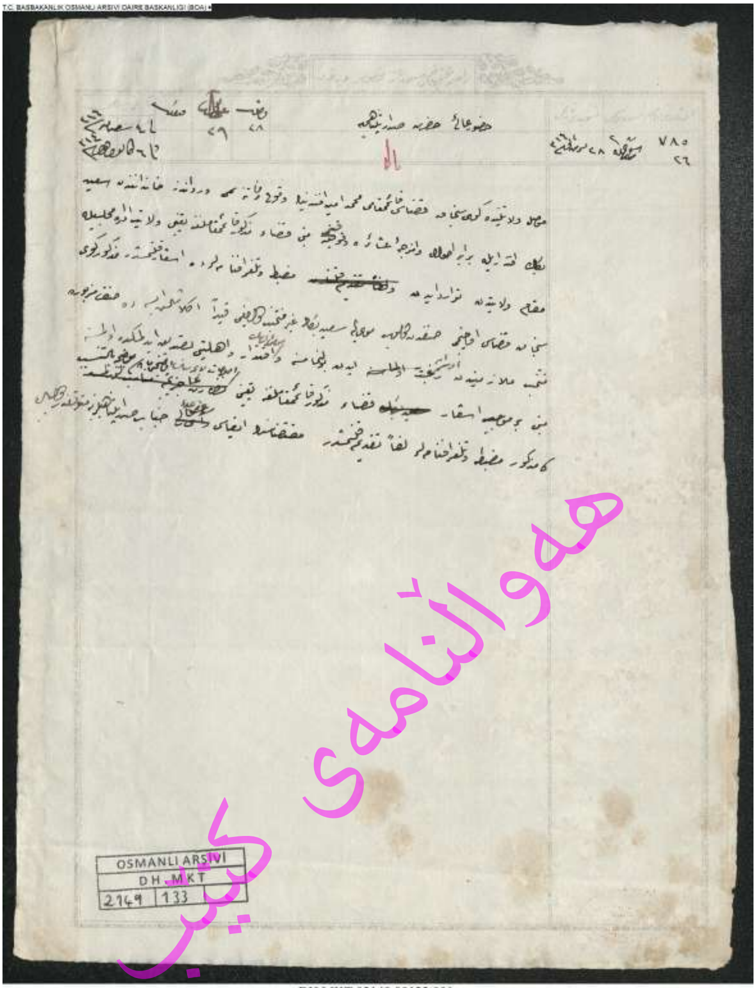

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02149.00133.001

4 شەعبان 1316	02149.00133	DH.MKT.

٤ شەعبان ١٣١٦
٦ کانوونی یەکەم ١٣١٤
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
لە ویلایەتی موسڵ بەهۆی مردنی محەمەد ئەمین ئەفەندی قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق، خانەدانی رواندز سەعید بەگ لەبەر لێهاتوویی و توانای ناوبراو، جگە لەمەش لەگەڵ دابونەریتی هۆزایەتی ئاوێتە دەبێت، لە قائیمقامیەتی قەزای ناوهاتوو دامەزرێت، لەم بارەیەوە لە ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەت لەگەڵ پایەی ویلایەت بریارنامە و تەلەگرافنامە هاتووە و ئاماژەی پێکراوە ئەگەرچی لە قەزای کۆی سانجەق لە چینی سێیەم سەعید بەگ هەڵبژێرداو نییە، بەڵام لە چینی باسکراودا کەسێك نییە هەڵبژێرداو بێت، بۆیە ناوبراو هەڵبژێردرێت و لە قەزای ناوهاتوو دامەزرێت، بۆ ئەمەش لیستی ..... ماددەی سێیەم چەسپێنراوە، بریارنامەی ناوهاتوو و تەلەگرافنامەکان هاوپێچ پێشکەش کراوە، جێبەجێ کردنی لەسەر جەنابی سەدارەتپەناهی وەستاوە.

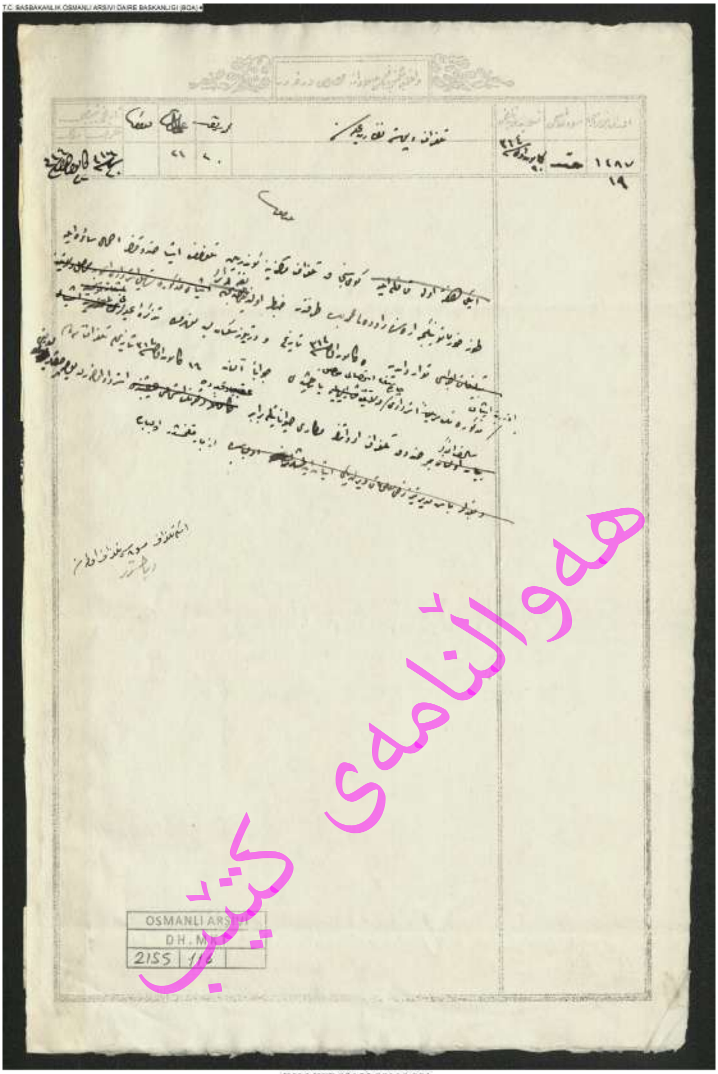
هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02155.00116.001

<table>
<tr><td>1316 شەعبان 20</td><td>02155.00116</td><td>DH.MKT.</td></tr>
<tr><td colspan="3">٢٠ شەعبان ١٣١٦
٢٢ کانوونی یەکەم ١٣١٤
بۆ نەزارەتی تەلەگراف و پۆستەی عالی
بۆ مەرکەزی تەلەگرافی کۆی سانجەق سندوقی کەلوپەلی تەلەگراف نێردراوە، بەڵام لە نێوان دوزخورماتو .... لەلایەن محەمەد بەگ خەڵکی داوده دەستی بەسەرداگیراوە، بە نووسراوی عالی لە مێژووی ٥ کانوونی یەکەم ١٣١٤ ژمارە ٤٨٥ بۆ چارەسەری وەرگرتنەوەی کەلوپەلی ناوهاتوو نووسراو بۆ موسڵ نووسراوەتەوە، لە وەڵامدا تەلەگرافنامە لە مێژووی ١٦ کانوونی یەکەم ١٣١٤ دەرچووە تێدا هاتووە یەك سندوق کەلوپەلی تەلەگرافی ناوهاتوو بە ئاژەڵی بارهەڵگر بەیەکەوە گەرێندراوەتەوە، بۆ ئەم مەبەستەش نووسراو کراوە.</td></tr>
</table>

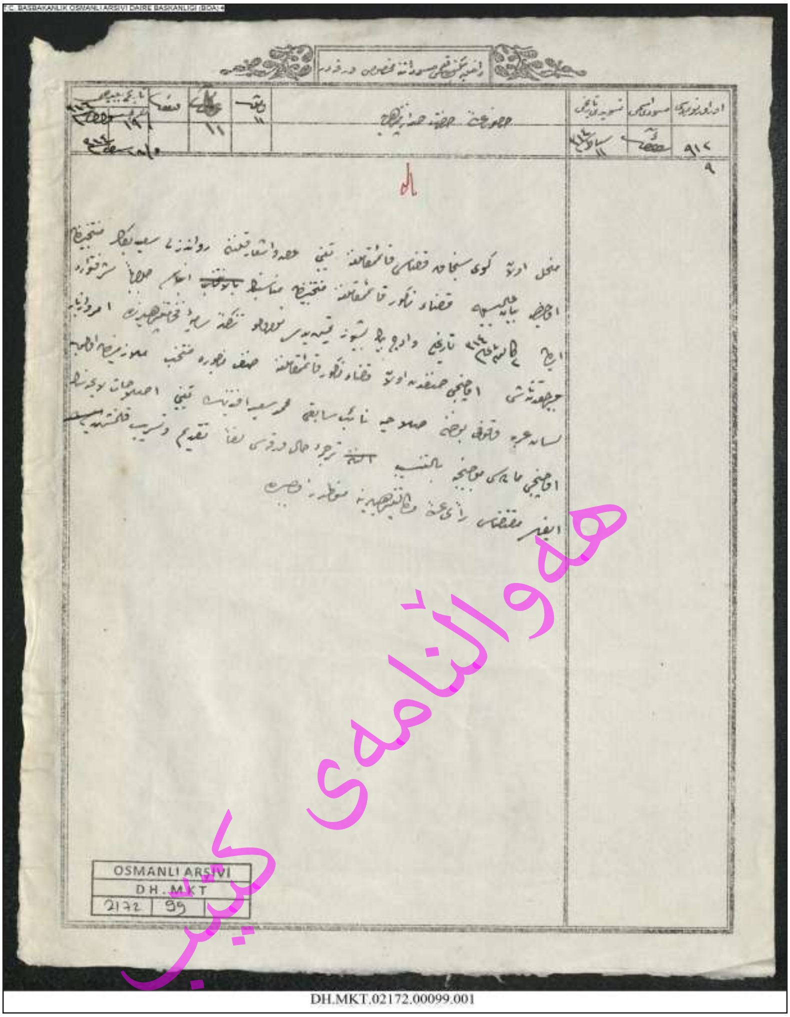

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02172.00099.001

DH.MKT.	02172.00099	19 شەوال 1316

١٩ شەوال ١٣١٦
١٨ شوبات ١٣١٤
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق بە بەتاڵی ماوەتەوە، راگەیەندراوە و ئاماژەی پێکراوە کە خەڵکی رواندز سەعید بەگ دادەمەزرێت، بەڵام دەرکەوتووە کە لە هەڵبژێردراوەکان نییە، لە وەڵامدا هاتووە کە کەسێکی هەڵبژێردراو و گونجاو بۆ قائیمقامیەتی قەزای ناوهاتوو دابنرێت، لە نووسراوی سەدری ئەعزەم لە مێژووی ٢ کانوونی دووەم ١٣١٤ ژمارە ٣٥٧٧ فەرمان دراوە کە نائیبی پێشووی سەلاحیە محەمەد سەعید ئەفەندی لە چینی سێیەم لە مولازمە هەڵبژێرداوەکانە و زمانی عەرەبی باشە بۆ قائیمقامیەتی قەزای ناوهاتوو دادەمەزرێت، پشت بەستن بە ماددەی سێیەمی لیستی چاکسازی بە چەسپاندن کاغەزی وەرگێردراوی زانیاری کەسێتی هاوپێچ پێشکەش کراوە، جێبەجێ کردنی رای وەکالەتپەناهیە.

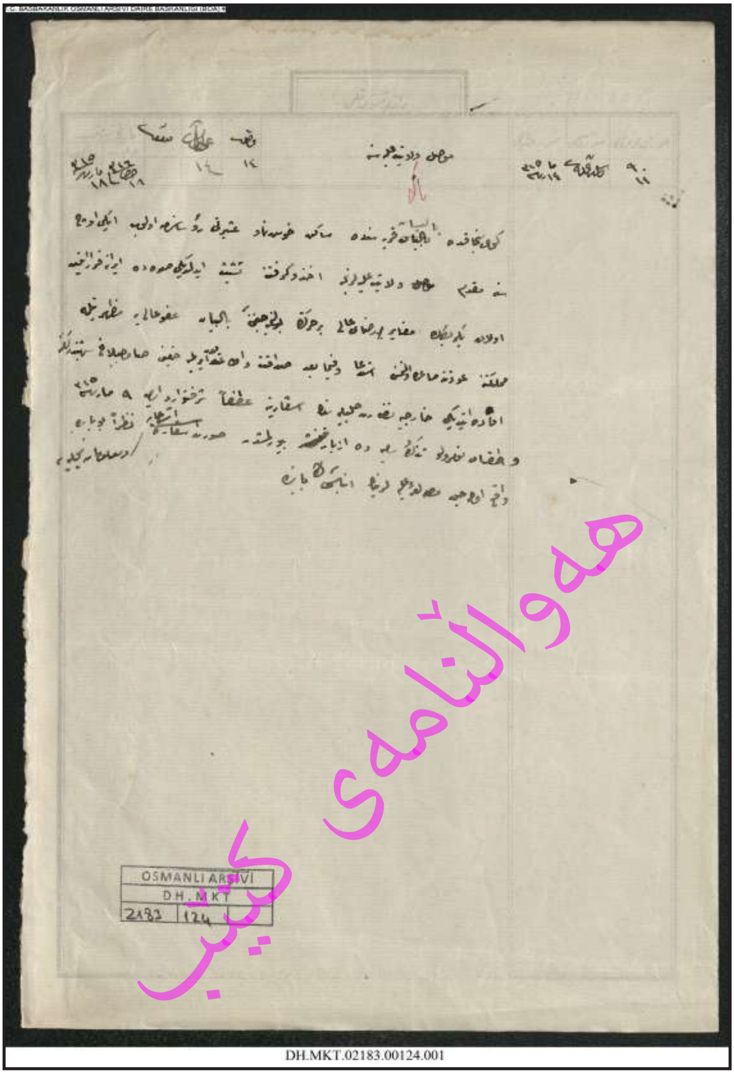

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	02183.00124	18 زیلقەعدە 1316

١٨ زیلقەعدە ١٣١٦
١٨ مارت ١٣١٥
بۆ ویلایەتی موسڵی عالی
بەکر بەگ یەکێکە لە سەرۆکەکانی هۆزی خۆشناو و دانیشتووی گوندی بالیسانی کۆی سانجەق، پێش دوو سێ ساڵ لە ویلایەتی عالی کێشە و گرفتی دروست کردووە و رایکردووە بۆ ئێران، ناوبراو رایگەیاندووە هیچ چالاکیەك ئەنجام نادات و رەزامەندی عالی بەدەست دەهێنێت، داوای کردووە لێی خۆش بن تا بگەرێتەوە مەملەکەتی خۆی، دواتر لە شەهبەندەری ساوجبۆلاق باسی کردووە کە دڵسۆزی دەنوێنێت و ملکەچ دەبێت، لە ئاماژەی نەزارەتی دەرەوەی جەلیلە لە مێژووی ٩ مارت ١٣١٥ ژمارە ٩٠ لە نووسراوی سەدری ئەعزەم ئاماژەی پێکراوە، بە تێروانین لە وێنەی داواکاریەکە و زانیاری خۆچێی لە سەرەوە خوێندنەوەی بۆ دەکرێت و رادەگەیەندرێت.

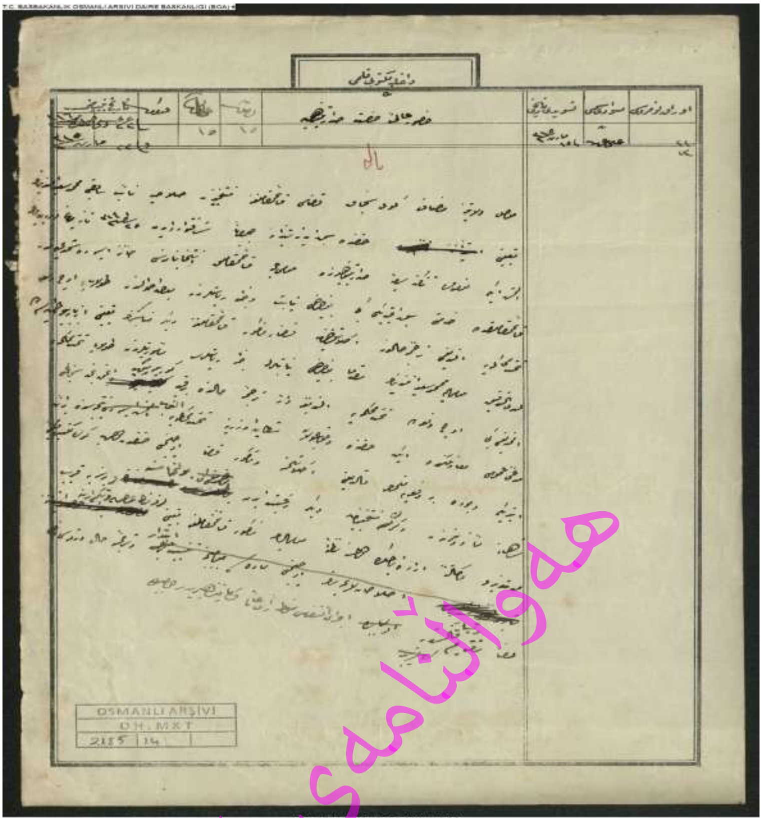

DH.MKT.02185.00014.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	02185.00014	22 زیلقەعدە 1316

بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
٢٢ زیلقەعدە ١٣١٦
٢٢ مارت ١٣١٥

سـەبارەت بـە دامەزراندنـی نائیبـی پێشـووی سـەڵاحیە محەمـەد سـەعید ئەفەنـدی لـە قائیمقامـی قـەزای کـۆی سـانجەقی سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ، لـە وەڵامـدا نـووسراوی سـەدارەتپەناهی لـە مێـژووی ٢٥ شـوبات ١٣١٤ ژمـارە ٤٠٦٢ هاتـووە، ئەگەرچـی ناوبـراو هەڵبژاردننامـەی وەرگرتـووە، بـەڵام تـا ئێسـتا ئەرکـی قائیمقامیەتـی وەرنەگرتـووە، هەروەهـا لـە سـەرۆکایەتی سـزا و دادگا سـێ چـوار جـار دراوەتـە دادگا، ئەمـەش لـە کارتـی زانیاریـدا دەرکەوتـووە، ئەگەرچـی داواکـراوە بـۆ قـەزای ناوهاتـوو کەسـێکی گونجـاو تـر دابمەزرێـت، بـەڵام دوای ووردبینـی و بەدواداچـوون دەرکەوتـووە محەمـەد سـەعید ئەفەنـدی نەدراوەتـە دادگا و هیـچ تۆمارێـك نییـە نیشـان بـدات کـە ناوبـراو سـێ جـار درابێتـە دادگا، بەڵکـو ئەرکـی لـە سـەرۆکایەتی سـزا و دادگادا پـێ سـپێردراوە، جگـە لەمـە لـە سـانجەقی نەجـد یاریـدەدەری داواکاری گشـتی بـووە، لەسـەر ئـەو سـکاڵایانەی لەسـەری هەبـووە، دراوەتـە دادگا، لـە ئەنجامیـش بـێ تـاوان دەرچـووە، قـەزای ناوهاتـووش لـە چینـی سـێیەمە، لە دەرچووی مەکتەبی شـاهانە یاخـود لە هەڵبژێـردراوەکان کەسـێك نییـە ئـارەزووی ئـەو کارە بـکات، مـاوەی سـاڵێکیشـە بـە وەکالـەت بەڕێوەدەبردرێـت، بۆیـە بـە پێویسـت دەزانرێـت ناوبـراو لـە قائیمقامیەتـی ناوهاتـوو دابمەزرێـت بـۆ ئەمـەش پەلـە لـە راگەیانـدن و دووپاتکردنـەوەی کـراوە، کاغـەزی وەرگێـردراوی زانیـاری کەسێتیشـی هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، جێبەجـێ کردنـی بـۆ وەکالەتپەناهیە.

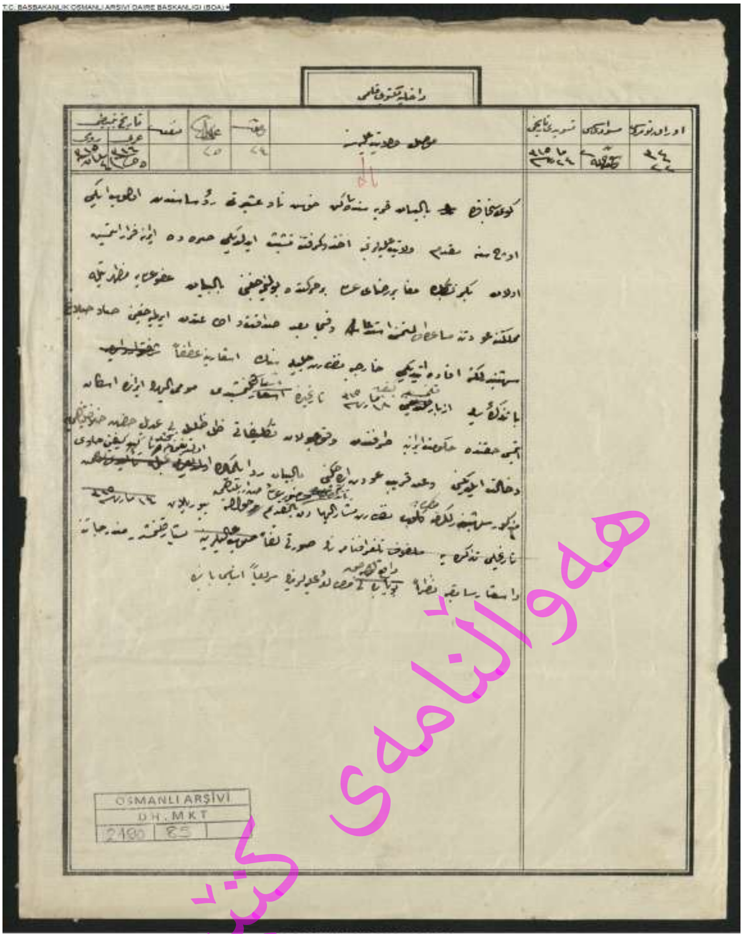

DH.MKT.02190.00085.001

هەواڵنامەی کێب

DH.MKT.	02190.00085	5 زیلحیجه 1316

٥ زیلحیجە ١٣١٦
٤ نیسان ١٣١٥
بۆ ویلایەتی موسڵی عالی
بەکر بەگ لە سەرۆکەکانی هۆزی خۆشناوە و لە گوندی بالیسانی کۆی سانجەق نیشتەجێیە، پێش دوو سێ ساڵ لە ویلایەتی عالیەوە کێشە و گرفتی دروست کردووە، لەم کاتەوە بۆ ئێران رایکردووە، ناوبراو بە داواکاریەك رایگەیاندووە کە هیچ جموجۆڵێکی پێچەوانەی دەوڵەت ئەنجام نادات و داوای کردووە لێبووردنی گشتی بۆ دەربکەن و رێگە بدەن بگەرێتەوە مەملەکەتی خۆی، دواتریش بە شەهبەندەری ساوچبۆلاقی راگەیاندووە کە دڵسۆز دەبێت و پابەندی ملکەچ بوون دەبێت، لەسەر ئاماژەی نەزارەتی دەرەوەی جەلیلە نووسراوی سەدری ئەعزەم لە ١٨ مارت ١٣١٥ نووسراوەتەوە، سەبارەت بە ناوبراوەوە کە لە ئێران نیشتەجێ بووە، لەلایەن حکوومەتی ئێرانەوە پێشنیار کراوە و لە جەنابی خەلافەتپەناهی پاراوەتەوە و رایگەیاندووە کە لە ماوەیەکی نزیکدا دەگەڕێتەوە، لە بارەی دووپاتکردنی چۆنیەتی جێبەجێ کردنی کارەکە ئەمجارە لە شەهبەندەری ناوهاتووەوە نووسراو بۆ نەزارەتی ناوهاتوو هاتووە و حەواڵەی سەدارەتپەناهی کراوە، وێنەی تەلەگرافنامەکە هاوپێچ بۆ عالی نێردراوە بە تێروانین لە ئاماژەی پێشوو بەپەلە خوێندنەوەی بۆ بکرێت و رابگەیەندرێت.

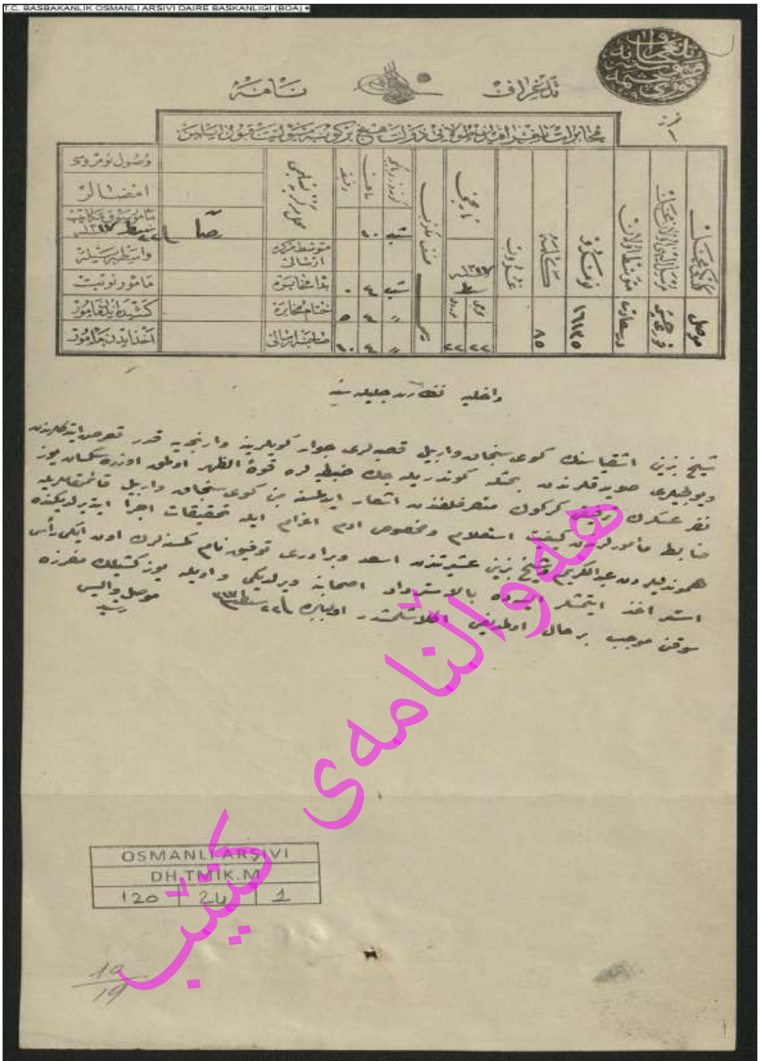
هەواڵنامەی کتێب

DH.TMIK.M.00120.00024.001

DH.TMIK.M.	00120.00024	22 شوبات 1317

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
چەتەکانی شێخ بزێنی تا گەیشتوونەتە گوندەکانی دەوروبەری شارۆچکەی هەولێر و کۆی سانجەق، کاروانەکانیان تالآن کردووە، ئەو پۆلیسانەی پاراستن کە دەنێردرێن، وەکو هێزی پاڵپشت ١٠٠ تا ٨٠ سەربازیان لەگەڵ بنێردرێت، لە موتەسەرفیەتی کەرکووك ئاماژەی پێکراوە، لە قائیمقامەکانی کۆی سانجەق و هەولێر لەگەڵ فەرمانبەرانی پۆلیسی پاراستن داوای نووسراو و زانیاری کراوە، بە ناردنی پیاوی تایبەت لێکۆڵینەوە کراوە، لە هەمەوەندەکان عەبدولکەریم و لە هۆزی شێخ بزێنی ئەسعەد و برادەری بە ناوی تۆفیق ١٢ ئێستر بردراوە، بەڵام بە گەرانەوەیان دراوەتەوە خاوەنەکانیان بەم شێوەیە دەرکەوتووە بە پێویست نازانرێت مەفرەزەیەکی ١٠٠ کەسی بنێردرێت، لە ٢٢ شوبات ١٣١٧.
رەشید والی موسڵ

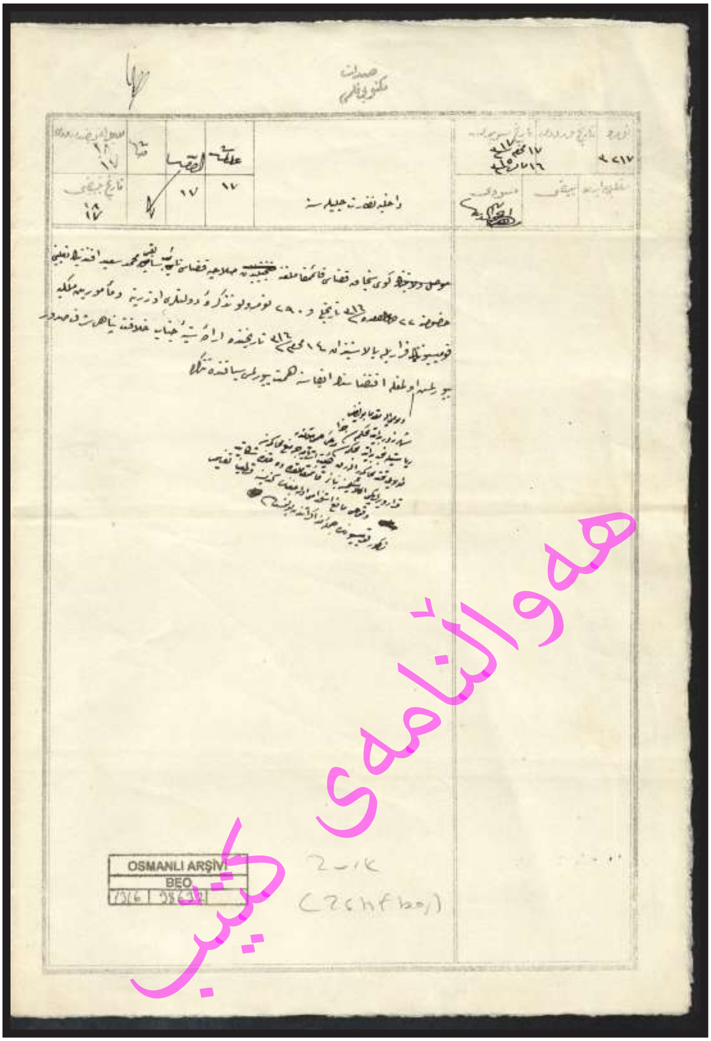
OSMANLI ARŞİVİ
BEO
هەواڵنامەی کتێب

BEO.	001316.098632	17 موحەررەم 1317

١٧ موحەررەم ١٣١٧
١٦ مایس ١٣١٥
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لـە بـارەی دامەزراندنـی نائیبـی پێشـووی قـەزای سـەڵاحیە محەمـەد سـەعید ئەفەنـدی لـە قائیمقامیەتـی قـەزای کـۆی سـانجەق، لەسـەر نـووسراوی دەوڵـەت لـە مێـژووی ٢٢ زیلقەعـدە ١٣١٦ ژمـارە ٢٩٠ و بـە بریـاری قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانی مولکیـە بـە رەزامەنـدی ١٤ موحـەررەم ١٣١٦ فەرمانـی پاشـای جەنابـی خەلافەتپەناهـی فەرموویەتـی، ناوبـراو پێشـووتر لـە دادگای سـەرەتایی شـارەزوور سـەر بـە سـەرۆکایەتی سـزا، لـە دادگای داواکاری گشـتی دادگایـی کـراوە، لـە دەسـتەی تاوانیـش بڕیاردراوە کـە دادگاییەکـەی قەدەغـە بکرێـت، لـە قائیمقامیەتیـش سـکاڵای لەسـەر تۆمـار کـراوە، بـەڵام بەکارهێنانـی قەدەغەکـراوە، ئەمـەش لـە قۆمیسـیۆنی ناوهاتـوو لـە نووسراوەکانـدا دەرکەوتـووە، بـۆ ئەمـەش نـووسراو کـراوە تـا هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە.

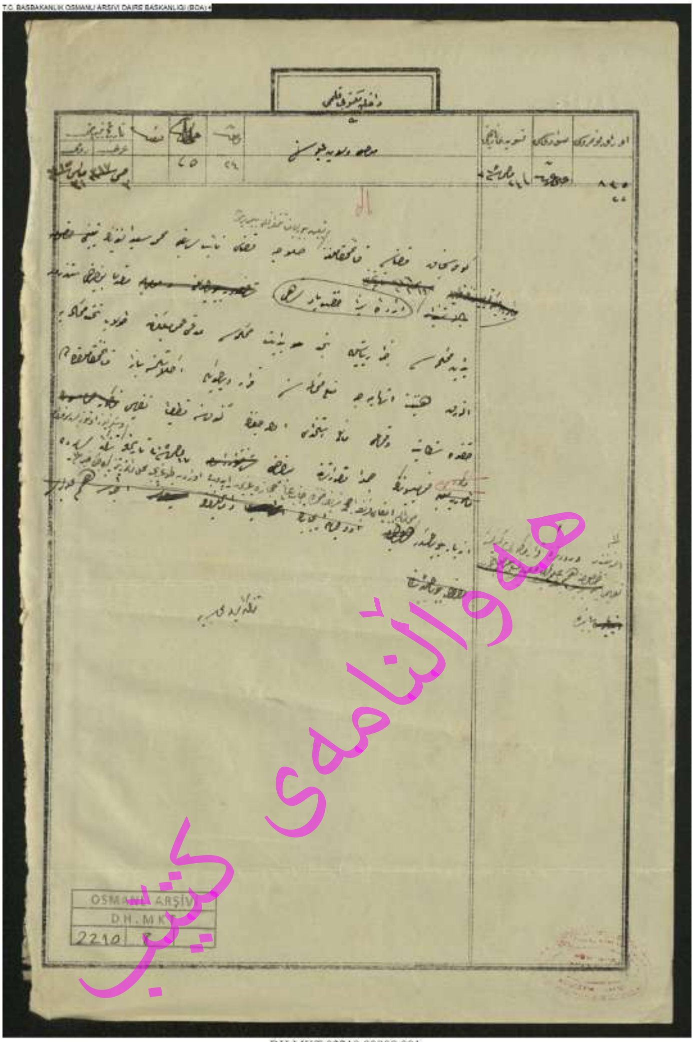

DH.MKT.02210.00008.001

DH.MKT.	02210.00008	3 سەفەر 1317

٣ سەفەر ١٣١٧
٣١ مایس ١٣١٥
بۆ ویلایەتی موسڵی عالیە

بە تەلەگراف دامەزراندنی نائیبی پێشووی قەزای سەڵاحیە محەمەد سەعید ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق دەرچووە، پێشەکی فەرمانی پاشای جەنابی پاشا فەرموویەتی کە لە دادگای سەرەتای شارەزووری سەر بە سەرۆکایەتی سزا، لەسەر داواکاری گشتی دادگای سەرەتایی دراوەتە دادگا، بەڵام بریاری قەدەغەکردنی لە دەستەی تاوان دەرچووە، پشت بەستن بەم بریارە بەهۆی ئەو سکاڵایانەی کە لەسەری هەیە ناکرێت ببێتە قائیمقام، نووسراوی سەدری ئەعزەم لە ١٧ مایس ١٣٠٥ ژمارە ٨٣٥ نووسراوەتەوە کە ناوبراو بۆ حیجاز رۆیشتووە تا ئەرکی حەج جێبەجێ بکات، هەواڵ هاتووە کە لەوێ راستەوخۆ دەچێتە سەر کارەکەی، بۆیە لە گەرانەوەی بریارەکەی پێ رابگەیەندرێت.

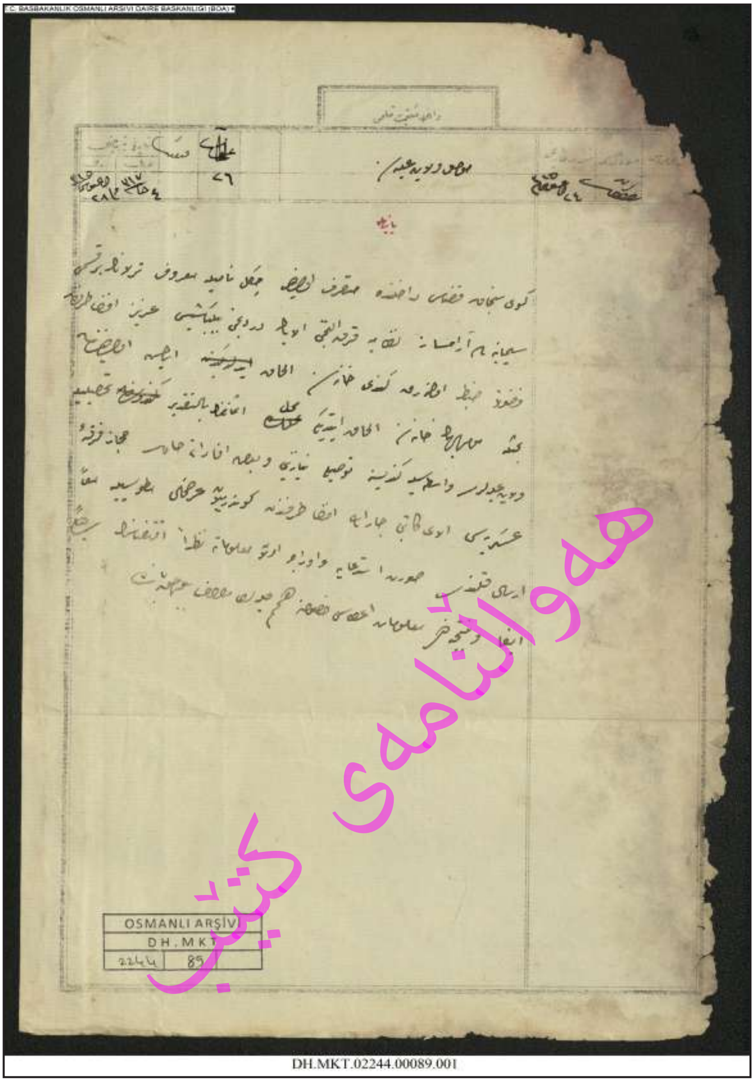

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	02244.00089	4 جەمادی یەکەم 1317
٤ جەمادی یەکەم ١٣١٧ ٢٨ ئۆغستۆس ١٣١٥ بۆ ویلایەتی موسڵی عالیە لە ناو قەزای کۆی سانجەق ئەو زەوییە کشتوکاڵیەی بە ناوی چەکل بەڕێوە دەبات، بەشێکی لەلایەن بیناشی چوارەم عەزیز ئەفەندی لە ئاڵای ٤٦ی نیزامیەی سلێمانیە دەستی بەسەر داگیراوە، ناوبراو خستویەتیە سەر خانەکەی، ئەوەی خستویەتیە سەر خانەکەی هی ئاڵای کاتیبی جارولڵا ئەفەندی لە فرقەی حیجازی سەربازیە، داواکاری نێردراوە، وێنەی داواکاریەکەی لەگەڵ تێروانین لەو زانیاریانەی کە لەوێ هەیە بەپەلە جێبەجێ بکرێت، ئەنجامەکەی هەروەها زانیاری لەسەر ئەنجامەکەشی بنێردرێت، لەم بارەیەوە عالی بفەرمووێت.		

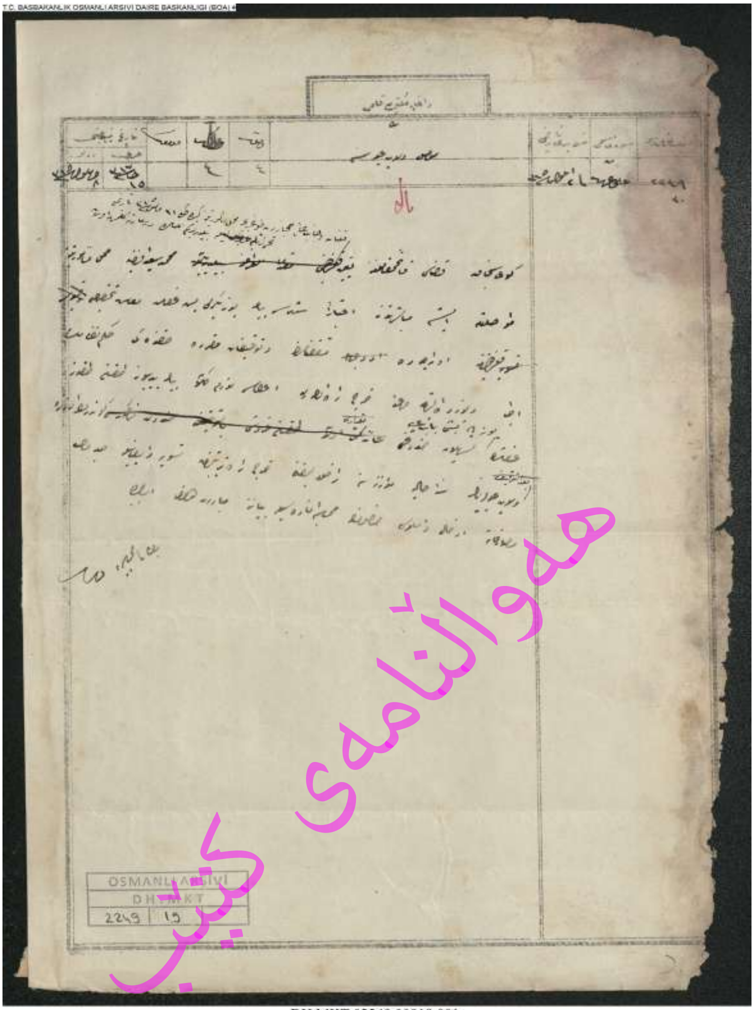

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02249.00019.001

<table>
<tr><td>15 جەمادی یەکەم 1317</td><td>02249.00019</td><td>DH.MKT.</td></tr>
<tr><td colspan="3">١٥ جەمادی یەکەم ١٣١٧
٨ ئەیلوول ١٣١٥
بۆ ویلایەتی موسڵی عالیە
محەمەد سەعید ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق دامەزراوە، بە نووسراوی ٣١ مایس ١٣١٥ دیاریکراوە کە لە حیجازەوە راستەوخۆ دەچێتە شوێنی ئەرکەکەی، بەڵام ئەو هاتۆتە دەرسەعادەت، ناوبراو هەر کە گەیشتە شوێنی کارەکەی و لە مێژووی دەست بەکار بوونیەوە مانگانە ١١٢٥ قوروش مووچەی بۆ دەبردرێتەوە، بە گوێرەی بریاری نیزام جێبەجێ دەکرێت، جگە لە ٦٪ی خەرجی رێگا کە پێویستە پێی بدرێت، لە ١٧٩٩ قوروش لە ٥٪ی دەنێردرێتە سندوق، لە ویلایەتی عالی لە موازەنەی ناوخۆی ئەم ساڵە خەرجی رێگای بۆ رێکخراوە و خەرج کردنی لە خشتەی خەرجی تۆمار کراوە و بە ووتەی ژمێریاری راگەیەندراوە و جێبەجێ دەکرێت.</td></tr>
</table>

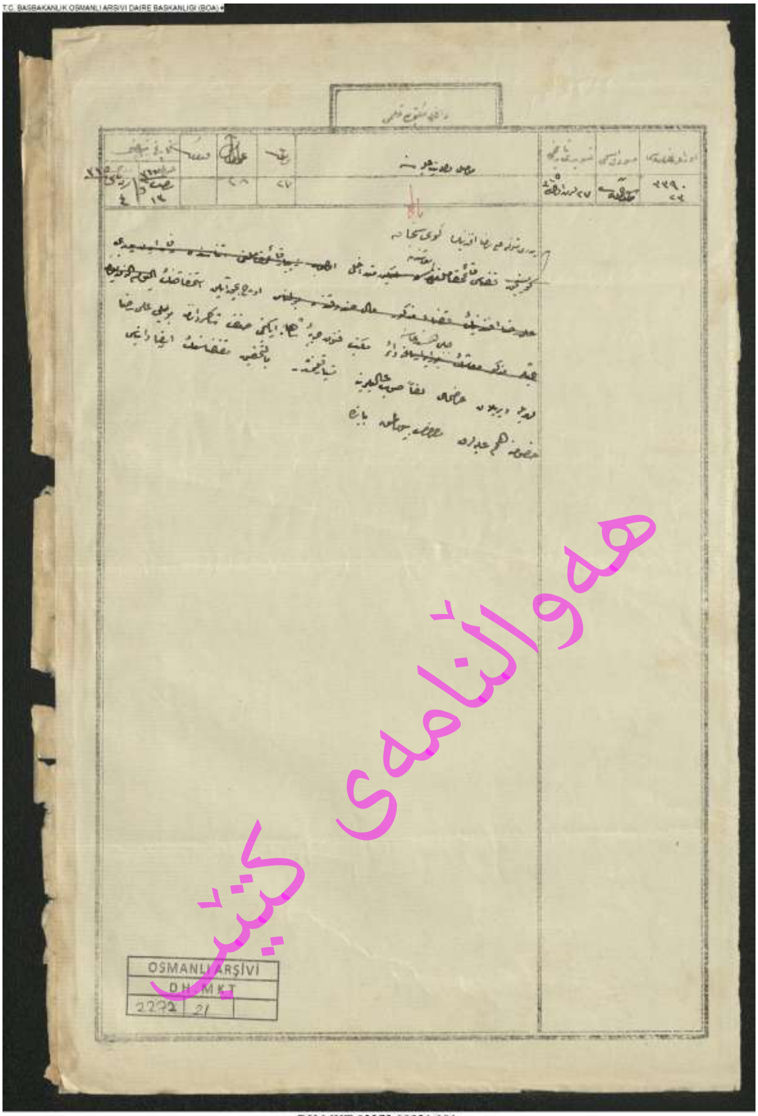

DH.MKT.02272.00021.001

DH.MKT.	02272.00021	13 رەجەب 1317
١٣ رەجەب ١٣١٧ ٤ تشرینی دووەم ١٣١٥ بۆ ویلایەتی موسڵی عالیه عەلی رزا ئەفەندی باوکی بۆلولو مردووە، لە مووچەی قائیمقامی کۆی سانجەق سێ مانگ و نیو مووچەی کەڵەکەبووی هەیە، بۆلولو عەلی رزا ئەفەندی داوای کردووە مووچەکەی بۆ بنێردرێت، بە مۆری بۆلولو عەلی رزا قوتابی لە پۆلی دووەمی مەکتەبی هونەری شاهانە، داواکاری دراوە، بۆ دەوڵەت نێردراوە، دوای لێکۆڵینەوە جێبەجێ دەکرێت، لەم بارەیەوە کار بکرێت.		

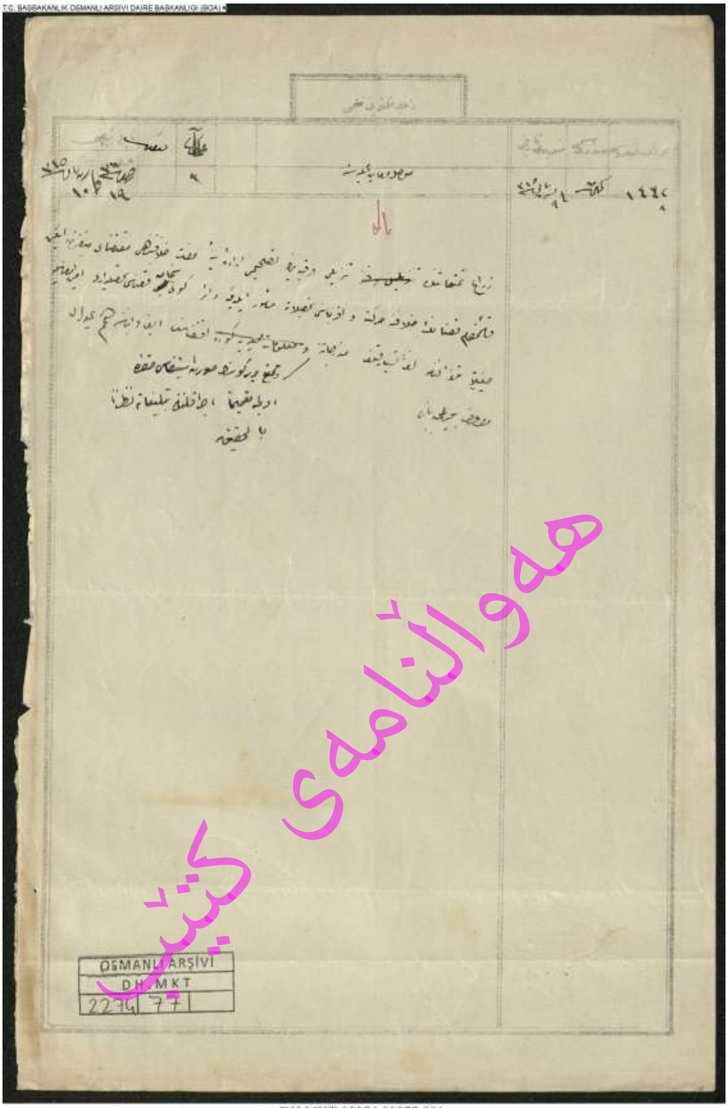

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02274.00077.001

DH.MKT.	02274.00077	19 رەجەب 1317

١٩ رەجەب ١٣١٧
١٠ تشرینی دووەم ١٣١٥
بۆ ویلایەتی موسڵی عالی
لەسەر فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی پاشکۆی کشتوکاڵ و راست کردنەوەی کەم کردنەوە لەگەڵ تۆمارەکانی ئەنجام دراوە، کەچی قائیمقامی قەزاکە بە پێچەوانەی خەلافەت جولەی کردووە و خزم و کەسی کردۆتە فەرمانبەری داهات، بە واژووی تەحسیلداری قەزای کۆی سانجەق ئەمین، تەلەگرافنامە هاتووە و نێردراوە، هەروەها قەدەغەکردن و وەرگرتنی وێنەکەی سەرەتا بە بڵاوکردنەوە جێبەجێ کراوە و بە تێروانین لە ئاگادارییەکان بە لێکۆڵینەوە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

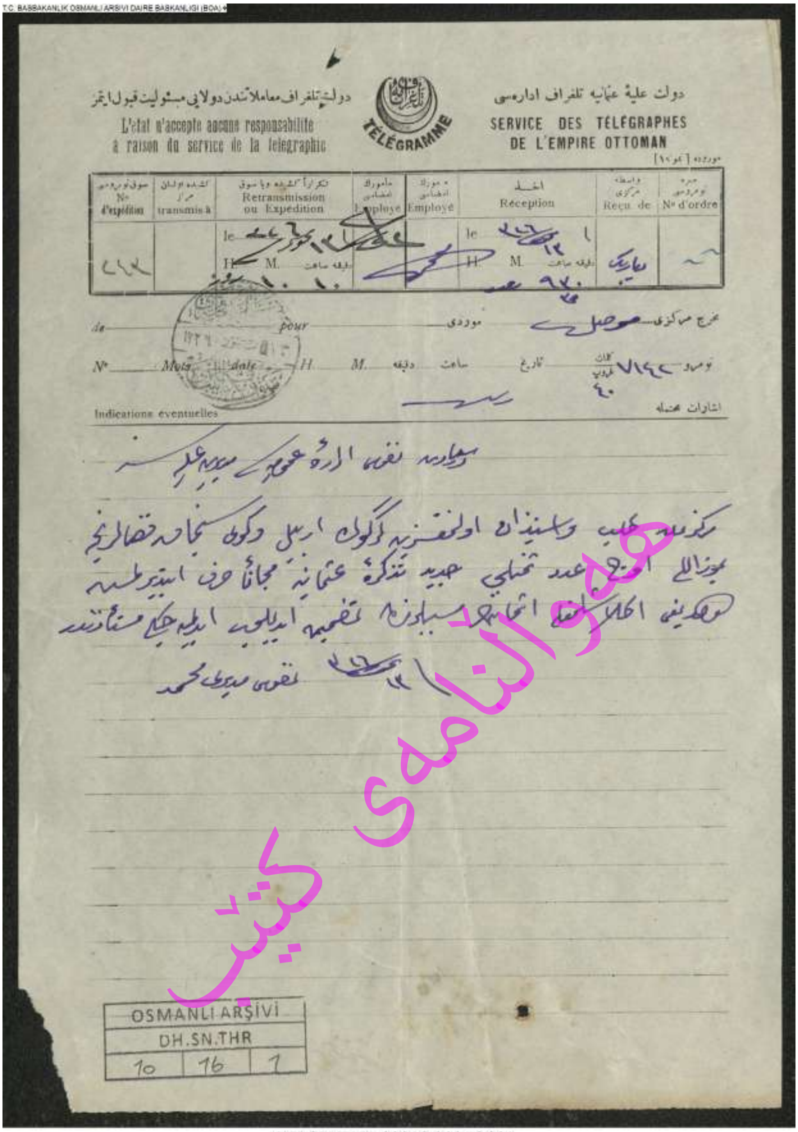

DH.SN.THR.00010.00016.001

<table>
<tr><td>DH.SN.THR.</td><td>00010.00016</td><td>28 رەبیعی یەکەم 1318</td></tr>
<tr><td colspan="3">بەڕێوەبەرایەتی کارگێری گشتی ناسنامەی عالی دەرسەعادەت
بۆ قەزاکانی کەرکووك و هەولێر و کۆی سانجەق بە ژمارە ١٥٣ تۆماری عوسمانی نوێ خەرج کراوە، لە بەر ئەوەی لە مەرکەز داوانەکراوە و ڕەزامەندی نەدراوە، ئەوا لە کارگێری ناسنامەی دەرسەعادەت پرسیار بکرێت ئایا ئەوانەی بوونەتە هۆکاری ئەم خەرج کردنە بە خۆڕاییە، بخرێنە یاخود نەخرێنە ژێر دڵنیاییەوە، لە ١٣ تەمموز ١٣١٦.
محەمەد بەڕێوەبەری ناسنامە</td></tr>
</table>

هەواڵنامەی کتێب

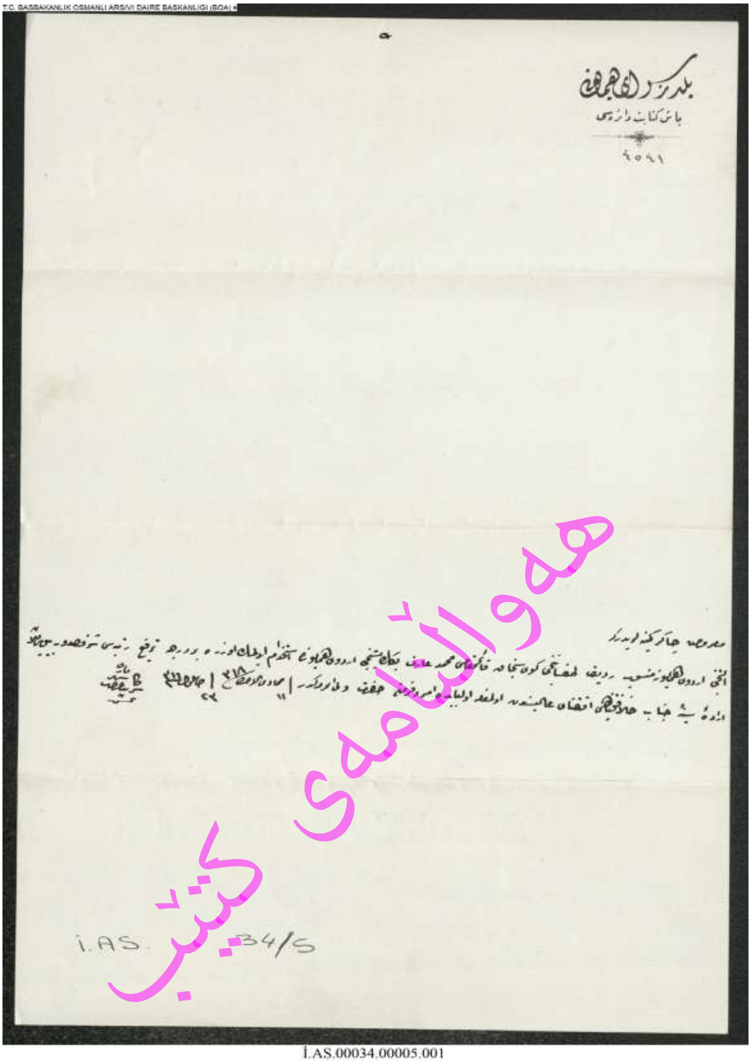

هەواڵنامەی کتێب

İ.AS.00034.00005.001

<table>
<tr><th>I.AS.</th><th>00034.00005</th><th>11 جەمادی کۆتایی 1318</th></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٤٥٤١
راگەیەندراوی بەندەیە
لــە رەدیفــی ٩٠ی لەشــکری شەشــەمی هومایــۆن، قائیمقــام محەمــەد عــارف بــەگ خەریکــە لــە لەشــکری پێنجەمــی هومایــۆن دەســت بــە کار دەبێــت، بۆیــە یــەك نمــرە پلەکــەی بــەرز دەکرێتــەوە، جێبەجــێ کردنــی بــە فەرمانــی پاشــای جەنابــی خەلافەتپەناهــی عالــی دەبێــت، ئەمــر و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەو کەســەیە کــە فەرمــان دەردەکات، لــە ١١ جەمــادی کۆتایــی ١٣١٨ لــە ٢٣ ئەیلــوول ١٣١٦.
جەنابی شەهریاری .....</td></tr>
</table>

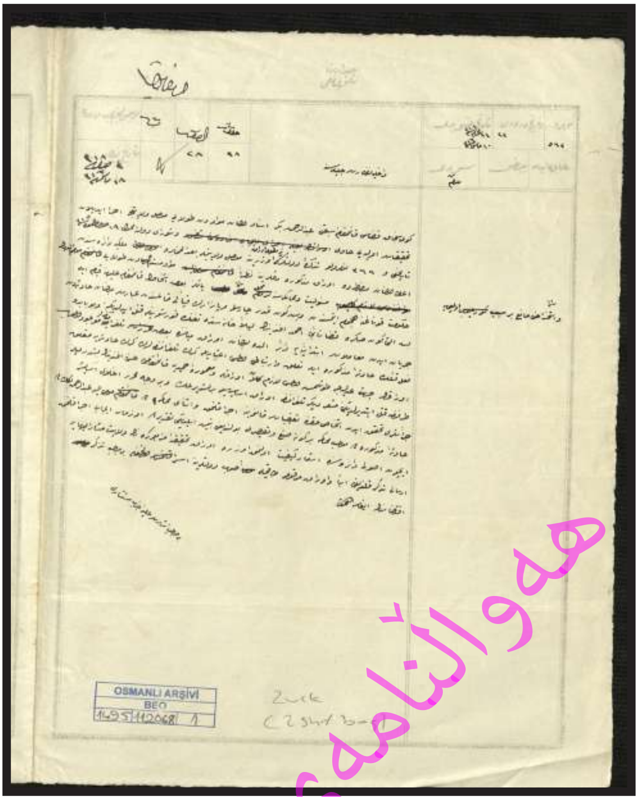

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO.</td><td>001495.112068</td><td>2 سەفەر 1318</td></tr>
<tr><td colspan="3">٢ سەفەر ١٣١٨
١٨ مایس ١٣١٦
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
ئـەو بابەتانـەی کـە دراوەتـە پـاڵ قائیمقامـی پێشـووی قـەزای کـۆی سـانجەق عەبدولرەحـمان بـەگ، لـە ویلایەتـی موسـڵ لێکۆڵینـەوەی سـەرەتایی ئەنجـام دراوە و لـە مێـژووی ١٩ زیلقەعـدە ١٣١٥ ژمـارە ٣٦٦ حەواڵـەی شـورای دەوڵـەت کـراوە، لەسـەر ئـەم نـووسراوە دوای گفتوگـۆ لەگـەڵ ویلایەتـی موسـڵ بریارنامـە دراوەتـە فەرمانگـەی مولکیـە، بـە تێروانیـن لـە کاغەزەکانـی ناوهاتـووی ئـەم بابەتـە هیـچ هۆکارێـك نییە کـە رێگر بێـت لـە کارکردنەوەی و پێویسـت بـە دادگاییکـردن و تۆمەتبـار کردنـی نـاکات، بـەڵام هەندێـك کـەس دژی قائیمقامـن، هێرشـیان کردۆتـە سـەر قۆناغـی حکوومـەت و بـۆ مـاوەی پێنـج رۆژ بـازاڕەکان داخـراون، دوای پێنـج تـا شـەش رۆژ لـەم رووداوە نائیبـی قـەزا ئەحمـەد ئەفەنـدی بـە شـەو لـە خانەکـەی بـە فیشـەکی تفەنـگ کـوژراوە، لـەم بابەتـەدا بـە گوێـرەی ئـەو مامەڵـە سـەرەتاییانەی کـە کـراوە، لـە نێـوان کاغـەزەکان تەلەگرافنامـەکان بوونیـان هەیـە، لەبـەر ئـەوەی کوشـتن و رووداوەکـەی ناوهاتـوو پەیوەندیـان بـە یەکتریـەوە هەبـووە، چ ئـەو کاغەزانـەی پەیوەسـتە بـە تەلەگرافنامـەکان و چ رووداوەکـە لـە لایەنـی داد هەڵگیـراوە، ئـەو کاغەزانـە و لەگـەڵ کاغـەزی تەلەگرافنامەکانـی کوشـتنی حەسـەن ئەفەنـدی قائیمقامـی مەعمـورەی حەمیدیـە لەلایـەن پشـدەریەکانەوە، هەمـوو کاغـەزە بنەرەتیـەکان لەگـەڵ یـەك رێـك بخرێـن و ئـەوەی پێویسـتە لێکۆڵینـەوە و بەدواداچوونـی یاسـایی لەبـارەی ئـەو کەسـانە بکرێـت کـە هـۆکاری ئـەم رووداوانـەن، لـە کاتـی دادگایـی کردنیشـدا ئەگـەر هاتـوو عەبدولرەحـمان بـەگ دەسـتی لـە رووداوی ناوهاتـوودا هەبـوو یاخـود کەموکـوری هەبـوو، ئـەو کاتـە کاری پێویسـت دەکرێـت، نـووسراو کـراوە کـە کاغەزەکانـی لێکۆڵینـەوە بـۆ ویلایەتـی ناوهاتـوو بنێردرێـت، هیممـەت بکرێـت لە ئەنجـام دانـی کارەکان.</td></tr>
</table>

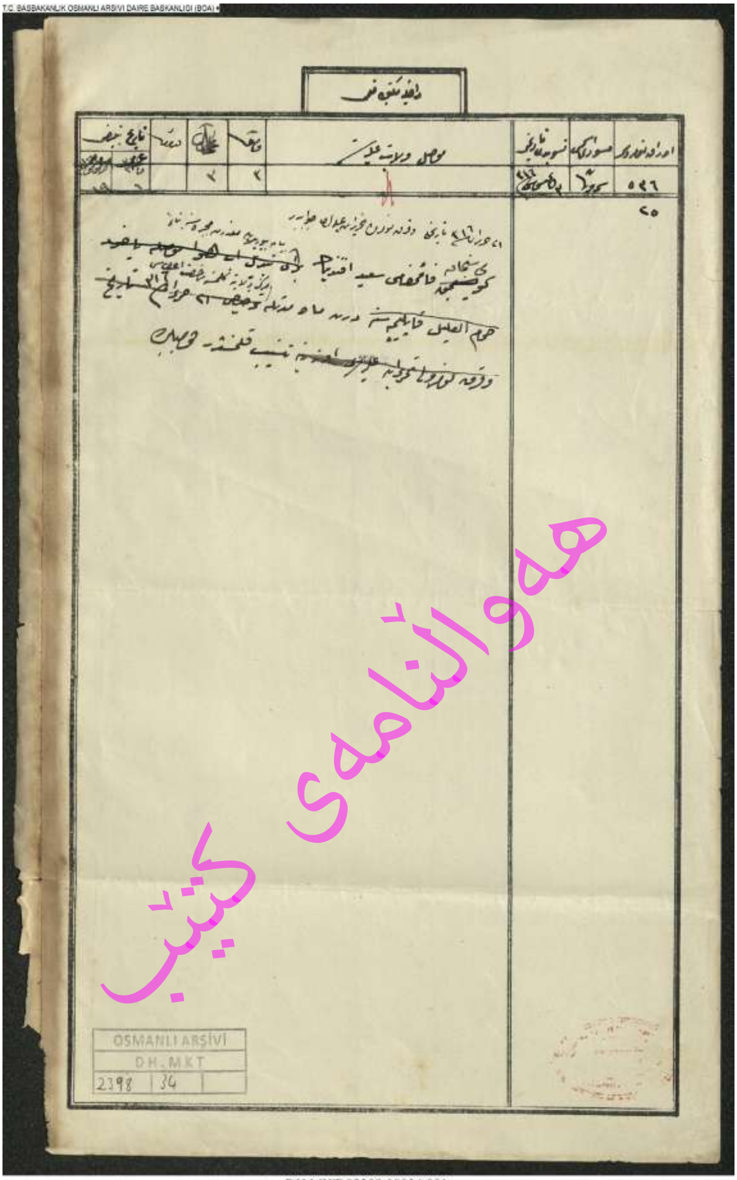

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02398.00034.001

<table>
<tr><td>DH.MKT.</td><td>02398.00034</td><td>19 ڕەبیعی کۆتایی 1318</td></tr>
<tr><td colspan="3">٣ ئۆغستۆس ١٣١٦
بۆ ویلایەتی موسڵی عالی
٢١ حوزەیران ١٣١٦ ژمارە ٤٠ وەڵامی نووسراوی عالیە، قائیمقامی کۆی سانجەق سەعید ئەفەندی بۆ ئەوەی بێتە مەرکەزی ویلایەت داوای مۆڵەتی چوار مانگی کردووە، بۆ ئەم مەبەستە مۆڵەتەکەی جێگیر کراوە.</td></tr>
</table>

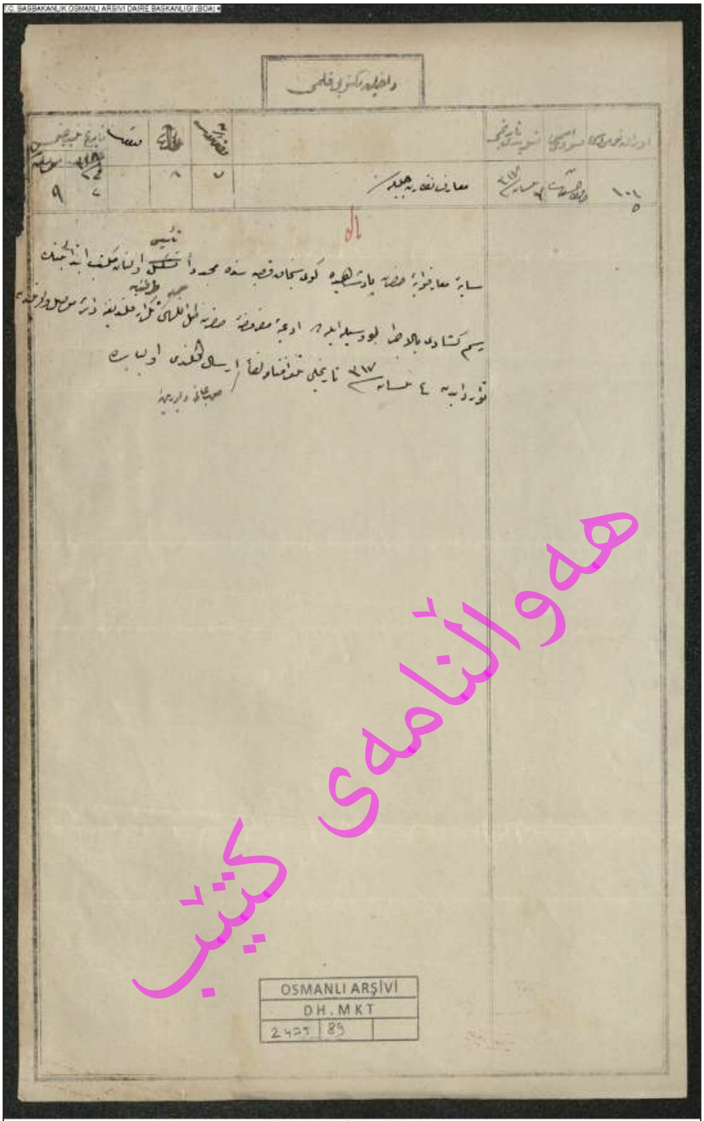

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02475.00089.001

<table>
<tr><td>DH.MKT.</td><td>02475.00089</td><td>2 جەمادی کۆتایی 1318</td></tr>
<tr><td colspan="3">٢ جەمادی کۆتایی ١٣١٨
٩ نیسان ١٣١٧
بۆ نەزارەتی مەعاریفی جەلیلە
لە سایەی جەنابی پاشای مەعاریف لە شارۆچکەی کۆی سانجەق دووبارە مەکتەبی سەرەتایی بونیادنراوە، بە فەرمی کردنەوەی مەکتەبەکە ئەنجام دراوە، بەم بۆنەیەوە دووبارە لەلایەن جەنابی سێبەری خودایی نزای بۆ کراوە، تەلەگرافنامە لە ٤ نیسان ١٣١٧ لە ویلایەتی موسڵ هاتووە و هاوپێچ بۆ عالی نێردراوە.</td></tr>
</table>

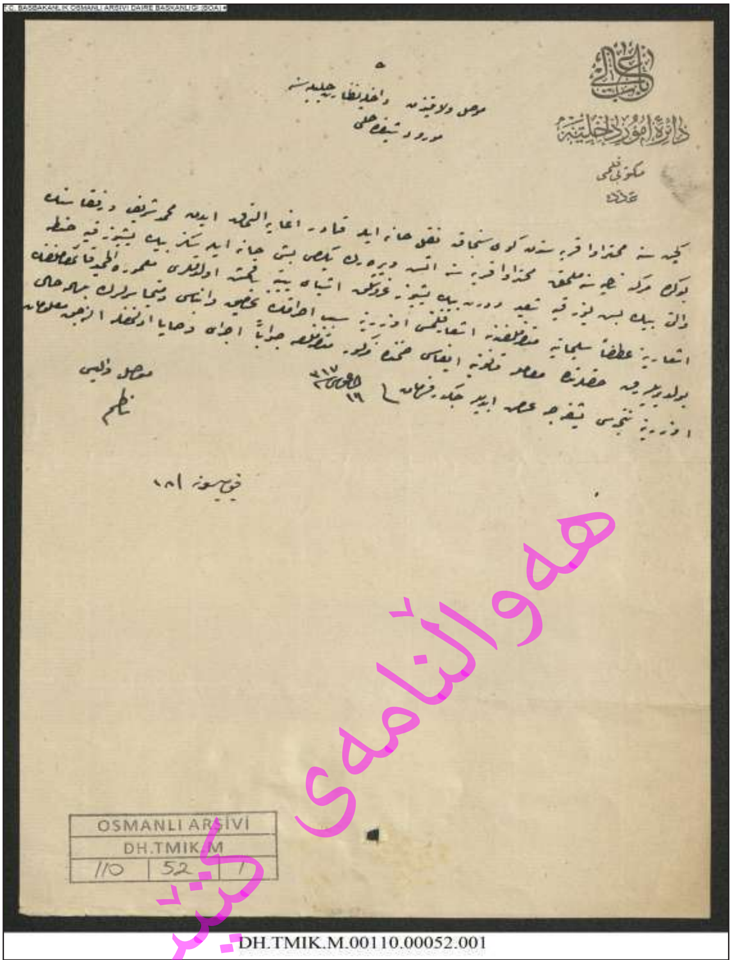
OSMANLI ARŞİVİ
DH.TMIK.M
110 | 52 | 1

DH.TMIK.M.00110.00052.001

هەواڵنامەی کێژ

DH.TMIK.M.	00110.00052	14 جەمادی یەکەم 1319

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
شیفرە لە ویلایەتی موسڵ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە نێردراوە
ساڵی رابردوو محەمەد شەریف لە گوندی مەمتەراوا خانەکەی بۆ کۆی سانجەق گواستۆتەوە، لەگەڵ ئەوەش پەیوەندی بە قادر ئاغا کردووە، ئەمجارە محەمەد شەریف و هاوەڵانی ئاگریان لە گوندی مەمتەراوا سەر بە ناحیەی مەرگە بەرداوە، لە ئەنجام ٢٥ گیان و ٨٥٠٠ قیە گەنم و ٦٥٠٠ قیە جۆ و بە بەهای ٤٥٠٠ قوروش کەلوپەلی ماڵیان سووتاندووە، لەسەر ئاماژەی قائیمقامیەتی مەعمورەی حەمیدیە لە موتەسەرفیەتی سلێمانیە ئاماژەی پێکراوە و لێکۆڵینەوە لەسەر هۆکاری سووتاندن و راگەیاندنی بکرێت و بوێری کەران بدۆزرێنەوە لە بارەیانەوە مامەڵەی یاسایی جێبەجێ بکرێت، لە وەڵامدا لە موتەسەرفیەتی ناوهاتوو رێنمایی پێویست جێبەجێ کراوە، بە گوێرەی ئەو زانیاریانەی وەردەگیرێت ئەنجامەکەی رادەگەیەندرێت، فەرمان، لە ١٦ ئۆغستۆس ١٣١٧.
نازم والی موسڵ

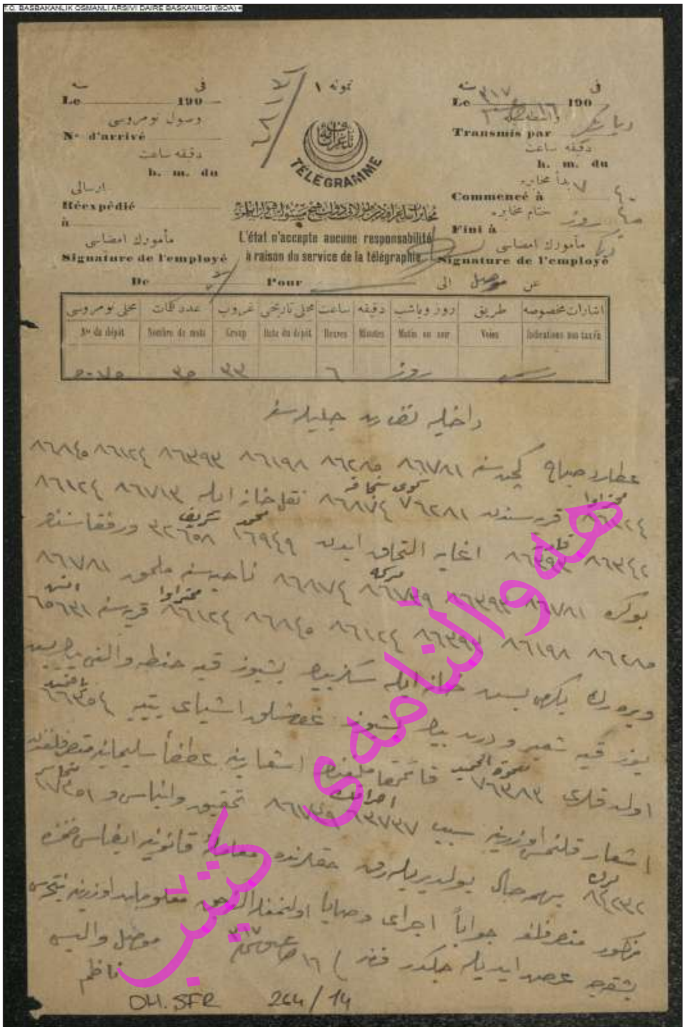

DH.ŞFR.00264.00014.001

DH.ŞFR.	00264.00014	14 جەمادی یەکەم 1319

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە

محەمەد شەریف و هاوەڵانی خانەکەی لە گوندی مەمتەراوا بۆ گوندی کۆی سانجەق گواستۆتەوە، لەوێش پەیوەندی بە قادر ئاغا کردووە، ئەمجارە چۆتە سەر گوندی مەمتەراوا سەر بە ناحیەی مەرگە، گوندەکەی سووتاندووە، لە ئەنجام ٢٥ خانە لەگەڵ ٨٥٠٠ قیە گەنم و ٦٥٠٠ جۆ و ٤٥٠٠ قوروش کەلوپەل سووتاوە، لەسەر ئاماژەی قائیمقامی مەعمورەی حەمیدیە لە موتەسەرفی سلێمانیە ئاماژەی پێکراوە، کە تێدا هاتووە بۆ دەست نیشان کردنی هۆکاری ئاگرەکە لێکۆڵینەوە بکرێت و رابگەیەندرێت، هەروەها بوێری کەرانیش بدۆزرێنەوە و مامەڵەی یاساییان لەگەڵ بکرێت، بۆ ئەمەش ئامۆژگاری پێویست دراوەتە موتەسەرفیەتی ناوهاتوو، بە گوێرەی ئەو زانیاریانەی کە وەردەگیرێن ئەنجامەکەی رادەگەیەندرێت، فەرمان، لە ١٦ ئۆغستۆس ١٣١٧.

نازم والی موسڵ

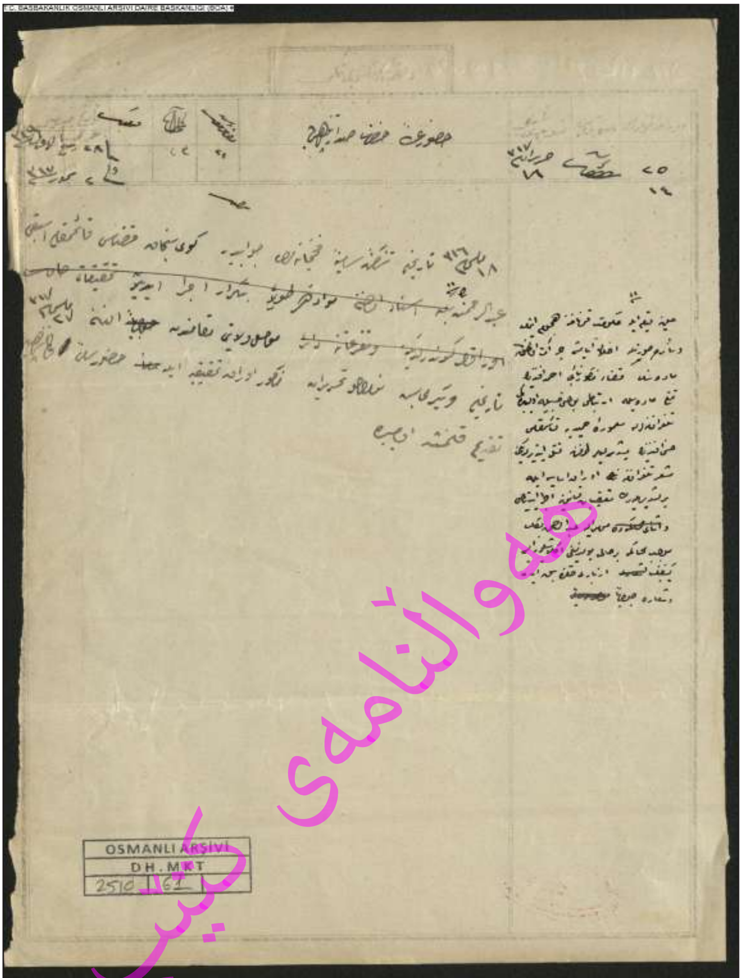

DH.MKT.02510.00061.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>DH.MKT.</th><th>02510.00061</th><th>28 رەبیعی یەکەم 1319</th></tr>
<tr><td colspan="3">٢٨ رەبیعی یەکەم ١٣١٩
٢ تەمموز ١٣١٧
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
مێژووی ١٨ مایس ١٣١٦ وەڵامی نووسراوی سەدری ئەعزەمە، عەبدولرەحمان قائیمقامی پێشووی قەزای کۆی سانجەق لەسەر بابەتی هێرشکردنە سەر قۆناغی حکوومەت و تێکدانی ئاسایش و بابەتی کوشتنی نائیبی قەزای ناوهاتوو ئەحمەد ئەفەندی، دەرکەوتووە پەیوەندی بەم تاوانانەوە هەیە، هەروەها بە ڕێگەی پشدەریەکانەوە قائیمقامی مەعمورەی حەمیدیە حەسەن ئەفەندی بەکوشتن داوە، ئەو تەلەگرافنامە و کاغەزی پەیوەندیدار بەیەکتریەوە لکێندراوە تاوەکو لێکۆڵینەوەی یاسایی لە بارەیەوە بکرێت، ئەگەر بە دادگا بسەلمێنرێت کە عەبدولرەحمان بەگ دەستی تێدا هەیە، ئەوا بە گوێرەی ئەو وەڵامەی پێشوو نێردراوە مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت، لە پایەی ویلایەتی موسڵ نووسراوی مێژووی ٢٧ مایس ١٣١٧ ژمارە ٢٥ لەگەڵ کاغەزی لێکۆڵینەوە بۆ جەنابی وەکالەتپەناهی نێردراوە.</td></tr>
</table>

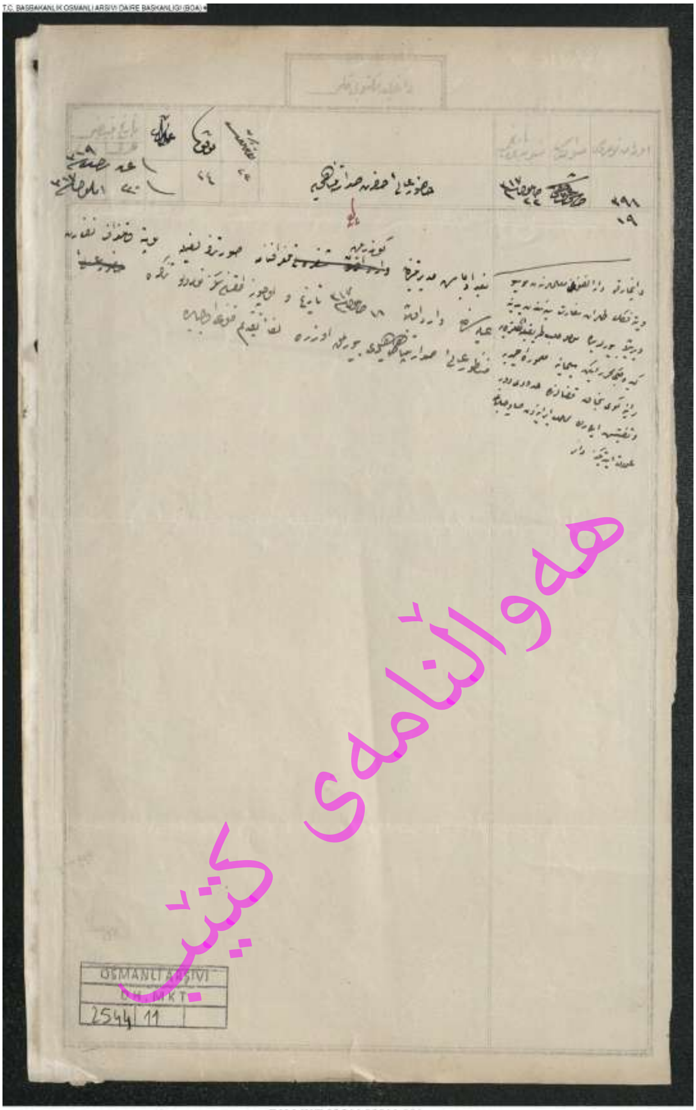

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.02544.00011.001

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT.</td><td>02544.00011</td><td>21 جەمادی کۆتایی 1319</td></tr>
<tr><td colspan="3">٢٢ ئەيلوول ١٣١٧
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
مامۆستای خانەی هونەری (دار فنون)ی دانیمارکی موسیو ویتەفەك لە باڵیۆزی ئێران داوەتی دراوەتە دەست، نووسراوەتەوە کە لە ڕێگەی موسڵ و حەلەب دەچێتە ئینگلتەرا، پشکنینی بۆ سنوورەکانی قەزاکانی سلێمانیە و مەعمورەی حەمیدیە و رانیە و کۆی سانجەق کردووە و تێدا سوراوەتەوە، لە مەمالیکی ئێران گەڕاوەتەوە ساوچبۆلاغ، لە باش مودیری بەغداد تەلەگرافنامە نێردراوە، وێنەیەکی بە هاوپێچی نووسراوی نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی عالی لە مێژووی ١٨ ئەيلوول ١٣١٧ ژمارە ٣٩٨ لەسەر فەرمانی سەدارەتپەناهی پێشکەش کراوە.</td></tr>
</table>

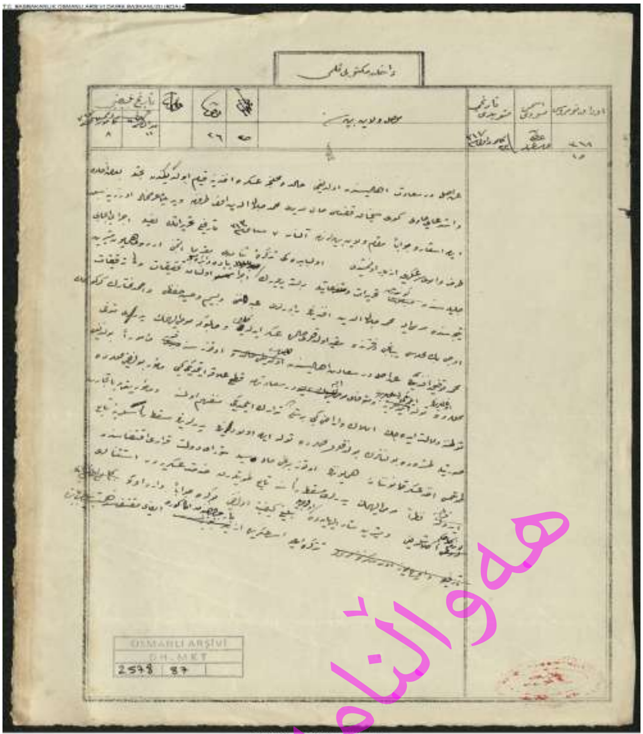

DH.MKT.02578.00087.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	02578.00087	11 شەوال 1319

١١ شەوال ١٣١٩
٨ کانوونی دووەم ١٣١٧
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە

لە بنەڕەتدا لە خەڵکی دەرسەعادەتە، بەڵام لە شوێن خۆیدا دەیەوێت ببێتە سەرباز، لەسەر هەندێك ووتە و داواکاری لەلایەن بەڕێوەبەری دارایی قەزای کۆی سانجەق محەمەد جەلالەددین ئەفەندی داواکاری دراوە، لەسەر ئەم داواکاریە ئەو ئاماژە و وەڵامەی لە ویلایەتی بەهیە لە مێژووی ٧ شوبات ١٣١٣ نووسراوی هاوپێچ بۆ لایەنی واڵای سەر عەسکەر نووسراو ڕۆیشتووە، لەم بابەتە پێشەکی نووسراو لە لەشکری هومایۆنی موشیرەتی جەلیلە نێردراوە، لەگەڵ نووسراو و هاوپێچەکانی دانراون، ئەو لێکۆڵینەوەی لە فەرمانگەی پیادە ئەنجام دراوە و لە ئەنجامی ووردبینیەکاندا عەبدولغەنی و بەسیم و حوسێن حەفزی و ئەحمەد موختار لەگەڵ برادەرەکانی محەمەد جەلالەددین ئەفەندی، لەگەڵ ئەوەی لە گەرەکی ئوجی بەگی کەرکوك لە دەفتەری بیانی تۆمارکراون، سەربازیان کردووە، محەمەد تۆفیق ئەفەندی باوکی ناوبراوان مردووە لە بنەڕەتدا لە خەڵکی دەرسەعادەتە، ماوەی ٣٠ ساڵ لەو شوێنانەی کە بوونیان هەبووە فەرمانبەر بووە، هەر لەم شوێنانەش کورەکانی لە دایك بوونە، هەرچی مردووی ناوبراوە ئەوا لەگەڵ دەرسەعادەت پەیوەندی نەبریوە، ئەو شوێنانەی کە بوونی لێی هەبووە، وەکو ئەوە وایە تێدا نیشتەجێ بووبێت، مولك و زەوی ئەو جۆرە شتانەشی نییە، هەروەها بە شێوەی ئەرکەکەی یاخود بازرگانیەکەی ئەوانەی لە تەشرە بوونە ئەو شوێنەی کە بوونیان تێدا هەبووە، ئەو منداڵانەی لەوێ لە دایك دەبن بۆ باوکەکە رەگەزنامەی ئەو شوێنە وەردەگرێت، بۆ وەرگرتنیان لە سەربازیش بە گوێرەی یاسانامەی هومایۆن ماددەی ٣١ بە تێروانین لە جێبەجێ کردنی بڕیاری شورای دەوڵەت، باوکی ناوبراوان بە ناسنامەی شوێنەکە خزمەتی سەربازی بۆ هەژمار دەکرێت، هەروەها ئاگاداری دراوەتە موشیرەتی ناوهاتوو، ئەمجارە لە وەڵامدا نووسراوی سەر عەسکەر هاتووە، بە گوێرەی ئەوە هیممەت دەکرێت لە جێبەجێ کردنی.

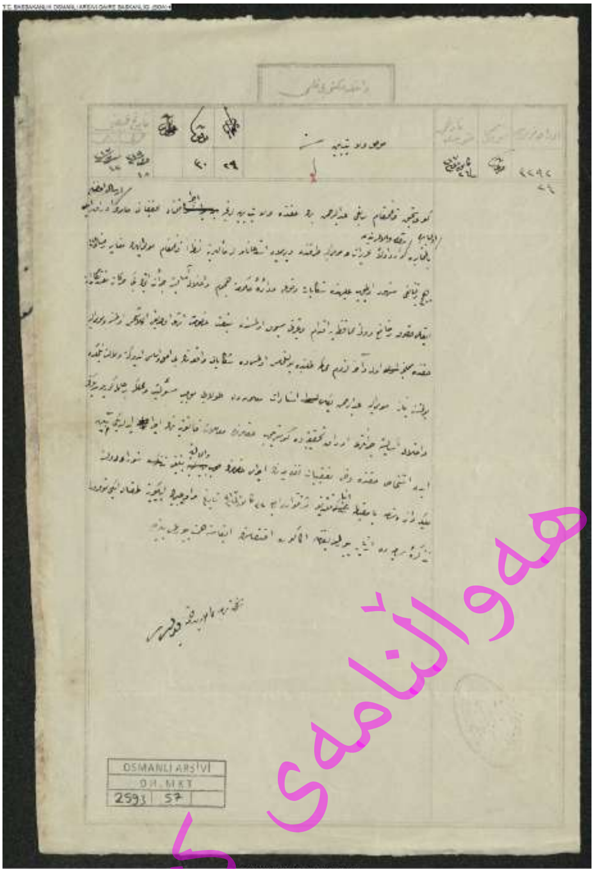

DH.MKT.02593.00057.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	02593.00057	18 سەفەر 1319

١٨ سەفەر ١٣١٩
١٣ شوبات ١٣١٧
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
لەسەر قائیمقامی پێشووی کۆی سانجەق عەبدولرەحمان بەگ لە ویلایەتی بەهیە لێکۆڵینەوە کراوە و کاغەزەکان نێردراوە، لەم بابەتە بە گفتوگۆکردن و لە پلەی والا نووسراو هاتووە، هەروەها بە تێروانین لەو ئیستدعانامەیەی کە لەلایەن ناوبراوەوە دراوە، قائیمقامی ناوبراو هیچ کارێکی بەدی نەبینراوە، بە پێچەوانەوە لە کاتی هێرش کردن پارێزگاری لە فەرمانگەکانی حکوومەت کردووە و دژی ئەوانە وەستاوە کە ئاسایشی ناوچەکەیان تێکداوە، رێگەی نەداوە جموجۆڵی گەندەڵی روو بدات، دەوڵەتی پاراستووە، لەم بارەیەوە هەوڵ و کۆششی دیارە، لەم لایەنەوە کاریگەری دەرکەوتوە، بۆیە پێویست ناکات دادگایی بکرێت، ئەو سکاڵایانەی لەسەری تۆمار کراوە راست نین و ئەسڵ و ئەساسی نییە، لەسەر ئەو بەڵگانەی کە هەیە و پشت بەستن بە زانیاریەکان عەبدولرەحمان بەگ بە شێوەی تاوانبار دادگایی ناکرێت، لە کاغەزی لێکۆڵینەوەی تێکدانی ئاسایش دەرکەوتووە کە لە بەرامبەریاندا مامەڵەی یاسایی ئەنجام داوە، لە بارەی کەسەکانەوە تایبەت بە لێکۆڵینەوەی نیزامیە ئاگاداری دراوەتە والا، بە بریارنامەی فەرمانگەی مولکیەی شورای دەوڵەت راگەیەندراوە، نووسراوی سەدری ئەعزەم لە ٢٢ کانوونی دووەم ١٣١٧ ژمارە ٣٢٩٢ نووسراوەتەوە، بە گوێرەی ئەوە هیممەت دەکرێت لە جێبەجێ کردنی.

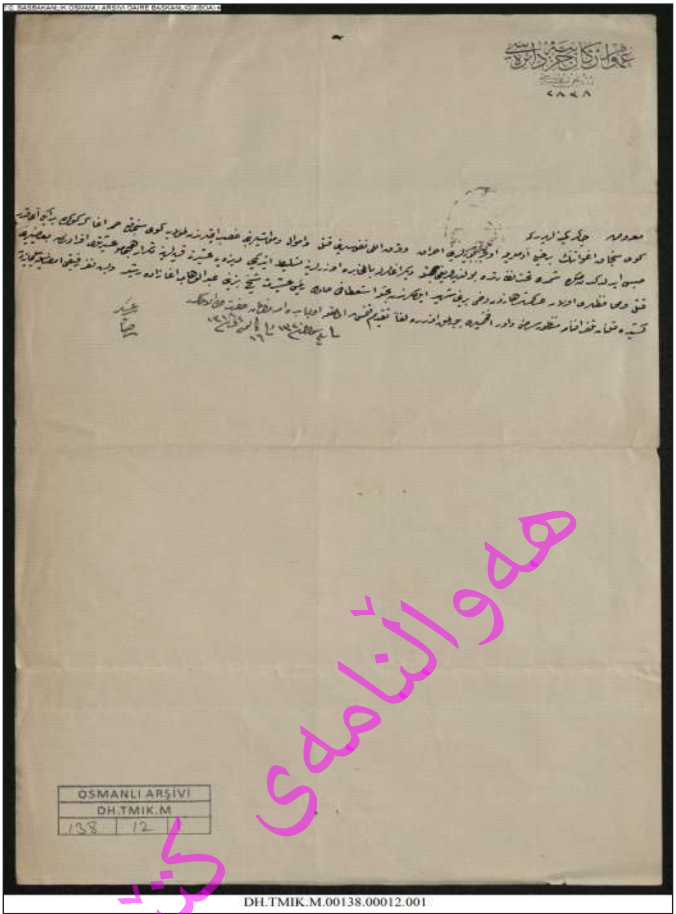

هەواڵنامەی کێڕ

DH.TMIK.M.	00138.00012	کۆتایی شەوال 1320

فەرمانگەی گشتی ئەرکانی جەنگی
یەکەی چوارەم
٢٨٣٨
راگەیەندراوی بەندەیە
حەمە ئاغا لە ئاغاکانی کۆی سانجەق لەگەڵ کۆمەڵێك لە پیاوەکانی سەرەتا گوندەکانیان سووتاندووە و ٤٠ تا ٥٠ کەسیان کوشتوە، پارەوپول و مەروماڵاتیان تاڵان کردووە، بۆیە دوای ئەوەی حەمە ئاغای کۆی سانجەق لە کەرکووك یەك دوو مانگ زیندانی کراوە، ئێستا لە ژێر نەزارەتە، لەسەر گفتوگۆکردن لەگەڵ ئاغاکانی تر هێرشی کردۆتە سەریان، دووبارە هێرشی کردۆتە سەر گوندەکانی هۆزی دیزەیی و هەندێك لە تاکەکانی هۆزەکەی کوشتوە و ئەو سەربازە شاهانانەی کە پارێزگاریان بوونە، یەکێکیان شەهید کردووە، بۆ ئەم مەبەستە سەرۆکی شێخ بزێنی عەبدولوەهاب ئاغازادە رەشید و پێنج کەس لە هاوەڵانی تەلەگرافنامەیان واژوو کردووە و لە سلێمانی دەرچووە، لەسەر فەرمانی سەدارەت هاوپێچ پێشکەش کراوە، لەم بارەیەوە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە کۆتایی شەوال ١٣٢٠ و لە ١٦ کانوونی دووەم ١٣١٨
رزا سەر عەسکەر

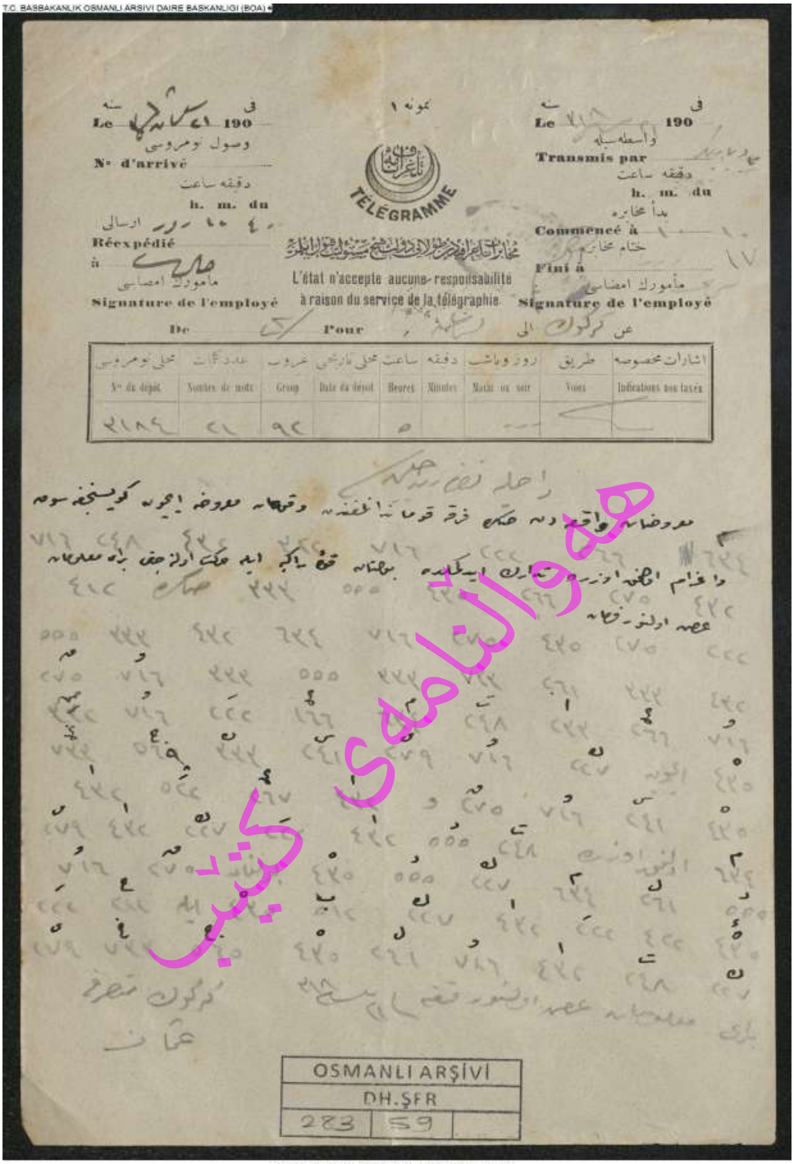

DH.ŞFR.00283.00059.001

<table>
<tr><td>DH.ŞFR.</td><td>00283.00059</td><td>25 موحەررەم 1320</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
دوای رووداوە راگەیەندراوەکان، فرقەی قۆماندانیەت بۆ رووداوە راگەیەندراوەکان لەگەڵ هێزی سوارە بۆ کۆی سانجەق دەڕۆن و روو دەکەنە ناوچەکە، زانیاری رادەگەیەندرێت فەرمان، لە ٢١ نیسان ١٣١٨.
عوسمان موتەسەرفی کەرکووک</td></tr>
</table>

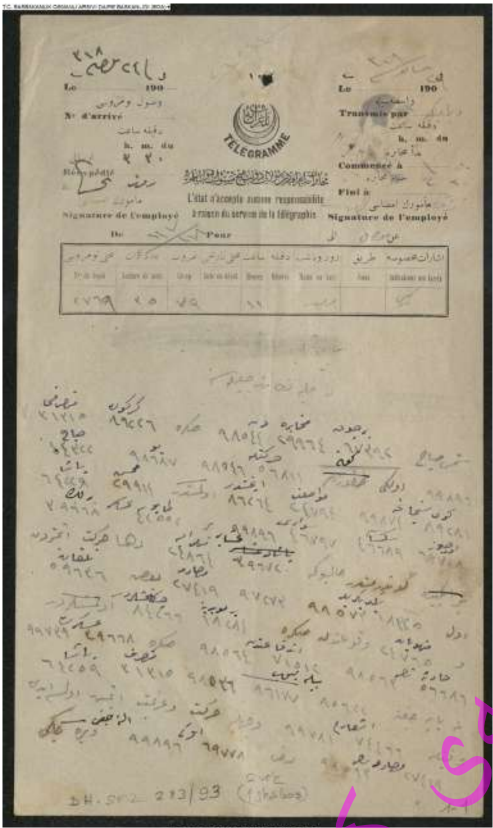
DH.ŞFR.00283.00093.001

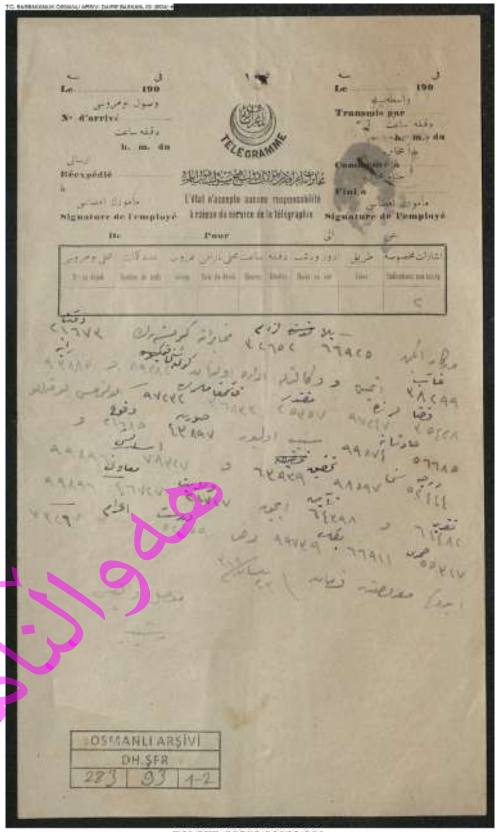
DH.ŞFR.00283.00093.001

هەواڵنامەی کتێب

28 موحەررەم 1320	00283.00093	DH.ŞFR.

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
دوای هاتنی هەواڵێکی زۆر موتەسەرفی کەرکووک لە یەکەم رۆژ دەستی بە جولە کرد و ئەم بەیانیە، بەرەو کۆی سانجەق کەوتە رێ، موحسین پاشا ٣٨٠ سوارە و یەك تابوری سەربازی بەیەکەوە ناردووە، بەڵام پێش ئەوەی ناوبراو بگاتە شوێنەکە لە نێوان هۆزەکان رووبەڕووبوونەوە روویداوە، دوای رووبەڕووبوونەوەکەش هەر یەکە کشاوەتەوە شوێنەکەی خۆی، دوای روودانی ئەم رووداوە سەربازەکەیان نەیانزانیوە چی بکەن، ئەگەر بێتو لەسەر ئاماژەی مەن پاشای موتەسەرف لە کاتی خۆیدا جولەی بکردبووایە و بگەیشتبوایە شوێنەکە رێگە لە رووبەڕووبوونەوەکە دەگیرا، قەزاکانی کۆی سانجەق و رانیە بە وەکالەت بە رێوەدەچن، ئەگەر بێتو قائیمقامی لێهاتوو هەبێت، هۆکار نادرێتە دەست بۆ ئەوەی ئەم جۆرە رووداوانە روو بدەن، بۆ ئەوەی ئاسایش بەرقەرار بێت و رێگە نەدرێت ئەم رووداوانە روو بدات، یاریدەدەری ویلایەت حەمدی بەگ رۆیشتووە، راگەیەندراوە فەرمان، لە ٢٣ نیسان ١٣١٨.
رەشید والی موسڵ

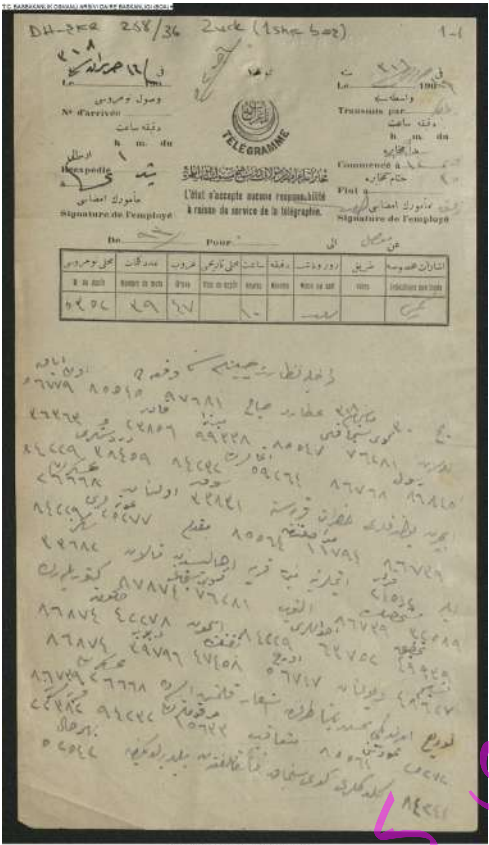

DH.ŞFR.00288.00036.001

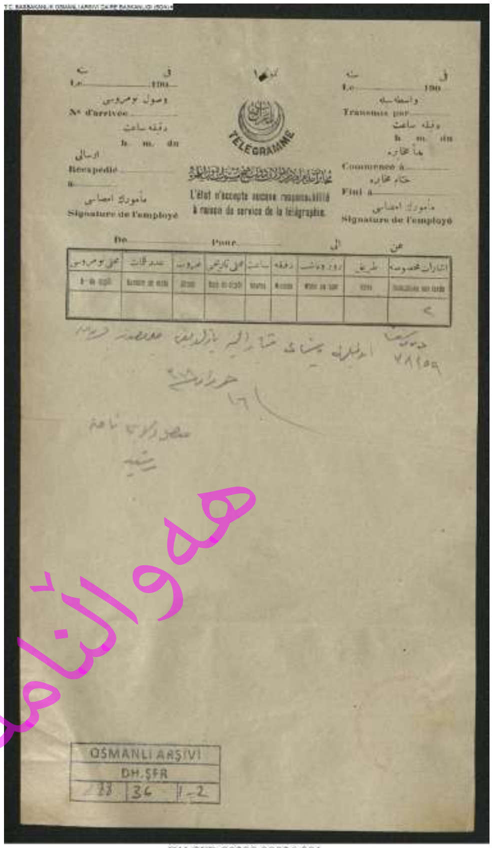

DH.ŞFR.00288.00036.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.ŞFR.</td><td>00288.00036</td><td>22 ڕەبیعی یەکەم 1320</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لە ٣٠ مایس ١٣١٨، بۆ دەستگیر کردنی میرزا قادر ئاغا و ڕەسوڵ ئاغای کۆی سانجەق هێزی سەربازی بۆ گوندی خەسران ڕۆیشتووە، لە سەرەتاوە ئەوانە لەگەڵ هاوەڵانیان رایانکردووە ئەوەی لە دانیشتووانی ماوەتەوە ٨ کەسیان بۆ کۆی سانجەق بردووە، بۆ لێکۆڵینەوە لە بارودۆخەکەیان ٣ تفەنگیان ڕادەست کردۆتەو و نێردراوەتەوە کۆگا، لەلایەن موحسین پاشا ئاماژەی پێکراوە، بەڵام بە گەڕانەوەی سەربازەکانیش ئەوا ناوبراوان گەڕاونەتەوە گوندەکەیان، لە قائیمقامیەتی کۆی سانجەق ڕاگەیەندراوە، بۆ دەستگیرکردنیان پاشای ناوهاتوو نووسراوی کردووە، ڕاگەیەندراوە فەرمان.
لە ١٦ حوزەیران ١٣١٨
ڕەشید بە ناوی ولایەتی موسڵ</td></tr>
</table>

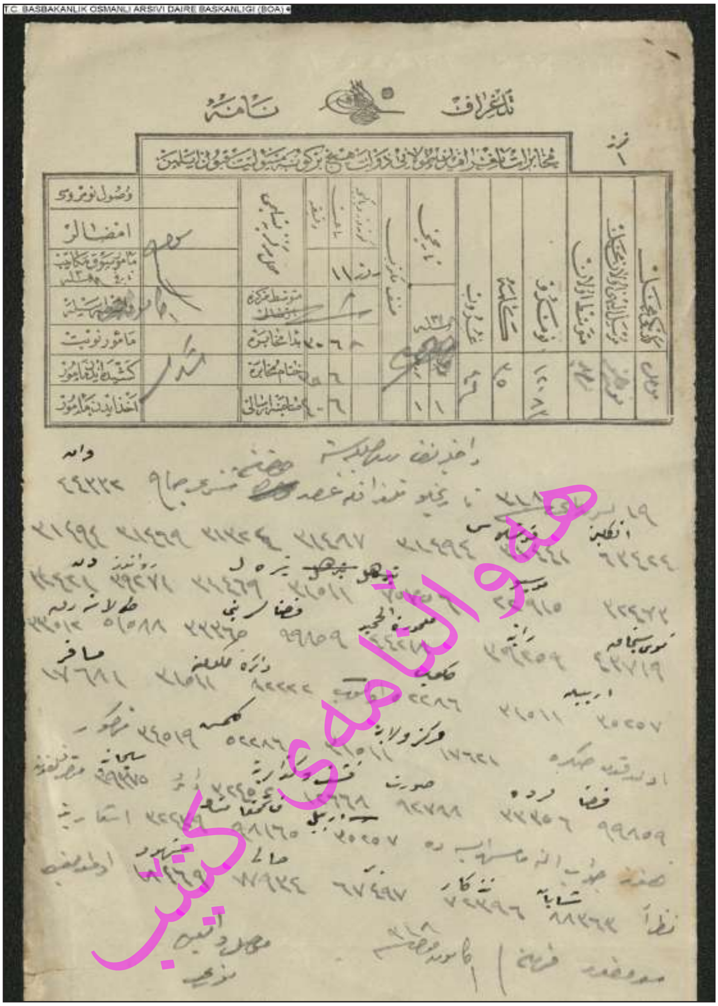

<table>
<tr><td>DH.ŞFR.</td><td>00299.00001</td><td>13 رەمەزان 1320</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لە مێژووی ١٩ تشرینی دووەم ١٣١٨ تەلەگرافنامە راگەیەندراوە، موسیو تیرەل لە باڵیۆزخانەی ئینگلتەرای وان لە رواندزەوە رۆیشتووە لە قەزاکانی کۆی سانجەق و رانیە و مەعمورەی حەمیدیە سوراوەتەوە، هاتۆتە هەولێر دوای ئەوەی لە خانەی حکوومەت میوان بووە هاتۆتە مەرکەزی ویلایەت، ئەگەرچی لەو قەزا ناوهاتووانەدا نووسرای گەشتوگوزاریەکەی هێشتا لە موتەسەرفیەتی سلێمانیەیە و وەڵام وەرنەگیراوە، بەڵام تێروانین لە ئاماژەی قائیمقامیەتی هەولێر هیچ شتێکی لێ نەبینراوە، راگەیەندراوە فەرمان، لە ١ کانوونی یەکەم ١٣١٨.
نوری والی موسڵ</td></tr>
</table>

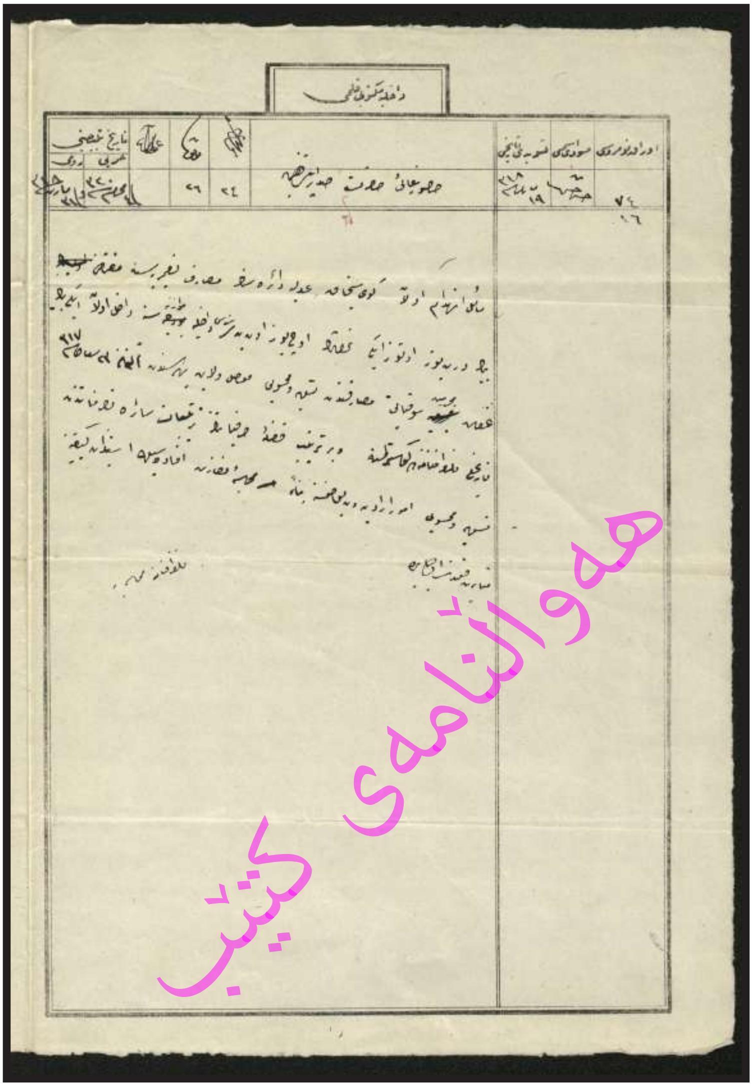
هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	00478.00039	**4 موحەڕڕەم 1320**

٤ موحەڕڕەم ١٣٢٠
٣١ مارت ١٣١٨
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
فەرمانگەی دادی کۆی سانجەق خەریکە دەروخێت، بۆ خەرجی نۆژەنکردنەوەی ١٤٣٢ قوروش لە موازەنەی ناوەخۆی ساڵی ٣١٧ تۆمار کراوە، ٢٠٠٠ قوروش بۆ گواستنەوەی تاوانباران ڕێکخراوە و هەژمار کراوە، لە ویلایەتی موسڵی بەهیە لە تەلەگرافنامەی ٢٣ شوبات ١٣١٧ نیشان دراوە، ئەگەر بێتو خەرجیەکی زیاتر ڕێکبخرێت، خەرج کردن و هەژمار کردنی بە ووتەی نەزارەتی ژمێریاری ڕەزامەندی پێ دەدرێت.

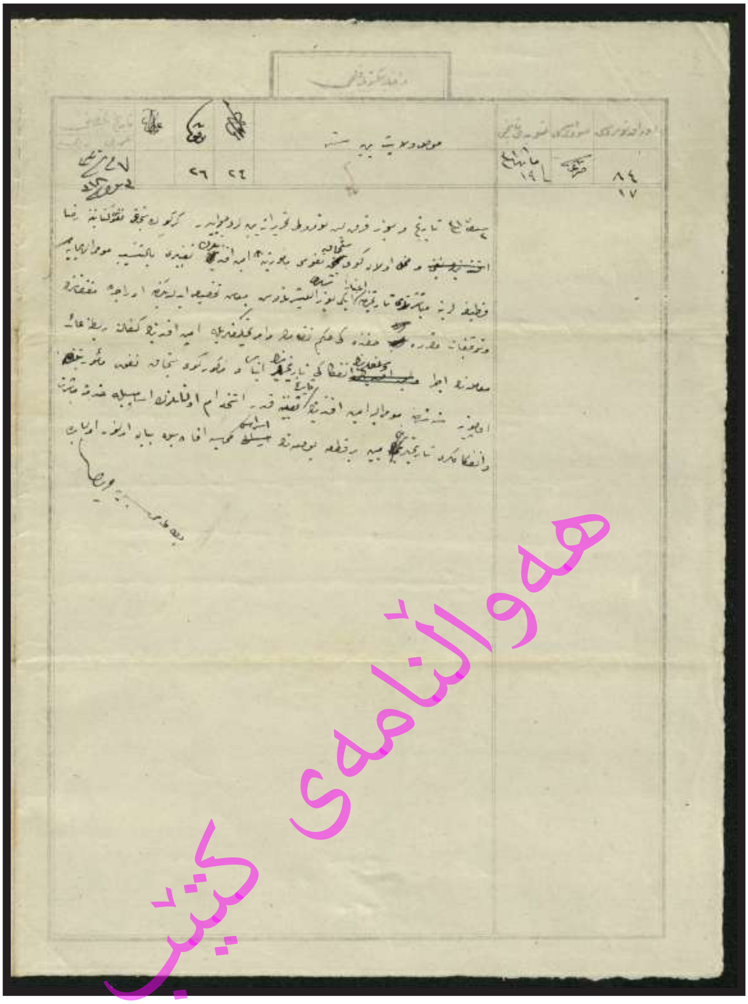

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	00480.00044	7 موحەررەم 1320

٧ موحەررەم ١٣٢٠
٣ نیسان ١٣١٨
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
وەڵامی نووسراوی ٢ شوبات ١٣١٧ ژمارە ١٤٥، بۆ دامەزراندنی رزا لە تۆماری ناسنامەی سانجەقی کەرکووک و ئەمین ئەفەندی دوورخراوە لە تۆماری ناسنامەی کۆی سانجەق، ناوبراوان لە مێژووی دەست بەکاربوونیان هەر یەکە مانگانە ٢٥٠ قوروش مووچەیان بۆ دابین دەکرێت، لە بارەی جێبەجێ کردن و وەستاندن بە گوێرەی نیزام دەبێت و لەگەڵ فەرمانی سوێند خواردن ئەمین ئەفەندی مامەڵەکەی بە کەفالەت جێبەجێ دەکرێت، هەروەها لە بارەی دەست لەکار هەڵگرتنی ئەوانەی پێش ئەمین ئەفەندی لە کۆی سانجەق وەکو فەرمانبەری ناسنامە کاریان کردووە، لەساڵی ٣٠٠ تا مێژووی دامەزراندنی ئەمین ئەفەندی ئەوانەی کاریان کردووە ناوەکانیان و لەگەڵ مێژووی دەست بەکاربوون و دەست لە کارهەڵگرتنیان بە پۆستە بە ووتەی ژمێریاری رادەگەیەندرێت.

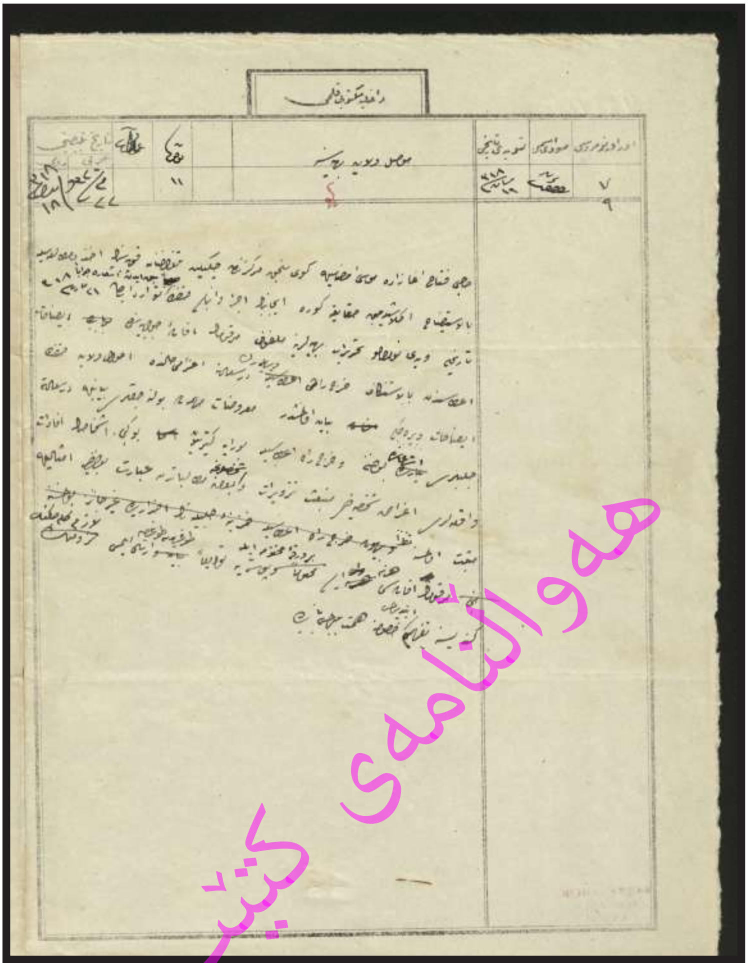

هەواڵنامەی کتێب

22 موحەرڕەم 1320	00492.00042	DH.MKT.

٢٢ موحەرڕەم ١٣٢٠
١٨ نیسان ١٣١٨
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە

بە واژووی حاجی فەتاح ئاغازادە موسا لە مەرکەزی کۆی سانجەق تەلەگرافنامە دەرچووە، کۆپیەیەکی بردراوە و خوێندراوەتەوە، بە گوێرەی ئەو راستیانەی دەرکەوتووە لە بارەی جێبەجێ کردن و راگەیاندنی لە وەڵامی راگەیەندراوی پێشوو لە ٢١ مارت ١٣١٨ ژمارە ٧ نووسراوی بەهیە هاوپێچ لە وەڵامی ناوبراو روون کردنەوەی داوە، رایگەیاندووە بە دابین کردنی خەرجی رێگا دەچێتە دەرسەعادەت و لە بارەی بارودۆخی ویلایەت روون کردنەوە دەدات، بەڵام بە راگەیاندنی ئەو راگەیەندراوە گرنگانە کاتێک بانگهێشتی دەرسەعادەت دەکرێن و خەرجی رێگایان بۆ خەرج دەکرێت، دوای ئەوەی دێنە ئێرە ووتەی ئەو جۆرە کەسانە نادروست دەردەچێت و بە پێچەوانەوە هەندێك لەم کەسانە داواکاریان دەبێت، بەم تێروانینە ئەگەر ووتەی ناوبراو هەر چییەك بێت، ئەوا بە پێویست زانراوە لە کاغەزێکی مۆرکراو راستەوخۆ بینێرێت، داواکراوە کە خۆی هیممەت بکات لە بارەی روون کردنەوەکە.

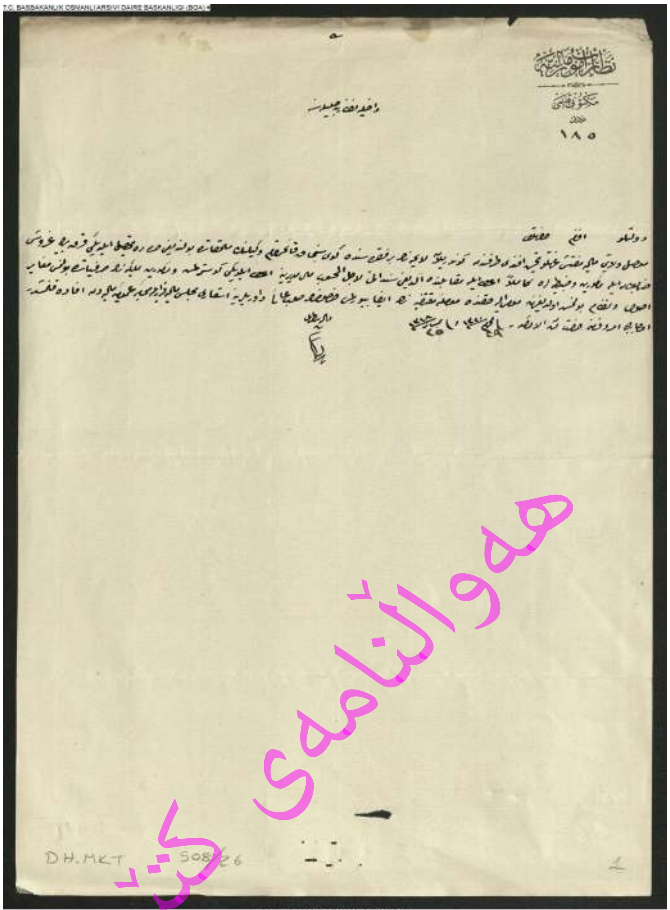

DH.MKT.00508.00026.001

هەواڵنامەی کیتێ

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT.</td><td>00508.00026</td><td>29 موحەڕرەم 1320</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی کاروباری دارایی
قەڵەمی نووسین
ژمارە ١٨٥
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی ئەفەندم
ئەو لیستەی کە لەلایەن چاودێری دارایی ویلایەتی موسڵ تەحسین ئەفەندی نێردراوە، لە دەستەواژەیەکی دا ئەو کاتەی کە لە پاشکۆی وەکیلی قائیمقامی کۆی سانجەق بووە، ٤٠٠٠٠ قوروشی وەرگرتووە بە تەواوەتی دابەشی سەر ئەفسەر و فەرمانبەر و پۆلیسی پاراستنی کردووە، لە بەرامبەر ئەوەشدا سەنەدی لێ وەرگرتوون، بە مەبەستی هەژمارکردنی بۆ بەڕێوەبەری دارایی ناردووە، ئەمەش پێچەوانەی نیزام و ڕێسای خەرجی فەرمانبەرانی مولکیەیە، بۆیە لە بارەی ناوبراوەوە مامەڵەی پێویست ئەنجام بدرێت، بۆ ئەمەش بە بڕیاری ئەنجوومەنی دارایی لە ژمێریاری گشتی دارایی گفتوگۆی لەسەر کراوە، لەم بارەیەوە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٢٩ موحەڕرەم ١٣٢٠ و لە ٢٥ نیسان ١٣١٨.
نازری دارایی</td></tr>
</table>

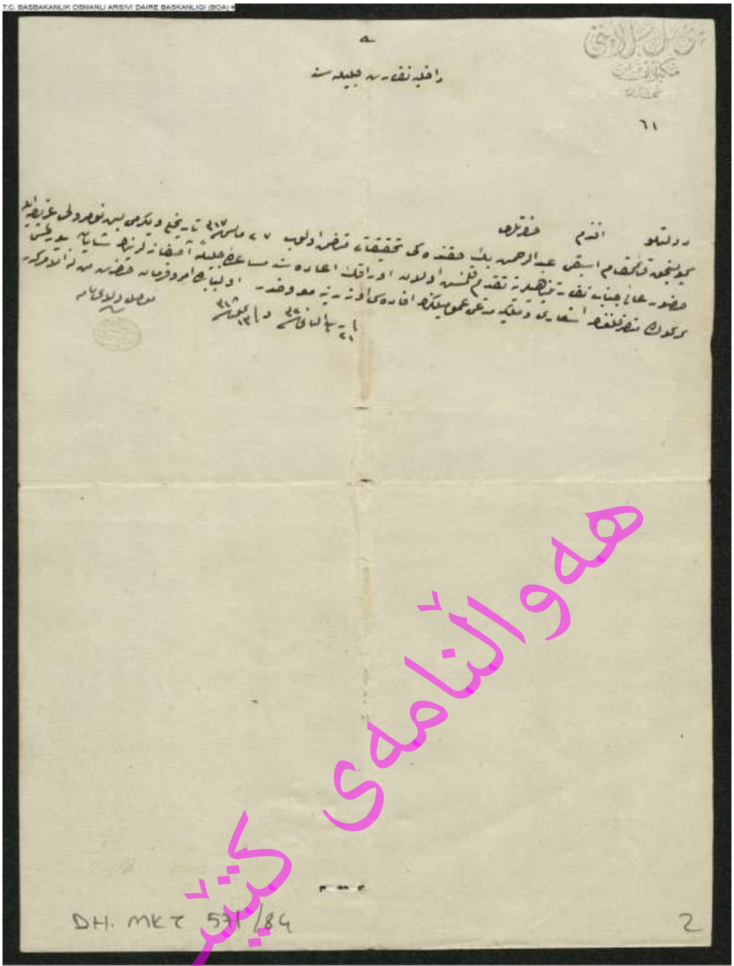

DH.MKT.00571.00084.002

هەواڵنامەی کتێب

21 رەبیعی دووەم 1320	00571.00084	DH.MKT.

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ٦١
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی ئەفەندم
لە بارەی عەبدولرەحمان بەگ قائیمقامی پێشووی کۆی سانجەق، لێکۆڵینەوەکان تەواو بوونە، لەگەڵ داواکاری ٢٧ مایس ١٣١٧ ژمارە ٢٥ پێشکەشی جەنابی نەزارەتپەناهی کراوە، بۆ گەڕانەوەی ئەو کاغەزانە بە شایان زانراوە دەوڵەت هاوکار بێت، لەسەر ئاماژەی موتەسەرفیەتی کەرکووك و ووتەی داواکاری گشتی مولکیە ڕاگەیەندراوە، لەم بارەیەوە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە ٢١ رەبیعی دووەم ١٣٢٠ و لە ١٣ تەمموز ١٣١٨
بە ناوی ویلایەتی موسڵ

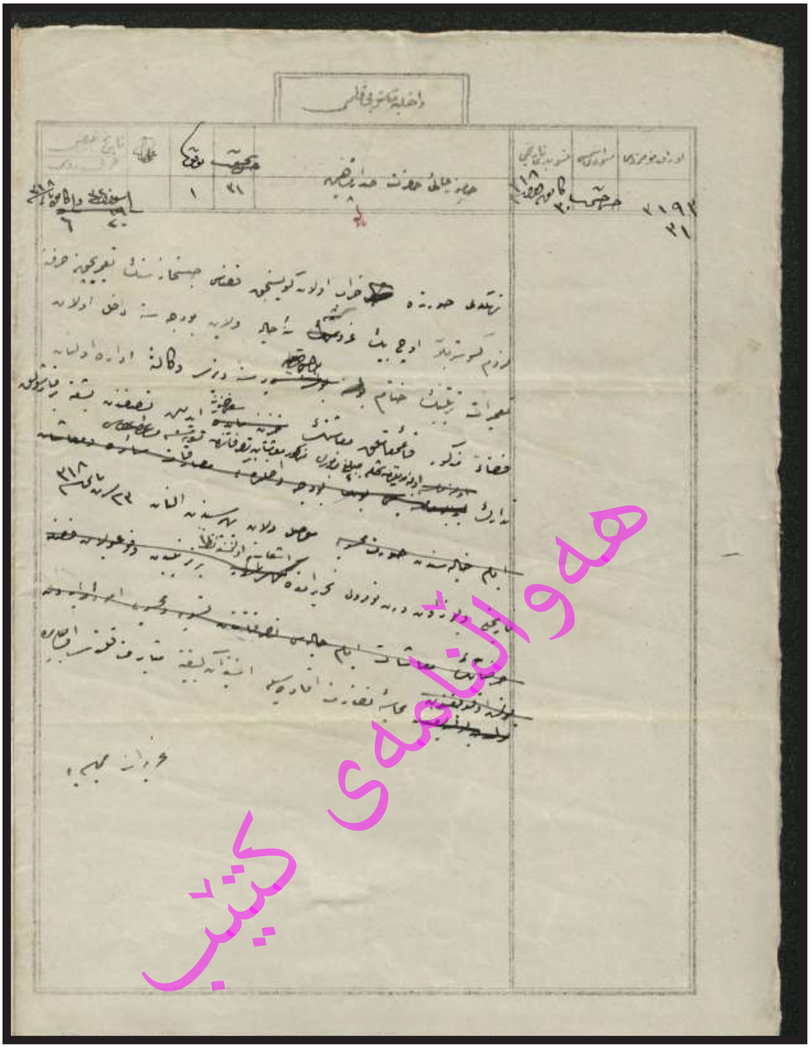
هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	00636.00073	20 شەوال 1320

٢٠ شەوال ١٣٢٠
٦ کانوونی دووەم ١٣١٨
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
بە شێوەیەکی مەترسیدار گرتووخانەی قەزای کۆی سانجەق وێران بووە و بۆ نۆژەنکردنەوەی بە پێویست زانراوە بۆ خەرج کردنی ٣٠٠٠ قوروش، لە بودجەی ئەم ساڵەی ویلایەت تۆمار بکرێت، لە رێکخستنی نۆژەنکردنەوەشی کۆتایی پێ بێت، یەك ساڵ دەبێت قائیمقامیەتی قەزای ناوهاتوو بە وەکالەت بەرێوەدەچێت، مووچەکەی لە خەزینە هەڵگیراوە، جگە لە نیوەکەی لە بەرامبەر هیچ شتێك بەکارنەهاتووە، هاوکار بن کە برە پارەی ناوبراو لە مووچەی باسکراودا ببرێتەوە، بە تێروانین لە نووسراوی ٢٣ تشرینی دووەم ١٣١٨ ژمارە ١١٤ کە ئاماژەی پێکراوە، بە ووتەی نەزارەتی ژمێریاری چۆنیەتی مۆڵەتدانەکە ئاماژەی پێکراوە.

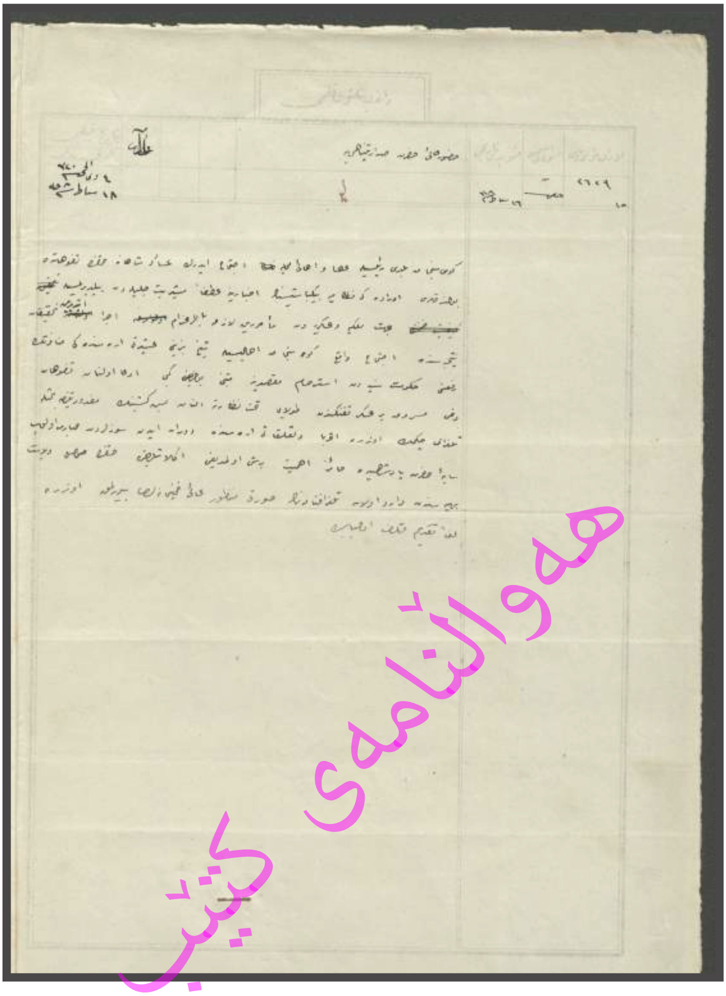

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	00661.00067	4 زيلحيجه 1320

٤ زیلحیجە ١٣٢٠
١٨ شوبات ١٣١٨
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
لە بارەی ئەو قسە نابەجێی و نادروستانەی کە لە بارەی سەربازی شاهانە دەکرێت، زانا و دانیشتوانی خۆچێی لەگەڵ سەرۆکی شارەوانی کۆی سانجەق کۆبوونەوەیان کردووە، لەسەر هەواڵی بینباشی نیزامیەی ئەوێ بە راگەیاندنی موشیرەتی جەلیلە، لەلایەنی سەربازی و مولکیە ئەرکیان پێ دراوە و نێردراون، لە ئەنجامی ئەو لێکۆڵینەوانەی کە کراوە، دەرکەوتووە دانیشتوانی کۆی سانجەق و هۆزی شێخ بزێنی لە نێوانیاندا دووبەرەکی و ناکۆکی هەیە، لەسەر ئەو قسە نابەجێ و نادروستانەی کە پروپاگەندەیان لەسەر دەکرێت، هێشتا تفەنگی سەربازێك دزراوە و لەسەر ئەمە ٥ کەس لە نەزارەت دەست بەسەرە، لە بارەی غەدرەوە تەلەگراف دەرچووە، ئەوەی باس دەکرێت و قسەی لەسەر دەکرێت تەنیا قسەیە، دەرکەوتووە کە شتێکی گرنگ رووی نەداوە، بۆیە تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵی بەهیە هاتووە، لەسەر فەرمانی سەروو وێنەیەکی هاوپێچ پێشکەش کرا.

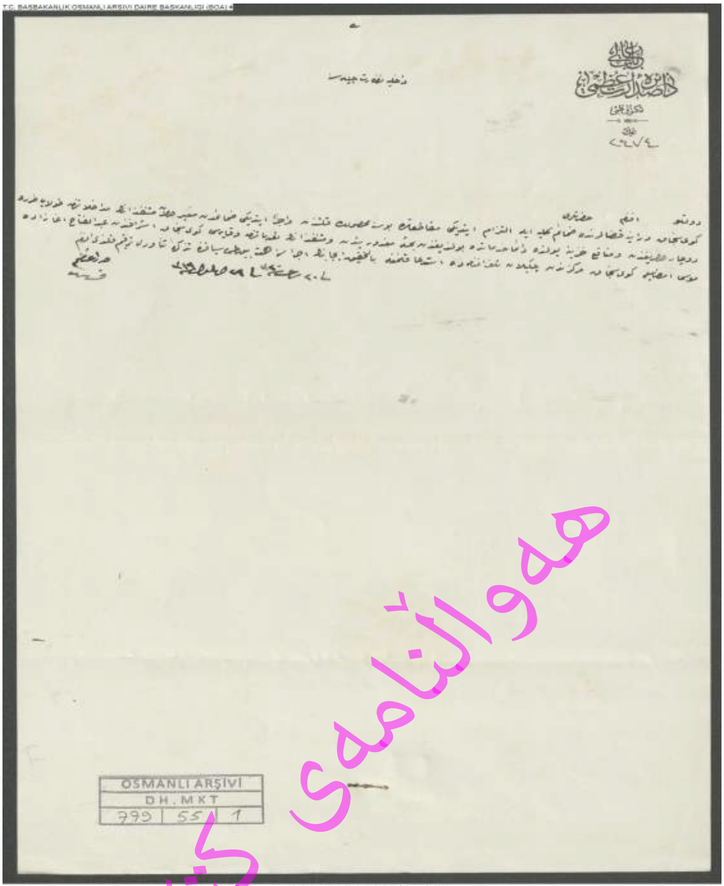

DH.MKT.00779.00055.001

DH.MKT.	00779.00055	20 ڕەجەب 1320

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی پایەبەرز
قەڵەمی نووسین
ژمارە ٢٤٧٤
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی ئەفەندم

لە قەزاکانی کۆی سانجەق و رانیە بە زیادکردنی گشتگیر ئەم ساڵ موقاتەعاتەکانی ئیلتیزام داهاتیان کەم بووە، ئەو زیادکردنەی کە کراوە وایکردووە بەڕێوبەرەکانیش دەست لە کاروبارەکان وەربدەن، ئەمەش وایکردووە دووچاری زەرەر بێتەوە، بۆیە لە ڕێگەی سوودی خەزینە کە بەردەوام لە خزمەت دابوونە، لەبەر غەدرکردن و پاراستن لە دەستدرێژی بەڕێوبەرەکان، بە واژووی ئەشرافی کۆی سانجەق عەبدولفەتاح ئاغازادە موسا لە مەرکەز تەلەگرافنامە دەرچووە لەسەر داواکاری ناوبراو لێکۆڵینەوە لە بابەتەکە بکرێت و هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی، بۆ ئەم مەبەستەش نووسراو ئامادەکرا ئەفەندم.
لە ٢٠ ڕەجەب ١٣٢٠ و لە ٢٩ ئەیلوول ١٣١٩
سەدری ئەعزەم

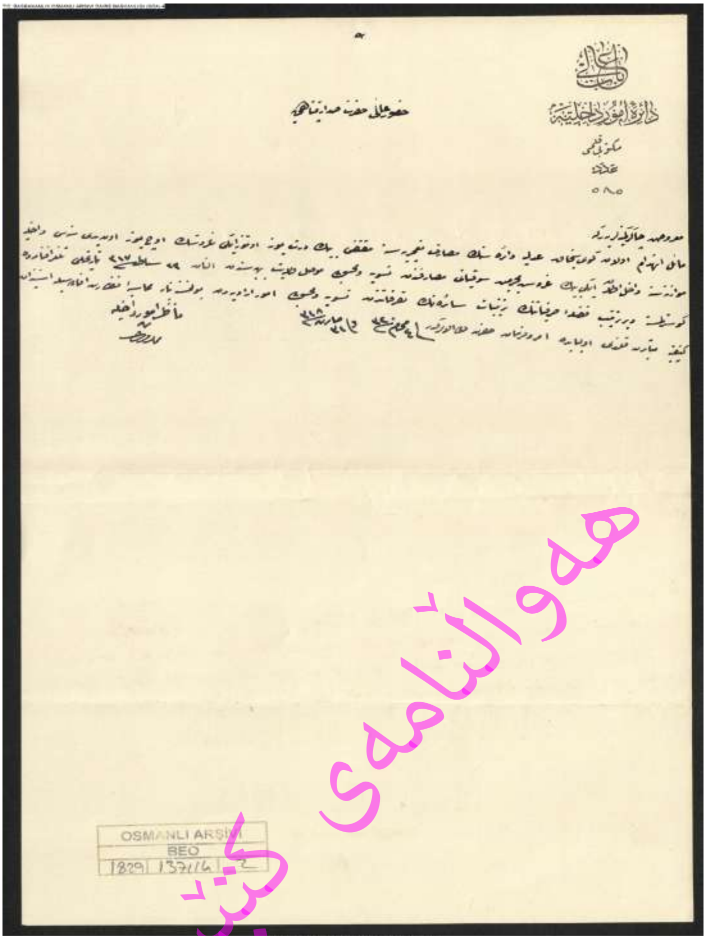

BEO.001829.137114.002

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO.</td><td>001829.137114</td><td>4 موحەررەم 1320</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ٥٨٥
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
راگەیەندراوی بەندەیە
فەرمانگـەی دادی کـۆی سـانجەق وێران بـووە، بـۆ خەرجـی نۆژەنکردنـەوەی ١٤٣٢ قـوروش لـە موازەنـەی ناوەخـۆی سـاڵی ٣١٧ کـە ٢٠٠٠ قـوروش لـە خەرجـی گواسـتنەوەی تاوانباران تۆمارکـراوە، لەو پارەیـە رێکخراوە و هەژمـار کراوە، بـۆ ئەمـەش لـە ویلایەتـی موسـڵی بەهیـە تەلەگرافنامـە لـە ٢٣ شـوبات ١٣١٧ وەرگیـراوە، تێـدا نیشـان دراوە و بـۆ رێکخسـتنی هەموو خەرجیەکانی تریش رێکخراوە و هەژمار کراوە، بە ووتەی نەزارەتی ژمێریاری شـێوەی رەزامەندی دیاریکـراوە، ئەمـر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسـەیە کە فەرمـان دەردەکات، ٤ موحەررەم ١٣٢٠ و لـە ٣١ مارت ١٣١٨.
نازری کاروباری ناوەخۆ</td></tr>
</table>

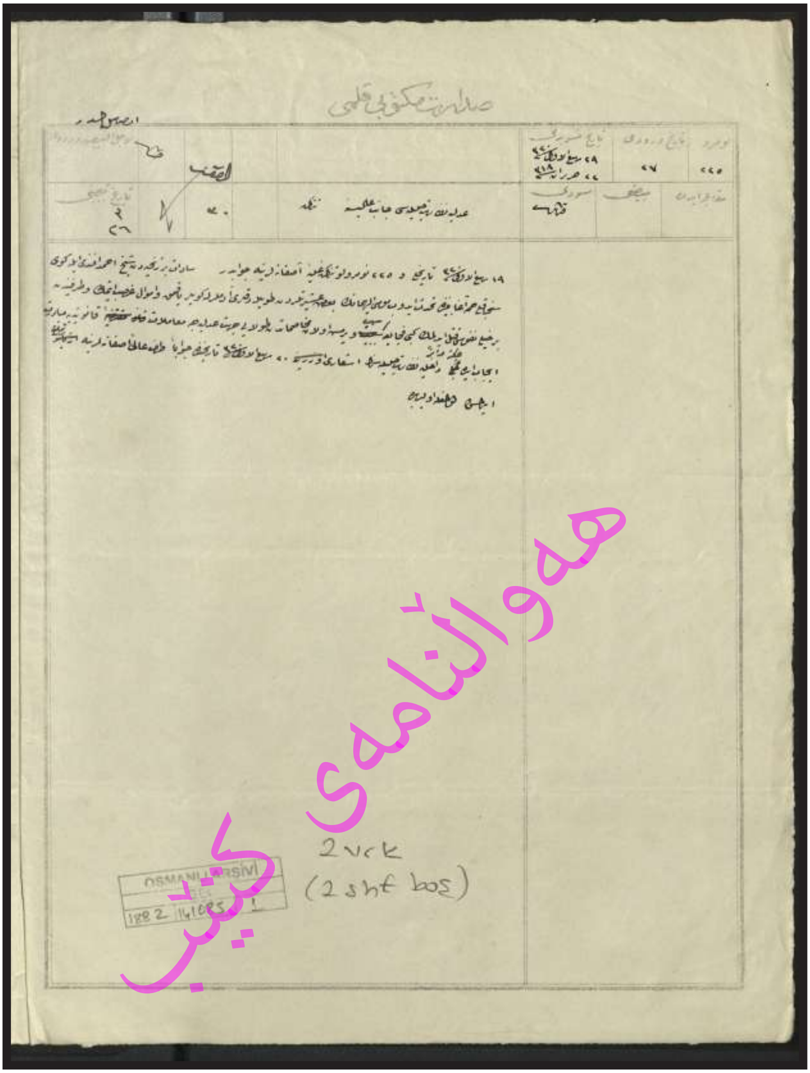
هەواڵنامەی کتێب

BEO.	001882.141085	29 رەبیعی یەکەم 1320

٢٩ رەبیعی یەکەم ١٣٢٠
٢٢ حوزەیران ١٣١٨
بۆ نەزارەتی دادی جەلیلە لایەنی عالی
نووسراو
١٩ رەبیعی یەکەم ١٣٢٠ ژمارە ٢٢٥ وەڵامی نووسراوی عالییە، لە ساداتی بەرزنجی شێخ ئەحمەد ئەفەندی لەگەڵ حەمە ئاغای کۆی سانجەق لە نێوانیان گفتوگۆ کراوە و ناوبراوان پیاویان لە هەندێك هۆز کۆکردۆتەوە و گوندەکانیان سووتاندووە و تالان کردووە و خەڵکێکی زۆریان کوشتووە، لەبەر ئەوەی بوونەتە هۆکاری ئەم هەموو تاوانە، لە لایەنی دادەوە مامەڵەی یاسایی جێبەجێ دەکرێت، لەسەر ئاماژەی نەزارەتی ناوخۆی جەلیلە، لە وەڵامدا لە مێژووی ٢٠ رەبیعی یەکەم ١٣٢٠ ئاگاداری دراوەتە سەروو.

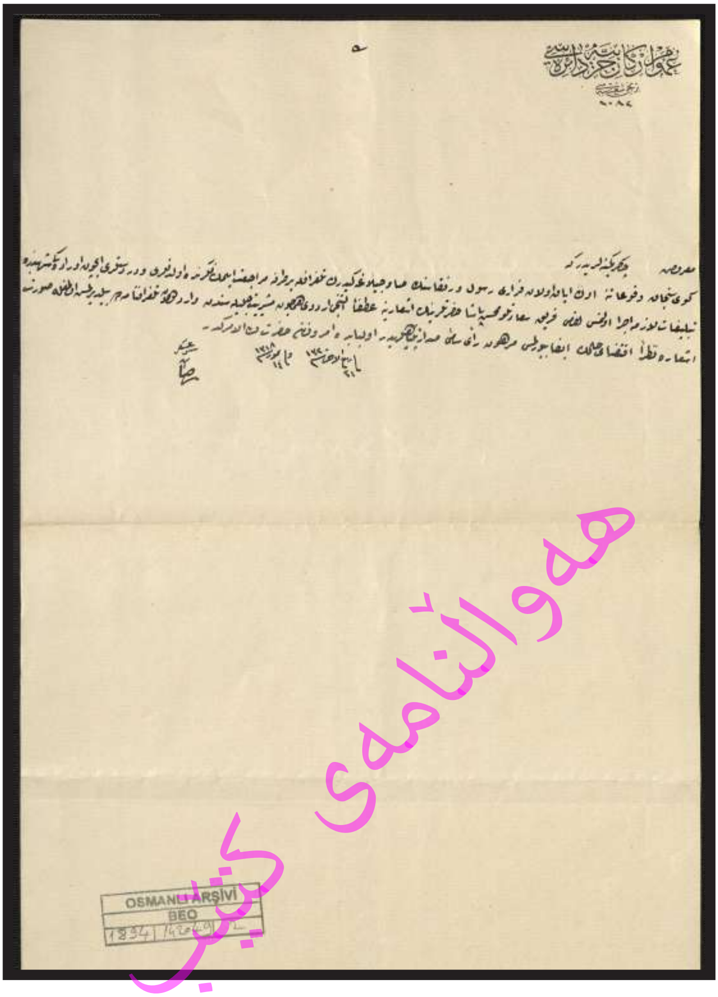

هەواڵنامەی کتێب

21 رەبیعی کۆتایی 1320	001894.142049	BEO.

فەرمانگەی گشتی ئەرکانی جەنگی
یەکەی یەکەم
١٠٨٢
راگەیەندراوی بەندەیە
لەسەر رووداوەکانی کۆی سانجەق رەسول و هاوەڵانی رایانکردووە و چوونەتە ساوچبۆلاق، بە تەلەگراف راگەیەندراوە بیرۆکەی ئەوەیان هەیە بچنە لایەك، هەروەها بۆ دەستگیرکردنیان ئاگاداری پێویست دراوەتە شەهبەندەری ئەوێ، لەسەر ئاماژەی فەریق جەنابی محەمەد پاشا تەلەگرافنامە لە موشیرەتی جەلیلەی لەشکری شەشەمی همایۆن هاتووە، تێدا روون کراوەتەوە، بە تێروانین لە وێنەی ئاماژە پێکردنەکە، لەسەر رای سەدری ئەعزەمی سەدارەتپەناهی هەر ئێستا دەست بە جێبەجێ کردنی بکرێت، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە ٢١ رەبیعی کۆتایی ١٣٢٠ و لە ١٤ تەمموز ١٣١٨
رزا سەر عەسکەر

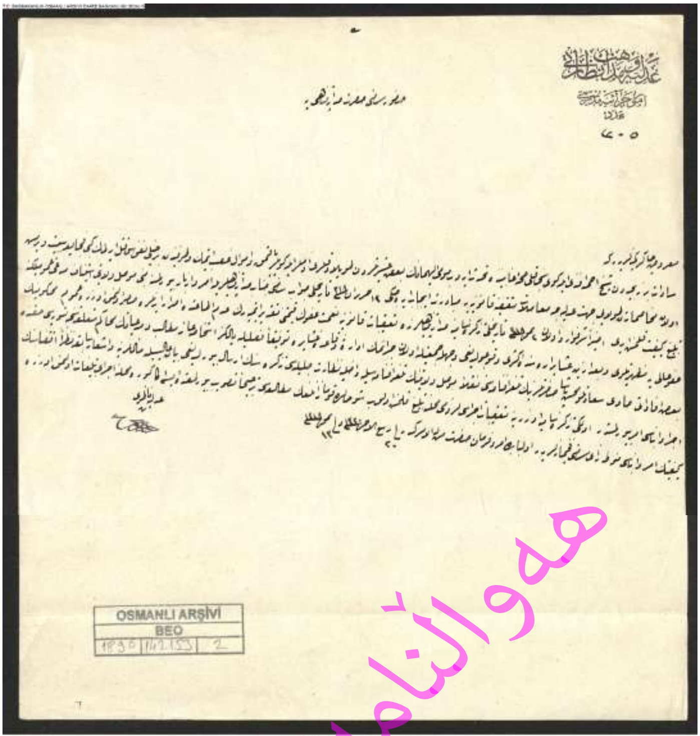

BEO.001896.142153.002

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	001896.142153	21 رەبیعی کۆتایی 1320

نەزارەتی داد و مەزهەبەکان
بەڕێوەبەرایەتی کاروباری سزا
ژمارە ٣٠٥
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
ڕاگەیەندراوی بەندەیە

ئـەو قسـانەی لەسـەر ناکۆکـی نێـوان سـاداتی بەرزنجـی شـێخ ئەحمـەد ئەفەنـدی لەگـەڵ خەڵکـی کـۆی سـانجەق حەمـە ئاغـادا کـراوە، ئـەو ناکۆکیـەی نێوانیـان وای کـردووە کـە هەردووکیـان پیـاو لـە هەندێـك هـۆز کۆبکەنـەوە، دواتریـش هێرشـیان کردۆتـە سـەر گونـدەکان و کەلوپـەل و پارەوپولیـان تـاڵان کـردووە و خەڵکیـان کوشـتوە، بۆیـە لـە لایەنـی دادەوە پێویسـتە مامەڵـەی یاسـایی جێبەجـێ بکرێـت، لـە ١٣ حوزەیـران ١٣١٨ لەگـەڵ وەڵامـی سـەدری ئەعزەمـی سـەدارەتپەناهی فەرمـان و نـووسراو کـراوە، لـە ویلایەتـی موسـڵیش لـە داواکاری گشـتی ئیسـتیناف ئـاگادار کراوەتـەوە، لـە کۆتـادا نـووسراوی سـەدری ئەعزەمـی سـەدارەتپەناهی لـە مێـژووی ٢ تەممـوز ١٣١٨ نێـردراوە و تێـدا هاتـووە بەدواداچوونـی یاسـایی بکرێـت و لێبـووردن نەیانگرێتـەوە، ئەوانـەی ملکـەچ نابـن ئابلۆقـە بدرێـن، تەنیا ئەوانـەی دەسـتیان لـە کارەکـە هەیـە لـە نـاو هـۆزەکان بدرێنـە دادگا، لەسـەر هەندێـك وتـە تەلەگرافنامـەی جەنابـی موحسـین پاشـا بـە گواسـتنەوە تەلەگرافنامـەی ویلایەتـی موسـڵ لەگـەڵ نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆ نێـردراوە، بـە تێروانیـن لـە ڕاگەیەنـدراوی عالـی و ئامـاژەی پێشـووی بابەتەکـە، فەرمـان دراوە بابەتەکـە جێبەجـێ بکرێـت، لەسـەر نـووسراوی یەکەمـی سـەدری ئەعـزەم ئـاگاداری دراوە کـە پێویسـتە بەدواداچوونـی خۆچێـی ئەنجـام بدرێـت، لـەم حاڵەتـەدا خوێندنـەوەی قوماندانیەتـی لەسـەر دەکرێـت، بـە گوێـرەی ئـەوە ئـاگاداری دەدرێتـە خۆچێـی، ئەمـر و ڕاگەیاندنـی بـۆ سـەدارەتە، لـەم بابەتـە ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات، لـە ٢٠ ڕەبیعـی کۆتایـی ١٣٢٠ و لـە ١٣ تەممـوز ١٣١٨.
نازری داد

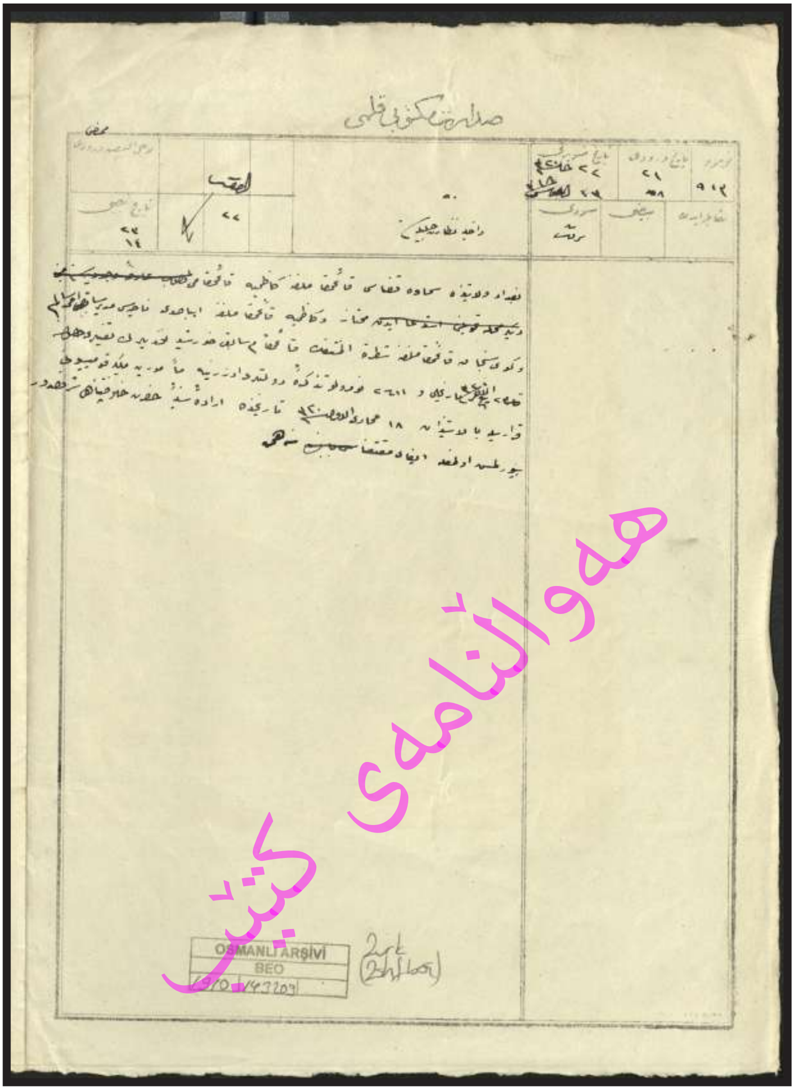

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	001910.143209	22 جەمادی یەکەم 1320

٢٢ جەمادی یەکەم ١٣٢٠
١٣ ئۆغستۆس ١٣١٨
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لـە ویلایەتـی بەغداد بۆ قائیمقامیەتی قەزای سـەماوە، مومتاز ئەفەندی قائیمقامی کازمیە هەروەها بۆ قائیمقامیەتی کازمیـەش بەرێوەبـەری پێشـووی ناحیـەی ...... ئەحمـەد سـالم، بـۆ قائیمقامیەتی کۆی سـانجەق قائیمقامی پێشـووی شـەترەی مونتەفیـك خورشـید ئەفەنـدی دادەمەزرێـن، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش لەسـەر نـووسراوی دەوڵـەت لـە ٢٣ رەبیعـی کۆتایـی ١٣٢٠ ژمـارە ٢٦١١ بریـاری قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە دوای رەزامەنـدی، فەرمانـی پاشـای جەنابـی خەلافەتپەناهـی لـە ١٨ جەمـادی یەکـەم ١٣٢٠ فەرموویەتـی، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

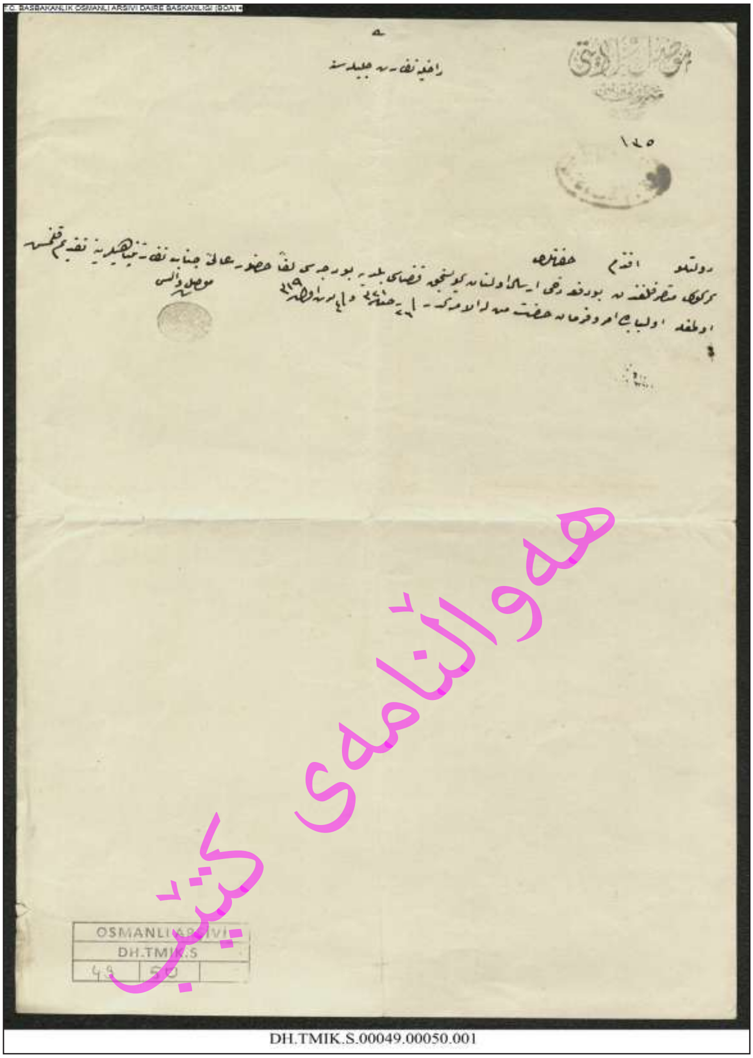

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>DH.TMIK.S.</th><th>00049.00050</th><th>26 ڕەجەب 1321</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ١٣٥
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
بۆ جەنابی ئەفەندم
ئەمجارە لە موتەسەرفیەتی کەرکوك بوودجەی شارەوانی قەزای کۆی سانجەق نێردراوە، هاوپێچ پێشکەشی جەنابی نەزارەتپەناهی کراوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٢٦ ڕەجەب ١٣٢١ و لە ٤ تشرینی یەکەم ١٣١٩.
نوری والی موسڵ</td></tr>
</table>

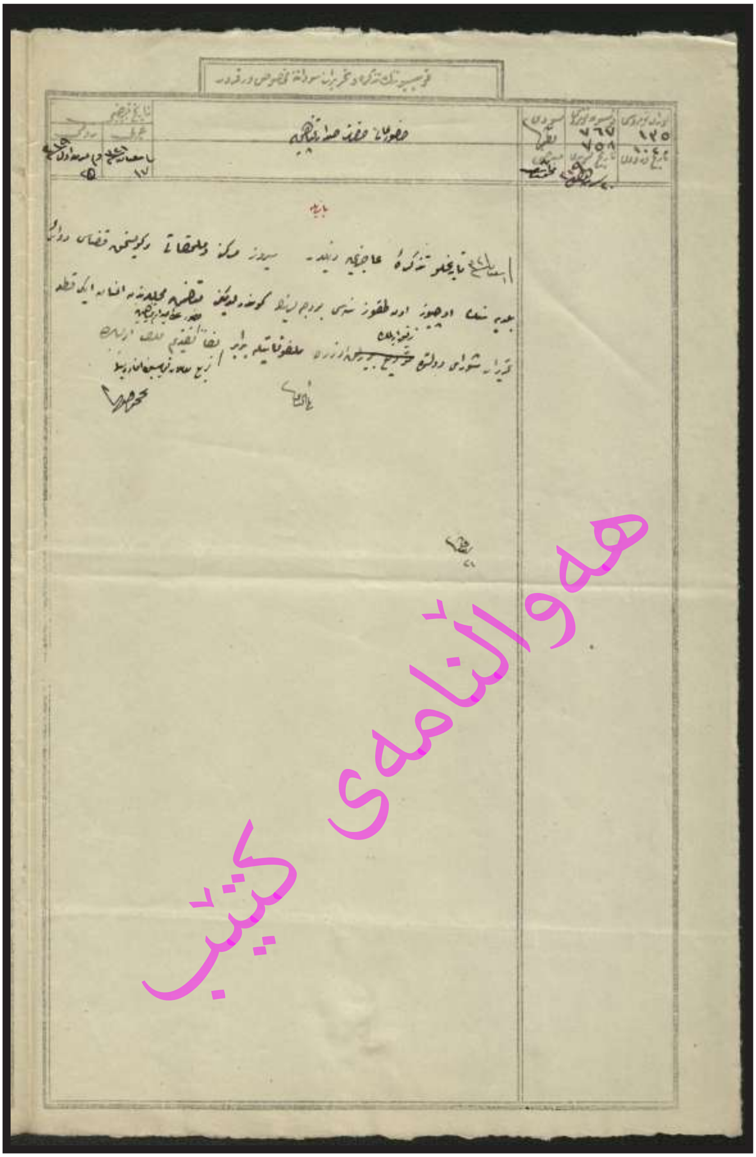

DH.TMIK.S.	00049.00057	17 شەعبان 1321
١٧ شەعبان ١٣٢١ ٢٥ تشرینی یەکەم ١٣١٩ بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی ١ شەعبان ١٣٢١ نووسراوی هاوپێچە، مەرکەزی سیروز و پاشکۆکانی لەگەڵ قەزای کۆی سانجەق، لە بوودجەی فەرمانگەی شارەوانی ساڵی ٣١٩ نێردراوە، لە شوێن خۆیان دوو پارچە نووسراو لە شورای دەوڵەت ووردبینی بۆ کراوە، لەگەڵ هاوپێچەکانیەوە بەیەکەوە بە ووتەی مامەڵەی قۆمیسیۆن پێشکەشی سەدارەتپەناهی کراوە.		

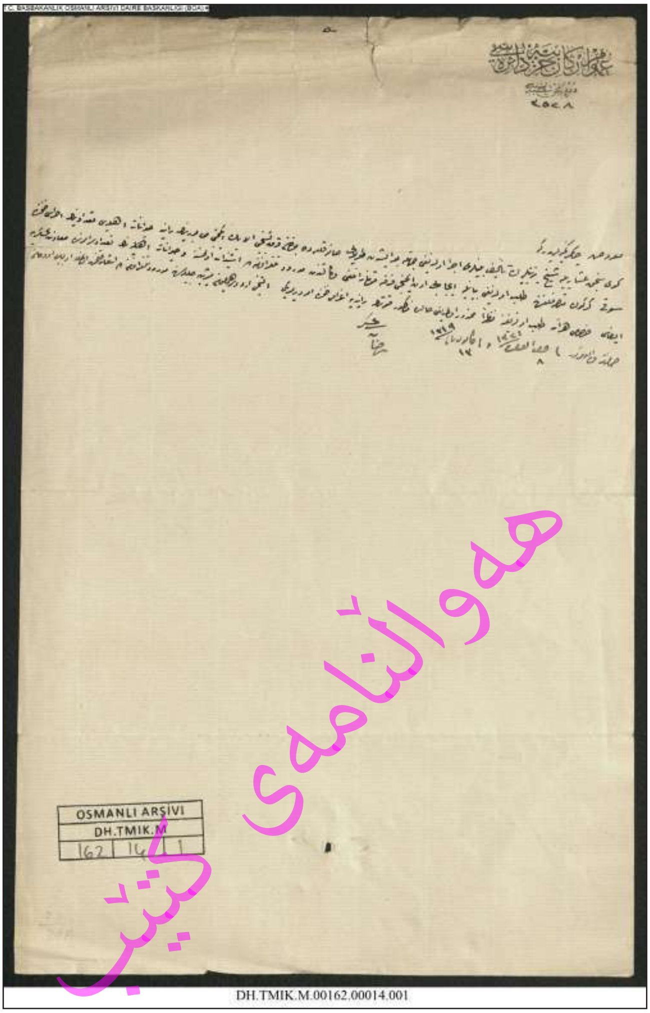

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><th>DH.TMIK.M.</th><th>00162.00014</th><th>8 زیلقەعدە 1321</th></tr>
<tr><td colspan="3">فەرمانگەی گشتی ئەرکانی جەنگی
یەکەی چوارەم
٣٥٢٨
راگەیەندراوی بەندەیە
چاککردنی پەیوەندی نێوان هۆزەکانی کۆی سانجەق و شێخ بزێنی ئەنجام دراوە، بۆ ئەم کارە تابوری دووەمی ئاڵای ٤٥، لە قەڵای ساتۆ بوونی هەیە، لە موتەسەرفیەتی کەرکووك داواکراوە بۆ ئەوەی هەژمارکردنی ئاژەڵی دانیشتووانی رانیە جێبەجێ بکات، بۆ ئەم مەبەستە لە وەکالەتی قوماندانیەتی فرقەی ١٢ تەلەگرافنامە هاتووە، رەزامەندی دراوە، هەروەها بە تێروانین لە فەرمانی هەژمارکردنی ئاژەڵەکانی دانیشتووان، هەموو کات یاریدەدەری سەربازی داوا دەکرێت، بۆ ئەمەش فەرمان دراوە بە ناردنی هێزی ناوهاتوو بۆ رانیە، لە تەلەگرافنامەی موشیرەتی جەلیلەی لەشکری شەشەمی هومایۆن هاتووە، تێدا ئاماژەی پێکراوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٨ زیلقەعدە ١٣٢١ و لە ١٣ کانوونی دووەم ١٣١٩.
رزا سەر عەسکەر</td></tr>
</table>

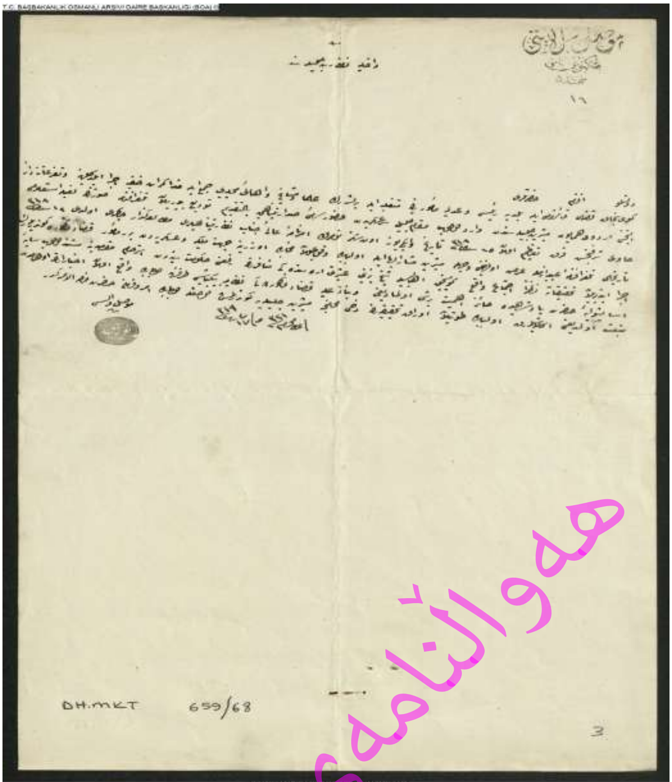

DH.MKT.00659.00068.003

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	00659.00068	سەرەتای موحەررەم 1321

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ١٦
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی ئەفەندم

قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق لەگەڵ سەرۆکی شارەوانی و فەرمانبەرانی داد و لەگەڵ ستەمکارەکان یەکیان گرتووە و زانا و شێخ و خەڵکی خۆچێیان کۆکردۆتەوە بە نهێنی گفتوگۆیان کردووە، پوختەی بابەتەکە لە موشیرەتی جەلیلەی لەشکری شەشەمی هومایۆن هاتووە، دواتر لە سەر عەسکەرەوە بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی نێردراوە، وێنەی تەلەگرافنامەکە هاوپێچ لەگەڵ نووسراوی زانیاری لە مێژووی ١٥ شوبات ١٣١٨ ژمارە ٢١٨ فەرمانامەی عالی جەنابی نەزارەتپەناهی خوێندنەوەی بۆ کراوە، لەگەڵ تەلەگرافنامەی ١٢ شوبات ١٣١٨ی بەندەمان راگەیەندراوە، لەم بابەتە لەگەڵ موشیرەتی ناوهاتوو گفتوگۆ کراوە، لەسەر ئەم گفتوگۆیە لەلایەنی سەربازی و مولکیە لە هەر یەکە فەرمانبەرێك بۆ قەزای ناوهاتوو نێردراوە، بە گوێرەی ئەو لێکۆڵینەوانەی کە کراوە، کۆبوونەوەی باسکراو لەسەر ناکۆکی و نەهێشتنی دوژمنایەتی نێوان دانیشتوانی کۆی سانجەق و هۆزی شێخ بزێنی بووە، هیچ شتێکی ئاوا گرنگ نەبووە، لەم بابەتە زانیاری لەلایەن بینباشی نیزامیە هاتووە، ئەو کاغەزانەی کە پەیوەستن بە لێکۆڵینەوەی ئەم بابەتە لە خۆچێی بۆ موشیرەتی جەلیلە نێردراوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە سەرەتای موحەررەم ١٣٢١ و لە ١٧ مارت ١٣١٩
والی موسڵ بە مۆری نوری

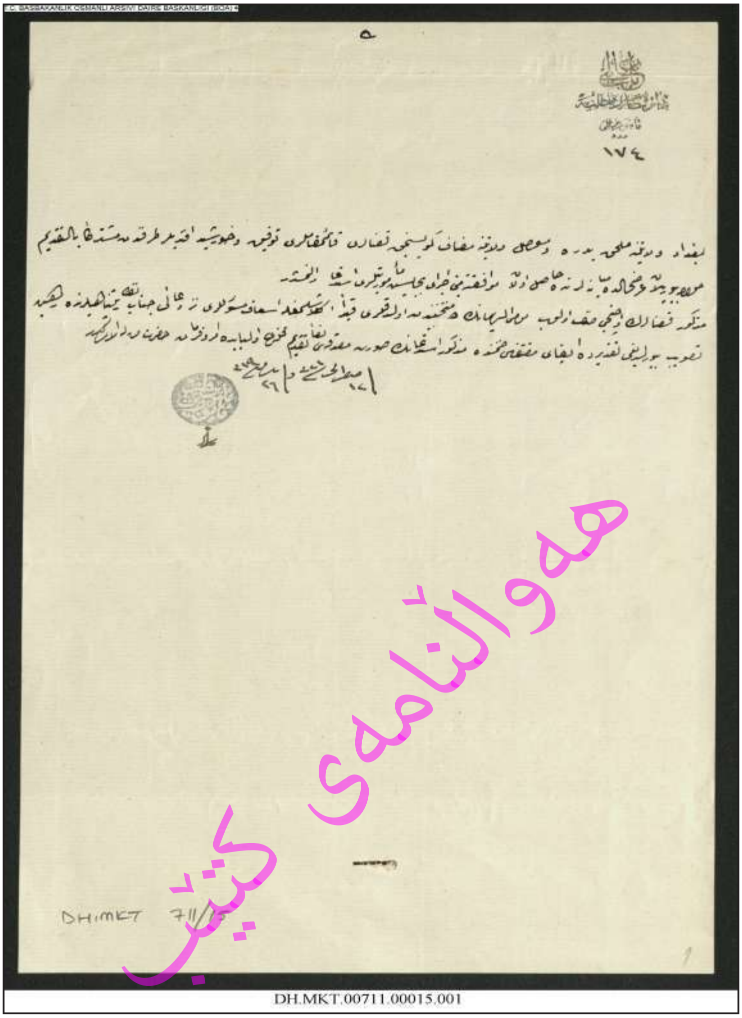

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT.</td><td>00711.00015</td><td>12 سەفەر 1321</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی نەزارەتی ناوەخۆ
قەڵەمی فەرمانبەران
ژمارە ١٧٤
لەلایەن قائیمقامەکانی قەزای بەدرە پاشکۆی ویلایەتی بەغداد و قەزای کۆی سانجەق سەر بە ویلایەتی موسڵ تۆفیق ئەفەندی و خورشید ئەفەندی بە هاوبەشی داواکاریان بەرز کردۆتەوە، دوای حەواڵە کردن رەزامەندی لەسەر داوای گۆڕینەوەی ئەرکەکەیان دراوە. بە تۆمار روون بۆتەوە کە قەزاکانی ناوهاتوو لە چینی سێیەمن، ناوبراوانیش لە هەڵبژێردراوەکانن، بۆیە دوای دەنگدانی جەنابی نەزارەتپەناهی عالی بۆ جێبەجێ کردنی کارەکە وێنەی پەسەندکراوی داواکاری ناوهاتوو بە هاوپێچ پێشکەش کراوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە ١٢ سەفەر ١٣٢١ و لە ٢٦ نیسان ١٣١٩</td></tr>
</table>

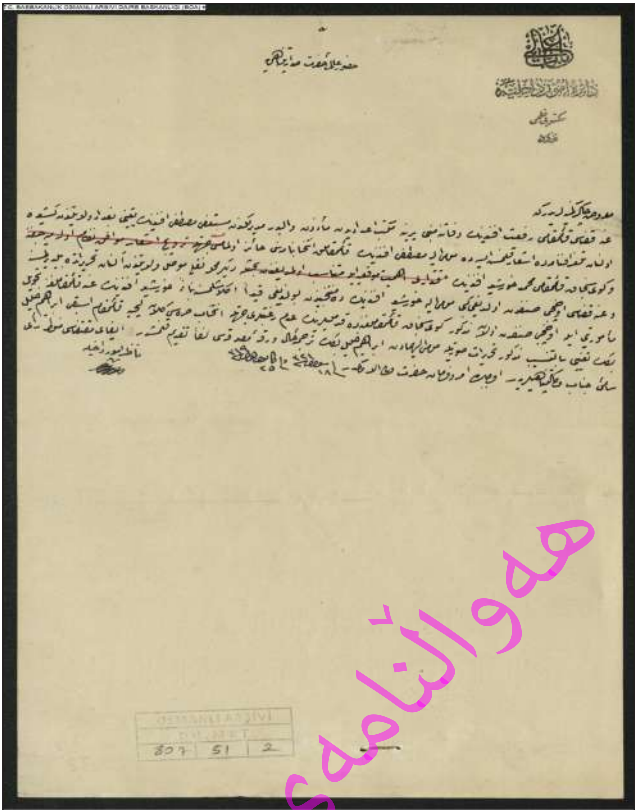

DH.MKT.00807.00051.002

DH.MKT.	00807.00051	18 شەوال 1321

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
جەنابی سەدارەتپەناهی
راگەیەندراوی بەندەیە

دوای مردنــی رەفعــەت ئەفەنــدی قائیمقامــی قــەزای عانــە لــە شــوێن ئــەو مســتەفا ئەفەنــدی کــە لــە مەکتەبــی دواناوەنــدی دەرچــووە و لــە بەرێوەبەرایەتــی بــەدر لێبــوردراوە، بــە مەبەســتی دامەزراندنــی ناوبــراو ئەگەرچــی تەلەگرافنامــە لــە ویلایەتــی بەغــداد هاتــووە و تێــدا ئامــاژەی پێکــراوە، بــەڵام مســتەفا ئەفەنــدی هەڵبژاردننامــەی قائیمقامیەتــی وەرنەگرتــووە، هەروەهــا نــووسراو لــە ویلایەتــی موســڵ هاتــووە کــە قائیمقامــی کــۆی ســانجەق محەمــەد خورشــید ئەفەنــدی بگوازرێتــەوە شــوێنێکی تــر، قــەزای عانــەش لــە چێنــی ســێیەمە و خورشــید ئەفەندیش لــە هەڵبژێردراوەکانــە کــە بــە تۆمــار دەرکەوتــووە بەمــەش خورشــید ئەفەنــدی بــۆ قائیمقامــی عانــە بگوازرێتــەوە هەروەهــا قائیمقامــی پێشــووی کیجــە، ئیبراهیــم خەلیــل بــەگ کــە هەڵبژێــردراوە و نــۆرەی هاتــووە، کەســیش ئــارەزووی نییــە لــە چینــی ســێیەم لــە قائیمقامیەتــی کــۆی ســانجەق دامەزرێــت بۆیــە ناوبــراو دامەزرێــت، وێنــەی نووسراوەکانــی ناوهاتــوو لەگــەڵ کاغــەزی وەرگێــردراوی پەســەندکراوی ئیبراهیــم خەلیــل بــەگ هاوپێــچ پێشــکەش کــراوە، جێبەجــێ کردنــی کارەکــە بــە رەزامەنــدی جەنابــی وەکالەتپەناهیــە، لــەم بابەتــە ئەمــر و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەو کەســەیە کــە فەرمــان دەردەکات، لــە ١٨ شــەوال ١٣٢١ و ٢٥ کانوونــی یەکــەم ١٣١٩.
نازری کاروباری ناوەخۆ

کتێبی هەواڵنامەی

BEO.002049.153675.002

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	002049.153675	20 موحەررەم 1321

شورای دەوڵەت
فەرمانگەی دارایی
ژمارە ٢٧٧

لە نەزارەتی ناوەخۆ راستەوخۆ و لە وەڵامدا بە پێشکەش کردن حەواڵە کراوە، لە ٢٠ شەوال و ٩ زیلحیجە ١٣٢٠ ژمارە ٥٥٥٧ و ٦٤٩١ دوو پارچە نووسراو لەگەڵ دەفتەری دەرخستە لە فەرمانگەی دارایی خوێندراوەتەوە و وردبینی بۆ کرا. لە بارەی بابەتەوە گرتووخانەی قەزای کۆی سانجەق بە شێوەیەکی مەترسیدار وێران بووە، خەرجی نۆژەنکردنەوەی ٣٠٠٠ قوروش لە بودجەی ساڵی ٣١٨ ویلایەت رێکخستنی نۆژەنکردنەوەی تۆمار کراوە، بەڵام کۆتایی نەهاتووە، ماوەی ساڵێکە قەزای ناوهاتوو بە وەکالەت بەرێوەدەچێت، مووچەی قائیمقامیەتەکەی لە خەزینە ماوەتەوە، بە ئاماژەی ویلایەتی موسڵ مۆڵەت دراوە کە نیوەی دابین دەکرێت، هەروەها بۆ جێبەجێ کردنی نۆژەنکردنەوەی باسکراودا لە پلەیەکی زۆر بە پێویست دەزانرێت، بۆ جێبەجێ کردنی خەرجی نێردراویش لە خەرجکردنی مووچەکان زیاتر رێگەی تر نییە، ئەمەش بە ئاسایی بینراوە، بۆ وەرگرتنی مۆڵەتی جێبەجێ کردنی کارەکەش نووسراو و لاپەرەی دەرخستە حەواڵەی نەزارەتی ناوهاتوو کراوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٢٠ موحەررەم ١٣٢١ و لە ٥ نیسان ١٣١٩.

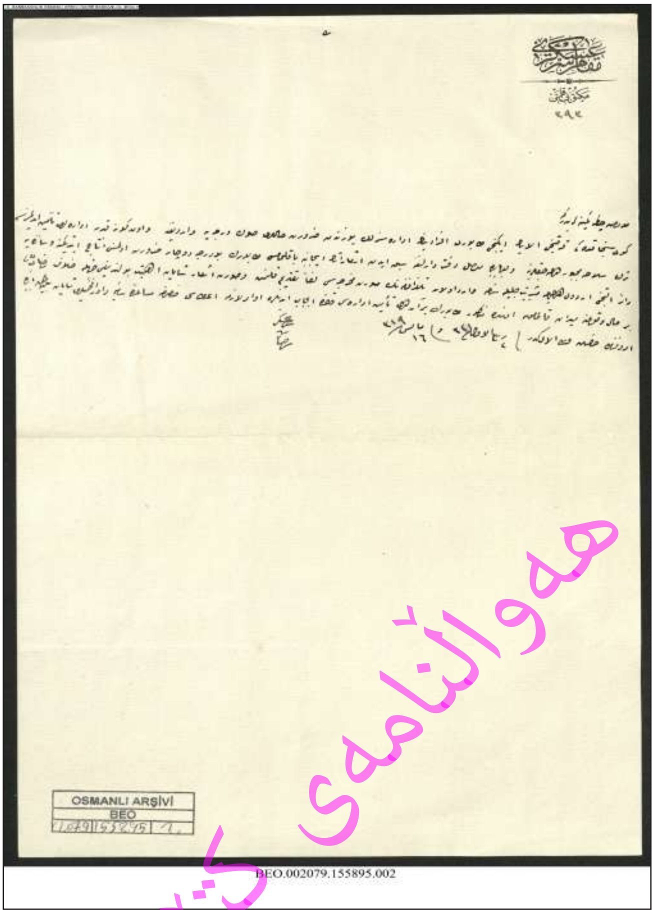

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	002079.155895	2 رەبیعی یەکەم 1321

پایەی سەرعەسکەر
قەڵەمی نووسین
٣٩٣
راگەیەندراوی بەندەیە
ئەندامانی تابوری دووەمی کۆی سانجەقی سەر بە ئالای ٤٠ی لەبەر بێ ئیدارەیەی بارودۆخیان گەیشتۆتە حاڵەتێکی زۆر تەنگانەیی، تا ١٠ رۆژی تر ئیدارەیان رێك نەخرێت ناچار دەبن دەست لە چەك هەڵگرن، لەم بارەیەوە ئەو ئاماژەیەی کە پێشووتر بۆ دەفتەرداریەتی موسڵ نێردراوە، کار بۆ جێبەجێ کردنی نەکراوە، دەرکەوتووە ئەو تابورە بەم شێوەیە تووشی تەنگانە بۆتەوە، هەروەها تەلەگرافنامەی موشیرەتی جەلیلەی لەشکری شەشەمی هومایۆن هاتووە، وێنەی دەرچووی هاوپێچ پێشکەش کراوە، هەروەها وێنەکەی شایەنی ئاماژە پێکردنە، تا رێگە نەدرێت حاڵەتێکی نەخوازراو روو بدات، هەرچی زووە تابوری ناوهاتوو ئیدارەکەی رێك بخرێت، ئەوانەی لەسەریانە کارەکە جێبەجێ بکەن رێنماییان پێ بدرێت، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٢ رەبیعی یەکەم ١٣٢١ و لە ١٦ مایس ١٣١٩.
رزا سەر عەسکەر

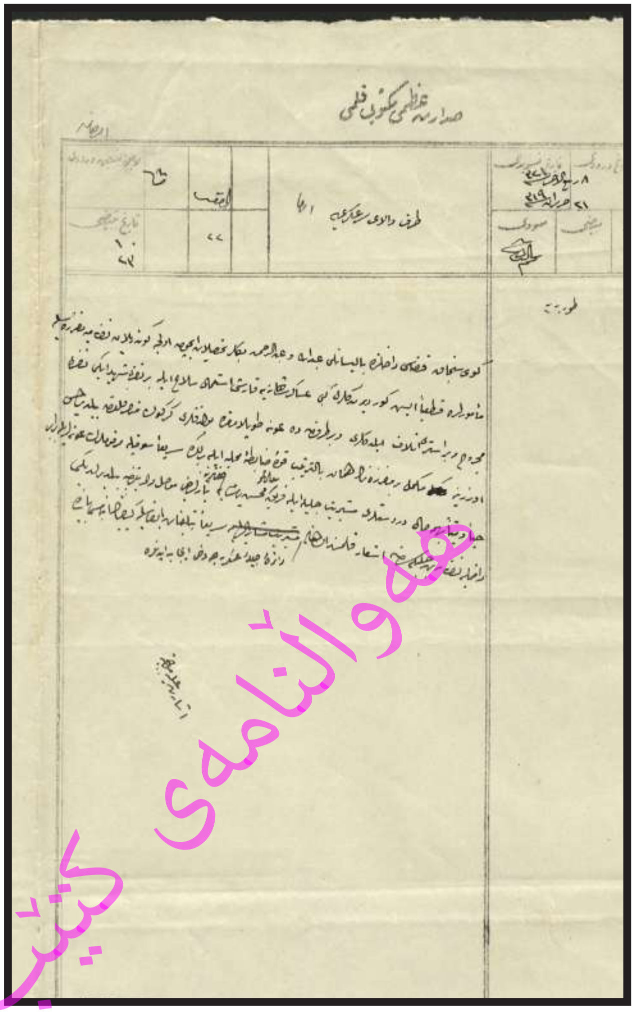

هەواڵنامەی کتێب

8 رەبیعی کۆتایی 1321	002108.158062	BEO.

٨ رەبیعی کۆتایی ١٣٢١
٢١ حوزەیران ١٣١٩
بۆ لایەنی والآی سەر عەسکەریمان
لـە نـاو قـەزای کـۆی سـانجەق بـۆ وەرگرتنـی داهاتـی خەڵکـی بالیسـان، عەبدوڵـلا بـەگ و عەبدولرەحـمان بـەگ، سـەرەتا ئـەو مەفـرەزە نیزامیـەی لەگـەڵ ئـەو فەرمانبەرانـەی نێـردراوە، بـە هیـچ شـێوەیەك ئاسـانکاریان بـۆ کارەکانیـان نەکـراوە، لـە بەرامبـەر سـەربازی شـاهانە چەکیـان بـەکار هێنـاوە، یـەك نەفـەر شـەهید بـووە و دوو نەفـەر برینـدار بـووە، یـەك ئێسـتریش لەناوچـووە، لەلایەکـی تریـش هاوکاریـان کۆکردۆتـەوە، لەسـەر ئـەو زانیاریانـەی کـە بـە موتەسـەرفیەتی کەرکـووك راگەیەنـدراوە، مەفرەزەیەکـی تـەواو هـەر ئێسـتا رێـك بخرێـت و لەگـەڵ ئەفسـەری خۆچێـی بەیەکـەوە بەپەلـە بنێردرێـت تـا ناوبـراوان لەگـەڵ هاوکارەکانیـان بەیەکـەوە بـە زیندوویـی یاخـود مردوویـی دەسـتگیر بکرێـن، نـووسراو بـۆ موشـیرەتی جەلیلـە و جەنابـی فەریـق موحسـین پاشـا نـووسراوە، ئـەوەی بـە ویلایەتـی موسـڵ راگەیەنـدراوە لـە نەزارەتـی ناوەخـۆی جەلیلـە ئامـاژەی پـێ کـراوە، بـە راگەیاندنـی ئـاگاداری بەپەلـە بـە فەرمانگـەی سـەربازی جەلیلـە راگەیەنـدراوە.

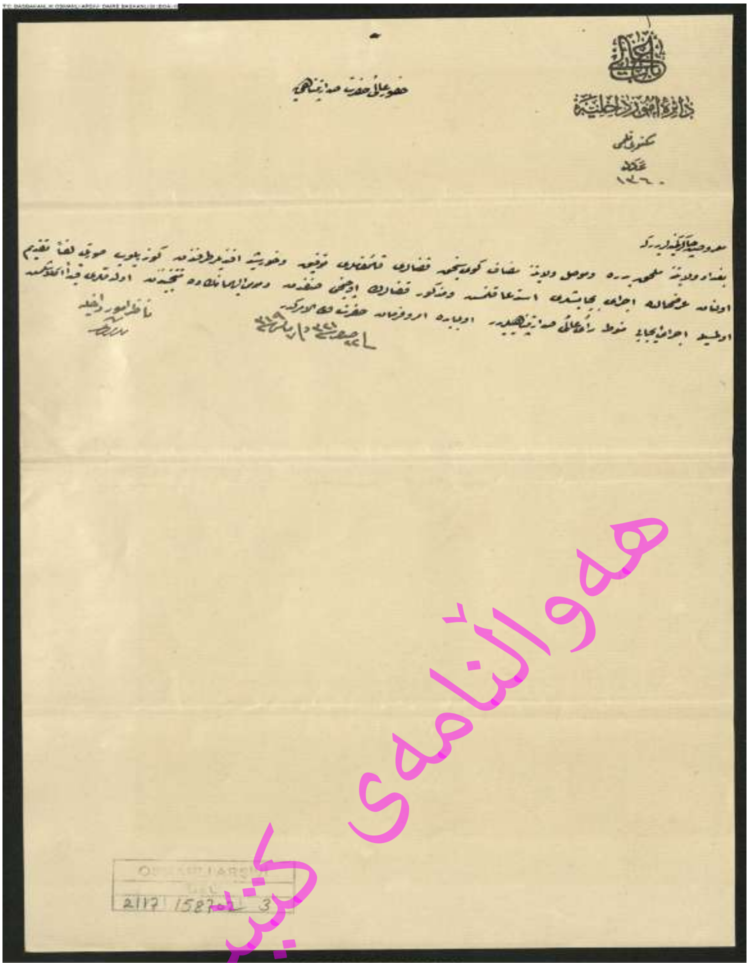

BEO.002117.158702.003

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	002117.158702	22 سەفەر 1321

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ١٣٦٠
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
راگەیەندراوی بەندەیە
قائیمقامەکانی قەزای بەدرە سەر بە ویلایەتی بەغداد و قەزای کۆی سانجەق سەر بە ویلایەتی موسڵ تۆفیق ئەفەندی و خورشید ئەفەندی ئەو داواکاریەی کە ناردوویانە هاوپێچ وێنەیەکی پێشکەش کراوە، لە داواکاریەکە داواکراوە گۆرینەوەیان پێ بکرێت، هەروەها قەزا ناوهاتووەکان لە چینی سێیەمن و بە تۆماریش دەرکەوتووە ناوبراوان لە هەڵبژێردراوەکانن، جێبەجێ کردن دەگەرێتەوە بۆ سەدارەتپەناهی، لەم بابەتە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٢٢ سەفەر ١٣٢١ و لە ٧ مایس ١٣١٩.
نازری کاروباری ناوەخۆ

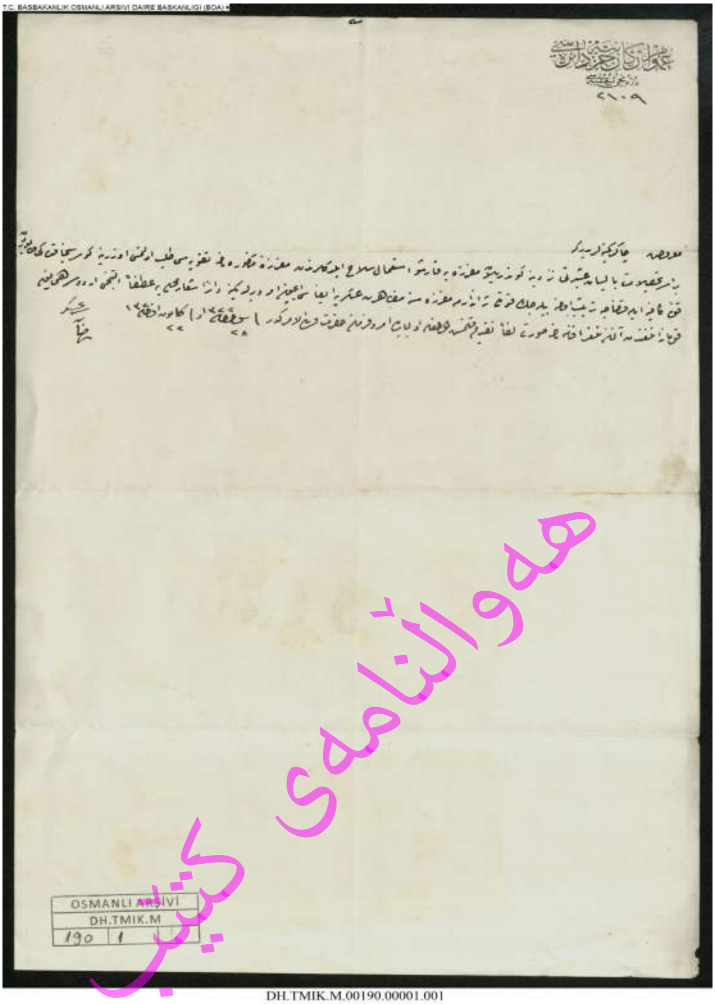

DH.TMIK.M.00190.00001.001

DH.TMIK.M.	00190.00001	28 شەوال 1322

فەرمانگەی گشتی ئەرکانی جەنگی
یەکەی چوارەم
٢١٠٩
راگەیەندراوی بەندەیە
بـۆ وەرگرتنـی داهاتی یەك مانگی هۆزی بالیسـان ئەو مەفرەزەیەی چوونەتە سـەریان، چەکیـان بەرامبەر بەکارهێناوە، بۆیـە داواکـراوە مەفرەزەکـە بەهێزتـر بکرێـت، لەسـەر ئـەم داوایـە ئەو تابـورەی لە کۆی سـانجەقە بە هێزێکـی تەواو لـە قـەزا رێـك دەخرێـت، بـۆ جێبەجـێ کردنـی مەفـرەزەی هێـزی ژاندارمـە فەرمـان دراوە، لەسـەر ئامـاژەی ناوەخـۆ قوماندانیەتـی لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن تەلەگرافنامـە وەرگیـراوە، وێنەیەکـی هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات، لـە ٢٨ شـەوال ١٣٢٢ و لـە ٢٢ کانوونـی یەکـەم ١٣٢٠.
رزا سەرعەسکەر

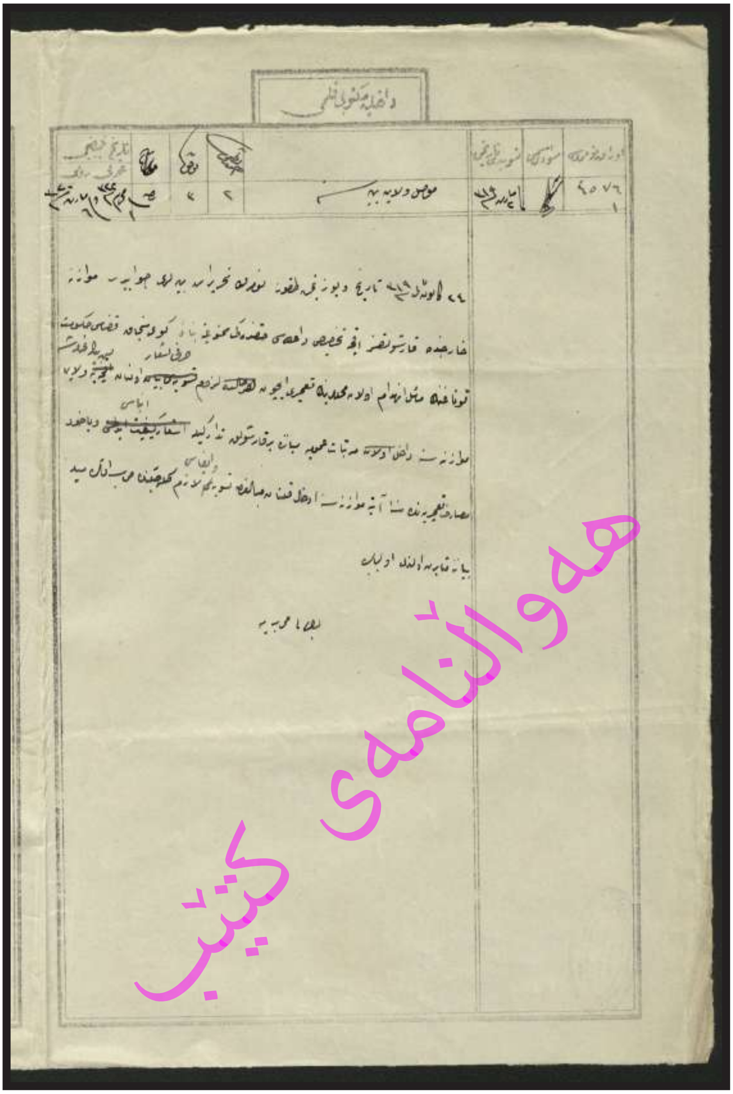
هەواڵنامەی کتێب

1 موحەررەم 1322	00831.00028	DH.MKT.
١ موحەررەم ١٣٢٢ ٦ مارت ١٣٢٠ بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە وەڵامی نووسراوی بەهیەی مێژووی ٢٤ کانوونی دووەم ١٣١٩ ژمارە ١٧٩، لە دەرەوەی موازەنە بە بێ بەرامبەر لە بارەی دابینکردن و خەرج کردنی ئاقچە، قۆناغی حکوومەتی قەزای کۆی سانجەق نیمچە وێران بووە، بۆ نۆژەنکردنەوەی پێویستە پارە خەرج بکرێت، ئاماژە بە خەرجیەکە ٥٠٠٠ قوروش لە موازەنەی ویلایەت تۆمار کراوە، بە گشتی یا بە بەرامبەر بێت یاخود خەرجی نۆژەنکردنەوەکە لە موازەنەی ساڵی هاتوو تۆمار دەکرێت و ئەو پارەیە رێك دەخرێت، پێویستە جێبەجێ بکرێت، بە ووتەی ژمێریاری راگەیەندراوە.		

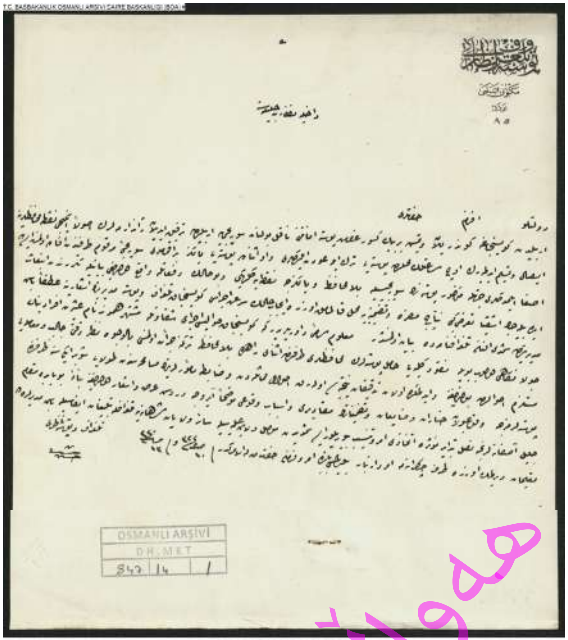

DH.MKT.00847.00014.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	00847.00014	10 سەفەر 1322

نەزارەتی پۆستە و تەلەگراف
قەڵەمی نووسین
ژمارە ۸۵
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی ئەفەندم

لـە هەولێـر بـۆ کـۆی سـانجەق ۷۱۰۰۰ قـوروش و هەندێـك ئەمانەتـی پۆسـتە بـە پۆسـتەچی گوازراوەتـەوە، لـە هەولێـرەوە ژاندارمـەکان بـە گوێـرەی نەریـت لەگەڵیان دەبـن و پارێزگاریـان لێ دەکـەن، بـەڵام نەیانگەیاندۆتە خاڵی دووەم و پارێزگاریان لێ نەکردوون و رادەسـتیان نەکردوون، دوای سـێ کاتژمێر رۆیشـتن پۆسـتەکەیان بەجێ هێشتووە و گەراونەتـەوە، ئەگەرچـی ئـەم بابەتـە لەلایـەن پۆسـتەچی ناوهاتـووەوە باسـکراوە، بـەڵام گوێیـان لـێ نەگرتـووە، پۆسـتەی باسـکراو لەگـەڵ پۆسـتەچییەکە بەبـێ پارێـزگاری کـردن بـە تەنیـا تـا خاڵـی دیاریکـراو هاتـووە، ئـەم حاڵەتە چەندیـن جـار دووبـارە بۆتـەوە و راگەیەنـدراوە کـە دووبـارە بوونـەوەی ئـەم حاڵەتـە دەبێتـە هۆی ئـەوەی ئەنجامی خراپـی لـێ بکەوێتـەوە لەوانە هێرشـی چەتـەکان، بۆ چارەسـەرکردنی بەپەلـەی ئەم حاڵەتە بـە ئاماژەی بەرێوەبەری پۆسـتە و تەلەگرافـی کـۆی سـانجەق، هـەر ئێسـتا لـە تەلەگرافنامـەی بـاش مودیـرەت راگەیەنـدراوە، لەوانـە کـە ناوەکانیـان دیـارە هەمەوەندەکانـن بـە چەتەگـەری بەناوبانگـن، دەوروبەری کۆی سـانجەق بۆتە شـوێنی جۆلەوانی ئـەوان و چەتەگـەری تێـدا ئەنجـام دەدەن، بـەم شـێوەیەش بوێری کراوە کە ئەو هەموو پارەیە لەسـەر شـانی پۆسـتە و بـێ پارێـزگاری بەجـێ هێڵـدراوە، پێویسـتە بە تێروانینـەوە ووردبینی بـۆ بکرێـت و بارودۆخەکە چارەسـەر بکرێت، هەروەهـا لـە ئەنجامـی ئـەو لێکۆڵینەوانـەی کە کـراوە دەرکەوتـووە ئەو ئەفسـەرە فەرمانبەرانـەی ئەو کارانـە دەکەن لێیـان خـۆش دەبـن بۆیـە ئـەو یـەك دوو سـاڵە پۆسـتەکانمان تووشـی زیـان و زەرە دەبنـەوە، پشـت بەسـتن بـەم راگەیەنـدراوە ئەگـەر بێتـو ئامادەکاری لەلایـەن سـەروو بکرێـت و ئـەوا لە ئێسـتاوە لەگـەڵ ویلایەتی موسـڵی عالیە بـە تەلەگـراف ئـاگاداری دەدرێتـە هەمـوو ویلایەتـەکان، بـاش مودیرەکانیـش رێنمایـی بـدەن، بـۆ وەرگرتنـی ئەمـر و نـووسراو، ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابی ئەو کەسـەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ۱۰ سـەفەر ۱۳۲۲ و لە ۱۳ نیسـان ۱۳۲۰.
نازری تەلەگراف و پۆستە

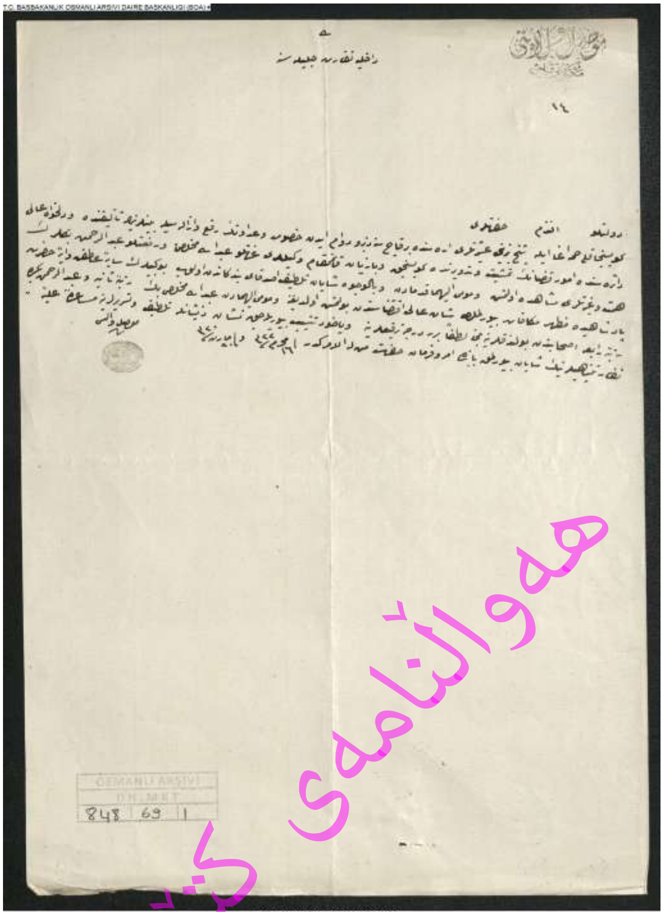

DH.MKT.00848.00069.001

DH.MKT.	00848.00069	16 موحەررەم 1322

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ١٤
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
بۆ جەنابی ئەفەندم

حەمە ئاغای کۆی سانجەق لەگەڵ هۆزی شێخ بزێنی لە نێوانیان چەند ساڵە ناکۆکی و دووبەرەکی هەیە، بۆ نەهێشتنی دوژمنایەتی و ئاشت کردنەوەیان، لە فەرمانگەی عالی دلخوا بۆ جێبەجێ کردنی کاروباری قەزا، وەکیلەکانی قائیمقامی کۆی سانجەق و بازیان عەبدوڵلا موخلیس بەگ و عەبدولرەحمان بەگ هیممەتیان کردووە و کۆششیان بینراوە، بۆیە شایەنی ئەوەن ڕێزیان لێ بگیرێت، لەلایەن پاشاوە فەرمانی ڕێزگرتنیان بۆ دەرچووە، عەبدوڵلا موخلیس بەگ بە پلەی دووەم و عەبدولرەحمان بەگ بە پلەی چوارەم ڕێزیان لێ دەگیرێت، بە میهرەبانیەوە هەر یەکە پلەیەك بەرز دەکرێنەوە، یاخود دەچەسپێنرێت کە هەر یەکە بە نیشانێك ڕێزیان لێ بگیرێت، ئەمەش نەزارەتپەناهی ئەم ڕێزگرتنە بە شایان دەزانێت، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ١٦ موحەررەم ١٣٢٢ و لە ٢٠ مارت ١٣٢٠.
نوری والی موسڵ

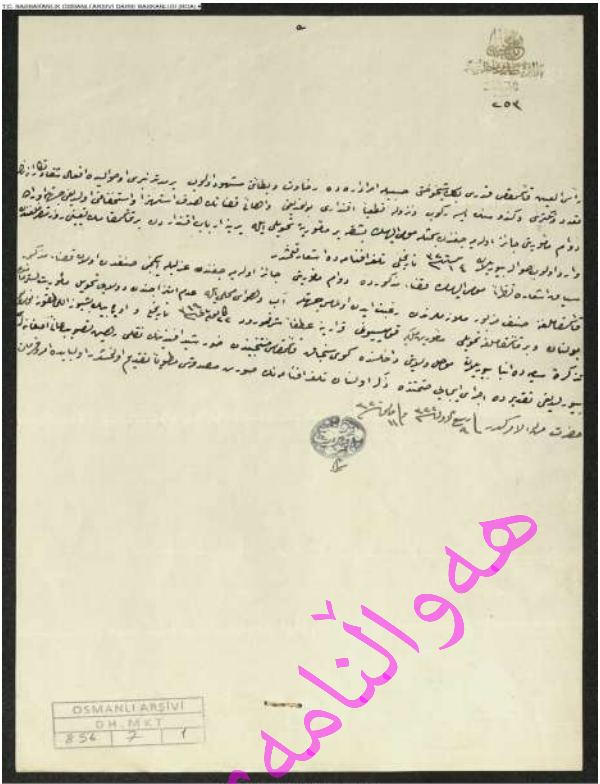

DH.MKT.00856.00007.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	00856.00007	9 رەبیعی یەکەم 1322

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی ناوەخۆ
ژمارە ٢٥٣

قەدری بەگ قائیمقامی رەئس ئەلعەین لەبەر پیری و تەمەنەکەی لە کارگێری و بەڕێوەبردنی کارەکان سست بۆتەوە و کەموکوری بەدەرکەوتووە، بۆیە ماوەیەکە کاری چەتەگەری زیادی کردووە و جموجۆڵی چەتەگەری زۆر بووە، هەرچی خۆیەتی ئەوا لە رووی سوارەوە لە سەرکەوتن و دابەزیندا بە هیچ شێوەیەك توانای نەماوە، ئەمەش بۆتە جێگەی گاڵتەجاری خەڵکی قەزاکە، بۆیە بەردەوام بوونی لە کارەکەی گونجاو نییە، ناوبراو بۆ شوێنێکی تر کارەکەی بگوازرێتەوە و لە شوێن ئەویش قائیمقامێك دابنرێت کە لێهاتوو و بە توانا بێت، ئەمەش لەو تەلەگرافنامە ئاماژەی پێکراوە کە لە مێژووی ١٤ نیسان ١٣٢٠ لە موتەسەرفی زور هاتووە. بە تێروانین بەم ئاماژەوە ناوبراو لە قەزای ناوهاتوو گونجاو نییە لە ئەرکەکەی بمێنێتەوە، لەگەڵ دوورخستنەوەی بۆ قائیمقامیەتی قەزای ناوهاتوو کەسێک دابمەزرێت، کەچی کەسێك نییە لە مولازمی چینی دووەم بێت و ئارەزووی هەبێت لەم قەزایە کار بکات، بەڵام خورشید ئەفەندی قائیمقامی کۆی سانجەق سەر بە ویلایەتی موسڵ لەبەر ئەوەی لەگەڵ ئاووهەوای ئەوێ ئاوێتە نابێت، تکای کردووە ئەرکەکەی بگوازرێتەوە شوێنێکی تر، هەروەها سەبارەت بە گواستنەوەی بۆ قائیمقامیەتێکی تر بە بڕیاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە لە ٢٢ کانوونی دووەم ١٣١٩ ژمارە ٣٥٥٩ نووسراوی سەدری ئەعزەم رایگەیاندووە، کە لە ناو ویلایەتی موسڵ خورشید ئەفەندی قائیمقامی کۆی سانجەق کە لە هەڵبژێردراوەکانە رەزامەندی لەسەر گواستنەوەی دراوە، لەسەر جێبەجێ کردنی کارەکە ئەوەی لە تەلەگرافنامەکە باسکراوە، وێنەی پەسەند کراوی پێشکەش کراوە، لەم بابەتە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٩ رەبیعی یەکەم ١٣٢٢ و لە ١١ مایس ١٣٢٠.

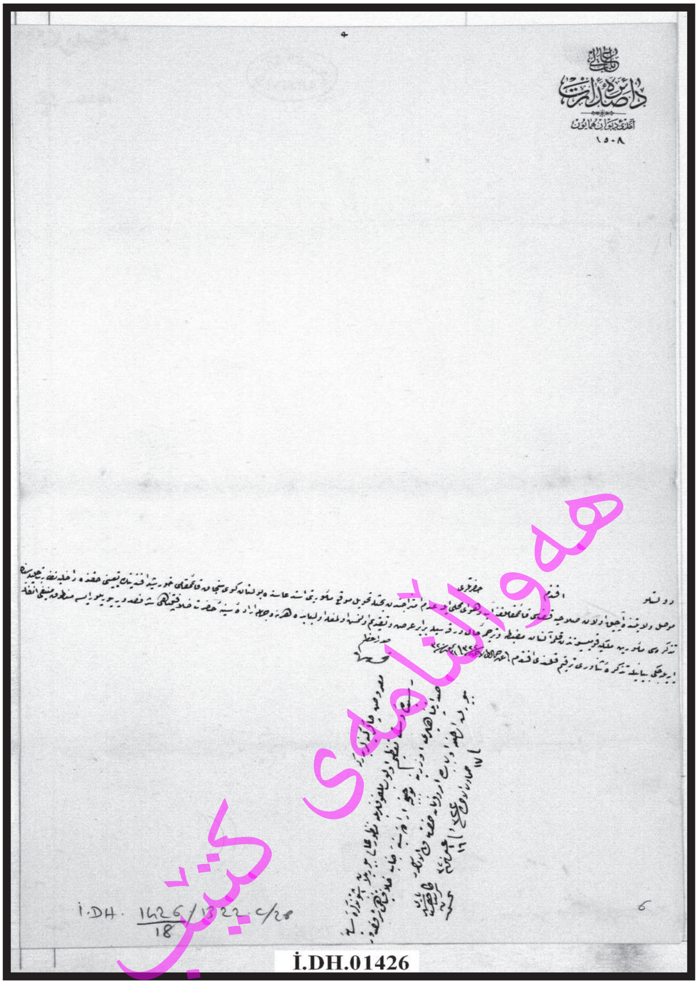
İ.DH.01426

هەواڵنامەی کتێب

I.DH.	01426.000018	1 جەمادی کۆتایی 1322

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
١٥٠٨
جەنابی ئەفەندم
لە ویلایەتی موسڵ قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە بە کراوەیی ماوەتەوە، لەبەر ئەوەی خورشید ئەفەندی قائیمقامی کۆی سانجەقیش لەگەڵ کەشوهەوای ناوچەکە ئاوێتە نابێت، بۆیە داوای کردووە ئەرکەکەی بگوازرێتەوە، سەبارەت بە دامەزراندنی لەسەر نووسراوی نەزارەتی ناوخۆی جەلیلە بریارنامە لە قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە دراوەتە قەڵەم، لەگەڵ کاغەزی وەرگێردراوی زانیاری کەسێتی بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بە هەر شێوەیەك بێت فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بۆ ئەمەش نووسراو کراوە ئەفەندم، لە ١ جەمادی کۆتایی ١٣٢٢ و لە ٣١ تەمموز ١٣٢٠.
سەدری ئەعزەم

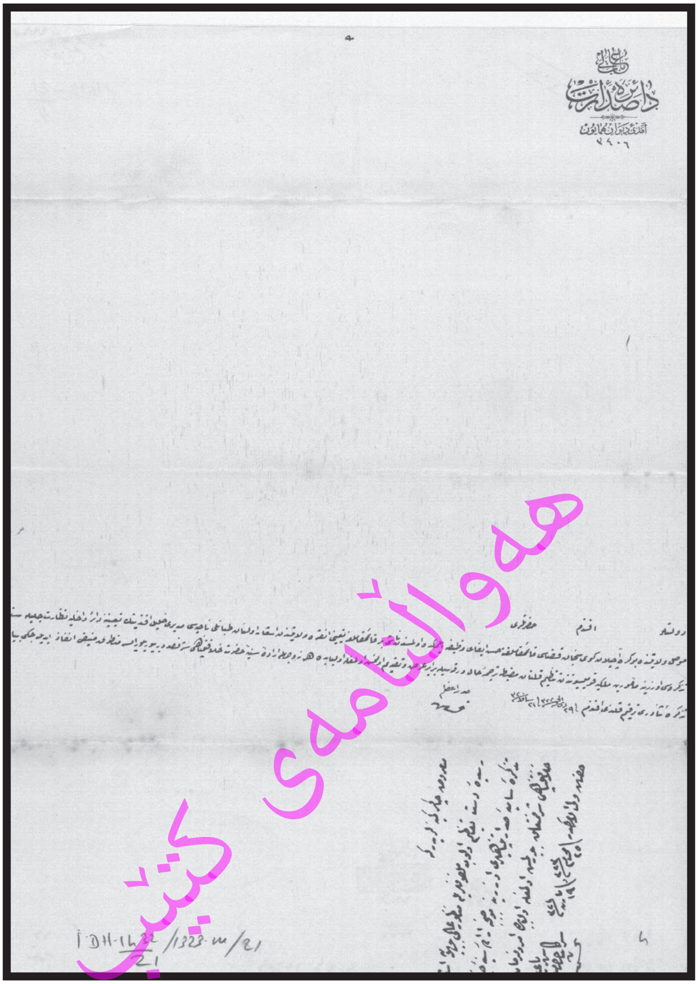

هەواڵنامەی کتێب

I.DH.	01432.000021	29 زیلحیجه 1322

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
٣٤٠٦
جەنابی ئەفەندم
ئەمجارە لە ناو ویلایەتی موسڵ قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق بە کراوەیی ماوەتەوە، جگە لەمە لە ویلایەتی ئەنقەرە ئاماژە بەوە کراوە کە خەلیل ئەفەندی بەرێوەبەری ناحیەی تەبانلی دامەزرێت، لەسەر نووسراوی نەزارەتی ناوخۆی جەلیلە بریارنامە لە قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە رێکخراوە و لەگەڵ کاغەزی وەرگێردراوی زانیاری کەسێتی بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بە هەر شێوەیەك بێت فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندم، لە ٢٩ زیلحیجە ١٣٢٢ و لە ٢١ شوبات ١٣٢٠.
سەدری ئەعزەم

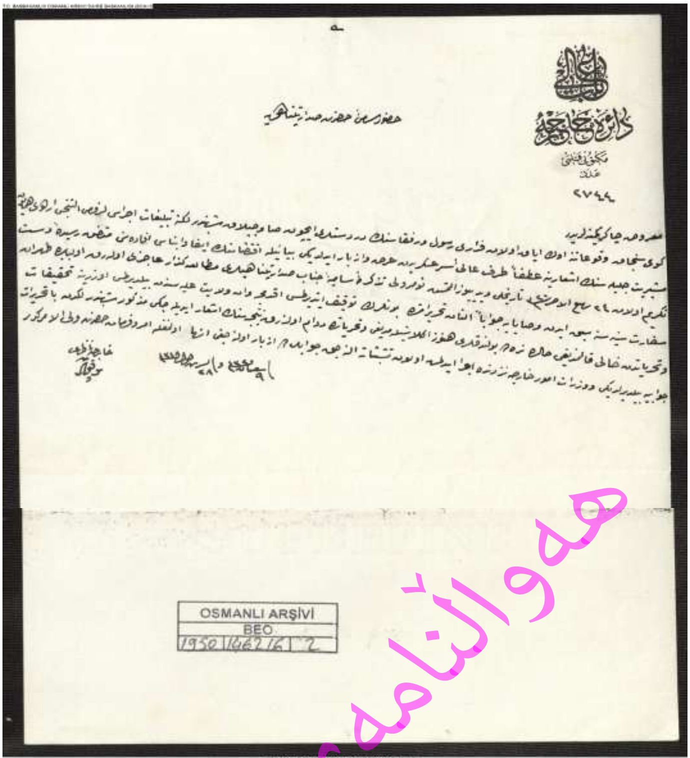

BEO.001950.146216.002

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	001950.146216	9 شەعبان 1322

بابی عالی
فەرمانگەی دەرەوە
قەڵەمی نووسین
ژمارە ٢٧٤٤
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
ڕاگەیەندراوی بەندەیە

لە ڕووداوەکانی کۆی سانجەق ڕەسول و هاوەڵانی ڕایانکردووە، بۆ دەستگیرکردنیان بە ئاماژەی موشیرەتی جەلیلەی لەشکری شەشەمی هومایۆن لایەنی سەرعەسکەری عالی جێبەجێ کردنی کارەکەی داوەتە شەهبەندەری ساوجبۆلاق، لە بارەی جێبەجێ کردن و ڕاگەیاندنی نووسراوی سەدری ئەعزەمی جەنابی سەدارەتپەناهی مێژووی ٢٤ ڕەبیعی کۆتایی ١٣٢٠ ژمارە ٧٦٠ خوێندنەوەی بۆ کراوە، لەم بارەیەوە ئەو ئاگاداریەی کە پێشووتر بۆ باڵیۆزخانەی تەهران نێردراوە، لە وەڵامدا ئەو نووسراوانەی وەرگیراوە، هەر لە سەرەتاوە بۆ دەست بەسەرکردنی ناوبراوان لە ویلایەتی وان لێکۆڵینەوە و بەدواداچوون دەستی پێکردووە، بەڵام هێشتا دەرنەکەوتووە لە کوێن، هەروەها بەردەوام بە دوایاندا دەگەڕێن، ئەنجامەکەشی ڕادەگەیەندرێت، لە شەهبەندەری ناوهاتوو بە نووسراو وەڵام دراوەتەوە و ئەو کارانەی کە لە ژێر دەسەڵاتی وەزارەتی کاروباری دەرەوە کراوە، ئەو وەڵامەی وەردەگیرێت دەکرێتە نووسراو، بۆ کۆتایی هێنان بەم کارە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە ٩ شەعبان ١٣٢٢ و لە ٢٨ تشرینی یەکەم ١٣١٨
تۆفیق پاشا نازری دەرەوە

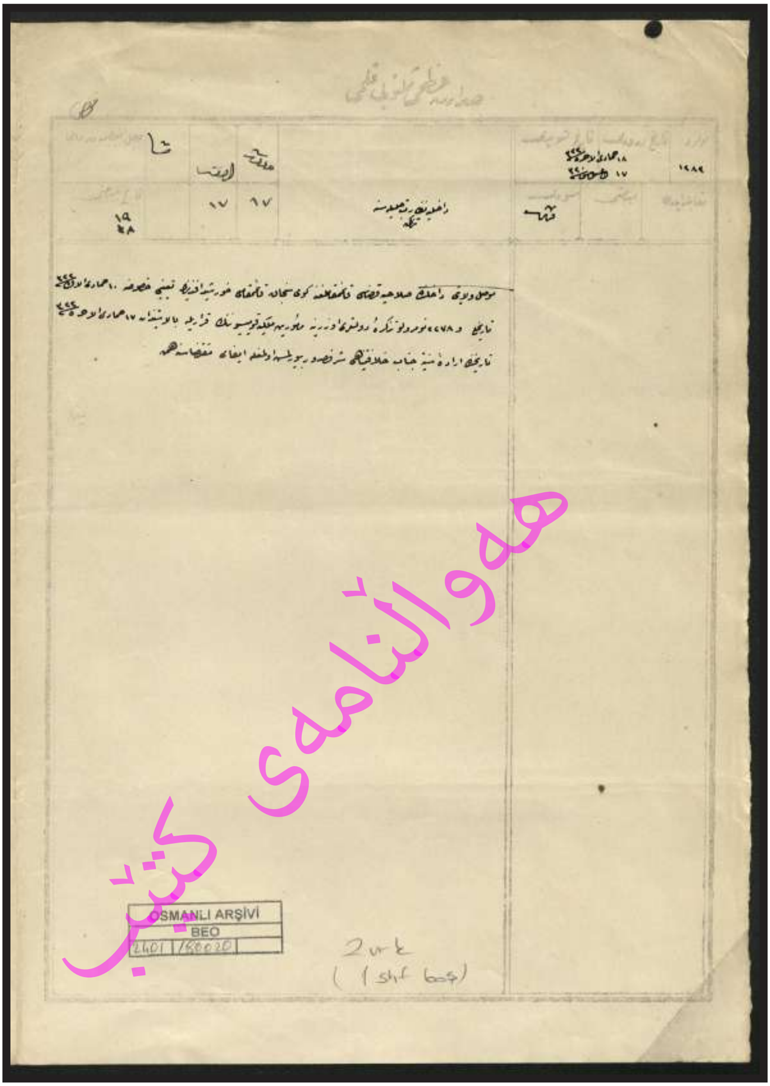

هەواڵنامەی کتێب

18 جەمادی کۆتایی 1322	002401.180020	BEO.

١٨ جەمادی کۆتایی ١٣٢٢
١٧ ئۆغستۆس ١٣٢٠
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
نووسراو
لە ناو ویلایەتی موسڵ، سەبارەت بە دامەزراندنی قائیمقامی کۆی سانجەق خورشید ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە، لەسەر نووسراوی مێژووی ١٠ جەمادی یەکەم ١٣٢٢ ژمارە ٢٢٧٨ ی دەوڵەت، دوای مۆڵەت بە بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە، لە مێژووی ١٧ جەمادی کۆتایی ١٣٢٢ فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی فەرموویەتی هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

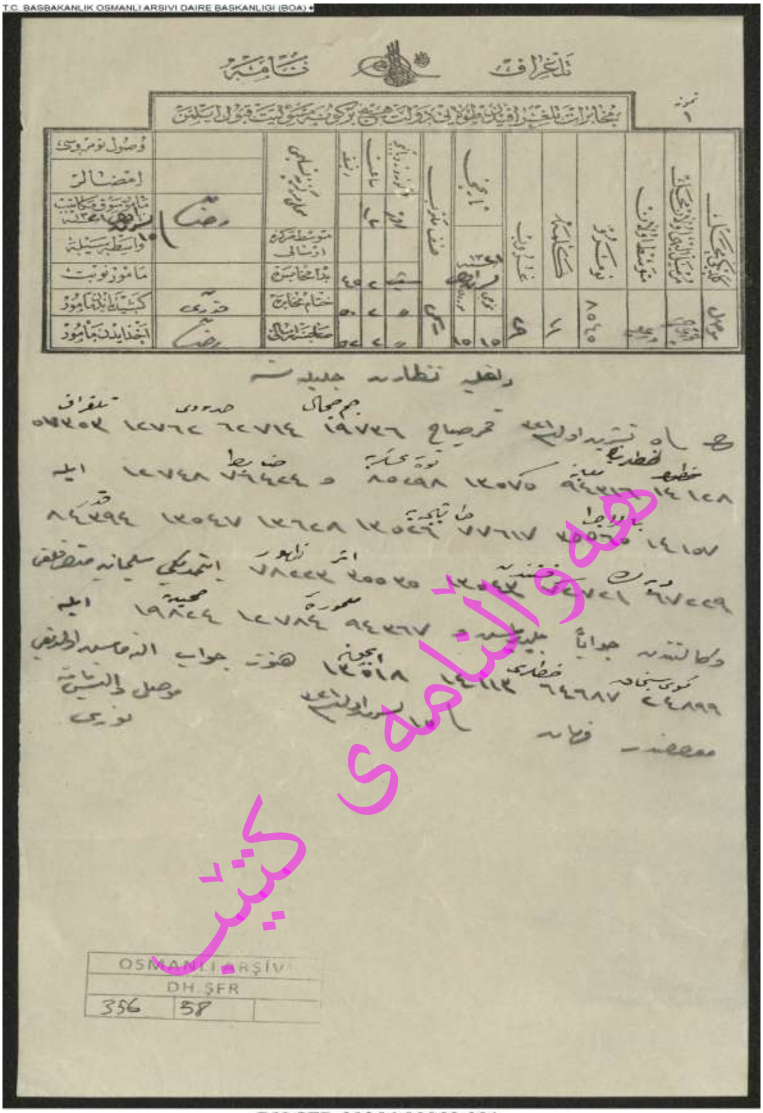

DH.ŞFR.00356.00058.001

28 شەعبان 1323	00356.00058	DH.ŞFR.

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لــە ٥ تشرینــی یەکــەم ١٣٢١، بــۆ پشــکنینی هێڵــی تەلەگرافــی ســنووری چەمچەمــاڵ، هێــزی ســەربازی و ئەفســەر بــۆ ئەنجــام دانــی کارەکــە تــا تاشــیجە رۆیشــتوون، کاریگــەری نەبیــنراوە، ئەمــەش لــە وەکالەتــی موتەســەرفیەتی ســلێمانیە بــە وەڵام راگەیەنــدراوە، هەروەهــا بــۆ هێڵــی مەعمــورەی حەمیدیــە لەگــەڵ هێڵــی کــۆی ســانجەق هێشــتا وەڵام وەرنەگیــراوە، راگەیەنــدراوە فەرمــان، لــە ١٥ تشرینــی یەکــەم ١٣٢١.
نوری بە ناوی والی موسڵ

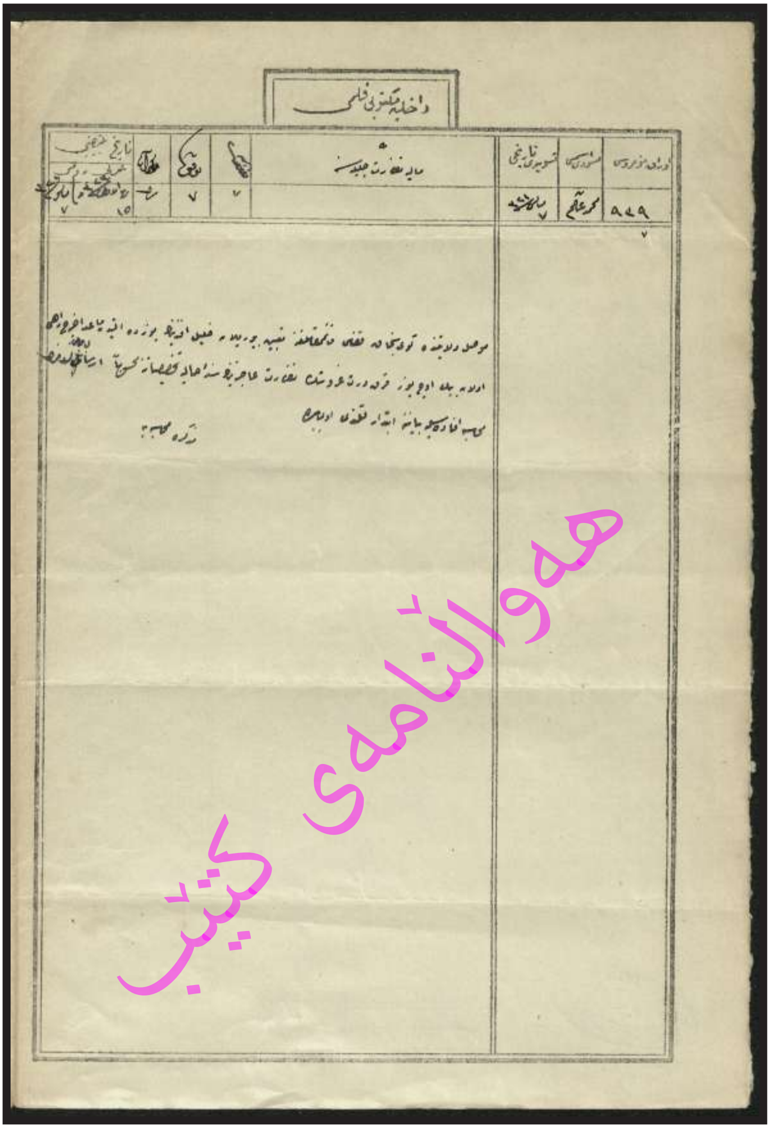
داخلیه مکتوبی قلمی

هه‌والنامه‌ی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT.</td><td>00958.00074</td><td>15 ره‌بیعی یه‌که‌م 1323</td></tr>
<tr><td colspan="3">15 ره‌بیعی یه‌که‌م 1323
7 مایس 1321
بۆ نه‌زاره‌تی دارایی جه‌لیله
لـه ویلایه‌تـی موسـڵ خه‌لیـل ئه‌فه‌نـدی لـه قائیمقامیه‌تـی قـه‌زای کـۆی سـانجه‌ق دامـه‌زراوه، لـه ٪٦ جگـه لـه خه‌رجـی رێگاکـه‌ی کـه لـه ١٣٤٤ قـوروش پێـك دێـت لـه نه‌زاره‌تـی عاجیزانـه‌ی داهاتـی ئـه‌م سـاڵه‌دا هه‌ژمـار کـراوه و نێـردراوه، بـه ووتـه‌ی ژمێریـاری په‌لـه کـراوه لـه راگه‌یاندنـی.</td></tr>
</table>

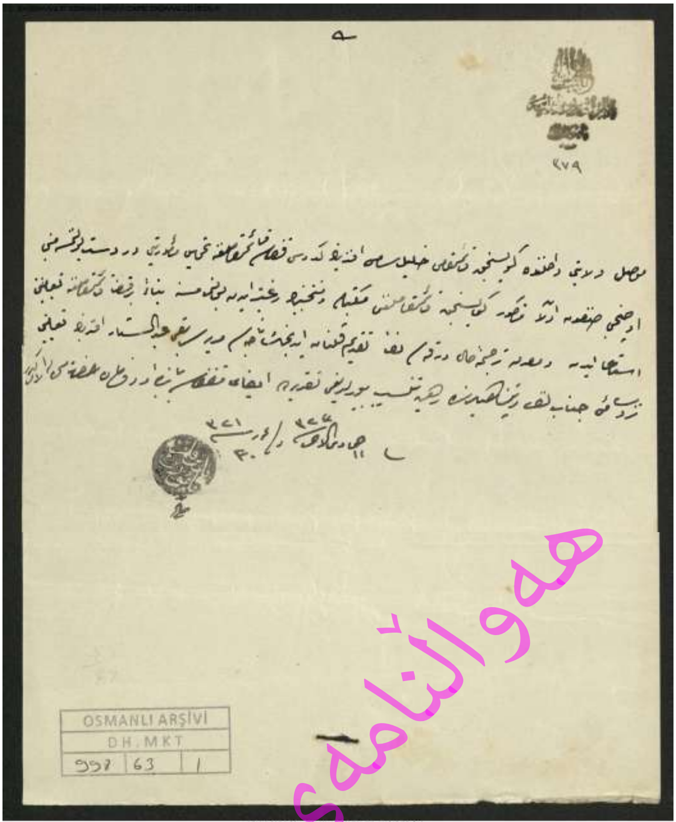

DH.MKT.00998.00063.001

هەواڵنامەی کتێب

26 شەوال 1323	00998.00063	DH.MKT.

- بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
ژمارە ٣٧٩
لە ناو ویلایەتی موسڵ قائیمقامی کۆی سانجەق، خەلیل سامی ئەفەندی ئەرکەکەی گوازراوەتەوە بۆ قائیمقامی قەزای کەدوس، کەسێك نییە لە چینی سێیەم، هەروەها دەرچووی مەکتەب بێت و هەڵبژێردراو بێت ئارەزووی ئەوە بکات ببێتە قائیمقامی کۆی سانجەق، بەڕێوەبەری پێشووی ناحیەی ئیدنجیك عەبدولستار ئەفەندی داوای کردووە لە قەزایەك بە قائیمقام دابمەزرێت و کاغەزی زانیاری کەسێتی هاوپێچ پێشکەش کراوە، بۆیە جەنابی نەزارەتپەناهی چەسپاندنی فەرمووە، لە بارەی جێبەجێ کردنی، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە ١١ جەمادی کۆتایی ١٣٢٣ و لە ٣٠ تەمموز ١٣٢١

- ٢٦ شەوال ١٣٢٣
١٠ کانوونی یەکەم ١٣٢١
بۆ ویلایەتی موسڵی عالیە
عەبدولستار ئەفەندی داوا کراوە لە قائیمقامیەتی کۆی سانجەق دابمەزرێت، هەر لەگەڵ گەیشتنی بۆ شوێنەکە، لە مێژووی دەست بە کار بوونی مانگانە ١١٢٥ مووچەی بۆ دەبردرێتەوە، بە گوێرەی نیزام دەستبەکاربوونی خزمەت و دەست لەکارکێشانەوەی لەگەڵ خەرجی ڕێگاکەی لێرە ڕێك دەخرێت، بە ووتەی ژمێریاری بەپەلە ڕاگەیەندراوە.

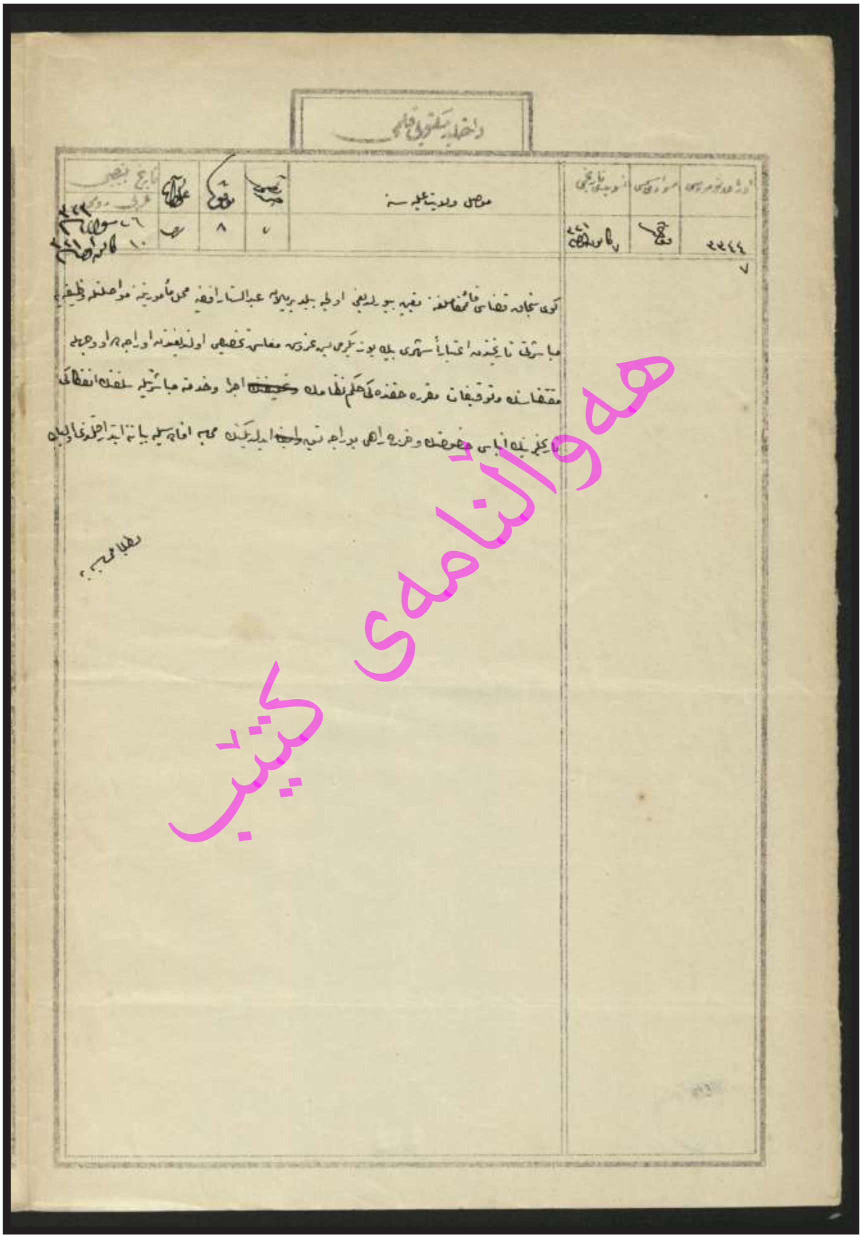

داخلیه مکتوبی قلمی

موصل ولایتی جلیله سنه

٢٢٤٤

کوی سنجاغی قضاسی قائمقاملغنه [illegible] عبدالله افندی [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

هەوالنامەی کتێب

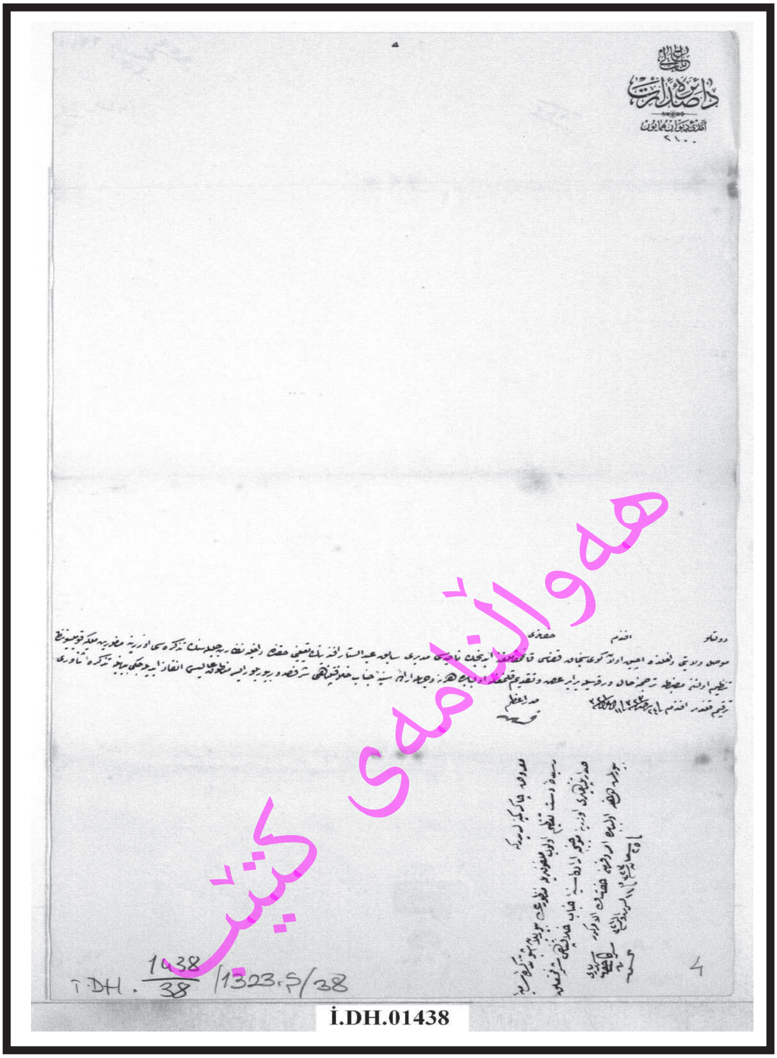
İ.DH.01438

هەواڵنامەی کتێب

24 رەجەب 1323	01438.000038	**I.DH.**

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
٢١٠٠
جەنابی ئەفەندیم
لە ناو ویلایەتی موسڵ قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق بە کراوەیی ماوەتەوە، سەبارەت بە دامەزراندنی بەڕێوەبەری پێشووی ناحیەی ئایدنجیك عەبدولستار ئەفەندی لەسەر نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە بریارنامە لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەرانی مولکیە ڕێکخراوە لەگەڵ کاغەزی وەرگێردراوی زانیاری کەسێتی ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بە هەر شێوەیەك فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی بفەرمووێت، جێبەجێ دەکرێت، نووسراو کراوە ئەفەندیم، لە ٢٤ رەجەب ١٣٢٣ و لە ١١ ئەیلوول ١٣٢١.
سەدری ئەعزەم

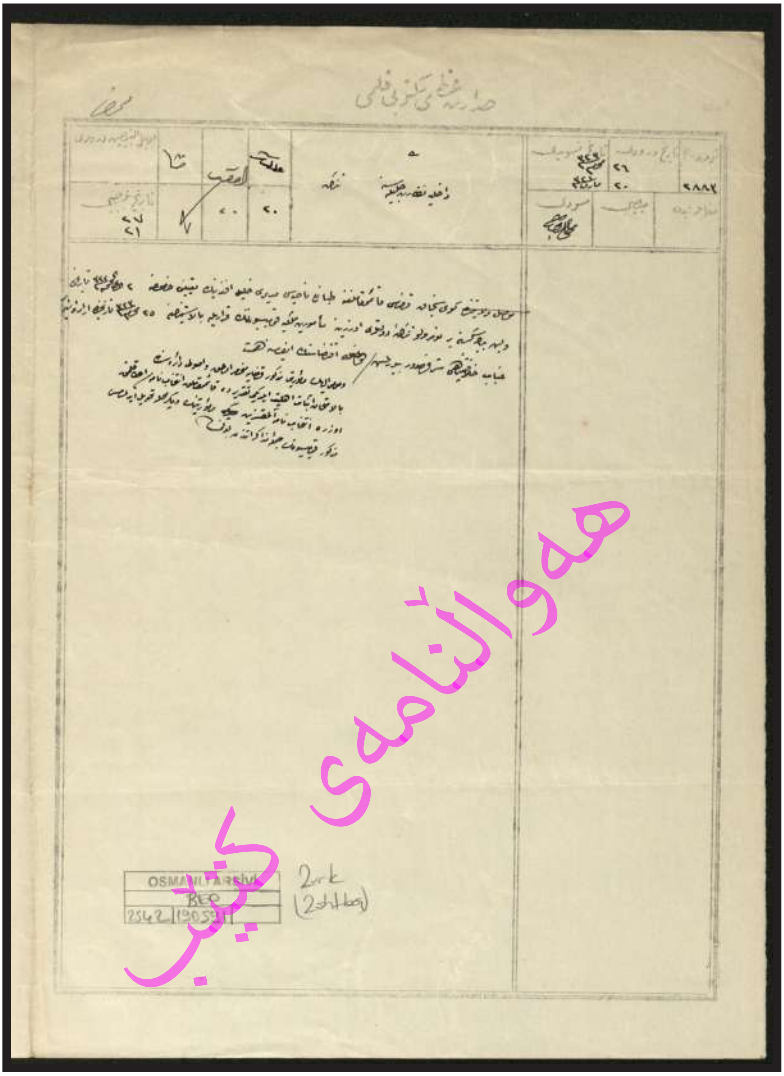

1323 موحەڕڕەم 26	002542.190591	BEO.

٢٦ موحەڕڕەم ١٣٢٣
٢٠ مارت ١٣٢١
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لە بارەی دامەزراندنی بەڕێوەبەری ناحیەی تەبانلی خەلیل ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق، لەسەر نووسراوی دەوڵەت لە مێژووی ٢ زیلحیجە ١٣٢٢ ژمارە ٥٠٨١ بە بڕیاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە بە ڕەزامەندی ٢٥ موحەڕڕەم ١٣٢٣ فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی فەرموویەتی، هەروەها ئەرکی ناوبراو لە قەزای ناوهاتوو پەنگی خواردۆتەوە و بە گوێرەی ڕێنمایی فەرمانگە کاتێك پسپۆریەکەی بە تاقیکردنەوە پەسەند دەکرێت، نامەی هەڵبژاردنی قائیمقامیەتی پێ دەدرێت، تا نامەی هەڵبژاردنی پێ نەبێت بۆ شوێنێکی تر نەگوازرێتەوە، ئەمەش لە قۆمیسیۆنی ناوهاتوو گفتوگۆی لەسەر کراوە و هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

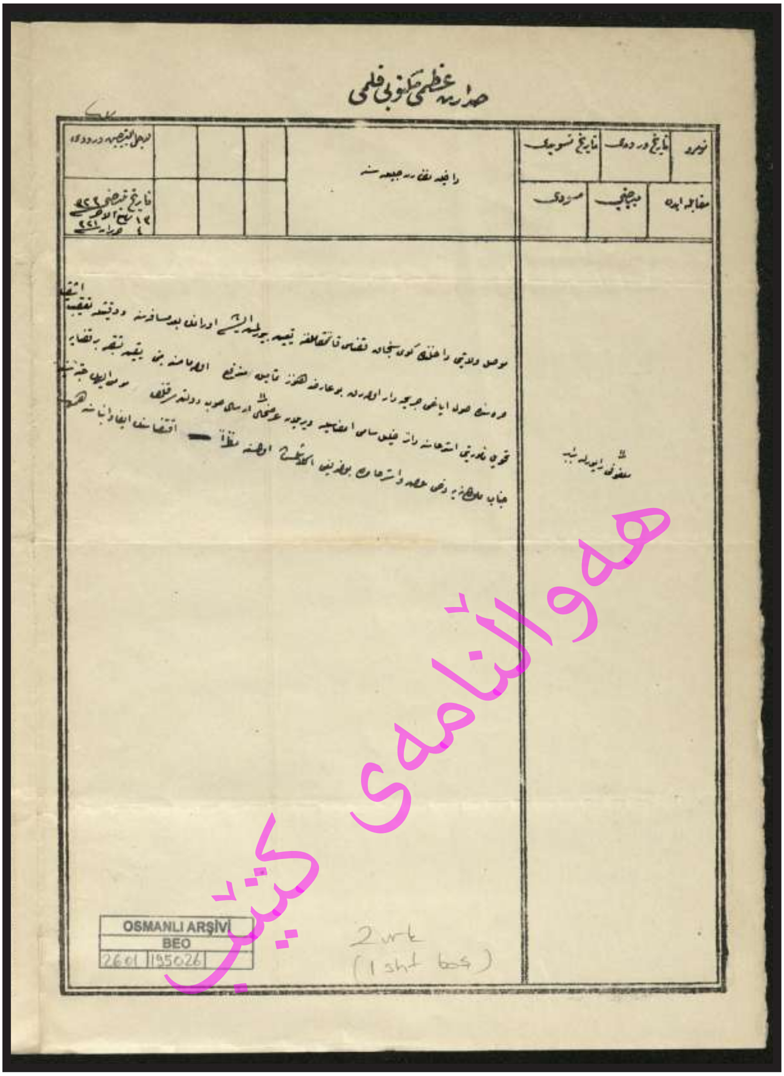

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	002601.195026	**13 ڕەبیعی کۆتایی 1323**

١٣ ڕەبیعی کۆتایی ١٣٢٣
٤ حوزەیران ١٣٢١
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لە ناو ویلایەتی موسڵ بڕیاری دامەزراندنی لە قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق دەرچووە، بەڵام لەبەر دووری شوێنەکە و پێشووتریش لە کاتی بەدواداچوونی چەتەکاندا قاچی چەپی بریندار بووە، تا ئێستا شوێنەواری ئەو برینداریەی ماوە، بە تەواوەتی چاك نەبۆتەوە، بۆیە لە قەزایەکی نزیکتر دابندرێت، لەسەر داوای خۆی بە واژووی خەلیل سامی داواکاری دراوە لەگەڵ هاوپێچی ڕاپۆرت بۆ دەوڵەت نێردراوە، دەرکەوتووە جەنابی ملوکانە میهرەبانی نیشان داوە، بەم تێروانینە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.

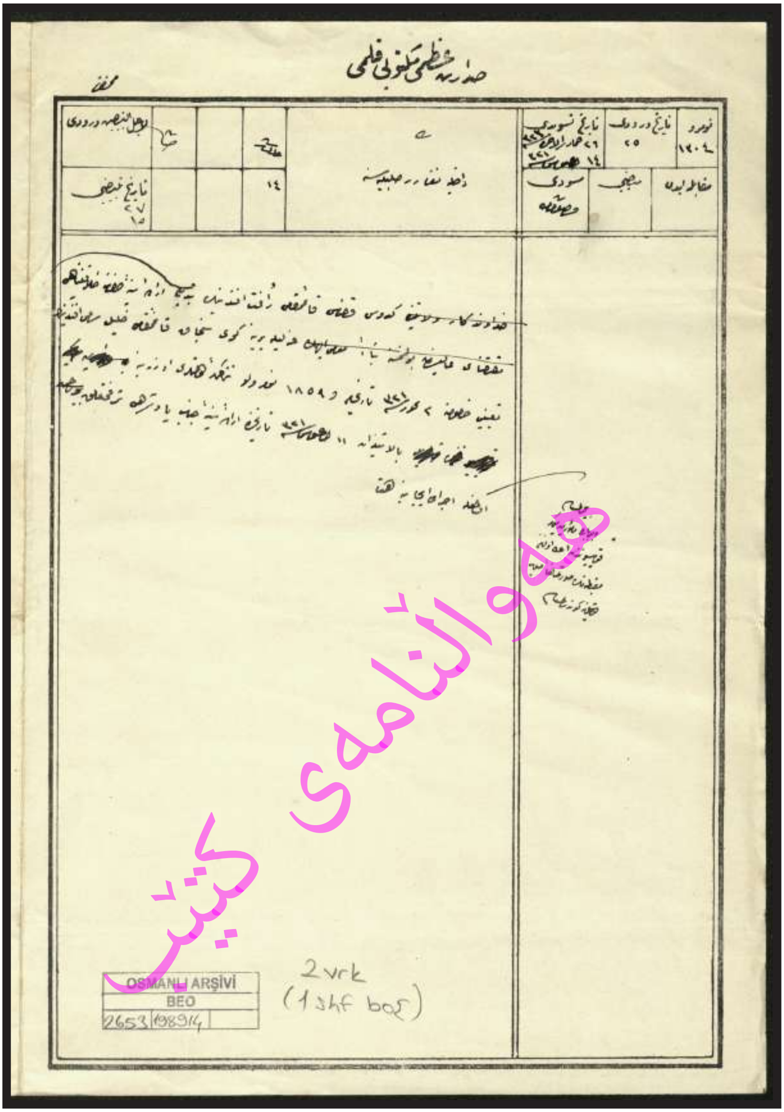

26 جەمادی کۆتایی 1323	002653.198914	BEO.
٢٦ جەمادی کۆتایی ١٣٢٣ ١٤ ئۆغستۆس ١٣٢١ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە لە ویلایەتی خوداوەنکار قائیمقامی قەزای کەدوس رەفعەت ئەفەندی بە فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی دوور خراوەتەوە و لە شوێن ئەو قائیمقامی کۆی سانجەق خەلیل سامی ئەفەندی دامەزرێت، نووسراوی دەوڵەت لە مێژووی ٢ تەمموز ١٣٢١ ژمارە ١٨٥٩ بە رەزامەندی فەرمانی پاشای جەنابی پاشا لە مێژووی ١١ ئۆغستۆس ١٣٢١ فەرموویەتی، لەم بارەیەوە وێنەیەکی ئەو بریارنامەیەی لە قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە نێردراوە رەوانی دەوڵەت کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

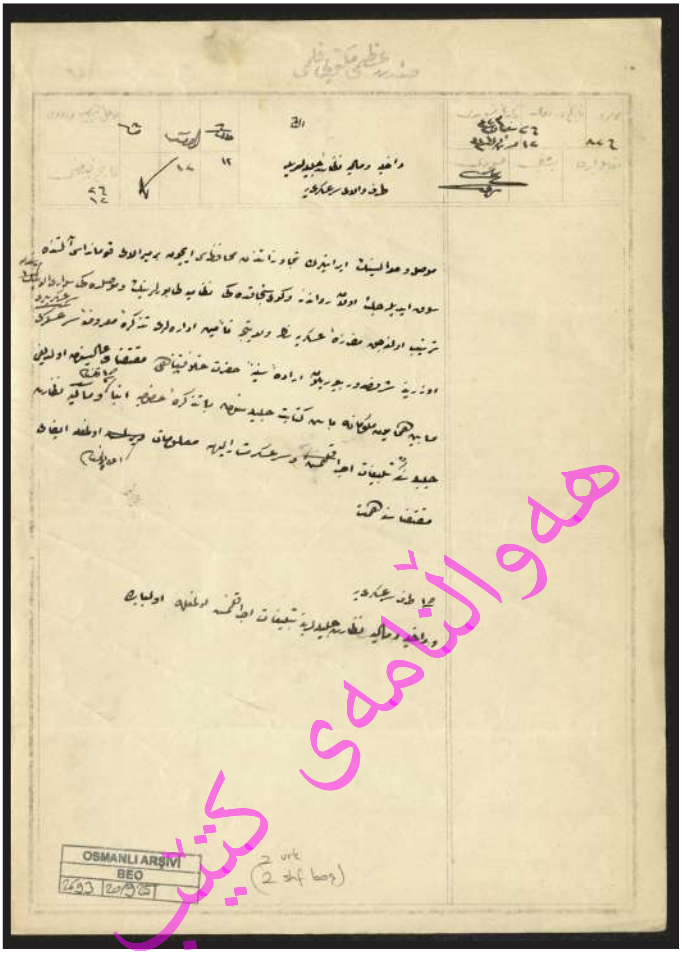

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	002693.201925	26 شەعبان 1323

٢٦ شەعبان ١٣٢٣
١٢ تشرینی یەکەم ١٣٢١
بۆ نەزارەتەکانی ناوەخۆ و دارایی جەلیلە لەگەڵ لایەنی سەر عەسکەریمان
بـۆ پاراسـتنی موسـڵ و دەوروبـەری لـە سـەرپێچیەکانی ئێـران، لـە ژێـر قوماندانیەتـی میرێکـی ئـاڵای، ئـەو تابـورە نیزامیانـەی کـە لـە رواندز و کـۆی سـانجەق بوونیـان هەیـە لەگـەڵ ئـاڵای سـوارەی موسـڵ رێـك دەخرێـن و ئـەو مەفرەزەیـە سـەربازیە لـە ویلایەتـەوە کارگێریەکەیـان رێـك دەخرێـت لەسـەر راگەیەنـدراوی سـەر عەسـکەر فەرمانـی پاشـای جەنابـی خەلافەتپەناهـی فەرموویەتـی، لـە عالیـەوە جێبەجـێ دەکرێـت، بـە نـووسراو لـە مابەینـی همایۆنـی ملوکانـەی بـاش کیتابەتـی جەلیلـە راگەیەنـدراوە هەروەهـا ئـاگاداری دراوەتـە نەزارەتـی دارایـی جەلیلـە و زانیـاری دراوەتـە سـەر عەسـکەری ناوهاتـوو، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

ئاگاداری دراوەتە لایەنی سەر عەسکەر و نەزارەتەکانی دارایی و ناوەخۆی جەلیلە بۆ جێبەجێ کردنی.

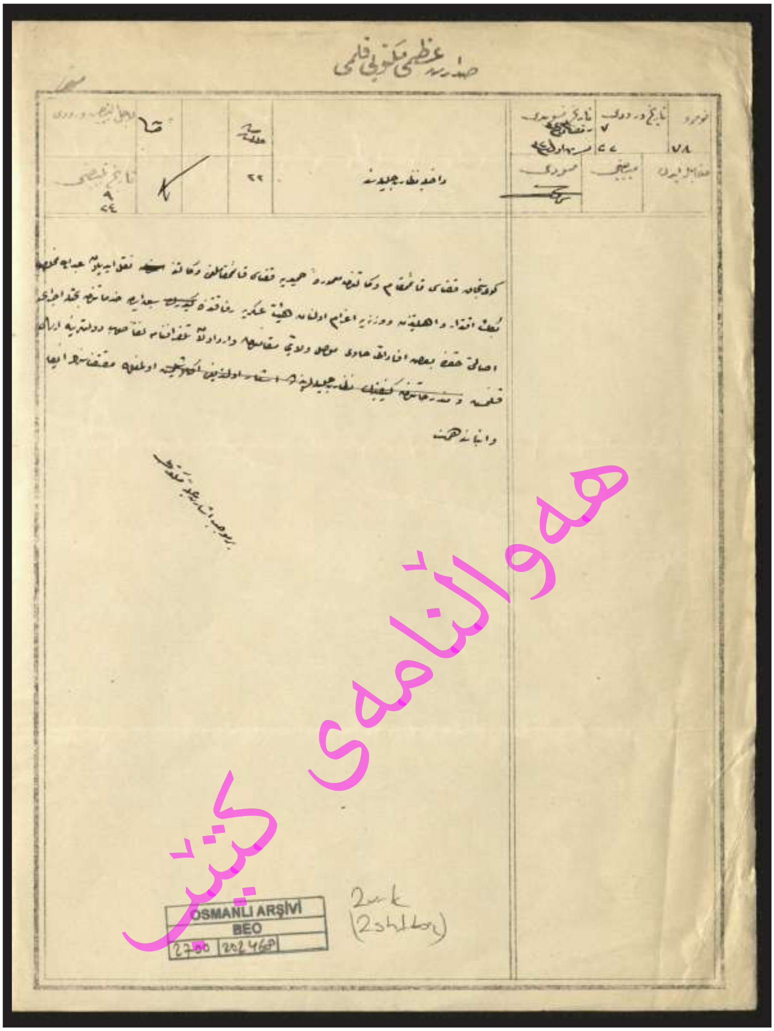

هەواڵنامەی کتێب

7 رەمەزان 1323	002700.202468	BEO.

٧ رەمەزان ١٣٢٣
٢٢ تشرینی یەکەم ١٣٢١
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
عەبدوڵڵا موخلیس بەگ بە وەکالەت لە قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق بە وەکالەت بۆ قائیمقامی قەزای حەمیدیە گوازراوەتەوە، لەبەر توانا و لێهاتوویی و ئەو کێشەی لە دەستەی سەربازی هەیبووە چارەسەری کردووە هەروەها ئەو خزمەتانەی لە پێشوو کردوویەتی، لەسەر هەندێك ووتە لە پلەوپایەی ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامە هاتووە، بۆ دەوڵەت نێردراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

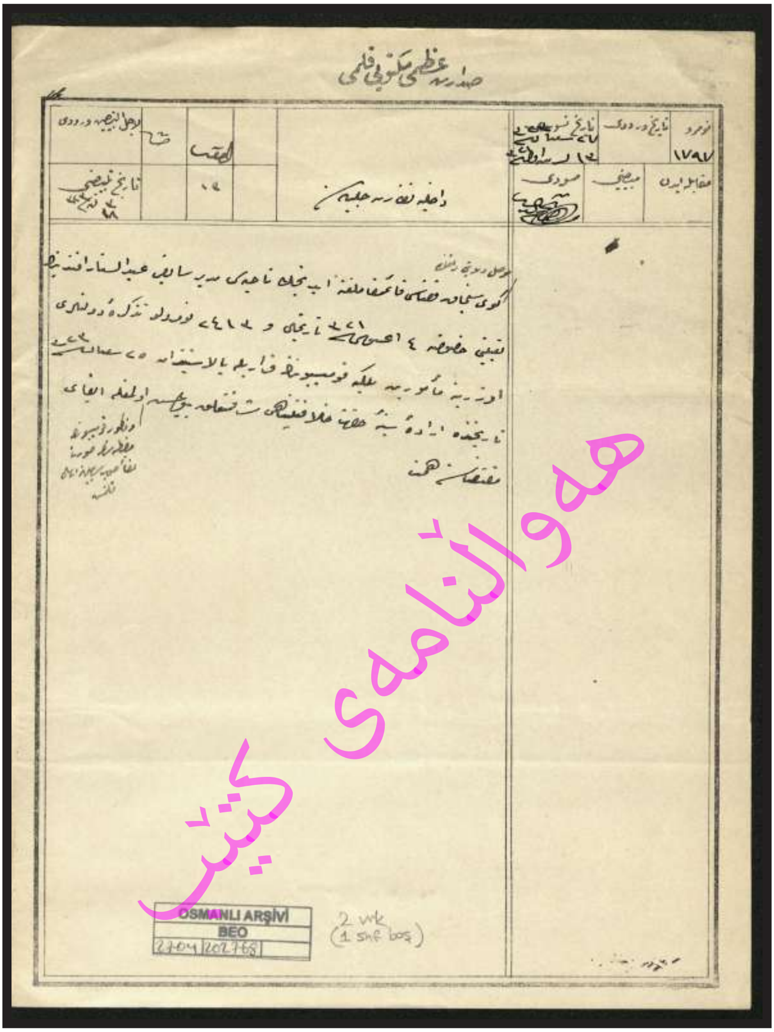

ههواڵنامهی کتێب

BEO.	002704.202768	**27 شەعبان 1323**

٢٧ شەعبان ١٣٢٣
١٣ تشرینی یەکەم ١٣٢١
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لـە نـاو ویلایەتی موسـڵ، سـەبارەت بە دامەزراندنـی بەڕێوەبەری پێشـووی ناحیەی ئیدنجیك عەبدولسـتار ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قەزای کۆی سانجەق، لەسەر نووسراوی دەوڵەت لە ٤ ئۆغستۆس ١٣٢١ ژمارە ٢٤١٣، بە بڕیاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە دوای ڕەزامەندی لە ٢٥ شـەعبان ١٣٢٣ بە فەرمانی پاشـای جەنابـی خەلافەتپەناهی فەرموویەتی، وێنـەی بڕیارنامـەی قۆمیسـیۆنی ناوهاتـوو هاوپێـچ بـۆ سـەدارەت نێـردراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

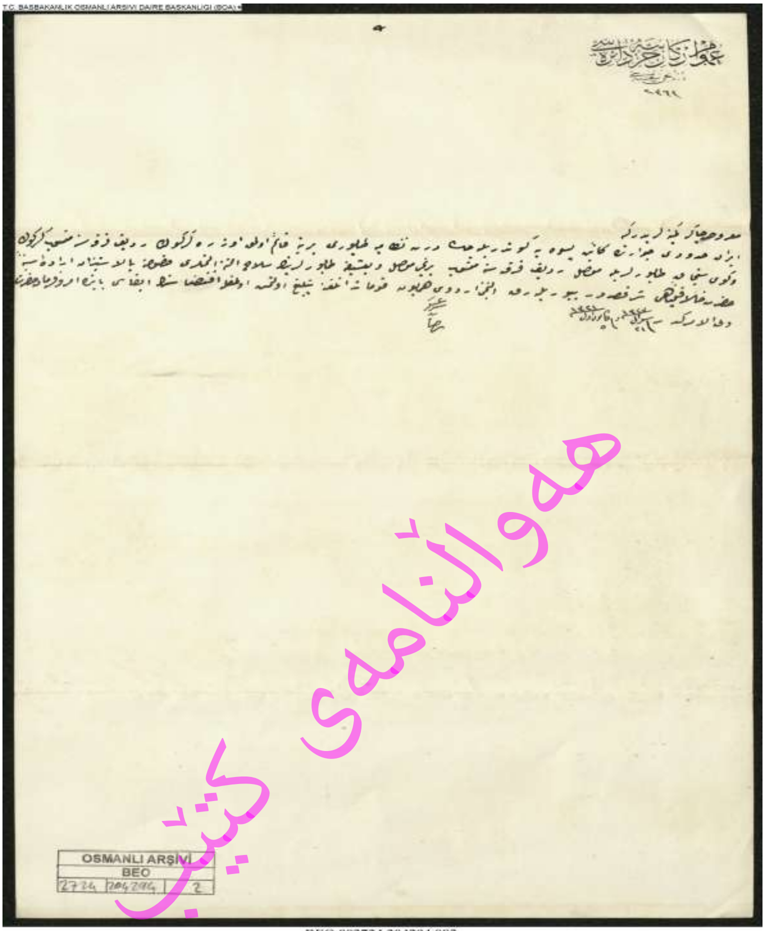

BEO.002724.204294.002

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO.</td><td>002724.204294</td><td>21 شەوال 1323</td></tr>
<tr><td colspan="3">فەرمانگەی گشتی ئەرکانی جەنگی
یەکەی چوارەم
٢٣٦١
راگەیەندراوی بەندەیە
چوار تابوری نیزامیە بۆ دەورووبەری سنووری ئێران دەنێردرێت، بۆ شوێنی ئەو چوار تابورەش فرقەی رەدیفی کەرکوك لەگەڵ تابوری کۆی سانجەق و تابوری یەکەمی فرقەی رەدیفی موسڵ و تابوری بەعشیقە پڕ چەك دەکرێن و شوێنی ئەوان دەگرنەوە، بۆ ئەمەش بە فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی ئاگاداری دراوەتە قوماندانیەتی لەشکری شەشەمی همایۆن، لە بارەی جێبەجێ کردنی ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٢١ شەوال ١٣٢٣ و لە ٥ کانوونی یەکەم ١٣٢١.
رزا سەر عەسکەر</td></tr>
</table>

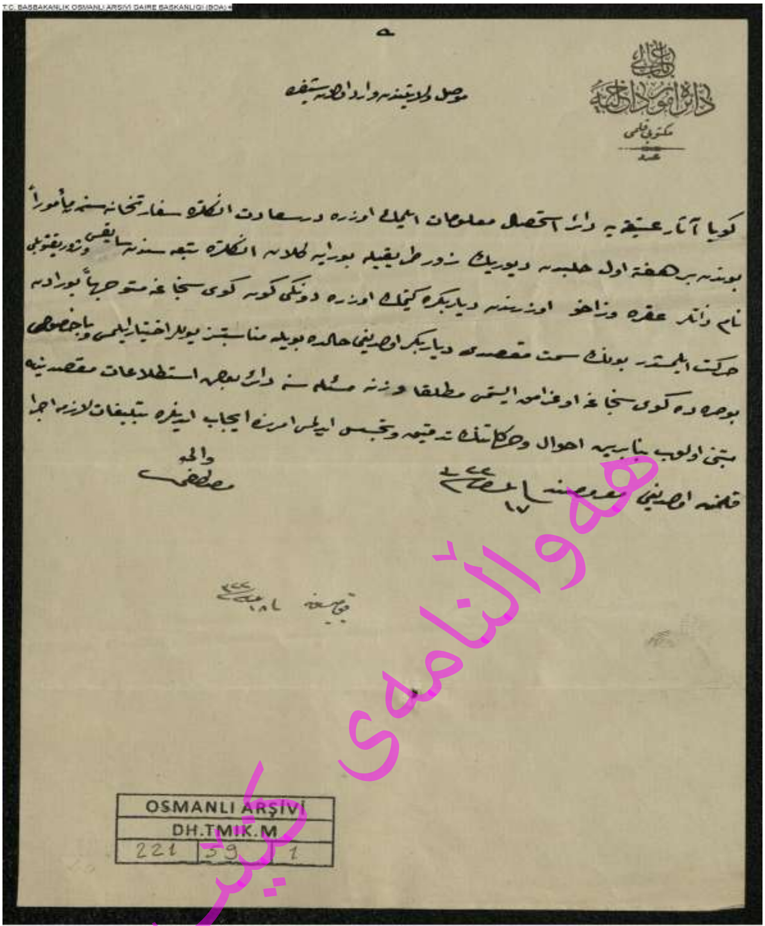

DH.TMIK.M.00221.00059.001

<table>
<tr><td>DH.TMIK.M.</td><td>00221.00059</td><td>6 ڕەبیعی یەکەم 1324</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
ئەو شیفرەیەیە کە لە ویلایەتی موسڵ هاتووە
گوایە بۆ ئەوەی زانیاری لەسەر شوێنەواری کۆن وەربگرن، لە باڵیۆزخانەی ئینگلتەرای دەرسەعادەت بە ئەرك هەفتەیەك پێش ئێستا لە حەلەب بە ڕێگەی دیوریك هاتوونەتە ئێرە، هاوڵاتی ئینگلتەرا بە ناوی سایقس لەگەڵ ژوریقتوبلی لە ڕێگەی عەقرە و زاخۆ دەیانەوێت بچنە دیاربەکر، دوێنی بۆ ئەوەی روو بکەنە کۆی سانجەق، لێرە جولەیان کردووە، مەبەستیان دیاربەکرە بۆیە ڕێگەی نەگونجاو هەڵدەبژێرن، لەو کاتە مەبەستیان بچنە کۆی سانجەق، چونکە دەیانەوێت هەندێك بەدواداچوون بکەن، بۆ ئەوەی جولە و جموجۆڵی ئەوانە چاودێری بکرێن و لە پێش چاوان وون نەبن ئاگاداری پێویست نێردراوە، لە ١٧ نیسان ١٣٢٢.
مستەفا والی</td></tr>
</table>

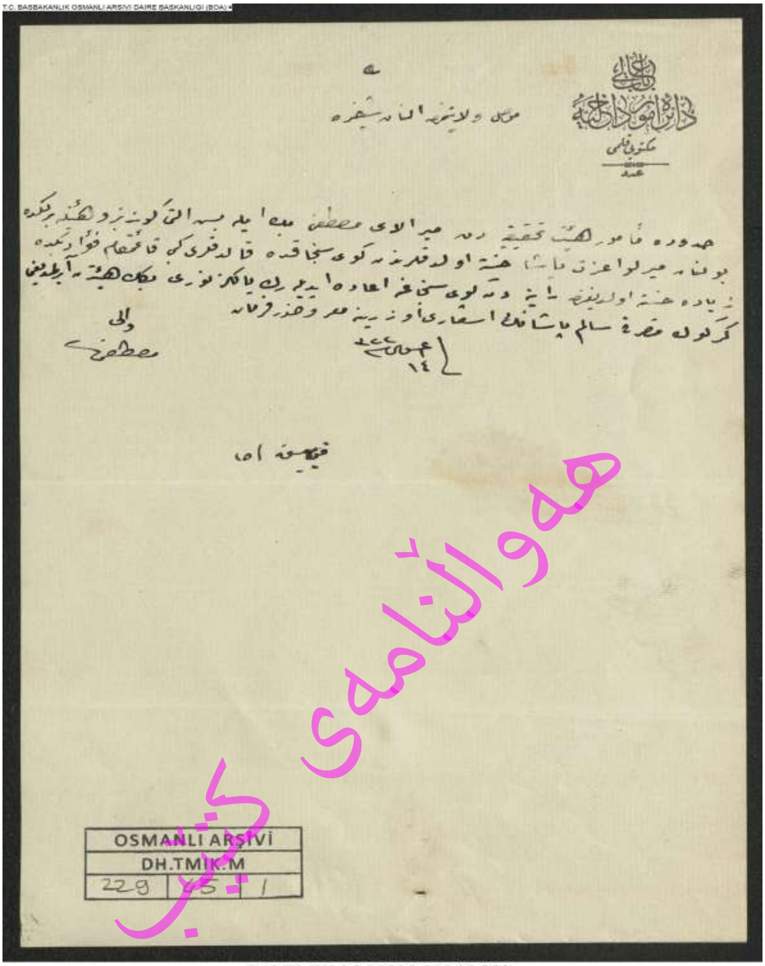

هەواڵنامەی کتێب

DH.TMIK.M.00229.00045.001

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.TMIK.M.</td><td>00229.00045</td><td>7 ڕەجەب 1324</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
شیفرە لە ویلایەتی موسڵ وەرگیراوە
میری ئاڵا مستەفا بەگ لە دەستەی فەرمانبەرانی لێکۆڵینەوەی سنوور، ماوەی پێنج شەش ڕۆژە لەگەڵ میری لیوا عزەت پاشا لە دەستەی ناوهاتوو بەیەکەوە نەخۆش کەوتوون بۆیە لە کۆی سانجەق ماونەتەوە، قائیمقام فوئاد بەگیش زیاد لە خۆی نەخۆشە، لە ڕانیە گەڕێندراوەتەوە کۆی سانجەق، تەنیا نوری بەگ لە دەستە جیانەبۆتەوە، لەسەر ئاماژەی موتەسەرفی کەرکووک سالم پاشا ڕاگەیەندراوە فەرمان.
لە ١٤ ئۆغستۆس ١٣٢٢
مستەفا والی</td></tr>
</table>

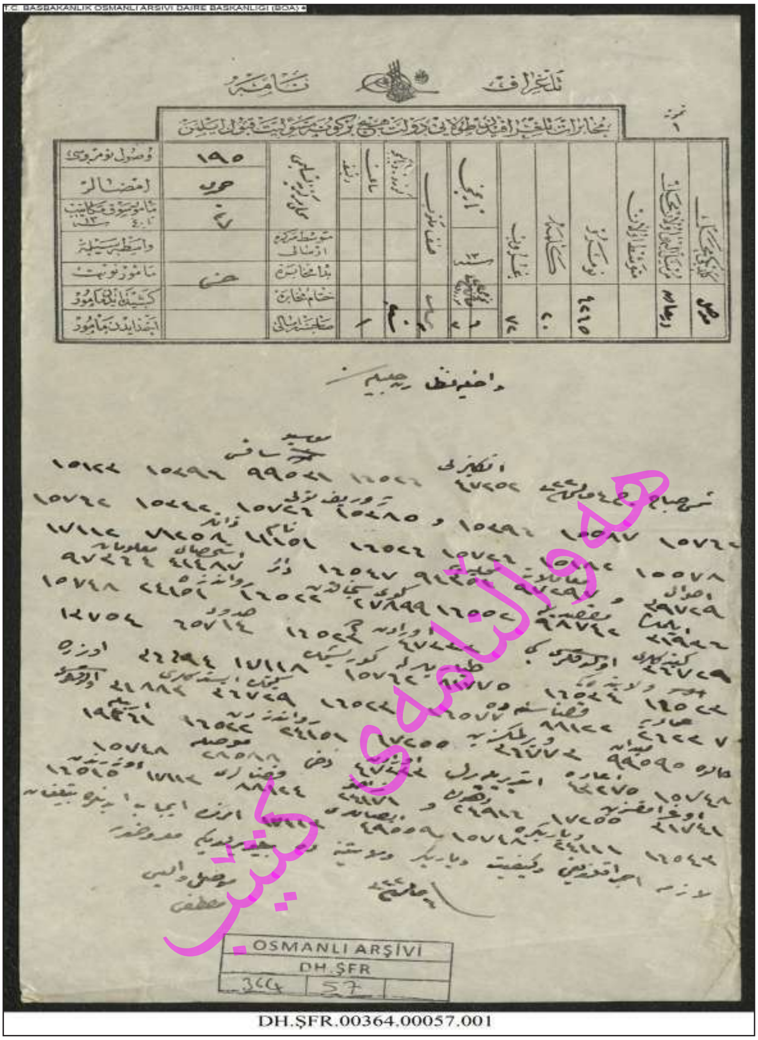

DH.ŞFR.	00364.00057	25 ڕەبیعی یەکەم 1324

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لە ٤ مایس ١٣٢٢ موسیو ساقس و ژوریف تولی ئینگلیز بە مەبەستی کۆکردنەوەی زانیاری ناوەخۆ لە کۆی سانجەق چوونەتە ڕواندز، لەوێشەوە بۆ ئەوەی لەگەڵ تەیاریەکانی سنووری ویلایەت چاوپێکەوتن بکەن، ویستویانە بچنە قەزای عەمادیە، بۆ ئەوەی ڕێگە بە ڕۆیشتنیان نەدرێت، لە ڕواندزەوە ڕەوانەی هەولێر بکرێنەوە، لەوێشەوە بێ ئەوەی بچنە موسڵ لە ڕێگەی قەزاکانی دهۆك و زاخۆ بگەیەندرێنە دیاربەکر، ئەوانەی فەرمانەکە جێبەجێ دەکەن، ئاگاداری پێویستیان پێدراوە، چۆنیەتیشی بە ویلایەتی دیاربەکر ڕاگەیەندراوە.
لە ٦ مایس ١٣٢٢
مستەفا والی موسڵ

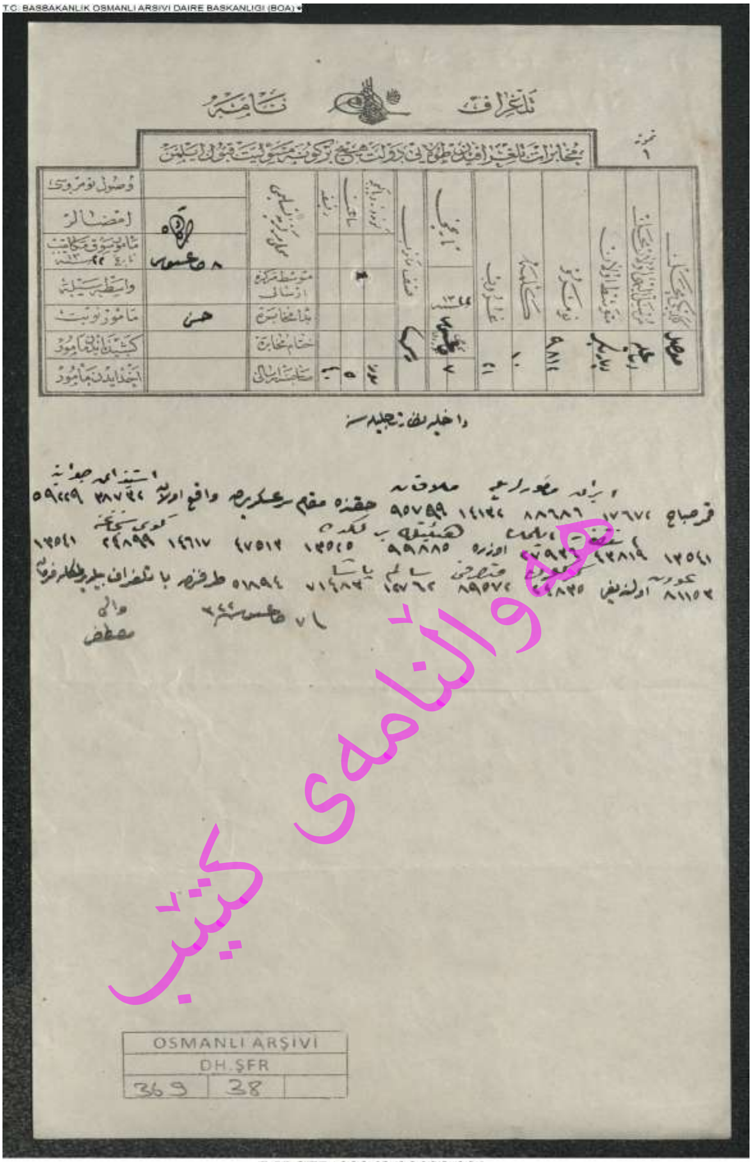

هەواڵنامەی کتێب

DH.ŞFR.00369.00038.001

DH.ŞFR.	00369.00038	29 جەمادی کۆتایی 1324

بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە

بۆ ئەوەی لەگەڵ فەرمانبەرانی ئێران چاوپێکەوتن ئەنجام بدەن، لەگەڵ دەستەکەی لە سەرعەسکەرەوە چاوەڕێی وەڵامی ڕەزامەندی دەکەن، بۆیە لەگەڵ دەستەکەی بەیەکەوە گەڕاونەتەوە کۆی سانجەق، لەلایەن سالم پاشا موتەسەرفی کەرکووك بە تەلەگراف ڕایگەیاندووە فەرمان.

لە ٧ ئۆغستۆس ١٣٢٢

مستەفا والی

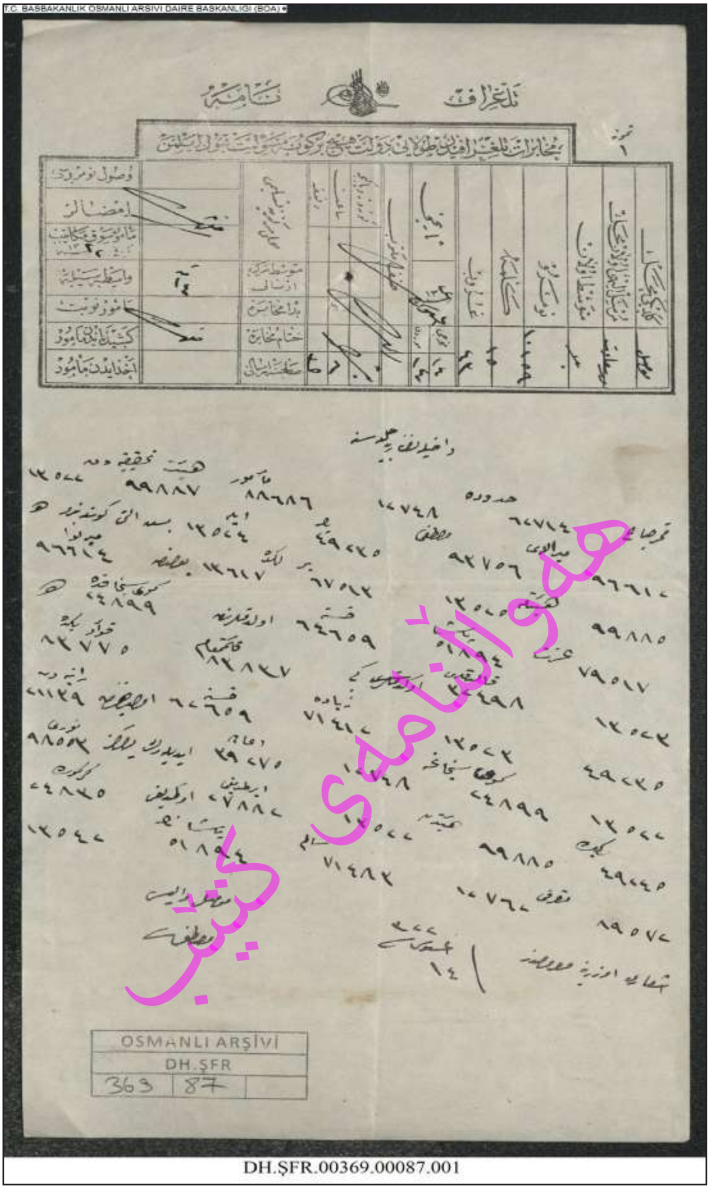

DH.ŞFR.	00369.00087	7 رەجەب 1324
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە میری ئاڵا مستەفا بەگ لەگەڵ دەستەکەی ماوەی پێنج شەش رۆژە وەکو دەستەی لێکۆڵینەوە لەسەر سنوور ئەرکیان پێ سپێردراوە، لەم کاتەدا لەگەڵ میری لیوا عیزەت پاشا نەخۆش کەوتوون، بۆیە لە کۆی سانجەق ماونەتەوە، هەروەها قائیمقام فوئاد بەگیش زۆر نەخۆشە، لە رانیە رەوانی کۆی سانجەق کراوەتەوە، تەنیا نوری بەگ لە دەستەکە جیانەبۆتەوە، لەسەر ئاماژەی موتەسەرفی کەرکووک سالم پاشا راگەیەندراوە، لە ١٤ ئۆغستۆس ١٣٢٢. مستەفا والی موسڵ		

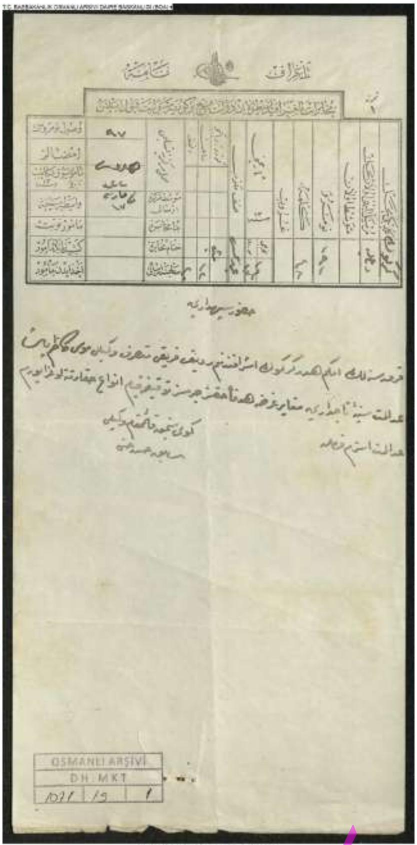

DH.MKT.01071.00019.001

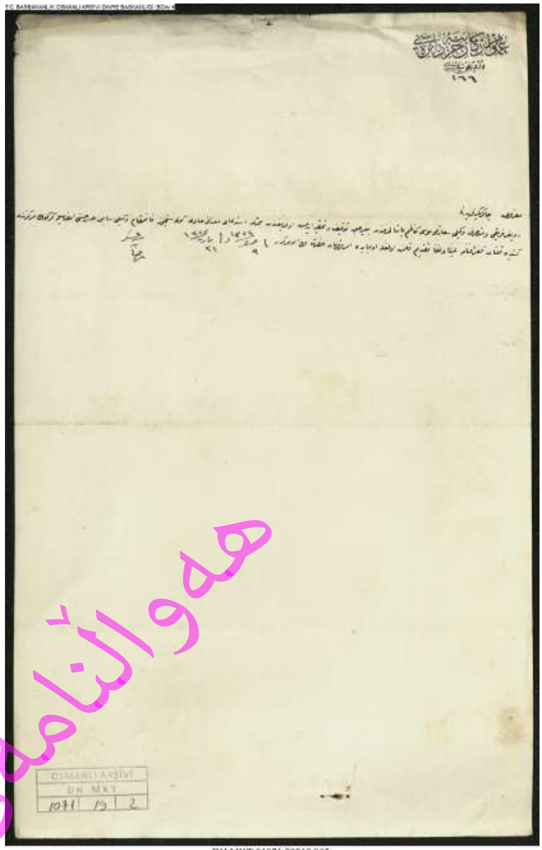

DH.MKT.01071.00019.002

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	01071.00019	9 سەفەر 1324

- فەرمانگەی گشتی ئەرکانی جەنگی
یەکەی چوارەم
١٦٦
راگەیەندراوی بەندەیە
لەلایەن فەریقی رەدیف و وەکیلی موتەسەرف موسا کازم پاشا بە ناهەق دەستبەسەرکراوە و سووکایەتی پێ کراوە، بۆیە بە واژووی وەکیلی قائیمقامی پێشووی کۆی سانجەق حەسەن حوسنی لە مەرکەزی کەرکوك تەلەگرافنامە دەرچووە، هاوپێچ پێشکەش کراوە، لەم بارەیەوە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٩ سەفەر ١٣٢٤ و لە ٢١ مارت ١٣٢٢.
رزا سەر عەسکەر

- بۆ جەنابی سپاهیداریمان
کۆششی ٤٠ ساڵەم بە هەدەر رۆیشتووە، لە ئەشرافەکانی کەرکووکم، فەریقی رەدیف موسا کازم پاشا وەکیلی موتەسەرف پێچەوانەی دادوەری پاشای تاجدار بە ناهەقی دەستبەسەری کردووم و سووکایەتی جۆراوجۆرم پێ دەکات، داوا دەکەم دادپەروەرانە بن، فەرمان.
وەکیلی قائیمقامی پێشوو حەسەن حوسنی

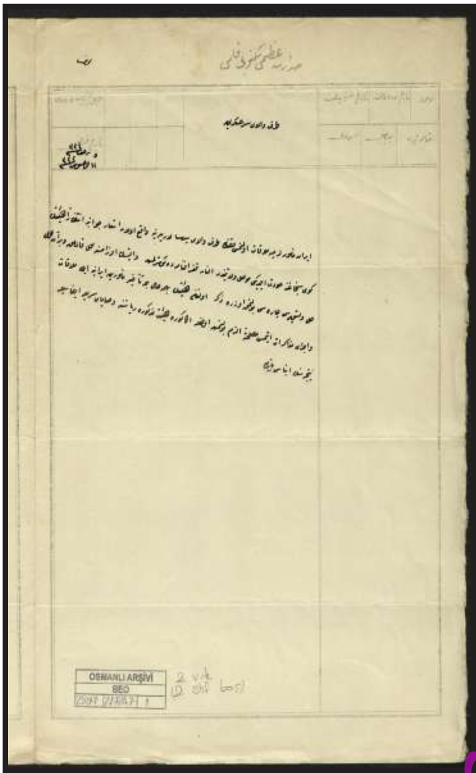

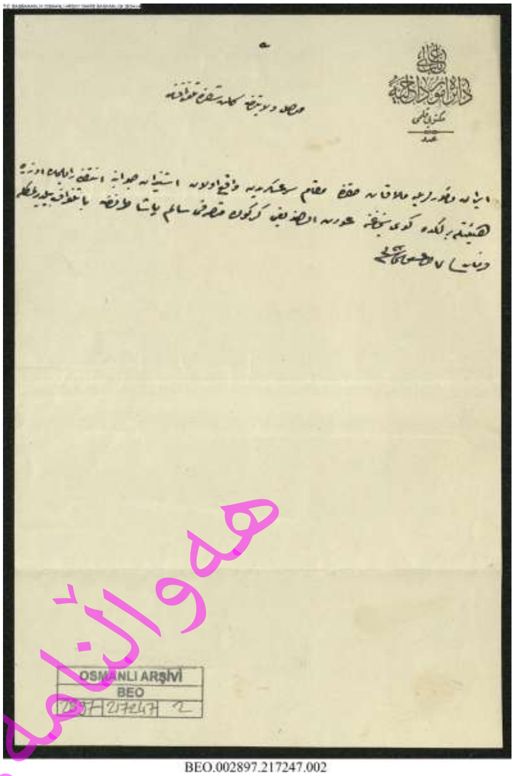

BEO.002897.217247.002

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	002897.217247	5 رەجەب 1324
- بۆ لایەنی والای سەر عەسکەر ٥ رەجەب ١٣٢٤ ١١ ئۆغستۆس ١٣٢٢ لە بارەی گفتوگۆکردنیان لەگەڵ فەرمانبەرانی ئێران، لەسەر ئاماژە پێکردنەکە لە کاتی چاوەڕێ کردنی هاتنی وەڵامی سەرووی سوپاسالار، گەراونەتەوە کۆی سانجەق، ئەمەش لەو تەلەگرافنامەیە نیشان دراوە کە لە ویلایەتی موسڵ وەرگیراوە، هەروەها پێویست بە درێژەپێدانی کارەکە ناکات هەرچی زووە چارەسەر بکرێت و رێك بخرێت و چارەسەرێك بدۆزرێتەوە، دەستەی ناوهاتوو بەبێ دواکەوتن لەگەڵ فەرمانبەرانی ئێران گفتوگۆ بکەن و نووسراو بنووسرێتەوە و بە گوێرەی بەرژەوەندی لە سەرۆکایەتی دەستەی ناوهاتوو ئامۆژگاری بەپەلە بدرێت و ئەنجامەکەی رابگەیەندرێت. - بابی عالی فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ تەلەگرافنامەی بە شیفرە لە ویلایەتی موسڵ هاتووە لەگەڵ فەرمانبەرانی ئێران گفتوگۆیان کردووە، لە پایەی سەر عەسکەر چاوەڕێی وەڵامی رەزامەندی دەکەن، ئەوانیش لەگەڵ دەستەکە بەیەکەوە گەراونەتەوە کۆی سانجەق، لەلایەن سالم پاشا موتەسەرفی کەرکووك بە تەلەگراف راگەیەندراوە، فەرمان، لە ٧ ئۆغستۆس ١٣٢٢.		

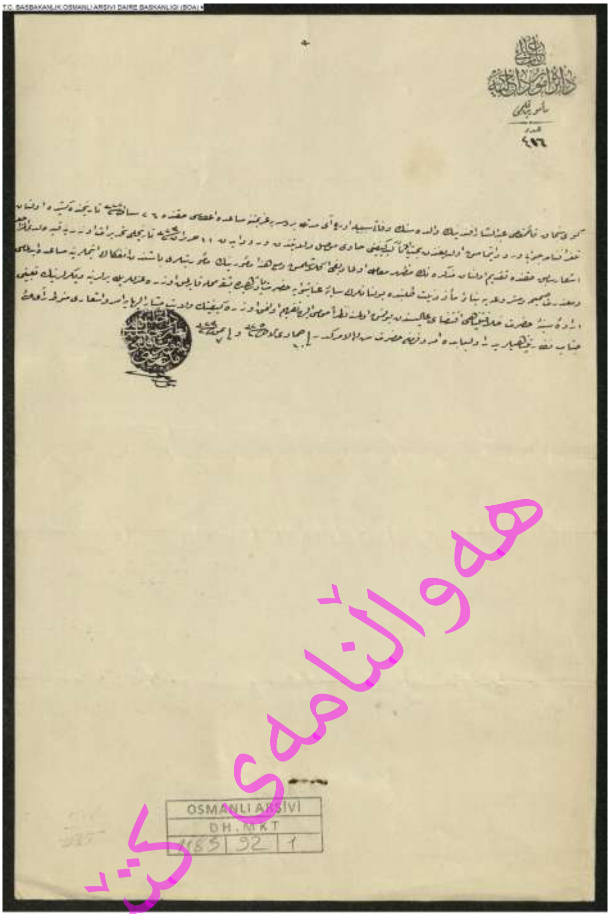

DH.MKT.01185.00092.001

هەواڵنامەی کێژ

DH.MKT.	01185.00092	10 جەمادی کۆتایی 1325
بابی عالی فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ قەڵەمی نووسین ژمارە ٤١٦ عەبدولستار ئەفەندی قائیمقامی کۆی سانجەق دایکی مردووە، تا بچێتە بروسە داوای مۆڵەتی سێ مانگی کردووە، لە بارەی وەرگرتنی هاوکاریەکە لە مێژووی ٢٦ شوبات ١٣٢٢ تەلەگرافنامە دەرچووە، بەڵام وەڵامەکەی نەهاتووە، بۆ دووپاتکردنەوەی ئەم بابەتە لەسەر نووسراوەکانی ١١ حوزەیران ١٣٢٣ ویلایەتی موسڵ، سەبارەت بە ئاماژەی پێشوو ئەو نووسراوەی پێشکەش کراوە، دەرکەوتووە مامەڵەی پێوە نەکراوە، لەگەڵ ئەمەش فەرمانبەران هاوکاری ناکرێن بۆ ئەوەی دەست لەکارنەکێشنەوە، ئەگەر بێتو ئەوانەی داوای مۆڵەت دەکەن هۆکارێکی راست و شەرعیان نەبێت، لەلایەن جەنابی پاشاوە دەنێردرێنە شوێنێکی تر و دووردەخرێنەوە لە شوێن ئەوان کەسێکی تر دادەمەزرێنێت، بە تێروانین لە فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی ناوبراو لێی تێگەیشتوون، بۆیە ئەمر و ئاماژەی ویلایەتی ناوهاتوو بە جەنابی نەزارەتپەناهیەوە دەکرێت، لەم بابەتە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ١٠ جەمادی کۆتایی ١٣٢٥ و لە ٧ تەمموز ١٣٢٣.		

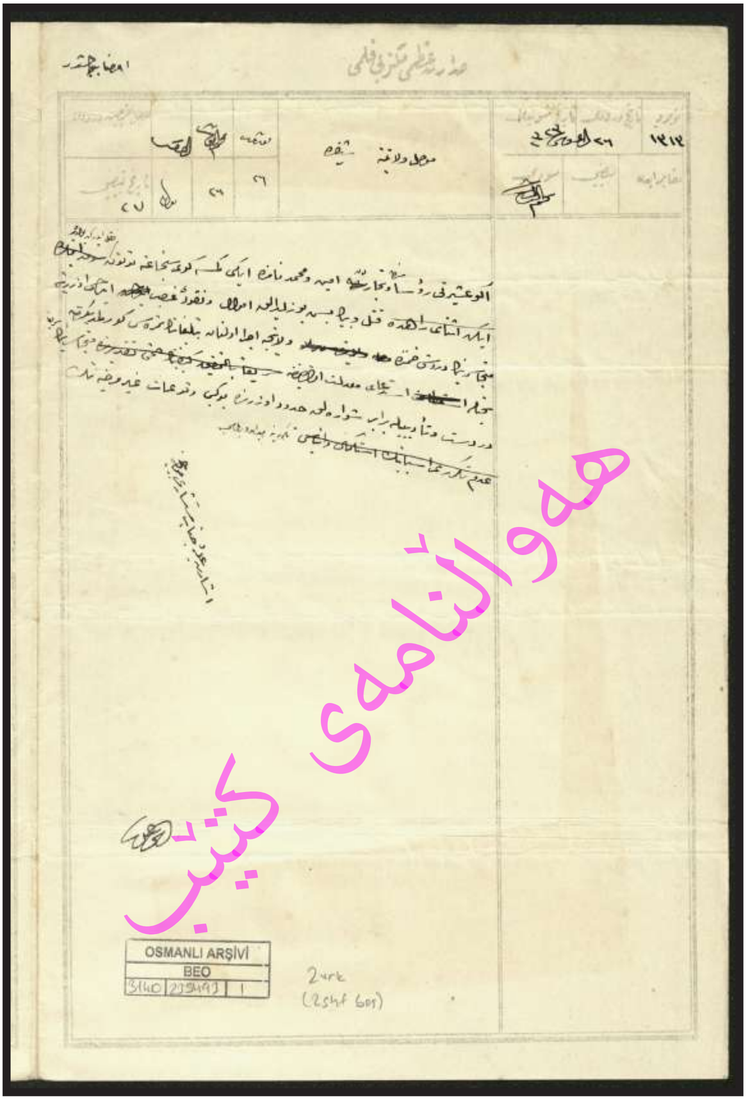

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	003140.235493	30 رەجەب 1325

٢٦ ئۆغستۆس ١٣٢٣
شیفرە بۆ ویلایەتی موسڵ
دوو کەس بە ناوی ئەمین و محەمەد لە سەرۆك و بازرگانەکانی هۆزی ئاکۆ، لەو کاتەی کە تووتن بۆ کۆی سانجەق دەگوازنەوە، لە ڕێگا دەکوژرێن و بە بڕی ١٥٠٠ لیرە کەلوپەل و پارەوپولیان تاڵان دەکەن، بۆ دەستگیرکردنی بوێری کەران، لە ویلاتەوە ئاگاداری هاتووە و بەڵام هیچ ئەنجامێکی نەبووە، بۆیە داوا کراوە بەپەلە بوێری کەران دەستگیر بکرێن و تەمبێ بکرێن، ئەم ماوەیە لە سنوور ئەم جۆرە ڕووداوە نەشیاوانە ڕوو دەدەن و ڕێگە نەدرێت دووبارە بێتەوە.

DH.MKT.	01233.00079	3 ڕەبیعی یەکەم 1326

- بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ٩٣٥

قائیمقامـی کـۆی سـانجەق عەبدولسـتار ئەفەنـدی لەبـەر ئـەوەی بـە پێچەوانـەی ڕەزامەنـدی عالـی کار دەکات، لەبەر هەندێـك کاروکـردەوەی نەگونجـاو لێکۆڵینـەوە دەسـتی پێکـردووە، لێکۆڵینەوەکانیـش بـاش بـوون، هـەر خـۆی بـە شـێوەیەکی کاتـی بردوویانەتـە مەرکـەزی ویلایـەت، ئەگەرچی لە لێکۆڵینەوەکان شـتێکی ئاوای لەسـەر ساغ نەبۆتەوە، بـەڵام ئیـتر جێگـەی دڵنیایـی نییـە بگەڕێتـەوە سـەر کارەکـەی، بۆیـە لەگـەڵ قائیمقامـی دهـۆك ئیبراهیـم نەجاتـی ئەفەنـدی ئەرکەکەیـان بگۆڕدرێتـەوە، ئەمـەش لـە ویلایەتی موسـڵ تەلەگرافنامە لە مێـژووی ١٧ کانوونـی دووەم ١٣٢٣ نـووسراو بـە زانیارییـەوە نێـردراوە، لـە کاتـی پێداچوونـەوەی تۆمارەکـەش دەرکەوتـووە قەزاکانـی ناوهاتـوو لەگـەڵ ناوبـراوان لـە چینـی سـێیەمن، بـەم تێروانینـە لـە بـارەی ئامـاژەی ویلایـەت لەسـەر گۆڕینەوەیـان دەگەڕێتـەوە بـۆ ڕاوبۆچوونـی جەنابـی نەزارەتپەناهـی، لـەم بابەتـە ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
لە ٥ موحەڕڕەم ١٣٢٦ و ٢٦ کانوونی دووەم ١٣٢٣

- ٣ ڕەبیعی یەکەم ١٣٢٦
٢٢ مارت ١٣٢٤
بۆ ویلایەتی موسڵی عالی

هەرچەنـدە ئامـاژە بـەوە کـراوە کـە قائیمقامـی دهـۆك ئیبراهیـم نەجـات ئەفەنـدی لەگـەڵ قائیمقامـی قـەزای کـۆی سـانجەق عەبدولسـتار ئەفەنـدی گۆڕینەوەیـان پـێ بکرێـت، بـەڵام دوای ڕەزامەنـدی لـە وەڵامـدا نـووسراوی سـەدری ئەعـزەم لـە مێـژووی ١٨ شـوبات ١٣٢٣ هاتـووە، عەبدولسـتار ئەفەنـدی لـە ئەرکەکـەی ئێسـتای کـە لـە قائیمقامیەتـی قـەزای کـۆی سـانجەقە، سـەبارەت بـە هەڵبژاردنەکـەی، لـە قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە بڕیارنامـەی لەسـەر دراوە، تێـدا هاتـووە خـۆی لـە مەکتەبـی دواناوەنـدی دەرچـووە، هەڵبژاردننامەشـی وەرنەگرتـووە، لەبـەر ئـەوەی لـە مەکتەبـی مولکیـەی شاهانە کەسـێك نییـە ئـارەزووی ئـەوە بـکات لـە قائیمقامیەتـی ئـەو شـوێنە دابمەزرێـت، بۆیـە تـا ناوبـراو بـە تاقیکردنـەوە هەڵبژاردننامـەی قائیمقامیـەت وەردەگرێـت، ئـەوا لـە شـوێن خـۆی دەمێنێتـەوە و بـە بـێ تاقیکردنـەوە بـۆی نییـە بـۆ هیچ شـوێنێکی تـر بگوازرێتەوە، لـە قائیمقامیەتـی قـەزای ناوهاتوو ئەرکەکـەی پەسـەند کراوەتـەوە و بـۆ ئـەم مەبەسـتەش ئیسـتعلامنامە نووسراوەتـەوە، بڕیارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.

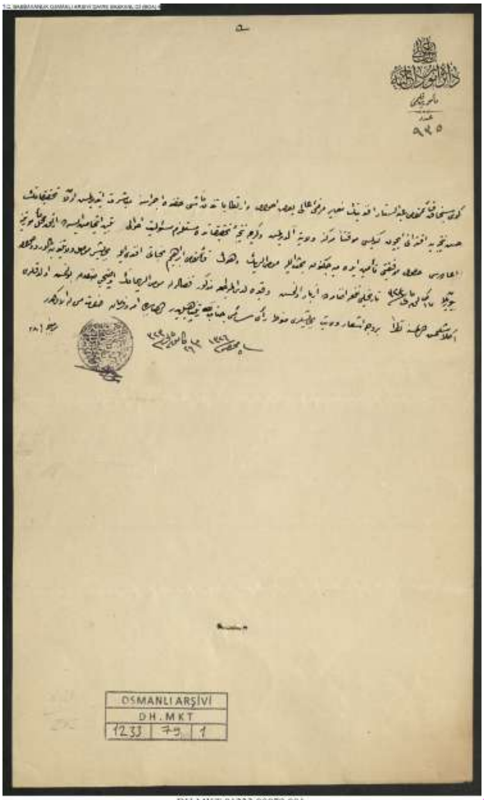

DH.MKT.01233.00079.001

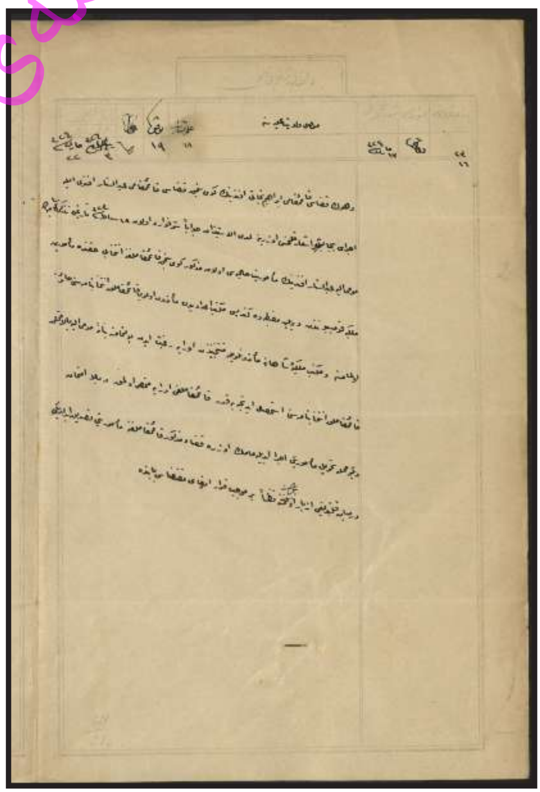

هەواڵنامەی کتێب

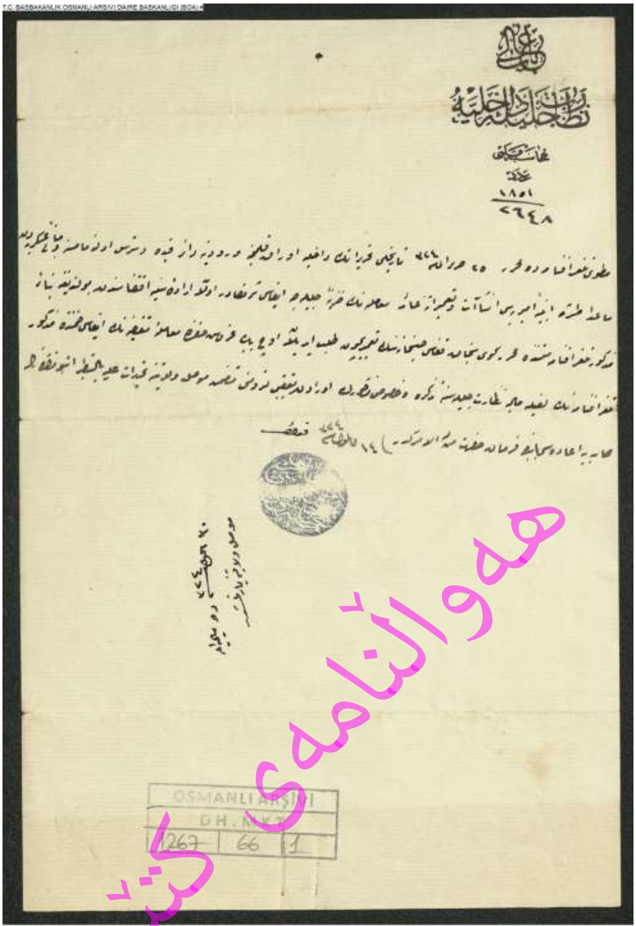

DH.MKT.01267.00066.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	01267.00066	17 رەمەزان 1326

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
قەڵەمی ژمێریاری
ژمارە ١٨٥١/٢٦٤٨

لە تەلەگرافنامەی ٢٥ حوزەیران ١٣٢٤ و هاتنی کاغەزی ناوەخۆ بۆ قەڵەم، تۆمار نەکراوە، سەبارەت بە بینایەکانی سەربازی جگە لە بینایەی میری تەشرە، مامەڵەی نۆژەنکردن و دروست کردنی لە خەزینەی جەلیلە دەرچووە، فەرمانی پاشا فەرموویەتی تا جێبەجێ بکرێت، لە تەلەگرافنامەی باسکراودا نووسراوەتەوە بۆ نۆژەنکردنەوەی گرتووخانەی قەزای کۆی سانجەق ٣٠٠٠ قوروش داواکراوە، لەگەڵ مامەڵەی جێبەجێ کردنی تەلەگرافنامەی ناوهاتوو هاوپێچ نووسراوی نەزارەتی دارایی جەلیلە بە پێویست زانراوە بەدواداچوونی بۆ بکرێت، نووسراو بۆ ویلایەتی موسڵ کراوە و بۆ ئەم کارەش نووسراوەکە بۆ ژمێریاری دەگەڕێندرێتەوە، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ١٤ ئەیلوول ١٣٢٤.

لە ٣٠ ئەیلوول ١٣٢٤ بۆ دارایی و ویلایەتی موسڵ نووسراوەتەوە.

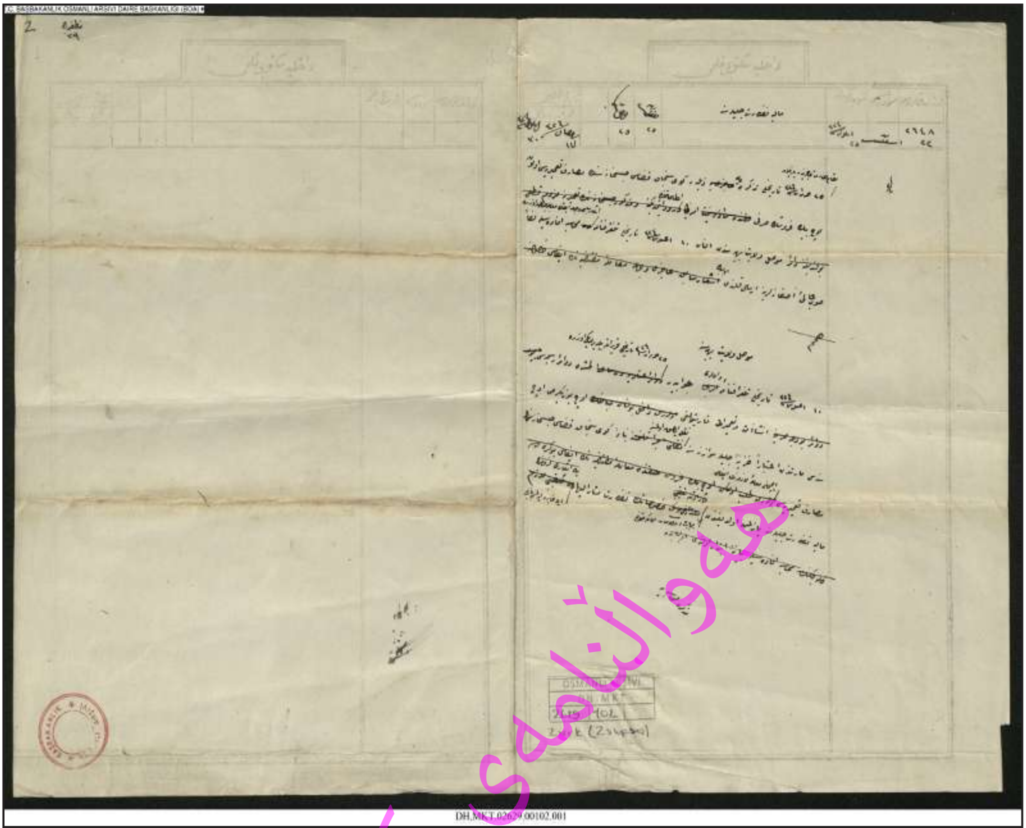

DH.MKT.	02629.00102	17 رەمەزان 1326

١٧ رەمەزان ١٣٢٦
٣٠ ئەیلوول ١٣٢٤
بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە
هاوپێچی نووسراوی ٢٥ حوزەیران ١٣٢٤ بۆ نەزارەتی عاجیزانە نووسراوەتەوە، سەبارەت بە خەرجی نۆژەنکردنەوەی گرتووخانەی قەزای کۆی سانجەق، فەرمانی خەرج کردنی ٣٠٠٠ قوروش لە ویلایەتی موسڵی بەهیە بە تەلەگرافنامەی ١٠ ئۆغستۆس ١٣٢٤ لەسەر ئاماژەی پێشوو مامەڵەکەی جێبەجێ دەکرێت، بە ووتەی ژمێریاری هاوپێچ بۆ سەروو نێردراوە.

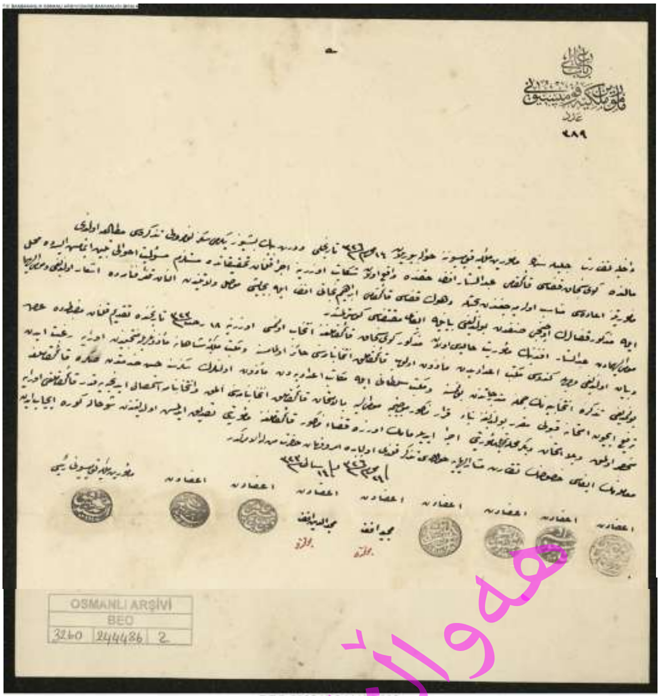

BEO.	003260.244486	24 موحەررەم 1326

بابی عالی
قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە
ژمارە ٣٨٩
نووسراوی ١٤ موحەررەم ١٣٢٦ ژمارە ٤٥٢٨ کە لە نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە بۆ قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە نێردراوە، خوێندنەوەی بۆ کراوە.
لە بابەتەکەدا هاتووە؛ قائیمقامی کۆی سانجەق عەبدولستار ئەفەندی بەهۆی ئەو سکاڵایانەی لەسەری تۆمار کراوە، لێکۆڵینەوەی لەسەر کراوە، ئەگەرچی بەرپرسیارێتیەکەی روون نەبۆتەوە، بەڵام گونجاو نییە بگەڕێندرێتەوە شوێنی ئەرکەکەی، بۆیە لەگەڵ قائیمقامی قەزای دهۆك ئیبراهیم نەجاتی گۆرینەوەیان پێ بکرێت، بۆ ئەمەش تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ وەرگیراوە و ئاماژەی پێکراوە، هەروەها هەردوو ناوبراو قەزاکانیان لە چینی سێیەمە، بۆیە رەزامەندی نیشان دراوە کارەکە جێبەجێ بکرێت.
عەبدولستار ئەفەندی کە لەسەر قائیمقامیەتی کۆی سانجەق هەڵبژێردراوە، لە مێژووی ١٨ رەجەب ١٣٢٣ ئەو بریارنامەیەی پێشکەش کراوە، راگەیەندراوە و بڵاوکراوەتەوە، خودی خۆی لە مەکتەبی دواناوەندی دەرچووە و هەڵبژاردننامەی قائیمقامیەتی وەرنەگرتووە، جگە لەمە هیچ نووسراوێکی هەڵبژاردن نییە کە تێدا ئاماژە بە کەسێکی هەڵبژێردراو لە دەرچووانی مەکتەبی شاهانەی مولکیە بکات کە ئارەزووی بۆ ئەم کارەی هەبێت، هەروەها دەرچووانی مەکتەبی سوڵتانیە و دواناوەندی دەبێ هەشت ساڵ خزمەت بکەن، دواتر قەبوڵ دەکرێن کە تاقیکردنەوە ئەنجام بدەن تا پلەیان بۆ قائیمقامیەت بەرز بێتەوە، بە گوێرەی ئەو بریارە تا ناوبراو بە تاقیکردنەوە هەڵبژاردننامەی قائیمقامیەت وەردەگرێت و تا هەڵبژاردننامەکە وەردەگرێت لەوێ لە قائیمقامیەت وەکو دەستبەسەر دەمێنێتەوە، بەبێ تاقیکردنەوەش بۆی نییە شوێنی ئەرکەکەی بگۆردرێت، بەم شێوەیە ئەرکی قائیمقامیەتەکەی پەسەند کراوە، بەم حاڵەتە ئەو مامەڵەی پێویستە ئەنجام بدرێت، بۆ ئەمەش نووسراو بۆ نەزارەتی ناوهاتوو نێردراوە، لەم بابەتەدا ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە ٢٤ موحەررەم ١٣٢٦ و ١٤ شوبات ١٣٢٣
ئەندامەکان/سەرۆکی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە

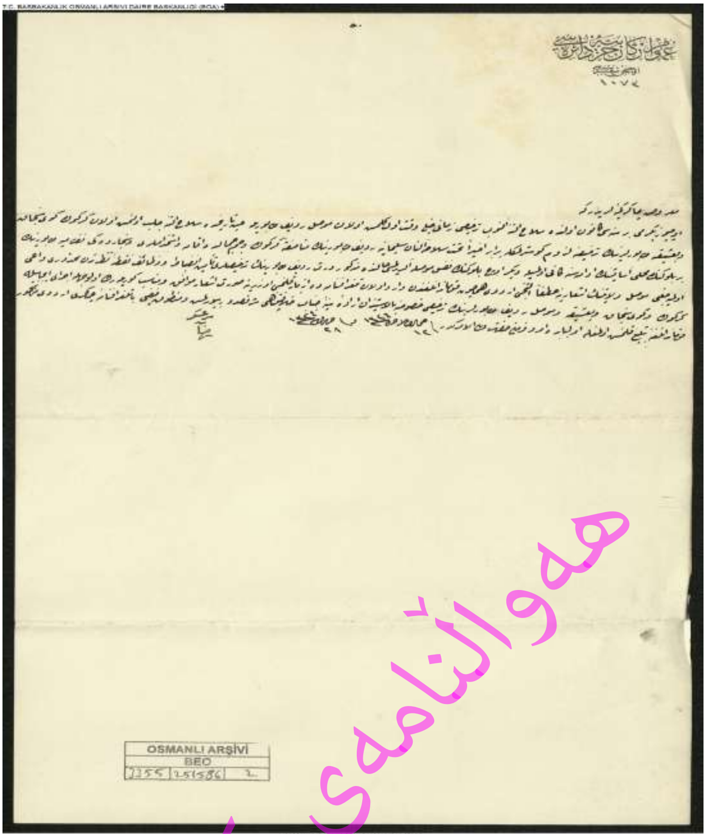

BEO.003355.251586.002

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	003355.251586	12 جەمادی کۆتایی 1326

فەرمانگەی گشتی ئەرکانی جەنگی
یەکەی سێیەم
١٠٧٣
راگەیەندراوی بەندەیە
ساڵی ٣٢١ کانوونی یەکەم تابوری رەدیفی موسڵ پر چەك کراوە و مۆڵەتی پێدراوە، لە هەمان مێژوودا تابورەکانی کەرکووك و کۆی سانجەق و بەعشیقەش پر چەك کراون و رەزامەندی وەرگرتنی مۆڵەتیان پێ دراوە، لە کۆتاییدا تابوری رەدیفی سلێمانیە پر چەك کراوە و لە کەرکووك و چەمچەماڵ بەکار هاتوون و نیشتەجێ کراون، لە سنجاریش تابوری نیزامیە بلۆکێکی بۆ ئاسایشی ناوەخۆ تەواوە و کارەکە بەرێوەدەبردرێت، سێ بلۆکەکەی تریش بۆ موسڵ دەنێردرێن، لەم حاڵەتەدا مۆڵەتی ئەو چوار تابوری رەدیفەی کە باسکراوە لەسەر ئەوە دەمێنێتەوە کە لە دڵنیایی پاراستن و ئەرکی خاڵەکان غەدریان لێ ناکرێت، بە ئاماژەی ویلایەتی موسڵ لە قوماندانیەتی لەشکری شەشەمی همایۆن تەلەگرافنامە هاتووە و لەسەر نووسینی لەگەڵ وێنەی ئاماژە پێکردنەکە گونجاوە و تەواوە، بۆ ئەمەش جێبەجێ کردنی گۆرینەوەی شوێنەکانیان بە مۆڵەتدانی تابورەکانی رەدیفی کەرکووك و کۆی سانجەق و بەعشیقە و موسڵ بە فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی بووە، بە تەلەگرافنامەش قوماندانیەتی لەشکری ناوهاتوو ئاگادار کراوەتەوە، لەم بابەتە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ١٢ جەمادی کۆتایی ١٣٢٦ و لە ٢٨ حوزەیران ١٣٢٤.
رزا سەر عەسکەر

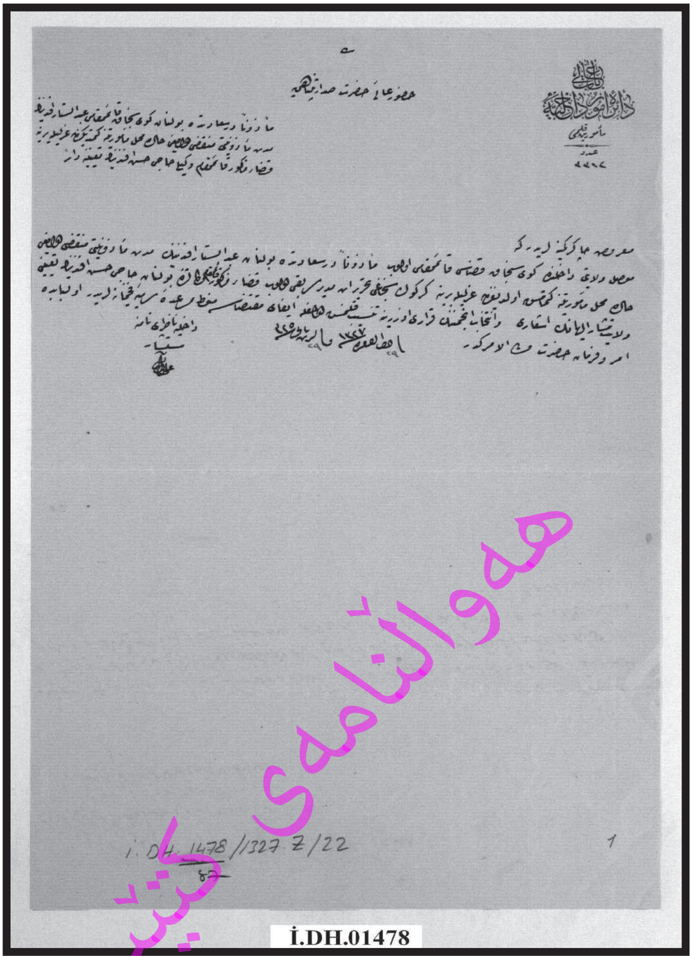
i.DH.1478/1327.Z/22

İ.DH.01478

هەواڵنامەی کتێب

29 زیلقەعدە 1327	01478.000087	I.DH.

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی فەرمانبەران
ژمارە ٣٣١٢
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
راگەیەندراوی بەندەیە

لە ناو ویلایەتی موسڵ، عەبدولستار ئەفەندی قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق، بە مۆڵەت چۆتە دەرسەعادەت، لەگەڵ ئەوەی ماوەی مۆڵەتەکەی تەواو بووە، بەڵام نەگەراوەتەوە سەر کارەکەی، بۆیە دوور بخرێتەوە و لە شوێن ئەو حاجی حەسەن ئەفەندی دامەزرێت کە بەرێوەبەری تۆماری پێشووی سانجەقی کەرکوك بووە، بە وەکالەت لە قائیمقامیەتی قەزای ناوهاتووش بووە، لەسەر ئاماژەی ویلایەتی ناوهاتوو و بریاری ئەنجوومەنی هەڵبژاردن جێگیر بکرێت، جێبەجێ کردنی بە هاوکاری سەدارەتەوە دەبێت، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، ٢٩ زیلقەعدە ١٣٢٧ و ٢٩ تشرینی دووەم ١٣٢٥.
راوێژکار بە ناوی نازری ناوەخۆ

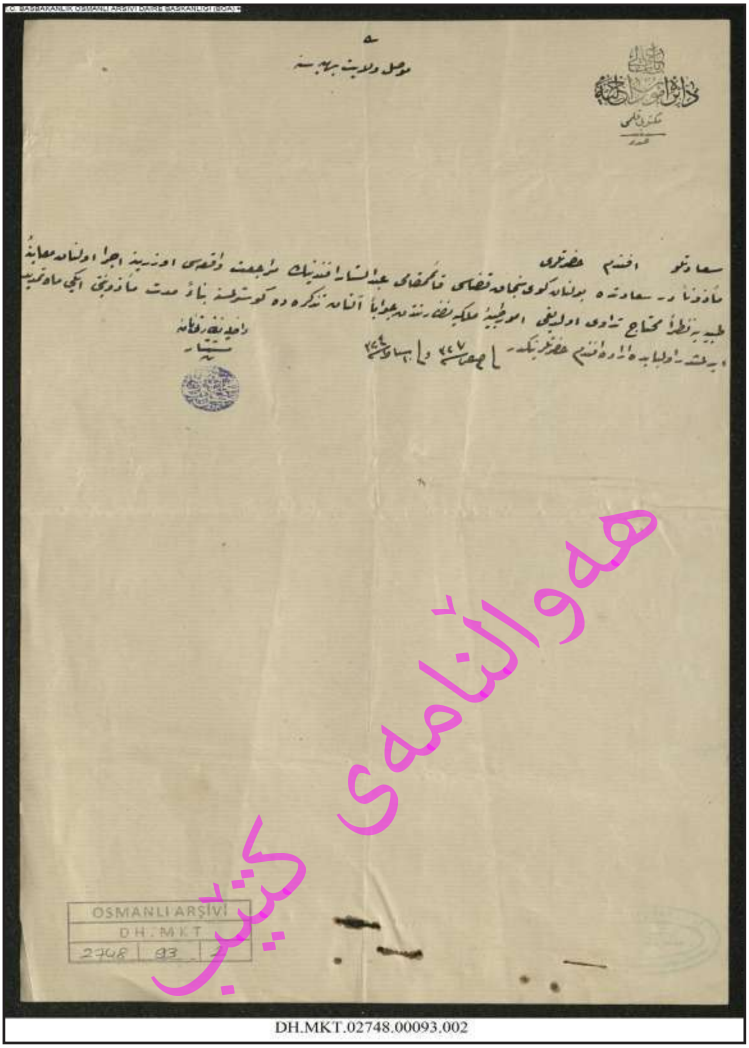

هەواڵنامەی کتێب

2 سەفەر 1327	02748.00093	**DH.MKT.**

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە
بۆ جەنابی ئەفەندم
قائیمقامی کۆی سانجەق عەبدولستار ئەفەندی بە مەبەستی وەرگرتنی مۆڵەت، لە دەرسەعادەت داوای مۆڵەتی کردووە، بە تێروانین لە ئەنجامدانی پشکنینی پزیشکی دەرکەوتووە پێویستی بە تیمارکردنە، لە وەڵامی نەزارەتی مولکیەی کاروباری پزیشکی نووسراو وەرگیراوە، لە نووسراوەکە نیشان دراوە کە ماوەی مۆڵەتەکەی بۆ دوو مانگی تر درێژ بۆتەوە، لەم بارەیەوە فەرمان فەرمانی جەنابی ئەفەندیمە، لە ٢ سەفەر ١٣٢٧ و لە ١٠ شوبات ١٣٢٤.
راوێژکار بە ناوی نەزارەتی ناوەخۆ جەلیلە

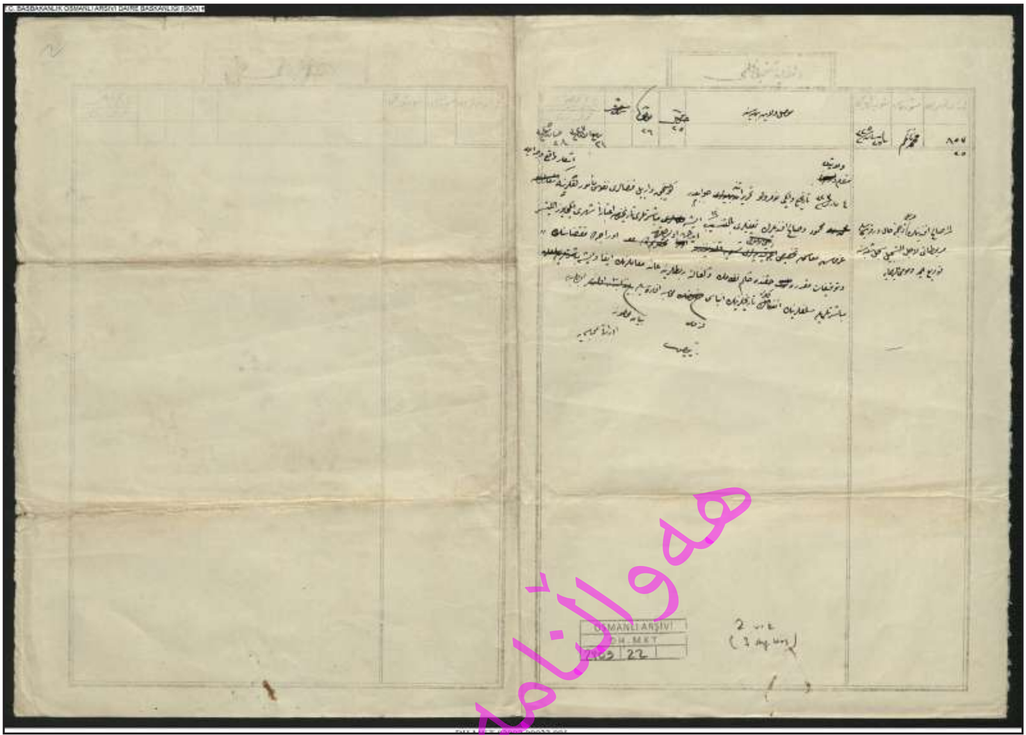

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	02809.00022	21 رەبیعی کۆتایی 1327

٢١ رەبیعی کۆتایی ١٣٢٧
٢٨ نیسان ١٣٢٥
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە

مێژووی ٤ مارت ١٣٢٣ ژمارە ٢ وەڵامی نووسراوی ویلایەتە، لە بارەی ئاماژە کردن بە فەرمانبەرانی ناسنامەی قەزاکانی کۆی سانجەق و هەولێر، دامەزراندنی مەحمود ئەفەندی و ساڵح ئەفەندی، کاغەزی وەرگێردراوی زانیاری کەسێتی ساڵح ئەفەندی نێردراوە بۆ ئەوەی لە یەکەی تۆمار، تۆمار بکرێت، هەروەها ناوبراوان لەگەڵ مێژووی دەست بە کار بوونیان مانگانە هەر یەکە ٢٥٠ قوروش مووچەیان بۆ دابین دەکرێت، لە بارەی دەست بەکاربوون و وەستاندنی کارەکە ببەسترێنەوە بە بریاری نیزامیە و کەفالەتەوە، بە گوێرەی ڕێنماییەکان مامەڵەکە جێبەجێ بکرێت، هەروەها لەگەڵ دەست بە کاربوونیان مێژووی دەست لە کار هەڵگرتنیان بە ووتەی ژمێریاری رادەگەیەندرێت.

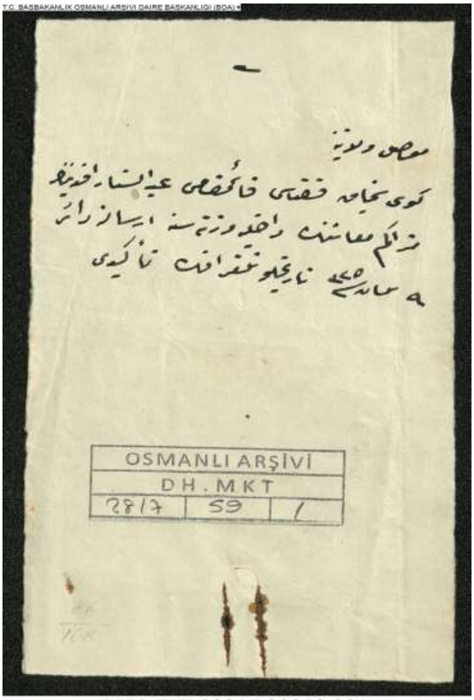
T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
2817 | 59 | 1

DH.MKT.02817.00059.001

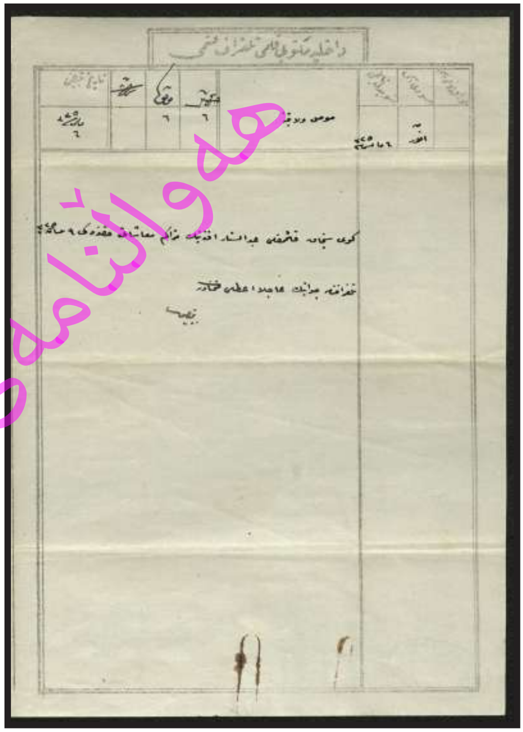

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MKT.</td><td>02817.00059</td><td>25 زیلحیجه 1314</td></tr>
<tr><td colspan="3">- ٦ مایس ١٣٢٥
بۆ ویلایەتی موسڵ
لە بارەی ناردنی مووچەی کەڵەکەبووی قائیمقامی کۆی سانجەق عەبدولستار ئەفەندی بەپەلە وەڵامی تەلەگرافی ٩ نیسان ١٣٢٥ بنێردرێت.

- بۆ ویلایەتی موسڵ
عەبدولستار قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق مووچەی کەڵەکەبووی لە وەزارەتی ناوەخۆ بنێردرێت، تەلەگرافی ٩ نیسان ١٣٢٥ دووپاتکردنەوەی نووسراوە.</td></tr>
</table>

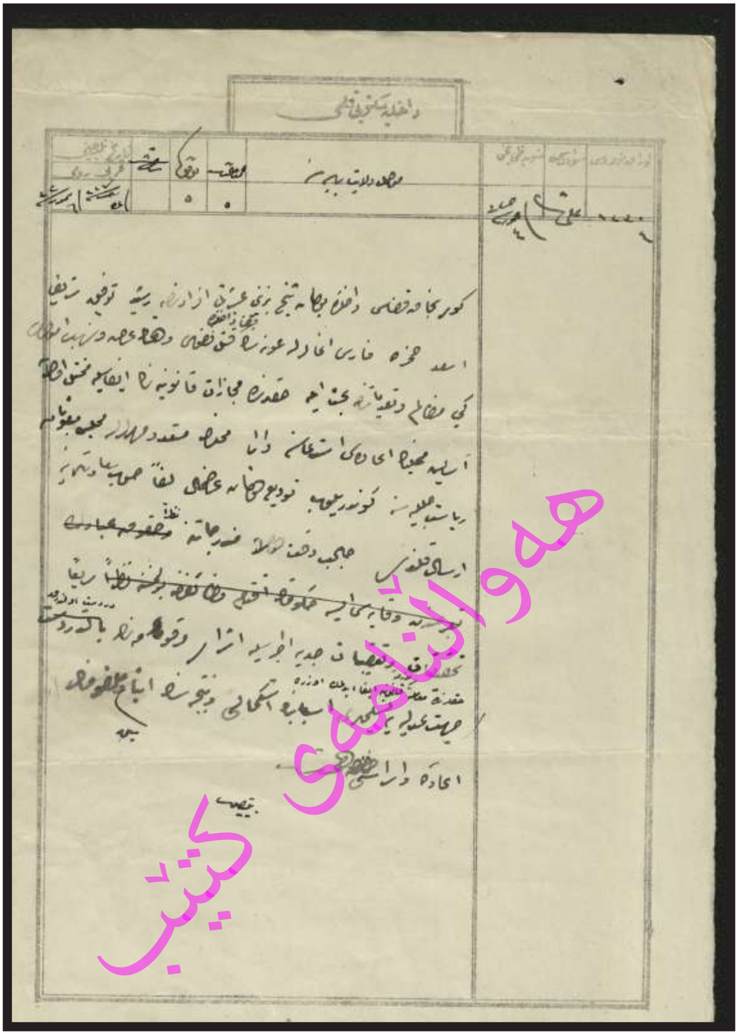

هەواڵنامەی کتێب

1 رەجەب 1327	02880.00049	DH.MKT.

١ رەجەب ١٣٢٧
٦ تەمموز ١٣٣٢
بۆ ویلایەتی موسڵی بەهیە

هـۆزی شـێخ بزێنـی کـە لـە نـاو قـەزای کـۆی سـانجەقن، هەندێکیـان بـە نـاوی رەشـید ئاغـا و تۆفیـق ئاغـا و شـەریف ئاغـا و ئەسـعەد ئاغـا و فـارس ئاغـا لەگـەڵ هاوەڵانیـان لـە نـاو قـەزا خەڵکیـان کوشـتوە و پارەوپـول و کەلوپەلیـان تـاڵان کـردووە، لـە بـارەی ئـەم جـۆرە زوڵـم و دەسـتدرێژیانەی کـە کردوویانـە، یاسـایان پێشـێل کـردووە و داواکـراوە ئاسایشـی ناوچەکـە دووبـارە بەرقـەرار بکرێتـەوە، لـە شـوێن خـۆی جۆرەهـا واژوو نێردراوەتـە سـەرۆکایەتی ئەنجوومەنـی نێردراوانـی جەلیلـە، داواکاری بـە هاوپێچـەوە نێـردرا، بـە تێروانیـن لـە نووسراوەکانـدا دەبـێ بـە پەلـە لێکۆڵینـەوە و بەدواداچـوون ئەنجـام بدرێـت و ناوبـراوان دەسـتگیر بکرێـن، بـە گوێـرەی یاسـا مامەڵـەکان جێبەجـێ بکرێـن، کە بدرێنـە لایەنـی داد و ئەنجامەکە رابگەیەندرێـت، نووسراوەکانیـش بگەرێندرێنەوە.

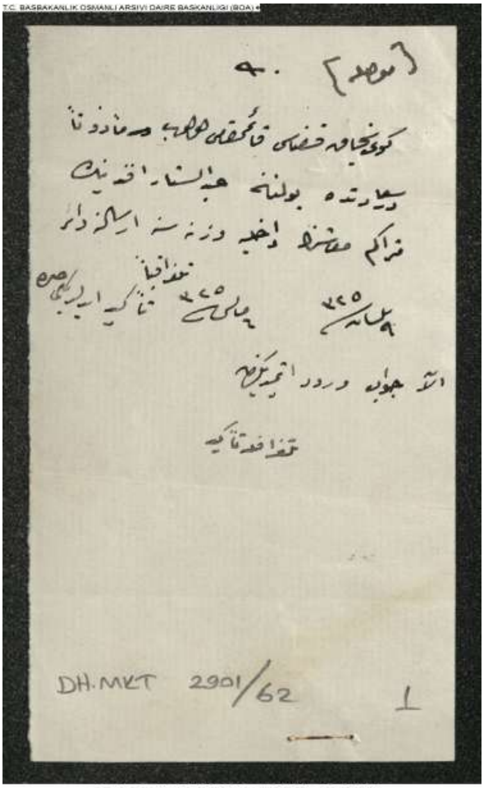

DH.MKT.02901.00062.001

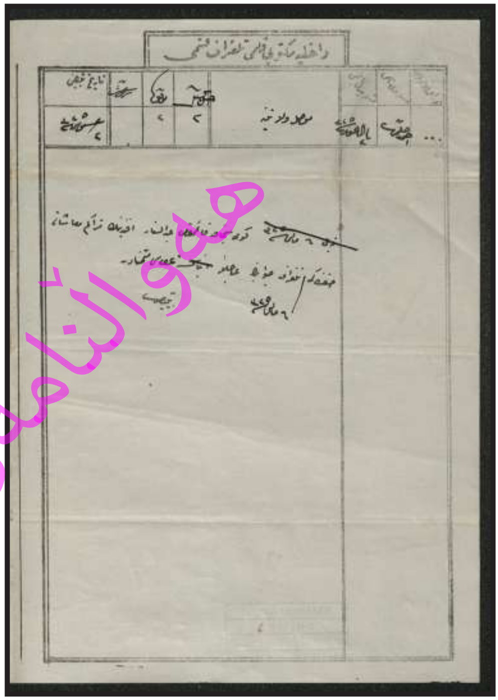

هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	02901.00062	28 ڕەجەب 1327
- بۆ موسڵ قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق عەبدولستار ئەفەندی بە مۆڵەت لە دەرسەعادەتە، مووچەی کەڵەکەبووی بۆ وەزارەتی ناوەخۆ نێردراوە، لە تەلەگرافنامەی ٩ نیسان ١٣٢٥،٦ مایس ١٣٢٥ دووپات کراوەتەوە، کەچی هێشتا وەڵامەکەی نەهاتووە. تەلەگرافنامەیدووپاتکراوە - ٢ ئۆغستۆس ١٣٢٥ بۆ ویلایەتی موسڵ لە بارەی مووچەی کۆکراوەی قائیمقامی کۆی سانجەق عەبدولستار ئەفەندی، هیواداریین بەپەلە وەڵامی تەلەگرافی ٦ مایس ١٣٢٥ بنێردرێت.		

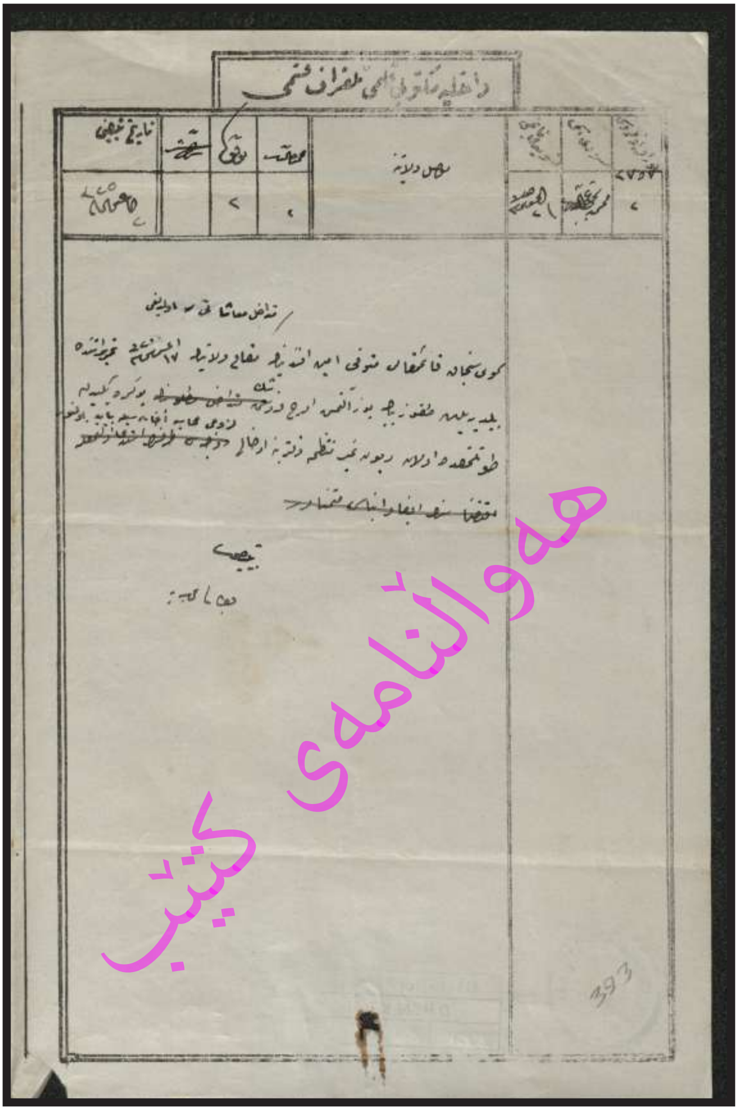
هەواڵنامەی کتێب

DH.MKT.	02901.00086	28 رەجەب 1327

٢ ئۆغستۆس ١٣٢٥
بۆ ویلایەتی موسڵ
قائیمقامی کۆی سانجەق ئەمین ئەفەندی لە ژیان نەماوە، مووچەی کۆکراوەی هەیە، لە نووسراوەکانی مێژووی ١٧ ئۆغستۆس ١٣٢٠ ویلایەت راگەیەندراوە، کە ئەمجارە بە پێویست زانراوە ٩١٦٣ قوروش لە دەفتەری نارێکخراوی قەرز تۆمار بکرێت، بە ووتەی ژمێریاری راگەیەندراوە.

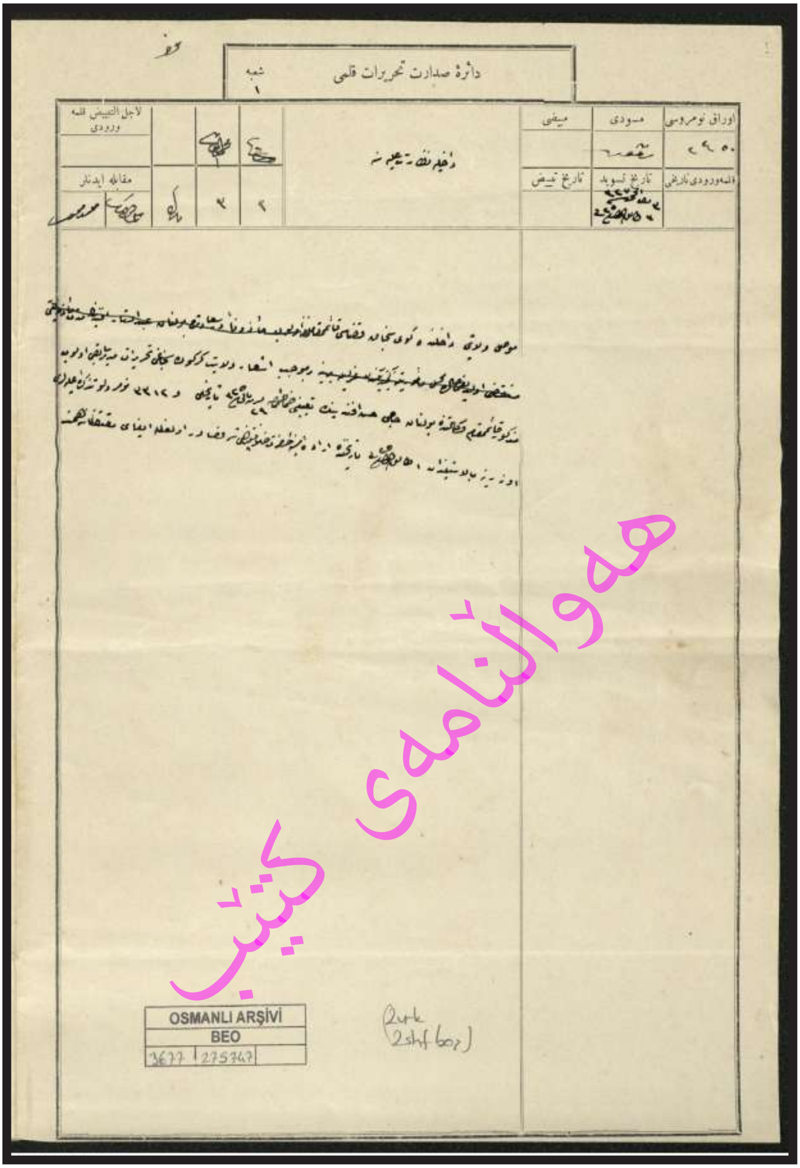

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO.</td><td>003677.275747</td><td>3 زیلحیجه 1327</td></tr>
<tr><td colspan="3">٣ زیلحیجه ١٣٢٧
٣ کانوونی یەکەم ١٣٢٥
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی عالی
بە ئاماژەی ویلایەت، حاجی حەسەن ئەفەندی کە بەڕێوەبەری تۆماری پێشووی سانجەقی کەرکووك بووە، بە مەبەستی دامەزراندنی لە وەکالەتی قائیمقامیەتی کۆی سانجەق سەر بە ویلایەتی موسڵ، نووسراوی سەروو لە ٢٩ تشرینی دووەم ١٣٢٥ ژمارە ٣٣١٢ بە ڕەزامەندی ١ کانوونی یەکەم ١٣٢٥ فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی فەرموویەتی، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

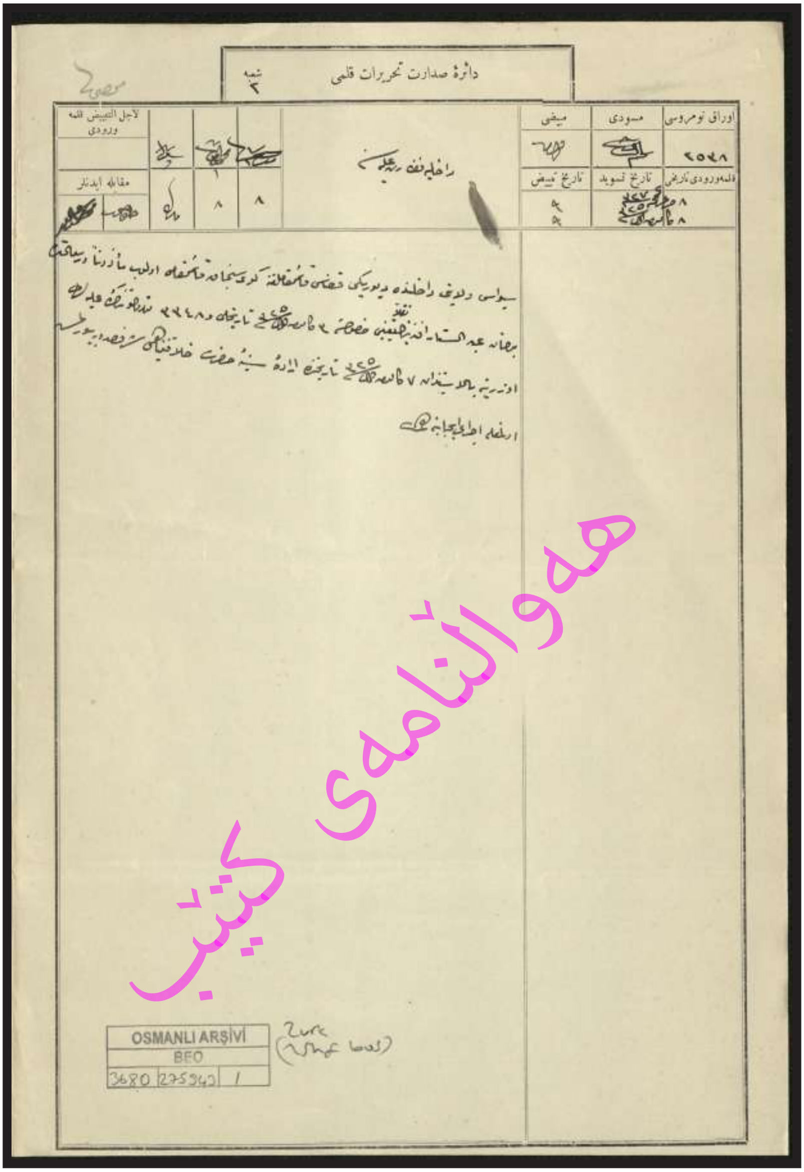

هەواڵنامەی کتێب

8 زیلحیجە 1327	003680.275943	BEO.

٨ زیلحیجە ١٣٢٧
٨ کانوونی یەکەم ١٣٢٥
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی عالی
قائیمقامی کۆی سانجەق عەبدولستار ئەفەندی کە بە مۆڵەت لە دەرسەعادەتە، لە قائیمقامیەتی قەزای دیوریکی سەر بە ویلایەتی سیواس دامەزرێت، لە هەمان کاتدا بە مەبەستی گواستنەوە و دامەزراندنی ناوبراو، نووسراوی عالی ٣ کانوونی یەکەم ١٣٢٥ ژمارە ٣٣٤٨، بە رەزامەندی ٧ کانوونی یەکەم ١٣٢٥ فەرمانی پاشای جەنابی خەلافەتپەناهی فەرموویەتی، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

DH.MTV.	00043.00007	22 رەمەزان 1328

بۆ جەنابی قائیمقام
لە شارۆچکەی کۆی سانجەق لە ساڵی ٣٢٦ مانگی ئەیلوول شەوی ١١ بازاڕەکەی مەیدانی خوارەوە ئاگری گرتووە و ٢٠ دوکان سووتاوە و کەلوپەل و ئەمانەتی ناوی سووتاوە ئەمەش دەفتەری ناوەکانیانە.

حاجی مەعروف زادە مەلا مەحمود 145 لیرەی عوسمانی	ئەحمەد کوڕی مزین 150 لیرەی عوسمانی	حاجی ئەمین سورن محەمەد گەلی 90 لیرەی عوسمانی	حاجی تاهیر حاجی ئەحمەد 120 لیرەی عوسمانی	نەجیب مام سلێمان ئاغا 45 لیرەی عوسمانی
قادر کوڕی کەریم 75 لیرەی عوسمانی	قادر چاوشین 25 لیرەی عوسمانی	کەریم پیر داود ئاغا 12 لیرەی عوسمانی	محەمەد حەبیب وەستا عەبدولرەحمان 12 لیرەی عوسمانی	سەید عەبدوڵڵا موحسین 30 لیرەی عوسمانی
عەبدوڵڵا عوسمان 10 لیرەی عوسمانی	قادر سەعید حەمە عەجەم 5 لیرەی عوسمانی	ئەمین مستەفا ... 15 لیرەی عوسمانی	ئیسماعیل رەسول کیشکە 5 لیرەی عوسمانی	سابر ئیبراهیم ئاغا 20 لیرەی عوسمانی
کەریم ماموکە 15 لیرەی عوسمانی	حاجی سەعید حاجی ئەحمەد 10 لیرەی عوسمانی	فەقێ شەریف 30 لیرەی عوسمانی	حەمید سەلیم رەشید ئەفەندی 20 لیرەی عوسمانی	عەلی مام 20 لیرەی عوسمانی
سالح خدر ئەبابکر 15 لیرەی عوسمانی	فەتحوڵڵا ئەمین جەرجیس 10 لیرەی عوسمانی	محەمەد ئەمین ئاغا 5 لیرەی عوسمانی	وەستا ئیبراهیم خەنجەرچی 10 لیرەی عوسمانی	عەبدوڵڵا ئیسماعیل کۆرە 15 لیرەی عوسمانی
محەمەد مزین 10 لیرەی عوسمانی	سدیق وەستا عەبدوڵڵا بەربەر 10 لیرەی عوسمانی	ئەوەی پێویستە بۆ خەرج کردنی 20 دوکانە سوتاوەکان 110 لیرەی عوسمانی		

ئەمرۆ بە لیرەی عوسمانی دەکاتە ١٠٤٢

لە شارۆچکەی کۆی سانجەق ساڵی ٣٢٦ مانگی ئەیلوول شەوی ١١ بازاڕەکەی مەیدانی خوارەوە، بە قەدەری خوا ٢٠ دوکان ئاگری گرتووە و ئەوەی لە ناو دوکانەکاندا بووە لە کەلوپەلی بازرگانی و دەفتەری قەرزەکان لە یەك کاتدا هەر هەمووی بە پارەوپولەوەش سووتاوە و دوای لێکۆڵینەوە دەرکەوتووە ١٠٤٢ لیرە زەرەروزیانی بەرکەوتووە، لەم کاتەدا هەموو کاروکاسبی وەستاوە و هەموو لایەك پێویستیان بە پارەیە، بۆیە جەنابی پاشا میهرەبانی نیشان بدات، لە فەرمانگەی عالی لە بارەیانەوە مامەڵەی پێویست جێبەجێ بکرێت، زانیاری یەك مانگ لە رۆژنامە رێکخراوە و راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بارەیەوە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ١٤ ئەیلوول ١٣٢٦.
بریکاری سەرۆکی شارەوانی کۆی سانجەق

هەواڵنامەی کتێب

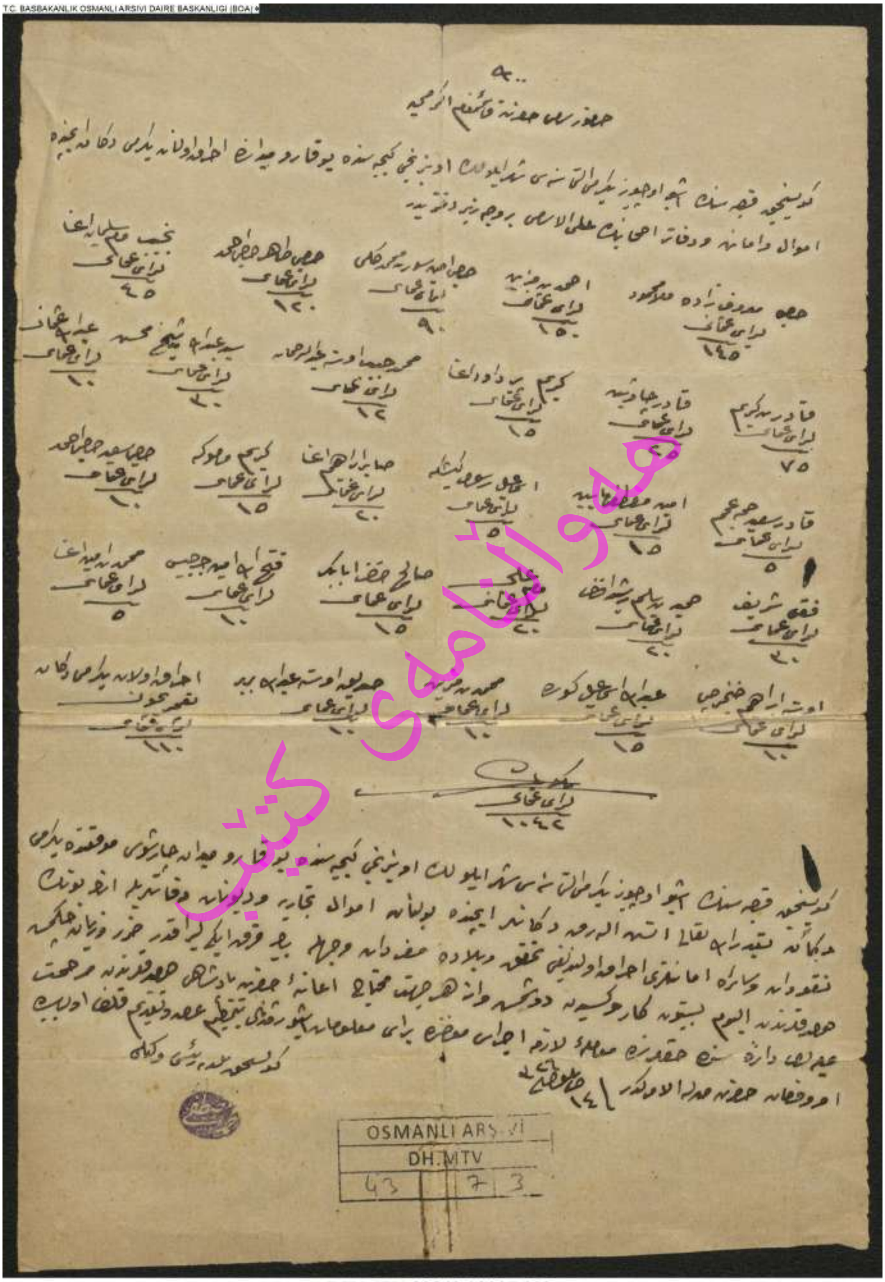

DH.MTV.00043.00007.003

هەواڵنامەی کتێب

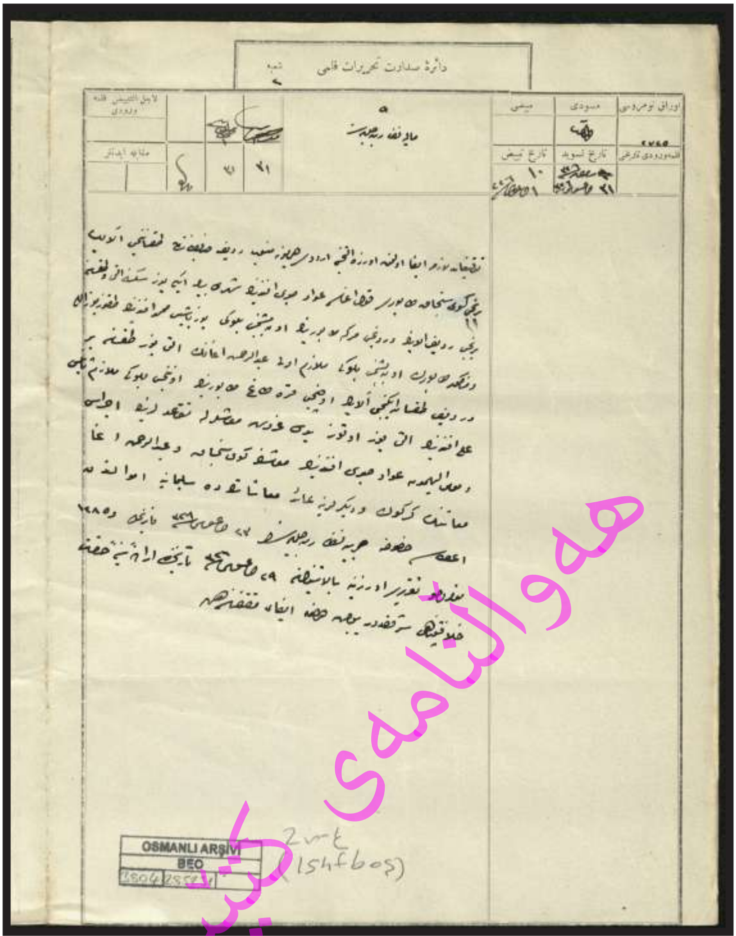

هەوالنامەی کتێب

BEO.	003804.285231	8 رەمەزان 1328

٨ رەمەزان ١٣٢٨
٣١ ئۆغستۆس ١٣٢٦
بۆ نەزارەتی دارایی جەلیلە
بـۆ جێبەجـێ کردنـی کارەکان ئەفسـەرەکانی رەدیفـی لەشـکری شەشـەمی هومایۆن، ئاغـای قـول عـەواد سـەبری ئەفەنـدی لـە تابـوری یەکەمـی کـۆی سـانجەق سـەر بـە ئـاڵای ٩٠ مانگانـە بـە ١٢٨٦ و یوزباشـی محەمـەد ئەفەنـدی لـە بلۆکـی ١٥ی تابـووری چوارەمـی مەرگـە سـەر بـە ئـاڵای رەدیفـی ٩١ مانگانـە ٩٥٠ و لـە تابـوری ناوهاتـووی بلۆکی ١٥ مولازمـی یەکـەم عەبدولرەحـمان ئاغا بـە ٦٩١ و مولازمـی دووەمـی بلۆکـی دەیـەم عەلـی ئەفەنـدی لـە تابـوری سـێیەمی قەرەداغـی سـەر بـە ئـاڵای رەدیفـی ٩٢ مانگانـە بـە ٦٣٧ قـوروش مووچـەی مانگانـە خانەنشـین دەکرێـن، ناوبـراوان عـەواد سـەبری ئەفەنـدی مووچەکـەی لـە دارایـی کـۆی سـانجەق و عەبدولرەحـمان ئاغـا مووچەکـەی لـە دارایـی کەرکـوك و ئەوانـی تریـش مووچەکەیـان لـە دارایـی سـلێمانیە وەردەگـرن، لـەم بارەیـەوە لەسـەر راپۆرتـی نەزارەتـی جەنگـی جەلیلـە لـە مێـژووی ٢٣ ئۆغسـتۆس ١٣٢٦ ژمـارە ١٢٨٥ بـە رەزامەنـدی مێـژووی ٢٩ ئۆغسـتۆس ١٣٢٦ فەرمانـی پاشـای جەنابـی خەلافەتپەناهـی فەرموویەتـی، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

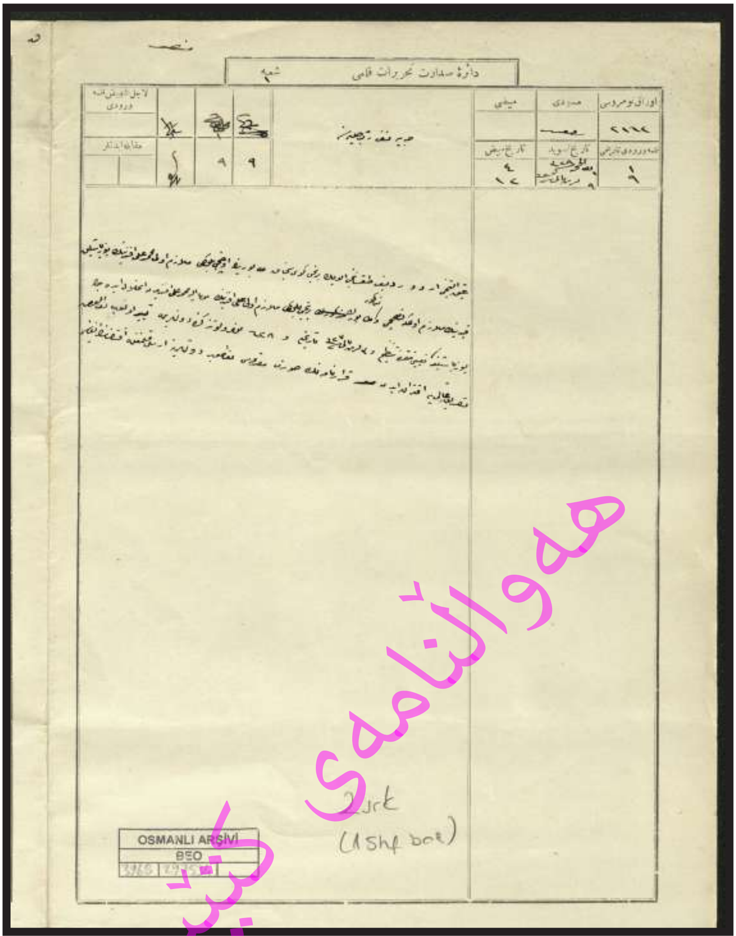

هەواڵنامەی کێژ

<table>
<tr><td>BEO.</td><td>003968.297534</td><td>1 زیلحیجه 1329</td></tr>
<tr><td colspan="3">١ زیلحیجه ١٣٢٩
٩ تشرینی دووەم ١٣٢٧
بۆ نەزارەتی جەنگی جەلیلە
مولازمی یەکەم محەمەد عەلی ئەفەندی لە تابوری یەکەمی کۆی سانجەقی بلۆکی سێیەم سەر بە لەشکری شەشەمی رەدیفی پێشەوای ئاڵای ٩٠، ناوەکەی لە مولازمی یەکەم بۆ یوزباشی راست کراوەتەوە، هەروەها لەبەر ئەوەی محەمەد عەلی ئەفەندی شوێنەکەی بەجێ دەهێڵێت، مولازمی یەکەم عەلی ئەفەندی لە یوزباشی بلۆکی یەکەمی تابوری ناوهاتوودا دامەزرێت، نووسراو لە ٣ تشرینی دووەم ١٣٢٧ ژمارە ٦٢٨ رێکخراوە و نێردراوە، لە عالیش پەسەند کراوە، وێنەی پەسەند کراوی بریارنامەکە هاوپێچ بۆ دەوڵەت نێردراوە، جێبەجێ بکرێت.</td></tr>
</table>

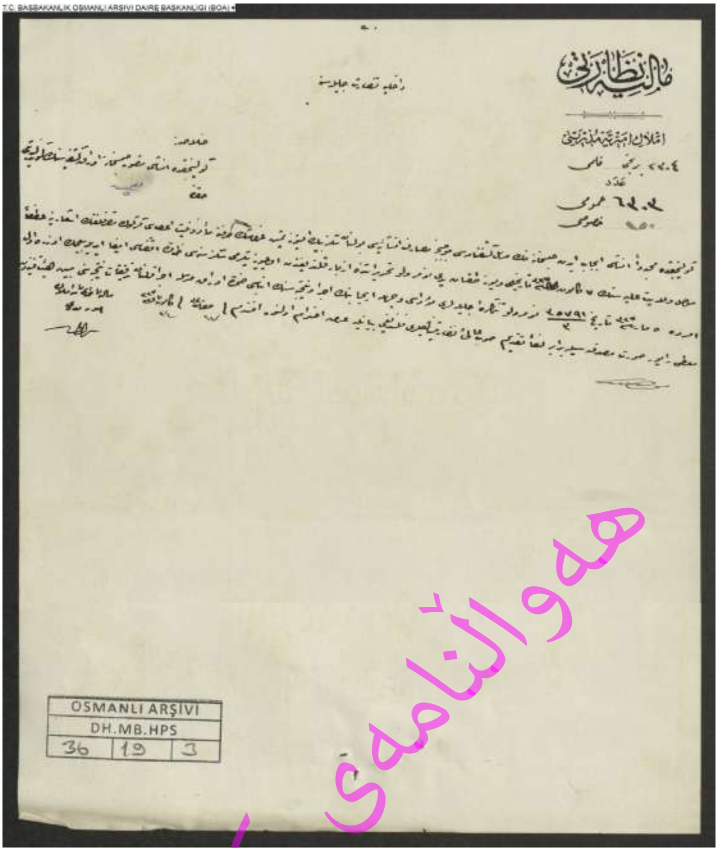

DH.MB.HPS.00036.00019.003

هەواڵنامەی کتێب

DH.MB.HPS.	00036.00019	17 جەمادی یەکەم 1330

نەزارەتی دارایی
بەڕێوەبەرایەتی مولکی میری
٢٣٠٤ قەڵەمی یەکەم
ژمارە
٦٣٠٣ گشتی
١٥٠ تایبەتی
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
پوختە: لە بارەی نووسراوی دروست کردنی گرتووخانەی کۆی سانجەق.
دووبارە بە پێویست زانراوە لە کۆی سانجەق گرتووخانەیەك دروست بکرێت، بۆ خەرجی دروست کردنەکەی، ٨٦٧٠ قوروش دانراوە، بۆ ڕەزامەندی وەرگرتن لەسەر خەرج کردنی ئەو برە پارەیە بە ئاماژەی موتەسەرفیەتی کەرکووك، لە ویلایەتی موسڵ نووسراو لە مێژووی ٧ کانوونی یەکەم ١٣٢٧ ژمارە ١٩٧ بە ئاگادار کردنەوە نێردراوە، تا ساڵی ١٣٢٨ دەبێ جێبەجێ بکرێت، لە یەکەم فەرماندا نووسراوی جەلیلەی ٥ مارت ١٣٢٧ ژمارە ٣/٣٥٧٩١، جێ بەجێ دەکرێت بۆ ڕاگەیاندنی و ئەنجامەکەی ووردبینی بۆ کاغەزە نێردراوەکان کراوە، ئەنجامی ووردبینیەکەی لە دەستەی هونەری ڕاپۆرت دراوە لەگەڵ وێنەی پەسەندکراوی هاوپێچ پێشکەشی نەزارەتپەناهی کراوە، بە ڕاگەیاندنی ڕێزوسڵاو ئەفەندم، لە ١٧ جەمادی یەکەم ١٣٣٠ و لە ٢٤ کانوونی دووەم ١٣٢٧.
بەڕێوەبەرایەتی مولك بە ناوی نازری دارایی

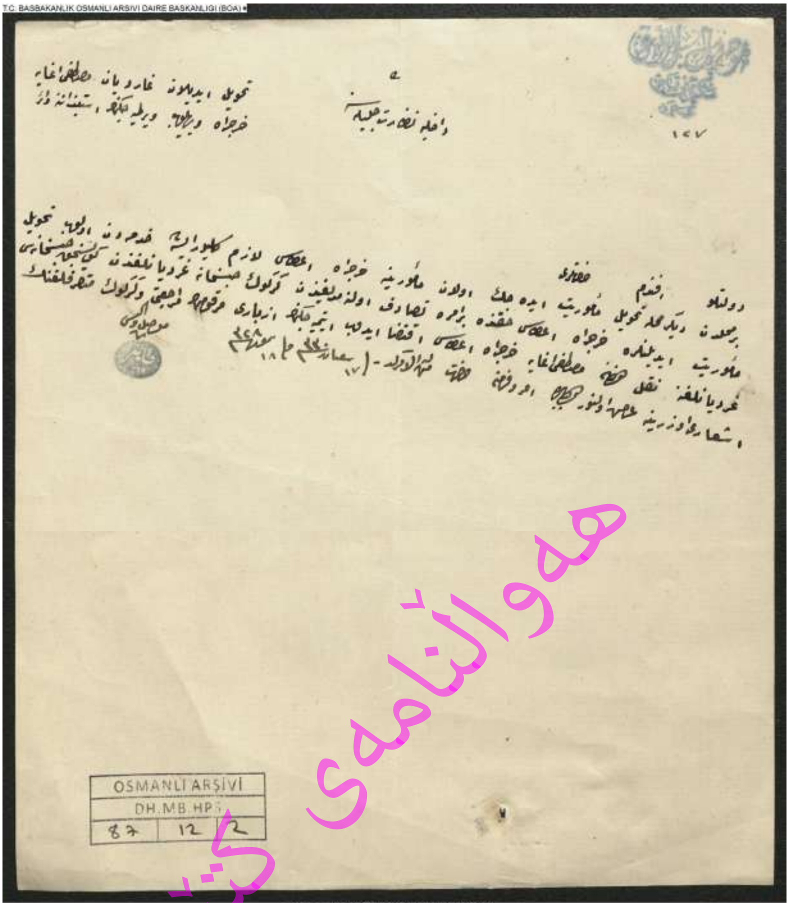
T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

١٢٧

OSMANLI ARŞİVİ
DH.MB.HPS
87 12 2

DH.MB.HPS.00087.00012.002

هەواڵنامەی پێتر

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MB.HPS.</td><td>00087.00012</td><td>17 شەعبان 1330</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی تۆمار
ژمارە ١٢٧
سەبارەت بە وەرگرتنی ڕەزامەندی خەرج کردن و خەرج نەکردنی خەرجی ڕێگای گواستنەوەی مستەفا ئاغای گاردیان.
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی ئەفەندیم
ئەو فەرمانبەرانەی کە لە شوێنێك بۆ شوێنێکی تر دەگوازرێنەوە ئەگەر پێویست بکات خەرجی ڕێگایان بۆ خەرج بکرێت، لە رووی خزمەتەوە کارەکە ئەنجام بدرێت، لە راستیدا هیچ فەرمانێك نەدراوە لە سەر خەرج کردنی خەرجی ڕێگای ئەوانەی ئەرك جێبەجێ دەکەن، یەکێک لە گاردیانەکانی گرتووخانەی کەرکووك مستەفا ئاغا بۆ گاردیانی گرتووخانەی کۆی سانجەق گوازراوەتەوە، نووسراو نێردراوە تا بزانرێت خەرجی ڕێگاکەی بۆ جێبەجێ دەکرێت یا جێبەجێ ناکرێت، لە سەردانی ناوهاتوو و لەسەر ئاماژەی موتەسەرفیەتی کەرکووك رادەگەیەندرێت، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ١٧ شەعبان ١٣٣٠ و لە ١٨ تەمموز ١٣٢٨.
تاهیر والی موسڵ</td></tr>
</table>

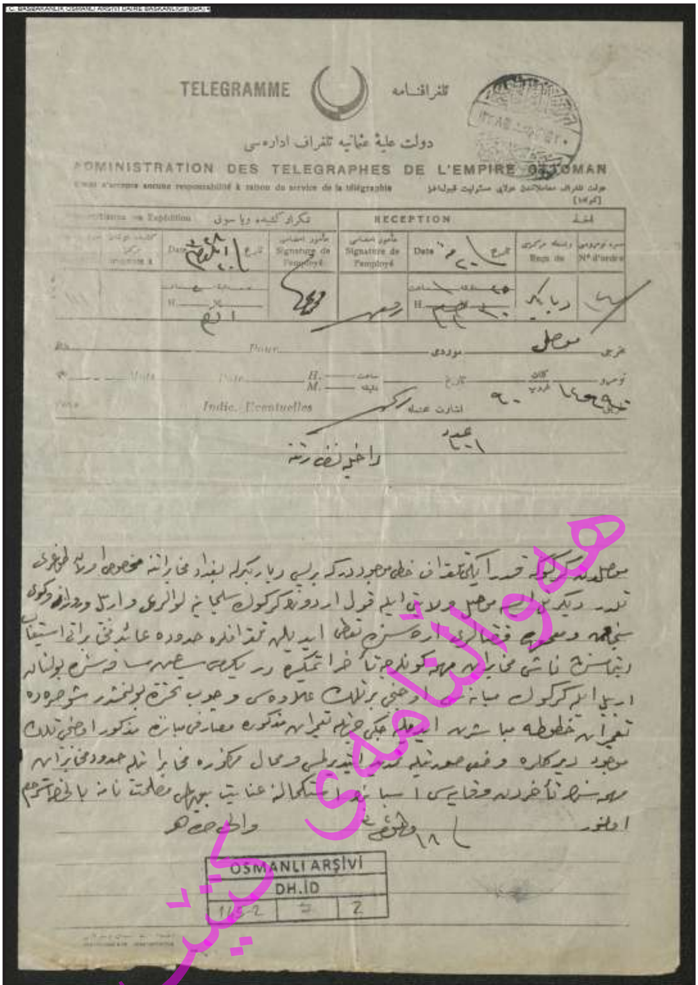
TELEGRAMME
تلغرافنامه
دولت علیهٔ عثمانیه تلغراف اداره‌سی
ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN
RECEPTION
OSMANLI ARŞİVİ
DH.İD

DH.İD.00145.2.00007.002

<table>
<tr><td>DH.ID.</td><td>00145.2.00007</td><td>19 شەوال 1330</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆ
لـە موسـڵ تـا کەرکـووك دوو هێـڵـی تەلەگـراف بوونـی هەیـە، یەکێکیـان تایبەتـە بـە پەیوەنـدی بەغـداد و دیاربەکـر کـە تەلـی راسـتەقینەیە، هەرچـی تەلەکـەی تـرە ئـەوا ویلایەتـی موسـڵ لەگـەڵ لەشـکری قولـی لیواکانی کەرکـووك و سـلێمانیە هەروەهـا لـە نێوان قەزاکانی هەولێر و رواندز و کۆی سـانجەق و مەعمـورەی حەمیدیە بەکار دەهێندرێت، کـە تەلەگرافەکانـی ناتوانـن هەواڵـی سـنوور بگوازنەوە، بۆیـە هەواڵە گرنگـەکان چەندیـن رۆژ دوا دەکەوێت، هەولێر و کەرکـووك ٢٠ کاتژمێـر دووری نێوانیانـە، بۆیـە زیادکردنـی تێلـی سـێیەم زۆر پێویسـتە، لـەم کاتـەدا نۆژەنکردنـەوەی هێلـەکان دەسـت پـێ دەکات، لەگـەڵ خەرجـی ئـەو نۆژەنکردنەوانە تێلی سـێیەمیش زیـاد بکرێت، بەمـەش هۆکاری دواکەوتنـی هەواڵـە گرنگەکانـی سـەر سـنوور چارەسـەر دەبێـت، بـۆ بەرژەوەنـدی هەمـوو لایـەك تـکا دەکرێـت.
لە ١٨ ئەیلوول ١٣٢٨
تاهیر والی</td></tr>
</table>

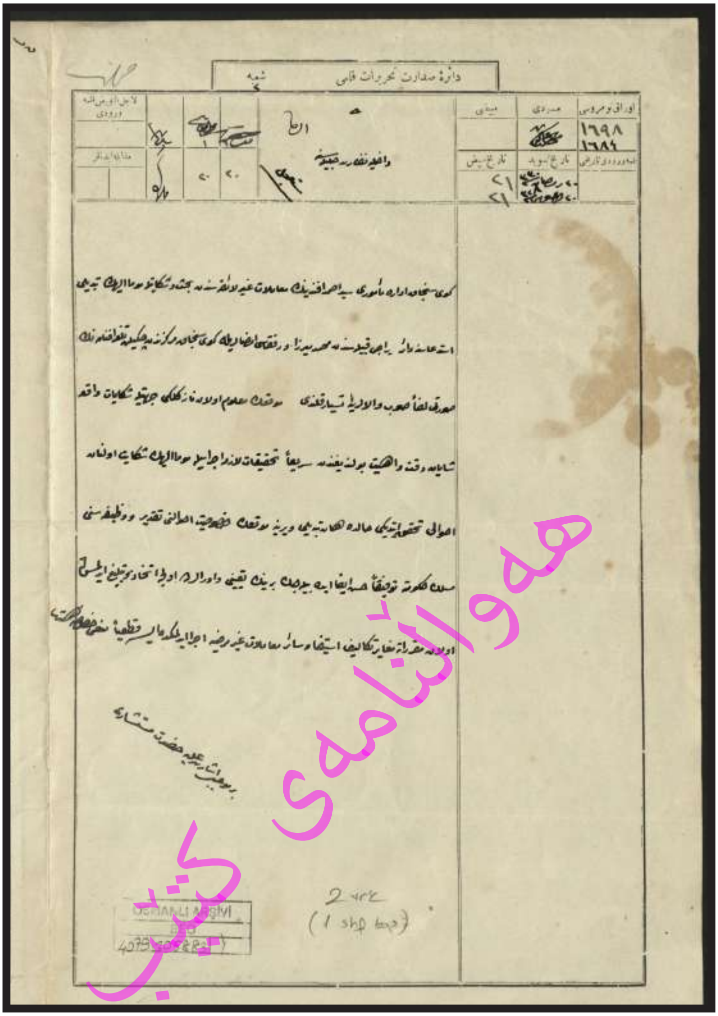

هەوالنامەی کتێب

BEO.	004079.305883	20 رەمەزان 1330
٢٠ رەمەزان ١٣٣٠ ٢٠ ئۆغستۆس ١٣٢٨ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە سەید ئەحمەد ئەفەندی فەرمانبەری کارگێری کۆی سانجەق بەهۆی مامەڵەی نەشیاوی سکاڵای لەسەر تۆمار کراوە، بە واژووی محەمەد میرزا و هاوەڵی لە هۆزی یەراجی لە مەرکەزی کۆی سانجەق داواکاری گۆرینی ناوبراو بە تەلەگرافنامە دەرچووە، وێنەی ئەو تەلەگرافنامەیە بە هاوپێچ نێردراوەتە والا، بەهۆی ئەو سکاڵایانەوە بەپەلە لێکۆڵینەوەی پێویست ئەنجام بدرێت، لەسەر ئەم بارودۆخەی ناوبراو لێکۆڵینەوە لەسەر سکاڵاکان کراوە، بریار دراوە بگۆردرێت و لە شوێن ئەو کەسێك دابنرێت کە کارەکە بە رێکوپێکی راپەرێنێت، بۆ ئەم کارەش سەرەتا ئاگاداری دراوەتە شوێنی ناوبراو، هیممەت بکرێت بە هەموو شێوەیەك رێگەی لێ بگیرێت.		

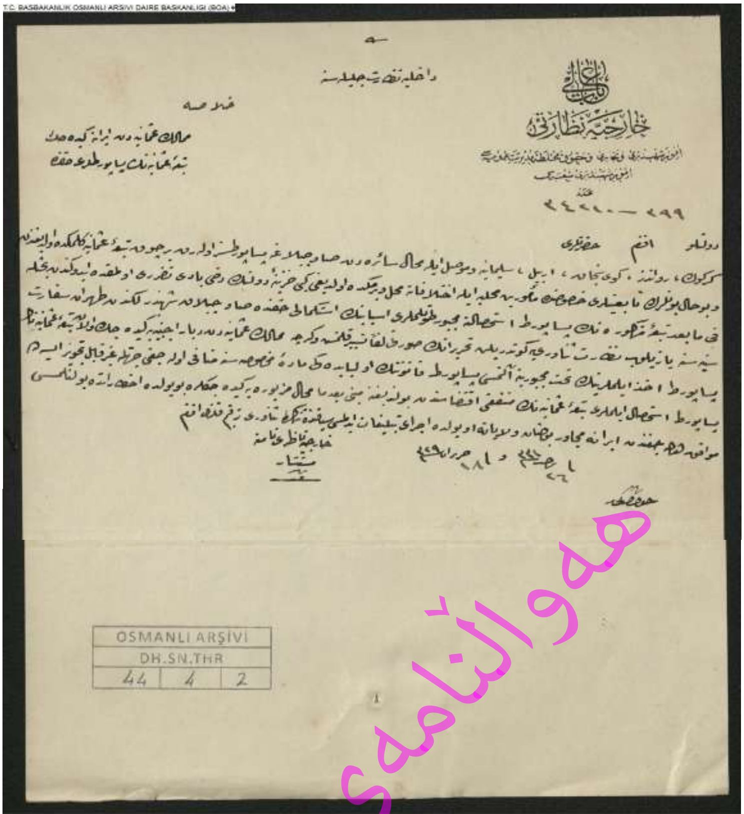
T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

OSMANLI ARŞİVİ
DH.SN.THR
44 | 4 | 2

DH.SN.THR.00044.00004.002

هەواڵنامەی کتێب

DH.SN.THR.	00044.00004	**26 رەجەب 1331**

بابی عالی
نەزارەتی دەرەوە
بەرێوەبەرایەتی گشتی کاروباری شەهبەندەر و بازرگانی و یاسای جۆراوجۆر
یەکەی کاروباری شەهبەندەر
ژمارە ٣٩٩-٣٤٢١٠
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی ئەفەندم

لە کەرکووك، رواندز، کۆی سانجەق، هەولێر، سلێمانیە و موسڵ لەگەڵ زۆر شوێنی تر هاووڵاتی عوسمانی بە بێ پاسەپۆرت دێنە ساوچبۆلاق، لەم حاڵەتەدا بۆ دڵنیابوون لە هاووڵاتی بوونی ئەوانە لەگەڵ فەرمانبەرانی ناوەخۆ تووشی کێشە و ناکۆکی دەبنەوە، لەم بارودۆخەدا خەزینەش زیانێکی زۆری پێ دەگات، دوای ئەوەش پێویستە هاووڵاتیانی ناوهاتوو ناچار بکرێن پاسەپۆرت دەربهێنن، بۆ ئەمەش نووسراو لە شەهبەندەری ساوچبۆلاق بۆ باڵیۆزی تاران نووسراوە، ئەو نووسراوانەی بۆ نەزارەت رۆیشتووە وێنەیەکی هاوپێچ نێردراوە، ئەگەرچی هاووڵاتیانی عوسمانی ئەوانەی دەیانەوێت بچنە وڵاتی بێگانە ناچار کراون پاسەپۆرت هەڵبگرن، بە گوێرەی یاسای پاسەپۆرت تایبەت بە ماددەی ئەو بابەتە سوودی هەیە، پێویستە هاووڵاتیانی عوسمانی پاسەپۆرتیان هەبێت، ئەگەر لەو رێگایە تووشی مەترسیش ببنەوە بە رێگای ویلایەتەکانی ئێرانەوە ئاگاداری بدرێتە لایەنی عوسمانی، بۆ ئەمەش نووسراو کراوە ئەفەندم.
لە ٢٦ رەجەب ١٣٣١ و لە ١٨ حوزەیران ١٣٢٩

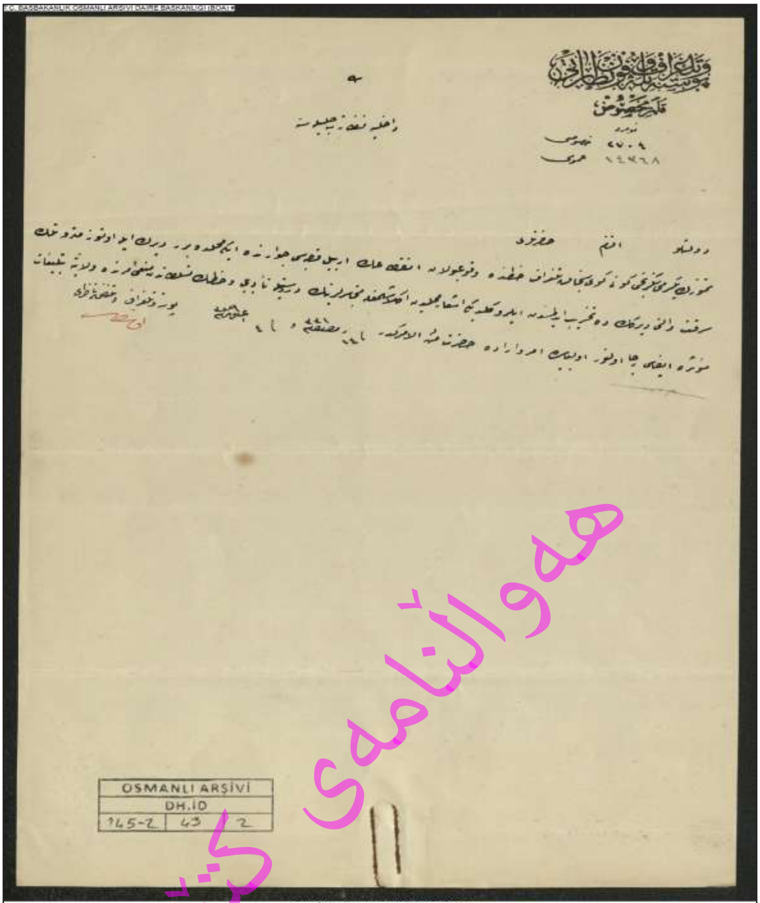

DH.İD.00145.2.00043.002

هەواڵنامەی کتێب

DH.ID.	00145.2.00043	14 ڕەمەزان 1331

نەزارەتی پۆستە و تەلەگراف و تەلەفۆن
قەڵەمی تایبەتی
ژمارە
٢٧٠٤ تایبەتی
١٤٣٦٨ گشتی
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی ئەفەندیم
٢٨ ی تەمموز لە هێڵی تەلەگرافی کۆی سانجەق پچران ڕوویداوە، لە دوو شوێنی دەورووبەری هەولێریش ٣٠ مەتر دزراوە، هەروەها شەشەکەی تریش تێکدراوە، بە گوێرەی ئەو ئاماژەیەی کە لە شوێن خۆیدا هاتووە، دەرکەوتووە لەگەڵ دەستگیرکردنی بوێری کەران تەمبێ دەکرێن و فەرمانی ڕێگەگرتن لە دەستدرێژی کردنە سەر ئەو هێڵە دەرچووە، ئاگاداری کاریگەر دراوەتە ویلایەت تکا کراوە تا جێبەجێ بکرێت، لەم بارەیەوە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ١٤ ڕەمەزان ١٣٣١ و لە ٤ ئۆغستۆس ١٣٢٩.
نازری پۆستە و تەلەفۆن و تەلەگراف

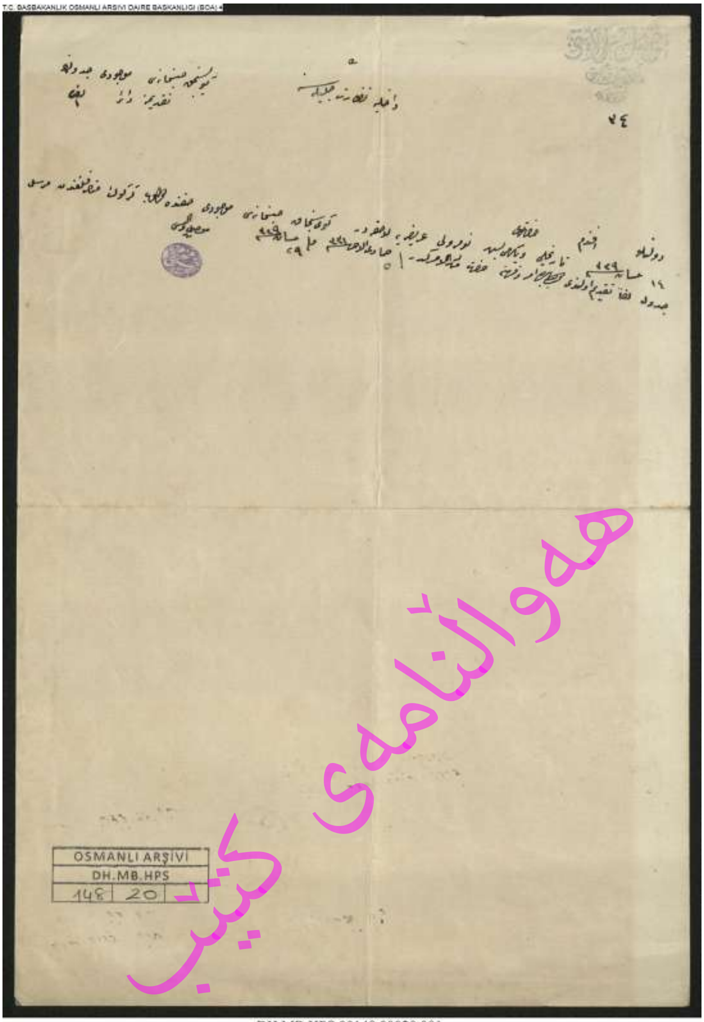

هەواڵنامەی کتێب

DH.MB.HPS.00148.00020.001

DH.MB.HPS.	00148.00020	5 جەمادی کۆتایی 1331
ویلایەتی موسڵ قەڵەمی نووسین ژمارە ٣٤ بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە پێشکەش کردنی خشتەی ئامادەبووی گرتووخانەی کۆی سانجەق. جەنابی ئەفەندم پاشکۆی داواکاری ١٤ نیسان ١٣٢٩ ژمارە ٢٥، ئەوەی پەیوەستە بە گرتووخانەی کۆی سانجەق ئامادەیە، ئەو خشتەیەی لە موتەسەرفیەتی کەرکووك نێردراوە بە هاوپێچ پێشکەش کرا، لەم بارەیەوە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٥ جەمادی کۆتایی ١٣٣١ و لە ٢٩ نیسان ١٣٢٩. والی موسڵ		

29 موحەررەم 1331	01497.000041	I.DH.

- بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران
٦٩٠٢ گشتی
٣٠٩٠ تایبەتی
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
ڕاگەیەندراوی بەندەیە

لە ناو ویلایەتی موسڵ، قائیمقامی قەزای هەولێر ئیبراهیم بەگ، لەبەر گرنگی لایەنی کارگێری قەزاکە دەرکەوتووە ناتوانێت کارگێری قەزاکە بەرێوە ببات، لەبەر ئەوەی لە ڕووی کارگێرییەوە قەزای کۆی سانجەق بە ئاسانی بەرێوە دەبردرێت، قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق حەسەن ئەفەندی لەگەڵ ناوبراو گۆڕینەوەی شوێنەکەیان پێ بکرێت، لەسەر ئاماژەی ویلایەتی ناوهاتوو و ئەو بڕیارەی لە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران دراوە، جێگیر کردن و لیستی فەرمانی پاشا هاوپێچ پێشکەش کراوە، بە هاوکاری سەدری ئەعزەم کارەکە جێبەجێ دەکرێت، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
لە ٢٩ موحەررەم ١٣٣١ و لە ٢٦ کانوونی یەکەم ١٣٢٨
نازری ناوەخۆ

- بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەرێوەبەرایەتی قەڵەمی فەرمانبەران
ژمارە ٢٥٣٧
فەرمانی پاشا
قائیمقامەکانی قەزاکانی هەولێر و کۆی سانجەق ئیبراهیم بەگ لەگەڵ حەسەن ئەفەندی گۆڕینەوەیان جێبەجێ کراوە.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا فەرمانبەری نەزارەتی ناوەخۆ ئەرکەکەی پێ سپێردراوە، لە ٣ سەفەر ١٣٣١ و لە ٣٠ کانوونی یەکەم ١٣٢٨.

نازری ناوەخۆ
سەدری ئەعزەم

هەواڵنامەی کتێب

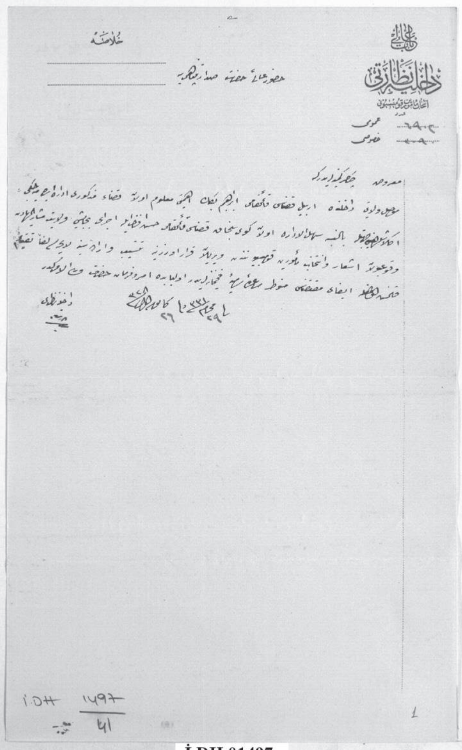

داخلیه نظارتی

خلاصه

حضور عالی حضرت صدارتپناهییه

عمومی ٦٩٠٢
خصوصی ٤٠٩

معروض چاکرلریدرکه

موصل ولایتی داخلنده اربیل قضاسی قائممقامی ابراهیم بکك اهلیتی معلوم اولوب قضاء مذکوری اداره‌یه [illegible]

[illegible] اولوب کوی سنجاغه قضاسی قائممقامی حسن افندینك اجرای بجایشی ولایتدن [illegible]

وقوعبولان اشعار و انتخابه مأموریه توجیه ... [illegible]

[illegible]

فی ٢٩ محرم ١٣٢٦ و ١٥ کانون ثانی ١٣٢٦

داخلیه ناظری

İ.DH.01497

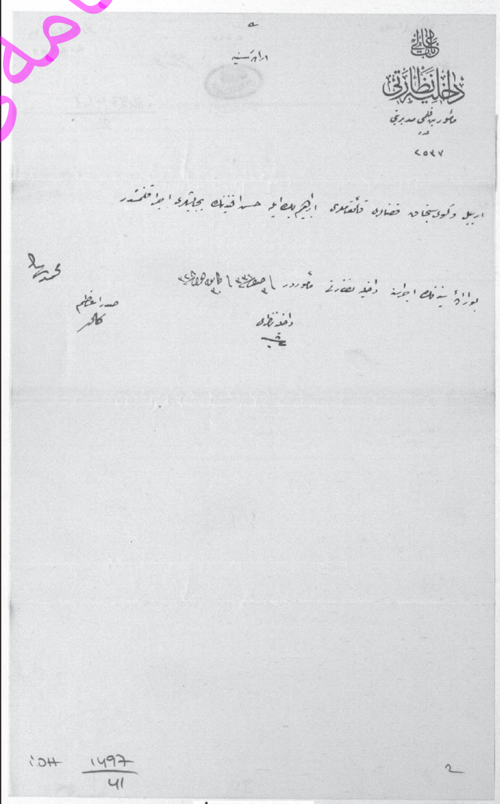

داخلیه نظارتی
مکتوبی قلمی مدیریتی
عدد ٢٥٤٧

اربیل وکوی سنجاغه قضالری قائممقاملری ابراهیم بك ایله حسن افندینك بجایشلری اجرا قلنمشدر

بو بابده شرفصادر اولان اراده سنیه اجراسنه داخلیه نظارتی مأموردر [illegible]

داخلیه ناظری

صدر اعظم
کامل

İ.DH.01497

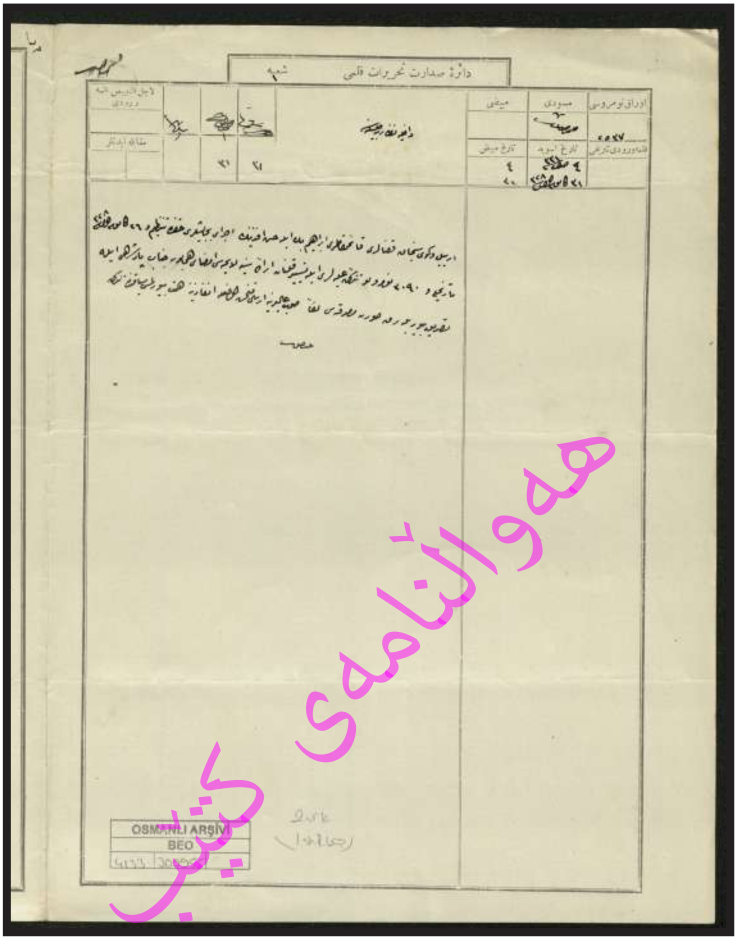

هەواڵنامەی کتێب

1331 سەفەر 4	004133.309955	BEO.

٤ سەفەر ١٣٣١
٣١ کانوونی یەکەم
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
سەبارەت بە گۆڕینەوەی قائیمقامەکانی هەولێر و کۆی سانجەق، ئیبراهیم بەگ لەگەڵ حەسەن بەگ ئەفەندی، نووسراوی ٢٦ کانوونی یەکەم ١٣٢٨ ژمارە ٣٠٩٠ لەگەڵ لیستی فەرمانی پاشا کە بە واژووی هومایۆنی جەنابی پاشا پەسەند کراوە، وێنەی پەسەندکراوی هاوپێچ بۆ سەروو نێردراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

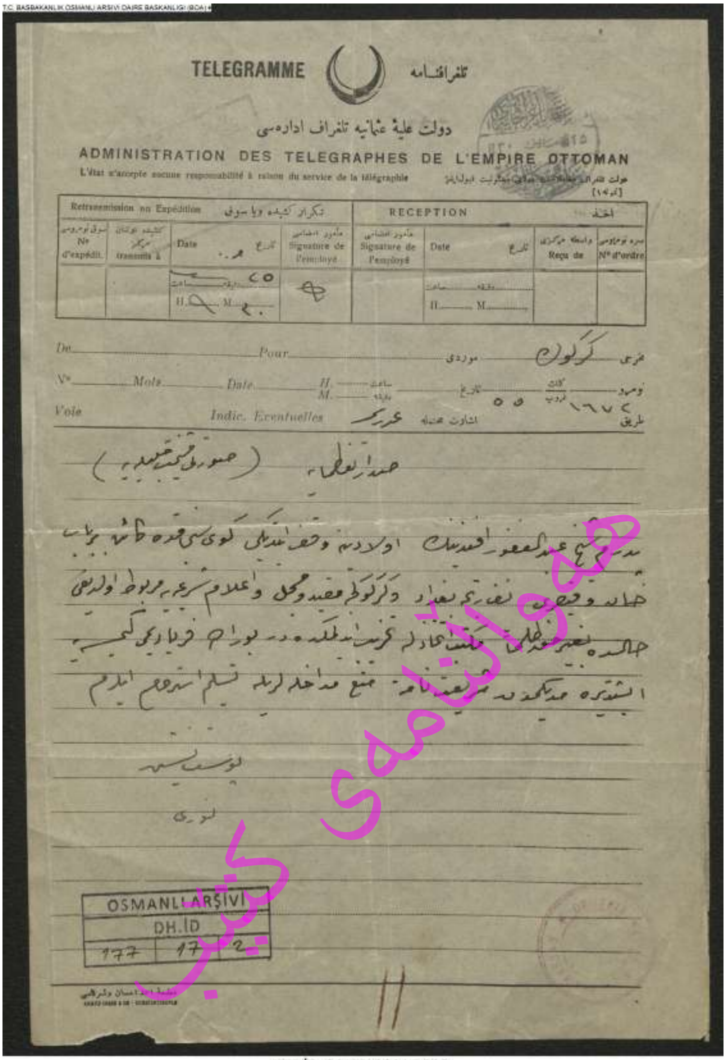

DH.İD.00177.00017.002

DH.ID.	00177.00017	16 رەجەب 1332

تەلەگرافنامە
لە کەرکووك دەرچووە
بۆ سەدارەتی پایەبەرز
باوکم شێخ عەبدولغەفور ئەفەندی لە کۆی سانجەق خانەیەکی یەك دەرگا لەگەڵ کۆشکەکەی بۆ منداڵەکانی کردۆتە وەقف، بەڵام لە نەزارەتی بەغداد و لە کەرکووك تۆمار کراوە و دەستی بەسەرداگیراوە، بەستراوەتەوە بە شەرعەوە، ئەمەش ناهەق و زوڵمە چونکە دەیانەوێت بیروخێنن و مەکتەبی لەسەر دروست بکەن، لێرە نەمتوانیوە هاوار و هیمدادم بگەیەنمە کەسێك، بە ناوی شەریعەت دەمەوێ قەدەغە بکرێت و تکا دەکەم رادەستی ئێمە بکرێتەوە.
نوری پۆست نشین

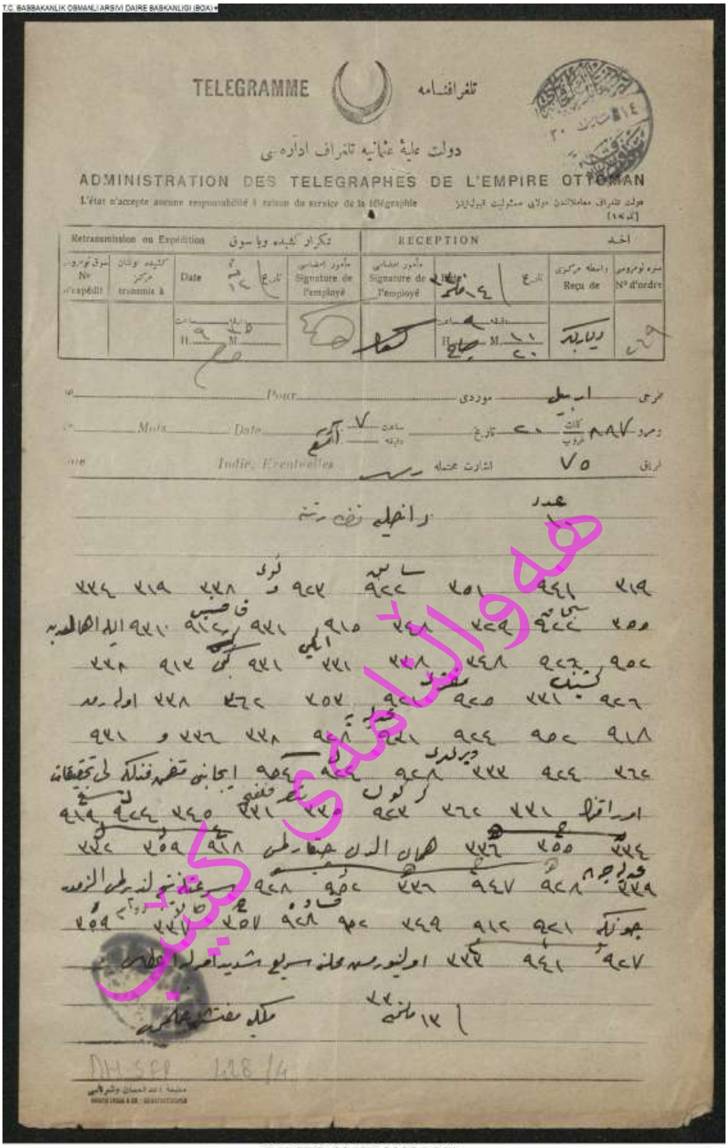

DH.ŞFR.00428.00004.001

<table>
<tr><td>DH.ŞFR.</td><td>00428.00004</td><td>1 رەجەب 1332</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆ
قـازی پێشـووی کـۆی سـانجەق لەگـەڵ دوو کـەس لـە دانیشـتوان بەهـۆی خراپەکاریەکانیـان بدرێنـە دادگا، کاغـەزی لێکۆڵینەوەیـان هـەر ئێسـتا لـە موتەسـەرفیەتی کەرکـووك دەربهێنرێـت بەپەلـە لـە دادگا دادگایـی بکرێـن، چونکـە هێشـتا لـە خراپـەکاری بەردەوامـن، بـە پەلـە فەرمانـی تونـد بدرێتـە ناوەخـۆ.
لە ١٣ مایس ١٣٣٠
حلمی سەرپەرشتیاری مولکیە</td></tr>
</table>

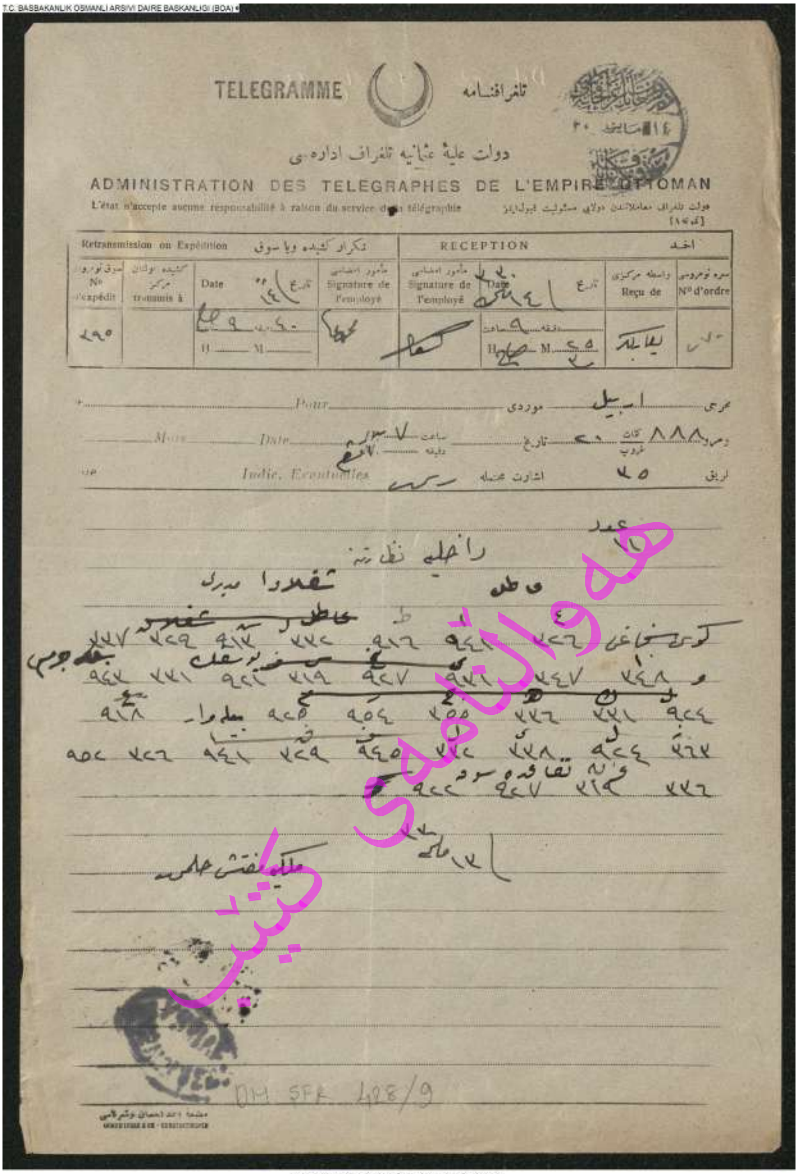
T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

TELEGRAMME تلغرافنامه

دولت علیهٔ عثمانیه تلغراف اداره‌سی

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

DH.ŞFR.00428.00009.001

1 رەجەب 1332	00428.00009	DH.ŞFR.
بۆ نەزارەتی ناوەخۆ یوسف بەگ بەڕێوەبەری شەقڵاوەی سەر بە کۆی سانجەق لەبەر تاوانەکانی دوورخراوەتەوە، لەگەڵ دوورخستنەوەکەی خانەنشین بکرێت. ١٣ مایس ١٣٣٠ حلمی سەرپەرشتیاری مولکیە		

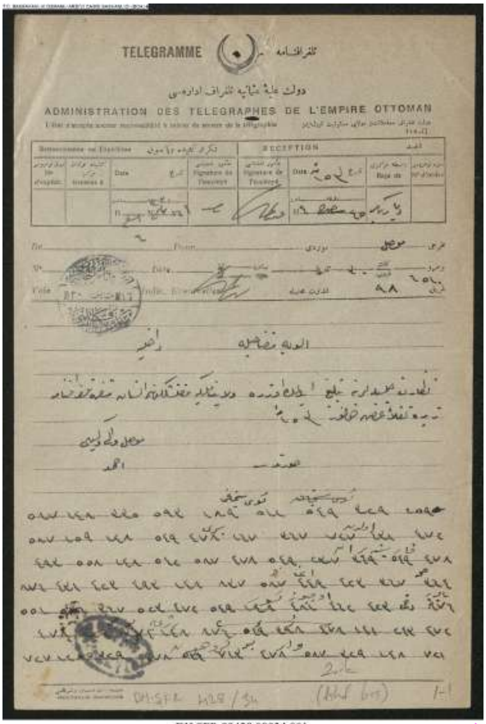
TELEGRAMME تلغرافنامه
دولت علیهٔ عثمانیه تلغراف ادارەسی
ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

DH.ŞFR.00428.00034.001

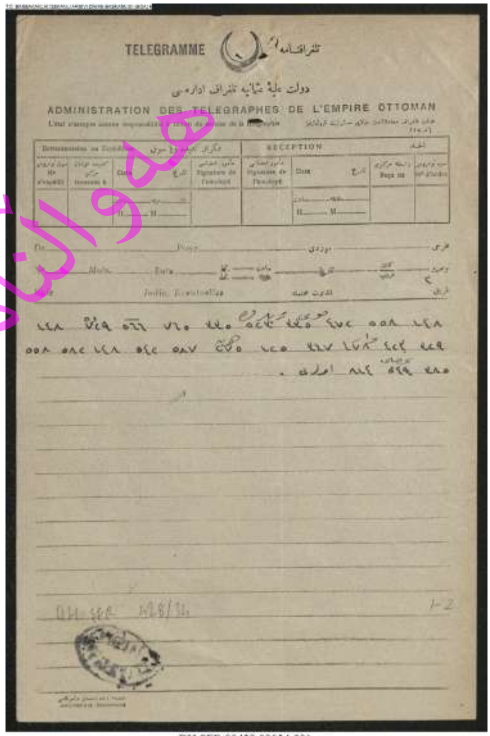
TELEGRAMME تلغرافنامه
دولت علیهٔ عثمانیه تلغراف ادارەسی
ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

DH.ŞFR.00428.00034.001

کتێبی هەواڵنامە

DH.ŞFR.	00428.00034	4 رەجەب 1332
لە موسڵ دەرچووە بۆ ئەوەی ئاگاداری بدرێتە نەزارەتی جەلیلە، تەلەگرافنامەی بە شیفرە لە سەرپەرشتیاری مولکیەی ویلایەت وەرگیراوە، رادەگەیەندرێت. ئەحمەد وەکیلی والی موسڵ وێنە حەمە ئاغای کۆی سانجەق ٣٠٠ و هەندێك قەرزاری داراییە، ئەو قەرزەی کە لە رەژی هەیەتی، هەرچی زووە وەربگیرێت، فەرمان.		

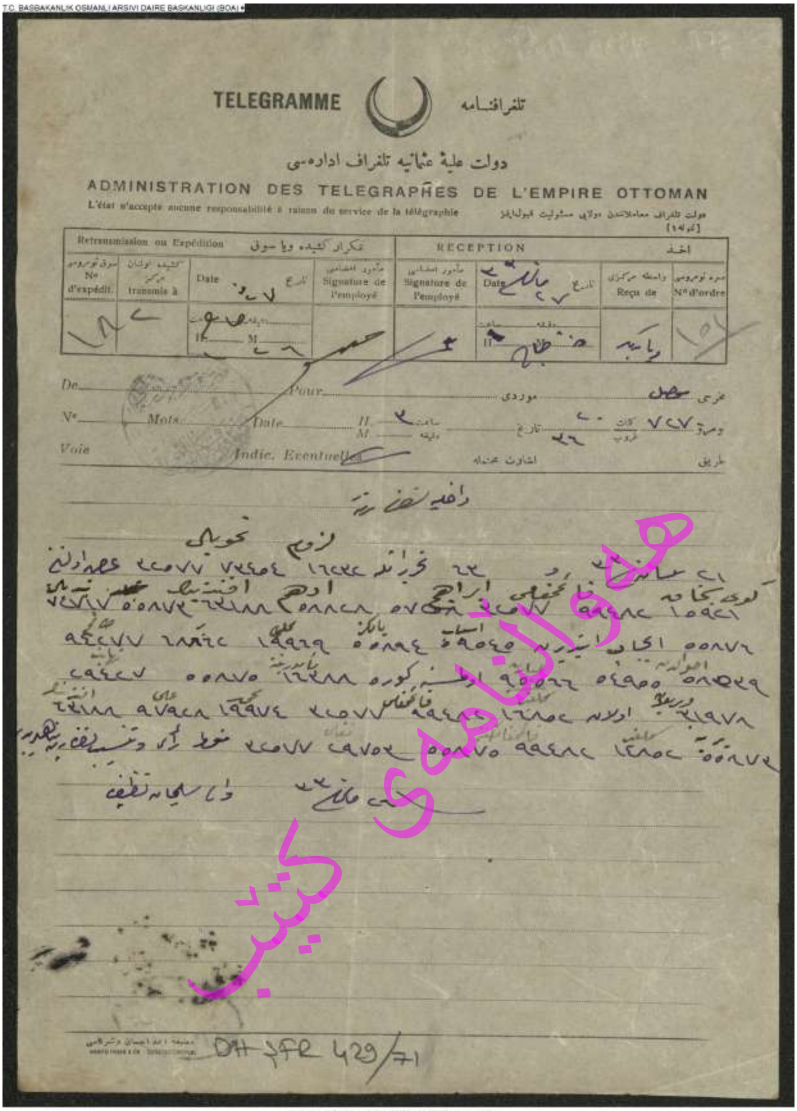
T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

TELEGRAMME تلغرافنامه

دولت علیهٔ عثمانیه تلغراف اداره‌سی

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

هەواڵنامەی کتێب

DH.ŞFR 429/71

DH.ŞFR.00429.00071.001

<table>
<tr><td>DH.ŞFR.</td><td>00429.00071</td><td>14 رەجەب 1332</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆ
لە ٢١ نیسان ١٣٣٠ بە نووسراو راگەیەندراوە کە لەبەر هەندێك هۆکار بە پێویست زانراوە قائیمقامی کۆی سانجەق ئیبراهیم ئەدهەم ئەفەندی گۆرینەوەی شوێنی پێ بکرێت، بەڵام لەبەر هەندێك بارودۆخی ناوەخۆ قائیمقامی گولعەنبەر محەمەد عەلی ئەفەندی کۆتایی بە ئەرکەکەی هێنراوە، بۆیە بۆ قائیمقامیەتی گولعەنبەر بگوازرێتەوە، راوبۆچوون و چەسپاندنی بۆ نەزارەتپەناهیە.
لە ٢٦ مایس ١٣٣٠
سلێمان نەزیف والی</td></tr>
</table>

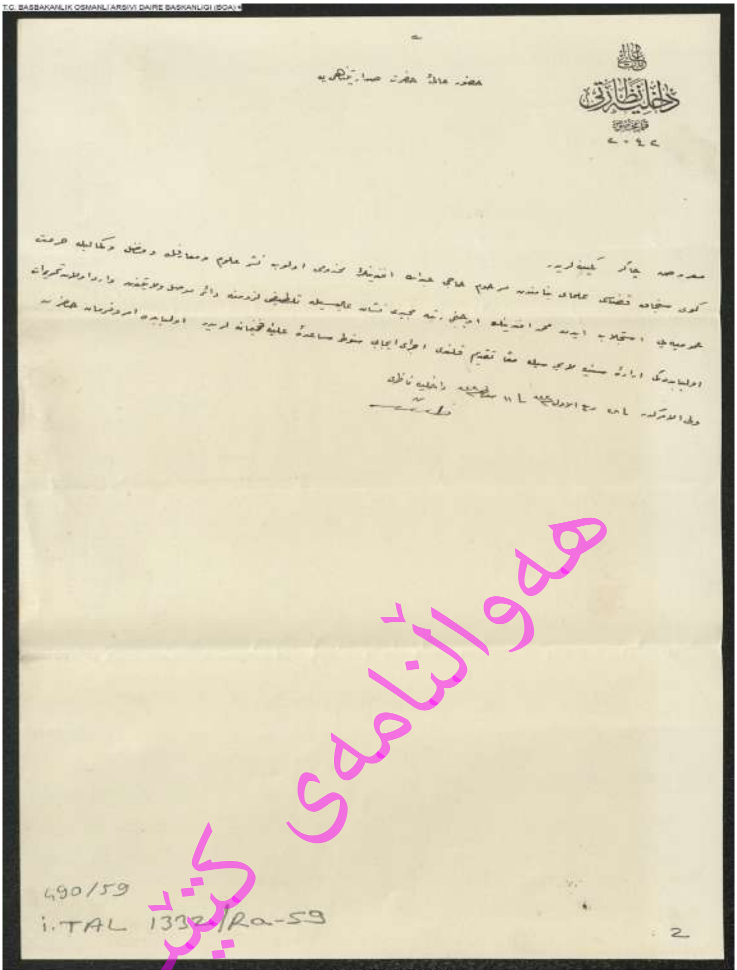

İ.TAL.00490.00059.002

هەواڵنامەی کتێب

I.TAL.	00490.00059	28 ڕەبیعی کۆتایی 1332

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
قەڵەمی تایبەت
٢٠٤٢
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهیم
ڕاگەیەندراوی بەندەیە

لە زاناکانی قەزای کۆی سانجەق کوڕی خوالێخۆشبوو عەبدوڵلا ئەفەندی، کە بە بڵاوکردنەوەی زانست و زانیاری خەریك بووە و بە گشتی لەبەر چاکەکاریەکانی جێگای ڕێزە، محەمەد ئەفەندی لە پلەی سێیەم بە نیشانی مەجیدی نیشانی عالی ڕێزی لێگیراوە، بۆ ئەمەش لە ویلایەتی موسڵ نووسراو هاتووە، بۆ ئەم بابەتەش لیستی فەرمانی پاشا بەیەکەوە پێشکەش کراوە، بۆ جێبەجێ کردنی بە هاوکاری فەخامەت دەبێت، ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٢٨ ڕەبیعی کۆتایی ١٣٣٢ لە ١١ شوبات ١٣٢٩.
نازری ناوەخۆ

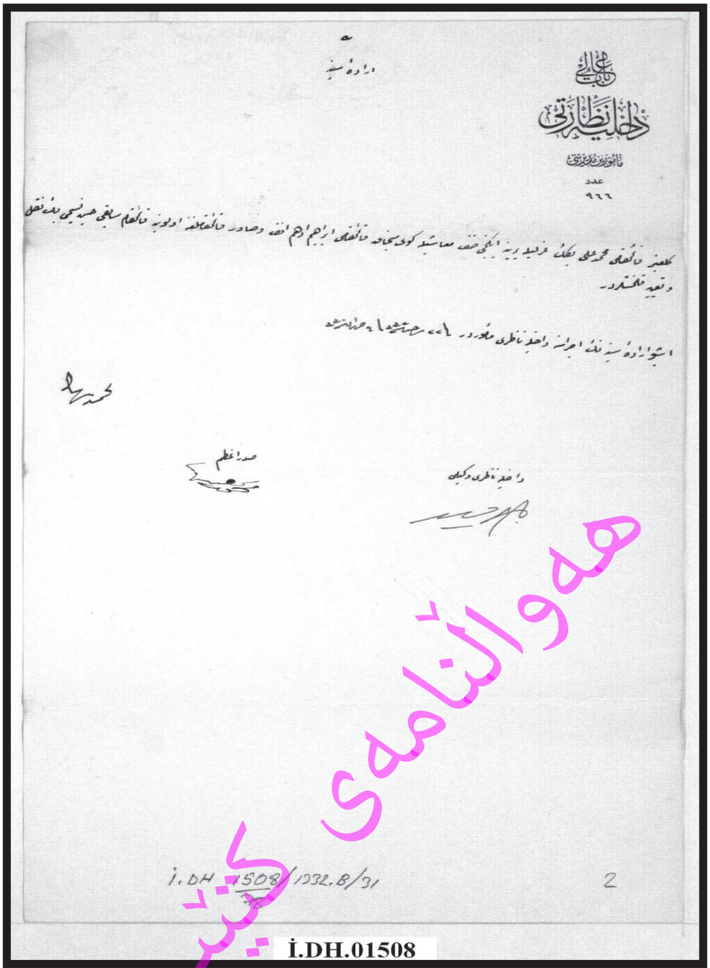
باب عالی
داخلیه نظارتی
عدد ۹٦٦
I.DH 1508/1332.B/31
2
İ.DH.01508

هەواڵنامەی کتێب

I.DH.	01508.000078	22 رەجەب 1332
بابی عالی نەزارەتی ناوەخۆ بەڕێوەبەرایەتی فەرمانبەران ژمارە ۹٦٦ فەرمانی پاشا بە دوورخستنەوەی محەمەد عەلی بەگ قائیمقامی گولعەنبەر، لە شوێن ئەو بە مووچەی چینی دووەم قائیمقامی کۆی سانجەق ئیبراهیم ئەدهەم ئەفەندی، هەروەها بۆ قائیمقامیەتی ساور، قائیمقامی پێشووی ئۆلۆنیە حوسێن نەسیمی بەگ گوازراونەتەوە و دامەزراون. بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نازری ناوەخۆ ئەرکی پێ سپێردراوە، لە ۲۲ رەجەب ۱۳۳۲ و لە ٤ حوزەیران ۱۳۳۰. وەکیلی نازری ناوەخۆ سەدری ئەعزەم		

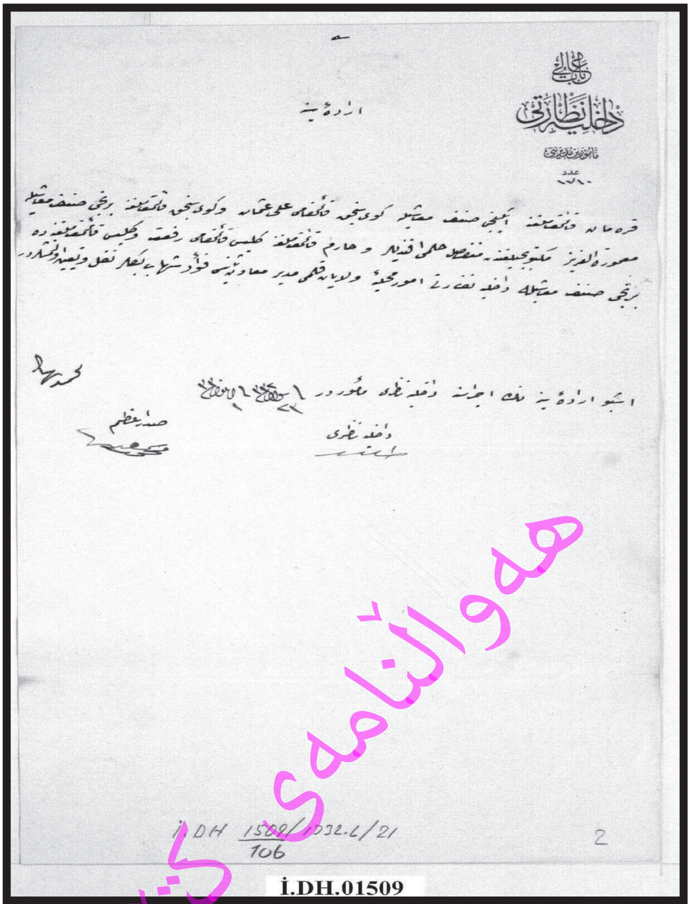

هەواڵنامەی کتێب

1332 23 شەوال	01509.000106	I.DH.

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتیفەرمانبەران
ژمارە ١٧١٠
فەرمانی پاشا
بـۆ قائیمقامیەتـی قارەمـان، بـە مووچەی چینـی دووەم عەلی عوسـمان قائیمقامی کۆی سـانجەق و بۆ قائیمقامیەتی کۆی سـانجەق بە مووچەی چینی یەکەم حلمی ئەفەندی لە تۆماری مەعمورەی عەزیزە و بۆ قائیمقامیەتی حارم، لە قائیمقامیەتی کلیس ڕەفعەت و بۆ قائیمقامیەتی کلیسیش بە مووچەی چینی یەکەم لە نەزارەتی ناوەخۆی کاروباری خۆچێـی، بەڕێوەبـەری قەڵەمـی ویلایـەت، سـەرۆکی یاریـدەدەر فوئـاد شـەهاب بـەگ گوازراونەتـەوە و دامـەزراون.

بـۆ جێبەجـێ کردنـی فەرمانی پاشـا نـازری ناوەخۆ ئەرکی پێ سـپێردراوە، لـە ٢٣ شـەوال ١٣٣٢ و لە ١ ئەیلـوول ١٣٣٠.
نازری ناوەخۆ
سەدری ئەعزەم

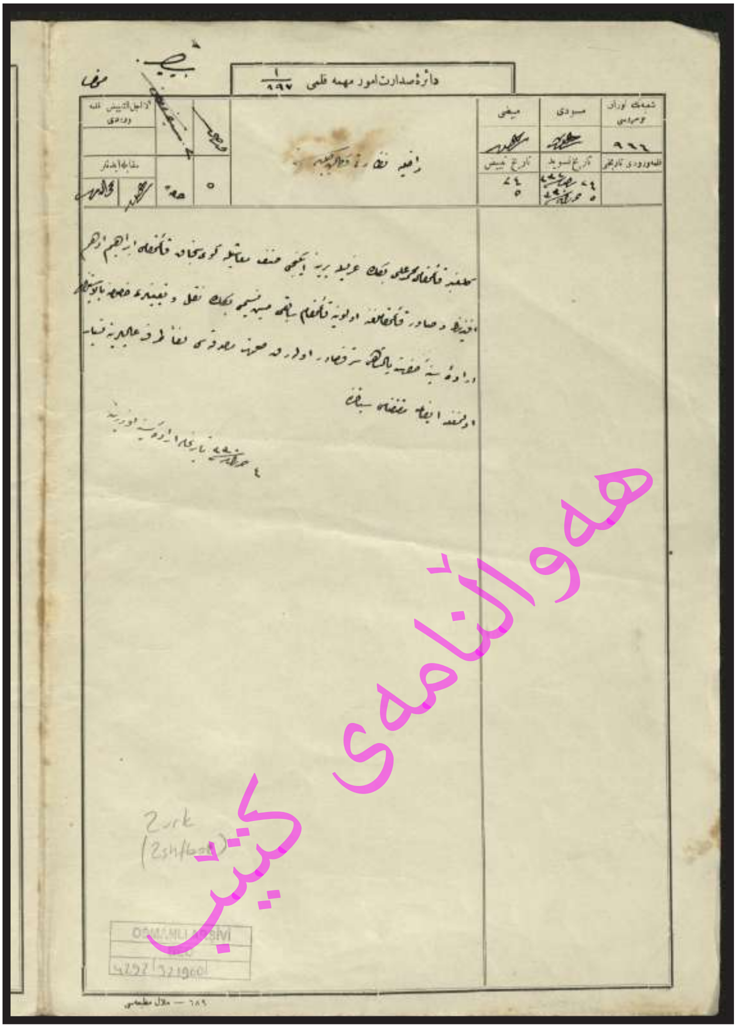

هەواڵنامەی کتێب

24 رەجەب 1332	004292.321900	BEO.

٢٤ رەجەب ١٣٣٢
٥ حوزەیران ١٣٣٠
بۆ وەکالەتی نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
قائیمقامی گولعەنبەر محەمەد عەلی بەگ دووورخراوەتەوە بۆ شوێنی ئەو بە مووچەی چینی دووەم قائیمقامی کۆی سانجەق ئیبراهیم ئەدهەم ئەفەندی، بۆ قائیمقامیەتی ساوری قائیمقامی پێشووی ئۆلوینە حوسێن نەسیمی بەگ بگوازرێنەوە و دابمەزرێن، بە رەزامەندی فەرمانی پاشای جەنابی پاشا فەرموویەتی وێنەی پەسەند کراوی هاوپێچ بۆ سەروو نێردراوە، لە جێبەجێ کردندایە.

٤ حوزەیران ١٣٣٠ لەسەر فەرمانی پاشا.

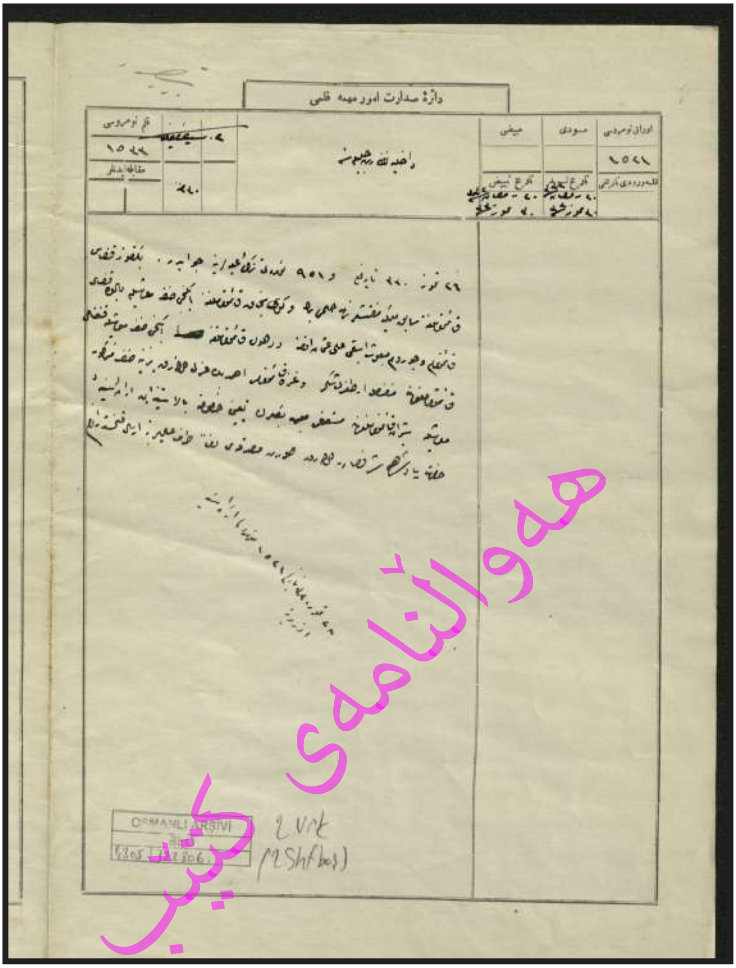

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>BEO.</td><td>004305.322806</td><td>20 رەمەزان 1332</td></tr>
<tr><td colspan="3">
٢٠ رەمەزان ١٣٣٢
٣٠ تەمموز ١٣٣٠
نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لە وەڵامی نووسراوی ٢٦ تەمموز ١٣٣٠ ژمارە ٩٥١، بۆ قائیمقامیەتی قەزای بەیکوز، حلمی بەگ موفەتیشی مولکیەی پێشوو هەروەها بۆ قائیمقامیەتی کۆی سانجەق بە مووچەی چینی دووەم عەلی عوسمان ئەفەندی قائیمقامی قەزای بالوە و بۆ قائیمقامیەتی دهۆك بە مووچەی چینی دووەم ئەرتوغرول شوکر کە لە قائیمقامیەتی .... دوور خراوەتەوە، بەهۆی دوورخستنەوەی ئەحمەد بەگ لە قائیمقامی غەزە، موعین بەگ کە بە مووچەی چینی ناوهاتوو لە قائیمقامیەتی شەران لێبووردراوە دامەزرێن، سەبارەت بەو دامەزراندنە بە رەزامەندی فەرمانی پاشای جەنابی پاشا فەرموویەتی، وێنەی پەسەند کراوی هاوپێچ بۆ عالی نێردراوە ئەفەندم.

٢٨ تەمموز ١٣٣٠ ١٥٢١ لەسەر فەرمانی پاشا.
</td></tr>
</table>

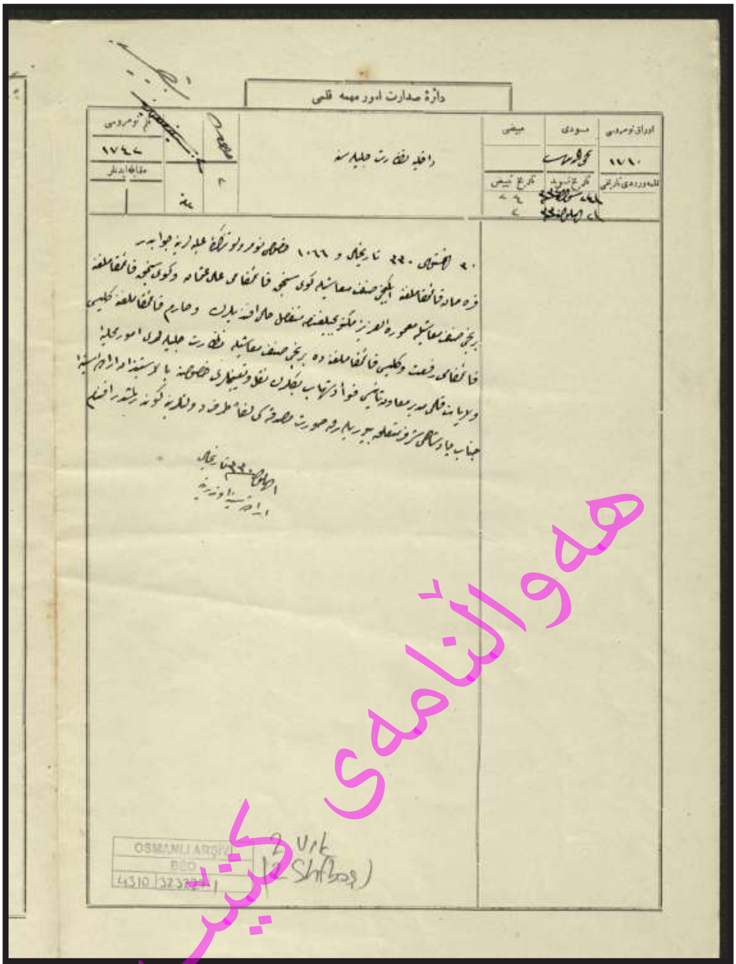

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	004310.323227	24 شەوال 1332

٢٤ شەوال ١٣٣٢
٢ ئەیلوول ١٣٣٠
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
وەڵامی نووسراوی ٣٠ ئۆغستۆس ١٣٣٠ ژمارەی تایبەتی ١٠٦٦:
بۆ قائیمقامیەتی قەرەمان بە مووچەی چینی دووەم، قائیمقامی کۆی سانجەق عەلی عوسمان و بۆ قائیمقامیەتی کۆی سانجەق بە مووچەی چینی یەکەم حلمی ئەفەندی کە لە تۆماری مەعمورەی عەزیزە دوور خراوەتەوە، هەروەها بۆ قائیمقامیەتی حارم قائیمقامی کلیس رەفعەت و بۆ قائیمقامیەتی کلیسیش بە مووچەی چینی یەکەم فوئاد شەهاب بەرێوەبەری یاریدەدەری دووەم لە کاروباری ناوەخۆ قەڵەمی ویلایەت بگوازرێنەوە و دابمەزرێن، بۆ ئەم مەبەستە بە رەزامەندی فەرمان پاشای جەنابی پاشا فەرموویەتی، وێنەی پەسەند کراوی هاوپێچ بۆ لایەنی دەوڵەت نێردراوە ئەفەندم.

١ ئەیلوول ١٣٣٠ لەسەر فەرمانی پاشا.

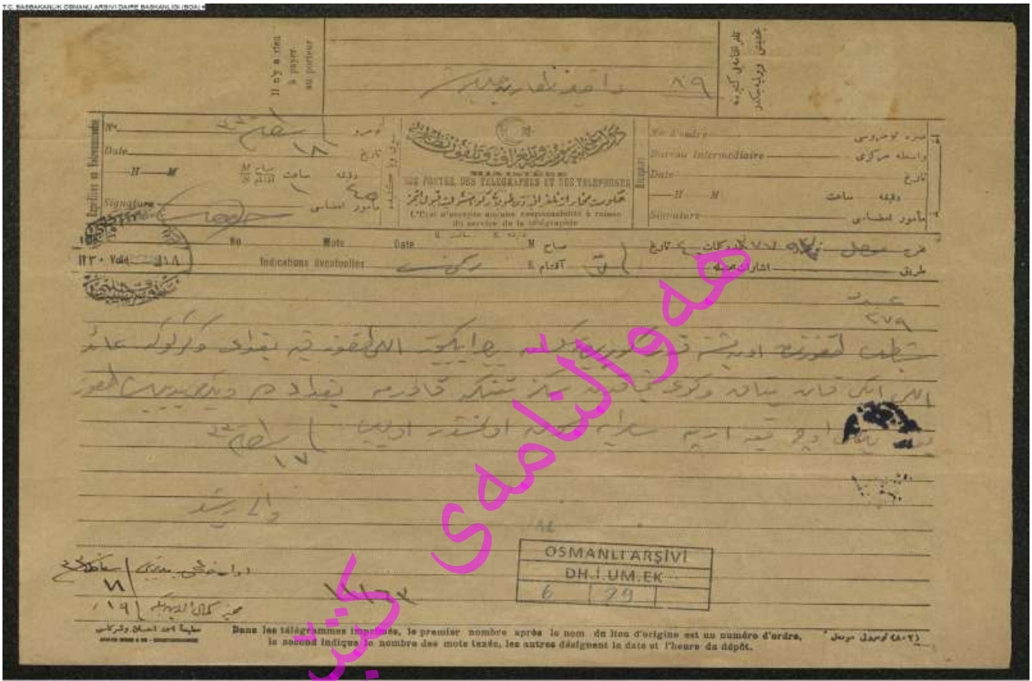

DH.İ.UM.EK.00006.00079.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.I.UM.EK.	00006.00079	17 رەبیعی کۆتایی 1333
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە لە ٩ی شوبات تا ١٥ لە کۆپری ٨٢٥٩ قیە گەنم و ٥٢ قات جێگەی نووستن کە پەیوەستە بە کەرکووکەوە لە کۆی سانجەقیش ٨ تەنکە قاورمە، لە بەغدادیش ٢٧٩٢٣ قیە جۆ رەوانی سامەڕا کراوە، لە ١٧ شوبات ١٣٣٠. والی رەشید		

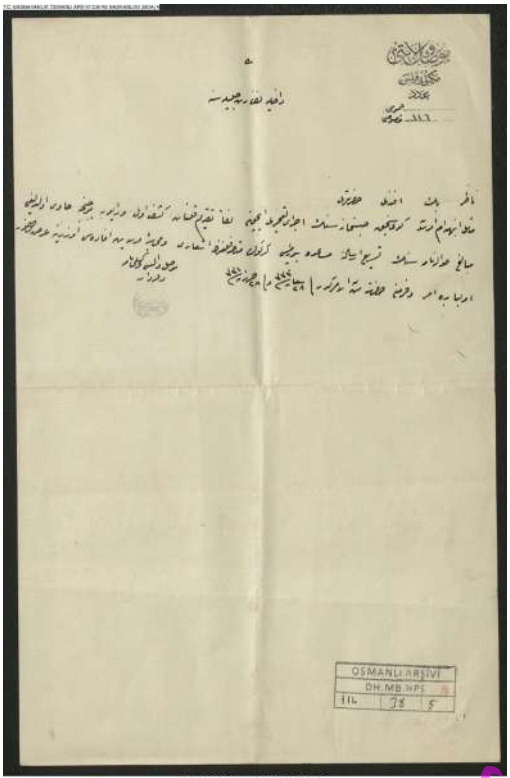

DH.MB.HPS.00114.00038.005

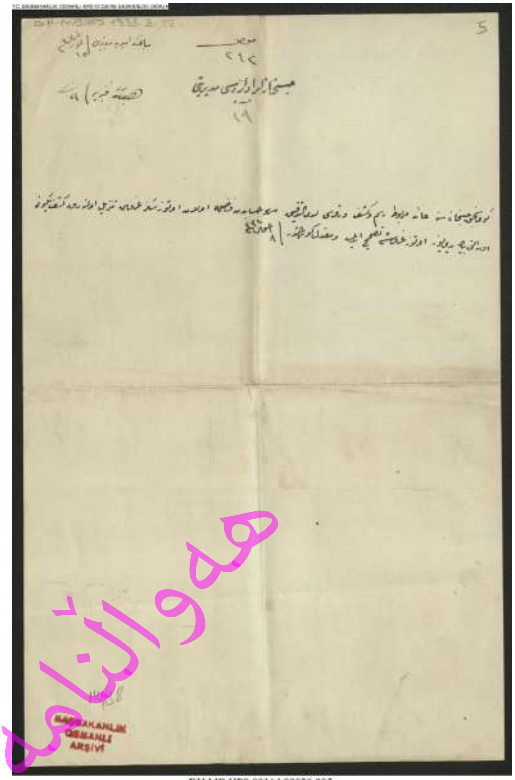

DH.MB.HPS.00114.00038.005

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MB.HPS.</td><td>00114.00038</td><td>10 شەوال 1333</td></tr>
<tr><td colspan="3">
- ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی نووسین
ژمارە ١١٦ تایبەتی
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
جەنابی نازر بەگ
گرتووخانەی کۆی سانجەق وێران بووە، بۆ نۆژەنکردنەوەی هاوپێچ دەرخستەی یەکەم و راپۆرت پێشکەش کراوە، بۆ ئەوەی بەپەلە بری تێچووەکەی بگەڕێتەوە، پێویستمان بە هاوکاریە، لەسەر ئاماژەی موتەسەرفی کەرکووک و ووتەی ژمێریاری ویلایەت راگەیەندراوە، لەم بابەتە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات، لە ٢٨ شەعبان ١٣٣٣ و لە ٢٨ حوزەیران ١٣٣١.
دەفتەردار بە ناوی وەکیلی والی موسڵ

- بەڕێوەبەرایەتی کارگێری گرتووخانەکان
وێنەی دەرخستە و کاغەزەکانی گرتووخانەی کۆی سانجەق دوای ووردبینی لە هەژمارەکەی هەڵەی تێدا کراوە و بری پارەکە زیاتر نووسراوەتەوە، بۆیە ٣٨ قوروش کەم کراوەتەوە و لە ئەنجام دەرخستەکە دەکاتە ١٦٧٣٠ قوروش راست کراوەتەوە، بەمەش یەکسان بینراوە، لە ٨ ئۆغستۆس ١٣٣١.
</td></tr>
</table>

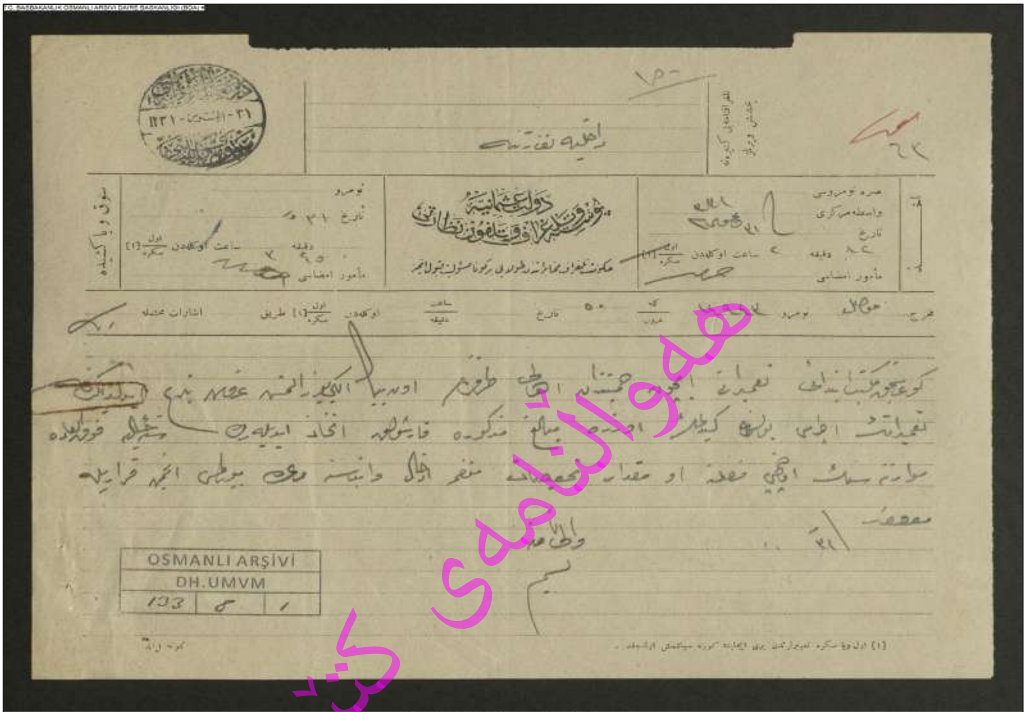

DH.UMVM.00133.00008.001

هەواڵنامەی کێبر

DH.UMVM.	00133.00008	4 زیلقەعدە 1333
٣١ ئۆغستۆس ١٣٣١ بۆ نەزارەتی ناوەخۆ بۆ نۆژەنکردنەوەی مەکتەبی سەرەتایی کۆی سانجەق لەلایەن خەڵکەوە ٢٦٠ قوروش بەخشراوە، بۆ ئەوەی نۆژەکردنەوەکە بە ڕێگای خۆی جێبەجێ بکرێت، لە بەرامبەر وەرگرتنی برە پارەی ناوهاتوو لە موازەنەی ئەم ساڵە لە بەشی سێیەم ئەو برە پارەیە دابینکراوە ڕێک بخرێت و بۆ ڕاگەیاندنی هاوکاری داواکراوە، بە بریاری ئەنجوومەن ڕاگەیەندراوە. بە ناوی والی		

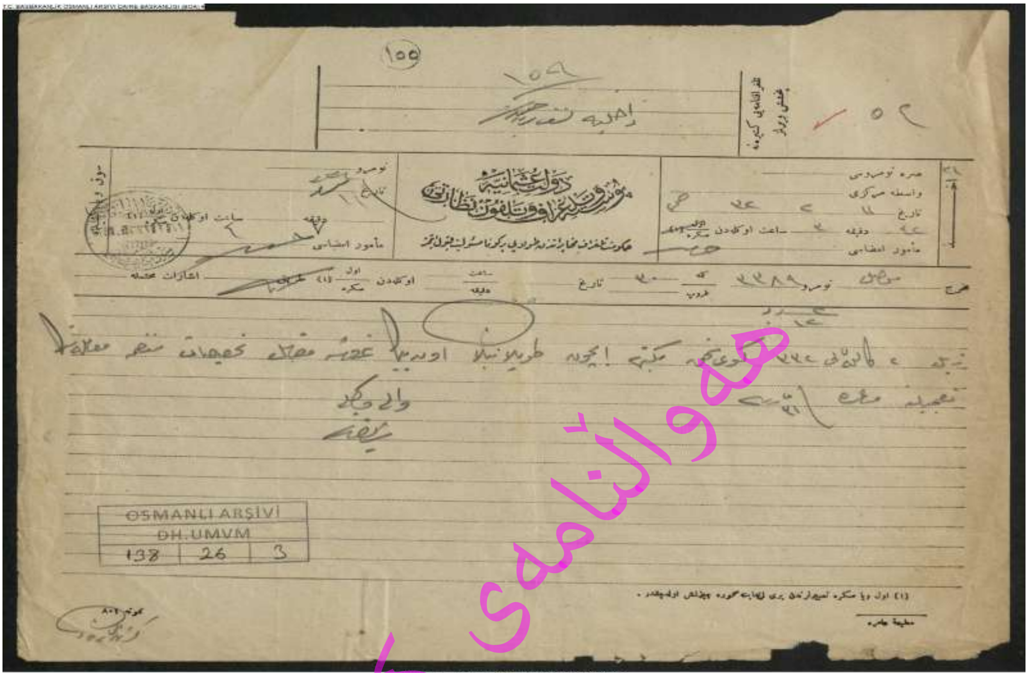

DH.UMVM.00138.00026.003

هەواڵنامەی کتێب

<table dir="rtl">
<tr><th>DH.UMVM.</th><th>00138.00026</th><th>28 جەمادی یەکەم 1333</th></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
لە موسڵ دەرچووە
هاوپێچی مێژووی ٢ کانوونی دووەم ١٣٣٢، بۆ مەکتەبی کۆی سانجەق ١٠٠٠٠ قوروش کۆکراوەتەوە، بەرامبەر بە دابینکردنی داهات پەلە بکرێت لە جێبەجێ کردنی، لە ٣١ مارت.
شەریف وەکیلی والی</td></tr>
</table>

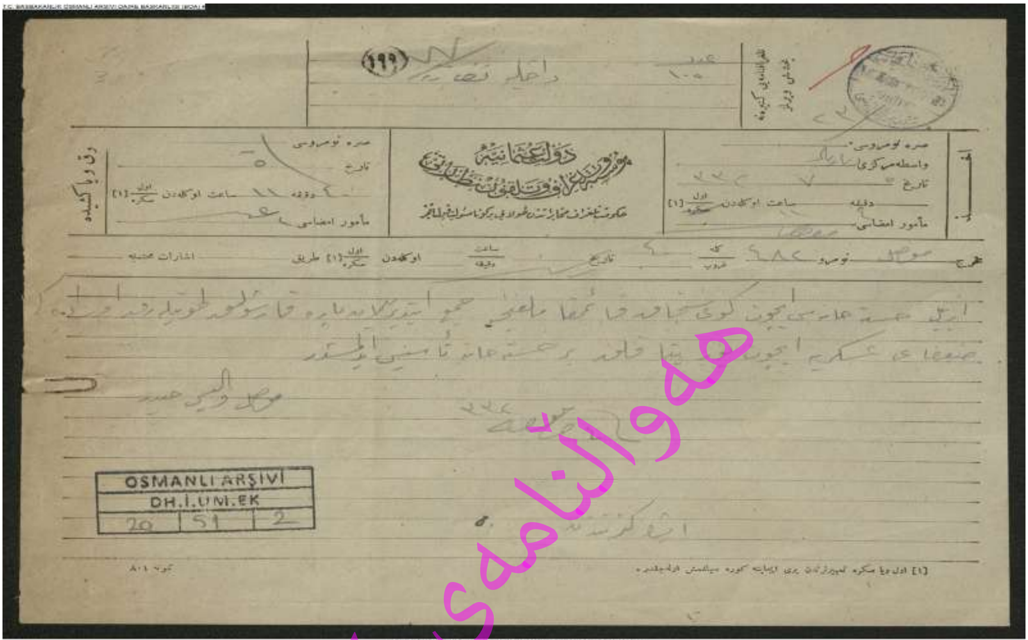

DH.I.UM.EK.00020.00051.002

هەواڵنامەی کتێب

DH.I.UM.EK.	00020.00051	19 زیلقەعدە 1334
بۆ نەزارەتی ناوەخۆ ئەو پارەیەی کە لە قائیمقامیەتی کۆی سانجەق بۆ نەخۆشخانەی هەولێر کۆکراوەتەوە، لەوێ بۆ سەربازی بێ هێز نەخۆشخانەیەکی ١٠٠ قەرەوێلەی دروست کراوە. ٤ ئەیلوول ١٣٣٢ حەیدەر والی موسڵ		

DH.MB.HPS.M.	00025.00014	9 ڕەجەب 1334

- ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی نووسین
ژمارە٦٢ تایبەتی
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
بۆ جەنابی نازر بەگی ئەفەندم

هاوپێچی نووسراوەکانی ١٨ نیسانی ١٣٣٢ ژمارە ٤٣ لە گرتووخانەی کەرکووک ساڵی ٣٣١ ی سێیەم جار و گرتووخانەی کۆی سانجەق لە دووەم و سێیەم جار هەژماری خشتەی چوار مانگ هاوپێچ پێشکەش کراوە، لەم بابەتە ئەمر و فەرمان بۆ جەنابی ئەو کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.

لە ٩ ڕەجەب ١٣٣٤ و ٢٨ نیسان ١٣٣٢
حەیدەر والی موسڵ

- لە سانجەقی کەرکووک سەر بە ویلایەتی موسڵ خشتەی هەژماری چوار مانگی گرتووخانەیە
ژمارەی سزادراوان

لە ساڵی ٣٣١ سەرەتای مانگی تشرینی دووەم تا کۆتایی مانگی شوبات لە ماوەی چوار مانگدا لەسەر ئەوەی نیشان دراوە ٢٤٣ کەس لە گرتووخانەی لیوای کەرکووک دادگایی کراون، هەروەها ئەوانەی دەستبەسەرن دیاریکراوە، بۆ هەژماری ئەم کارە خشتە ڕێکخراوە و پێشکەش کراوە.

جۆری تاوان	نێر	مێ	کۆی گشتی
تاوانی کوشتن	87	نییە	87
ئاژاوە	24	2	26
تۆمەتبار	102	نییە	102
کاری بەد	نییە	نییە	نییە
دەبێتە	214	1	215

لە کۆتایی شوبات ١٣٣١
بە مۆری عەبدوڵلا کوڕی عوسمان، کاتب/ فەرمانبەری گرتووخانەی لیوای کەرکووک

- لە ویلایەتی موسڵ سانجەقی کەرکووک خشتەی هەژماری چوار مانگی گرتووخانەی قەزای کۆی سانجەقە
ژمارەی سزادراوان

لە ساڵی ٣٣١ مانگی تشرینی دووەمی یەکەم ڕۆژ تا کۆتایی شوباتی هەمان ساڵ، ئەو مانگانەی کە نێردراوە، لە ماوەی چوار مانگدا لە گرتووخانەی قەزا ئەوانەی لە کاری ئاژاوە و بەد دادگایی کراون ٩ کەسن و لە کاری تاوانیش ٣٦ کەس لە ڕەگەزی نێر دەستبەسەرن، خشتەی گرتووخانەش ڕێکخراوە و پێشکەش کراوە، کۆتایی شوبات ١٣٣١.

جۆری تاوان	نێر	مێ	کۆی گشتی
تاوانی کوشتن	نییە	نییە	نییە
ئاژاوە	9	نییە	9
کاری بەد	نییە	نییە	نییە
دەبێتە	9		9

ژمارەی دەستبەسەران

جۆری تاوان	نێر	مێ	کۆی گشتی
تاوان	36	نییە	36
ئاژاوە	نییە	نییە	نییە
کاری بەد	نییە	نییە	نییە
دەبێتە	36	نییە	36

گاردیانی گرتووخانە/ قوماندانی ژاندارمە/
قائیمقامی کۆی سانجەق

- خشتەی گۆڕینی فەرمانبەرانی گرتووخانەی کۆی سانجەق

ناوی فەرمانبەران	مێژووی دامەزراندنی	دەستبەکاربوونی	مێژووی دەستلەکارکێشانەوەی	ناو	تێبینی
مەعروف ئاغا	1 تەمموز 1331	1 تەمموز 1331	22 حوزەیران 1331	رەشید ئاغا	لەبەر مردنی دەستی لە کێشاوەتەوە

لە کۆتایی شوبات ۱۳۳۱
قوماندانی ژاندارمە/ قائیمقامی کۆی سانجەق

- لە ویلایەتی موسڵ سانجەقی کەرکووك خشتەی هەژماری چوار مانگی گرتووخانەی قەزای کۆی سانجەقە ژمارەی سزادراوان

لە ساڵی ۳۳۱ مانگی تەمموزی رۆژی یەکەم تا کۆتایی تشرینی یەکەمی هەمان ساڵ لە مانگەکان لە ماوەی چوار مانگدا لە گرتووخانەی کۆی سانجەق ۷ کەس بە کاری ئاژاوە و بەد دادگایی کراون، ۲۱ کەسیش لە رەگەزی نێر بە هۆی تاوانەوە دەستبەسەرن، بۆ ئەم کارە دووەم هەژماری خشتە رێکخراوە و پێشکەش کراوە، لە کۆتایی تشرینی یەکەم ۱۳۳۱.

گاردیانی گرتووخانە/ قوماندانی ژاندارمە/ قائیمقامی کۆی سانجەق

جۆری تاوان	نێر	مێ	کۆی گشتی
تاوانی کوشتن	نییە	نییە	نییە
ئاژاوە	7	نییە	7
کاری بەد	نییە	نییە	نییە
دەبێتە	7	نییە	7

ژمارەی دەستبەسەران

جۆری تاوان	نێر	مێ	کۆی گشتی
تاوان	21	نییە	21
ئاژاوە	نییە	نییە	نییە
کاری بەد	نییە	نییە	نییە
دەبێتە	21	نییە	21

هەواڵنامەی کتێب

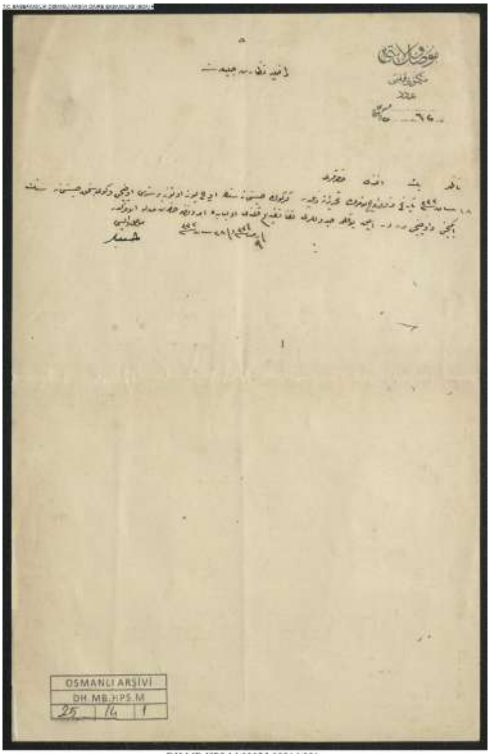

DH.MB.HPS.M.00025.00014.001

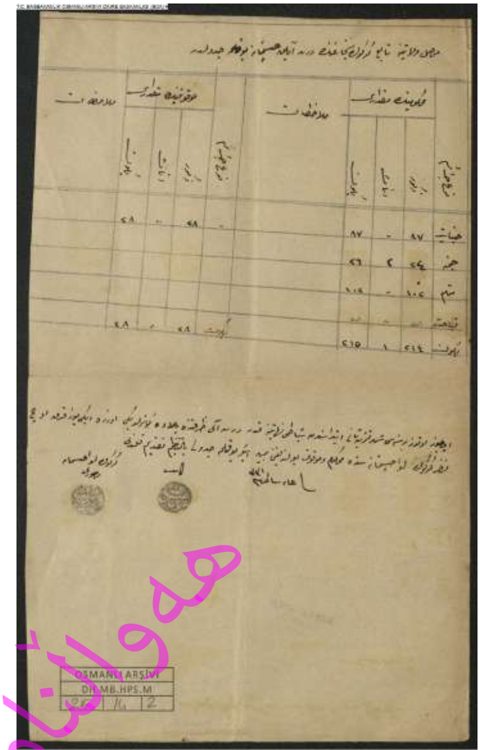

DH.MB.HPS.M.00025.00014.002

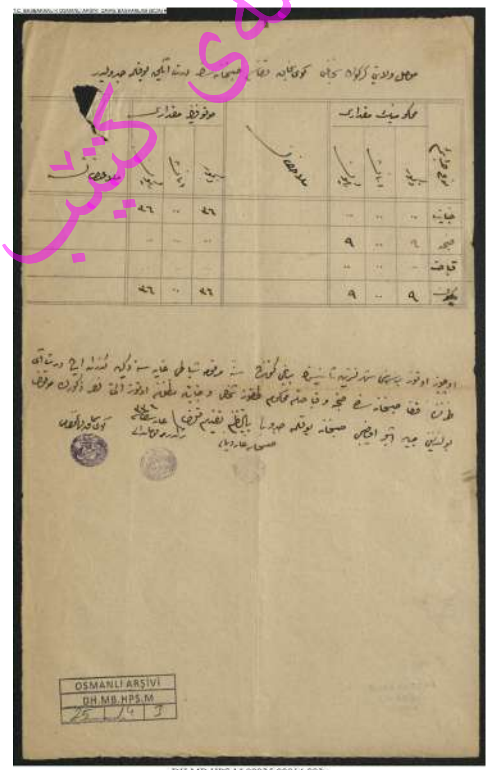

DH.MB.HPS.M.00025.00014.003

هەواڵنامەی کتێب

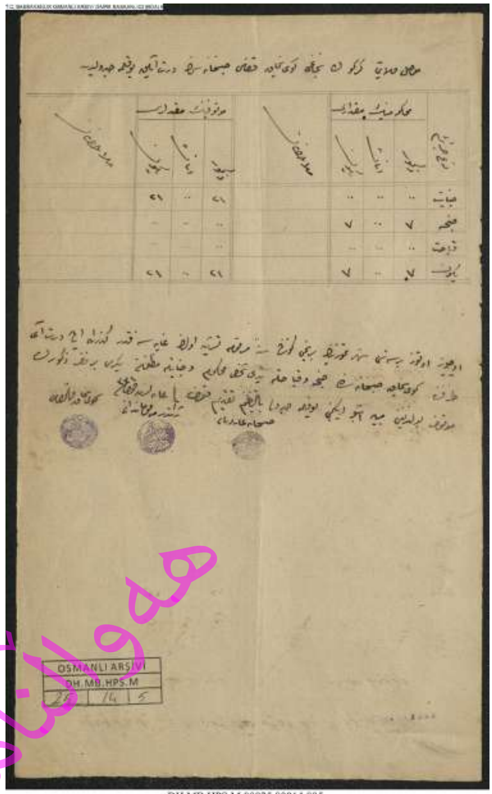

DH.MB.HPS.M.00025.00014.005

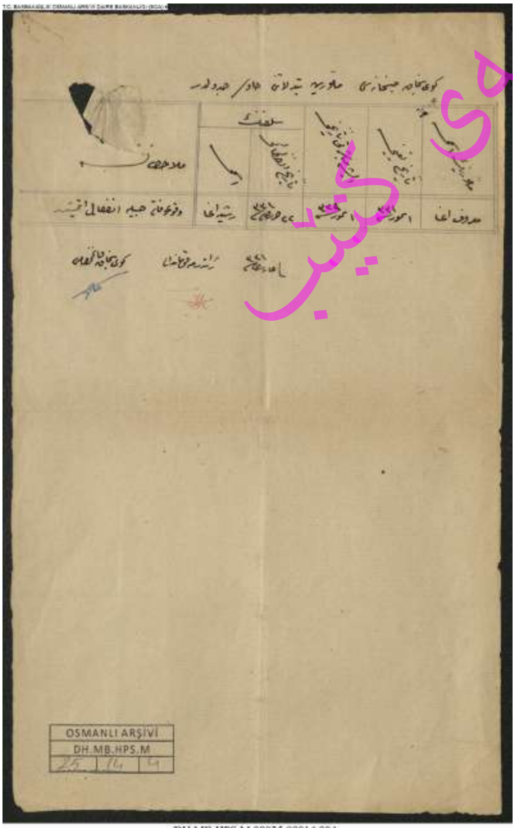

DH.MB.HPS.M.00025.00014.004

هەواڵنامەی کتێب

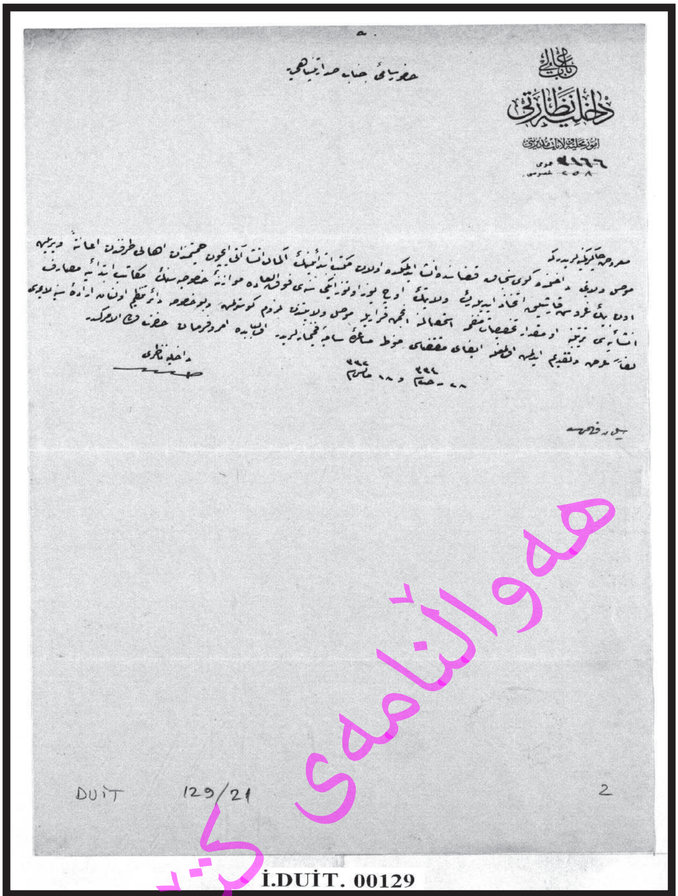

هەواڵنامەی کتێب

I.DUIT.	00129.000021	28 رەجەب 1334

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەرێوەبەرایەتی ویلایەت بۆ کاروباری ناوەخۆ
گشتی ٣١٦٦
تایبەت ٢٥٨
بۆ جەنابی سەدری ئەعزەم لە سەدارەتپەناهی
راگەیەندراوی‌بەندەمانە
لـە نـاو ویلایەتـی موسـڵ بـۆ تەواوکردنـی مەکتەبێکـی سـەرەتایی لـە قـەزای کـۆی سـانجەق لەلایـەن دانیشـتوانی ..... پـارە کۆکراوەتـەوە، لـە بەرامبـەر ١٠٠٠٠ قـوروش جێبەجـێ کـراوە، لـە موازەنـەی تایبەتـی سـاڵی ٣٣٢ی ویلایـەت خەرجـی دروسـت کردنـی مەکتەبـی سـەرەتایی رێکخـراوە، لـە ویلایەتـی موسـڵ ئاماژەی پێکـراوە کـە دابینکردنـی ئـەو بـڕە پـارە بـەرزە تەنیـا بـە بریـار دەبێـت، لـەم بارەیـەوە لیسـتی فەرمانی پاشـا رێکخـراوە هاوپێـچ راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
٢٨ رەجەب ١٣٣٤ و ١٨ مایس ١٣٣٢
نازری ناوەخۆ

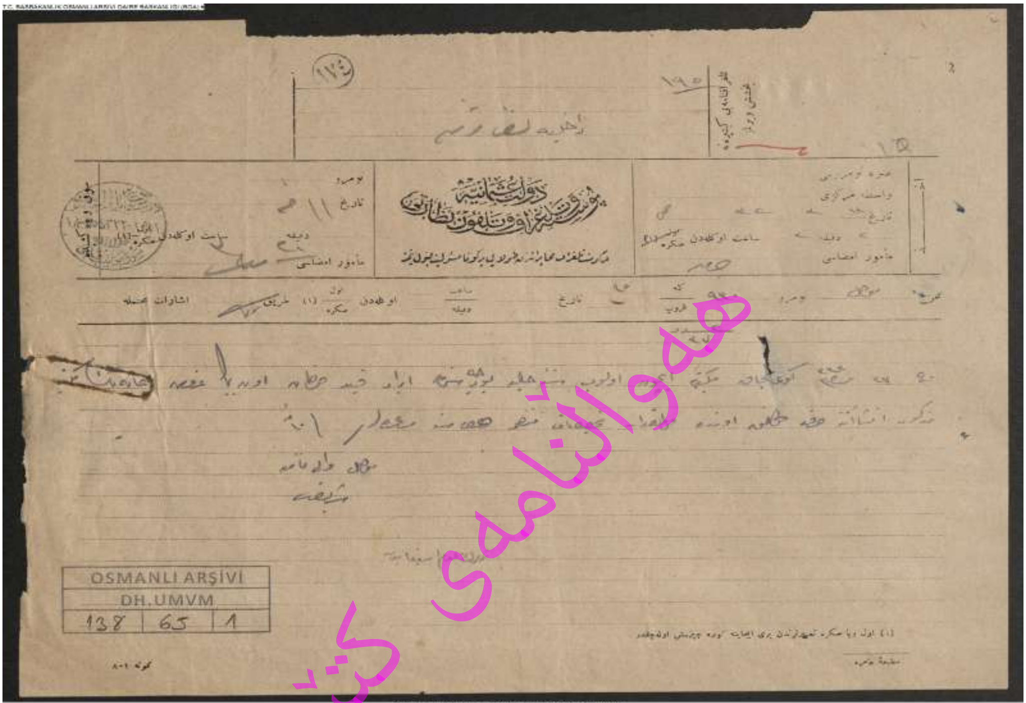
دولت عثمانیه
پوسته و تلغراف و تلفون نظارتی

OSMANLI ARŞİVİ
DH.UMVM
138 65 1

DH.UMVM.00138.00065.001

DH.UMVM.	00138.00065	22 ڕەجەب 1334
بۆ نەزارەتی ناوەخۆ لە ٢٧ نیسان ١٣٣٢ بۆ دروست کردنی مەکتەبی کۆی سانجەق لە بودجەی ئەم ساڵەدا تۆمار کراوە، ١٠٠٠٠ قوروش بۆ دروست کردنی مەکتەبی ناوهاتوو خەرج دەکرێت، بۆ خەرج کردنی برە پارەی ناوهاتوو بە ڕێکخستنی داهاتەوە هاوکار بن بۆ خەرج کردنی. بە ناوی والی موسڵ		

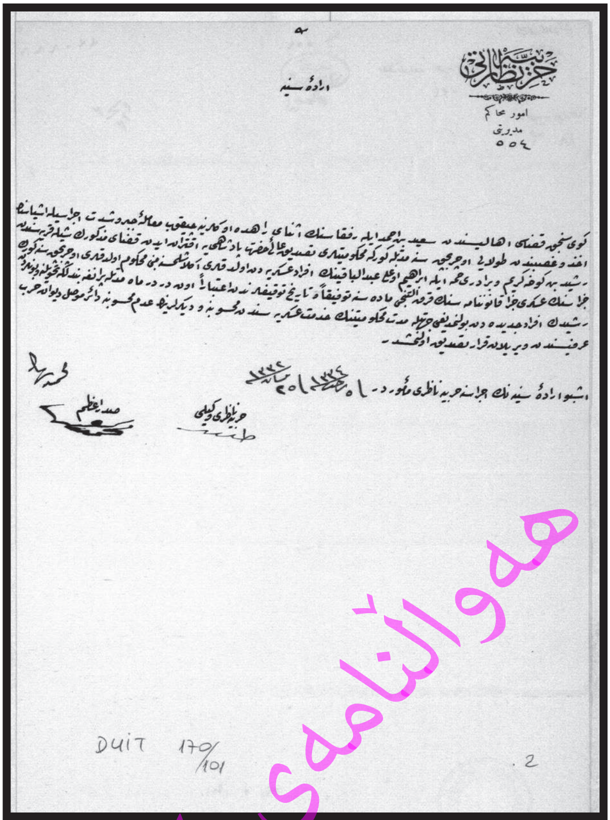
ارادۀ سنیه
امور محاکم
مدیریتی
٥٥٤
DUIT 170/101

هەواڵنامەی کتێب

5 رەجەب 1334	00170.000101	I.DUIT.

نەزارەتی جەنگی
بەرێوەبەرایەتی کاروباری دادگاکان
٥٥٤
فەرمانی پاشا

لە دانیشتووانی قەزای کۆی سانجەق، سەعید کوری ئەحمەد لەگەڵ هاوەڵانی لە کاتی گەرانەوەیان لە رێگا هاتوونەتە بەرامبەریان و مامەڵەی توندوتیژ و زۆرەملیان ئەنجام داوە و کەلوپەلەکەیان بردووە و تاڵان کردووە، بۆیە هەر یەکە بە سێ ساڵ و نیو بە سزای سەوڵ لێدان سزا دراون، لەلایەن جەنابی پاشاش سزاکەیان پەسەند کراوە، لە قەزای ناوهاتوو گوندی شیلە، رەشید کوری کوخە کەریم و حەمەی برادەری لەگەڵ عەبدولباقی کوری ئیبراهیم، دەرکەوتووە ئەندامی سەربازین، هەر یەکە بە سێ ساڵ و نیو بە سزای سەوڵ لێدان سزا دراون، لە یاسانامەی سزای سەربازی، پشت بەستن بە ماددەی ٤٦ هەروەها لە مێژووی دەستگیرکردنیانەوە هەر یەکە بە ماوەی ١٤ مانگ، بگوازرێنەوە بۆ زیندانی پەرانفە، لەوانە رەشید لە ئەندامە نوێیەکان نەبووە، ماوەی سزاکەی لە ماوەی وەرگرتنی ئەرکی سەربازیەکەیەوە هەژمار بکرێت ئەوانی تریش بۆیان هەژمار نەکرێت، لە دیوانی جەنگی عورفی موسڵ بریار دراوە و پەسەندیش کراوە.
بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نازری جەنگی ئەرکی پێ سپێردراوە، لە ٥ رەجەب ١٣٣٤ و لە ٢٥ نیسان ١٣٣٢.

وەکیلی نازری جەنگی/ سەدری ئەعزەم

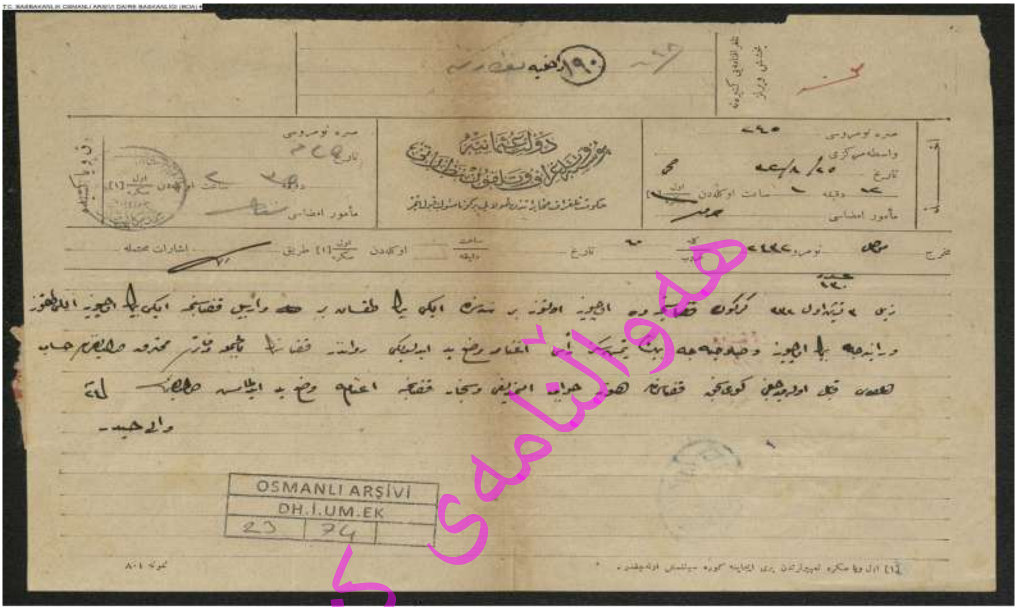

DH.İ.UM.EK.00023.00074.001

هەواڵنامەی کێبز

DH.I.UM.EK.	00023.00074	12 موحەررەم 1335
هاوپێچ ٣ تشرینی یەکەم ١٣٣٢، ساڵی ٣٣١ لە قەزای کەرکووك ٢٠٩١ و لە قەزای هەولێر ٢٣٥٩، لە رانیە ١٣٠٠، لە سەلاحیە ١٠٧٨، سەر مەڕ خراوەتە ژێر دەست، لە قەزای رواندز بە کۆمەڵ دەفتەرەکانی سوتاوە، ناتوانرێت هەژمارەکەی بنێردرێت، لە قەزای کۆی سانجەقیش هێشتا وەڵام وەرنەگیراوە، لە قەزای سنجاریش سەر مەڕەکان نەکەوتوونەتە ژێر دەست. واحید والی		

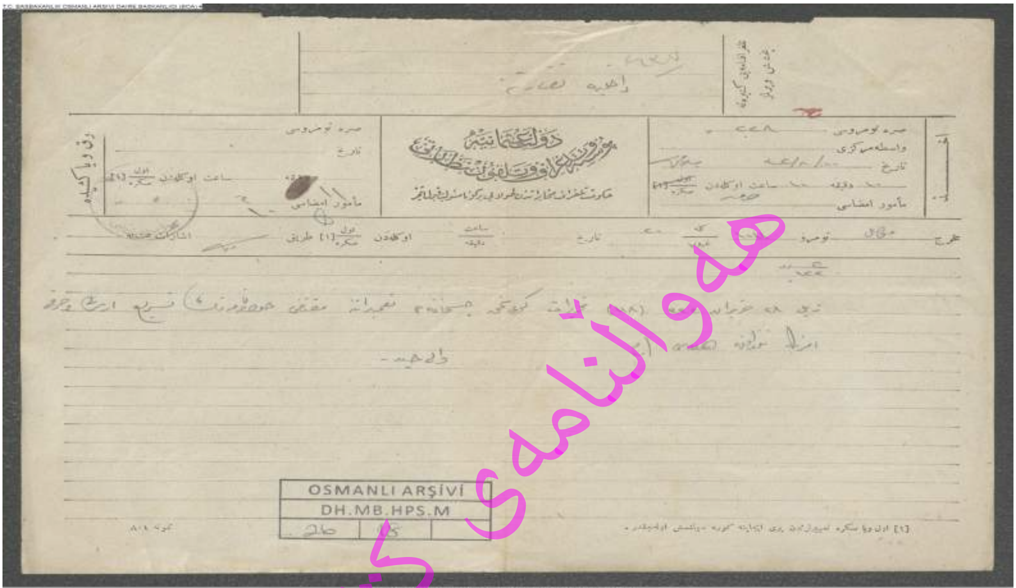

DH.MB.HPS.M.00026.00018.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.MB.HPS.M.</td><td>00026.00018</td><td>19 موحەررەم 1335</td></tr>
<tr><td colspan="3">هاوپێچ نووسراوی ٢٨ حوزەیران ١٣٣٢ (١١٨)، بۆ نۆژەنکردنەوەی گرتووخانەی کۆی سانجەق بەپەلە حەواڵە نامە بنێردرێت و فەرمانی خەرجیەکە بە تەلەگراف رەوان بکرێت.
حەیدەر والی</td></tr>
</table>

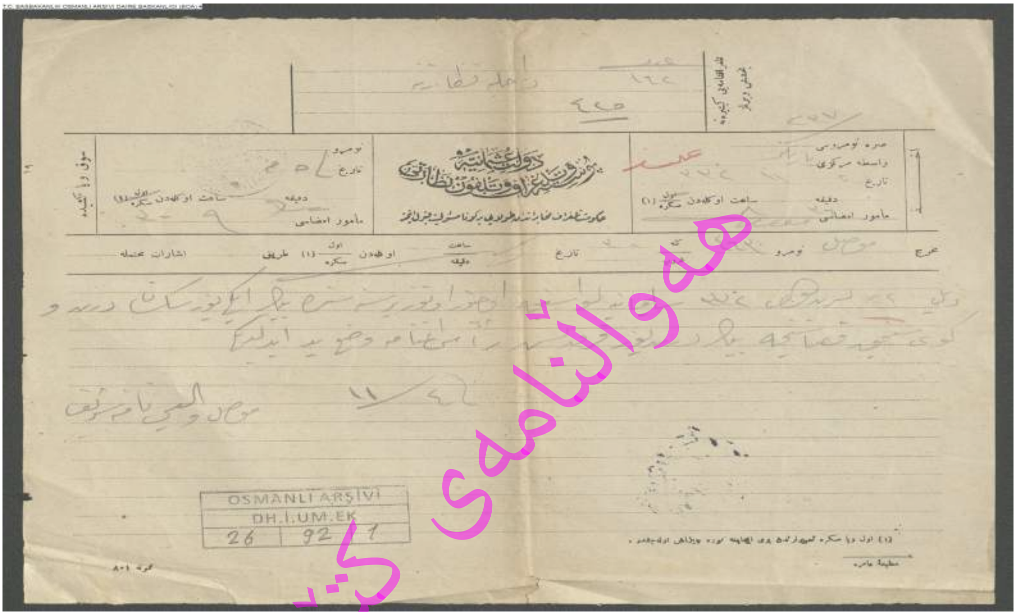

هەواڵنامەی کتێب

DH.I.UM.EK.	00026.00092	26 ڕەبیعی یەکەم 1335

بۆ نەزارەتی ناوەخۆ
لە موسڵ دەرچووە
هاوپێچی ٢٤ تشرینی یەکەم ١٣٣٢، ساڵی ٣٣١ لە لیوای سلێمانیە ٢٨٤ و لە قەزای کۆی سانجەقیش ١٤٤٥ سەر مەڕ خراوەتە ژێر دەست.

شەریف بە ناوی والی موسڵ

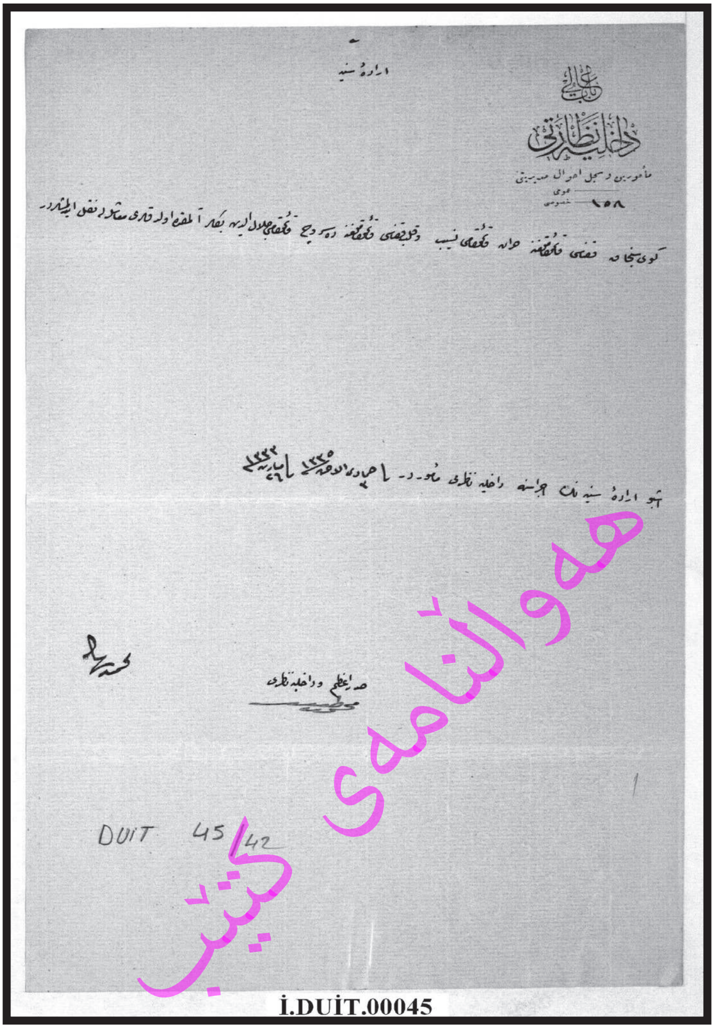

3 جەمادی کهۆتایی 1335	00045.000042	I.DUIT.

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی تۆماری زانیاری و فەرمانبەران
١٥٨ تایبەتی
فەرمانی پاشا

بـۆ قائیمقامیەتـی قـەزای کـۆی سـانجەق قائیمقامـی حـەران، نەسـیب بـەگ هەروەهـا بـۆ قائیمقامیەتـی قـەزای قەلـب قائیمقامـی سـەروچ، جەلالەددیـن بـەگ بـە مووچـەی دیاریکـراوی خۆیـان گوازراونەتـەوە.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا فەرمانبەری نازری ناوەخۆ ئەرکی پێ سپێردراوە، لە ٣ جەمادی کۆتایی ١٣٣٥ لە ٢٦ مارت ١٣٣٣.

سەدری ئەعزەم و نازری ناوەخۆ

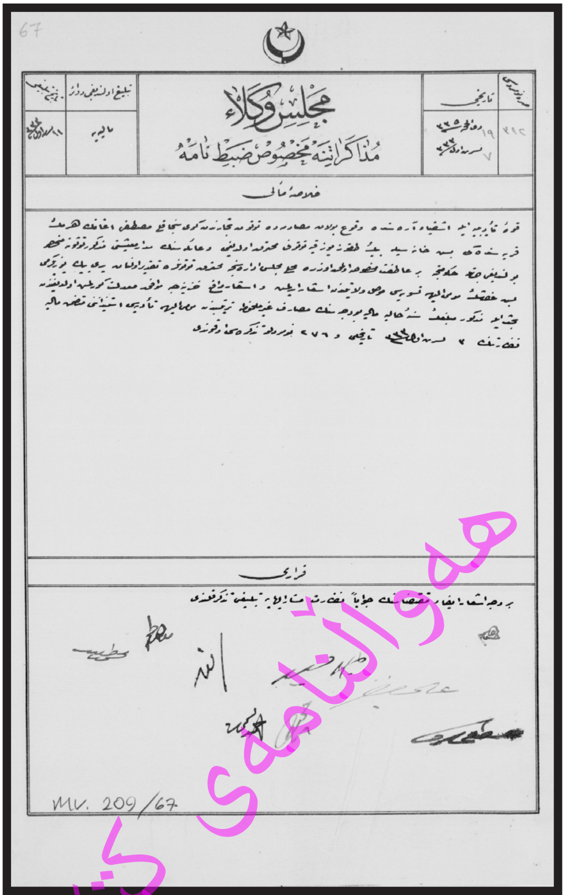
مجلس وكلاء
مذاكراتنه مخصوص ضبط نامه

هەواڵنامەی کتێب

19 زیلحیجه 1335	00209.000067	MV.

١٩ زیلحیجه ١٣٣٥
٧ تشرینی یەکەم ١٣٣٣
ئەنجوومەنی بریکارەکان
بریارنامە لەسەر نووسراوەکانی تایبەت
پوختەی دارایی

لە نێوان هێزی تەمبێ کردن و چەتەکان رووبەرووبوونەوە روویداوە، لە بازرگانەکانی توتن، مستەفا ئاغا خەڵکی کۆی سانجەق لە گوندی هرمك پێنج خانە لەگەڵ ١٩٠٠ قیە تووتنی سووتاوە، هەروەها بژێوی ژیانی خێزانەکەی لەسەر توتنی باسکراوە، بۆیە داوای میهرەبانی حکوومەت دەکات، بە گوێرەی راپۆرتی ئەنجوومەنی کارگێری ناوەخۆ بری توتنی سوتاو ٧١٢٥ قوروش دەکات، راگەیەندراوی رێکخستنی کارەکە دراوەتە ویلایەتی موسڵ، لەسەر ئەو ئاماژەیە برەکەی لە خەزینە پەسەند کراوە، لەبەر ئەوە برە پارەی دیاریکراو لە بوودجەی دارایی ئەم ساڵە، لە خەرجی چاوەروواننەکراو رێکخراوە، بۆ وەرگرتنیشی بە مۆڵەتی نەزارەتی دارایی لە مێژووی ٣ تشرینی یەکەم ١٣٣٣ ژمارە ٢٧٦ نووسراوی تایبەت بەم بابەتە خوێندنەوەی بۆ کرا.

بریار
لەسەر ئاماژەی جێبەجێ کردنی، لە وەڵامدا نووسراو بۆ نەزارەتی ناوهاتوو کرا.

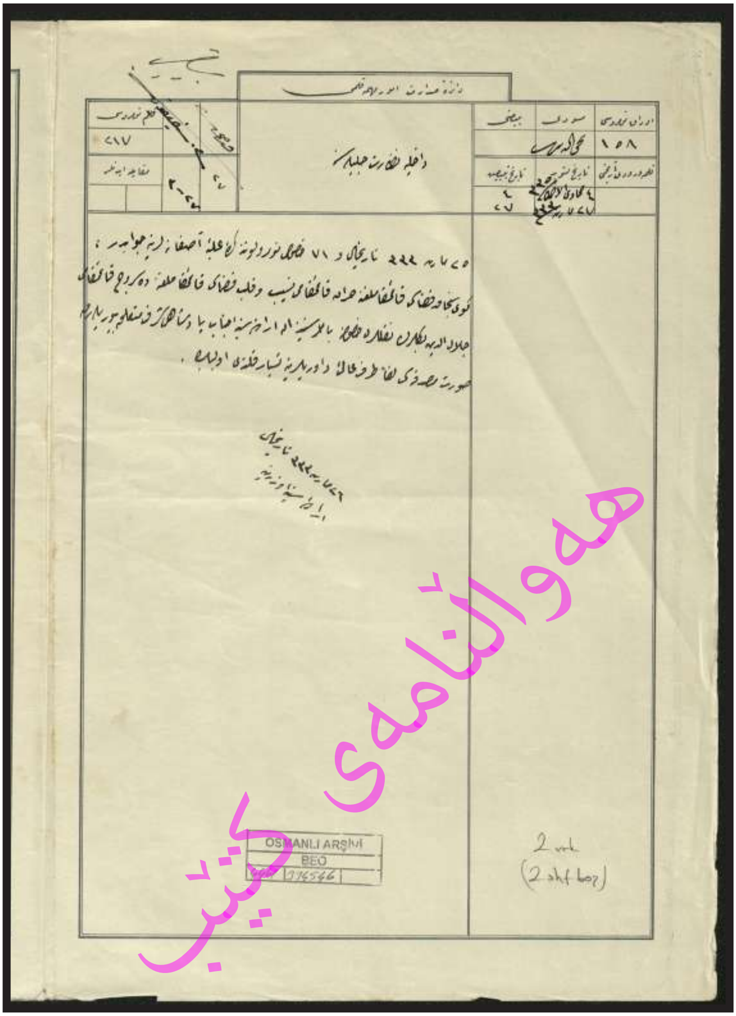

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	004461.334546	4 جەمادی کۆتایی 1335

٤ جەمادی کۆتایی ١٣٣٥
٢٧ مارت ١٣٣٣
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
وەڵامی نووسراوی ٢٥ مارت ١٣٣٣ ژمارەی تایبەتی ٧١:
بـۆ قائیمقامیەتـی قـەزای کـۆی سـانجەق، نەسـیب بـەگ قائیمقامـی حـەران هەروەهـا بـۆ قائیمقامیەتـی قـەزای قەلـب، جەلالەددیـن بـەگ قائیمقامـی سـەروج بگوازرێنـەوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە ڕەزامەنـدی فەرمانـی پاشـای جەنابـی پاشـا فەرموویەتـی وێنـەی پەسـەندکراوی هاوپێـچ بـۆ دەوڵـەت نێـردراوە.

٢٦ مارت ١٣٣٣ لەسەر فەرمانی پاشا.

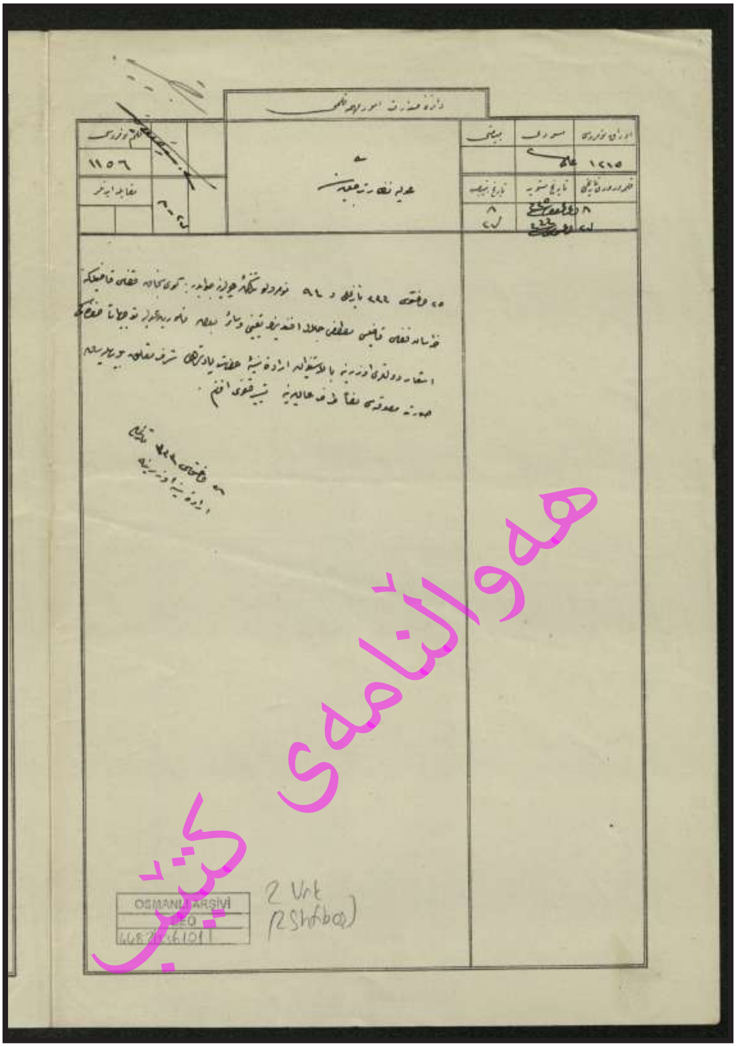

هەواڵنامەی کتێب

BEO.	004482.336101	8 زیلقەعدە 1335

٨ زیلقەعدە ١٣٣٥
٢٧ ئۆغستۆس ١٣٣٣
بۆ نەزارەتی دادی جەلیلە
وەڵامی نووسراوی ٢٥ ئۆغستۆس ١٣٣٣ ژمارە ٩٤:
بـۆ قازیەتـی قـەزای کـۆی سـانجەق، قـازی قـەزای خوراسـان مسـتەفا جەلالەددیـن ئەفەنـدی دادەمەزرێـت، هەروەهـا لـە بـارەی ڕێنمایـی هەندێـك لـە فەرمانبەرانـی داد، لەسـەر ئامـاژەی دەوڵـەت بـە ڕەزامەنـدی فەرمانـی پاشـای جەنابـی پاشـا فەرمویەتـی وێنـەی پەسـەندکراوی هاوپێـچ بـۆ لایەنـی عالـی نێـردراوە ئەفەنـدم.

٢٦ ئۆغستۆس ١٣٣٣ لەسەر فەرمانی پاشا.

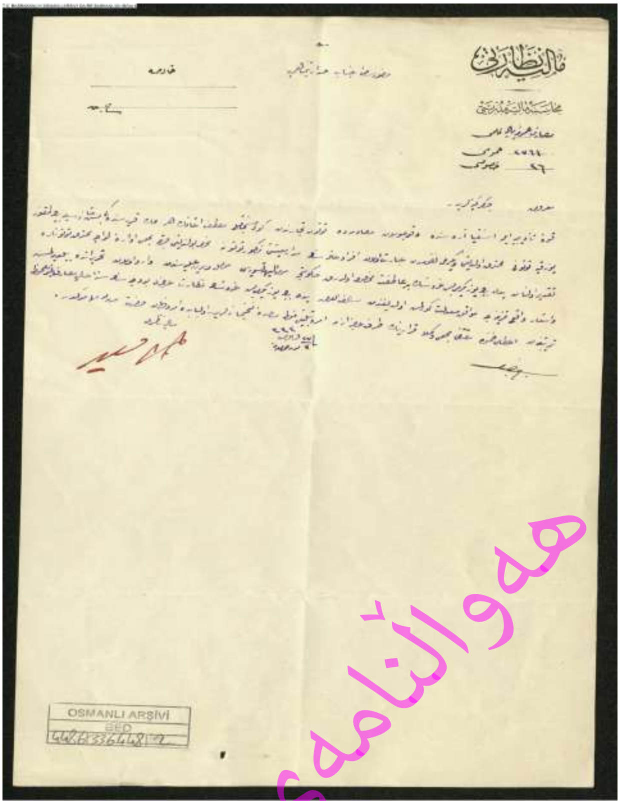

BEO.004486.336448.002

هەواڵنامەی کتێب

1335 زيلحيجه 23	004486.336448	BEO.

نەزارەتی دارایی
بەڕێوەبەرایەتی دارایی ژمێریاری
قەڵەمی خەرجی گشتی دارایی
٢٧٦٤ گشتی
٢٦ تایبەتی
بۆ جەنابی سەدارەتپەناهی
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
لـە نێـوان چەتـەکان و هێـزی تەمبـێ کـردن ڕووبەڕووبوونـەوە ڕوویـداوە، لـەم کاتـەدا لـە گونـدی هرمـك پێـنج خانە لەگـەڵ ١٩٠٠ قیـە تووتنـی بازرگانـی کـۆی سـانجەق مسـتەفا ئاغـا سـووتاوە، هەروەهـا بژێـوی ژیانـی ٢٠ کـەس لـە ئەندامانـی خێزانەکـەی لەسـەر ئـەو تووتنەیـە، بۆیە لە ئەنجوومەنـی کارگێری لیوا تووتنە سـووتێنراوەکە دیـاری کراوە و ٧١٢٥ قوروشـی بـۆ دابیـن کـراوە، ئەمەش لـە نووسراوی ویلایەتی موسـڵ هاتووە تێدا دیاری کـراوە، جگە لەمەش لە خەزینە لەسـەر بڕی ئاماژە پێکراوەکە ڕازی بوونە، ئەوەی باسـکراوە لە ٧١٢٥ قوروش لە بوودجەی نەزارەتی عاجیزانە ئـەم سـاڵە لـە خەرجـی چاوەڕواننەکـراو ڕێـك دەخرێـت و وەریدەگرێـت، جێبەجـێ کردنی بـە بڕیـاری ئەنجوومەنی بریـکارەکان فەرمـان دراوەتـە لایەنـی عاجیزانـەم، ئەمـر و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئەو کەسـەیە کـە فەرمـان دەردەکات.
٢٧ ئۆغستۆس ١٣٣٣/٣ تشرینی یەکەم ١٣٣٣
نازری دارایی

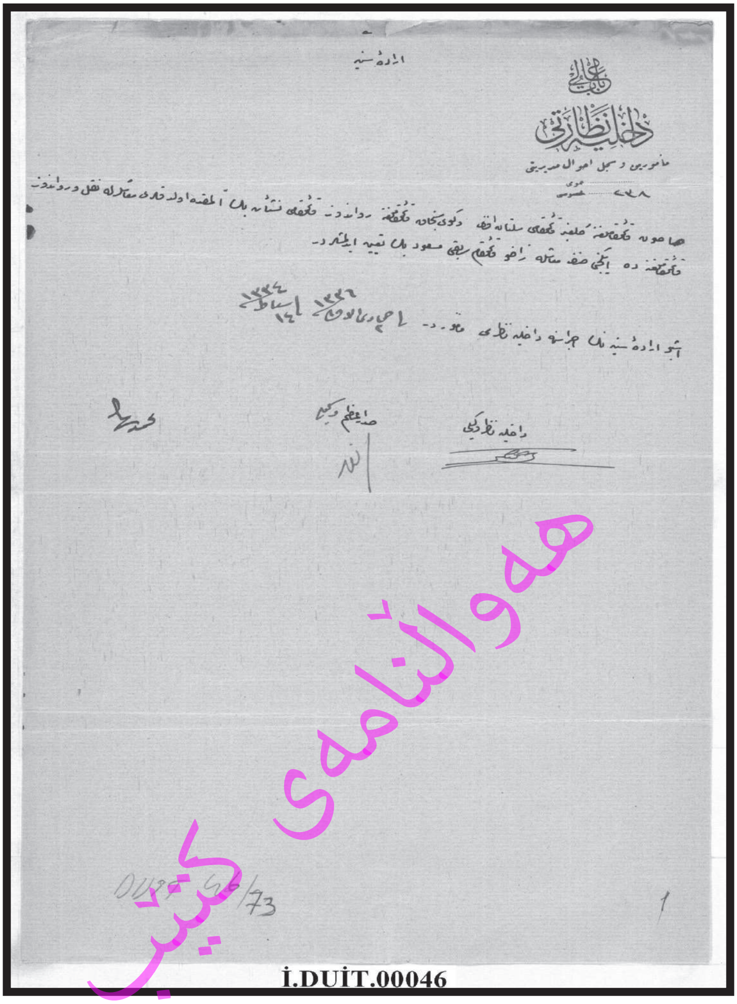

هەواڵنامەی کتێب

I.DUIT.	00046.000073	2 جەمادی یەکەم 1336

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی تۆماری زانیاری و فەرمانبەران
٢٣٨ تایبەتی
فەرمانی پاشا

بـۆ قائیمقامیەتـی ساسـۆن، قائیمقامـی گولعەنبـەر سـوڵتان ئەفەنـدی و بـۆ قائیمقامیەتـی کـۆی سـانجەق، قائیمقامـی روانـدز نەشـئەت بـەگ کارەکان وەردەگـرن، لەگـەڵ مووچەکانیـان دەگوازرێنـەوە، هەروەهـا بـۆ قائیمقامیەتـی رواندزیـش بـە مووچـەی چینـی دووەم قائیمقامـی پێشـوو زاخـۆ مەسـعود بـەگ دامـەزراوە.

بـۆ جێبەجـێ کردنـی فەرمانـی پاشـا نـازری ناوەخـۆ ئەرکـی پـێ سـپێردراوە، لـە ٢ جەمـادی یەکـەم ١٣٣٦ و لـە ١٤ شـوبات ١٣٣٤.

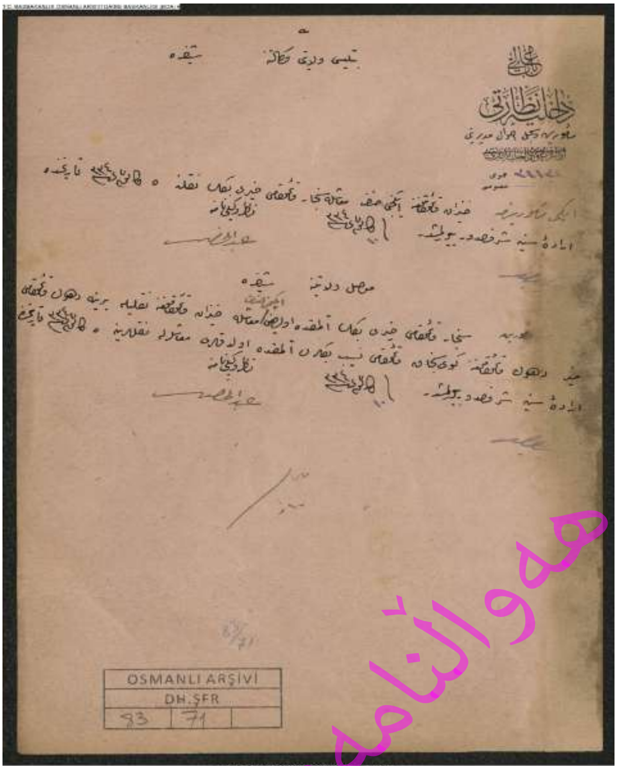

DH.ŞFR.00083.00071.001

هەواڵنامەی کتێب

DH.ŞFR.	00083.00071	27 رەبیعی یەکەم 1336

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی فەرمانبەران و تۆماری کەسێتی
بەڕێوەبەرایەتی فەرمانگەی گشتی ناوەخۆ
٣١١٣١ گشتی
بۆ وەکالەتی ویلایەتی موسڵ
شیفرە

لە فەرمانبەران دوو، بۆ قائیمقامیەتی خیزان بە مووچەی چینی دووەم قائیمقامی سنجار خەیری بەگ بگوازرێتەوە، لە مێژووی ٥ کانوونی دووەم ١٣٣٤ فەرمانی پاشا فەرموویەتی، لە ١٠ کانوونی دووەم ١٣٣٤.
بە ناوی وەکیلی نازر

بۆ ویلایەتی موسڵ
شیفرە

قائیمقامی سنجار خەیری بەگ، بە موچەی چینی دووەم بگوازرێتەوە بۆ قائیمقامیەتی خیزان بۆ شوێن ئەویش قائیمقامی دهۆك مونیر بەگ، بۆ قائیمقامیەتی دهۆکیش قائیمقامی کۆی سانجەق نەسیب بەگ وەردەگیرێت، بەو مووچەی کە وەریدەگرن دەگوازرێنەوە، لە مێژووی ٥ کانوونی دووەم ١٣٣٤ فەرمانی پاشا فەرموویەتی، لە ١٠ کانوونی دووەم ١٣٣٤.
بە ناوی وەکیلی نازر

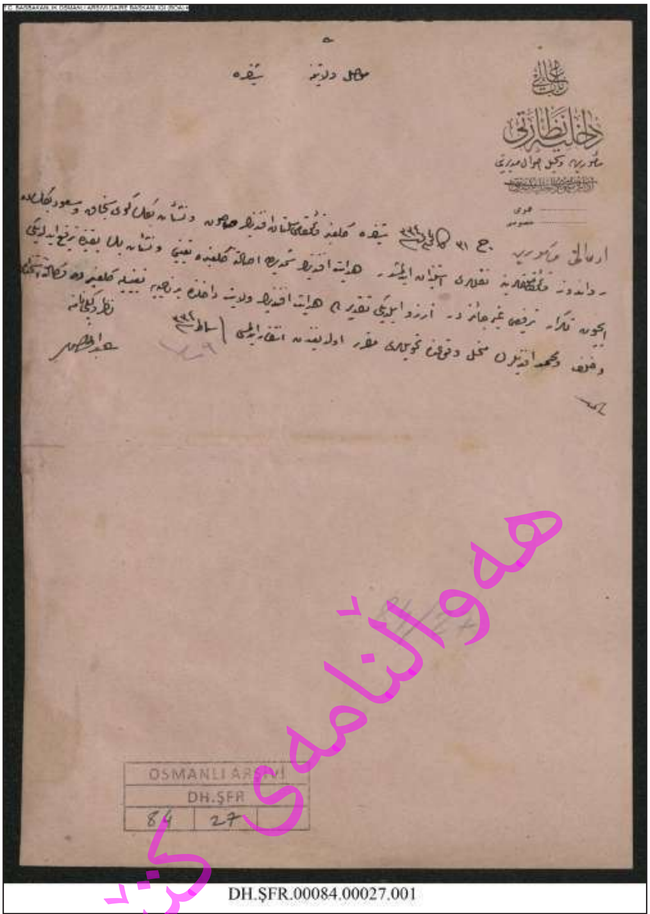

هەواڵنامەی کتێب

DH.ŞFR.	00084.00027	27 رەبیعی کۆتایی 1336

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی تۆماری زانیاری و فەرمانبەران
بۆ ویلایەتی موسڵ
شیفرە
فەرمانبەرانی ١٦، لە شیفرە مێژووی ٣١ کانوونی دووەم ١٣٣٤ ڕەزامەندی دراوە کە قائیمقامی گولعەنبەر سوڵتان ئەفەندی بۆ قائیمقامیەتی ساسۆن و نەشئەت بەگ بۆ قائیمقامیەتی کۆی سانجەق و مەسعود بەگ بۆ قائیمقامیەتی رواندز بگوازرێنەوە، حاڵی حازر بەهۆی ڕەسەنایەتی هیدایەت ئەفەندی لە گولعەنبەر دادەمەزرێت و نەشئەت بەگیش بەم زووانە بە بەرزبوونەوەی پلەکەی، گونجاو نییە دووبارە پلەکەی بەرز بێتەوە، لەو راپۆرتەی کە ئارەزووی کردووە هیدایەت ئەفەندی لە ناو ویلایەت لە ناحیەیەك دابمەزرێت و لە گولعەنبەر بە وەکالەت بەکار بهێنرێت، هەروەها لەبەر ئەوەی شوێنەکانی خەلەف و محەمەد ئەفەندی بەتاڵە، چاوەڕێی بریاری گۆڕینەوەی شوێنەکانیان بکرێت، لە ٩ شوبات ١٣٣٤.
عەبدولخزر بە ناوی وەکیلی نازر

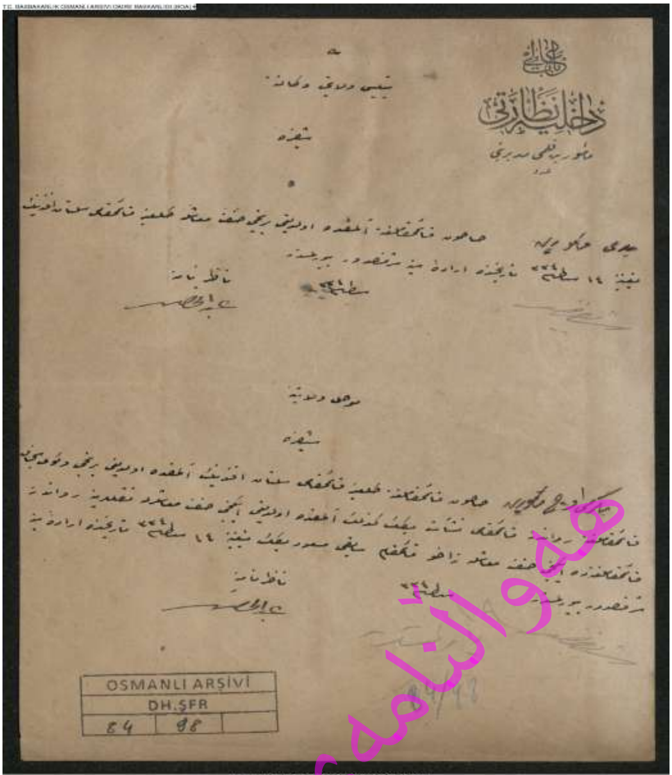
OSMANLI ARŞİVİ
DH.ŞFR
84 98

DH.ŞFR.00084.00098.001

هەواڵنامەی کتێب

<table>
<tr><td>DH.ŞFR.</td><td>00084.00098</td><td>8 جەمادی یەکەم 1336</td></tr>
<tr><td colspan="3">
بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی قەڵەمی فەرمانبەران
بۆ بریکاری ویلایەتی بەتلیس
شیفرە
فەرمانبەرانی ٧، بۆ قائیمقامیەتی ساسۆن بە مووچەی چینی یەکەم قائیمقامی گولعەنبەر سوڵتان ئەفەندی دادەمەزرێت، لە مێژووی ١٤ شوبات ١٣٣٤ فەرمانی پاشا فەرموویەتی.
شوبات ١٣٣٤
بە ناوی نازر

بۆ ویلایەتی موسڵ
شیفرە
فەرمانبەرانی ٢٣، بۆ قائیمقامیەتی ساسۆن قائیمقامی گولعەنبەر سوڵتان ئەفەندی بە مووچەی چینی یەکەم هەروەها بۆ قائیمقامیەتی کۆی سانجەق قائیمقامی رواندز نەشئەت بەگ بە مووچەی چینی دووەم دەگوازرێنەوە، بۆ قائیمقامیەتی رواندزیش بە مووچەی چینی دووەم قائیمقامی پێشووی زاخۆ مەسعود بەگ دادەمەزرێت، لە مێژووی ١٤ شوبات ١٣٣٤ فەرمانی پاشا فەرموویەتی، ١٩ شوبات ١٣٣٤.
بە ناوی نازر
</td></tr>
</table>

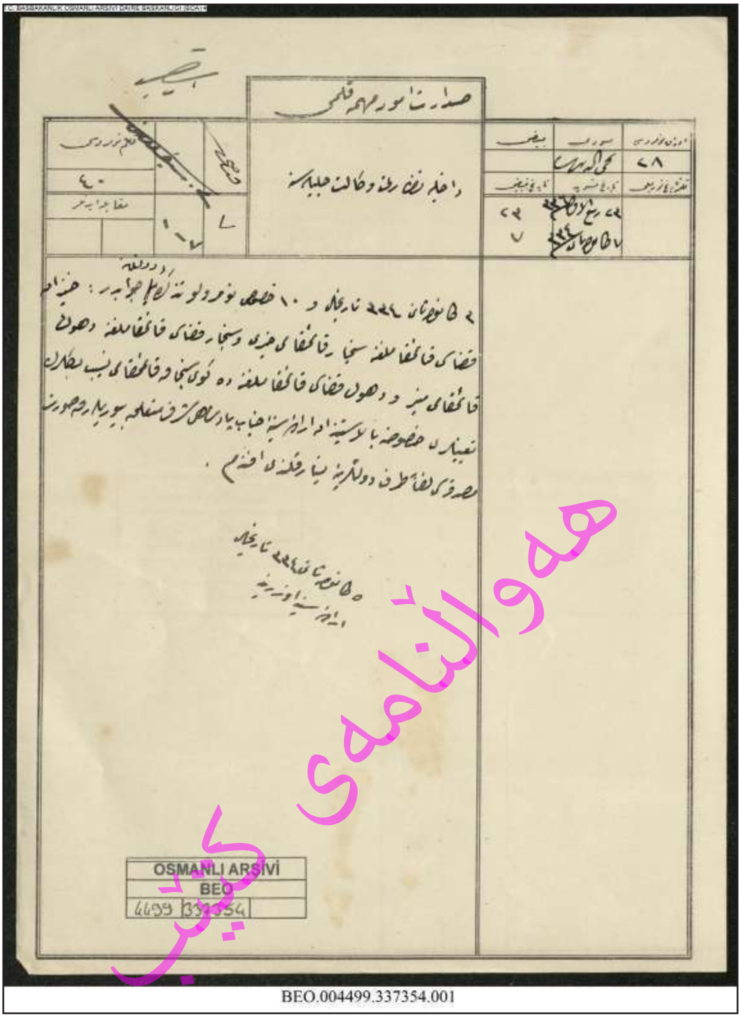

BEO.	004499.337354	23 رەبیعی یەکەم 1336

٢٣ رەبیعی یەکەم ١٣٣٦
٧ کانوونی دووەم ١٣٣٤
بۆ وەکالەتی نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
وەڵانی نووسراوی ٣ کانوونی دووەم ١٣٣٤ ژمارەی تایبەتی ١٠:
بـۆ قائیمقامیەتـی قـەزای خیـزان، قائیمقامـی قـەزای سـنجار خەیـری بـەگ هەروەهـا بـۆ قائیمقامیەتـی قـەزای سـنجار، قائیمقامـی دهـۆك مونیـر بـەگ و بـۆ قائیمقامیەتـی قـەزای دهۆکیـش قائیمقامـی کـۆی سـانجەق، نەسـیب بـەگ دامەزرێـن، سـەبارەت بـە دامەزراندنیـان بـە رەزامەنـدی فەرمانـی پاشـای جەنابـی پاشـا فەرموویەتـی وێنـەی پەسـەندکراوی هاوپێـچ بـۆ دەوڵـەت نێـردرا ئەفەنـدم.

٥ کانوونی دووەم ٣٣٤ لەسەر فەرمانی پاشا.

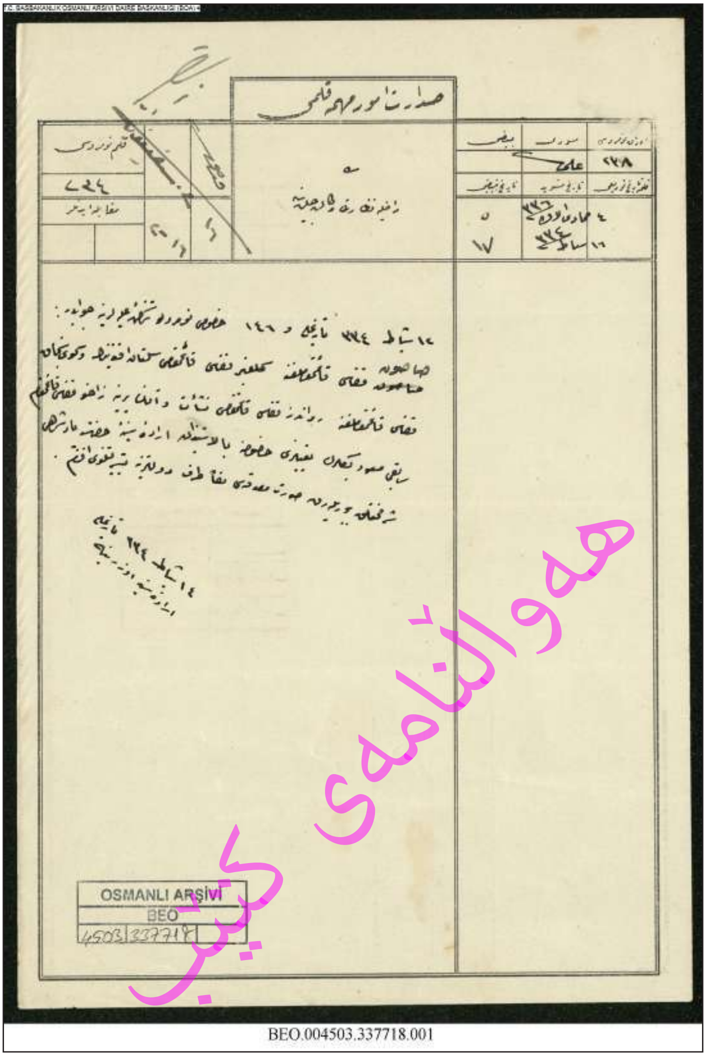

هەواڵنامەی کتێب

4 جەمادی یەکەم 1336	004503.337718	**BEO.**

٤ جەمادی یەکەم ١٣٣٦
١٦ شوبات ١٣٣٤
بۆ بریکاری نەزارەتی ناوەخۆی جەلیلە
وەڵامی نووسراوی ١٢ شوبات ١٣٣٤ ژمارە تایبەتی ١٤٦:

بـۆ قائیمقامیەتـی قـەزای ساسـۆن، قائیمقامـی قـەزای گولعەنبـەر سـوڵتان ئەفەنـدی هەروەهـا بـۆ قائیمقامیەتـی قـەزای کـۆی سـانجەق، قائیمقامـی قـەزای روانـدز نەشـئەت بـەگ و بـۆ شـوێنی ئەویـش قائیمقامـی پێشـووی قـەزای زاخـۆ مەسـعود بـەگ دامەزرێـن، سـەبارەت بـەم دامەزراندنـەش بـە ڕەزامەنـدی فەرمانـی پاشـای جەنابـی پاشـا فەرموویەتـی، وێنـەی پەسـەندکراوی هاوپێـچ بـۆ لایەنـی دەوڵـەت نێـردراوە ئەفەنـدم.

١٤ شوبات ٣٣٤ لەسەر فەرمانی پاشا.

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞIVI DAIRE BAŞKANLIĞI (BOA)

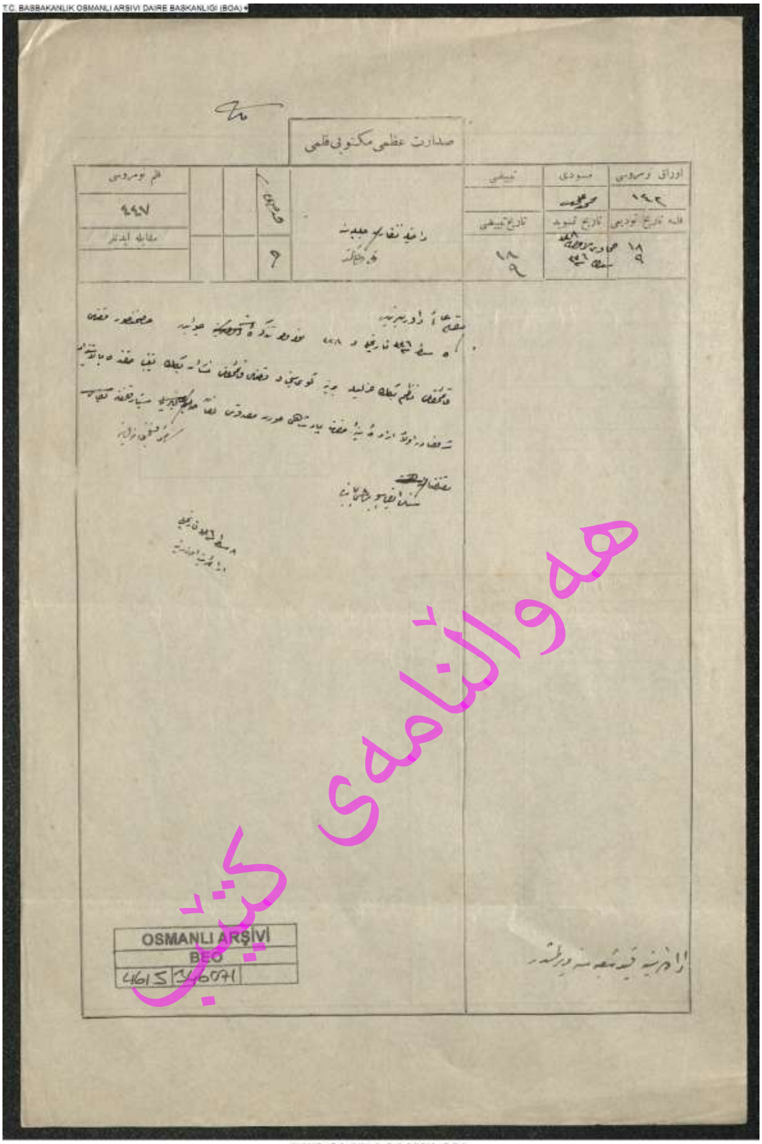
صدارت عظمی مکتوبی قلمی

OSMANLI ARŞİVİ
BEO
4615 | 346071

هەواڵنامەی کێب

BEO.004615.346071.001

BEO.	004615.346071	18 جەمادی یەکەم 1338

١٨ جەمادی یەکەم ١٣٣٨
٩ شوبات ١٣٣٦
بۆ نەزارەتی ناوەخۆی بە وەکالەتی جەلیلە
وەڵامی نووسراوی مێژووی ٥ شوبات ١٣٣٦ ژمارە ٢٢٨، قائیمقامی قەزای حوسن مەنسور نازم بەگ دوورخراوەتەوە، لە شوێن ئەو قائیمقامی کۆی سانجەق نەشئەت بەگ دامەزرێت، بۆ رەزامەندی وێنەی پەسەندکراوی فەرمانی پاشای جەنابی پاشا هاوپێچ نێردراوە، بۆ جێبەجێ کردنی.

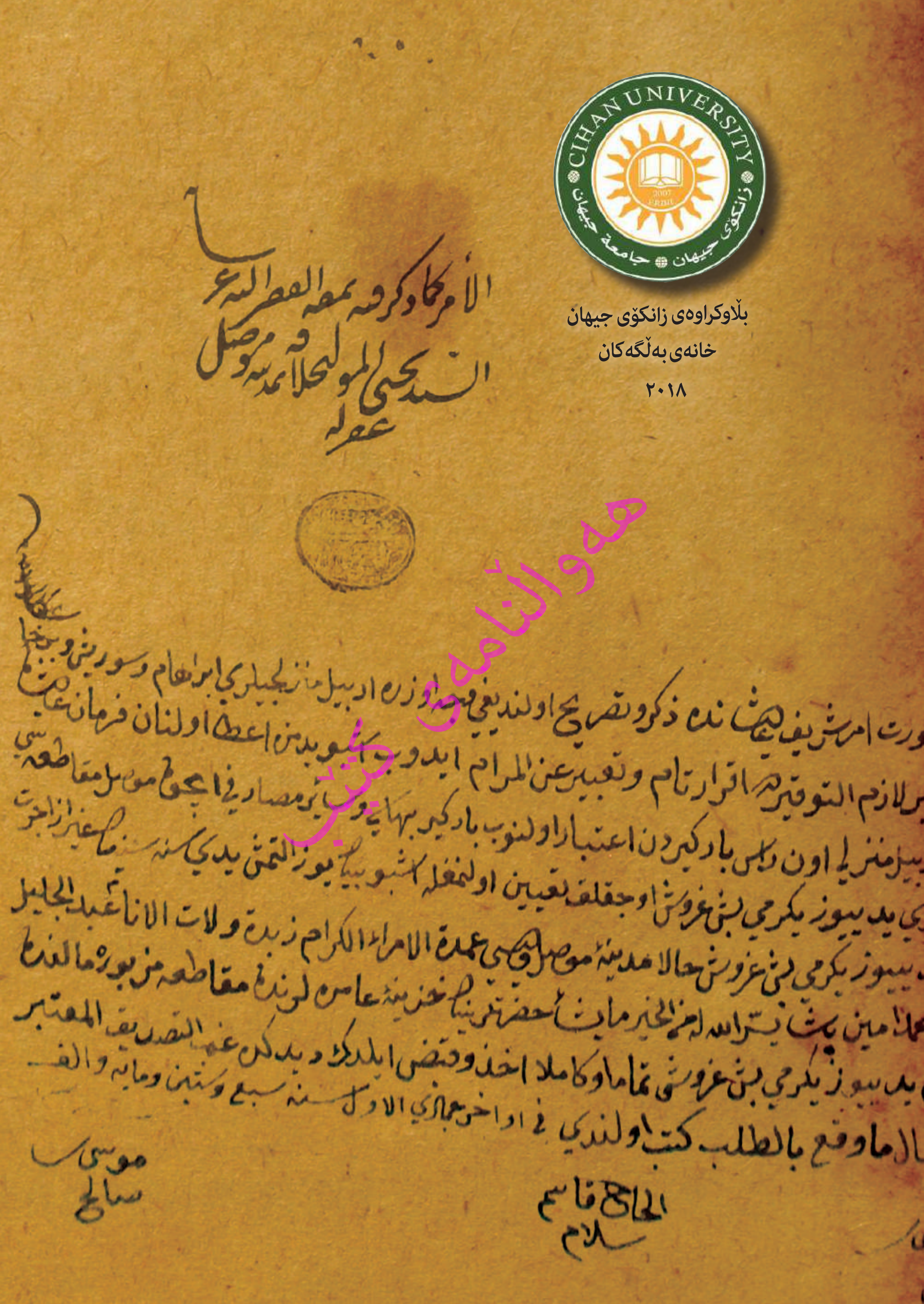

بڵاوکراوەی زانکۆی جیهان

خانەی بەڵگەکان

٢٠١٨

هەواڵنامەی کتێب